اوادن چقان فارسی

درج الدرر قومه‌یکز

کتاب درج کدددرف سید سید بیش ١٩ لسح

٧

ارقام کتاب

رمز	کتاب
ق	متفق علیه که مخالف آن نظر نرسیده
خ	بخاری
م	مسلم
د	ابو داود
ت	ترمذی
س	نسائی
جه	ابن ماجه قزوینی
ط	موطای امام مالک
نم	شرف المصطفی ابو سعد واعظ نیشابوری
قی	سفر شیخ سعید کازرونی
ین	زین القصص صفانی
ا	مسند امام احمد بن حنبل
کا	کامل التواریخ ابن اثیر جزری
ظم	تاریخ منتظم ابن جوزی
تفعک	تفسیر شیخ عماد الدین ابن کثیر شامی
تفقط	تفسیر قرطبی
تج	تلقیح ابن جوزی
خسم	مختصر زهر باسم
نصک	نصول صاحب سالک
شج	شرح بخاری ابن حجر
سهم	سیرت ابن هشام
عل	اعلام زرندی
فا	وفا ابن جوزی
لد	مولد کبیر سرمری
شت	ترغیب الایمان فی تفضیل حبیب الرحمن للبارزی
تج	تعریف فی مولد الشریف لشیخ الجزری
صه	خلاصة السیر شیخ محب الدین طبری
لنع	دلایل النبوه ابو نعیم اصفهانی
تمهش	تمهید ابو شکور سالمی
شقف	شرح مواقف
صد	شرح مقاصد
صطم	صراط مستقیم شیخ مجد الدین فیروزآبادی
د	مسند بزار
طبر	طبری
شمن	شرح صحیح مسلم نووی
شح	شرح احادیث ابن ابی حمزه
شمق	شرح صحیح مسلم قرطبی سمی بمفهم
بر	ابن عبد البر فیه نظر لانه لم یعلم من ای تصنیفه
مص	مصنف ابن ابی شیبه
طب	طبرانی فیه نظر لانه لم یعلم من ای معاجمه واظنه من معجم الکبیر
تفک	تفسیر کشاف
جل	جامع الاصول ابن اثیر جزری
غ	غایة السول فی خصایص الرسول لابن الملقن
جلا	جلاء الافهام
تب	مناقب الشال
طق	طبقات واقدی
شلت	شمایل ترمذی
شلغ	شمایل بغوی
شلح	شمایل ابو حیان
ضنو	روضه نووی
نو	انوار اردبیلی
شصر	شرح صغیر
مهس	مهمات اسنوی
کشغم	کشف الغمه ابی عیسی اربلی
مغو	مغازی واقدی
سحق	سیرت محمد اسحق
تفست	تفسیر تیسیر امام نجم الدین عمر نسفی
خصغ	تلخیص المغازی
محا	مستدرک حاکم
هق	بیهقی فیه نظر لانه لم یعلم من ای تصنیفه
طحا	شرح آثار طحاوی
شفق	شفاء قاضی عیاض
میز	میزان الاعتدال ذهبی
قط	دارقطنی
می	مسند دارمی
سنی	عمل الیوم واللیله ابن سنی
سلا	سلاح المؤمن مقدسی
حیا	احیاء العلوم امام غزالی
حب	صحیح ابن حبان
حس	شرح السنه لمحیی السنه

كتاب دُرج الدُرر فی سیر سید البشر
فی التواریخ
مولود نبی فارسی لسید اصیل

المجلس الاول من كتاب درج الدرر ودرج
الغرر في بيان ميلاد سيد البشر والشفيع
المشفع في المحشر المستخرج من كتب الاخبار
والتواريخ والسير والمنتقى من تواليف
المحققين في علوم التفسير والحديث والتصوف
واسماء الرجال وسائر الفنون المعتبرة عند
اهل الايقان والنظر تاليف الامام الهمام
والحبر القمقام استاذ المحدثين استاذ
المفسرين ناشر آثار سيد المرسلين
السيد اصيل الحق والتقوى
والدين عبد الله الحسيني الشافعي
المحدث ناصح المسلمين ابد
الله تعالى ظلال ارشاده
وافاض على مفارق المريدين
سجال ارفاده
تمت ه
م

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على شجرة اصلها اصيل وفرعها نبيل وغارسها جبرئيل
وحارسها رب جليل محمد مهبط الوحي والتنزيل الحمد لله الحمد لله
الذي جعل نور حبيبه ورسوله محمد صلى الله عليه وآله اصل اصول
الكاينات واضاء باشعة آثار ظهوره صحايف الممكنات خلق من بوارق
ضياء وجوده العرش والكرسي واللوح والقلم والشمس والقمر واوجد
من شوارق بهاء كرمه وجوده العقل والعلم والصبر والحلم والعصمة
والتوفيق والكشف والتحقيق وساير النعوت الرضية والخصال
المرضية ما بطن منها وما ظهر ولما ابرزت القدرة السبحانية
والرحمة الربانية درة حقيقة المصطفى طلعت تباشير السرور
من افق طلعتها واشرقت وطافت بحضرة الكمال وباذيال الجمال
تعلقت تجمعت في صورة الماء والطين وعلى صور النيرات تفرقت
اقتبس الشمس المنيرة من ذلك العنصر الميمون فتلالات وتالفت
واستنبط منازل الجنان ومعارج الرضوان موارد الامن والامان
من هذا الاسطقس الموزون ومن نوره خلقت فابلته الكواكب
السيارة برحالها فنادته بلسان حالها يا درة من صدف العز والابرار

لاحت ويا زهرة في روضة الحرمة والاجلال تفتقت وفاحت ما اشرقت
الانوار الا من نور محياك وما انارت الاهلة والاقمار الا من لوامع
حمياك شرفك الله تعالى بالقرب والتداني وحياك نظم

بمحمد وضحت لنا الانوار ٭ فبنوره ليل الزمان نهار
النور منه تفرقت اجزاؤه ٭ فيه الشموس تضيء والاقمار
هو صورة نورية بشرية ٭ لله في تصويرها اسرار
شمس تجلت لا افول لنورها ٭ بدر بدا لا يعتريه سرار
نور اذا ابصرته احببته ٭ وكذا تحب بطبعها الانوار
الله ارسله الينا رحمة ٭ ووسيلة فلنا به استبشار

فسبحانه سبحانه من اله حكيم صير هذا النبي الكريم ابا الارواح
كما جعل آدم ابا الاشباح واودع في صدف طينة ابي البشر
هذه الدرة الزكية الزهرية الزاهرة التي هي اصل الصلاح ومغرس
النجاح ونقلها من الاصلاب الطيبة الى الارحام الطاهرة
بموافقة الايات الظاهرة والكرامات الباهرة حتى برزت في اشرف
الشعوب والقبايل واكرم البطون والفضايل وايمن الافخاذ والعماير
بمساعدة اسعد طالع وخير طاير فلاح من اسرة سيادته وجباه
سعادته انوار الفوز والفلاح وشبه صدره المنور بالمشكوة
وقلبه المطهر بالزجاجة ولمعان النبوة والرسالة فيه بالنبراس في
القرآن المفصح عن قواعد اسرار البلاغة ومعاقد دلايل الاعجاز

اكمل الافصاح فقال الله نور السموات والارض مثل نوره كمشكوة فيها مصباح ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له
ونشهد ان محمدا عبده ورسوله وحبيبه وخليله صلى الله عليه
وعلى آله واصحابه وعترته واحبابه واسرته واحزابه خصوصا على صاحبه
وظهيره ورفيقه ووزيره السابق الى طاعته وامره والموافق له في سره
وجهره خليفة رسول الله ومن له حق سبق الخلافة امير المومنين
ابي بكر عبد الله ابي قحافة وعلى صهره وامينه ومحبه وخدينه معز
الاسلام ودامغ الكفر والفسوق سراج مدارج دار الخلد والسابق
المسبوق الناطق بمبتغاه لسان الوحي والكتاب امير المومنين ابي حفص
عمر بن الخطاب وعلى رديه وختنه وكاتب وحيه ومتابع سنته
ممهد اركان المصابرة والايقان ومشيد بنيان المهاجرة من الاوطان
المواصل آناء الليل واطراف النهار بتلاوة القرآن امير المومنين ابي
عبد الله عثمن بن عفان وعلى ابن عمه واخيه وكاشف غمه وخليفته
في اهليه سيف الله الشاهر واسد الله الغالب المطهر اذيال عصمته
عن التلوث بدناءة المثالب على المطاليب سني المطالب امير المومنين
ابي تراب علي بن ابي طالب وعلى الولدين السيدين والسندين الجيدين
والدرين لحبرين والدرتين النيرين والسيفين القاطعين والنورين
الساطعين الذين كانا لحصار المعرفة حارسين اميري المومنين ابي
محمد الحسن وابي عبد الله الحسين وعلى العمين الاقدسين والصنوين
الانفسين المقتبسين من مطالع التوفيق احسن الاقتباس ابي عماره حمزة
وابي الفضل العباس وعلى الستة الباقية من العشرة وسائر المهاجرين و
الانصار الذين بايعوا رسول الله صلى الله عليه وسلم تحت الشجرة وعلى كل
من لقيه وآمن به وتشرف بخدمته ولو لحظة ونصره في تبليغ الرسالة
وتابعيه وعلى من تابعهم من السلف الابرار الاجلة والخلف الاخيار
الذين هم كانوا على الخير ادلة وسلم تسليما دايما ابدا كثيرا الحديث
بسم الله والحمد لله والصلوة والسلم على رسول الله اما بعد فقد
بلغني ووصل الي وصح عندي وثبت لدي بالاسناد المتصل المعنعن
المرفوع الى عرباض بن سارية رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله
عليه وسلم انى عند الله مكتوب خاتم النبيين وان آدم لمنجدل
في طينته رواه الامام احمد في مسنده والشيخ محيى السنه في كتابه شرح
السنه صدق رسول الله وصدق اصحاب رسول الله ونحن ان شاء الله
من الصادقين بساط سخن ومقدمه كتاب برصحايف شرايف
سراير عقلاء عالم وصفايح كتب اللوايح ضماير فضلاء بني آدم پوشيده نماند
كه چون جمال عنايت بي نهايت ازلي وكمال رافت بي مخافت لم يزلي مقتضي
ان شد كه مظاهر اسماء حسنى ومجالي صفات عليا از مامن علم به منزل
عين ارد ومعنى خبر معتبر كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف
بر لوح ظهور صورت نكارد دراري ذراري مخلوقات را از افق عدم
طالع ساخته در بساط شهود وعرصه وجود تمكن داده و بر نوعيت

از انواع ممکنات و هر صنفی از اصناف محدثات را قابلیتی خاص و مرتبه علی حده ارزانی داشت و خلعت جامعیة بر قد قدر انسانی جبیت و سنت و در کردانید و بجهت استفاضه انوار وحی و الهام از حضرت فیاض علام و افاضه اسرار رسالت و پیغام بر مفارق زمرهٔ انام انبیا و رسل که هداة طرایق و سبل اند تعیین فرمود و هامه همت و قامت با قیمت سید المرسلین و خاتم النبیین را صلی الله علیه و آله و سلم بتاج اکملیت و دیباج افضلیت بیاراست و هر کمالی که بنی نوع انسان را اکتساب آن ممکن تواند بود بر معاطف سیادت و مناکب سعادت آنحضرت نثار و ایثار فرمود و ذات شریف و عنصر لطیف او را کون جامع و نقطه جامعه و منبع عقل کل و مهبط خطاب قل و مظهر اسم اعظم و مظهر صورت آن تجلی اکمل اتم ساخت و رایت اصطفا و علم اجتبا ش در دست تقدم و صدر تفضل بر افراخت و کافهٔ طالبان دین قویم و عامهٔ سالکان صراط مستقیم را بر عتبهٔ انتما و وصید اقتدا با آن مرکز محیط اهتدا حواله فرمود حیث قال فی القرآن الکاشف عن فنون المواعظ اکمله و احسنه لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ و در آن معنی هیچ شایبه نیست که تجرع کؤس متابعت و تدرع لبوس موافقت بوسیله وقوف بر اوضاع و احوال صاحب شرع و سنت و ذریعه شعور بر اقوال و افعال منبع زلال دین و ملت تحقق تواند یافت لاجرم اساطین ائمه عالی مقدار و سلاطین علماء ذوی الاستبصار و سلف و خلف اولی الاعتبار در هر قرن و زمان و عهد و اوان بضبط وقایع

و آثار ایام سید انام و ربط اوصاف و اخبار سند اهل اسلام علیه الصلوة والسلام اشتغال فرموده اند و جواهر خصایص و شمایل و درر مفاخر و فضایل آن سرور را و اخر و اوایل را در رشتهٔ جمع و عقد تدوین کشیده و بدان واسطه در مضمار جد و اجتهاد از اماثل عباد و اماجد بلاد احراز قصبات سبق نموده و کیفیت نسق مصنفات و ترتیب مولفات هر یک از یشان علی حسب مقاصدهم مختلف افتاده چنانک معلوم ارباب فطنت و مفهوم اصحاب خبرت خواهد بود و در دیباچهٔ کتاب مجتبی تفصیل آن مبین گشته جَزَاهُمُ اللَّهُ عَنِ الْمُسْلِمِينَ أَحْسَنَ الْجَزَاءِ وَبَوَّأَهُمْ مَنَازِلَ السُّعَدَاءِ وَ جَمَعَهُمْ فِي دَارِ الْخُلْدِ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ و چون محرر مقال این مجالس و مرزین جمال این عرایس افقر خلق الله الغنی خادم الحدیث النبوی عبد الله بن عبد الرحمن الحسینی المشتهر بین کل الافاظ باصیل الواعظ انطق الله لسانه بافصح الکلام و شرح جنانه بمتابعة سید الانام بمساعدت توفیق الهی و میامن فیض فضل نامتناهی در صف نعال این فرقهٔ ناجیه راه یافته و در طریق موافقت این طایفه سامیه شتافته تا لیف کتاب المجتبی فی سیرة المصطفی که فی الواقع بحریست مشحون از فراید نفیسه و مجموعه ایست مملو از فواید انیسه مستسعد گشت و اکنون مدتی مدید و عهدی بعید است تا هر سال در ماه مبارک ربیع الاول عن ظهر القلب علی رءوس المنابر بحسب اقتضاء وقت و زمان شرح میلاد سید بشر و کشف تاریخ ولادت شفیع

روز محشر از ان نسخه شریفه بعرض اکابر و اشراف و متعینان اطراف از
سلاطین ایام و سادات عالی مقام و علماء اعلام و قضاه اسلام و مشایخ
کرام و حفاظ کلام و امراء عظام و وزراء نیک نام و صواحب انام و خواص و
عوام رسانیده و هر تحفه که انقاد خانه دل بکام زبان حواله شده
ایثار دوستان و عزیزان کردانیده و بجهة انکه مولف مدلول استقصاء
اکثر روایات که متعلق است بنظم سیر رسول مبارک نظر و ما یتعلق بها
من الخبر والاثر والنکات والامثال والعبر والمنظومات والمنثورات
اللتین مما احسن من سمط الجواهر والدرر نموده در بیست و هشت
مجلس باتمام رسیده محلی به زینتی که بصیرت ثاقبه فصحاء زمان مثل از کمتر
دیده و مزین بحلیتی که مسامع صایبه بلغاء دوران صیت وجود عدیل ان
نشنیده فاما بجهة انک اکثر طباع بجانب اختصار میل تمام دارند و متعارف
جمهور خلایق جهان واقع شده که در دوازدهم ماه بواسطه انک علی القول
الاشهر ولادت میمون و وفات ان رابطه اتصال کاف بحرف نون در ان روز
بوده ختم مجالس میلادیه می نمایند و بایادی اجتهاد و اهتمام ابواب انعام
و اطعام بر وجوه اعیان انام می کشایند و این معنی مثمر نتایج خیر در دین و دنیا
می کردد بنا برین معنی بخاطر قاصر چنان می رسید که اکر از ان بحر زخار و عین
فوار صورت اغترافی بظهور اید بنوعی که امهات مقاصد نسخه مجتبی در
دوازده مجلس معروض مسامع مخادیم و اعزه توان ساخت یقین که مرغوب
انظار طالبان و محبوب افکار راغبان باشد و بواسطه کثرت علایق و

و هجوم نوازل و بوایق ان مدعی از قوت بفعل نمی امد و تا غایت انتظام ان سلسله
در معرض توقف افتاده بود در شهور سنه ستین و ثمانمایه جمعی از دوستان
صادق الاخلاص و طایفه از یاران موافق الاختصاص التماس فرمودند که
در اتمام این مرام سعی نمودن داخل واجبات و قفل تعلل از باب این ارزو
کشودن از جمله ضروریات است و چون یوما فیوما ادکان مبالغه و الحاح
موکد و ساعة فساعة بنیان مطالبه و اقتراح مشید می داشتند و مخالفت
اشارت ایشان صورت نمی بست ابتغاء لترتیب مقصدهم و مرضاتهم و ابتناء
علی تهذیب ملتمسهم و مناهم کمر جد و اجتهاد بر خاصره جان بستم
جان کمر وار بر میان بستم و استمداد از روحانیت حضرت رسالت پناه سید
سادات عالم و منبع سعادات دمادم نموده بتحریر این نسخه مشغول شدم
و دوازده مجلس مشتمل بر اصح ما روی فی هذا الفن و زبره و محتوی بر اهم ما ذکر
من ذلک العلم و سطر بقلم اوردم و صحایف انرا باشعار لایقه اسا تذه
فصاحت شعار و ابیات رایقه جهابذه بلاغت دثار و اشارات ملیحه و
عبارات فصیحه و دقایق بدیعه و حقایق منیعه و مناسبات عجیبه و
مناظرات غریبه و اسالیب دلبذیر و تراکیب بی نظیر که اکثر نتیجه فکر بکر
خاصه است بیاراستم و از ایراد منشات دیکران مهما امکن بپیراستم
زیرا که عیال مردم بودن وظیفه اهل غیرت و قناعت به سرمایه خویش
نمودن را نتیجه جز خیرت نمی باشد بدان واسطه نظم
برون ارم از طبع روشن ضمیر یکی باره کرباس بهچون حریر

نه از شانه بیوندان بنکرم ❀ نه در بافتن نام ما کو بـــرم
اکر بوشش مردم اطلس بود ❀ مرا لخـــه من با فهم بس بود

وهر مجلس را با یراد حرفتهٔ مناسب مضمون ان به بایان رسانیدم وانرا **درج الدرر ودرج الغرر فی بیان میلاد سید البشر** نام کرده تحفهٔ مجلس شریف دوستان وهدیهٔ محفل منیف عزیزان کردانیدم امل واثق ورجا صادق که مقبول خواطر علما واشراف ومنظور ضمایر فضلاء اطراف ومشهود ومعروف اصقاع واکناف کردد وجماعت مستفیدان اخبار محمدی وطالبان اثار احمدی به اسماع واستماع ان مشرف ومحظوظ شوند وبصفاء اعتقاد وکمال محبت وود از ملاحظه ومطالعهٔ آن اشتغال فرمودهٔ جامع ومولف را بدعا خیر یاد کنند واکر بر سهوی و زللی وخطی وخللی وقوف یابند بردهٔ عفو واغماض بران بوشیده زود زود بسر منزل اعتراض نشتابند وبعد از رعایت شرایط تدقیق وامعان نظر تحقیق در تصحیح ان کوشند واز جادهٔ انصاف تجاوز ننمودهٔ اجتناب از طریق اعتساف لازم حال خود کردانند واقدام بدین مهم خطیر از قبیل سهل ممتنع شمردهٔ علی الجزم والتحقیق بدانند که بعد از سالهار بسیار وبس اندوزها زبی شمار این سبیکه صاحب عیار از کورهٔ اختبار واعتبار بیرون آمد. **نظم**

سالها خون خورده ام شبها بروز آورده ام ❀ تا بدانستم حدیث عشق را تفسیر جیست

وهذا اوان الشروع فی المقصود متوکلا علی الموفق المعبود، وما النصر الا من عند الله العزیز الحکیم

ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم **فی نعت النبی الامی العربی محمد صلی الله علیه وسلم وبیان معنی الحدیث** مقتبسان لوامع نور حقیقت سید المرسلین وملتمسان شعاشع ظهور شریعت خاتم النبیین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین جنین روایت میکنند از حضرت بانضرت صدر ایوان رسالت بدر آسمان بسالت شاه عرصهٔ نبوت ماه رقعهٔ فتوت مقتدای قافله بشذکره کشای سر قدر را بینه جلوه نمای اسرار قضا قدس سفینهٔ سکینه فرای بحار رفض مقدس منبع زلال عصمت وطهارت و توفنوه مجمع خصال معرفت وبصارت وتحقیق مبین انوار آفتاب وماه وکواکب وعرش وکرسی مزین رخسار عالم تا بمجردات منازل قدسی قطب محور عنایت وهدایت محور قطب کفایت ودرایت آن سروری که زبان جمعیتش برای اظهار تقدم نور اصالت اثار وبجهة اشعار برسابقیت ظهور جلالت شعار خوش صداء این خبر معالی اثر بمسامع ساکنان جوامع کون ومکان رسانیده که **شعر**

وانی وان کنت ابن آدم صورة ❀ فلی فیه معنی شاهد بابوتی
آدم بدر هست ومن بسر نیست عجب ❀ این طرفه نکر که او بس من بدرم

ممهد قواعد اجتبا موکد معاقد اصطفا بیشوای زمرهٔ انبیا راه نمای فرقهٔ اصفیا ماه روی والضحی ❀ سیاه موی واللیل اذا سجی محمد مصطفی **نظم**

تو اصل وجود آمدی از نخست ❀ دکر جیزها برتو نور رست
ندانم کدامین سخن کویمت ❀ که بالاتری زانجه من کویمت

تا عز لولاک تمکین بر است
تا نوطه ویس بر است م

چه وصفت کند سعدی ناتمام • علیك الصلوة ای نبی والسلام
صلی الله علیه وآله وافاض علی رؤوس العالمین سجال عظمته ونوا له
راوی این کلمه کافیه وناقل این جمله شافیه عرباض بن ساریه است
رضی الله عنه می گوید ان سید وسپند وابن بی رواز املاذ ومعتمد
چنین می فرماید وامت عالی همت خود را می نماید که انی عند الله مکتوب خاتم
النبیین وان آدم لمنجدل فی طینته بدرستی وراستی که من که محمدم
ومبشر مسیحم با جمعی نزد خداوند سبحانه وتعالی نبشته بودم ختم کننده
[حاشیه: شده صح]
پیغمبران در حالتی که کالبد ادم افتاده بود در زمین صلب وکاین بود در
اثناء آفرینش خود یعنی بعد از انکه عین ثابته من زبان قابلیت بگشود ودر
منازل غیب ومراحل لاریب بساط اولیت را تقدم بپیمود منشور نبوت
[حاشیه: بقدم صح]
مرا بتوقیع خاتمیت انبیا ورسل آنگاه موشح گردانیدند که هنوز مصور
صور خلق وامر ومقدر سور سر وجهر رقم تصویر بر تخته تخمیر طینت ادم
تمام نکشیده واثار شعشعه روح بکاشانه بنیت او نرسیده بود
وبدانکه مراد ازین وجود که از فحوای انی عند الله مکتوب معلوم می شود
غیر وجود علمی است چه در حضرت علمیه جمیع موجودات متساوی اند
ودران مرتبه تقدم موجودی بر موجودی دیگر متصور نشود بلکه
اشارت است به ثبوت وصفی از اوصاف کمال وظهور نعتی از نعوت
افضال ان موجود اول که بعد از افاضت انوار فیض اقدس وظهور اعیان
ثابته بوسیله اشاعت اثار فیض مقدس خلعت هستی پوشیده

ونزد هر طایفه باسمی که ملایم مبحث ومصطلح ایشان است تعبیر یافته
وزبان اخبار نبویه در محال مختلفه باسامی متنوعه ازان اخبار فرموده
چنانك بعد ازین بر سبیل اجمال درین مجلس مذکور خواهد شد ودر کتاب
مجتبی مفصلا روشن گشته وتحقق این موجود در خارج بر تمام
ممکنات مقدم بوده وپیش از همه کائنات بر ورق امکان چهره نموده
بعد از انکه از پرتو بود او بنیان اقانیم بالا وپست وارکان اقالیم هرچه در عالم
هستی در عرصه وجود پیدا وپیرنگ آفرینش ادم بقلم عواطف ولطایف بر
صفحه ایجاد در میان مکه وطایف هویدا شد وبجهت ابداع اینه جمال
احدی وایداع دفینه کمال احمدی قالب خلیفه خاکی به صنوف
نضارت وپاکی مزین می ساختند دران حالت رایت پرچم هدایت محمد
رسول الله خاتم النبیین بمساعدت الطاف رب العالمین در اکناف
سموات وارضین بر افراختند وهنوز مرغ روح در قفص بدن ابو البشر
قدم ننهاده وجناح نجاح در فضای فلاح وصلاحش نگشاده بود واز مضمون
این مقدمه معلوم شد که شهرت حضرت نبوت حضرت محمدی
به ختم النبوة دران زمان واقع گشته که خاك ادم باب خلقت معجون نشد
واما روح وبدنش بمرتبه تلاقی نرسیده بود والا مقررست که آن دم که
نقطه نور وجود سید انس وجان از سر پرکار کن فکان بر صفحه وجود افتاد
واز مکمن بطون در عالم ظهور آمد از عرش وفرش ولوح وقلم اثر نبود پس
حاصل خبر عرباض باین اثر عاید می شود که ادم هنوز در گل بود که وی در

شهدل بود **نظم** هنوز آدم میان آب و گل بود ❁
که او شاه جهان و نور دل بود ❁ نوح کشتی می تراشید که ایادی
لطف و مکرمت بر مفارق او نثار سعادت و دولت می پاشید ابرهیم را
بمنجنیق می ساختند که استاد فضل ربانی منجوق کامرانی او می برداخت
موسی خلقه در حجر ارنی می زد که او در صفه الم تر الی ربك عشرت میکرد
عیسی بربام فلك می شد که او زاویه بر ساق عرش بنا می فرمود هنوز صورت آدم
برلوح فطرت اثبات نکرده بودند و سورت انی جاعل بمسامع مجامع افواج
ملك نرسانیده که آوازه عظمت و جلال و دبدبه ابهت و کمال ان حضرت
به خافقین رسیده بود که **اول ما خلق الله تعالی نوری** شخص نبیل
خلیل از غار عدم قدم بر حبل وجود ننهاده بود و اشتیاق واصیل اسمعیل
وکروب یعقوب و تاسف یوسف هنوز نبود که خطیب کبریا بر منبر
مجد و علا ثنائی می خواند که **محمد رسول الله** هنوز تاج معفرت
نغفر ناله ذلك بیامن اکرام حضرت و دود بر هامه همت داود نرسیده
ورقم امتنان **ففهمناها سلیمن** بر منشور خلافت ان حاکم کشور انس و جان
نکشیده و بسر عن راه بتول به بشارت دادن **و مبشرا برسول** مقرر
نکشته و طغرا عصمت و فتوت **یا یحیی خذ الکتاب بقوة** بنام با نظام
بسر زکریا نوشته بود که در دولت خانه سید کونین و سند ثقلین بر
خلق اولین و اخرین کشوده بودند و صلاء **وما ارسلناك الا رحمة**
للعالمین بنور رسول الله اشرق الدجی ❁ وفی نوره کل یجیء و یذهب

اسحق صح

درداده صح

بدا نوره من قبل نشاة آدم ❁ واسماؤه من قبل فی العرش تکتب
دران روزی که خوبان آفریدند ❁ ترا بر جمله سلطان آفریدند
جو شاد روان حسنت می کشیدند ❁ بدر با بنیت رضوان آفریدند
ملاحت بر تو یکسر ختم کردند ❁ بس انکه ماه کنعان آفریدند
ترا دادند توقیع سعادت ❁ وزان بس نوع انسان آفریدند
بری را جمله در حبل تو کردند ❁ بس انکاهی سلیمان آفریدند
قضا خاك درت را نام می برد ❁ ز لفظش آب حیوان آفریدند
سرشك عاشقانت جمع کردند ❁ وزان لعل بدخشان آفریدند
ز گرد کوی تو گردی ببردند ❁ وزان گردون گردان آفریدند
سواری چون تو در میدان خوبی ❁ نیامد تا که میدان آفریدند

ائمه ثقات و اجله اثبات آورده اند که حضرت جلال
احدیت جل طوله و عم نوله بیافرید نور نبوت محمدی را بیش از سایر
مخلوقات به نهصد هزار سال و بی مهلتی و توقفی بجهة مکان ان نور بسا[ط]
منازل کمون مقرر فرمود بس بمساعدت قدرت ربانی ان نور در طواف آمد
و در عرصه عالم غیب می کشت تا انکاه که مامور شد به سجود رب العزة
بسجده رفت و صد سال از سنین ربوبیت که روزی از ان مقابل هزار
سال ماست دران سجود توقف نمود و خدا را باین تسبیحات یاد می کرد
که **سبحان العالم الذی لا یجهل سبحان الحلیم الذی لا یعجل سبحان الجواد**
الذی لا یبخل بعد ازانکه ارادت مبدع بر کمال اقتضاء ان فرمود که اصول

ممکنات در بساط مکونات در سلك اختراع کشد از آن نور جوهره بیافرید و
بنظر قدرت در آن دید تا آب زلال شد و خیر و برکت قرین آن ساخت
مدت هزار سال آن آب در جریان بود و در محلی معین قرار نمی گرفت پس
آنرا ده جزو کردانید از جزو اول عرش و از دوم قلم و از سیم لوح و از چهارم
ماهتاب و از پنجم آفتاب و از ششم کواکب و از هفتم ملایك و از هشتم
نور مومنان و از نهم کرسی و از دهم درّه وجود محمدی علیه الصلوة والسلم
خلق فرمود و در روایت اهل البیت کرام بسند واجب الاحترام مرفوع
کشته بسلطان اولیا و برهان اصفیا علی مرتضی کرم الله وجهه
کما اینه فی کل وجهه که آن شاه عرصه ولایت فرمود حضرت حق
سبحانه وتعالی نور محمدی را بیش از خلق آسمانها و زمینها و عرش و کرسی
و لوح و قلم و بهشت و دوزخ و بیش از آفرینش آدم و نوح و ابرهیم
و اسمعیل و اسحق و یعقوب و یوسف و موسی و عیسی و داود و سلیمان
و سایر رسل و انبیا به چهارصد و بیست و چهار هزار سال خلق فرمود
و بجهة مستقر حشمت آن دوازده حجاب بیافرید با این ترتیب
حجاب قدرت حجاب عظمت حجاب منت حجاب رحمت حجاب سعادت
حجاب کرامت حجاب منزلت حجاب هدایت حجاب نبوت حجاب رفعت
حجاب هیبت حجاب شفاعت بعد از آن نور کامل السرور محمدی را
در حجاب قدرت دوازده هزار سال نگاه داشت و باین تسبیح مترنم
بود که سبحان ربی الاعلی و در حجاب عظمت یازده هزار سالش

موقوف کردانید تسبیحش این بود که سبحان عالم السر واخفی
و در حجاب منت ده هزار سال این تسبیح میخواند که سبحان الرفیع الاعلی
و در حجاب رحمت نه هزار سال خدایرا باین تسبیح می ستود که سبحان
الحی القیوم و در حجاب سعادت هشت هزار سال باین تسبیح ذاکر
بود که سبحان من هو دایم لا یسهو و در حجاب کرامت
هفت هزار سال باین تسبیح مداومت میفرمود که سبحان من هو غنی لا یفتقر
و در حجاب منزلت شش هزار سال باین تسبیح قیام می نمود که سبحان
العلیم الحلیم و در حجاب هدایت پنج هزار سال وردش این بود
که سبحان ذی العرش العظیم و در حجاب نبوت چهار هزار سال ملازمت
این ذکر مینمود که سبحان رب العزة عما یصفون و در حجاب رفعت
سه هزار سال این تسبیح را تکرار میفرمود که سبحان ذی الملك والملکوت
و در حجاب هیبت دو هزار سال این تسبیح میخواند که سبحان الله وبحمده و در
حجاب شفاعت هزار سال این تسبیح بر زبان حال می راند که سبحان ربی
العظیم وبحمده چون ازین حجب بیرون آمد چهار هزار سال از صفحهٔ لوح
می درخشید بعد از آن هفت هزار سال از ساق عرش می تافت تا آنگاه
که با ذرهٔ بنیت محمدی مختلط شد و در صلب آدم بودیعت بسپردند بعد از آن
از صلبی به صلبی انتقال می نمود تا از عبد الله بآمنه بنت وهب بن عبد مناف
منتقل کشت و بروایتی دیگر آنکه اول چیزی که حضرت عزت جل جلاله
و عم نواله بر منصهٔ خلق جلوه داد و در تختهٔ امکان رقم ابداع بر آن

کشید نور حبیب او محمد رسول الله بود پیش از آفرینش عرش و کرسی
و لوح و قلم و بهشت و دوزخ و آسمان و زمین به هزار هزار و ششصد و هفتاد
هزار سال و در این مدت مدید و عهد بعید آن نور در مقام قرب بود و
با جناب جلال ملک متعال بی واسطه میگفت و می شنود و بتجلیات جمال
با کمال حیّ لایزال اختصاص داشت در مبدأ حال که بساط اجلال بقدم
اقبال بیاراست در تتق عظمت هزار سال و در پردهٔ قدرت هزار سال
و در حجاب جلال هزار سال و در مقام عزت هزار سال و در مرتبهٔ کبریا
هزار سال و در منزل لطف هزار سال و در مسند رحمت هزار هزار سال
و در معهد قرب هزار سال و در کلهٔ محبت هزار سال و در خلوت مشاهده
هزار سال و در مجلس مکالمه هزار سال و در قبهٔ وصال هزار سال در کار
بود بعد از رفع حجب مذکوره آن نور نفسها بر آورد از انفاس متبرکهٔ او
ارواح انبیا و اولیا و اصفیا و شهدا و عرفا و علما و عباد و زهاد و اهل
جدّ و اجتهاد و عامهٔ مومنان موجود شدند آنگاه آن نور منقسم گشت
بده جزو از جزو اول عرش و از دوم کرسی و از سیم قلم و از چهارم لوح
و از پنجم بهشت و از ششم آفتاب و از هفتم ماهتاب و از هشتم کواکب
و از نهم ملایک و از جزو دهم جوهری مخلوق ساخت مساحت آن چهار
هزار سال طول در چهار هزار سال عرض پس در آن جوهر نظری فرمود
در اضطراب افتاد نیمی آب شد و نیمی آتش از آن آب دریاها انشعاب
پذیرفت بعد از آن بخار در موج آمدند از حرکات امواج دریاها ریاح وزیدن

گرفت و در هوا تمکن یافت آتش را بر آب مستولی ساختند تا بجوشید
کفی بر روی آب پیدا شد زمین از آن موجود گشت بخاری از آن کف
تصاعد نمود هیولاء آسمان بصورت پیوست موجها متراکم شدند
از تراکم امواج جبال تکوّن یافت برق عزت بکوهها رسید معادن
در آن پدید آمد میان آهن و سنگ اصطکاک واقع شد آتش
بر افروخت و مادهٔ دوزخ وجود گرفت بعد از آن بساط زمین را
منبسط ساختند تا مسکن حیوانات و وحوش و سباع و بهایم
و طیور و هوام تواند بود پس زمین را هفت طبقه و آسمان را هفت
طبقه کرده اند و هریک از آنها را در مقر خود جای دادند هر طبقهٔ
مسکن جمعی از مخلوقات شد از شعلات آن آتش فوج جان را
جان بخشیدند و زمین را بتصرف ایشان گذاشتند محل بهشت
در فوق آسمان هفتم و مکان دوزخ در تحت زمین هفتم قرار گرفت
بجهة روشنایی عالم آفتاب و ماه و کواکب از مطالع حکمت و مشارق
قدرت تابان شد و از مواد نور و ظلمت روز و شب پیدا گشت
و در روایتی دیگر آنکه اول مخلوقی که از کتم عدم قدم در فضاء
وجود نهاد جوهره بود از هستی آن ظلمتی پیدا شد از آن ظلمت نوری
بیرون آوردند از آن نور ذرهٔ محمدی متکون شد سرّ معنی الحمد لله الذی
خلق السموات والارض وجعل الظلمات والنور و حدیث شریف ان الله خلق الخلق
فی ظلمة فالقی علیهم من نوره از تحقق این صورت خبر می دهد علی اختلاف

الروايات المذكورة اصل اصول آفرينش وابو الاشيا درعوالم دانش و
بينش بى كمان به حضرت سيد المرسلين وخاتم النبيين باشد وجميع
خيرات ومبرات بران متفرع آري آري درسلسلهٔ مخلوقات بواجبي يقين
تامل فرماي تا به بيني كه عرش اعظم ازبردهٔ دل شرع مكرمتش بيرون
خراميدهٔ كرسي وسعت فزاي بركت مصاحبت مصحف معجزنما ييش تارك
سرازساق عرش كذرانيدهٔ لوح معلا با ان سمه طول وعرض درمجامع
كثير المنافع مستفيد انش بركناري وقلم اعلي بسبب تكثر سودا و
بيضادر مجالس شريف المغارس املاء نعت ووصفش مستملي سخن
كزاري رياض جنان ازحدايق حقايق معرفتش مرغزاري وهريك
ازافراد ملايك كه ساكنان مدارج وارايك اند برافنان طوبى واغصان
سدره بلبل اسا بهزاردستان درادا داستان شمايل وفضايلش
منتهى مرغ زاري دوزخ سوزان با شعلات فروزان ازتنور شوق
پرذوق عاشقانش شراري كيوان عالي ايوان برشرف قصر شرفش
كوتوالي نزركواري خطيب اديب برجيس برمنبر تقديس هفت پايهٔ
آسمان بجهة ترتيب خطبهٔ جامعش طيلسان داري بهرام كافى
الانتقام درمضمار محاربهٔ اعادي شريعتش تيغ راني جابك سواري
افتاب عالم تاب ازبرتو لوامع باطن نورافشانش درمسند طارم
چارم ذره بروري شهرياري زهرهٔ رعنا دربزم ملاطفه دوستانش
خوش نوايي شيرين كفتاري تيروافى تدبيره درضبط ونسق اوراق دفتر

تركيب بديع بلزوم
كواكب سبعه وبروج
واجرام علويه

مفاخرش داست قلمي صاحب اعتباري ماه معالى خركاه درركاب سمند
توسن شبديزش بياده روي سبك رفتاري كواكب ثوابت درطرق
اهتدا امت عالي همتش هريك علامتى علامهٔ راهنمايي روشن
كرداري حمل حامل شعلهٔ نورش ثوركافل تكميل خرمن سرورش
هيكل دعوتش دركردن جوزا حمايل سرطان ازميان دل وجان درزير
خدمتش به سباحت مايل اسد دربيشهٔ انديشه متابعت اوامرش
بيشه ساختهٔ سنبله براي حلول درميزان عدلش زبان آوري
علم افراختهٔ عقرب بجهة ايلام جان وجكر دشمنانش نيش خوده
بزهر ناقع آب دادهٔ قوس بكوششش تمام بلذت استماع صدا
كششش دست حق برستش بي برده بدان واسطه كوشها راكشادهٔ
جديا درصحراي مطاوعت فرمان واجب الاذعانش بسيار دويده
تا ازدلو همتش قدري آب آشاميدهٔ حوت بى زبان باميد انكه
بحقيقت رسالتش كواهي دهد برمنوال سنبله بصد زبان رسيدهٔ
آسمان بعزم تقبيل اخمص فلك فرسايش پشت تضرع راخم كردهٔ زمين
درانتظار ادراك غبار نعلين هلال نمايش جشمها را برنم كردهٔ اسرار
عصمت وتوفيق ومعرفت وحكمت وتحقيق ازرخسار باانوارش
مقتبس مجموع آمال واماني ارباب معاني واصحاب دولت وكامراني
ازعتبهٔ سبهر مرتبه اش ملتمس ولله در من قال نظم

هذا الحبيب الذي حلت شفاعته ❁ لمن يصلى عليه فيه اخبار

هَذَا النَّبِيُّ الَّذِي مِنْ نُورِهِ خُلِقَتْ ۞ لِلشَّمْسِ وَالْبَدْرِ وَالْأَفْلَاكِ أَنْوَارُ
هَذَا الرَّسُولُ خِتَامُ الْأَنْبِيَاءِ بِهِ ۞ وَهُمْ لِدَعْوَتِهِ عَوْنٌ وَأَنْصَارُ
محمد کافرینش سایهٔ اوست ۞ ز رتبت نه فلك یك پایهٔ اوست
ملك را خاك پایش تاج زرین ۞ ز عزت نعت او طه و یسین
فرشته در رکابش راه بویی ۞ فلك میدان او را نیم کویی
گل خوش بوی این فیروزه گلشن ۞ شبستان جهان را شمع روشن
بمعنی صورت آفاق را جان ۞ بصورت معنی پیدا و پنهان
ز رتبت آمده شرع شریف دل عرش ۞ طفیل راه او از عرش تا فرش
از آن خورشید از انجم برسر آمد ۞ که با مهرویی از گردون برآمد
مه از خیلش یکی زنهار دارست ۞ هلال انگشترین زینهار اسپت
بمهرش صبح صادق در خور آمد ۞ جو دم زد نور از خلقش برآمد
طفیلش هرچه بود و هرچه باشد ۞ کرامت بیش ازین دیگر چه باشد

در بعض روایات وارد شده که بعد از وقوع نقسمات سابقه و تحقق اصول لاحقه و خروج نور محمدی از تجلی که یاد کردیم فرمان رسید بجبریل امین که ان نور را با ذرهٔ که بنیت ان حضرت مقدر بود که از ان مخلوق شود و ان ذره بود در ناف زمین و چون کعبهٔ معظمه یعنی محلی که اکنون جای ان وسط بیت الحرام واقع است و در ان هنگام که خطاب مستطاب اِئْتِیَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا باسمان و زمین وارد گشت ذرهٔ مذکوره و از آسمان آنچه محاذی آن بود

برکت محاذاة با او بجواب صواب أَتَيْنَا طَائِعِينَ ناطق شدند مختلط ساخت و بآب چشمهٔ تسنیم سرشته گردانید و در جمیع جویهای بهشت عنبر سرشت و در تمام آسمانها و زمینها و دریاها بگذرانید مطالع قدس می درخشید بعد از ان که ان دره با این ذره آمیخته شد و نظام عقد ترکیبش باتمام رسید موضعی درکار بود که مستودع ان تواند گشت چه مقرر است که گنج را کنجی باید که در ان مخزون گردد پس بر مجموع مخلوقات از اعرض کردند تا ظاهر شود که قابلیت قبول ان امانت که دارد و بحقیقت امانتی که در آیت کریمه اِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ مذکور گشته بغیر از ان دُرِ گران مایه و درّی بلند بیرایه نبود، عَلَى قَوْلِ بَعْضِهِمْ پس هیچ یك از آسمان و زمین و جبال و تلال و سایر موجودات علویه و سفلیه قابلیت تحمل ان نداشتند و نتوانستند که بر داشتن او کما هو حقه قیام نمایند لاجرم در مقام ابا در آمدند که فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا زبان استعداد عین ثابتهٔ آدم فریاد بر آورد که برای محل ان جوهر نامی و سزای جای این گنج گرامی غیر از ویرانهٔ خاکی بدن من مناسب و ملایم نتوان یافت

نظم

سایهٔ بر دل ریشم فکن ای گنج مراد ۞ که من این خانه بسودای تو ویران کردم

سِرّ وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ اشکارا شد و در بساط ملك و ملکوت قرعهٔ اختیار حمل آن امانت بنام خاك بر آمد و زمین زمن برای محل گنج ماهیت خلقت احمدی بغایت در خور آمد کمال فیض فضل ربانی و اقبال لطف و

برمنوال کوکب از صح

کرم سبحانی خواست که بمساعی یدی جمال وجلال بی معاونت ظهیری
ومساعدت مشیری موضع دُرّه محمّدی را تخمیر وترتیب فرماید جبرئیل
امین را بخطهٔ زمین فرستاد تا قبضهٔ خاك از تمام عرصهٔ غبرا جمع کند
روح القدس بجهة اتمام آن مهم بعالم سُفلی تشریف داد زمین بفنون
ضَراعة وضُروب شفاعت اورا بازگردانید ومضمون **نظم**

وَمَا السُّلْطَانُ اِلَّا الْبَحْرُ عُظْمًا ** وَقُرْبُ الْبَحْرِ مَحْذُورُ الْعَوَاقِبْ

بعرض رسانید پس جبرئیل بمقام معلوم خود مراجعت کرد وشرح عجز
وبیچارگی ومسکنت وافتادگی خاك معروض داشت پس میکائیل
وبروایتی اسرافیل برای آن کار روانه کردند بنوعی که روح القدس در آن
طریق سلوك فرموده بود او نیز برفت وبازگشت آنگاه حضرت جلال
احدیت عزرائیل را تعیین فرمود که بحکم مبرم وقضاء محکم بترتیب قضیه
مذکوره قیام نماید وهیچ حال بر ضعف واستکانت خاك نبخشاید وتا آن
مهم سرانجام نکند گره از ابرو نگشاید پس ابو یحیی بضبط آن امر اشتغال
نمود ومقدار چهل اَرش خاك از جمیع اقالیم ارض واز تمام اصناف والوان
این عرصه باطول وعرض درمیان مکه وطایف بفنون عواطف ولطایف
گرد آورد واز زمین تقبیل نمود که هر جزو از آن اجزاء مجموعه از هر محل که برداشته
باشد بهتر وزیباتر از آن باو باز رساند محققان می فرمایند که اختلاف
اطوار وطباع وامزجه ورنگ ونیرنگ خلایق بسبب اختلاف حقایق
ایشان پیدا گشته وهرچند اصل همه خاك است امّا بواسطهٔ آنك

کیفیت هر جزوی از آن مختلف افتاده بمقتضی نصّ قاطع وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِکُمْ
وَاَلْوَانِکُمْ آثار قوی وکیفیات ماهیات واصول در صفحات وجنات فروع ظاهر
می گردد بنوعی که عقول فحول از ادراك آن عاجز می آید **نظم**

این طرفه که از یك خم هر یك زیبی میستند ** وین طرفه که از یك گل در هر قدمی خاری

بعد از آن مبدع بی زوال ومخترع لایزال قطعهٔ از سحاب محض لطف پاك
بر مفرق آن قبضهٔ خاك بداشت وچنان تعیین فرمود که چهل روز بر آن ببارد
وهیچ نوع سایه از سر آن برندارد سی ونه صباح ابر غم آب بردارد ویك
صباح ابر شادی کثرت غموم وهموم وقلت فرح وشادکامی آدمی بدین
سبب پیدا شده **نظم**

بی حکمتی عجیب وحدیث غریب نیست ** شادی یکزمان وغم جاودان ما

آنگاه حضرت خداوند کریم بمیامن
لطف عمیم بخودی خود طینت آدم را تخمیر فرمود وچهل صباح که عبارت
از چهل هزار سال باشد بصنوف فضل وکرم والوف حلم ونعم آن خاك را
می سرشت وتخم معرفت ومحبت در آن آب وگل می کشت درخت شناخت
انسان با این همه گل وبرگ وحبّ حُبّ ایشان از آن تخم برآمد وحقیقت
انسانیّه بوسیلهٔ این دولت از جمیع حقایق بهتر آمد **نظم**

اگر در آب وخاك من نکشتی تخم سودایت ** چرا در دوری روید ز مغز استخوان من
شبم را دوش می گفتم کشم بر آستانت سر ** بگفتا عاری دارد ازین سر آستان من

در زمان آن تخمیر ودر اوان آن تدبیر دبدبه در کون ومکان افتاده بود ملأ
ملکوت در تحیّر وطوایف جنیان در تفکر آمده که آیا این چه کشت وکار

واینجه کیرو دارست خبر انی جاعلٌ فی الارض خلیفهٌ بسامع مجامع
رسانیدند جمعی مخصوص از افواج ملایك که ساکنان این ممالك بودند
کفتند معتکفان زوایا تقدیس و تحمید وکوشه نشینان خلوات تسبیح
وتحمید ماییم حکمت جیست که خلعت خلافت کسی را می پوشانی وجرعهٔ
لطف ورافت یکی را می نوشانی که از فروع او یا اکر اورا به طبیعت خود واکذا
رند از وانواع فساد وافساد واصناف مخالفت وعناد صدور خواهد یافت
خطیب کبریا خطاب فرمود که انجه ما می دانیم شما نمی دانید وجیزی که معلوم
ماست بسرّان رسیدن شما نمی توانید انی اعلم ما لا تعلمون در نص ابهامی
واقع شده تا کثرت احتمالات ازان مفهوم کردد وحاصل حکایت آنک
نظر ان جماعت برطین بود نه بردین والعجب که حما مسنون می یافتند وتفرج
درّ محبت در صدف سینهٔ بی کینه اش مخزون نمی شناختند صلصال و
فخار می دیدند وکل وصال از کلبن افتخار نمی جیدند سلاله را می شناختند
اما بملاحظهٔ کل ولاله نمی پرداختند عیب را می دیدند لکن غطا لعهٔ
ورق غیب نمی رسیدند کناه را می دانستند اما دقایق عفو آله را دریافتن
نمی توانستند پریشانی اختلاف طبایع عناصر انسانی تصور می نمودند وقطعا
بمفتاح توفیق قفل تحقیق از باب تصدیق پشیمانی سرایر ایشان نمی کشودند
وبصیقل التایب من الذنب کمن لا ذنب له زنکار انکار از آینهٔ اعتبار ایشان
نمی زدودند وبه پیمانهٔ رشاد وسداد جرعهٔ محبت ووداد از خمخانهٔ ستند
وداد در کام اهتمام طالبان وافی استعداد نمی نمودند کویا نصیحت آن

ناصح کامل بکوش جان ودل نمی شنودند که **نظم**
عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت ❁ که کناه دکری بر تو نخواهند نوشت
من اکر نیکم وکر بد تو برو خود را باش ❁ هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت

نا امیدم مکن از سابقهٔ لطف ازل
تو چه دانی که پس پرده که خوبست وکه زشت

پس آورده اند که عزازیل که مقدم قبایل جنیان بود با حوق خود می
رفت ودر حوالی کالبد ادم می کشت اتفاقا روزی خواست که بتفحص
احوال او کماهی مشغول شود پای خود را بر کالبد او زد دران ولا
در کورهٔ مجاهده پخته شده بود وبمرتبهٔ صلصالیه رسیده صدایی
از او بر امد غالبا از زخم بیکانه می نالید پس عزازیل با یاران کفت غم
مخورید که خلق مجوف لا یتمالك مخلوقیست میان تهی قوّت ماسکه
اش بکمال نخواهد بود تحمل کنید تا من در باطن او درایم ودر مسالك
مملکت این صورت برایم انکاه شما را از حقیقت حال واقف کردانم بعده
در جوف قالب ادم درامد عرصهٔ دید بغایت آراسته هرچه در عالم
آفاق دیده وداسته بود نمود دارآن در خطّهٔ بدن ادم دریافت
بقصر دلش رسید هرچند خواست که دران تصرف نماید از مرتبهٔ صدر
نتوانست کذشت دل ادم اورا رد کرد لاجرم مردود نظر حق شد
از اینجاست که اهل تحقیق فرموده اند که هرکه مردود یك دل شد
بشرط آنکه دل باشد از تمام دلها بیرون افتاد **نظم**
تو جهد کن که کنی جای خویش در دل مردم ❁ که دل نظرکه خواست تا دران نظر افتی
اکر ز عرش در افتی بکنج جاه ملامت ❁ هزار بار ازان به که از دلی بدر افتی

جون از اندرون ان صورت بیرون آمد اصحاب ازو سوال کردند که
جه دیدی شرح آنجه دیده بود باز براند وکفت تصرف در مجاری این
خطه اسان است اما قصری دیدم دربسته مملوا ناسر ارسربسته
هرجند سعی کرده بحقیقت ان نرسیدم وباطن ان ندیدم دل من ازان
جهت هراسانست که هرجه برسرما خواهد امد ازان قصر خواهد رسید
القصه کالبد ادم دران زمین افتاده ودره بیضا سید انبیا در دست
روح القدس معد وامادة بود واز ادر معارج قدس ومدارج انس
می کرد ابید وبرجمیع املاک وافلاک واجرام واجسام ومنازل و
مراحل عوالم غیب بی شک وریب می کذرانید ومنشور نبوتش در ملاء
اعلی می خواند وبیادهٔ دعوتش در عرصهٔ صورت ومعنی می راند
وروایتی اینست که برهر فوجی که با ان در مکنون ودری موزون
طواف می فرمود ان جماعت برحقیقت وحقیت سید عالم شناسا
می کشتند وسطر محمد رسول الله خاتم النبیین بر ورق دل وجان
وصحیفهٔ روح وروان می نوشتند تا بحدی که نقش نام میمونش
برساق عرش وابواب جنان واوراق طوبی واغصان سدره وقباب
فردوس وجنات رضوان وحوران وصفحات معتکفان صوامع هفت
آسمان ثبت کردند هنوز هیچکس آدم را نمی شناخت چنانکه مضمون
خبر انی عبد الله مکتوب خاتم النبیین وان آدم لمنجدل فی طینته
بعد ازانکه تسویهٔ کالبد ابو البشر تمام کشت روح القدس دره سید المرسلین را

نکته لطیفه

درجبین مبین او بودیعت بسپرد ودرعقب آن نفخ روح در بدنش
واقع شد آری طریقهٔ صیاد جنین باشد که دام را در زیر خاک
بنهان کند آنکاه دانه برروی ان پاشد تا مرغ بطمع دانه در دام
افتد صیاد ازل میخواست که مرغ روح را بدام قالب آدم صید کند
واورا درقفص بدن بشری مقید سازد دانهٔ حقیقت محمدیه را بران
خاک ریخت فی الحال مرغ روح دران آویخت بایش در کل وقیدش در
دل بماند تا خود کوییم کاشانهٔ بدن آدم ظاهر مظلم می نمود وروح ازنزول
دران منزل ظلمانی می هراسید شمع نور محمدی را در لکن پیشانی آدم
برافروختند در زمان روح بسر دوان شد وازطرف فوق درآمد (تفلع)
بطون دماغش از تاثیر روح نفسانی آکاهی یافت بچشمش رسید
حالی در ان کوشه مردم نزول کردند چشم را بکشود تا اول اصل
بنیت خود را ببیند وشرح حال خاک بروظاهر کردد انکاه که
لطایف منح ربانی وشرایف منن سبحانی برو ورود یابد خاص از کرم
حق داند وآیة وافر الهدایة ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء برخواند
بعد از ان باذن حق مهمان روح در منزل اذن وانفش ورود آمد

خودم

ببرکت صحبت او هوش سراز دریچهٔ کوش بیرون کرد وراه عطسه
از طریق بینی کشوده شد بس اثر روح بزبانش رسید طوطی نطق
آدم به شکر حمد آموخته کشت وکفت الحمد لله رب العالمین
حضرت جلال احدیت فرمود یرحمک ربک یا آدم به میمنت

رفاقت روح بمنش در حرکت آمده بود چون آیت رحمت بشنود دست
برسر زد محققان فرموده اند کمال فضیلت آدم همان لحظه ظهور یافت
چراکه بصورت ترحم فریفته نگشت بلکه نظر بر حقیقت حال گماشت
و دانست که حلول رحمت بعد از نزول زلت و وصول بدرجه توبت
می تواند بود علی هذا نور روح جمیع اطراف و جوانب ظاهر و باطن
آدم را مزین ساخت بی تعلل تمام طوایف ملایک بموجب فرموده فَقَعُوا
لَهُ سَاجِدِينَ سجده تحیت نه سجده عبادت بجهة آدم بتقدیم رسانند
ابلیس سر از گریبان ابا و عدوان و دست از آستین طغیان بیرون آورد
و زبان بلاف گزاف بر زبان أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ بگشود و بحجت واهیه
خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ متمسك بود و فی الواقع فکرش سقیم
و قیاسش عقیم واقع شد زیراکه خاك را بر آتش انواع ترجیح و خبر مَنْ تَوَاضَعَ
لِلهِ رَفَعَهُ اللهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللهُ را در مسند تجربه جهات
تصحیح است و بسط این بساط در کتاب مجتبی تکمیل یافته بعد از آنکه
عزازیل از سجده آدم استنکاف نمود و انقیاد امر ربانی از و ظاهر
نشد خلعت کرامت و پیشوایی از آن بی دولت برکشیده و بلاس
لعنت و رسوایی در و پوشیده شد خطاب رسید که یا ابلیس مَا مَنَعَكَ
أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ
آن محروم را در آن دم معلوم گشت که آن همه سعیش هبا بوده و از
جهات اخروی او را نصیبی نخواهند داد پس باستیفاء مهمات دنیوی

كما ينبغي صح

اشتغال نمود و در عرصه ضلال و اضلال فنون عناد و جدال پیش گرفت
و تا نفخه اولی در صور مهلتش دادند چنانك نص فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ
إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ از شرح آن خبر می دهد آنگاه فریاد برآورد
که فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ در مبدا آن اغواء بندگان بذل
مجهود بجای آرم و از اطراف و جوانب ایشان بطرق مختلفه و تسویلات
متنوعه درآیم که ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ
أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ فرمان رسید
که بر بندگان خاص من سلطنت نخواهی یافت إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ
عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ یعنی اهل تمیز از آن حال مستثنی خواهند بود لاجرم
باستثناء إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ قیام نمود القصه ابلیس مطرود
و ملعون گشت و آدم را به بهشت فرستادند به گشت و با او گفتند
از عداوت ابلیس غافل مباش و تخم اتباع سخن او قطعا در زمین ضمیر
مپاش پس آن جناب محبت مآب بساختن مقدمات تعلیم مَلَأٌ أَعْلَى
برخاست و در مسند إِنْبَاءِ اسما بحضور خاطر والا بنشست آنگاه
که منزلت دانایی او بر جمیع ملایك روشن شد و بدانستند که کون
جامع حقیقت انسانی است و رتبت ملك باین سان نیست مگر
مطاوعت و خدمت ابو البشر بر میان جان بستند و هرگاه که بنظر
امعان در بشره مبشره او می دیدند نشید صلوات بر محمد بر می
کشیدند آدم کیفیت و موجب آن حال و مقال از ایشان می پرسید

می‌گفتند نوری از جبین تو سطوع می‌یابد و شعلهٔ از اشعهٔ جبهه ات می‌تابد
که چون نظر ما بان می‌افتد بلبل زبان در بستان دهان باداء صلوات بر
منوال کل می‌شکفتند، روایتی فی آنست که ادم زمزمهٔ تسبیح محمدی از جبین
وصُلب خود می‌شنید این دو حال باعث شد او را که از حضرت حق درخواست
کرد که ان نور با نکشت شهادت او منتقل شود تا بملاحظهٔ ان مشرف گردد
مسئول او مبذول افتاد و نور احمدی بانملهٔ مسبحه اش انتقال نمود در
حال انکشت بر اورد و گفت لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ و این سنت
درمیان فرزندان از و یادگار ماند و روایتی فی انست که بعدد هر پیغمبری
کرسی برای ادم بساختند بر هر یکی از انها که متمکن می‌شد نور ان پیغمبر از
ادم مشتعل می‌گشت چون بر کرسی سیّد المُرسلین بنشست هفتاد هزار
علم از نور برافراشتند و هیچ موضع از مساکن غیب و اماکن لاریب از ان
روشنایی محروم نگذاشتند پس آدم بتفحص آن حال اشتغال نمود وهّاب
آمال و اَمانی بنده از شمائل و فضایل رسول آخر زمانی برو منکشف کردانید
وکرّةً بعد اخری و مرّةً اثر اولیٰ او را بسر منزل نعت و وصفش رسانید
بعد ازان آدم صفی بگلشن بهشت درآمد و بر سریر فضل و مکرمت برآمد
آب و هوایی دلکش و شراب و غذایی بغایت خوش معدّ و مهیّا یافت
امّا بواسطه آنک **نظم** هزار شربت شیرین و میوهٔ مشموم ۲
جنان مفید نباشد که بوی صحبت یار ۲ الیفی از جنس خود می‌طلبید
که خاطر را بمصاحبت او انس دهد در ان فکر نوم برو غلبه کرد و برسم قیلوله

بخواب رفت واقعهٔ آفرینش حوّا روی نمود و از استخوان بالای جپ ابو البشر
حوّا را خلق کردند آدم چون از خواب برخاست و حوا را دید بغایت خوش وقت
شد قوّت شهوتش بحرکت امد و خواست که درو تصرف کند گفتند ای آدم اوّل
سلسلهٔ مناکحت را با او مستحکم ساز بعد ازان باتمام مهم برداز پس
خواص ملائک و صدرنشینان ارایک را حاضر کردند و حضرت حق
بولایت الوهیت که انه کریمهٔ اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا مبنی ازان است
حوا را بآدم داد و بکمال مرحمت خداوندی خطبهٔ نکاح ایشان برخواند
انکاه که عقد زواج بینهما منعقد کشت مساکن بهشت را بتصرف ایشان
گذاشتند تا از هر چشمه سار که میخواستند می‌نوشیدند و هر حلّه که
رغبت می‌نمودند می‌پوشیدند و از هر طعامی که خاطر ایشان بآن مایل
می‌شد تناول می‌کردند امّا از اکل گندم علی اشهر الاقاویل ممنوع بودند
وَالعجب که در هر قطعه از اراضی بهشت که منزل می‌ساختند شعب
ان شجره را در نظر ایشان می‌افراختند روایتی فک آنست که بانصد سال
دنیوی که نیم روز از جهانی باشد در بهشت توقف فرمودند چون نصف
اوّل از روز بگذشت دولت ادم و حوا را زوال رسید و سبب این واقعه
ان بود که دران وقت شیطان را بمنازل جنّت نمی‌گذاشتند و بواسطهٔ آنک
طرد او از باب رحمت بجهت عدم اتیان بسجدهٔ آدم واقع شده بود عداوت
ابو البشر در باطن ان دشمن مایل بشر استحکام پذیرفته می‌خواست که
بهر نوع که تواند در کارخانهٔ انسان مدخل سازد و دستبردی نماید

وسنك تفرقه درميان ايشان اندازد مدّتی دران انديشه بسر می برد
وباهريك از احباب دران باب طريق مشاورت می سبرد واز بهر آنك
اورا با مار وطاوس محبّتی باعلی مرتبه بود در دخول جنّت ازيشان استمداد
نمود وبهمراهی ان دو يار مهربان در بساتين جنان درآمد خزنهٔ بهشت
از دخول او اگاهی يافتند وخواستند كه اورا بيرون كنند بجايی نرسيد
فرمان آمد كه دست ازو بداريد كه در ضمن اين كار رو بار ربّی اسرارست
بعد ازانكه ابليس خاطر از معاملهٔ اخراج جمع كرد كرد آدم برامد وازراه
اظهار محبّت ووفاق درامد وگفت ای مسجود افواج ملك وای خاك
بابيت سرهٔ ديدها فلك مَنزِلَت درغايت خوبی ومنزلتت در نهايت
مرغوبی است ليكن فكر خلود وانديشهٔ دوام درين مسكن ومقام از
مهمات است آدم دران باب متامل شد ودست طول امل گريبان جانش
بگرفت اوّل بليتی كه بر باطن او استيلا يافت اين بعنی بود وبا خود گفت
آيا چه نوع توان كرد كه ساعات ايّام اين دولت بدقايق ثبات وبقا
مقرون گردد پس شيطان از محل دخل بدرامد ودر منوال دوستان با آدم
وحوّا در گفت وشنيد آمد وسوگند ياد كرد كه من شمارا از جملهٔ ناصحان
مشفقم ودر اداء مناصحت مجد وصادقم حسن ظن ايشان را بران داشت
كه بيمين او مغرور شدند وراست گويش پنداشتند انگاه شيطانك
گفت ای آدم اگر داعيهٔ ان داری كه مؤبّدًا درين دولت بمانی بايد كه ازين
درخت دانهٔ چند طعمهٔ خود گردانی وحوّا شيطان را دران باب امدادی نمود

ودر ترغيب آدم می فزود وچون نتيجهٔ طول اَمَل غفلت می باشد واز غفلت
موادّ نِسيان می باشد اَبُو اَلْبَشر از معامله نهی غافل شد ومادهٔ نِسيان
غلبه يافت كه فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا اندك تجويزی كه از آدم معلوم
كردند حوّا بيشی گرفت واز غايت حرص چند دانه ازان شجره برداشت ودر
اسياء دهان ريخت ودر مذاقش بسيار لذيذ امد زبان بتحسين بگشاد
وسلطان تقدير در حسن تدبير بر روی آدم ببست او نيز بر بساط هوا
وهوس بنشست وبموافقت حوّا لقمه راست كرده تناول فرمود شيطان
چون مهم خود باتمام رسانيد در لحظهٔ ازان ميان كناره گرفت آدم وحوّا
در غرقاب تقصير وتشوير افتادند حلّهاء بهشتی از بدنهاء ايشان فرود ريخت
در زمان كه وانگر بيستند زار زار بگريستند چراكه خودرا برهنه ديدند
واقدام بندگی را بره نديدند بهرطرف كه می شتافتند وبهر درخت كه
بناه می گرفتند ازيشان دوری می جُست واز هيچ برگ نوابی نمی يافتند
خطاب رسيد كه فِرارًا مِنّا يا آدم می گريزی آدم جواب گفت بَل حَيَاءً مِنكَ
يا رَبّ گريختن از حضرت تو ممكن نيست لكن خجالت وپريشانی روی
تفرقه وسرگردانی است تا عاقبة الامر بورق انجير خودرا بپوشانيدند
فرمان مطاع نفاذ يافت كه اِهبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا بيرون رويد از بهشت
همه باهم آدم وحوّا وشيطان ومار وطاوس را باتفاق بيرون فرستادند
فَاَمّا بعد از خروج ايشان را از يكديگر متفرق ساختند زِيادَةً فِي التَّاديب
ادم بزمين سرانديب وحوّا كه جدّه است بمرحلهٔ جُدّه وطاوس باراضی

ازماای ص

حبشه ص

ومارنجطهٔ اصفهان ودرمنزل شیطان اختلافست واستیفاء
اقوال دران باب درکتاب مجتبی بتقدیم رسید این فقیر کوید تعیین
مسکن بحهت ابلیس چندان جهتی ندارد زیرا که درجمیع اکناف واقطار
وتمام قری وامصار ودرهر محل ودیار بلکه باهر فردی ازافراد آبا و
امّهات وخویش وتبار آثار وساوس ان بدفعال کج رفتار ملازم و
همراه است **نظم** درهیچ بقعه نیست که تخمی نکشته است
درهیچ حلقه نیست که ذکرش نمیرود ابو البشر چون بدنیا نزول
فرمود ضروب محن وانواع فتن متوجه ظاهر وباطن او شد بتاثیر
آفتاب بدنش سیاه وسوخته کشت غریب وتنها وبی انیس بما ند ملول
ومحزون ومتفکر وحیران وسوزان وکریان جبرئیل امین بامر ارحم
الراحمین جهة پرسش او بعرصهٔ زمین تشریف داد وتفقد احوالش
بجای آورد آدم شمهٔ از اوضاع پریشان خود بطریق حکایت نه بر سبیل
شکایت باروح القدس معروض داشت وازظلمت ظاهری ومرض
جوع که بربیرون واندرونش استیلا یافته بود بنالید ونقلی ضعف
هست که روح الامین حکمت الهی را درکار آورد وبصوم ایام البیض
وصیّت فرمود یعنی باوی کفت سیزدهم وچهاردهم وپانزدهم ماه
روزه بدار تا این ظلمت بنور مبدل کردد ومعامله دوای جوع بصبر
راست خواهد شد ابو البشر بغیر از سلوک طریق تحمل وشکیبایی
چارهٔ ندید چشم را بر شاه راه انتظار کماشت وکار خود بخداوند کار

تعهّد

واکذا

واکذاشت پس جبرئیل بفرمان رب جلیل به ضبط مهمات آدم وربط
کلیات وجزویات او مشغول شد اول چیزی که با وا ورد کاو وتخم
بود سه دانه کندم را حاضر کردانید وکفت دو بخش ازان تو ویک
بخش ازان حواست لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ ازان وقت باز درمیان
آمد انکاه اورا تعلیم صنعت آهنکری فرمود تا اسباب زراعت بجهة
خویش بساخت بعد ازان کاورا در زیر آهن وجوب کشید کاو کار
نکرده رام نشده کسالت می ورزید یک دو چوبی بر کفل او حواله کرد
کاو مسکین زبان بکشود وکفت ای آدم مرا چرا می زنی جواب داد بجهة
آنک نافرمانی میکنی کاو کفت هرکه نافرمانی کند چوب خورد دانست
که دران عبارت اشارتی هست که دلالت حال اقتضاء آن می نماید
چندان بکریست که بیهوش شد چون باهوش آمد کاو کفتار را
بکذاشت وبرفتار آمد تا زمین را صالح زراعت ساخت بعد ازان تخم
بکاشت از حصّه آدم کندم برامد واز نصیب حوا جو رست اهل
تحقیق می فرمایند بجهة آنک اول موافقت شیطان او وظهور ریا
بود وکندم نموده وجو فروخته ان آتش درکاسه اش کردند تا
عالمیان را معلوم شود که جزا از جنس عمل می باشد القصّه
آتش جوع در معدهٔ آدم شعله می زد کفت ای جبرئیل رخصت می
دهی که ازین کندم سبز تناول کنم فرمود ای آدم باوجود آنکه از
ثمر این درخت این همه الم یافتی دیکر باکل ان تعجیل می نمایی صبر کن

آدم

که هنوز کار در کار رست آدم بسیار بگریست و دانست که تبعهٔ مخالفت
عناء فراوان و لازمهٔ نافرمانی بلائی بی پایان است پای درد امان صبر
بپیچید و دست از آستین تحمّل بیرون آورد تا گندم خشک شد
بعد از آن بامداد جبرئیل داس و آس بساخت آنگاه گندم را بدرود
و در خرمن گرد آورد و بکوفت و کاه را از آن جدا کردانید و در آسیا
آرد کرد و آن را بسرشت و تنور در گل گرفت و آتش چندان برافروخت
که نیک تافته شد بعد از آن که خمیر برآمد نان را بپخت و چون از
تنور بیرون آمد جبرئیل فرمود یک زمان دیگر بساز تا آسوده شود
بعد از آن تناول کن آدم گفت سبحان الله این همه مشقت بباید کشید
تا لقمهٔ طعمهٔ معده سازم و لقد احسن من قال نظم
کرده ام خون می شود تا کرده ٭ از تنور رزق بیرون می کشم
نقل است که چون آدم مهمّ خود را کفایت کرد جبرئیل گفت نصیب
حوّا را بده تا باور ساند پس حصّه او را تعیین فرمود و روانه ساخت
بار عیال کشیدن و مؤنت کدخدایی راست کردن از آن روز باز
در میان بنی آدم میراث ماند بعد از آنکه قصّه اکل و شرب فیصل
یافت آدم را از منازل جنّت و معارج قدس یاد آمد در گریه افتاد
آری دردمندان مسکین و مستمندان غمگین را بغیر از رفتن بگا
و زاری و شفیق ناله و سوگواری هیچ دستگیری نمی باشد نظم
چه شکر گویمت ای خیل غم عفاک الله ٭ که روز بی کسی آخر نمی روی ز سرم

غلام مردم چشمم که با سیاه دلی ٭ هزار قطره ببارد چو درد دل شمرم
روایتی است که جبرئیل شرح تألّم خاطر و تفرقهٔ احوال آدم بموقف انها
رسانید فرمان رسید که خانهٔ از یک یاقوت سرخ بیت المعمور لقب
ضراح نام از عالم غیب و جهان لا ریب بزمین برود در نقطهٔ وسط
ارض در آن محل که کعبهٔ معظّمه خواهد بود معدّ دار و آدم را بگو
که بعزم زیارت آن بیت نیّت کرده روان شود و به دیدن آن دل
غمگین را تسکین دهد روح القدس بموجب فرموده کاربند شد
و آن خانه معیّن را بمحل معلوم رسانید و رکن حجر که یاقوتی سفید بود
از جنّت بیاورد و کالفصّ فی الخاتم در موضع خویش استوار کرد و
سه قندیل طلا در آن خانه بیاویخت و ابو البشر را به نیّت طواف آن
بنیّه روانه گردانید آدم زواده برگرفت و بقطع فیافی و سیر بوادی
مشغول شد تا بنواحی خانه رسید الهام ربّ جلیل بامر جبرئیل حوّا را
در تردّد آورد در مزدلفه جدّ و جدّه باهم ملاقات کردند و در عرفات
یکدیگر بشناختند پس طالب بمطلوب و راغب بمرغوب رسید نظم
چه خوش باشد که بعد از انتظاری ٭ بامیدی رسد امیدواری
و این دو حال وجه تسمیهٔ این دو موضع گشت آنگاه مناسک حج و آداب
عمره بتعلیم روح الامین باتمام رسانیدند بعد از آن آدم و حوّا بموافقت
اتفاقات حسنه و مرافقت جهات مستحسنه ببودن درین جهان دل بنهادند
و بترتیب مقدمتین فاعله و منفعله مشغول شدند نتیجهٔ تولّد بر

با طن م

سبیل عادت نه بر طریق وجوب و تولد بران ترتب می یافت روایت چنانست
که حوا بیست بار بار گرفت در هر نوبتی دختری و پسری می اورد الا در نوبتی
که شیث متولد می شد که او تنها تولد نمود تشریفًا لِنورِ نبیّنا محمّد صلی
الله علیه وسلم و تعظیمًا له بران منوال مدتی مدید درین عالم پریشان
پریشان بگذشت و اولاد ذکور و اناث متعاقب می رسیدند و بعد از
وصول بسن بلوغ دختر حملی را به پسر حملی دیگر می دادند و بالعکس اتفاقا
روزی آدم صفی در موضعی نزه با حوا نشسته بودند ناگاه از بحر غیب
جویی آب بجهة دلجویی ایشان روان شد و جبرئیل از عقب ان روان
برسید طبقی از میوه بهشتی بر دست و گفت السلام علیك یا ابا محمّد
دران روز آدم را به این کنیت خواند و تعظیم و ترحیبش بقدم رسانید
و به صحت رسیده که در بهشت کنیت ابُو البشر ابو محمد خواهد بود
بعد ازان جبرئیل فرمود ای آدم ازین میوه تناول کن و درین اب غسلی
برار و خود را مطیب و مطهر ساز یعنی ٭ مصراع ٭
شست و شویی کن وانگاه بخلوت بخرام ٭ و با حوا صحبت دار که امروز
میعاد انتقال این نور رسیده ادم بدان منوال بجا اورد و امانتی که
داشت بحوا سپرد و نور محمدی باو منتقل شد و در مدت حمل از میان
دو پستان او چون افتاب می درخشید و از روز انتقال ان نور ابلیس را
محجوب ساختند بجایی که چهل سال غلظ ان بود تا وقتی که شیث متولد
گشت و به سن بلوغ رسید و نور نبوت ٭ نظم ٭

روایتی هست که شیث نیز توأم داشت امة اسنام

احمد مرسل که خرد خاک اوست ٭ هر دو جهان بستهٔ فتراک اوست
از پیشانی او می تافت بعد ازانك شیث بالغ شد جبرئیل نزول فرمود
و با دم گفت فردا شیث را در حوض اعظم حاضر گردان که من با جمعی از
مشاهیر ملیکه خواهم امد تا عهد و میثاق بجهة محافظت این نور از و
بستانم روز دیگر بموجب فرموده جبرئیل آدم شیث را بحوض اعظم برد روح
القدس با گروهی انبوه از ملیکه تشریف فرمودند و عهدنامهٔ موکد به
مواثیق از شیث بستدند و بقلم یاقوتی بر وصله از حریر بهشتی بنوشتند
و بشهادت ملیکه مسجل ساختند و قرار دادند که در نگاه داشت ان نور
باقصی الغایه بکوشد و نرساند از الا به پاکترین زنی که در روی
زمین باشد و تابوت سکینه را که صور انبیا دران بود از بهشت بیاوردند
و تسلیم ادم نمودند و مقرر کردند که ان عهدنامه را در انجا محفوظ دارد
و وصیت کند با فرزندان که بطنًا بعد بطن پیوسته عهدنامها را فرا
می گیرند و دران تابوت مضبوط می دارند و نزد انبیا و اوصیا هر قرنی
می سپارند و باید که بدانی که کتابت ان عهدنامه بدستوری که مذکور
شد در هر عصری با هر شخصی از اجداد پیغمبر از دو شیث تا زمان قیذر بن
اسمعیل استمرار یافته و از قرن حمل بن قیذر تا روزگار عبدالله بن عبدالمطلب
که پدر سید المرسلین بود همان معنی در صورت وصیت لفظیه متحقق
می گشته و مقتضای ان عهد و وصیت همواره بظهور پیوسته دیگر
چنان باید دانست که هرگاه که نور محمدی از صلبی به بطنی تشریف می فرموده

شیطان را محبوس می داشته اند تا هنگامی که آن فرزند تولد می نموده و با وان
بلوغ می رسیده دیگر چنان معلوم نا بدکرد که هر انتقالی که آن نور را
واقع شده بوسیله عقد نکاحی بوده که اکنون در شریعت احمدی مقرر
است و هرکز اذیال طهارت ابا و امهات و اجداد و جدات آن حضرت
به لوث سفاح و نابکاری ملوث نگشته این سه ضابطه را بر لوح
ضمیر منقش باید داشت تا هر نوبت در شرح منتقل شدن درة نبوت
محمدیه از اصلاب طیبه بارحام طاهره احتیاج به تکرار این حکایات
نباشد و چون غرض کلی از تحریر این مجلس منحصر است در بیان آفرینش
نور سید المرسلین صلی الله علیه وسلم و انتقال نمودن آن از صلبی
بصلبی از آدم تا عبد الله و استقرار یافتن در مقر سعادت آمنه و
آنچه از متممات این معانی تواند بود بضرورت در بعضی از حکایات
که ایراد آن درین مقام ضرورت نیست مانند قصه آدم و غیر آن از
زواید قصص طریق طرح مسلوک می دارد تا بتطویل کتاب و تفویت
اصل الباب مودی نشود چه در عرف ارباب فصاحت و اصطلاح
اصحاب بلاغت ذکر غیر مقصود حکم حذف مقصود دارد و هنرمندی
در نقد حکایت را سنجیده می شمارد اری **نظم**

سخن نزد سخندان بزرگوار بود ❁ ز آسمان سخن آمد سخن نه خوار بود
سخن چو نیک نگویی هزار نیست یکی ❁ سخن چو نیک بگویی یکی هزار بود

و بعد از آنکه شیث اشرف اولاد صلبی آدم بود و در درجه نبوت و رسالت
از وصایت پدر تمکن داشته و بقولی پنجاه صحیفه باو نازل شده
و معنی شیث بعربی هبة الله است و عین ثابته او بخصوصیات
امتیازیافته و انساب اولاد آدم بعد از زمان نوح تا انقراض
عالم باو منتهی شد و می شود زیرا که نسل باقی فرزندان ابو البشر
بتمامهم در واقعه طوفان منقضی گشت پس شیث پیوسته بحفظ
و رعایت آن نور مشغول بود تا آنگاه که او را داعیه تزویج پدید
آمد و هنگام نقل نور احمد در رسید بمشاوره اخوه و اخوات یا
بتعیین آدم یا بامر جبرئیل محوائیله را بخواست و بروایتی در مجلس عقد
ایشان روح القدس حاضر بود و او خطبه آن نکاح بخواند پس
نور نبوت سید عالم با نوش رسید و از دست ساقی توفیق
آن جرعه او نوش کرد و معنی انوش بعربی صادق است و از و
بقینان و معنی او مستولی است و از قینان به مهلائیل و معنی
آن ممدح است و از مهلائیل به یرد یا یارد و معنی
بعربی ضابط است رسید و او زنی برزه نام بخواست و اخنوخ
که ادریس پیغمبر است ازو متولد شد و مستودع نور محمدی
گشت و او از پیغمبران مرسل بوده و سی صحیفه باو نازل شده
و از خصایص او آنکه اول کسی که اظهار علم نجوم کرد و از ترتیب
افلاک و سیر کواکب و آثار علویه و اسرار و عجایب آن خبر داد
و اول کسی که بقلم خط نبشت و بحرفه خیاطت قیام نمود و اول

طوفان نوح

کسی که اسلحه ساخت و بجهاد اشتغال نمود و رقیت بندگان مجازی
بنیاد کرد او بود و او زنی تروخا نام بخواست و نور محمدی به
متوشلخ منتقل شد و از و به لمک یا لامک رسید و او زنی قینوس
نام در عقد نکاح خود در آورد و نوح نبی از و تولد نمود و بواسطه
انک مقدر چنان بوده صاحب شریعت ناسخه باشد و اول
اولوالعزم بقول صحیح اوست و اورا آدم ثانی گفته اند بجهة آنک
سلسلهٔ انساب خلق عالم باو انتها یافته و بر جمیع اهل ارض مبعوث
گشته و فضایل بسیار داشت در شب ولادت آن حضرت اعلام
نور و رایات سرور در اماکن وحی و مساکن حضور مانند فاران
و ساعیر و طور برافراشتند و بشارت ولادت آن مولود میمون
النقیبه بمسامع ساکنان جهان رسانیدند بعد از وصول به سن
بلوغ زنی عمدره نام بخواست و نور نبوت سید المرسلین
به سام رسید و از و بارفخشد و معنی آن مصباح مضی است
یعنی چراغ روشن و از و به غابر که هود پیغمبر است انتقال یافت
و او زنی میشا صا نام را عقد فرمود و از و شالخ و معنی آن رسول است
و بقولی وکیل تولد کرد و از و به فالغ و از فالغ به اشروع و از
اشروع به ارغو و معنی آن قاسم است و از و به ناخور و از ناحور
به تارخ که بقول جمهور آزر است رسید و او با ادنی بنت ... عقد
نکاح بست و ابرهیم که معنی اب راحم است یعنی پدر مهربان

که نوح ص

آن م

از و متولد شد و فضایل بسیار آن پیغمبر کریم مصراع
بیش از آن است که در حیز تحریر آید • بحکم ما لا یدرک کله لا یترک کله
شمه بر صحیفهٔ عرض مرقوم می سازد بدانک باتفاق ارباب تاریخ
و اصحاب قصص اول کسی که قیام نمود به خصال فطرت یعنی ختنه کردن
و موی لب برداشتن و محاسن گذاشتن و ناخن چیدن و مضمضه
و استنشاق نمودن و موی بغل کندن و موی زهار ستردن و شکنهای
پشت انگشتان شستن و مسواک کردن و در استنجا اب بکار بردن
و اول کسی که سفرهٔ ضیافت در میان خلایق بسط فرمود و از آن جهت
او را ابو الضیفان می گفتند و اول کسی که محاسنش سفید گشت و دوم
اولوالعزم او بود و شریعت او نسخ شریعت نوح کرد و اکثر پیغمبران از
نسل او پیدا شدند و تشریف شریف و اتخذ الله ابرهیم خلیلا
بر قد عالی قدر او چست و درست آمد و ده صحیفه باو فرستادند
و مغرس شجرهٔ خلت و منبع انوار دولت و مستودع نور محمد رسول الله
شد لاجرم در شب ولادت او باز شرق و غرب عالم را از نور ستارها
و رفع اعلام روشنایی و نصب رایات اشنایی بتقدیم رسانیدند و
قصهٔ نشو و نما خلیل در غار و به رعایت جبرئیل پرورش یافتن و مخفی بودن از
اقارب و عشایر و تبار و بعد از خروج از کهف اعتبار تفکر نمودن در
مصنوعات کردگار و مشتری بودن مران کوکب نامدار و از آن عدول
کردن بمطالعهٔ صفحات قمر و سیک رفتار و بعد از آن به یکبارگی ملتفت شدن به

کردن ص

نعرف روز بازار آفتاب روشن کردار و بعد از ملاحظهٔ افول و غروب آن
کوکب معالی آثار متوجه گشتن بعتبهٔ علیه شناخت حضرت آفریدگار
و برهم زدن دکان آزر و سایر بت پرستان نی هنجار و خرد و مرد ساختن
اصنام ایشان بگرز و تبر انکار و معارضهٔ او با نمرود متکبر غدار و بهوت
گشتن آن طاغی باغی کفار و اتفاق کردن آن طایفه شوریده کار و با زدد
دفع و قمع آن بندهٔ بزرگوار و مدت چهل روز بقولی افروختن آتش حقد
و حسد به همهاء بسیار و ترتیب دادن منجنیق به تعلیم شیطان
مکار و بآن حیله روانه گردانیدن ابرهیم را بکوی ادیب منیب برد
بار با آتش سوزان پرشرار و برسیدن جبرئیل امین احوال او را بامر
خداوندگار و تفویض فرمودن آن عارف صادق خلت شعار
مهمات خود را بعلم قدیم رحیم غفار و متحول شدن آن آتش برو به
گلستان و سبزه زار و در قلب نار فیروزی یافتن به رسالت و
کرامت و تیقن و استبصار و بعد از آن از آتش بیرون آمدن
با جسم صحیح و زبان فصیح و رخسار چون گلنار و با آن حضرت ایمان
آوردن ساره عفت دثار و خواستن ابرهیم او را بعقد درست
استوار و باتفاق یکدیگر کناره گرفتن از میان آن قوم و روی
آوردن بجانب غربت و سیر در هر طرف و دیار و رسیدن ایشان
بمصر بی اعوان و انصار و درمانده گشتن ساره به بلیت حبس و جور
و کلفت و گوی از ظالم جبار و محفوظ ماندن او از شر اشرار در آن

مجلس بعنایت کردگار ستار و سبب آن مهاجرت در سلک کشیدن
هاجر قبطیهٔ نیکوکار و بخشیدن او به ابرهیم فرخنده طالع حسن
صورت محمد خلق محمود خلق سعادت یار و تصرف فرمودن
خلیل در وی به ملک الیمین مشروع معتبر عند ذوی الاقدار و به
او منتقل شدن نور نبوت سید ابرار و تولد اسمعیل رضی مرضی
زکی نبی راست گفتار شهرتی دارد نزد جملهٔ اخبار و عملهٔ آثار و اکثر
آنچه موجود شد تایید یافته بنص قرآن مجید متواتر که انکار آن
کفر است در شریعت احمد مختار و صحیفهٔ این نسخه تحمل اظهار بیش
از این نمی تواند نمود رعایة للاختصار و تفاصیل این روایات و بسط
این حکایات وَمَا يَتَعَلَّقُ بِهَا مِنَ النُّكَاتِ وَالدَّقَايِقِ وَالآثَارِ مزبور
گشته در اوراق نسخهٔ مجتبی بقلم اختیار و کاغذ اختیار بنوعی که
نظر ندارد در بازار ادوار إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ و اگر
در حقیقت حال نظر فرمایی اظهار این همه گیرودار و اعتبار این جمله
بود و تبار در کارخانه لیل و نهار و بار نامهٔ حزان و بهار برای آن
واقع شده که مستقر درهٔ نبوت پیغمبر آفاق و سرور مهاجر و انصار
و نور عیون و ابصار و شفیع امت گنه کار تقرر یابد و امانه مذکوره
از خلیل به ذبیح انتقال یافته آفتاب آن دولت از مطلع جبین مبین
اسمعیل بتابد و بوسیله ادراک آن عطیهٔ کبری و ذریعهٔ نیل آن
امنیهٔ عظمی با سایر انبیا و رسل مقاومت نماید بلکه بجهت این شرف

ازهمه درگذرد و از حیثیت این علو از تمام برگذرد چه مفرد است که منشا جمیع مناصب و مفاخر حضرت محمدی و منبع کل مناقب و مآثر جناب احمدی است و هر صاحب کمال که در مسند جاه و جلال تمکن یافته و می‌یابد بمساعدت اعتنا و اهتمام او بآن سعادت شتافته و می‌شتابد. وَلَقَدْ أَجَادَ مَنْ أَفَادَ

نظم

فَخَرْنَا بِجَاهِ الْمُصْطَفَى كُلَّ أُمَّةٍ ❁ عَلَيْهِمْ لَنَا جَاهٌ وَمَجْدٌ مُضَعَّفُ

فَمَا مِنْهُمُ مِثْلُ الرَّسُولِ الَّذِي لَنَا ❁ رَسُولٌ عَلَى الْكُرْسِيِّ وَالْعَرْشِ مُشْرِفُ

فَطُوفُوا فَمَا تَلْقَوْنَ شِبْهَ مُحَمَّدٍ ❁ وَلَا مِثْلَهُ بَيْنَ النَّبِيِّينَ يُعْرَفُ

فَلَا مُرْسَلٌ قَدْ نَالَ مَا نَالَ أَحْمَدٌ ❁ فَمَنْ شِئْتُمُ عُدُّوا فَأَحْمَدُ أَشْرَفُ

فَمُوسَى وَعِيسَى وَالْخَلِيلُ وَآدَمُ ❁ وَنُوحٌ وَإِدْرِيسُ بِهِ قَدْ تَشَرَّفُوا

فَسُبْحَانَ مَنْ أَعْطَاكَ عِزًّا عَلَى الْوَرَى ❁ بِدُنْيَا وَفِي يَوْمِ الْمَعَادِ يُضَعَّفُ

ای تن تو جوهر جانهای ما ❁ نعت تو آیین روانهای ما

صدرنشینان صف کاینات ❁ صدر ترا زیرنشین از جهات

صبح یکم ده روی از کوی تو ❁ صبح دوم بنوا ز روی تو

ای تو بحق راه نمای همه ❁ دعوت تو دفع بلای همه

راه‌روان مست مدام تو اند ❁ سرخوش معنی کلام تو اند

مست معانی تو مردان دین ❁ باده چنان باید و مستان چنین

هر که بداغ طلبی سوخته ❁ گرم روی از تو در آموخته

سر که شود خاک تو سرور شود ❁ پای که راه تو رود سر شود

ای همه بیش بتمکین خویش ❁ هم نظری جانب مسکین خویش

ارباب سیر آورده اند که چون اسمعیل متولد شد نور سیّد رسل از بشرهٔ او شعله می‌زد ساره را آن معنی بر خاطر دشوار آمد زیرا که توقع می‌داشت که او بآن دولت فایز آید امّا

نظم

خدا کشتی آنجا که خواهد برد ❁ وگر ناخدا جامه بر تن درد

فرمان رسید با براهیم که خاطر خوی ساره بتقدیم رسان و هرچه او گوید چنان کن خلیل فرمود ای ساره مدّعی تو چیست گفت میخواهم که این مادر و پسر را جایی بری که هیچ سکنی و عمارت و انیس نباشد و ایشان را آنجا بگذاری و بی‌توقف باز گردی ابراهیم اسمعیل و هاجر را برداشت و متوجه خطّهٔ امّ القری شد و مرکب می‌راند تا رسید به همین حرم بود آن

شعر

كَأَنْ لَمْ يَكُنْ بَيْنَ الْحَجُونِ إِلَى الصَّفَا ❁ أَنِيسٌ وَلَمْ يَسْمُرْ بِمَكَّةَ سَامِرُ

بعین الیقین مشاهده فرمود که جبرئیل در زمان آدم از بهشت آورده بود بآسمان چهارم منتقل گشته و هیچ متنفس در آن عرصه نبود پس در برابر چشمهٔ زمزم در طرف اعلی مسجد مادر و فرزند را بنشاند و انبانی خرما و مطهرهٔ آب پیش ایشان بگذاشت و روی براه نهاد هاجر چون دید که ابراهیم تنها مراجعت می‌فرماید از عقب او بدوید و هرچند استعانت نمود بظاهر جوابی نشنید و التفاتی ندید گفت ای ابراهیم بحق آن خدایی که علم خلّت بر خلعت دولتت دوخته که بگوی که او فرموده که با ما چنین کنی ابراهیم فرمود

خانهٔ م

٥

بلی هاجر در زمان بازگشت وخود را باین نوع تسکین داد که اذاً لا
یُضَیِّعُنا یعنی معین است که از حضرت ما را ضایع نگذارد نظم
نگاه مبرکه اگر ضایعم تو بگذاری . که ضایعم بگذارد مسبب الاسباب
یقین بدان که اگر بازمانم از در تو . دری دگر بگشاید مفتح الابواب
پس ابرهیم بطرف ثنیه آمد وچنان بایستاد که هاجر او را نمی دید
ودست بدعا برداشت ومضمون رَبَّنَا اِنِّي اَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي
بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ تا اخر انت بجهة آنها بموقف
انها رسانید بعد از ان متوجه منزل ساره شد هاجر پیش اسمعیل
بنشست واز ان اب وخرما تناول می کرد وفرزند را شیر می داد تا انگاه
که در مزود و مطهره خرما وآب نماند وتشنگی بر ایشان استیلا
یافت اسمعیل در خاك می گشت هاجر را بر وی رحم آمد از انجا برخواست
بعزیمت آنك سیری کند شاید که فریادرسی دستگیری نماید کوه صفا
نزدیك بود برانجا متصاعد شد هیچ کس را ندید فرود آمد ودر وادی
بدوید وبمروه رفت انجا نیز خبری واثری نیافت هفت نوبت باین
طریق سعی بجای آورد واین صورت در باب مناسك از و یادگار مانده
در آخر نوبت در مروه آوازی شنید دانست که خواننده هست اما
هیچ شخص نمی دید نظم اینجا کسی است پنهان دامان من گرفته
خود را ز پس کشیده پیشان من گرفته
اینجا کسی است پنهان چون جان وخوشتر از جان . شیرین شکرفروشی دکان من گرفته

پس هاجر گفت ای خواننده اگر فریادرسی می نمایی وقت است نظم
جگر ز تاب ودل در موج خونست . گر آری رحمتی وقتش کنون است
از غیب ندا رسید که هاجر بمحل خود باز گرد که ان فرزند ضایع نخواهد ماند
ودرین محل پدر خود خانه کعبه بنا خواهد کرد وخیر وبرکت بسیار
از ایشان ظاهر خواهد شد هاجر چون مراجعت کرد دید که از تاثیر
پاشنه اسمعیل که در زمین مالیده بود یا از اثر جناح فرشته قدسی چشمه
آب ظاهر گشته بود خوش وقت شد وپیش آب را بگرفت وحوضی بساخت
تا آب روان نشود واز ان اب بیاشامیدهم تشنگی وهم گرسنگی او تسکین
یافت واین معنی از خصایص زمزم شمرده اند فی الجمله آبی بروی کار
ایشان باز آمد وروزگاری می گذرانیدند تا ان وقت که قبیله جرهم
از طریق گدا که اعلی مکه است برسیدند ودر ثنیه سفلی فرود آمدند
دیدند که مرغان در ان حوالی در طواف اند گفتند البته مرغ بر سر آب دوران
نماید وما مکرر درین ناحیه گشته ایم وهرگز آب را ندیده ایم یك دو نفر را
روانه داشتند تا تحقیق آن حال بنمایند روان باز آمدند وخبر چشمه
آب بیاوردند جماعت با جمعهم یا اکابر ایشان اول بیامدند بمنزل هاجر
واو را دریافتند وگفتند اذن میدهی که ما نزدیك تو باشیم هاجر جواب
داد که آری اما شما را در آب حقی نباشد قوم بان راضی شدند وانجا
فرود آمدند وایشان را حق مالکیت در ان چشمه نبود اما در حق شرب
مضایقه دستوری نباشد پس اصحاب بایکدیگر انس گرفتند واسمعیل

عقب پا

درمیان جرهم نشو ونما یافت ولغت عربی ازیشان بیاموخت واو اول
کسی بود که زبانرا بعربیت متینهٔ فصیحه بکشود وصفات حمیده ونعوت
بسندیده آن بیغمبر جلیل وان دین برور اصیل بحد تواتر رسیده ومعنی
اسمعیل بعربی مطیع الله است وبقولی اعراق الثری لقب اوست وبثبوت
بیوسته که هرماهی یکبار ابرهیم برراق سواری شد وبه پرسش هاجر
واسمعیل می رفت وایشان رامی دید وفی الحال بشام مراجعت میکرد چنانکه
قیلوله درمنزل خویش می فرمود وباید که بدانی که اکر تصحیح ان قول واقع شود
که ذبیح اسمعیل بوده وظاهر خبر مشهور انا ابن الذبیحین موید انست حکایت
اِنّی اَرَی فِی المَنَامِ اَنّی اَذبَحُکَ فَانظُر مَاذَا تَرَی وجواب اِفعَل مَا تُؤمَرُ
سَتَجِدُنِی اِن شَاءَ اللّهُ مِنَ الصَّابِرِینَ وبردن اسمعیل بمنی ورمی
جمرات ازو بران مادهٔ کفر وبدعت وهوا وظهور وَفَدَینَاهُ بِذِبحٍ عَظِیمٍ
ازعالم اعلی درنوبت ازوظایف آن تفقدات واقع شده باشد و
تفصیل ان حکایات درین محل مطلوب نیست القصه بقولی بعد از
بلوغ اسمعیل هاجر وفات یافت واوتنها ماند قبیله جرهم جهت ضبط
محبت عُماره بنت سعد بن اسامه جرهمیه رابزنی باو دادند وآن
ضعیفه ضعف رایی داشت اتفاقا روزی ابرهیم بدستور قدیم برسم
تفقد فرزند بمکه تشریف داد اسمعیل را حاضر ندید ازعماره برسید
که شوهرت کجاست کفت بصید رفته بس تفحص فرمود که حال شما
جلونه میکذرد عماره از تنی عمارتی اوضاع وعسرت عشرت شکایت کرد

وهیچ

مردمی وتعظیم خلیل بتقدیم نرسانید ابرهیم فرمود جون شوهرت
بیاید سلام او برسان وبکوی تا آستانهٔ خودرا تغییر دهد اسمعیل
جون ازصید بازآمد نسایم شمایم خلت بمشام جانش رسید ازعُماره
سؤال کرد که درغیبت من هیچ عزیزی باین منزل کذر فرمود کفت آری
پیری آمد واحوال برسید وسلام رسانید ووصیت کرد که عتبهٔ
خانه را تغییر کنی اسمعیل کفت ان بیر بدر من ابرهیم بوده وعتبهٔ خانه
توبی برخیز که طلاقت دادم وباهل خود ملحق شو بعدازان هاله
دختر حرث را که اکمل زنان آن قبیله بود بخواست وبا او بسر می برد
نوبتی دیکر ابرهیم برسم تعهد معهود بان منزل توجه نمود اسمعیل
بعادتی که داشت بصید رفته بود ازهاله برسید که شوهرت کجاست
جواب داد که بجهة اصطیاد روانه کشته بعد ازان ازاحوال ایشان
استفسار فرمود هاله کفت بخیر وخوبی میکذرانیم ودرمردمی وتعظیم
ابرهیم بسیار مبالغه کرد ومکررا درخواست نمود که منزل مرا مشرف
فرمای تا فی الجمله ماحضری حاضر کنم

نظم

کر بمهمانی من رنجه کنی پای کرم ٭ جان شیرین بر تو ماحضری خواهم کرد

ابرهیم طور هاله را مستحسن داشت وآهنک مراجعت نمود وکفت
جون شوهرت بیاید سلام او برسان وبکو عتبهٔ خانه را استوار
دارد بعدازانک اسمعیل بازکشت روایح فواح خلیلی استشمام
کرد ازهاله برسید که هیچ شخصی درغیبت من باین منزل رسید

کفت آدمی عزیزی باین شکل وشمایل تشریف داد وقصهٔ بنوعی که
کذشته بود باز راند وبیغام احکام عتبهٔ خانه را برسانید اسمعیل
کفت ان عزیز پدر من بوده وبشارت باد ترا که از تو خشنود رفته و
عتبهٔ خانه تو بی سخن دو نکاه داری بحضور خاطر می کذرانیدند وبدانک
در صحاح وارد شده که نوبتی دیکر ابرهیم بمکه رسید واسمعیل در نزدیکی
زمزم تیری می تراشید پدر وفرزند چون بهم رسیدند شرایط حرمت وشفقت
از طرفین اظهار کردند وابرهیم دران نوبت در مکه متوقف شد تا
بتعلیم جبرئیل ومدد اسمعیل بی مشارکت دیکری از آدمیان خانهٔ
کعبه را بنا ساختند وعلم وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرٰهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَ
اِسْمٰعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ تا آخر ادعیه
که دران محل واقع شده برافراختند وعهدنامهٔ معهود ازو بستد
وتابوت سکینه را باو سپرد وبجانب قدس مراجعت کرد وانجا دعوت
حق را اجابت فرمود وتفصیل آنها کما هو حقه در نسخهٔ مجتبی مبین
کشته القصه بطونها نور نبوت محمدی از اسمعیل بقیدار
رسید وبعد از بلوغ او کتابت عهدنامهٔ مقرره بنوشتند ودر تابوت
سکینه ضبط فرموده تسلیم قیدار کرد وبعد از انک روزی اسمعیل
بمنازل علیین رحلت نمود وقیدار در میان قبیله جرهم بسر میبرد و
بشجاعت وتیراندازی وچابک سواری وحسن صورت وجمال سیرت
اشتهار یافت وبصید کردن مشعوف بود واو می پنداشت که کمال
حسب ونسب منحصرست در آل اسحق ومکرر از ایشان زن خواست
ونور احمد ازو منتقل نشد تا بعد از انکه قربانی وافر بتقدیم رسانید
در واقعه باو نمودند که مقدر چنان است که این نور در مجاری
عربیات جاری شود پس زنی عربیه غاضره نام بخواست واما نتی که داشت
باو انتقال یافت روزی میخواست که تابوت سکینه را بکشاید از غیب
باو کفتند ترا راه کشادن این تابوت نیست وظیفه انست که آنرا
بکنعان بری وتسلیم یعقوب نمایی قیدار موجب فرموده تابوت را بر
پشت بست وپیاده متوجه شد چون بقرب کنعان رسید از تابوت
آوازی برامد باد صدای آنرا بکوش یعقوب رسانید او بنور نبوت
شرح حال بدانست فرزندانرا برداشت وباستقبال قیدار آمد وتابوت
بستد وبشارت رسانید اورا که امشب از غاضره پسری متولد شد
وآفتاب نبوت محمدی بنقطهٔ اعتدال حمل پیوسته چون قیدار مراجعت
نمود دید که حمل حمل کشته بود ونور احمد از بشرهٔ او میتافت بعد از انک
پسر ببلوغ رسید قیدار اورا برداشت وبکوه ابو قبیس برد وبسبیل
وصیت نه بطریق کتابت عهد ازو بستد وچون غالبا بعد از
وصیت موت می باشد قیدار هم دران محل وفات یافت وهم انجا اورا
دفن کردند وان نور مطهر از حمل به نبت واز نبت به همیسع واز
همیسع به اُدَد وازادد به اُد وازاد به عدنان واز عدنان
بمعد واز معد به نزار واز نزار بمضر واز مضر به الیاس واز الیاس

به مدرکه و از مدرکه بخزیمه و از خزیمه بکنانه و از کنانه به نضر رسید
و بقول جمهور نضر بقریش ملقب بوده بجهت شرف و علو مرتبتی که داشته
یا بسبب آنکه او قبایل عرب که در اطراف متفرق بودند جمع کرده یا برای
آنکه بکسب تجارت قیام می‌نموده یا از بهر آنکه تفقد محتاجان بتقدیم
می‌رسانیده و بسط این اقوال در نسخه‌ی واقع شده هرکس از عرب که
نسب او به نضر منتهی می‌شود قرشی است و هرکه باو نمی‌رسد او را قرشی
نمی‌گویند و این نور روانی سرور از نضر بمالک و از مالک به فهر و بقول
بعضی قریش اوست و جماعت نسابه برین اند و از فهر به غالب و از
غالب به لؤی و از لؤی به کعب و از کعب به مره و از مره بکلاب و از
کلاب بقصی رسید و نام قصی زید بوده و از آن جهت که مادر او را از
مکه دور کرده بود تا در قبیله بنی کلب نشو و نما یافت او را قصی خواندند
و مجمع هم می‌گفتند برای آنکه قبایل قریش را در مکه او جمع کرد و
دار الندوه او ساخت و اشراف در وقت مهمات کلیه در آن خانه حاضر
می‌شدند و مشاورت می‌نمودند و این معنی تا زمان نبوت سید المرسلین
صلی الله علیه و آله مستمر بود چنانکه در محل خود مذکور شود و این نور
از قصی به عبد مناف که اسم او مغیره است منتقل شد و مناف اسم یکی
از اصنام بوده و مغیره عاتکه بنت مره را بخواست و هاشم و عبد شمس
توأمان یعنی بیک شکم از او تولد کردند و نام هاشم عمرو العلی است
و بهاشم ملقب گشته بواسطه آنکه هشم شکستن نان است در کاسه

ثرید و اول کسی که از برای مهمانی قوم ثرید کرد او بود و رحلة الشتاء و
الصیف او درمیان آورد و بزرگی او شهرتی دارد و او مکرر از زن خواسته
و فرزندان پیدا کرده در آخر عمر از اهل یثرب وصلت کرد و سلمی بنت عمرو از
قبیله بنی النجار بخواست و او در یثرب به عبد المطلب آبستن شد
و هاشم باسم تجارت بطرف شام رفت و در غزه که یکی از بلاد شام است
خسته شد و هم آنجا وفات یافت و قبر او در آن بلده مشهور است بعد از
موت هاشم عبد المطلب در یثرب متولد شد و او را شیبة الحمد
نام کردند بجهت آنکه چون از مادر بوجود آمد موی سر او سفید بود
و در عرف حنبان کسی را زال می‌گویند و چون هاشم بمرد پیشوایی اهل
مکه به مطلب برادر او رسید و کمان اسمعیل و علم نزار و کلید خانه کعبه
باو سپردند و شیبه در یثرب هفت ساله شد روزی در میدان
یثرب با کودکان آنجا تیر می‌انداخت یکی از قریش آنجا رسید و او را
بشناخت چون آن شخص بمکه رفت مطلب را خبردار کرد اینکه برادر
زاده تو در یثرب تنها و خراب حال مانده و او را باین سبب سرزنش
بلیغ نمود او همان زمان شتر را از آن شخص بعاریت بستد و به یثرب
رفت و شیبه را دزدیده ردیف خود ساخت و بمکه آورد چون بحوالی
مکه رسید عبد المطلب جامه مناسب نپوشیده بود و آفتاب در
راه روی او را سوخته هر که بمطلب می‌رسید ازو می‌پرسید ازو می
پرسید که این چه کس است جواب می‌گفت عبدی بنده من است با مردم

بحسب ظن وتخمین او را بنده مطلب بند اشتند وعبد المطلبش خوانده
اند وبمقتضای آنك گفته اند مصراع بسا فالی که از بازیچه برخواست
به آن اسم مشهور شد ودر مکه می بود تا عمش مطلب بمرد ومناصب هاشمیه
تمام با و منتقل گشت وریاست وپیشوایی قوم تمام بر وقرار گرفت وفخر
وحسب وبزرگی او روز بروز می افزود وحسن وجمالش شهرت می یافت
وبر منوال پدر زنان متعدد بخواست اول فرزندی که او را پیدا شد
حارث بود وبآن سبب بابو الحارث مکنی گشت چون آن پسر بتمیز رسید
پدر را ملازمت می نمود روزی عبد المطلب در فناء کعبه بخواب بود
یا شبی در خانه خود در واقعه دید که یکی با او گفت چاه زمزم فرو بر
او بیدار شد ودر فکر افتاد که زمزم چیست باز بخواب رفت دید که
با او گفتند چاه زمزم که ذخیره شیخ اعظم است یعنی اسمعیل حفر
کن از خواب بیدار شد وهمچنان حقیقت واقعه بر و مشتبه بود بار
دیگر بخواب رفت با او گفتند در میان سرگین وخون در محلی که کلاغ
بمنقار آنجا سوراخ مورچه پیدا سازد در مقابل بتان سرخ آن چاه را
فرو بر روز دیگر بمسجد الحرام رفت ومترصد بنشست تا چه حال
روی نماید اتفاقا گاوی را که در نزدیکی کوچك که به حزوره مشهور بود
می کشتند از زیر تیغ بجست ودوید می رفت تا ظهر چشمه زمزم رسید
مقابل آن محل که اساف ونایله منصوب بودند وآن دو بت بود که عرب
چون قربانی را می کشتند خون در اینها می مالیدند القصه گاو را

دران موضع ذبح کردند وگوشت وپوست ببردند خون وسرگین بماند
کلاغ بیامد وبمنقار آنرا بکافت سوراخ مورچه پیدا شد عبد المطلب
سر واقعه بدانست حارث را گفت تا بیشه بیاورد وباتفاق بحفر
زمزم مشغول شدند قریش بمنع ومنازعت برخواستند وخصومت
میان ایشان بکمال رسید با وجود غلبه اعادی عبد المطلب بتوفیق
حق وبجهت صورتی چند که ازو ظاهر شد بر قوم غالب آمد ودران روز
نذر کرد که اگر او را ده پسر ارزانی شود ومدد وعدد او بیفزاید یکی
از ان پسران از قربان سازد پس بکندن چاه مشغول شد در اثنای
حفر چند عدد شمشیر وزرهی چند ودو صورت آهو بره از طلا ساخته
که جرهم آنجا دفن کرده بودند بیافت قریش خواستند که دران اشیا
با او شریك شوند عبد المطلب گفت اینها وقف بیت الله است و
با یشان هیچ نداد بعد از انك چاه تمام شد جای او را بجنبه بود زیاده
گشت وبتمهید مقدمات تولید اشتغال نمود زنان می خواست وفرزندان
متولد می شدند تا ده پسر وشش دختر بوجود آمدند اما پسران
حارث وابولهب وحجل ومقوم وضرار وزبیر وابوطالب وعبد الله
وحمزه وعباس واما دختران صفیه وعاتکه وبیضا وبره وامیمه
واروی بودند ودرین محل اعمام وعمات آن حضرت معلوم شد
وازین جمله زبیر وابوطالب وعبد الله واز دختران غیر صفیه از فاطمه
دختر عمرو بن عائذ مخزومی تولد نمودند وعبد الله از ابوطالب وزبیر

کوچکتر بود و عبد المطلب از میان آن شانزده فرزند با عبد الله نظری
تمام داشت بجهت آنکه نور محمد از پیشانی او همی تابید و بآن واسطه اورا
عبد الله نام کرده بود چون ده پسر موجود شدند خواست که بنذر خود وفا
کند میان ایشان قرعه بر آورد بنام عبد الله بر آمد قصه بر عبد المطلب مشکل
نمود شرح حال با کاهنه سجاح نام که در فن کهانت نیک ماهر بود بگفت
کاهنه پرسید که دیت یک شخص در میان شما چند است جواب داد که ده
شتر کاهنه گفت ده شتر آماده کن و در مقابل عبد الله و قرعه میان ایشان
بر آر اگر بنام شتر بر آید شتر را قربان کن و اگر بنام عبد الله بر آید ده شتر
دیگر بران بیفزای و برین دستور عمل میکن تا وقتی که قرعه بر شتر افتد عبد
المطلب بر آن منوال کار بند شد تا زمانی که شتر بصد عدد رسید قرعه
بنام آنها بر آمد عبد الله خلاص یافت و شتران را قربان ساخت و بصدقه
داد و دران زمان عبد الله بیست و پنج ساله و بقولی سی ساله و بغایت
پهلوان و صاحب جمال بود و صید را دوست می داشت و یهود با او
دشمنی می ورزیدند بواسطه آنکه ایشان را معلوم شده بود که صلب
او مستودع نور پیغمبر آخر الزمان است نقل است که جمعی از
احبار شام اتفاق نموده بحوالی مکه آمدند تا کمین کنند و عبد الله را
در صید بقید خود در آورند و اورا هلاک کنند روزی عبد الله تنها
در صحرا بصید مشغول بود و وهب بن عبد مناف در گوشه دیگر
بهمان کار قیام می نمود دید که آن طایفه بقصد عبد الله برخاستند

خاطر وهب بسیار ملول شد و دران اندیشه بود که حال او بکجا خواهد
رسید ناگاه جمعی از غیب پیدا شدند و آن جماعت را متفرق ساختند و
عبد الله بسلامت خلاص یافت وهب دران روز شمه از حال عبد الله
معلوم کرد و اورا داعیه آن پیدا شد که دختر خود را آمنه به عبد الله
دهد مورخان آورده اند که قصه جمال و کمال عبد الله در میان
قریش و اهالی حجاز و حوالی آن شهرت یافت بمرتبه که ملوک دختران
خود را باو عرض میکردند و از عبد المطلب درخواست می نمودند که ایشان را
بجهة عبد الله بخواهد و جنیان مدام سر راه او می گرفتند و در میان قوم
بسیار داشت فاما همواره محفوظ بود و هرگز نتوانست که به بتخانه تردد
کند از دور که پیدا می شد از بتان فریاد می آمد که ای عبد الله زنهار که
گرد ما نگردی که جبین تو مستودع نور رسول آخر زمان است آنکس
که هلاک بتان و بت پرستان بدست او خواهد بود القصه سخن
تزویج عبد الله بر جمیع افواه و السنه می گذشت و عبد المطلب دران
اندیشه می بود که کجا مناسب تر باشد و چون مادر حمزه هاله دختر
وهیب برادر وهب بن عبد مناف بود و وهیب آمنه را نگاه می داشت
زنان آن قبیله باتفاق شرح احوال آمنه و قابلیت او با عبد المطلب
بگفتند و فی الواقع دران زمان از وی اعقل و اطیب موجود نبود پس عبد المطلب
بان وصلت راضی شد و عبد الله را برداشته در ایام منی بقول جمهور و
بقولی در عشیه عرفه و شب جمعه به شعب ابو طالب می بود تا آمنه

کثیره

والدهم

را با و دهد در اثناء طریق ام قتال خواهر ورقة بن نوفل که بغایت صاحب
جمال بود و ورقی اند فتر کمالات محمدی از برادر شنوده و می دانست
که آن نور همراه عبد الله است باو رسید وگفت اگر مرا بخواهی ای عبد الله
صد شتر که قربان تو واقع شده بدهم عبد الله گفت درین ولا میسر
نمی شود جوا که همراه بدر همی روم بعد از ان بشعب مذکور رفتند و در
نزدیک جمرة الوسطی **مصراع** بطالعی که تولا کند بدو تقویم
آمنه را بعبد الله دادند و همان شب در همان محل زفاف واقع شد
و در مجلس اول ان نور با آمنه انتقال پذیرفت بعد از وضع نور و حمل
آمنه بسید المرسلین صلی الله علیه وآله عبد الله را جمال و جمال ام قتال
بخاطر بگذشت سر بخانهٔ او رفت تا سلسلهٔ صحبت را با او استحکام دهد
ام قتال چون نظر کرد نور مطلوب را ندید پرسید که ازاجه کردی
عبد الله جواب داد که با آمنه بنت وهب حواله شد ام قتال بسیار
متاسف گشت وگفت من طالب ان نور بودم اکنون به هیچ توهم ندارم
نقل است که در شب زفاف آمنه قریب بدویست زن از رشک
بمردند بعد از ان عبد المطلب عبد الله را باسم تجارت بطرف شام فرستاد
تا طعام از نجا بمکه آرد در بازگشتن در یثرب بخانهٔ خویشان پدر رسید
وانجا خسته شد و توقف نمود وچون قافله روانهٔ مکه گشت عبد الله
وفات یافت و در دار النابغه او را دفن کردند رفقاء او بمکه آمدند
وخبر خستگی عبد الله با عبد المطلب بگفتند پسر حارث را که اسن فرزندان

او بود به یثرب فرستاد تا مگر عبد الله را بمکه تواند رسانید چون او
به یثرب رسید قصه اخر شده بود باز گشت وخبر بعبد المطلب
رسانید ملال بسیار و تفرقه بی شمار بخاطر او و جمیع اقارب و عشایر
راه یافت و قول صحیح آنست که حضرت سید المرسلین در شکم آمنه
بود که پدر شر از دنیا نقل کرد و حکمت درین معامله انکه آن در یتیم
باین عالم اید تا هیچ کس بها آو ندانند **نظم**
چون در اگر یتیم شد بیش بود بهاء او ** زانک خرد فرون نهند در یتیم را بها
وبدانکه آمنه دختر وهب پسر عبد مناف پسر زهره پسر کلاب
پسر مرة بود ونسب او با نسب حضرت رسالت در کلاب که پدر
قصی است ملاقی می شود و مادر آمنه بره و مادر بره ام جبیبه
و مادر ام جبیبه بره و مادر بره قلابه و مادر قلابه امیمه و مادر
امیمه دب و مادر دب عاتکه و مادر عاتکه لیلی بنت عوف بوده
واز عبد الله تا عدنان بیست ویک نفراند از پدران پیغمبر که
هیچ شایبه دران نیست واتفاق است میان قاطبهٔ محدثان و
مورخان وارباب سیر بر صحت آن و در ما فوق عدنان تا آدم
اختلاف بسیار به تکثر و تقدم و تاخر واقع شده اما در انکه اسمعیل
وابرهیم ونوح وادریس وشیث از اجداد انحضرت اند هیچ
قیلی نیست و درین مجلس روایتی که اختیار کرده شده در نسب

طاهر سید عالم از جانب مادر و جدات مادری نه نفر خاتون که از پیش
گذشت و از طرف پدر و اجداد چهل و هشت نفر در سلک ضبط در
آمده با بن دستور محمد بن عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم بن
عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مرة بن کعب بن لوی بن غالب بن
فهر بن مالک بن النضر بن کنانة بن خزیمة بن مدرکة بن الیاس بن
مضر بن نزار بن معد بن عدنان بن أدّ بن أدد بن همیسع بن نبت بن
حمل بن قیدار بن اسمعیل بن ابرهیم بن تارح بن ناحور بن ارغو بن
اشروغ بن فالغ بن شالخ بن عابر بن ارفخشذ بن سام بن نوح بن
لمک بن متوشلخ بن اخنوخ بن برد بن مهلائیل بن قینان بن
انوش بن شیث بن آدم **نظم** اسامیا لم تزده معرفة
وانما لذة ذکرناها ۞ صلی الله وسلم وبارک علی هذه الشجرة المبارکة
المیمونة الثابتة فی حدائق العز والتمکین والثابتة فی بساتین
الصدق والیقین ۞ آدم آن دم که جبین مبینش صدف درّه درّه
محمدی شد مسجود مسبحان ملاء اعلی و معلم مقدسان عالم
بالا گشته در بهشت عنبر سرشت آرام گرفت تا آن زمان که شیطان
شبکه وسوسه را بگسترانید و بوسیله چند دانه گندم او را در دام
گرفت شیث چون جرعه آن موهبت را نوش کرد مانند انوش عمّها
فراموش کرد قینان ایوان معموره باطن را بتمثال مهلائیل بکتابه
تعظیم و تبجیل آن نور مزین گردانید لاجرم برد صفت دست برد و نموده

بعضی از نور حال که اسه که عابر بر سالخ بوده

جملهٔ لطیفه مشتمل بر اسامی بعضی از آباء سید المرسلین صلی الله علیه وسلم

شرفات

شرفات غرفات همت را از عیوق بگذرانید و ادریس آسا مسند
تدریس و تعلیم را بمدرسه و رفعناه مکانا علیا رسانید متوشلخ
وقتی که بار وشنایی این نور آشنایی یافت بر فاقت لمک ملک سیرت
بطریق نوح با صد هزار فتوح از بلیه طوفان خلاص شده در قمه
قبه یوح بمقام سامی رسید ارفخشذ خواست که شعله این نور
از مطلع طلعتش بدرخشد بشکرانه چون هود عود وجود را در
مجمره ان ربی رحیم ودود بسوخت تا زمانی که خود را بر منوال
شالخ و فالغ با بن سعادت بالغ دید اشروغ تا شروع در تحمل
این امانت نمود بهمراهی ارغو از برغوی عاقبت برست تا چون بیمن
مرافقت این نور از شر هبوب عواصف فلاکت در درون یا حور
هلاکت نجست تارح تا رخ بگلگونه ان نور منوّر یافت مثل خلیل
جلیل آبی بر آتش تنکیل و تضلیل ریخته و مجوا اسمعیل نبیل با یادی
اکرام و تکریم باذیال وفدیناه بذبح عظیم آویخته بمتابعت قیذار
ببیداد نام با نظام را در محل حمل بهلوی نبت ثبت ساخت و در
متسع منزل همیسع رایت مدد اددو وود اد و عرفان عدنان
چون معدّ مهیا و معد داشته بر سر مزار نزار بر افراخت کمال
نظر مضر و جمال استیناس الیاس و قوت مدرکه مدرکه
و جمعیت غنیمه خزیمه و تضرع و استکانت کنانه اقتضاء آن
نمود که سکة النضر نضر را مالک شوند و به نقش مهر فهر بیارا بند

تا برجمیع نقدها غالب اید ولوای دولت لؤی را در قدم کعب
به مره مره ومصاحبت اصحاب کلاب از اقصای قبایل عرب
قصی نماند بمجمع ام القری نقل کنند تا ظلال اقبال انجا بنماید
انکاه نافه ناف عبد مناف بعد از انقضای عمر عمرو العلی و
استیلای شیب شیبة الحمد بمساعدت انامل حسن انتباه وانه لما
قام عبد الله در مجلس امن آمنه سر حقه اسرار کامنه بکشاد
وکوکب جمال محمدی از افق نقلت من اصلاب طیبة الی ارحام
زاکیة طالع شود وشعشعه شریعت احمدی در عرصه
واشرقت الارض بنور ربها ساطع کردد کمال درک واحساس
ابو الفضل عباس شمه ازین معانی دریافته بود تا در محفل
نبوت ومجمع فتوت سید المرسلین وخاتم النبیین صلی الله علیه
وآله بانشاء این ابیات اقدام می نمود وببدیهه علم ویقین نه
بوسیله ظن وتخمین شرح این سیر وسلوک را اظهار می فرمود که

نظم

من قبلها طبت فی الظلال وفی ٭ مستودع حین یخصف الورق
ثم هبطت البلاد لا بشر ٭ انت ولا مضغة ولا علق
بل نطفة ترکب السفین وقد ٭ الجم نسرا واهله الغرق
وردت نار الخلیل مکتتما ٭ تجول فیها ولست تحترق
تنقل من صالب الی رحم ٭ اذا مضی عالم بدا طبق
حتی احتوی بیتک المهیمن من ٭ خندف علیاء تحتها النطق
وانت لما ولدت اشرقت الارض ٭ وضاءت بنورک الافق
فنحن فی ذلک الضیاء وفی النور ٭ وسبل الرشاد نخترق

ای برخ ماه مطلع لولاک ٭ وی بقد سرو کلشن افلاک
شمع بطحا چراغ بیت حرم ٭ صدر وبدر جهان جهان کرم
مه کردون سریر انجم جیش ٭ مشعل افروز دودمان قریش
بو البشر خوشه چین خرمن تو ٭ روضه خرم ببوی مسکن تو
در رسالت مدرس ادریس ٭ در سعادت مساعد برجیس
راکب کشتی هوایت روح ٭ ساکن جودی ثنایت نوح
خادم خوان دعوتت خلیل ٭ مرغ باغ نبوتت جبریل
کشته تیغ غمزه تو ذبیح ٭ وز دمت روح پرورنده مسیح
طفلی آدمت طفیل وجود ٭ کاینات نمی ز قلزم جود
کر یتیمی چه غم که از تعظیم ٭ بیش باشد بهای در یتیم

وباید که بدانی که کمال رتبت محمدی هم اقتضاء تقدم فرموده
وهم استدعاء تاخر در بوارق نور متقدم بود تا تمام ممکنات وجمیع
کاینات از وی انشعاب بپذیرد ودر سطوع شوارق ظهور متاخر نمود
تا مجموعه مجموع کاینات کشته بنیان نبوت بانضمام لبنه وجود
رونق کیرد عبارت خبر معتبر نحن الآخرون السابقون ازین
اشارت اثری روشن ظاهر می کرد اند وتحقق سابقیت الآن حضرت
اذان اخبار که در اول مجلس کذشت بثبوت پیوست اکر سایلی کوید

طلوع م

هم چنانك زبان فصاحت آثار سيّد رسل صلى الله عليه وآله از اوّليّت
نور خود اخبار فرموده كه اوّل ما خلق الله تعالى نوري از تقدّم
آفرينش عقل وقلم وروح خبر داده كه اوّل ما خلق الله العقل
واوّل ما خلق الله القلم واوّل ما خلق الله الروح ومقرّر است كه
مجال تعدّد در اوّليّت ظاهر محال مى نمايد جواب كوييم تقدّم
نور سيّد عالم صلى الله عليه وآله وسلم بر ساير مخلوقات حقيقى است وسبقت
عقل وقلم وروح اضافى يا خود چنان كوييم كه بحقيقت مسمّى آنها همه
يكى است كه باسماء مختلفه معبّر كشته واز تعدّد اسما تعدد مسمّى لازم
نيايد **نظم** از سر ذوق دين ام عين يكى ونام صد
ذات يكى صفت بسى خاص يكى وعام صد
حسن يكى ودر نظر آينه بى شمار هست ملك بسى ملك يكى خواجه يك وغلام صد
وتحقيق اين مسئله كما يجب وينبغى در نسخهٔ مجتبى بتقديم رسيده اكنون
يك نكتهٔ ديكر واجب الاظهار مانده كه مذكور شود تا مجلس موعود
تكميل يابد وبسط اين دقيقه آنك از تضاعيف حكايات سابقه چنان
معلوم شد كه ذرّه كه با درّه نبوّت احمديّه مختلط ساختند از وسط
امّ القرى اخذ كردند وفى شبهه مدفن مقدّس سيّد كاينات عليه
افضل الصلوات طيّبه طيّبه واقع شده ودران معنى هيچ شايبه نيست
كه هر جزوى از اجزاى زمين كه براى خلقت خلق برداشته اند باز
بهمان محل رسانيده مى آيد پس توفيق ميان اين ومقال بچه نوع

ميسّر تواند بود جواب كوييم بصحت رسيده كه محل ان ذرّه اوّل در
مكه بوده وقتى كه طوفان نوح درميان آمده وهمه روى زمين اب كرفته
چنانك نصّ قرآنى اثبات ان مى فرمايد والبتّه موضعى كه بران آب
استيلا مى يابد بعد از انك نضوب واقع مى شود دران مكان تغيير
وتبديل پديد مى آيد محلّ مذكور در عين طوفان سير كرده واز عرصهٔ
مكّه بخطّه مدينه انتقال نموده وسرّ در مهاجرت آن حضرت از مكّه
بمدينه همين بوده كه بعد از وفات ذرّه بنيت آن سرور بمحلّ اصلى
خود معاودت فرمايد وآنچه در اخبار وارد كشته كه پيغمبر صلى الله
عليه وآله وسلم فرموده انا مكّى انا مدنى اين معنى را پرورش مى دهد وشرف
منزلت مكّه مباركه ومدينهٔ سكينه را ظاهر مى سازد ولا محاله بسعادت
اين مجاورت اجزاى زمين سنجق مفاخرت از قبّه سموات كذرانيده
وقامت سپهر بزيارت اين بقعه با رفعت خود را منحنى كردانيده
چنانك محرّران مناشير مسامرت ومحاكات ومقرّران اساطير محاورت
ومجابات بنوك اقلام اهتمام بر صحايف اوراق ليالى وايّام نبشته ودر
لطايف اطباق صبح وشام بران كذشته ودر مجامع مبصّران جواهر
انشا وتحرير وجوامع مهندسان زواهر انشا وتصوير برسم يادكار و
بجهت اعتبار كذاشته اند كه در روزكار رفت ولوى ودر مضمار حيثيت
وجوى آسمان برق رفتار وزمين با وقار بايكديكر مناظره نموده ودر تكثير
موادّ مشاجره افزوده وهر كدام از يشان مى خواستند كه كوى مسابقت

مناظرهٔ آسمان وزمين متضمّن حرفيّه نفيسه

از میدان مساوقت بر بایند وقفل تقابل بمفتاح تفاؤل از باب تفاضل بگشایندم
وهر یك بجهت تاکید خصوصیتی وبرای تایید مزیتی بر مدعای خویش
دلیلی می گفتند وجوابی می شنفتند آسمان گفت مرا الف انوارست
زمین گفت مرا الف آثارست فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِ
الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا آسمان گفت مرا باء بهجت برجیس است زمین
گفت مرا باء بعثت انبیاء بی تلبیس است آسمان گفت مرا تاء توحید
مقربان قدسی است زمین گفت مرا تاء توبه وتسدید مجردان
انسی است آسمان گفت مرا ثاء ثروت ثریاست زمین گفت مرا
ثاء ثبات قدم در هر محنت وغم مهیاست آسمان گفت مرا جیم
جمال جوزاست زمین گفت مرا جیم جمال جمعیت افزاست آسمان
گفت مرا حاء حمل وحوت است زمین گفت مرا حاء حلاوت حمد ربانی
قوت است آسمان گفت مرا خاء خورشید ست زمین گفت مرا
خاء خوف مومنان هزار امید ست آسمان گفت مرا دال دولت
دبران است زمین گفت مرا دال دعوت پیغمبران است
آسمان گفت مرا ذال ذروهٔ عرش است زمین گفت مرا ذال
ذوق کشتگان بی دیت وارش است آسمان گفت مرا راء رایت
صباح است زمین گفت مرا راء راحت حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ است
آسمان گفت مرا زای زینت زهره وزحل است زمین گفت مرا
زای زهد بندگان با علم وعمل است آسمان گفت مرا سین سدرهٔ

بس منتهی است زمین گفت مرا سین سالکان بی حد ومنتها پست سیرم
آسمان گفت مرا شین شاه راه که کشان است زمین گفت مرا شین
شهادت وشوق دردکشان است آسمان گفت مرا صاد صبا
نسیم است زمین گفت مرا صاد صدق وصفاست مطمح نظرم نه
ز ذنه سیم است آسمان گفت مرا ضاد ضوء سبعه سیاره است
زمین گفت مرا ضاد ضیاء ضمیر عاشقان خونخواره است
آسمان گفت مرا طاء طرهٔ شام است زمین گفت مرا طاء طرب
عاشقان دردآشام است آسمان گفت مرا ظاء ظرافت وَزَيَّنَّاهَا
لِلنَّاظِرِينَ است زمین گفت مرا ظاء ظرف آفت ابدان وقلوب
صابرین است آسمان گفت مرا عین عزت عطارد است زمین
گفت مرا عین عشرت عشق دوست هر زمان برمن وارد است مرام
آسمان گفت مرا غین عشق وغازهٔ شفق است زمین گفت غین
غناء قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ است آسمان گفت مرا فاء فرقدان
است زمین گفت مرا فاء فضل اُتِيتُم ضربتان است آسمان گفت
مرا قاف قیمت قوس وقزح است زمین گفت مرا قاف قوت
اِطْرَحْ فَافْرَحْ است آسمان گفت مرا کاف کفات کرسی است
زمین گفت مرا کاف کیاست کاملان فردوسی است آسمان
گفت مرا لام لطافت لوح وقلم است زمین گفت مرا لام لباقت
غازیان باطبل وعلم است آسمان گفت مرا میم مُحَمَّدَت مشتری است

زمین کفت مرا میم مکرمت و مرحمت نقش نکین انکشتری است
آسمان کفت مرا نون نزهت ناهید است زمین کفت مرا نون
نیت خالص نعمت جاوید است آسمان مرا واو وصف وَالسَّمَاءَ
بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ است زمین کفت مرا واو عطف
وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ است آسمان کفت مرا هاء
هَوَاء صحیح است زمین کفت مرا زبان بهاء هُوَ الله بغایت
فصیح است آسمان کفت مرا لام الف لاء لَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ
است زمین کفت لام الف لاء لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مرا مسموع و
معلوم است آسمان کفت مرا یاء یمن اقدام روحانیین است
زمین کفت مرا یاء یقظهٔ عقول وافهام ولکن کو نوار ربانیین
است آسمان کفت من مهر و ماه دارم زمین کفت من روضهٔ
مقدسهٔ محمد رسول الله دارم آسمان جون نام از خوش
نام بشنود کفت ای زمین من درین مقابله سپر مجادله انداختم
وقدر همت ترا بشناختم بنوری روشنایی یافتی که اکر نه ظهور
آن بودی ملایکه را مدحت و عرصهٔ عالم را فسحت و بوستان
جنان را نعمت و ایوان آسمان را عظمت و زمرهٔ کناه کاران را رحمت
و فرقهٔ امیدواران را وصول به بغیت نبودی **نظم**

ایوان خلد خرده خوان محمد است ٭ زیب جهان ز روی جوان محمد است
آمرزش خلایق دنیا و آخرت ٭ موقوف یک سخن ز دهان محمد است
آدم که در عدم اثر خاک او نبود ٭ زان شد او نبی که او ز کسان محمد است
نوح نبی که بر سر آب روان نشست ٭ هم تشنهٔ زلال روان محمد است
موسی که در دهانهٔ دریای نیل شد ٭ غرقاب از آن نشد که از آن محمد است
عیسی به بام کنبد کردون از آن رسید ٭ کایام او قرین زمان محمد است
خرم زمان ما که هم از امت توایم ٭ در زیر سایهٔ علم دولت توایم

اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا شَفَاعَةَ هَذَا النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٭

المجلس الثاني من كتاب درج الدرر
ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم وبه ثقتي

اللهم صل على اكرم من امتطى ذروة النبوة والرسالة والختم من اعتلى قمة الفتوة والبسالة رافع الوية الفضل والكمال واضع ابنية المجد والاقبال مركز دايرة التعظيم ودايرة مركز التبجيل محمد المصطفى الذي بشر برسالته القرآن والزبور والتورية والانجيل

الحمد لله

الحمد لله الذي قدم نبيه محمدا صلى الله عليه وسلم وان تاخر عهده الميمون على ساير الانبياء والمرسلين ووشح منشور سيادته بتوقيع السعادة وكان آدم بين الماء والطين اعطاه صفوة آدم وخلة ابرهيم ودعوة نوح وهيا لنقل درته الفاخرة وجوهرته الباهرة اصداف الشرف والطهارة وخزاين الفيض والفتوح اهبطه في صلب آدم في ارضه المكينة وحمله على ظهر عبده الشكور عليه السلام في السفينة ثم قذفت به في نار عدوه نمرود مع خليله المعروف بالمعروف والجود فلم يزل ينقله قرنا اثر قرن وبطنا بعد بطن حتى اخرجه من بين ابويه للهدى والاصلاح لم يلتقيا قط على سفاح ولقد اجاد من افاد من اهل الصلاح

نظم

تنقلت في اصلاب قوم اعزة ۞ بك ارتفعوا في كل ناد ومحفل
فاضحى لسان الدهر ينشد فرحة ۞ تنقل فلذات الهوى في التنقل

فسبحانه سبحانه من اله حكيم زين مجالس عوالم الغيب والشهادة بوجود هذا النبي التقي الافضل وعين معادن معالم السيادة والسعادة بشهود هذا الصفي الوفي الاكمل فاخبر عن كمال مناصبه العلية وجمال مناقبه البهية بلسان كملة الاخيار من الرسل والانبياء وبيان حملة الاخبار من الاحبار والعلماء في كل عصر وزمان وجيل دهر واوان من العهد الاول كما شهد بحقيقة هذا الخبر الصادق كلمات القرآن الكريم وآيات الفرقان العظيم منها ما قرا في هذا المجلس الشريف الحافظ المجود المرتل المغمور في بحار التوكل والتسليم وهو حكاية عن دعاء مغرس شجرة الخلة ابرهيم ربنا وابعث فيهم رسولا منهم يتلوا عليهم آياتك ويعلمهم الكتاب والحكمة ويزكيهم انك انت العزيز الحكيم ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادة عبد متنزه في هذا الشهر نزهة الربيع مهتد في لياليه بما يبدو لمولوده من السر البديع ونشهد ان محمدا عبده ونبيه ورسوله ونجيه الذي بشرت ببعثته الكتب السابقة واخبر عنه الرسل الماضية وجرى ذكره في الاعصار والامم الخالية ضربت بنبوته البشاير من عهد ابيه آدم الى قرن المسيح بن مريم كلما جاء رسول اخذ منه الميثاق بالايمان به والاخبار عن فضيلته الى ان انتهت الرسالة الى عيسى عبد الله وكلمته فاذن بحيثيته اذا نالم يؤذن بمجيه احد قبله ولم تخبر عن درجه مخبر مثله فصرح باسمه ونعته وسيرته ووصفه حتى كانهم نظروا اليه عيانا وآمن بحقيته ايمانا صلى الله عليه وعلى آله الغر الكرام وصحبه الزهر العظام

وسطيه صح

مِنْ ذَوِي قَدْرٍ جَلِيٍّ. أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَعَلِيٍّ. وَقُوَّتَيْ عَيْنَيْهِ وَ
عَمَّيْهِ وَجَمِيعِ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالتَّابِعِينَ الْأَخْيَارِ وَسَلَّمَ
تَسْلِيمًا دَائِمًا أَبَدًا كَثِيرًا **الحديث** بِسْمِ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ
الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ. أَمَّا بَعْدُ فَقَدْ انْدَرَجَ فِي سِلْسِلَةِ
إِسْنَادِي بِمَا مِنْ اهْتِمَامِ مَنْ عَلَيْهِمْ ثِقَتِي وَاعْتِمَادِي الَّذِينَ أَسَّسُوا قَوَاعِدَ
الْجَرْحِ وَالتَّعْدِيلِ. وَأَكَّدُوا مَقَاعِدَ التَّفْرِيعِ وَالتَّأْصِيلِ. ثَبْتًا عَنْ
ثَبْتٍ وَضَابِطًا عَنْ ضَابِطٍ حَتَّى انْتَهَى عَنْعَنَتُهُمْ وَرِوَايَتُهُمْ إِلَى أَبِي أُمَامَةَ
رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
سَأُخْبِرُكُمْ بِأَوَّلِ أَمْرِي دَعْوَةُ إِبْرٰهِيمَ وَبِشَارَةُ عِيسَى وَرُؤْيَا أُمِّي الَّتِي
وَضَعَتْنِي وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُورٌ أَضَاءَ لَهَا مِنْهُ قُصُورُ الشَّامِ. رَوَاهُ
الْإِمَامُ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَنْبَلٍ فِي مُسْنَدِهِ. صَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ

رأت حين صح

نعت محققان دقايق بشاير واخبار ومدققان
حقايق بصاير وآثار رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ. وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ. چنين روايت ميكنند ازحضرت رسالت نصرت
بسالت منقبت. جلالت مرتبت. آدم جلوت. خليل خلوت. شيث كياست.
ادريس دراست. نوح فراست. اسمعيل همت. اسحق فديت. يعقوب
كربت. يوسف قربت. هود مكنت. صالح فطنت. لوط درايت. ذوالكفل
كفايت. يونس هدايت. شعيب حمايت. موسى صلابت. عزير مهابت. ايوب
بليت. حزقيل سجيت. يوشع فتوت. ارميا مروت. شعيا صداقت. الياس خدا تت.

نعت شرف محمدي بر التزام اسامي پيغمبران عليهم السلام

خضر خضرت. لقمان حكمت. يسع مخافت. داود خلافت. سليمان ابهت.
زكريا همت. يحيى عصمت. عيسى زهادت. شمعون شهادت. محمّد نام
محمود مقام احمد پيام امّي حسب عربي نسب مكّي مولد مدني مورد قريشي
فصاحت ابطحي ملاحت ملكي نجاح ملكي جناح قدسي جناب فردوسي
مآب رضوان سباه ولدان پناه حور صفا قصور بها حقاني خصال
سبحاني وصال سيّد انبيا سند اتقيا مقتداي اصفيا پيشواي
اسخيا معظّم مجتبى مكرّم مرتجى موّيد مهتدي محمّد مصطفى نعت آن
پيغمبري مي شنوي كه آدم صفي در معلّمه أَنْبِئْهُمْ از ذكاء اصل ونماء
فرع خبر مي داد نوح نجي از كتب خانه فضايل ان بديع شمايل سفينه يادگرفته
بود لاجرم بر منبر جودي برآمده از چشمه دهان سلسال زلال بيان
علوّ شان معالي نشانش بحر وار ادبي مي داد ادريس جليل بساعدت
تكرار درس اوصاف جميلش بمدرسي مدرسه وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا
رسيد. ابرهيم خليل چون سالكان اغبر اشعث در ادجا والحا
مولد ومبعثش به تذكار دعوت رَبَّنَا وَابْعَثْ قيام نمود هر آينه
بمقتضى قضيه هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ از خزانه مكارم
حضرت عزّت تَعَالَتْ نَعْمَاؤُهُ وَجَلَّتْ چند ان سرمايه يافت كه
خوان خلّت از قاف تا بقاف كشيد. موسى كليم وقتي كه در صحايف الواح
لطايف مآثر صحاح وشرايف مفاخر ملاح فوج حسان امّت احمد مرسل را
بخواند بجهة اتّصال سند وموافقت بان طايفه معتمد مسند اخلاص

اوص

تركيب بديع مشتمل بر اسامي اولو العزم وغيرهم

ذكر بعضي از انواع اصول حديث

ضمیر بی علل درباد کاه عالی خداوند لم یزل مرفوع داشته نص حدیث مسلسل مؤکد اللهم اجعلنی من امة محمد در خاتم علم و عمل می نشاند مسیح مریم بنغمه انك مژده قدوم ان رسول مکرم بمسامع اهل عالم رسانید و منزل را یکی کرده مرکب مراد در میدان جد و اجتهاد بموافقت حسن اعتقاد و یمن وداد می راند

نظم

محمد خیر خلق الله قاطبة ٭ اعلی بنسبة عدنان الی مضرا
بر کریم عطوف محسن رءوف ٭ یعفو و یصفح عمن تاب و اعتذرا
انجیل عیسی اتی فی وصف بعثته ٭ و نعته قبل فی التورية قد خبرا
برهانه الحق و القران معجزه ٭ و صدق حجته بین الوری ظهرا
و لم یزل صابرا فی الله محتسبا ٭ بحکمه راضیا بالفقر مفتخرا
جنیبت ران میدان رسالت ٭ شقائق چین بستان بسالت
شه مه منظر انجم مواکب ٭ غبار مرکبش کحل کواکب
ز کویش آدم خاکی عبارت ٭ ز رویش روضه رضوان بهاری
شده صالح بخدمت یار و انش ٭ مه کنعان یکی از کاروانش
ز لعلش یافته فیض بقا روح ٭ ز جود او گرفته استوا نوح
بیاد روی ان گلبرگ خندان ٭ بر ابرهیم شد آتش گلستان
گر آدم دسته بند گلشنش بود ٭ نه آخر خوشه چین خرمنش بود

صلی الله علیه و سلم و بجل و عظم و کرم روای این خبر معتبر منظور انظار عنایات حضرت باری ابو امامه انصاری است می گوید روزی

این شاه این ماه این صاحب دولت و جاه یعنی محمد رسول الله علیه اعاظم التحیات و اکارم الهدایات در مسند سروری نشسته بود و بر متکاء پیغمبری تکیه زده جماهیر مهاجر و مشاهیر انصار و اهل البیت با مدار و خواص و عوام ذوی الاعتبار در خدمت ان بزرگوار تمثال ستاره گرد ماه و بر مثال پیاده پیرامن شاه بر آمده و هر یك از ایشان از باب طلبی در آمده بودند و به یمن ارشاد و حسن ارفاد آن حضرت در تکمیل ظاهر و باطن خود می فزودند و به صیقل نضارت زنگ نکارت از سجنجل بصارت می زدودند سخن به ذکر آیات نبوت و علامات فتوت سید رسل و هادی سبل منتهی شد خواجه کونین و دیباچه ثقلین فرمود خبر دهم شما را از مبداء کار و بار و منشاء بود و تار و نظافت اصل و تبار و لطافت شعار و دثار خود یکی از نشانهاء حقیقت پیغمبری من اشارت و دعاء ابرهیم خلیل و دیگری بشارت و ثناء عیسی جلیل است و گواهی دیگر موافق مدعی و مطابق این مبتغی رؤیاء مادر من است آمنه مشتمل بر اسرار کامنه چنانك بوی نمودند و باب امن و امان بر روی دل و جانش گشودند در ان شبی که بزاید مرا بی شك و شبهه دید مرا که نوری از و ساطع و ضیایی از و لامع شد که بروشنایی ان قصور بصرت شام بی قصور مشاهده او گشت این تفسیر ظاهر حدیث مروی است که شنودی و تقریر باطن آن موقوفست بتفاصیل آیات و علامات

این ص

که خلاصهٔ آنها درین مجلس موقوف اینها خواهد رسید والحمد لله
هذه مقام مقتضی آنست که بیشتر بتمهید مقدمه که مستمعان را از
مقاصد مباحث مهمهٔ آینده علی سبیل الاجمال واقف کرداند قیام
نمایم بعد از آن بمفتاح اظهار قفل اضمار از گنجینه اسرار بگشاییم
تا در بدایت حال نبذهٔ از حقیقت این مقال بدانی و شرح مفصل بعد از متن
مجمل بخوانی و خود را بسر منزل دانستن این وقایع برسانی چه مقرر است
که تفصیل بعد از اجمال در ذهن اوقع و دایرهٔ دانش بوسیلهٔ آن
اوسع می باشد **بدانکه** از قرن آدم صفی تا دور خاتم و فی در هر
عهد و زمان و در هر وقت و اوان هر یک از انبیا و رسل که قدم در
بساط دعوت نهاده و جبههٔ ارشاد در نظر اهل استرشاد کشاده
بموجب نص قاطع وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ
مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ
لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَى ذَلِكُمْ
إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ
همواره سلسلهٔ عهد و پیمان لحمهٔ نصرت و متابعت سید پیغمبران
مستحکم و آماده داشته و از سر استظهار دیدهٔ انتظار بر طریق
ظهور و اعتبار محمد مختار گماشته هرگز بی محبت خواجه کاینات
در بستر حیوة نغنوده و مطلقا از نشر فضایل و ذکر شمایل آن
حضرت تغافل و تجاهل ننموده و بطون کتب آسمانی و متون صحف ربانی

به سطور نعوت و اوصاف پیغمبر آخر زمانی مزین و نزد احبار روزگار
و اخیار هر دیار اخبار صدق نبوت و رسالت آن منبع فتوت و بسالت
مقرر و معین و روایت مولد و مبعث آن سرور در مجالس انس و جن
محقق و مذکور و حکایت وضع و شکل فرع و اصلش در مجامع فرق
مصدق و مشهور بوده و منامات صالحهٔ و الهامات لایحهٔ داله بر
تحقق این احوال در مرایا فهم و خیال ارباب ادراک و اقبال من الآباء
و الاجداد و الحکام و الاقیال پیوسته چهره کشوده و معاملهٔ جمعی
از اصحاب جد و اجتهاد بیمامن حسن اعتقاد بجایی رسیده که پیش از
طلوع صبح بعثت سید المرسلین و قبل از سطوع کوکب شریعت
قاید الغر المحجلین بحقیت پیغمبری آن سرور اعتراف و از نخر دین پرور
آن نقاوهٔ هفت کشور اغتراف نمودند و با دین در تاکید معاقد متابعت
و تشیید قواعد مشایعتش فزودند مثل تبع اکبر و حبیب نجار و
ورقة بن نوفل و غیرهم حسبما وقع فی محله من کتابنا المجتبی تحقیقه
کما هو طرزه و طریقه و در سال ولادت و شب تولد آن مرکز محیط
تخشع و تعبد آیات باهره و علامات ظاهره که شهود عدول لمنزلة
کمال منزلت محمدی و جمال منقبت احمدی ظهور یافته و آفتاب
علوشان و ماهتاب سموشان آن حضرت همیشه از افق ترقی و
سپهر تلقی تافته اکنون ممکن همت و تمامی نهمت بران مصروف است
که درین مجله شریفه بعضی از عیون آن خبرهاء صحیحه و برخی از

متون ان اثرهاء صریحه مذکور شود وجون بی شبهه **نظم**

سخن موجز وپر معانی نکوست ❁ خصوصا که اندر وعظی درست

زهر مجتنی انتخابی کنم ❁ زهر نوع وهر جنس بابی کنم

به کلك قبول وبه نفس نفیس ❁ یکایك براورا وخاطر نویس

مهره فن تاریخ وسیر وکمله علم خبر وا ثر جزاهم الله عن المسلمین خیرا جنین

تحقیق کرده اند که دریك سوره از سور صحایف آدم شرح شمه از

احوال واوضاع سید عالم مبین کشته بصورتی که معنی ان باین

عبارت راجع می کردد که مجرد اوراق قوی وقدر ومقرر اطباق قضا

وقدر خطاب فرمود با ابو البشر که من خداوند ذو الجلال والاکرام

خالق ارواح وباعث اجسام مسبب حرم مکه ومن مسجد الحرام

مقیمان انجا عیال وجار من اند وزیارت کنند کان ان خانه مهمان

ودر جوار من اند ان بقعه میمون وان رقعه همایون بقاطنان

ربع مسکون وساکنان کنبد کردون معمور سازم وسلسله شوق

در کردن مشتاقان اندازم تا از اقطار ارضین وسماوات بامید

خشنودی قاضی الحاجات کروه کروه باموبهای کالیده وروبهاء بغبار

آلوده قرین زاری واندوه وصحیب عشق ومحبت انبوه متوجه زیارت

ان معبد کردند از مسکن دور واز خویش بیکانه کشته سجل حب

وطن در نوردند ساعتی مرده صفت کفن بوشند ولحظه زنده سمت

جرعه کرب وحزن نوشند زمانی قلندروار سرتراشند واوانی

نقل صحیفه آدم علیه السلام

سمند زوار زر باشند کاهی مجنون مثال در کوه دوند ووقتی لیلی تمثال

باندرون حرم روند افتان خیزان اشك از دیدها ریزان مطلوب

جنان جویان لبیك وحده لا شریك له کویان غلغله تکبیر ایشان

بسماك واوازه تحمید وتسبیح شان بقمه قبه افلاك رسد

هران بنده دل زنده که بصدق نیت وصفاء طویت بقصد انجا توجه

کند وبنیان اعتماد بغیر به یکبارکی بکند ماکه خدایم ومنت

از مکان وجایم زنك غم بصیقل کرم از لوح دل وی بزدایم وابواب

فتوح بر جسم وروحش بکشایم وعمل اورا بصفت قبول بستایم و

رخسار کرامت در مرآه سلامت باو بنمایم تمهید مناسك وزیارت

وتاکید مسالك عمارت واعلاء اعلام منقبت واظهار شرف ومنزلت

ان منزل به یکی از بیغمبران اولاد تو که قلبش سلیم ونفسش حلیم و

جسمش کریم واسمش ابرهیم بود حواله کنیم تا ببرکت دعوت او حدود

حل وحرم وحدود حجر وزمزم ومعرفت عرفات ومزدلفه ومرتبه

ان اماکن مؤتلفه ومختلفه آشکارا کردد وهمواره عباد عباد

بی تکبر وعناد بعد ازوی در هر قرن وزمان تجهه معموری ان

بیت جد وافی وجهد کافی مبذول دارند وتعظیم وتبجیلش بر ذمت

همت واجب شمارند تا نوبت حمایت وعهد رعایت انحاء انجا

بفرزندی از فرزندان تو رسد که اورا محمد نام بود همه عالم ویرا

طفیل وغلام بود در اسمان رسالت بدر تمام ودر ایوان جلالت صدر

بانظام وبنیان نبوت را وجود وی ختام بود منی را از هدی وی اصناف
منی پیدا شوذ ومروه از سعی او انواع صفا هویدا کردذ زمزم را ببرکت
قدم ان محترم نمی وحرم را بدولت ان معتنم علی روی نماید یوما فیوما
عظمت وحشمت او بیفزایذ امامت وپیشوایی ان بلده بان پیغمبر وامت
عالی همت او ارزانی ذارم وسقایت وسدانت انجا بقوم او باز کذارم تا
قیام قیامت وظهور ساعت اکرام ان خانه بجای ارند وحج وعمره
اش بشرایطه وطرقه برخود لازم کمارند پس هر کس که رضای ما میجوید
ودر راه هوای ما می پویذ کو دست اندامان ان بندکان موافق و
انجو بیند کان صادق مدار که هم القوم لا یشقی بهم جلیسهم

نظم

دست مدار از کمر مقبلان ⁂ سرمکش از خدمت صاحبدلان ⁂
خار که هم صحبتی کل کند ⁂ غالیه در دامن سنبل کند ⁂

نوح نجی که آدم ثانی وواضع
شرع ناسخ المبانی شامخ المثانی بود بعد از انکه بوحی الهی واخبار
حضرت پادشاهی فضایل عدیده وشمایل حمیده ان پیغمبر بر کزیده
معلوم فرموذ ودید که روی زمین باجناس اهل تشبیه و
ارجاس کفر وشرك وتمویه ملوث کشته وعتو وطغیان بنی نوع
انسان کثر النسیان از حد عد وبیان ذر کذشته وعامه امت
وکافه اهل دعوت الا قلیلا منهم در مساکن بیکانکی نشسته و
ابواب آشنایی بر روجه بی روشنایی خویش بسته واز مسالك

استماع

استماع دعاء او قرار با خود قرار داده وروی عزیمت بر صوب استغنا
واستکبار نهاده آذان عرفان به پنبه حرمان آکنده وبکیبارکی
از طریق اذعان منحرف وپراکنده شده اند خواست که بجاروب
اعتبار خرابه عالم را از لوث ادبار وانکار ان قوم بر خسار پاک کرداند
وآبی بروی کار این جهان از چرك شرك کشته نمان باز رساند بحر
ضمیر منیرش طوفان بر آورد ونقش تعلل از لوح خاطر بر تحمل بسترد
وکفت الها پاکا پروردکارا لا تذر علی الارض من الکافرین دیارا
وغرض کلی ازین تنفیه تقویه دین اسلام وتمشیت آیین انبیاء عظام
آخرهم بل اولهم وافضلهم محمد علیه الصلوة والسلام بوده تا
بهمه طریق راه ارشاد اهل رشاد از خار وخاشاك جحود واشراك
اصحاب عناد پاك ماند وهیچ عدو منکر با ایشان مقابله کردن نتواند
وحاصل این حکایت وباقی وفاضل این روایت تصحیح مدیح محمد مصطفی
وتوضیح حدیث صحیح اجتبا واصطفاء اوست چه معین است
که مقصود آفرینش وفذلك محاسبات عوالم دانش وبینش آن حضرت
است ولقد احسن من قال واجاد فی هذا المقال **نظم**

صلوا علیه ما طلع الشمس والقمر ⁂ صلوا علیه ما طلع البدر والهلال
مقصود آفرینش ومخدوم کاینات ⁂ سر دفتر مروت ودیباجه کمال
ان پادشاه تخت لعمرك که ملك او ⁂ با هیچ پادشه نپذیرفته انتقال
مسند نشین صدر الم نشرح انکه هست ⁂ در شرح ان زبان بلاغت ز عجز لال

ارباب صـ

ذکر بشارت ابرهیم علیه السلام

کیسوی اوست آیت وَاللّیل راسواد * رخسار اوست سوره وَالشّمس رامثال
از عین احمدست که اعیان بدیدکشت * دال است هم برین الف وحا ومیم ودال
کَعبُ الاَحبار فی روایت کند که چون کرد کار ذی عدیل خلیل جلیل را
خلعت خلت بپوشانید وجرعهٔ مودّت انجام معرفتش نوشانید نور
حقیقت سید کونین وضیا شریعت سند خافقین برو عرض کرد ابرهیم
بدیدهٔ روشنایی اصطفا جمال وبها وکمال وسنا نور مصطفی مطالعه
فرمود وکیفیت احوال آن حضرت در سلوک طریق بعثت با امت عالی
همت وجد واجتهاد او در تبلیغ دعوت مشاهده نمود کفت الهی از
کلبن موجودات بو یاتر ازین کلی نچیده‌ام ودر چمن کاینات خوش نواتر
ازین بلبلی ندیده‌ام این پیغمبر نامی واین دین پرور کرامی که بالذخ اکبر و
دین انور مبعوث خواهد کشت کیست ونام مبارکش چیست ندا رسید
که او پیشوای ابرار ومقتدای اخیار ونور عیون وانصار ومخدوم
مهاجر وانصار محمّدِ مختارست پیش ازانکه این کِلّه خضرا یعنی
قبّه سما بر فوق فرق شما سایر کرده‌ام واین فرش اغبر جهت مهد بشر
بکستر‌ام نور او را بر لوح ایجاد بنکاشته‌ام ورداء عصمت وتاج طهارت
به او ارزانی داشته‌ام وعلم دولتش در عتبهٔ رفیعهٔ نبوت افراشته‌ام
وآدم هنوز از مشیمهٔ قضا قدم بر فضاء دنیا ننهاده بود ونوای
خلیل با آدم دران دم در میان آب وکل بودی آنکاه که طینت ابو
البشر تمام ودر صف مکوّنات صاحب نشان ونام شد آن نور را

بودیعت در پیشانی او بنهادم وابواب فتوحات بر ظاهر وباطنش
بکشادم بعد ازان از صلبی طاهر به رحمی طیّب منتقل می شد ودر
هر قرنی به بهترین اهل بیتی وپاکترین خانهٔ می رسید ورخت عصمت
از منزلی بمنزلی می کشید اکنون در صلب تو قرار کرفته وازینجا بصلب
اسمعیل انتقال خواهد یافت وشعلات این نور از صفحات وجنات او
خواهد تافت ومن بعد در مجاری عربیات جاری کردد تا وقتی که زمان
ولادت واوان ظهور دولت او برسد عرصهٔ جهان وبساط زمین
وزمان بفر قدومش منوّر کردانم واورا با ذخ اکبر در صدر صفّهٔ هفت
کشور بنشانم ومساکین امّت وضعفاء بریّت را به طفیل وی بنوازم
وچهار دانک بهشت باو وفوج او بپرسانم خلیل کفت الهی این
جماعت که بر یمین ویسار وقدام وخلف او دست بر دست بر سم
خدمت نهاده اند کیانند ندا رسید که اتباع واخیار واشیاع
واصحاب وانصار واحزاب او اند بجنابك محمّد مصطفی افضل
پیغمبران واکمل ایشان است قوم وی نیز اکرم امم وفا ضلتر از
اتباع انبیاء ما تقدم اند محافظت وامداد ومعاونت واسعاد
دین متین او بتقدیم رسانند وبا وجود اصناف مشقت وعنا و
انواع تعب وابتلا روی صدق توجه از آستانهٔ متابعتش نکردانند
وفی کُلِّ الاُمُورِ وَالاَحْوال در طریق رضای او بوییند وهمواره دعا
وثنای او کویند ابرهیم چون این معنی معلوم کرد وان سرّ او را مفهوم شد

حمد بی پایان وشکر فراوان بموقف عرض ومعرض امنا رسانید وگفت
خداوندا میخواهم که بپیوسته دعاء دولت این پاکیزه فرزند گویم ونصرت
او وجمعیت امتش از حضرت ربوبیت جویم مصدق این معنی آنکه درقرآن
کریم واقع شده حکایت از دعاء ابرهیم که رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا
مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وحدیثی که درصدر مجلس مروی گشته
که سَأُخْبِرُكُمْ بِأَوَّلِ أَمْرِي دَعْوَةُ إِبْرَاهِيمَ همین مدعی را تصدیق
می فرماید ودر بعضی تفاسیر بنظر رسیده فی بیان قوله تعالی وَاجْعَلْ
لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ که چون ابرهیم علیه السلام شرح
رفعت منزلت وکمال منقبت محمدی صلی الله علیه وسلم وفضیلت
امت مرحومه او ازحضرت عزت بشنید گفت الهی مطلوب دل و
جان ومرغوب روح وروان آنست که برزبان محمد مصطفی وامت معلا
او الی آخر الدنیا مذکور شوم واز فواید تحیات وعواید هدیات ایشان
بهمواره محظوظ گردم اکرم الاکرمین دعاء اورا به اجابت قرین گرداند
وطریق حصول آن مرام از آغاز بانجام رسانید لاجرم مومنان نماز
گزار وعابدان دولت یار در آخر تشهد وتشهد آخر که صلات
صلات وسلام بروح اقدس سید انام روانه می دارند رعایت حقوق
خلیلی نامرعی نمی گذارند ومی گویند بصنوف تعظیم وتاکید کما صَلَّيْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اکنون بشکرانه آنک

توازین امتی وبر سرخوان این دعوتی زبان بتحفه درود جاری گردان
وبگو صلی الله علیه

نظم

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ دُرَّةِ تَاجِ الْاِصْطِفَا
صَاحِبِ جَيْشِ الْاِهْتِدَا نَاظِمِ عِقْدِ الْاَنْبِيَا
تاج ده پیمبران باج ستان قیصران
کارگشای مرسلین راه نمای انبیا
سید اولین رسل مرسل آخرین زمان
صاحب مفتمین قران خواجه هشتمین سرا
شاه نشین قدسیان تخت نشین شهر دین
ای شه ملک اصطفا وی لقب تو مصطفی
آینه سپهر را مهر رخ تو صیقلی
دیده آفتاب را خاک در تو توتیا

ذکر بشارت توریه

ودر توریة موسی حضرت
ملک اعلی سبحانه وتعالی در چند موضع نعت ووصف مصطفی مزکی
مجتبی بیان فرموده بعبارات متفرقه واشارات متفقه یکی از آنها
روایت عبد الله بن سلام علیه الرضوان والاکرام است می گوید شرح
اوصاف نبوی در سطور الواح موسوی چنان دیده ام واز احبار اخیار
بطریق شنیده ام که ترجمه آن روایت وخلاصه آن حکایت باین منوال
آیل می گردد که حق متعال وخداوند ذی الاکرام والجلال با حقیقت
جامعه سید انبیا ورسل وماهیت لامعه سند هر جزو وکل برین
نمط خطاب فرموده وباین طور اورا ستوده که ای نبی مبارک قدم وای
صفی صافی دم بدرستی که ما که خدائیم واز هر عیب وعار منزه ومبرائیم
ترا بمصاحبت الوف سیادت وصنوف سعادت بدعوت سرای عالم
شهادت فرستادیم وابواب خیر وبرکت بر رخسار قابلیت وجمعیت
گشادیم تا درین جهان وآنجهان بر صدق جمیع پیغمبران گواهی دهی

وجماعت ابراررا باخبار سارّه مستبشر وامید وار کردانی وکروه اشرار را
بضروب ویل وتعذیب وبانواع توبیخ وتثریب بیم کنی وبترسانی وحافظ و
حامی امیان باشی وجواهر ومن دخله کان آمنا برمفارق ساکنان
ام القری پاشی تا بیا من مقدم شریفت بفواید سنیه وعواید بهیّه
فایز آیند وبصیقل اولم یروا انا جعلنا حرما آمنا زنکار غموم وهموم
از الواح خواطر عموم معتکفان ان عتبه علیه بزدایند تو بندهٔ ورسول
وسر دفتر اهل قبول منی ومحفوظ ومصون ماندهٔ از خسارت کبر ومنی و
شرارت شیطنت واهرمنی نام نهاده ام ترا متوکل وکرداینده ام جماعت
نیکان را باذیال همّت متوسل ذات کرامی وشخص نامی او بدرشتی خوی
وغلظت جبلت وجوی موصوف ومعروف نباشد وبناخن سفاهت
وایذا روی توجه طالبان هیچ وجه نخراشد در بازارها به بانك وفریاد
مشغول نشود ودر مقابلهٔ بدی بطریق مکافات سیّه ودر دی نرود
بلکه سبیل عفو وصفح واعراض مسلوك دارد واستقامت در صراط
ستر وعفو واغماض بر ذمّت همّت خود لازم شمارد ومن که اکرم
الاکرمین وارحم الراحمین ام حبل المتین زندکانی صوری اورا نبرم
وازین عالم بان عالمش نبرم تا ان وقت که ملت عوجاء کفر وشرك وبدعت
شنعاء ظلم وفسق به میمنهٔ شریعهٔ زهرا وطریقت بیضاء او بایمان
وتوحید وعدل وعرفان وتسدید مبدّل سازم ورایات فتح وظفر
در عرصهٔ بعثتش بر افرازم وکوشهاء ناشنوا وچشمهاء نابینا ودلها

بغلاف عناد وخلاف محتجب ونابیدا را بقوة استماع قول حق واستبصار
طریق صدق وادراك معارف یقینیه ونیل معالم دینیه کشاده
وآراسته کردانم وشجرهٔ طیبهٔ لا اله الا الله به صفت اصلها ثابت
وبه سمت فرعها في السماء سرسبز وشاداب کشته در حدایق حقایق
وبواطن ان طایفه بنشانم وبذر عالی قدر الا بذکر الله
تطمئن القلوب در اراضی مراضی سینهٔ بی کینه شان بکارم و
اغصان کثیر الافنان معرفت ومحبت در بساتین ضمایر واسرار آن
زمرهٔ نکوکار در بر آرم وبلا شبهه این کلمات صادقه واین ابیات ناطقه
بعباراتها واشاراتها دلالت میکند بر اقتضای تحقق حال ومآل
سیّد کاینات وسند مکونات علیه افضل الصلوات النامیة
واشمل التحیات الزاکیة **نظم** قفوا واسمعوا نطقی بمدح محمد
رسول صدوق عن هوی لیس ینطق ؛ قدیما بدا قبل النبیین فضله
فان قدموا بعثا ففی الفضل یسبق ؛ قضی الله ان لا یلحق الرسل لاحق
ولا احد منهم باحمد یلحق ؛ سپهدار رسل سرخیل درکاه
سریر افروز ملك لی مع الله ؛ سهیل یثربی خورشید شامی
چراغ ابطحی شمع تهامی ؛ سهی سرو روان هشتمین باغ
کل بستان فیروز هشتمین باغ ؛ نوا ساز کلستان حقایق
ریاض عالم جان را شقایق ؛ چمن پیرای باغ لا یزالی
هزار آوای کلزار معالی ؛ بطلعت شمسهٔ ایوان لولاك

ذکر بشارت زبور

تجهت ماه شادروان افلاك ودر سفری از اسفار زبور شرح
فضایل آن کهف جمهور وکشف شمایل ان شفیع مشفع یوم الحشر
والنشور باین دستور محرر ومزبور شده که مبدع سمك وسماك
ومخترع انجم وافلاك باعین ثابته خواجه املاك ودیباجه لولاك
جنین کفته وساحت بیت المعمور حقیقتش بجاروب تجرید وتفرید از
تعلق بغیر رفته که سجال زلال مرحمت وعنایت وسلسال عزیز الافضال
مکرمت وحمایت برلب ودندان کوهر فشان دررنشان تو ای صدر
مسند سروری وای بدر معهد پیغمبری ریزان باد از جهت کمال
قابلیتی که داری وبواسطه انك نظر همت بطریق التفات بما سوی
نمی کماری اصناف حضور وترکت والاف سرور وجمعیت من الازل
الی الابد من غیر حصر وحد وعدد بر هیولی وصورتت فایض می کردم
وبکوش هوش باطن طاهر وظاهر زاهرت می رسانم که تیغ غیرت از
نیام رجولیت بیرون ازود در روزکار دمار قهر وادبار از روزکار
اهل جحود وانکار برار وبر مرکب جهاد بموافقت حسین واجتهاد سوار
کشته لشکر مهاجر وانصار بر یمین ویسار خود بدار یعنی بطالع
سعد وجد دولتیار نظم یا علی در صف میدان فرست
یا عمری بردر زندان فرست ✿ ودست از تعمیر بناء حمد وثناء
ما در هیچ حال مدار بدرستی وراستی که شکر وسپاس تو غالب است
بر جمیع محامد ستایش کران وکل ممادح ثنا کستران ودر اعلاء

کلمهٔ حق با علی مرتبه سعی نمای ونطاق صدق نیت از خاصرهٔ صفای
طویت مکشای چه مقرر است که ناموس شریعت تو مقرون به
نصرت وتوثق جاودانی ودولت وتوفیق ربانی خواهد بود چنانك
هیچ کردن کش متکبر ومعاند متجبر میدان مخالفت رای عالم ارایت
نتواند پیمود وبی شبهه مضمون این سورهٔ زبوری از کمال شوکت
وعظمت فرمان فرمای مملکت اول ما خلق الله تعالی نوری خبر
می دهد بحیثیتی که قفل صموت بر السنه وافواه منکران می نهد
ولا غرو انکار شوارق آفتاب تابان در عرصهٔ عالم امکان مقدور
هیچ دیده ور نمی تواند بود ودست عناد کمرهان سرحقهٔ معرفت
شاه پیغمبران نمی داند کشود ولقد احسن من قال تصدیقا لهذا
المقال نظم ظهرت رسول الله مذ بینکا الضحی
فانت الذی للکفر والشرك غائظ ✿
ظفرت بفخر لا ینال لمرسل ✿ بعز علاك العرش والفرش لافظ
ظهور رسول الله اضحی من الضحی ✿ فنحن به الاعداء طرا نغائظ
ای از تو کشاده لطف معبود ✿ بر خلق در خزاین جود
هر لحظه هزار کنج رحمت ✿ دربات فشانده دست مقصود
از دولت تو وجود دارد ✿ هر چیز که کشته است موجود
هم قدر ترا لواء حمد است ✿ هم فقر ترا مقام محمود
هم لطف ترا نسیم عنبر ✿ هم خلق ترا روایح عود

هم وصف تو بوده ذکر موسی ۞ هم نعت تو بوده ورد داود ۞
ما را ز محامد صفاتت ۞ هر نکته هزار درّ منضود ۞

ذکر بشارت انجیل

و حضرت خداوند واجب التبجیل علا در صفحات اوراق انجیل بعیسی
مریم روان پیغمبر مکرم وحی فرمود بلغت عبری آنچه حاصل آن در
تخاطب عجم باین عبارت راجع می گردد که بشنو بسمع فرمان برداری
خطاب و کلام مرا و مطاوعت نمای حکم و پیغام مرا ای پسر عذراء طاهره
مطهره بتول وای موصوف بوصف جمیل و مبشرا برسولی بعدی
که من که خداوندم و مقدس از اتخاذ زن و فرزندم جوهر شخص
ترابی تحقق از ازدواج مرد و زن و بی تعیین امتزاج نطفتین در مجاری
بدن در سمط اللآلی انبیا و رسل مندرج گردانیدم و به سر منزل
ظهور و شهودت رسانیدم و در منظر عالمیان و کشور آدمیان هستی
ترا نشانی علی الشان ساختم و محض قدرت بیچون این نقش بوقلمون
پرداختم پس در آستانه عبادت من معتکف و بیگانگی ذات کامل
الصفات معترف باش و تخم توکل و تسلیم در اراضی دل سلیم خویش
بپاش و فرا گیر احکام انجیل را بجد و جهد با نظام و برسان مضمون
کتاب ربانی که دال است بر کلام نفسی سبحانی بان جماعت که در
سلسله دعوت تو انخراط یافته و بسلوک مسالک ملازمت شتافته
اند و خبردار گردان ایشانرا که منم آن خداوندی که هستی علی
الدوام بی شایبه آغاز و انجام ذات مرا ثابت است و آن بی مانندی

50

که وصول غبار زوال و انتقال از سرحد ساحت جلال و جمالم ایمنست
وظیفه شما در تخلق باخلاق بندگی و تحقق باعراق افتادگی بی نهایت
برافکندگی آنکه پیغمبر امی عربی و دین پرور هاشمی مطلبی را که در آخر الزمان
مبعوث خواهد شد تصدیق نمایید و کمر انتظار دعوت نصرت شعار
او را از میان اعتبار خود مگشایید و قصاید فضایل و شمایلش بخوانید و
علامات و آیات و دلایلش بدانید از آن جمله یکی آنکه بر جمل سوار شود
هر چند جمل جواهر کمال ساعد اقبال مساعد او را سوار شود دیگر
آنکه بطریقی که از فیض فضل احدی ذات معلا صفات احمدی را مباح
بود عدد منکوحاتش بحد کثرت رسد اگر چه سلسله نسل و عقد
المعالی فرع طاهر الاصلش بتار رشته قلت در نکشد ظهور شجره
طیبه اهل بیتش در حدیقه انیقه آن مبارکه متحقق گردد که فردا
قیامت بر رفاقت مریم مادر تو در فرادیس خلد منزل سازد و رایت
رب ابن لی عندک بیتا فی الجنة برافرازد ~~بس خلد منزل سازد~~
و رایت سعادت اخری تولد نماید که سفینه عزتش بر قمه سپهر
ساید و در صدف عصمتش پرورده شود دو درّ شاهوار که دو
گوشواره عرش را شاید همواره درّاعه انما یرید الله لیذهب عنکم
الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا پوشند و در تمهید قواعد دین
مسلمانی کوشند تا در آخر کار جرعه شهادت بنوشند دین آن پیغمبر
حنیفی و از طرفین افراط و تفریط بدرجه اعتدال مایل و قبله اش یمانی

یعنی خدیجه کبری آن سرور را از و دختری

وبرحقيتش نص قاطع فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ قايلر وبه حقيقت
بدان كه او مدار آسمان وزمين وشفيع المذنبين ورَحْمَةً لِلْعَالَمِين
است صاحب مقام محمود وحوض موعود حوضى كه طول وعرض ان
از مكه تا مطلع آفتاب بيشتر وودر تجرع ان از حوض فقرا از اغنيا
بيشتر ظروف واوانى دران مكان بعدد ستاركان آسمان آبش از
جميع منابع انهار جنة منفجر وطعم تمام ميوهاى بهشتى دران مضمر
ومنتشر هركه يك شربت ازان بياشامد هركز بعد ازان بعلت تشنكى
مبتلا نكردد وبسجل نامرادى به يكباركى در نوردد نشانه ديكر
از علامات آن نبى مرسل انكه در سجاده اخلاص بر منوال مقربان
خاص للخاص باقدام اختصاص استقامت نمايد وشموع خشوع
وآشنايى در لكن سينه بى كينه اش ساعةً فساعةً در مواد
روشنايى فزايد زبان بى زيان را جز برآيات حق وكلمات صدق
نكشايد اكر چشمش بخواب رود دل باحاصلش هركز در بستر
غفلت نغنود نقود شفاعت را بجهة تخليص ارباب كباير
ذخيره سازد وفرداء قيامت بلبل ناطقهٔ صادقه اش نواء
أُمَّتِي أُمَّتِي نوازد وچون ديكران نقش نَفْسِي نَفْسِي برلوح هستى
نطر ازد صداء رستاخيز در آخرد ودبر امت عالى همت او برخيزد
وهركجا اميدوارى بود باذيال حمايتش در آويزد ان حاصل المعنى
يك موضع است از مواضع انجيل كه محتوى است بر نعت ووصف

ان رسول جليل صاحب خلق جميل وبواقى روايات كتب آسمانى وصحف
ربانى وحكايات رسل سبحانى كه مشعر است بر فضل وكمال محمدى
ومخبر است ان حال ومآل احمدى در نسخهٔ مجتبى سمت تحرير يافته
وغرض از ايراد ان اخبار وافراد اين آثار انكه بتحقيق بيانى وعلى الجزم
معلوم كردانى كه حضرت جلال احديت تعالى شانه انبياء ما تقدم
ورسل مكرم را از بعثت پيغمبر ما خبر داده وبراهين ساطعه وحجج قاطعه
كه دال بوده بر بود وجود آن جناب رسالت مناب در مطاوى هر
صحيفه وكتاب بايشان فرستاده واين معنى مبنى است از علو مرتبت
وسمو منقبت سيد ابرار وسند احرار ولله در من قال نظم

بِمَبْعَثِهِ كُلُّ النَّبِيِّينَ بَشَّرَتْ ⁂ وَلَا مُرْسَلٌ إِلَّا لِأَحْمَدَ يَخْطُبُ
بِتَوْرَيةِ مُوسَى نَعْتُهُ وَصِفَاتُهُ ⁂ وَإِنْجِيلُ عِيسَى فِي الْمَدَائِحِ يُطْنِبُ
بَشِيرٌ نَذِيرٌ مُشْفِقٌ مُتَعَطِّفٌ ⁂ رَءُوفٌ رَحِيمٌ مُحْسِنٌ لَا يُثَرِّبُ
بِعِزَّتِهِ سُدْنَا عَلَى كُلِّ أُمَّةٍ ⁂ وَمِلَّتُنَا فِيهَا النَّبِيُّونَ يَرْغَبُ
فتاده آدمش چون خاك برراه ⁂ شده يوسف زشرمش آب در چاه
شفيع نوح كشته آب رويش ⁂ شده كحل الجواهر خاك كويش
كليم از نور او يك لمعه ديده ⁂ مسيح از خلق او بويى شنيده
جم از جام جلالش كشته سرمست ⁂ يم از فيض نوالش رفته از دست
زشهرستان قدش آب ودانه ⁂ شبستان ابيتش آشيانه
چنان سروى كه قد از بسته بر زد ⁂ زباغ قم فانذر بر نخيزد

زماهر سماعتی صد آفرینش ❀ براو و بر جمله یاران گزینش

وچون منشاء اخبار احبار غیر از صحایف الهی وکتب حضرت پادشاهی
واخبار انبیا و رسل که بخلعت فاخره وحی و الهام مفتخر ومباهی اند نمی تواند
بود مناسب باشد که بعد از بشایر سبحانی شمه از بصایر علماء ربانی
در سلک ضبط در اید وطالبان معرفت جلالت سید دنیا واخرت را
ابواب علم الیقین بر وجوه تبصر وتمکین گشاید واز ان جمله درین نسخه
با براد دو خبر فصل که فی الواقع دو گواه عدل اند بر صدق بعثت خواجه
عالم صلی الله علیه وسلم اکتفا می رود تا هر صادقی موافقی که چون
مفاخر ومآثر پیغمبر خدا بشنود از مزارع خلوص نیات محصول صلوات
وتحیات بدرود وبگوید صلی الله علیه

نظم

سلام علی خیر الانام وسید ❀ حبیب اله العالمین محمد
بشیر نذیر هاشمی مکرم ❀ عطوف رؤوف من یسمی باحمد
ای باغ کیش هبل وی مخزن اسرار رب ❀ طاوس باغ لم یزل عنقاء قاف کبریا
در پای کافتاد دم زره شد نامه و نام سیه ❀ پشتم شد از بار گنه چون قامت گردون دو تا
باد از هزاران آفرین بر حالت از جان آفرین ❀ مگذار خوار چون واجبین محبوس این محنت سرا
در این مضیق آب وگل هستا زکنه خوار وخجل ❀ اورا درین ظلمت مهل ز نور معنی ده ضیا

رجعنا الی المبحث الذی نحن فیه آورده اند که تبع اکبر که حمیر بن
وردع نام داشت و علم سلطنت نصرت در همه روی زمین می افراشت
بعد از انکه لشکری انبوه ومعسکری باشکوه از سوار و پیاده معد و آماده

شاهد اول حکایت تبع اکبر واخبار یهود

ساخته بود واطراف واکناف اقالیم وممالک می پیمود تا ام القری گذر نمود
وبواسطه بی التفاتی مکیان وتجبر واستغناء ایشان خواست که کعبه را
خراب کند واساس وبناء خانه را در هم کند حمایت ذو الجلالی ورعایت
لایزالی اورا باو نگذاشت ودردی بی درمان بر وی بگماشت که تمام حکما و
جمیع اطبا از تداوی آن عاجز آمدند واز فکر وتدبیر ایشان بهیچ وجه کاری
نمی گشاد ومعالجه ان جماعت بغیر از عکس مطلوب فایده نمی داد چنانک

نظم

ازقضا سرکا نکبین صفرا نمود ❀ روغن بادام خشکی میفزود

پس به تنبیه یکی از حکماء الهی
وتوجیه فیض فضل نا متناهی از مفاسد نیت خود متنبه گشته
تغییر عزم در خاطر جزم گردانید وهمامه همت بهمراهی صدق طویت
وصفا بجانب عتبه علیه توبه وانابت رسانید پس مقتضی من تقرب
الی شبرا تقربت الیه ذراعا از خزانه واذا مرضت فهو یشفین
خلعت صحت عاجل فا برگشت وبموجب التائب من الذنب کمن لا
ذنب له قضیه مرض او وبلیه سبب وعرض آن تغییر بگذشت تبع
بشکرانه ان نعمت تمام در تعظیم واحترام بیت الحرام افزوده چهار
دیوار کعبه معظمه راهفت جامه بپوشانید وساقی تا ابد جرعه
این کار خیر اول او را بنوشانید آنگاه بجانب عرصه مدینه توجه
کرد وبعد از چند روز در عین یثرب منزل ساخت ودران ناحیه
ناحیه رایت نزول بر افراخت مشهورست که تبع دران سفر چهار هزار

حکیم نامی و طبیب کرامی همراه داشت که حظ و ترحال بهر طریق و بهر حال در
مصاحبت ایشان می کذاشت بعد از انکه حکماء مذکور و علماء مشهور
بان سر منزل رسیدند و صحت آب و هواء انجا بدیدند چهار صد نفر
از میان ان طایفه مقدمهم ساموول یهودی مترا از افك و حیسودی
باتفاق حسنه در کوشه خزیدند و با یکدیکر کفتند و بالماس زبان در این
حکایت و بیان سفتند که انا ساتذه نامدار و جهابذه ابرار که بوسیله
جد و اجتهاد اوراق صحف مکرمه و اطباق کتب مفخمه دیده و دانسته
و بوشیده روایات صحیحه نتوانسته اند بما رسیده که این خطه امان
مهاجر پیغمبر اخر زمان خواهد بود و دربن خاك روح پاکش بنازل
قدس خواهد فرمود وظیفه آنست که ما معتکف این مرحله کردیم
و طوامیر نزول و ارتحال در نوردیم اکر سعادت مساعدت نماید
و قاید توفیق از ل باب ملاقات با ان قبله علم و عمل بر روی ما بکشاید
فهو المراد و الا اولاد و احفاد بطنا بعد بطن و قرنا اثر قرن درین
بقعه متوطن می باشند و تخم انتظار در زمین اعتبار می باشند تا
وقتی که ظهور ان سرور متحقق شود و از مولد و مبعث هجرت نموده
بطیبه طیبه اید و فوج کفر و نفاق ببرکت قدوم او از ینجا برود و قرعه
دولت بنام هر که بر آید بادراك ان سعادت توجه نماید برین جمله
مقرر ساختند و بفکر توطن و تمکن پرداختند تا ان زمان که تبع
آهنك مسافرت می نمود حکایت توقف و اتفاق ان کروه بشنود

بتفحص علت و سبب ان برداخت و صدق مدعی و مقصد و مبتغی ایشان
بشناخت او را این داعیه اقامت در ان مهبط سلامت بخاطر در آمد
فاما بجهة کثرت خیل و حشم وما سنح فی خاطره من الحکم از نیل ان دولت
محروم ماند بمضمون یا لیتنی کنت معهم فافوز فوزا عظیما
بر زبان راند و جوهره ایمان به سید انس و جان در صدف جان بودیعت
بسپرد و نقوش ادیان باطله از لوح خاطر بسترد و برای هر احدی
از یاران متوقف مسکنی بنا کرد و بجهة خدمت و تمتع فردی از ایشان
کنیزکی معین و آشنا کرد و مکتوبی مشتمل بر شرح حال و ایمان
خود بحضرت رسالت بنوشت و به ساموول داد و با او مبالغه
نمود که محافظت این نامه قیام فرمای و اکر تو بشرف تقبیل انامل
تمر شکاف ان منبع الطاف و اعطاف نرسی باید که بفرزند خویش
بسپاری و اهتمام نمایی که در نکاه داشت آن سعی بلیغ مبذول دارد
و اکر بسعادت ملاقات محمدی مشرف نشود بفرزند ارشد خود
تسلیم کردن بر ذمت همت خود لازم شمارد و باین منوال از یکی بیکی
میرسد تا زمانی که آفتاب طلعت خواجه کونین از افق سکینه
بمقتضی ان الدین لیأرز الی المدینة باین عرصه صدق و طما
تابد و شعشعه طلع البدر علینا من ثنیات الوداع به در و
دیوار ساکنان منازل یثرب اتصال یابد ان فرزندی که در ان عهد
بملازمت علیا عتبه سپهر مرتبه محمدی مشرف کردد مکتوب مرا

بخادمان مجلس نبوت شعاری رساند و این اشتیاق نامه را در آن محضر
مهبط شرف و بزرگواری بخوانند پس تبع از آنجا رحلت کرد و ایشان در یثرب
مقیم شدند و نامهٔ مذکوره از یدی به یدی منتقل می‌گشت تا آن هنگام
که بعثت سید المرسلین در مکه ظاهر شد و مدتی بر آن بگذشت و اهل
مدینه در مواسم حج بخدمت رسول ثقلین صلی الله علیه وسلم شرف
اختصاص یافتند و باندراج در سلسلهٔ متابعت آن حضرت شتافتند
و بیعتین عقبتین واقع شد و اصحاب پیغمبر بمهاجرت از مکه بمدینه
مرخص گشتند و مهاجران تخم وداد در اراضی ستد وداد انصار بکشتند
مکتوب تبع ابو ایوب انصاری داشت که فرزند بیست و یکم سامول یهودی
بود و چون خبر مبارک اثر توجه و هجرت محمدی علیه الصلوة والسلم
به مسامع مدنیان رسید آن کتاب را در صحبت شخصی ابولیلی نام بنزد
خواجهٔ کاینات فرستادند و در قبیلهٔ بنی سلیم بآن سرور واصل شد
و مضمون نامه را در مجلس سامی آن نبی تهامی معروض داشتند سه نوبت
فرمود مرحبا بالاخ الصالح و تبع را بوصف اخوت بستود و کما هی
حکایت مذکوره و ما یتصل بها در کتاب مجتبی مفصل گشته و حاصل
قصه آنکه بمدت هزار و پنجاه و سه سال پیش از هجرت **بیت**

طیب طینه طاهر یثرب ∴ شمسه مشرق و مه مغرب

علماء اهل کتاب و فضلاء معالی نصاب که احبار یهود و اخبار اقوام
وجنود بودند از مسقط راس و مسکن انس و استیناس آن حضرت خبر داده

و ملوک و اقیال عرضه داشت چاکرانه باستانهٔ خدمتش فرستاده اند
ولنعم ما قیل فی مدحه المحمود ـ رغما لانف العدو الحسود **نظم**

ای چرخ در ممالک توجیه زد دود ∴ رای تو روی آینه ماه را زدود
میدان جو یافتی شب معراج بر براق ∴ گوی سپهر را خم چوگان تو ربود
برتر ز آسمان چو بدی آفتاب وار ∴ قدر تو زان حسود ترا خرد می‌نمود
نقصان بماه جاه تو هرگز نیافت راه ∴ زان هیچ می‌نکاست ولی زود می‌فزود
پیش از رسیدن تو بیک هزار سال ∴ تبع در آرزوی تبع بودن تو بود

شاهد دوم حکایت سیف بن ذی یزن حاکم حبشه

وبصحت رسیده که چون مدت ابتلاء آن ملک ممتحن سیف بن
ذی یزن به پایان رسید و گل دولت و عظمتش از غنچهٔ نصرت و ابهت
بدمید و بر اعداء خویش غالب گشته ملک حبشه برو قرار گرفت از اطراف
و جوانب اقارب و اجانب برسم تهنیت بدیدن او می‌رفتند و شعراء عرب
و فصحاء فن ادب قصاید مدحیه بنام او می‌گفتند اکابر قریش در خدمت
عبد المطلب بقصد ملازمت آن ملک همام متوجه شدند و او در صنعاء
قصری غمدان نام ساخته و آنجا سنجق عیش و عشرت افراخته بود اشراف
مکه در آن منزل بپایهٔ سریرش رسیدند و تحف و هدایا که داشتند در
نظرش بکشیدند آنگاه عبد المطلب رخصت طلبیده در آن مجلس رفیع
بتمهید قواعد ثناء کافی و تاکید معاقد دعاء وافی قیام نمود و سرحلقه
بعضی از مفاخر ذات شریف و عنصر لطیف و صفات میمون و سمات همایون
پادشاه بگشود و برخی از علو نسب و سمو حسب خود و رفیقان بعرض

صنعا اسم شهریست بزرگ از شهرهای یمن ه

رسانید و در زمرهٔ اهل طرب و شادمانی همه را داخل کردانید پس حسن مقال
و یمن اوضاع و احوال او سیف بن ذی یزن را به شکفت آورده کفت ای
مرد سخن کوی و ای فرد سمن بوی تو کیستی و درین میان بر جبینستی جواب داد
که من عبد المطلب بن هاشم و در مجالس مکه مبیّن ضوابط و مراسم و حال
انکه او را از جانب مادر با ملک مذکور قرابتی نزدیک بود لاجرم با او فرمود
سهلاً و اهلاً تو پسر خواهر ما یی و مستحق فنون تفقد و مرحبا یی و از
دقایق تربیت و تقویت و حقایق مکرمت و تمشیت سر مویی نامرعی
نکذاشت و ایشانرا بدار الضیافه فرستاد و یکماهه اسباب اقامت و موا
فراخور مقرر ساخت و دیکر دران مدت مطلقا بحال مهمانان نپرداخت
نه رخصت ملازمت صادر می شد و نه اذن مراجعت وارد می کشت بعد از انکه
یکماه بکذشت بوقت ایشان افتاد و عبد المطلب را بطلبید و با وی
خلوت کرد و فرمود سری از اسرار الهی و رمزی از آثار و افزار انوار حضرت
پادشاهی بر من منکشف کشته که شرح ان آشکارا نمی توانم کفت و هم
کس را شایستهٔ دانش آن نمی دانم فاما ترا چون معدن سر مذکور می شناسم
با تو اظهار می کنم و نمی هراسم باید که در خزانهٔ حافظه نکاه داری و با خویش
و بیکانه زود زود در میان نیاری تا وقتی که هنکام ظهور آن بیاید و
بالضروره در پردهٔ خفا نپاید بدان و اکاه باش که من در معلومات
مکنون و از مفهومات مخزون که درک و فهم آنها مخصوص ما ست و
تعمق در نتایج انظار وظیفهٔ مردم آشناست دیده و دانسته ام

بغایت عظیم و اثری بس مکرم و اجب التعظیم که شرف و جمال احیا و فضل
و کمال اموات عامهٔ قاطنان عرصهٔ غبرا و کافهٔ ساکنان خطهٔ ام القری
و خاصه از میان خلایق ترا دران است عبد المطلب کفت ای پادشاه
جهان پناه و ای مزین سریر سلطنت بی اشتباه از مثل تو کشورکشایی
شادمان ساختن برایا و نواختن رعایا غریب نباشد اکر شمهٔ از آن
حال اظهار فرمایی و به صیقل کرم زنک غم از لوح دلم بزدایی مصراع
کرده باشی رحمتی و انکه بجای خوشتن ٭ سیف بن ذی یزن فرمود
دران زمان که متولد شود در اراضی تهامه فرزندی که طاهر باشد
بر میان هر دو شانهٔ او الطف شامه و اشرف علامهٔ قرار یابد برو تمکن
در سریر امامه و ترا و قوم ترا حاصل شود بسبب وی مهتری خلایق الی
یوم القیامه عبد المطلب کفت ازین مجلس سامی و محفل کرامی باز می
کردم به بهترین خلعتی و انعامی و به زیباترین زینتی و اکرامی و اکر هیبت
و اجلال مملکت پناهی بودی داعیهٔ طلبم در تفتیش این امر مهم زبان
اجتهاد بکشودی سیف بن ذی یزن کفت وقت رسیده که ان فرزند
سعادت مند تولد فرماید و بند مضایق از کار و بار خلایق بکشاید
یا خود متولد شده و اسمش محمد است و مهبط سیادت سرمدیست
و نام نامیش شطر سطر اشهد است از پدر و مادر یتیم و جدا مانده و
جد و عمش در مسند کفالت بنشانده تا آن هنکام که حضرت عزت
جل جلاله بعثت او آشکارا کرداند و اهل یمن و نجابت را به نصرت

واعانت او خواند و بوسیله آن مبارک قدم اولیا را معزز و مبجل و بواسطه
آن محترم اعدا را معجز و معطل سازد و بازار بتان و بت پرستان بشکند
و بر اندازد و در مضمار میرانیدن کفر و شرک خرامش کند و توسن دولت
بتازد بعبادت رحمان اشتغال نماید و در اذلال شیطان افزاید به نیکی
فرماید و خود بآن عامل باشد و از بدی نهی کند و بران خاک ابطال باشد
پس عبد المطلب گفت ای بانی مبانی جهانبانی وای موسس بنیان کامرانی
تخت عالی و بخت متعالی و دولت تازه و نصرت بی اندازه باد ازین
روشن تر **نظم** اگر اعلام فرمایی چه باشد
وگر بر من ببخشایی چه باشد جواب روی کار مخلصانه
بروی کار باز آیی چه باشد سیف بن ذی یزن سوگند یاد کرد
بکعبه و ارکان و بهر آیت و نشان که تو ای عبد المطلب جد اویی و باید که
این سخن را هزل نخوانی و کذب نگویی فی الحال عبد المطلب سجده شکر بتقدیم
رسانید و اصناف خضوع و خشوع بر خود لازم گردانید سیف بن ذی یزن
گفت سر از زمین بردار و اگر ازین احوال مجمل خبری میدانی بمفصل بشمار پس
عبد المطلب آنچه معلوم داشت از قصه عبد الله و حسن منزلت او در نزد
خویش و تباذر و تزویج آمنه دولت یار و حکایت ذبح و قربان و شرح ولادت
سید انس و جان و وفات پدر و مادر آن بدرقه قافله دو جهان و تکفل
نمودن جد مهربان و کرامات متنوعه که معلوم کرده بود از آن حضرت
نبوت نشان در آن مجلس معروض داشت سیف بن ذی یزن فرمود در آنچه

با تو گفته ام ای عبد المطلب شک و شبهه نیاری و در در منثوری که در
نظرت سفته ام در رشته حق و صدق شماری و البته فرزند خود را
نیکو محافظت نمایی و بظاهر و باطن او را بستایی که آن ارجمند سعادت
پیوند پیغمبر آخر الزمان است و از یهود در باب او بر حذر باش که عداوت
ورزیدن طریقه دشمنان است و سری که بر تو آشکارا ساختم از رفیقان خود
پنهان دار مبادا آتش حسد و حقد در باطن ایشان شعله بر آرد و شیطان
بر لوح ضمیر هر یک ازین قوم نقش دشمنی بنگارد اگرچه مقرر است که این
گروه یا فرزندان ایشان بعداوت او قیام خواهند نمود و در محاربه و مجادله
آتش خواهند فروزد و بواسطه آنک من میدانم که پیش از ظهور دعوت او
دعوت حق را لبیک اجابت خواهم گفت و آوازه بعثتش نخواهم شنفت
درین منزل توقف نمی نمایم و بعرصه مبعث و مهاجرش نمی آیم فبجلال الابرار
سوگند که من تفصیل حکایات او در کتب آسمانی خوانده ام و بپایه مودت
در عرصه محبتش رانده ام و جملگی حال و مآل و سمگی نعوت و خصال
و اعیان و اعوان و انصار و انجام کار و روزگار و کیفیت مقاتله او با اعدا و
کمیت مجامله او با اودا و احبا و مسکن منور و مرقد معطرش میدانم
و سر موی از فضل و کمال او پنهان داشتن نمی توانم فاما چون هنوز وقت
بعثتش نرسیده و صبح رسالتش ندمیده و فی الواقع از هجوم اعادی
بر وخامتهم و منتظر نزول مواهب و لطایفم حالیا اظهار آن علی ملأ
الخلق موقوف میدارم و از جواهر زواهر بنقد بنو می سپارم بعد از آن

جایزهٔ هریك از قریش ده غلام و ده کنیزك و صد شتر و دو حلّه از برد یمانی و پنج رطل طلا و ده رطل نقره و یك مشك عنبر تعیین کرد و عبد المطلب را ده برابر ایشان انعام فرمود و رخصت مراجعت بوطن ما لوف ارزانی داشته با او مبالغه نمود که عام آینده باز بر من آیی و بعد از حولان حول البتّه باز جانب معاودت نمایی مورخــان آورده اند که بیش از انقضاء سال سیف بن ذی یزن رخت زندگانی ازین جهان بجهانی دیگر برد و امانت حیوة بقابض ارواح کاینات سپرد و در هنگام بازگشتن عبد المطلب با اصحاب می گفت نجمة این هدایاء جزیله بر من حسد مبرید و از بهر این عطایاء جلیله که نام زد من کرده رشك مخورید زیرا که مال دنیا بای مال و در معرض زوال است و لیکن بران دولتی و شرفی که ابد الدهر در خاندان من باقی خواهد ماند جای غبطت بردن و سزای رشك خوردن هست یاران از عبد المطلب می پرسیدند که او ان ظهور تباشیر آن سیادت کی خواهد بود و از مکمن غیب در مامن شهادت آن سعادت کی رخسار خواهد نمود جوابــ می داد که دروغ حق خلاف و در حکم آن حضرت کذب و گزاف نیست خاطر جمع دارید که البتّه کار مستمندان روزی سامانی گیرد و بی شابیه درد دردمندان آخر الامر درمان پذیرد و لله درّ من قال من اهل المعرفة و النظر نظــم

یوسف گم گشته باز آید بکنعان غم مخور ❊

کلبهٔ احزان شود روزی گلستان غم مخور ❊

ای دل غم دیده حالت به شود دل بد مکن ❊

وین سر شوریده باز آید بسامان غم مخور ❊

دور گردون گر دو روزی بر مراد ما نگشت ❊

دایما یکسان نباشد کار دوران غم مخور ❊

ای دل ار سیل فنا بنیاد هستی بر کند ❊

چون ترا نوح است کشتیبان ز طوفان غم مخور ❊

هان مشو نومید چون واقف نهٔ از سرّ غیب ❊

باشد اندر پرده بازیهای پنهان غم مخور ❊

بعد از انکه نبذهٔ از روایات انس که مخبر بود از فضایل سید البشر بر صحیفهٔ عرض مسطور شد جای آنست آن در ایات جن که مظهر شمایل رسول مبارك نظر باشد بر لوح اتمام مزبور گردد چنانك ثقة عن ثقة و ثبتا عن ثبت درست شده که ابو عامر راهب پیش از بعثت سید انبیا و رسل از شوارع کفر و شرك منحرف و از مشارع دین حنیف مغترف و باصول توحید مقرّ و معترف گشته پیوسته در مجالس مدینه و محافل طیبهٔ با سکینه بنشر مناقب علیه و ذکر مناصب سنیهٔ آن حضرت اشتغال می نمود و یوما فیوما در تکثیر مواد آن می فزود و بمقتضی خذ العلم من افواه الرجال همواره از علما و فضلا و ارباب دانش و اصحاب بینش باستفادهٔ معرفت اوصاف شریفهٔ محمدی علیه الصلوة و السلام و افادهٔ ان اوقات و ساعات مصروف می داشت و روز و شب

همه م

که شمهٔ ص

نقل ابوعامر راهب از زبان جنیان

ق ثبوت

بتکرار مدایح منیفه احمدی می کذاشت روزی در مجمع اوس و خزرج
شرح مبعث و مخرج آن سرور ادا می کرد با او کفتند ابو عامر تو جنان
بضبط نعت و وصف پیغمبر آخر زمان قیام می نمایی و عقدهٔ اغفال از
کشف احوال او بنوعی می کشایی که اکر بعین الیقین خدمتش دیده
زیاده بران سلوك طریقی نکزینی ابو عامر کفت بلی والله جنان درین مسلك
می پویم که کوییا او را دیده ام جرا که تحقیق صفتش از انس و جن شنیده ام
کفتند ای ابو عامر اقتباس انوار شمایل سید عالم از مصابیح مشکوة علوم
بنی آدم متیسر می تواند شد جه ایشانرا ممکن است که بوسیلهٔ انبیاء
رسالت شعار و علماء جلالت دثار از کتب ربانی بتعرف ان معانی فایز
آیند اما استعلام این احوال از جن غرابتی دارد و اکر حکایتی درین باب
از ایشان شنوده بکوی تا بدانیم و جنانك بشنویم بدیکران رسانیم ابو عامر
کفت بمن رسید که در یمن کاهنی پیدا شده که از صور غیبیه خبر می
کوید و در حدیقهٔ حقیقتش اشجار اخبار غریبه می روید پس در ماه
رجب که امن طرق آمد شد بواسطهٔ حرمت قتال دران شهر شهرتی
دارد بر شتری سواره تنها متوجه جانب یمن شدم در شبی از
شبها که نور ماهتاب عرصهٔ زمین را روشن ساخته بود مرکب می
راندم و مضمون رب لا تذرنی فردا می خواندم خواب بر جشمم غالب
شد لحظهٔ همجنان بر راحله بغنودم جون بیدار شدم شترم بر مبنی
منکر در آمده و دقایق ساعات حضورم بهم بر آمده بود نظر کردم دران

اي م

صحرا آتشهای سوزان و شعلهاء فروزان دیدم بغایت پریشان کشتم
و بترسیدم مع ذلك بصوب آن آتشها توجه نمودم جون نزدیك رسیدم
جمعی در نظر من آمدند که با انسان مشابهتی نداشتند و نی خیمه و مسکنی
و منزلی و مأمنی روزکاری کذاشتند دانستم که کروه جنیانند موهها
بر بدنم راست برخاست و مرکبم بزانو در آمد فی الحال پیاده شدم
و آن قوم از جشمم غایب کشتند فریاد بر آوردم که خود را به پناه بزرك
این جماعت در آوردم باز دیدم که جمعی نفر از ایشان ظاهر شدند و با
یکدیکر در حکایت بودند پس بنزدیك من آمدند و سلام کردند

مصراع نخستین باز کفتند از کجایی ۞ جواب دادم

که حالیا در جوار شما ام فرمودند بلی در کنف حمایت ما یی منزل سازد
دار الملك آشنایی خاطرم تسکین یافت نبذهٔ حال خود با ایشان بیان
کردم کفتم که به یمن می رفتم تا از کاهن آنجا استفسار احوال غیبیه نمایم
و مقرر است که ماهران فن کهانت هر حکایتی که بمردم می رسانند از شما
می کویند و حل مشکلات خویش از شما می جویند اکر جنانك کرم فرمایید

نظم وی واسطهٔ باب تعلم بر روی قلب سلیم بکشایید

ازان طرف سپرد کمال تان نقصان ۞ وزین طرف شرف روزکار من باشد

مصراع جون درین معنی هیج شایبه نیست که

حکمت شنودن از لب لقمان صواب تر ۞ بعد از ان همه بیکبار به جانب
شخصی معین اشارت کردند و کفتند مشکل تو ای ابو عامر از همراو می کشاید

از هرچه میخواهی سوال کن تا جواب فرماید انگاه بسوی او توجه نمودم
و سر حقه نطق بکشودم و گفتم مرا خبر ده از گردان از احوال آینده جواب داد
که بسر و چشم بجهة اکرام تو قبول نمودم که بیا کاهانم ترا از ظهور دولتی با بنده
پس بیاموز علی در دست حق نماینده سوگند یاد میکنم به معمور سازنده
و آراینده عرصه بیا با بناء خالی خراب با قطار امطار چون در خوشاب
که در کار آرند و روان سازند شتران تیز رو باریک میان بسوی
گرامین ترین تحریض نمایند کان دوستان بقتال دشمنان و ناصح ترین
امر کنند کان بی روان به نیکوکاری در آشکار و نهان و البته نازل شود
از آسمان کلامی که فرماینده بندگان باشد بامتثال ماموراة و اجتناب
از منهیات و زمام انقیاد کشد در بینی هر بد خلقی که در امور هائله
خطرناک بی تامل و بی باک شروع کند و افسانه گوی را خاموش کرداند
و از ما لا یعنی منع فرماید ای ابو عامر بدرستی که حضرت جلال
احدیت تعالی شانه خشم گرفته از مبالغه ناپاکان در تلبس بانواع
ظلم و معصیت و عدوان و قهر کرده بر اصحاب کبر و نکارت و طغیان
و گوییا که بانک زده اند یعنی نزدیک شده که بخوانند و طلب دارند
شخصی را که شکننده گردن عنق پادشاهان جبار و پست کننده صیت نخوت
سرکشان ستمکار باشد ابو عامر گفت که سوال کردم که این شخص متدوت
و این عزیز مطلوب سلطانی خواهد بود یا پیغمبری جواب داد که حاشا
که او از ملوک بود بلکه رسولی شریف و نبیی نظیف و ناصحی ظریف باشد

و بکرم دار و شرف نجار و صدق وعد و گفتار و حسن خلق و کردار و
حلم و تواضع و وقار آراسته و از نعوت ذمیمه و اخلاق غیر مستقیمه
پیراسته معدن جود و منبع الطاف و عرق شجره نسبتش متصل بدوحه
عظیمه هاشم بن عبد مناف بود ابو عامر می گوید گفتم با ان متکلم
فاضل و ان عالم کامل که از مضمون این کلمات دلاوین و از فحوی این
اشارات شور انگیز نسب طاهر و حسب زاهر او را معلوم کردم هیچ
توانی که بعضی از شکل و صورت ان صاحب معنی بیان فرمایی تا من از این
منزل با علم کافی و درک وافی بوطن خود باز گردم جواب داد که آری
بدرستی که خدش منور و با صفا و قدش نه دراز بادیک و نه کوتاه
عریض بلکه میانه بالا باشد چون نظر کند باتیز نگرد با سهل گیرد
و اگر او را بیازارند صبر فرماید و سلوک طریق انتقام نه پذیرد چشمش
کشاده بود فاما بی عیب و در سفیدی آن رگها ظاهر بی شقره بلکه نمایندهٔ
ترغیب در میانه هر دو شانه او مهر نبوت نه نویسنده و نه خواننده
و لیکن دانا بحقایق نبوت مبعوث بدین حنیفی اسان بی مداهنه
و میل متمکن در مسند عقل و فهم و درک و نسل نیک بخت ان مقبلی که
بسعادت متابعتش بفیروزی و فلاح یابد و مقبول بنده که بدولت
خدمتش شتابد و باید که بدانی که من این حکایات صحیحه و روایات
صریحه از ملایکه ملکوت و صدر نشینان صوامع جبروت شنیده ام
در تحقیق صور و معانی این سور فنون نصب و تعب کشیده ام آری

نظم سالها خون خورده ام شبها برون آورده ام ❊ تا بدانستم حدیث عشق را تفسیر چیست ❊

ابو عامر گفت بعد از اتمام مقالات مذکوره ان گروه از نظر ناپدید شدند و من شب انجا توقف کردم و روز دیگر روی بوطن مالوف آوردم و بی تعلل باز گشتم و چون بمقصد فاین آمدم از رفتن یمن درگذشتم صرافان نقود قصص و تواریخ آورده اند که با وجود ان همه ادله واضحه و براهین لایحه در ان هنگام که سید المرسلین صلی الله علیه و سلم خلعت دعوت بوشید و بعد از سیزده سال توطن مکه در تمهید قواعد هجرت کوشید و بمدینه تشریف داد بطلب ابو عامر فرستاد و زبان اعجاز بیان به ارشاد او بکشاد مطلقا بان حضرت ایمان نیاورد ساکنان طیبه با او کفتند ای ابو عامر عجب که بعد از ان همه استفتاح برات قدری نیافتی و بعد از وصول بان عتبه عالی مرتبه جرا روی وفا بو سابقه ازین قبله بتافتی جواب داد ان ان شخص نیست که مقصد و مقصود و مطلب و موعود من بوده و هنوز ماه مهر افروز من از افق کمال جمال ننموده سبحان الله

نظم ❊

خلیلی قطاع الفیافی الی الحمی ❊ کثیر و اما الواصلون قلیل

نه هر قاصد بمقصد راه یابد ❊ نه هر طالب به بیند روی مطلوب

محبان در جهان بسیار باشند ❊ ولی تا با که باشد لطف محبوب

و بی شبهه جون مدار کار و بار و اعتبار کیرد ار کاهنان و عرافان بر روایت جنیان و حکایت ایشان می باشد بعد از ذکر خبر جن اگر ایراد نقلی از کهنه واقع شود مناسب و ملایم تواند بود و در تکمیل اوراق ان نسخه نا مدار داند افزود منقولست

ذکر واقعهٔ مرثد بن عبد کلال و تعبیر کردن کاهنان خواب او را و خبر دادن ایشان از ظهور سید المرسلین صلی الله علیه و سلم

که مرثد بن عبد کلال که در سلسلهٔ مشاهیر ملوک و ابطال اندراج یافته و آفتاب اقبالش از مطلع شهامت و اجلال تافته بود در ان ولا که از محاربه دشمنان و قلع و قمع ایشان مراجعت فرموده فضلاء ایام و فصحاء انام از هر طرف بوسیلهٔ مبارکباد بخدمتش شتافتند و هر یک علی قدر مراتبهم بعطایاء بادشاهانه اختصاص یافتند و او در مسند عزت و ناز بفنون تعظم و اعتزاز می گذرانید و ایام دولت و حکومت بانجام می رسانید اتفاقا شبی واقعهٔ بس هولناک بدید و از ان جهة بسیار بریشان گشت و بترسید بعد از انکه بیدار شد خواب را فراموش کرده بود ان صورت در مادهٔ تفرقه و ملال او بیفزود و مشهور است که مادر او فن کهانت نیکو می دانست و حل مشکلات بتقدیم رسانیدن بقدر فهم و ادراکی که داشت می توانست مرثد شرح حال واقعه و فراموشی ان بر مادر عرض کرد و درخواست نمود که تمام کاهنان مملکت جمع کند و در ان باب اندیشه بتقدیم رسانند والده بموجب سخن فرزند کاربند شد و جمیع مهرهٔ آن فن را بخواند و در مجلس مرثد حاضر کردانید تا او حکایتی که داشت با ایشان باز راند و از هر یک باهتمام تمام سؤال کرد که دفع بریشانی مرا تدبیر جیست البته بگوئید که مصراع ❊

آخر این خواب من آشفته را تعبیر چیست ❀ همه بیکبار گفتند اگر
صورت واقعه بر صفحهٔ ذاکره ات بنمودی و گوش ما شرح حال رویاء
ترا بشنودی تعبیر آنرا بواجبی تقریر می کردیم فامّا از عهدهٔ کشف و بیان
خواب نشنوده بیرون نمی آییم و قطعا نمی توانیم که این گره بگشاییم پس
آن عقده در خاطر او بماند تا روزی در صحرا بصید مشغول بود مرکب
خود را از عقب آهویی بدوانید و باین واسطه از خیل و خدم و لشکر
و حشم جدا افتاد در پای کوهی بغاری رسید دو سه بنیان آنجا بنا
کرده بودند و بجهت گرماء موسم و ارتفاع آفتاب و تابش بیابان بر در
خانهٔ آن با بیستاد و محل قیلوله طلب می کرد پیرزالی بیرون آمد و
بعد از رعایت ضوابط تعظیم و تبجیل با او گفت بمرافقت امن و جمعیت
و موافقت دولت و عظمت در منزلی معمور فرود آی و لمحهٔ استراحت
از میان جصود و راحت بگشای در زمان از اسب پیاده شد و به آن
خانه در آمد و قرار گرفت طیب هواء مسکن در دماغش اثر کرد و بخواب
رفت آنگاه که آفتاب بگشت بیدار شد دید که دختری پس صاحب
جمال با حسنی در غایت کمال ماه پیکری که طرهٔ اش آفت عقل و توان
و غنج و دلالش بلاء دل و جان ماشطهٔ صنع ربانی بقلم و صوّرکم
فاحسن صوَرکم چهرهٔ اش کشوده و صیقل لطف یزدانی بدست فتبارک
الله احسن الخالقین آیینهٔ رویش جلا فرموده شعر
دو ابرو کمان و دو گیسو کمند ❀ به بالا بکردار سرو بلند

بود ص

ملاحتش با صباحت تمم عنان و حلاوتش با طراوت توامان شعر
نَقَلَ الأراكُ بأنَّ رِيقةَ ثغرِه ❀ مِنْ خمرةٍ مُزِجَتْ بماءِ العَنْبَرِ ❀
قدْ صَحَّ ما نَقَلَ الأراكُ فإنّه ❀ يَرْوِيهِ نقلاً عن صِحاحِ الجَوْهَرِ
در لطف

فارسیه

بمرواريد دندانهاي پرنور ❀ صدف را آب دندان داده از دور
دو شکر چون عقیق آب داده ❀ دو گیسو چون کمند تاب داده
فسون گر کرده بر خود چشم خود را ❀ زبان بسته با برو چشم بد را
این چنین نیک اختری زیبا منظری بر بالین وی نشسته بود گفت
ای ملک کریم و ای حاکم لازم التعظیم از اسباب لعن و پریشانی
محفوظ مانی و ممتع باشی از جمیع آمال و امانی هیچ آرزوی طعام
داری مرغند بواسطهٔ تنهایی و توهم آنک مبادا دشمنی برو دست
یابد و از امیری با سیری گرفتار آید خود را از آن سخن غافل ساخت و
بطرفی دیگر پرداخت دختر گفت ای پادشاه مترس که بخت و
سعادت تو بلندست و مقصد و مقصودت عالی و از جمند
خلق جهان فدای تو باد و عین الکمال به سراپردهٔ حشمت و جاهت
مرسَاد امید چنانست که ما بمیامن حمایت تو بحظ تمام و بخت مالا کلام
مشرف شویم و از مزارع رعایت محصول بی نهایت بدرویم پس پیش
او خوانی بکشید و ثرید و قدید و جنکال در آن خوان حاضر کردانید
و خود بخدمت کاری قیام نمود و بعد از اطعام قدحی شیر خالص بیاورد

وبملك داد تا تجرع فرمود حسن وملاحت ولطف وصباحت ان
دختر در نظر مرثد بسیار خوب ودلپذیر ومرغوب وبی نظیر واقع
شد وعزیمت جزم کردانید که اورا در نکاح خود در آورد وپرسید
که چه نام داری جواب داد که نام من عفیرا است مرثد کفت انکس که
تو اورا ملك خواندی وبذق دعا در بساط ثنایش راندی می شناسی
که کیست جواب داد که آری مرثد عظیم قدر منشرح صدر والا کهر
زیبا ثمر رفیع اصل منبع فرع است که بجهة حل مشکلی که داشت
کاهنان را جمع کرد وهمه عاجز ومتحیر شدند وهیچکس خاطر اورا
ازان بند بیرون نیاورد مرثد برسید که ای عفیرا تو قصهٔ مشکل
اورا میدانی ومی توانی که ازان صفحه نانبشته برخوانی کفت بلی خوابی
دیده که نه از اضغاث احلام است ومراد ازان باب قوة اعلام است
مرثد شادمان کشت وکفت خوش باشد شرح آن را بیان کن وکشف
معضل مراعیان کن عفیرا بعرض رسانید که ای ملك با جلالت
وای آرا بندهٔ سریر بسالت در واقعه دیدی که کرد بادهای متعاقب
بیدا شد ومتوجه فضاء هوا شد چنانك بکنارهٔ آسمان رسید
وانجا ویف آن آتشها می درخشید ودودی ازان بیرون می خزید
بعد ازان مشاهده فرمودی که جویی بغایت دلجوی روان کشت
وازغیب شنودی که یکی می کفت بیایید بکنار آبخورهای خویش
هرکس که بطریق تجرع ازان بیاشامد سیراب شود وانکه دهان

در آب نهد ودر حوض خوض نماید هلاکت بر فلاکتش بیفزاید مرثد
فرمود راست کفتی کیفیت واقعهٔ من همین بود اکنون تعبیرش تقریر
کن عفیرا معروض داشت که کرد بادها که بهوا می رفت ملوك و
پادشاهانند وجوی آب علم واسع وشخص داعی پیغمبر شافع وانکس
که باندازهٔ آب آشامد مطیع متابع وانکه حیوان صفت دهان در
آب نهد دشمن منازع خواهد بود مرثد سوال کرد که این پیغمبر که
میکویی بصلح مبعوث کردد یا بجنك عفیرا کفت بحق ان خدایی که بر
دارندهٔ آسمان وبدید آرندهٔ باران ونوازندهٔ دوست داران وکدازندهٔ
نبهٔ روزکاران است که ان دین برور رسولی باشد علی الشان
جلی البرهان چون بر صدر مسند رسالت نشیند هیچ کس را نرسد
که طریق مخالفت وی کزینند خون ناحق را ریختن را باطل کند وربقهٔ
بندکی در رقبهٔ دختران ملوك بر منوال کنیزکان مفلوك حمایل
کند مرثد کفت ای عفیرا ان پیغمبر خلق را بچه چیز دعوت
فرماید جواب داد که به صلوة وصیام وصلهٔ ارحام
وشکستن اصنام ودوری جستن از قمار واز لام وسایر
معاصی وآثام برسید که او از کدام قوم باشد عفیرا کفت از
بهترین قبایل وتبان واز اشراف مساکن ودیار از نسل
مضر بن نزار پدید اید واورا با قوم وقبیلهٔ خویش مقاتلهٔ عظیمه
واقع شود ودمار از روزکار ایشان برارد مرثد فرمود چون این

بیغمبر قوم خود را فانی بپایاند پس که بامداد و معاونت او پرداازد
عفیرا جواب داد که اکابر و اشراف از جوانب و اطراف متوجه علیا
عتبه او شوند و اوامر آن حضرت را بکوش جان بشنوند و در قدم
میمونش بغزا روند و تخم خیرات در اراضی مبرات کارند و
محصول آنرا دروند پس مرثد سر در جیب تفکر فرو برد و پای در
مقام عزم مناکحتش بفشرد و اندیشه می نمود که چگونه آن مهم را
سرانجام کند عفیرا بفراست بدانست و گفت ای ملک خواهنده
من غیور است و عاقبت همو خواهد بود تو این عزیمت بخاطر میار و
تکلف بی فایده بکذار چه کلفت مودی بخسران و منتج خجالت
و خذلان می گردد خوش وقت آنکه بساط تصلف بی حاصل در نوردد
پس مرثد فی الحال سوار شد و به خدام و ملازمان خویش ملحق
گشت و صد شتر نجیب برسم عطیه بان دختر روانه داشت
و این حکایت را تا دور دامن قیامت در میان اصحاب سلامت
به یاد کار بگذاشت **و اما** منامات صالحه و واقعات لائحه
که اجداد نامی آن رسول گرامی و غیر ایشان دیده اند و دال بوده بر
حقیت ظهور و حقیقت نور و سرور آن سرور اگر خواهم که در رشته
نظم و سلک تحریر در آورم مجلس به تطویل کشد و طباع سلیمه
با ختصار مایل کما قیل و ما احسن القائل **بیت**
سخن بسیار داری اندکی کن ❁ یکی را صد مکن صد را یکی کن

حالیا به یکی از آنها اکتفا می رود و متعهد نقل بواقی نسخه مجتبی است
مرویست که از ناقدان دار الضرب شمایل و سیر و عاقدان جواهر

ذکر
خواب عبد المطلب و دلالت
آن بر وجود سید المرسلین
صلی الله علیه و سلم

کثیر المفاخر فضایل رسول عالی مخبر صلی الله علیه و سلم که روزی
جد آن معدن محامد و مکارم یعنی عبد المطلب بن هاشم در حجر حجر
بخواب رفته بود مقید ادوار فلک و مفرد انوار ملک واقعه غریبه
در مرات خیال او بنمود که از هول آن چست برجست و متوجه منزل
کاهنه وقت شد کاهنه چون در صفحات وجناتش نکاه کرد سطور
خوف و رعب بدید پس سبب و موجب آن را پرسید عبد المطلب
گفت خوابی بس عجب دیده ام و از حلول صدماتش بسیار ترسیده ام
کاهنه از کیفیت واقعه تفحص کرد عبد المطلب گفت چنان مشاهده
نمودم که زنجیری سفید از صلب من ظاهر شد که اشتمال داشت
بر چهار طرف یک شقش بثریا بپیوسته و شقی دیگر در تحت الثری
بنشسته و گوشه بمشرق کشیده و دیگری بمغرب رسیده بود من
بچشم تعجب در آن نکاه می کردم که ناگاه آن زنجیر متحول شد به
درختی سبز شاداب که مجموع ثمار دنیوی بار داشت و دو پیر
نورانی در اصل آن شجره ایستاده بودند از نام ایشان پرسیدم
یکی گفت نام من نوح است و دیگری فرمود من ابرهیم خلیلم و با
من گفتند ای عبد المطلب این درخت آن اصل شریف است که
از آباء عظام و اسلاف کرام بتو رسیده و در ظهر تو ظهور کرده

وبهر اهي عهود. ومواثيق از قرني بقرني انتقال يافته كاهنه كفت
اكر اين واقعه كه تو تقرير مي كني مطابق واقع است شخصي از نسل
تو ظاهر شود كه قاطنان صوامع سماوات با او ايمان ارند وساكنان
جوامع ارضين اذ بالحسن اعتقادش از ايادي اطاعت وانقياد
نكدارند وان زنجير مخبر هست از استحكام سلسله دين وكثرت
رهط واتباع وقوة قوم واشياع وي الي يوم الدين ومحكمي حلقها
آن مبني است از ثبات كار واستقامت شعار ودثار او وبيقين
هركس از اهل عالم كه در سلك پي روان او درنيايد تمثال فوج نوح
بطوفان بلا وكرداب عنا كرفتار ايد وملت پاك ابرهيم خليل بركت
آن ذات نبيل در تجدد واستعلا فزايد شريعت ناسخه اش
تا انقراض دهر بماند ودر همه جهان هركجا صاحب دولتي باشد
در هر مكان وهر زمان بصد زبان نجمة قوة دل وجان وقوت
روح وروان قصايد مدح او مي خواند ولقد احسن من قال
في ذلك المعني هذا المقال

شعر

غذاء نفوس المؤمنين وقوتها ❁ مديح حبيب الله بل هو ابلغ
غياث لنا ملجي ومنجي لمن جني ❁ به كل جان للجنان مبلغ
غرايز جود وعفو ورأفة ❁ وحلم وعلم بين جنبيه مفرغ
اي ثياب فطهرت در بر ❁ وافسر قم فانذرت بر سر
روضه ات آشيان روح امين ❁ روح زادا من تو حبل متين

آستان تو سجده كاه ملك ❁ آستين تو بوسه جاي فلك
جون نبات از لبت سخن راند ❁ قند بر تن قصب بدراند
هردم پرده ساز دل زحجاز ❁ نوبت نعتت آورد بر ساز
رفتم از دست عذر من بپذير ❁ سر برآور زخاك ودستم كير
در حريم شفاعتم بنشان ❁ واستين بر بضاعتم مفشان

حوادث داله بر وجود حضرت رسالت صلي الله عليه وسلم

واما حوادث كاينه در امكنه وازمنه كه شهود عدولند به
تحقق وجود ودر تصديق بود بيغمبر موعود صاحب حوض مورود
محمد عاقبت محمود صلي الله عليه وسلم به حد كثرت رسيده
وعقول فضلاء ايام وافهام عقلاء انام همه آنها را بقبول تلقي كرده
وبسنديده

ذكر واقعه فيل

واعظم حادثات مذكور قصه فيل است ودفع شر
ان قوم پر تضليل به هجوم طير ابابيل از ساحت جمعيت معتكفان
كعبه واجب التبجيل وشرح ان واقعه بين الاجمال والتفصيل
انكه جون ابو يكسوم ابرهة بن الصباح كه باوجود بي شرمي ملقب
باشرم بود از قبل نجاشي پي نجاشي بر يمن غالب امد ودرخت حكومت
درانجا فرو كرفت ديد كه هرسال در موسم حج عباد يمن وزهاد نفس
شكن بقصد زيارت بيت الله بعضي سوار وبعضي پياده با محملها
معد وزادها آماده متوجه مكه مي شدند تفحص نمود كه اين جماعت
بكجا مي روند وجنين باهتمام از عقب كدام مطلوب مي دوند

نظم

جه ميخواهند ازين منزل بريدن ❁ جه ميجويند ازين محمل كشيدن

ازین آمدشدن مقصودشان چیست تا دران محرابکه معبودشان کیست
کفتند قاصدان حرمند وطالبان لطف وکرمند که بعزم طواف خانهٔ
دوست از سکن ووطن خود می رمند برسید که بناء ان بنیان از
چیست جواب دادند که از سنك وکل فی الحال غرق نخوتش درحرکت
امد وکفت من درمقابلهٔ ان بیتی معمور سازم وعمارتی نو بر دارم
که هیچ آفریده مثل ومانندش نشان ندهند پس امر کرد تا در صنعاء
یمن از رخام ملون زرد وسرخ وسفید وسیاه کلیسایی چنان رفیع
بساختند که تیر ادراك هیچ دراك به حوالی کنکرهٔ ان نمی رسید و
بدان واسطه به قلیس مسمی شد ودر تزیین ظاهرش سعی بلیغ نمود
ودر ترصیع وافرش بیواقیت ولآلی وجواهر متلالی بیفزود بحیثیتی
که دیدهٔ وهم مهندسان به زینت ان بنایی ندیده وکوش درك دانایان
به رونق صورت ان جایی نشنیده بود فاما طیب هواء ربنا تقبل
منا وحسن وبهاء ومن دخله کان آمنا نداشت وخال سیاه عالم
پناه الحجر الاسود یمین الله بهیچ وجه بر رخسار اقبال خود نمی توانست
نکاشت آری آری بیت با فیدهٔ صنع احد بیدا بود بیدا بود
از صنعت جولاهه وازدست وازما کوی او فی الجمله بعد از
اتمام طوایف انام را بزیارت وطواف انجا تکلیف می کرد وهر روزه نوع
تکلفی زیاده بران بدید می آورد وتمامی همت مصروف ساخته بود که وجوه
حجاج بیت الحرام را از توجه بنحو احرام ان شریف مقام صرف کند وآوازهٔ

جمال بنا وکمال بهاء ان صومعه در اکناف ولایات اشتهار یافت
وکرها اوطوعا وخوفا اوطمعا نساك ومتعبدان اعتکاف در انجا
التزام نمودند اعراب وتوابع ام القری از آل عدنان ورهط قحطان
از استماع ان خبر عظیم متاثر کشتند یکی از فرزندان نعیم بن عدی
کنانی تیر تدبیری از جعبهٔ مکر وکنانهٔ حیلت بیرون آورد ونی کمان
درکمان امتحان نهاد ومتوجه صنعا شد وپیوسته از هر کوشه
کمین می کرد تا در دل شبی که پردهٔ ظلام برچهار دیوار خانهٔ خاك که
محل طواف مقیمان خطهٔ افلاکست کشیده بودند از جانبی درآمد
ومحراب محدث قلیس را بحدث بیالود ودر زمان بکریخت روز دیکر
که روایح خبیثهٔ ان حرکت بمشام مجاوران کنیسهٔ ابرهه رسید شرح
حال در مجلس صاحب بیت عرض کردند لعنت احداث چنین فضلهٔ نتیجهٔ
فضولی بطون عرب می تواند بود لاجرم آتش حقد وغضب در تنور
تجاویف عظم وعرق وعصبش افروخته کشت وسوکند یاد کرد که
کعبهٔ معظمه را سنك سنك پای از کل بیرون آرد واز یکدیکر جدا
بکذارد وازشاه حبشه نجاشی استمداد نموده فیل محمود نام با دیکر
فیلان قوی هیکل که در عرصهٔ دعوی آسیان باد بیمای بیش صدمه
جملهٔ آنها رخ خشوع بر زمین خضوع می نهادند بطلبید وا دعای مات
عافل مانده این فرزین بازی غریب بیش کرفت ودر آخر از فرس حیوة بیاده
مانده القصه لشکری انبوه وپیلان با شکوه بر کرفت وروی

به صوب حجاز آورد صیت این فعل شنیع در قبایل و نواحی منتشر شد
ذو نفر که از مشاهیر اشراف و ملوك یمن بود بعد از وقوف بر عزیمت
مکروهه این طایفه قوم خود را برگرفت و از طریق نیرهه بر سر راه
ابرهه آمد و در مقابله او بمقاتله مشغول گشت لشکر ابو یکسوم
بران فوج مظلوم غلبه یافتند و ذو نفر را اسیر ساخته بنزد او
آوردند ابرهه خواست که بجهة اظهار سیاست او را بکشد ذو نفر
درخواست کرد که از سر خون من بگذرد شاید که بوصله خدمتی بنشینم
بفرمود تا در غل کشیدند آنگاه بمقصد خویش توجه نمود و دران
طریق دیگر قضایا و محاربه واقع شد فاما در مقصود این مجلس چندان
دخلی ندارد بلکه از متممات تاریخ ابرهه است و در کتاب مجتبی بسط
آن سقد یر رسید الواقعة بطولها چون در مغمس معسکر بسر صبا
ج
بزدند اسود بن مقصود حبشی را با جمعی به رسم الغارا ز پیش فرستاد
تا اموال قریش و غیرهم که در اراضی تهامه می چرانیدند همه را براندند
و ببردند دویست شتر عبد المطلب دران میان بود پس قریش و کنانه
و هذیل خواستند که بدفع و حرب ایشان قیام نمایند و چون دیدند
که قوة ان کار ندارند ازان درگذشتند و ابرهه حناطه حمیری را
بمکه روانه کرد و با او گفت سید و شریف و مقتدا و عریف آن بلده را
بطلب و با او بگو ملك می گوید من بقصد محاربه و خون ریختن شما
به این دیار نه آمده ام بلکه مراد و مطلوب من تخریب خانه کعبه است

و اگر شما را داعیه محاربه هست ازان نیز باز نمی مانم و با حناطه مقرر کرد
که اگر معلوم کنی که قریش مخاصمه با من در خاطر ندارند پیشوا و بزرگ
ایشان را نزد من حاضر گردان حناطه بموجب فرموده ابرهه بمکه رفت
و عبد المطلب را که در مسند شرف و سیادت تمکن و تعین داشت
بدید و شرحی که از ابرهه شنیده بود با قریش بگفت همه گفتند ما را با
حرب این شخص نسبتی نیست و قوت و داعیه آن نداریم و این خانه است
که بکسوت اضافه تشریفی و تطهیر بیتی مشرف گشته و مضاف بحضرت
جلیل و بنا کرده ابرهیم خلیل است اگر ملك متعال بدست این ملك
بد فعال خرابی آن خواسته باشد ما را دران میان چه مدخل و چه
مجال پس حناطه عبد المطلب را برگرفت و به لشکرگاه ابرهه آورد
و میان عبد المطلب و ذو نفر در قدیم الایام محبتی تمام بود بنزد او
رفت و گفت درین روز قوت آن داری که نظر اهتمامی در کار من
بگماری تا مهم خود را از ین ملك بسازم ذو نفر جواب داد که با وجود
سلاسل و اغلال و خوف قتل فی الحال او المآل مرا چه قوت و قدرت
باشد لیکن انیس نام شخصی درین لشکر هست که سیاست فیلان
و ریاست خادمان ایشان تعلق باو می دارد و میان من و او الفتی
و جهتی هست او را بطلبم و سفارش تو با او بجای آورم و آنچه اندیشه است
برآید دران تقصیر جایز ندارم در زمان ذو نفر بطلب انیس فرستاد
و چون حاضر شد عبد المطلب را باو سپرد و در باب تعظیم و احترام

واستخلاص شتران وانعام او مبالغه تمام بکار آورد انیس سخن ذونفر
قبول کرده بیشوای قریش برکرفت وبمنزل ابرهه رفتند اول انیس در
امد وکیفیت احوال عبد المطلب وحکایت قدر ومنزلت وسخاوت
ومکرمت او بدستوری که از ذونفر شنوده که اورا ستوده بود بعرض
ابرهه رسانید وبعد از ان رخصت طلبید وبرا در مجلس ملك حاضر
کردانید چون عبد المطلب از دور بیدا شد وجاهت خد ونباهت
قد وفر وشکوه او در چشم ابرهه بسیار خوب نمود وبجهه رعایت رسوم
سلطنت صلاح ندید که اورا در تخت خود جای دهد ومی خواست که
اعزاز واکرام وی مرعی دارد جمعا بین الوجهین از سریر حکومت فرود
آمد وهردو بر بساط نشستند ومراسم تحیت وتفقد از طرفین تحقق
پذیرفت بس عبد المطلب کفت ملك را تقاباد لشکریان شما دویست
شتر مرا بغارت برده اند اکر بفرمایی که باز دهند منتی عظیم وکرمی
جسیم باشد ابرهه ازان سخن نیك بد برد وکفت ای بزرك قریش
نقصان سیرتت باکمال صورتت مطابق نیامد هیچ شبهه نیست
در انکه علو منزلت وسمو مرتبت شما از عمر این خانه است وقصد وعزیمت
من در خرابی ان دانسته اید ودر تعزیز وتوقیر تو مطلقا تقصیری
واقع نشد جای آن بود که در خواست خانه می فرمودی اول سخن
معامله شتران آخر کردی حکمت درین جه بود عبد المطلب جواب داد
که ای ملك من مالك شتران بیش نیستم آن مرا مجاز وخانه را حقیقت

خداوندی است که محافظت ان بروی است ابرهه کفت صاحب خانه قهر
مرا ازان دور نتواند ساخت عبد المطلب بر سبیل استهزا کفت تو دانی و
او وآنکاه ابرهه حکم کرد تا شتران عبد المطلب باز دادند وآنرا بحافظان
معهود سبردند ومقرر کرد که بجایهای محکم برند ومحفوظ دارند وخود بمکه
مراجعت نمود وقریش را بران داشت تا جهات واموال خود برکرفتند
وبه کوههای حصین رفتند بعد ازان بمسجد الحرام در آمد وحلقه در
کعبه بکرفت ورجزهای بلیغ بخواند بطریقی که در کتاب مجتبی مسطور
شده معنی کفتارش این که ای خدای سزای برستش بدرستی که
خداوند هر خانه در محافظت آنچه باو مخصوص ومتعلق می باشد
تقصیر جایز نمی دارد واین خانه بحضرت تو مضاف ومنسوب است وحال
آنك جمعی کثیر با فیلان برتشویر بعزم خراب کردن ان آمده اند ومحیط
این مرکز کشته اکر چنانك ایشانرا می کذاری وبر افتادن ما روا می داری
تو می دانی وهرچه خواهی می توانی بعد ازانك صورت این مناجات
بحضرت قاضی الحاجات رفع کرد باصحاب وقوم خود ملحق کشت روز
دیکر ابرهه بفرمود تا صفوف لشکریان بیاراستند وفیلانرا تعبیه
کردند وفیل محمود نام را علی حده بداشتند وتصور ایشان چنان
بود که مهم همه بوسیله او کفایت شود وان غافلان جاهل این
مقدار ندانستند که بای بیل را به دیوار مسجد اندازند امادیوار
مسجد را در پای بیل نبندازند مع ذلك بمقتضی الاسماء تنزل من السما

محمدت مقام و محمود نیز نام آن فیل را نمی‌کذاشتند که بجهتهٔ کعبه توجه نماید
هرچند بطبرزین و سیخ و میتین فرق سر و قوایم او را می‌کوفتند بجایی
نمی‌رسید بلکه هم انجا بزانو در می‌آمد و بهر طرف دیکر که او را روانه می
داشتند بی زجری و تحریکی روان می‌رفت اما فیلان دیکر روی از عزیمت
خانه نمی‌کردانیدند و لشکریان ابرهه بجد تمام مقصود خود را بظهور
می‌رسانیدند بیک ناکاه ازجانب دریا جوق جوق مرغان سیاه چون
پرزاغ باکردنهاء سبز چون روی باغ بیدا شدند با هر یک از انها
سه وصله سنك کل همراه یکی در منقار و دو در چنکال بر صفحهٔ هر
سنکی نام یکی ازان سنك دلان که نیت کردن خانهٔ سنکی داشتند بقلم
قدرت نوشته بر زبر سر آن جماعت خود را راست کرفتند و سنکها را
پران ساختند بهر جا که می‌خورد سوراخ کرده از طرف مقابل بیرون
می‌رفت که دران بساط نه شاه ماند و نه اسب و نه فیل و نه بیاده
همه باجمعهم رخ بر شاه راه مات نهاده روانه کشتند غیر از فیل
محمود نام احمد سرانجام که به سلامت خلاص یافت و ابرهه تنها
خود را ازمیان بیرون انداخت و شبان و روزان برزمین سیاه یعنی
بطرف حبشه می‌تاخت در اثناء راه زحمت خورده برو مستولی شد و
تمام انکشتانش بیفتاد و خون و ریم ازان می‌چکید بان طریق بنجاشی
رسید و یکی ازان مرغان سایه برسر او داشت تا ان هنکام که در مجلس
نجاشی واقعهٔ کذشته و سرکذشتی که واقع شده بود باز راند انکاه

مرغ ملازم سنکی که باو مخصوص بود برسر او انداخت تا کار او نیز تمام
بپرداخت و بعد از نزول آن بلیهٔ عظمی بر لشکریان ابرهه قریش را
معلوم شد که هیچ حرکت و برکت دران کروه نمانده و عبد المطلب
بغایت زیرك بوده است که خداوند خانه لطیفه ساخته و کار
ایشان چنانچه شرط است برداخته با قوم کفت شما تحمل کنید تا من
میان این طایفه درایم و کرد یك یك برایم و از سر تحقیق خبری بشما
رسانم مبادا که فکر مکری کرده باشند و غرض او ان بود که نقود و
اطلبهٔ ایشان را خداوندی کند پس باهتمام تمام به میان مردکان در
آمد و مهم خود را بموجب دلخواه باتمام رسانید و انچه مطلوب او بود
بوشیده پنهان کردانید انکاه با قوم کفت بشتابید و ما یعرف این غنیمت
دریابید قریش بیامدند و هر یك بمقدار قوت و عدت خویش کاری
بساختند و چون یك دو روز بر جیفهاء ان مردکان بکذشت تعفن هوا
بمرتبه رسید که ساکنان حرم به تنك امدند عبد المطلب باز حلقهٔ
کعبه را بکرفت و باب سوال بکشود و شرح حال معروض داشته در
تضرع و زاری افزود حضرت اکرم الاکرمین سیلی را بفرستاد تا تمام
لاشهاء لاشی شده ایشان را براند و به ددکان و بل رسانید و صحراء مکه را
از ابدان ان بدان باك کردانید و بر نظر انوار ارباب قلوب سلیمه
و اصحاب عقول مستقیمه مخفی نباشد که حصهٔ سالکان مسالك
تحقیق از قصهٔ فیل نه قال و قیل فراوان است ازان جمله در بن مجلس نفیس

رام

سه سرّ انیس که بوسیلهٔ اِشعاد آن براقل جمعیت اکثر تفرقها از باطن
مستمعان دور سازد بر صفحاتِ عرض می طرازد و تعهد ضبط بواقی
انها حواله به نسخهٔ مجتبی ست **سرّ اول** انکه چون ابرهه را
بعد از تفحص حقیقت بناء کعبه معلوم شد که بنیهٔ آن بنیه از
سنك وکل است بنظر حقارت در ان نکاه کرد و وقع ومقدارش
نشناخت وکوشهٔ چشم التفات واهتمام بران بینداخت وبزرو
جواهر خود مغرور کشته در معرض معارضهٔ آن بیتی مرصع بر داخت
غیرت ربانی اقتضاء ان فرمود که اورا با جمیع توابع ولواحق به تازیانه
سنکل قهر کرده بدرکهٔ اسفل فرستاد تا عالمیان بدانند که مدار
کار بر حقایق واسرار ست ونی شبهه **نظم**
صاحب نظرانست که درهر چه نکه کرد ٭ در صورت ان شاهد معنیش توان دید
روشن بود ان دیده که در عرصهٔ ابداع ٭ چون سنك وکلی دیت همین دید وهمان دید
خوش نقش خیالیست که بستیم بدیده ٭ نقاش بدیداست درین نقش توان دید
سرّ دوم انکه علی الجزم والتحقق ملاحظه نمایی که خلاص قوم
قریش از شر فتنه وطیش آن حاکم ظالم وجیش نه بجهت استحقاق و
استیهال خاصهٔ ایشان بوده بلکه برکت ظهور ومیمنت نور وحضور
خلاصهٔ کاینات ونقاوهٔ مخلوقات علیه اطایب الصلوات والتسلیمات
در استخلاص آن طایفه همراهی فرموده ودر تقویت ساکنان ام القری
ودفع ظلمهٔ کافر ماجرا ید بیضا نموده آری **نظم**

من به سرمنزل عنقا نه بخود بردم راه ٭ قطع این مرحله با مرغ سلیمان کردم
سرّ سیم انکه سبب وجهة استیلاء پشه لطیف بی قوت بر
فیل کثیف بی مروت بر آیینه فهم ودرك کمله کارخانهٔ دانش وبینش و
مهرهٔ صنعت تفکر در دقایق افرینش انعکاس پذیرد وکشف این دقیقه
نزد بصیرت ثاقبه ات وقتی رونق وبها کیرد که فصول مناظرهٔ پیل
وپشه برخوانی وحقیقت مدعی هریك بقدر امکان مقرر کردانی

مناظرهٔ پیل وپشه

چنانکه چهره کشایان صور معانی بدیعه وکیفیت نمایان سود
مثانی رفیعه بقلم اشارت وتاویل بر قرطاس عبارت وتمثیل مثبت
ساخته اند که از دیرکاه باز میان فیل با عظمت وجلالت وپشه
نحیف بنیت ضعیف مقالت بساط مجادلت انداخته ورایت مخاصمه
ومقاوله افراخته بود ودر هر بیشه که فیل رخت اقامت فرو می کرفت و
پای در دامن سلامت می کشید پشه عصای استقامت در زمین
ادامت فرو می برد وهم انجا در زاویهٔ توطن می خزید همواره پیل بزبان
معنی با پشه بر دعوی می کفت جنسیت علت انضمام می باشد توجه
مناسبت در بنیان مصاحبت من بسر می بری ودر ایوان نشست و
خواست با من **مصراع** پای زاندازه برون می بری ٭
اندیشه نمی نمایی که بناکاه پای مال لکدکوب بلا شوی یا در زیر بار عضوی
از اعضاء من مبتلا شوی آنکاه بغتةً ایام حیوتت بسر اید ومن بعد
مرغ روح در قفص کالبدت نسراید این نصیحت مشفقانه بسمع

قبول استماع نماي ومطلقا در پهلوي عظمت واقبال من ديگر بالـ
استقبال مگشاي ومعتكف شود بربيغوله سلامت والا عن قريب
درماني بصنوف غرامت وألوف ملامت ولا محاله **بيت**

هركس كه نصيحت زعزيزان نكند گوش ∴ بسيار بخايد سر انگشت ندامت

پشه چون اين حكايت بشنود آهنگ مخالفت وگفت وگوي پيش گرفت
وهرچند گفتم اگر بود طريق خصومت وجست وجوي بيش از پيش كرد
وگفت نزد ارباب فضل وهنر عظمت هيكل چندان وقع ومقداري
ندارد وهيچ عاقل ثقل جسماني را به ميزان اعتبار در نيارد خاصيت است
كه منظور انظار اهل تميز مي باشد وفي خاصيتي است كه دل وجان
اصحاب حال مي خراشد ودر تحقق جهة مصاحبت مشابهت امري بانظام
وعلتي بغايت تمام است فاما در كانون باطن تو چندان آتش كبر
وخيلا اشتعال يافته كه مطلقا به تامل در اوضاع خلق الله
اشتغال نمي نمايي وديده استبصار بمطالعه صحايف اختبار هم
مصنوعات نمي گشايي ونمي بيني كه هرچه در ايوان جثه با طول وعرض
تو مركوز است نمود آن در بنيان بنيه من مرموز است واز نمايا من
كرم سبحاني على سبيل العلاوه جناح نجاحي من ارزاني گشته كه
بمساعدت آن اطراف واكناف يمين ويسار را در تضاعيف ليل ونهار
بيك طرفة العين مي پيمايم وتا تو يك گام بر مي داري من از عرصه
مي دوم ومي آيم حاصلا تمام آفاق در زير پر دارم ومع ذلك داستان فقر

وبي نوايي از بر دارم كما هي ظاهر وباطنم نيكو بشناس ولا تخرج من
طريق الاستحسان والقياس ∴ **نظم** ∴

در صورتم بچشم حقارت نظر مكن ∴ تو جامه اطلسي ومن پيرهن پلاس

چون صداء قال وقيل پشه بگوش فيل رسيد وحكايت نازش
او به پر وبال با وجود ضعف حال بشنيد از سر قهر وغضب در خروش
ودريك غرور به يكبارگي بجوش آمد وگفت در معركه بود ونمود
ودر عرصه اظهار وجود مدار كار بر قوت بازو وكمال توانايي مي باشد
ونحمد لله ومنه شوكت من به مرتبه ايست كه بهر لشكر كه توجه
نمايم در روز كارزار دمار از روزگار ايشان برآورده از همگنان برسر
آيم وبهر قصر معمور كه روي نهم انواع قصور در آن پديد آرم وهر
عاقل كه با من در چار خورد بهر طريق كه تواند از ملاقات با من كنار
گيرد چه مقرر است كه با نيش وخرطوم خود اصناف بديه آرم
تو اي پشه سبكپا در بازار بهمت من بچه بر آيي وكي تواني كه
در معرض مقابله من در آيي اگر گوشه گوش خود را بحركت آرم
به تند باد عظمت گرد از خان ومان تو بر آرم وظيفه آن است كه
بر جان بيجان وتن بيجان خود ترحم نمايي ودر بساط معارضه من
بهيچ حال در نيايي كه اساس آمال وأماني من بغايت استوار ومبرا
اختلال وناتواني تو هميشه بر يك قرار است دستور نيست كه ضعيف
با قوي وفقير با غني در آويزد مگر نشنوده **بيت**

هران کهتر که با مهتر ستیزد ∴ چنان افتد که هرگز برنخیزد

پشه ذلیل چون طنطنهٔ مقالات فیل با آن همه تعظیم و تبجیل استماع نمود فریاد برآورد که ∴ نظم ∴

هرچه دهد خدا دهد هرچه کند خدا کند ∴

∴ قصد دل شکستگان هر که کند خطا کند

ای فیل با تمکین در ضعف و نحافت صوری من مبین و دیدهٔ معنی شناس بگشای و بدان بیقین که آن خداوندی که از سلسلهٔ محبت انداخته در گردن طالبان طوقها لا یستحیی ان یضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها تا چند در بحر کبر و منی مستغرق گشته عاشق قوت بازوی خویشی از خبر صادق اثر من تکبر وضعه الله نمی اندیشی پنبهٔ نخوت از گوش پر غفلت بیرون آر و واقعهٔ نمرود فراموش مکن و جز با حریف عجز و مسکنت دست در آغوش مکن که اگر فرمان لازم الاذعان الهی صادر شود و بدست من دز ما نی بهیچ روا از زخم نیش من خود را خلاص کردن نتوانی خوش وقت آن عاقل با خبر که بحوی این بیت معتبر نصب العین دیدهٔ اختیار آرد که نظم جو مهمان خراباتی بعزت باش با رندان

که درد سرکشی جانا کرین مستی خمار آرد ∴ هرچند پشهٔ حقیر سر حلقهٔ فقر و نیاز می کشود فیل خطیر در اعمال کبر و ناز می افزود و از هیچ جانب ملجا و ملاذی به پشهٔ مسکین رخساره نمی نمود

تا عاقبت از مکونات مایوس ماند و در هوای رجاء فسیح الارجاء حضرت کبریا بپروانا آمد و یکبارگی از تعلق و توسل بغیر باز امد و عرض کردن این نشید را به آوا نا امد که ∴ شعر ∴

یا من تری مد البعوض جناحها ∴ فی ظلمة اللیل البهیم الالیل

خداوندا اگرچه بصورت ضعیف و حقیر و ناتوانم چون عنایت فرمایی مغز سر فیل را خالی کردن می توانم ظاهرم در حضیض خواری است فاما باطنم در اوج ارجمندی است بنیتم در غایت پستی است ولیکن همتم در نهایت بلندی است کما قیل نظم

همتم گر پیل بردارد دو دستش خم شود ∴ رخت و بختم پشه بردارد بهندوستان برد

اکنون اعتماد بر رافت بی مخافت و حمایت بی نهایت تست چه شود اگر از خاک مذلتم برداری و این چنین مغلوب و ضایعم نگذاری پشه چون خلوص نیت و علو همت بیشه ساخت و علم اتکال بحضرت ذو الجلال برافراخت از عالم غیب و جهان لاریب بخلعت استعلاء و تشریف استیلا بر فیل فایز امد تمام کاملان عبرت شعار و جمیع فاضلان خبرت دثار در این فکر افتادند که آیا چه حکمت است که پیل با این همه ابهت و خطارت اسیر چنین پشهٔ با حقارت شود در سر هریک این صدا می رسید و گوش هر کس این ندا می شنید که جز طریق اذعان و انقیاد مسپرید و تدبر در قضیهٔ صادقهٔ انی اعلم ما لا تعلمون بر خود لازم شمرید لاجرم پیوسته در این بحر زخار

غواصی می نمودند و همواره باب استکشاف این معنی می کشودند
تا روزی که واقعهٔ ابرهه و هجوم فیلان او و قصد ایشان در تخریب
بیت عتیق بتحقق بپیوست جهانیان را محقق کشت که منشاد دماغ
پیل تا بچه غایت بوده همه بیکبار در سجادهٔ حسن اعتراف و بر جادهٔ
کمال انصاف ثابت کشته کفتند صمدا معبودا عادلا ربنا ما خلقت
هذا باطلا **نظم** تراست حکم و کسی را نمی رسد که جرا
نهاده ایم خدایا بامر تو کردن ۞ و مقصود همه نفی و اثبات
اظهار علو رتبت ذات و ابراز سمو منزلت صفات سید مکونات
علیه نفایس الهدیات بوده جنانجه سابقا بعبارتی دیکر که همین
معنی از ضمن آن مفهوم می شود منقح کشت **و اما کواین و علامات**
که در مدت حمل آن حضرت بظهور آمده آنکه آمنه می کفت نه ماه
تمام بی کم و بیش که این فرزند دولت مند در شکم داشتم هرکز ثقل
آبستنی ندانستم و مطلقا به بیت الاصنام رفتن نتوانستم و
نوبتی در خواب دید که از و برسیدند ای آمنه تو حامله جواب
دادمی دانم بازکفتند تو آبستنی به اکرم الخلایق و هادی
السبل و الطرایق شفیع المذنبین و رسول رب العالمین
و روایتی هست که آمنه را الهام رسید که جون این فرزند متولد
کردد او را احمد نام کن و اعیذه بالواحد من شر کل حاسد حرز
بازوی دولت او کردان **و در آن** شهور تمام مخلوقات از مرغان هوا

ومدبر امور حکم بر تسلیط پیشه در محل خود فرموده ام

علامات و امارات مدة حمل آن حضرت صلی الله علیه وسلم

و ماهیان دریا و نباتات و اشجار و جمادات از جبال و احجار یکدیکر
را از حمل و وضع خبر می دادند و بیغام بهمکنان می فرستادند که
هنکام تولد بیغمبر آخر زمان می رسد و نزدیکست که صبح سعادت
از افق سیادت بدمد **و کفته اند** در آن ولا تمام مساکن زمین
و جمیع اماکن ارضین بزبان حال در عتبهٔ علیهٔ حضرت ذوالجلال
بنالیدند و کفت الهی از کماهی احوال و اوضاع کاینات آکاهی عرصهٔ
عالم امکان بر من تنک شده و از تمادی کفر و طغیان و غلبهٔ شرک
و عصیان خلایق به جان آمده ام در جشمها نم و در جکرها دم نمانده
و عن عنایتی فرموده که بنور مقدم میمون صاحب دولتی اقالیم
ربع مسکون مزین سازی و در آخر الزمان مرا بمحض لطف و
مکرمت بنوازی اکنون کار بجان و کارد با ستخوان رسیده **ع**
رحمی کن ای رحیم که وقت ترحم است ۞ خطاب رب الارباب
در رسید که ای زمین زمن یزمان آسوده باش که در مواعید
سبحانی خلاف و در احکام سلطانی خلل و اعتساف نیست
عن قریب جراغ مکرمتی در کاشانهٔ اشرف البقاع تو روشن کردانم
و سعادت نشانی رفیع المکانی در مسند شرع و سنت بنشانم
که هرجند از جوانب و جهات باد مخالفت و آفات وزان باشد
هر لحظه افروخته تر کردد ۞ **نظم**
نومید مشو یارا کامید بدید آمد ۞ امید همه جانها از غیب رسید آمد

نومید مشتاق جان در ظلمت این زندان ❊ کان شاه که یوسف را از حبس خرید آمد

ای شب بسحر برده در یارب و در یارب ❊ ان یارب و یارب را رحمت بشنید آمد

ای درد کهن کشته وه وه که شفا آمد ❊ وی قفل فرو بسته بگشا که کلید آمد

حوادث و علامات شب ولادت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

واما وقایع وکرامات که در شب ولادت از واسطه عوالم غیب وشهادت تحقق پذیرفته **یکی** آن بود که در همه روی زمین هر کجا بتی در بتخانه بود تمام بر رو افتادند ومنکوس شدند وآواز اصنام اخبار مبشره بقدوم آن متبوع ومخدوم بمسامع حاضران وآذان ناظران می رسید **دوم** آنکه تخت شیطان سرنگون گشت وآن خاکسار آتش بار بعد از تنسم آن نسیم مشکبار چهل روز در تحت لجه دریا بماند **سیم** آنکه اخبار متنبیان شیاطین از کاهنان قریش انقطاع یافت وتدریس ابلیس در مدارس ومجالس ایشان مندرس گشت وبعضی از اهل حدیث این آیت را از علامات ظهور نبوت آنحضرت شمرده اند **چهارم** آنکه یک شبانروز تمام ملوک عالم از حلول عظمت صورت صاحب معنی وما ینطق عن الهوی از حلیه قوت نطق عاطل آمدند **پنجم** آنکه طاق کسری را که جفت آن در صحن گیتی نبود کسری وی پدید آمد وچهارده کنگره از آن بیفتاد **ششم** آنکه فروغ آتشکده فارس که از هزار سال باز افروخته بود فرو مرد وشرار آن آتش را مطلقا تابش وآبش نماند **هفتم** آنکه جهاد حد بحیره ساوه از خجلت ظهور دریای بخشش شاخ کف گوهر بار او چون کام زبانه آتش خشک شد وبر صفحه آبگون او آیت وغیض الماء بظهور پیوست **هشتم** آنکه موبد موبدان یعنی قاضی القضاة مداین در خواب دید که شتران کوه کوهان چون ختنیان موج بر آب دجله بگذشتند ودر قصب الجمل کنان اسبان بادپای خاک پیمای را لگام احکام بر سر کشیدند ودر رباع بقاع فارس منتشر ساختند ❊ وبواسطه جمعیت آن حوادث عظمی تفرقه فراوان در ضمیر انوشروان پیدا شد وبا اکابر وزرا ومفاخر ندماء خویش در آن باب مشورت نمود وازطوایف منجمان وکاهنان از کیفیت وحقیقت موجب آنها تفحص نمود وبجهة حل آن مشکلات از حکام اطراف وامصار مدد خواست ❊ از آن جمله مکتوبی به نعمان منذر که حاکم بصری بود نوشت که مشکلی چند روی نموده ❊ عالمی را بنزد ما فرست که به حل آنها اشتغال فرماید وما را نشان دهد به شخصی که از عهده آن بیرون آید ❊ علی الفور نعمان عبد المسیح غسانی را که پسر خواهر سطیح کاهن بود بخدمت ملازمان کسری فرستاد تا اگر تواند مشکلات ایشان را جواب گوید ❊ واگر نتواند در استکشاف آن حال از خال خود سطیح که سر حلقه کاهنان عصر خود بود معاونت جوید ❊ بعد از آنکه عبد المسیح در مجلس سلطنت انوشروان حاضر آمد وآن حکایات معلوم کرد گفت من از عهده بیان اجوبه این اسوله

بیرون نمی آیم فاما اکر امر پادشاه شرف نفاذ یابد بروم و از سطیح استفسار کنم وجواب صواب بیارم **نظم** جو غلام آفتابم هم از آفتاب کویم

نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب کویم

جو رسول آفتابم بطریق ترجمانی

بروم ازو بپرسم بشما جواب کویم

انوشروان کفت باید که بتعجیل بروی وبیایی و نزد خال بهیج حال توقف ننمایی و بنا بین پس عبد المسیح بقصد ملازمت سطیح متوجه شام شد وحال انکه سطیح در فن کهانت شهرتی عظیم داشت عمرش قریب به ششصد سال رسید و در تمام بدن وی استخوان و عصب وجود نداشت الا جمجمه و کفین و بر شکل جامه او را می پیچیدند و به مجالس و محافل می بردند دران وقت که عبد المسیح باو رسید از نقد حیوتش در کیسه زندکانی جیزی نمانده بود کوییا بزبان حال می کفت **بیت**

زعمت زبسیار نماندست بیش رمقی.

قدمی رنجه کن ای دوست که در می کذرد

وطوطی زبانش که اهل روزکار او را ترجمان اسرار می داشتند نزدیک آمده که جون زبان سوسن بیکار کردد جون عبد المسیح با سطیح ملاقات کرد تحیتی که متعارف ان عصر بود معروض داشت و بجوابی مفتخر نکشت فی الحال بدیهة نظمی بکفت که نثران به این کلمات راجع می کردد ایا بعلت صمم کرفتار شده یا می شنود بزرک یا خود در دام قابض ارواح افتاده و مرغ روح از قفص کالبد بیرون فرستاده ای حلال مشکلات جمهور وای کشاف معضلات اعصار و دهور وقتاست که دیده اعتبار بکشایی و از میان این مسالک مختلفه مراصراطی مستقیم بنمایی بدان و اکاه باش که صور غریبه و معانی عجیبه از مکمن غیب در مامن شهادت بظهور رسیده و من بان واسطه از نزد پادشاه عجم یعنی کسری محتشم بملازمت تو آمده ام بعد از انک عبد المسیح کلمات خود را تمام کرد سطیح سر برآورد و کفت عبد المسیح سوار بر شتری کردن فراز محکم سختی کشیده و راه دور طی کرده بنزد سطیح آمده وحال انکه او بر جناح سفر اخرت است فرستاده است ترا پادشاه آل ساسان که انوشروان است جهة استفسار واقعه جند که حادث کشته مثل تزلزل طاق کسری و افتادن کنکرهاء ان و فرومردن آتش مغان و در خواب دیدن قاضی قضاه که شتران تند سرکش اسبان عربی را می کشیدند تا از دجله کذرانیدند و در بلاد فارس متفرق ساختند ای عبد المسیح وقتی که دریاجه ساوه بر منوال جوی مجره بی آب شود و مجاری وادی سماوه مانند جشمهاء غمام و جشمهاء ایتام پر آب کردد و فوج اشک ریزان و سحرخیزان تلاوت سبع المثانی را ورد شبا روزی سازند و علم بعثت صاحب عصا یعنی محمد مصطفی برافرازند و سنجق رایات دین او که خیر الادیان است براوج آسمان ساید و بلبل ناطقه اش اشتغال نماید باداء نواء نشاید و شاید شام برین حال نماند بلکه صبح شریعت او دین دین افق دامن نور برافشاند ملک آل ساسان از زوال رسد و انتظام سلطنت ایشان تا دیر نکشد از مردان و زنان آن

طایفه بعدد کنکرها افتاده حکومت نمایند انکاه نطاق دولت از
میان سلطنت بکشایند بعد ازان هرجه آمدنی ومقدر باشد در
عرصه جهان کون وفساد بدید آید وهیچ آفریده از فوج ساسانه من
بعد بدید نیاید این حکایت بکفت وبیفتاد وبمرد ومتاع زندکانی
ازین عالم فانی بدر برد وعبد المسیح اجوبه سطیح را ضبط کرد وبه بارکاه
کسری مراجعت نمود وتمام آنجه شنفته بود بعز عرض رسانید وخاطر
انوشروانرا از تفرقه وپریشانی خالی کرد انید وکفت تا جهارده نفر از قوم
ما حکومت کنند وآغاز ایام ایشان بانجام رسد مدتها مدید وعهدها
بعید باید مسکین غافل ماند از انکه اعمال قیاس در امور این عالم در طریق
اهل استحسان معتبر نمی باشد وپنداشت که روزکار سلطنت آنجماعت
بر نهج ملوک سابق مثل فریدون وضحاک وافراسیاب به سنین وافره
واعوام متکاثره خواهد کشید وفی المثل اکریم ایام حیوة این جهانی
به تطویل انجامد جون معین است که مصراع قیامت کرجه دیر آید بیاید
وظیفه عاقل آنست که آینده را آمده کیرد ونصیحت واعظان مشفق بکوش
جان بشنود وکفته ان عزیز را که بیت این عمر کرامی که بان می نازی
تا جشم بهم برزنی اینک بکذشت ∴ نصب العین سازد وبکار سازی
سفر آخرت پردازد آورده اند که ده ملوك مداین بعد ازان تاریخ در مدت
جهار سال به شش در پنجه فنا کرفتار آمدند وتتمه جهارده تا آخر خلافت
امیر المؤمنین عثمان بن عفان بماندند انکاه دولت ایشان منقضی کشت

وهیچ متنفس ازان قوم باقی نماندند نظم
کجا ان فریدون وضحاک وجم ∴ شهان عرب خسروان عجم
همه خاك دارند بالین وخشت ∴ خنك آنك جز تخم نیکی نکشت
نهم ازواقعات لیلة الولادة حضرت سید السادة رؤیاء
آمنه بود جنانك درصدر مجلس کذشت که جمیع اطراف عرصه حجاز دران
شب جون مشعله روز روشن باو نمودند بحیثیتی که باصره آمنه قصور
بصری که از اعمال شام است مانند لمعان صبح فی قصور مشاهده کرد دهم
انکه کافه عرفاء فن نجوم وریاضیات بهیات مجموعی دران شب بر طلوع
کوکب دولت محمدی واقف شدند روز دیکر بایکدیکر می کفتند طلع اللیلة
نجم احمد وصورتی جند که عبد المطلب در ساعات شب ولادت دیده
حکایاتی که شنیده بود در مجلس ثالث ان شاء الله در رشته تحریر انتظام خواهد
یافت وجون موضوع له این مجلس سامی بیان بشایر وآیات ناطقه وحوادث
وعلامات صادقه که دلالت انها بر بود ووجود سید عالم صلی الله علیه و
سلم اظهر من الشمس وابین من الامس بوده واقع شده اکر در حرفیه
امروز بشارات قران مجید واشارات فرقان حمید که مخبر است از اوصاف
وشمایل ونعوت وفضایل خلاصه اواخر واوایل مبین کردد یقین که مقبول
انظار ملاحظه فضلاء فصاحت شعار ومنظور اعتبار ومطالعه فصحاء
ملاحت آثار شود وعالمیان بدانند که کافه انبیاء ما تقدم وعامه
رسل مکرم اکرجه ازین سرور بیش آمده اند فاما حضرت جلالت نصرت

محمدی علیه الصلوة والسلام در فضیلت پیشوا و از همه بیش آمده

کما قیل **نظم** اهل تقوی که گذشتند بر اطوار علوم
همه در مکتب عشقت الف و بی خوانند ؛ اکنون بیا و بشنو که زبان

قرآن در بیان مدایح پیغمبرانش و جان بطریق بشارت و در شرح
مدایح رسول آخر زمان بر سبیل اشارت می فرماید و گاهی بدلالت
و گاهی بعبارت هر فردی از افراد امت اجابت را این راه می نماید که
ای طالب درجات خلد برین و ای راغب غرفات علیین اذیال متابعت
سید المرسلین با نامل جد و اجتهاد نگاه دار و در درک مفاخر و ما ثرش
خود را در مقام یقظه و انتباه دار که **الف** انشاء ارسال
هدایت بپیوندش بغایت راست و دلپذیر است هو الذی ارسل
رسوله بالهدی **با** بهاء بعثت بی مزد و بهاء حمایت مانندش
دلربا و بی نظیر است هو الذی بعث فی الامیین رسولا منهم **تا**
تقلب نور دره فاخره اش از اصلاب طیبه بارحام طاهره ظاهر
و هویداست ؛ و توکل علی العزیز الرحیم الذی یراک حین تقوم
و تقلبک فی الساجدین **ثا** ثبات قدم با استقامتش در مقامات
عبودیت بثبوت پیوسته و پابرجاست ؛ و لولا ان ثبتناک لقد
کدت ترکن الیهم شیئا قلیلا **جیم** جبهه جناب جنت ماَبش
از جبین جنبات قحطان و عدنان انبعاث یافته لقد جاءکم
رسول من انفسکم **حا** حلاوت حرصش بر حلول امت در حریم

حروفه مشتمله بر بشارات قرآن عظیم و اشارات فرقان حکیم

قحطان اسم قبیله است از قبایل عرب که فصاحت و بلاغت بایشان باز میخوانند

ایمان با حجره باطنش چون تا روبود در هم یافته حریص علیکم
خاء خلق بزرک مرتبه اش سر دفتر مکارم اخلاق گشته و انک
لعلی خلق عظیم **دال** دنو عالی منقبه اش از خلوت خانه فتدلی
بگذشته ثم دنی فتدلی **ذال** ذکر رفیع القدرش در جنب نام خود
نبشته ؛ و رفعنا لک ذکرک **راء** رحمت فراوان و رافت
بی پایانش بذور آمال طایفه ناجیه مومنان را در مزارع جان بدل
بی آب و گل بکشته بالمؤمنین رؤف رحیم **زاء** زهره زواج
بار و اجش از مطلع زیب و زینت طالع شده زوجناکها **سین**
سیر و سلوک در سفر معراجش بسلامت واقع شده سبحان الذی
اسری بعبده لیلا **شین** شکافتن سینه بی کینه اش در سوره
الم بی سوره الم شرح کرده الم نشرح لک صدرک **صاد** صفاء
صدقش صندوق تصدیق صدیق را بتحقیق فتح کرده والذی جاء
بالصدق و صدق به **ضاد** ضیاء روی چون ماهش زیبا و
در خور آمده والضحی **طاء** طهارت خاندانش از ارجاس کفر و انجاس
شرک مقرر آمده ؛ انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل
البیت و یطهرکم تطهیرا **ظاء** ظهور دین مبینش بر جمیع ادیان
متظاهر گشته لیظهره علی الدین کله **عین** علم بحر نشانش
بی صورت تعلم و تعلیم خلق در مکتب ادبنی ربی از فیض فضل
حق وافر گشته و علمک ما لم تکن تعلم **غین** غفران ذنوب

ما تقدم وما تاخر يعني عفو زلات وآثام سابقه ولاحقه غنيمت
اوبوده • ليغفر لك الله ما تقدم من ذنبك وما تاخر **فاء**
فوقيت فتحنامه شريعت ناسخه اش فرق فرقدين راسوده • انا
فتحنا لك فتحا مبينا **قاف** قدر قربش به مرتبه او ادنى
رسيده • فكان قاب قوسين او ادنى **كاف** كمان كرامت و
كفايت كادش بپوسته كوش تا كوش كشيده • انا كفيناك
المستهزئين **لام** لطافت ولينت قلب دلربايش افئدۀ رميدگان
عرب وعجم را صيد كرده • فبما رحمة من الله لنت لهم **ميم**
مدحت محمديش در صفحات وجنات قصور جنة اعلى واوراق
شجرۀ طوبى وجباه حور عين وابواب خلد برين بقلم حكمت
وتمكين قيد كرده • محمد رسول الله **نون** نويد نصرتش
مسامع جن وانس شنيده • وينصرك الله نصرا عزيزا
واو وحي بلاغت نشانش بي شبهه وباك وستوده • ان
هو الا وحي يوحى **هاء** هامه هدايتش از تمام گردنان عالم
برتر آمده • ويهديك صراطا مستقيما **ياء** يتيمي جوهر فردش
رخسار عامه يتيمان بني آدم را حليه وزيور آمده • الم يجدك
يتيما فآوى خوش بصدق دل بگو صلى الله عليه **شعر**

صلوا على من بالنبوة توجا • صلوا على صبح بدا وتبلجا
صلوا عليه ما اضاء وابهجا • وازاح نور ظهوره ظلم الدجى

نور يعود الطرف منه كليلا • صلوا عليه بكرة واصيلا
باغ بهشت وصف جمال محمدست • ختم رسل صفات كمال محمدست
نون والقلم هديه از لوح خلق اوست • طه اشارتى بجمال محمدست
كرسي كه هفت چرخ فلك تحت قدر اوست • يك پايه زجاه وجلال محمدست
آغاز عيد شادي وانجام صوم غم • موقوف ابروي چو هلال محمدست
زان شد فلك زتخته خاك اين چنين بلند • كين چرخ خم گرفته چو دال محمدست
هست اين نعم نواله از خوان او بلى • جمله نوالها زنوال محمدست
آزاد شد دل حسن از بند هر غمى • كو بندۀ محمد وآل محمدست
اللهم لا تحرمنا شفاعة هذا النبي الامي وصل وسلم عليه
وعلى سائر الانبياء والمرسلين واجب دعاءنا والحمد لله رب العالمين

المجلس الثالث من كتاب درج الدرر
ودَرْج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على أكرم والد وأشرف مولود نقطة دائرة الوجود ودائرة نقطة الكرم والجود محمد المصطفى صاحب الحوض المورود والمقام المحمود الحمد لله الحمد لله الذي جعل شهر ربيع الأول بمياً من ولادة نبيه وصفيه محمد صلى الله عليه وسلم ربيع الأعوام والشهور وزين مشارق الأرض ومغاربها بسعادة هذا المولود المسعود ومكنه في حجر حاضنة الأمن والحضور فيا له من درة غلت في سوق الفضل ومضماره وزهرة في ذلك الروض علت على أزهاره هذا شهر مولد نبي جل في الموالد وتسامى نسل الشرف من الغيرة عليه حساماً فاق البدور تماماً والبروق ابتساماً وسرى نسايمه العطرة فطربت النفوس والأرواح بمعطاره مولد صفي شرفه الله تعالى ذاتاً وقدراً وعرفه في أقاليم عوالم الغيب والشهادة وشرح له صدراً وأطلعه في سماء النبوة والرسالة بدراً تنزه عن النقص نوره وكماله وسما على شموس السماء جماله وعلا على أقماره مولد زكى زين الله بمطلع نوره حجازه والجزل له وعده فأتم إنجازه حتى ارتقى وحرم على مصاعد التقدم وجازه بارك الله عليه وعلى أعوانه وأنصاره فسبحانه سبحانه من إله كريم جعل بمحض كرمه وإفضاله هذا النبي العربي

يتيماً فآواه في ما من الحفظ والرعاية وربّاه بلبن الكلاية والوقاية ووجده في أوان الطفولية ضالاً في وادي مكة وجبالها أو قبل ظهور البعثة ذاهلاً عن تفاصيل أعمال الشريعة وأحوالها فهداه في طريق الرسالة وسبيل البسالة إلى مسكن العلم والهداية وألفاه في مضمار البشرية عايلاً فأغناه بصنوف الرعاية وأخبر عن حقيقة هذه الأمور في صحايف القرآن المعجز المستمر على تعاقب السنين والدهور وحياً إلى نبيه المصطفى ونجيه المجتبى فقال جل وعلا تبارك تعالى بسم الله الرحمن الرحيم والضحى والليل إذا سجى ما ودعك ربك وما قلى وللآخرة خير لك من الأولى ولسوف يعطيك ربك فترضى ألم يجدك يتيماً فآوى ووجدك ضالاً فهدى ووجدك عايلاً فأغنى ونشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له ونشهد أن محمداً عبده ورسوله صلى الله عليه وآله وحزبه وأسرته وصحبه ورهطه وعترته من ذوي قدر جلي أبي بكر وعمر وعثمان وعلي وسبطيه وقرتي عينيه وعمّيه وجميع المهاجرين والأنصار والتابعين الأخيار والعلماء الأبرار وسلم تسليماً دايماً أبداً كثيراً

الحديث بسم الله والحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله أما بعد فقد روينا عن مشايخنا الكبار وأسانيدنا العليا المتنازين بين أهل الافتخار بالأصل

الاصيل والفرع الجليل وعلو الدار وسمو النجار برواياتهم الصحيحة الصريحة المتصلة الى عم النبي العربي المنعوت بشرايف الاوصاف عباس بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف رضي الله عنه انه جاء الى النبي صلى الله عليه وسلم فكانه سمع شيئاً فقام النبي صلى الله عليه وسلم فقال من انا فقالوا انت رسول الله قال انا محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ان الله خلق الخلق فجعلني في خيرهم ثم جعلهم فرقتين فجعلني في خيرهم فرقة ثم جعلهم قبايل فجعلني في خيرهم قبيلة ثم جعلهم بيوتاً فجعلني في خيرهم بيتاً فانا خيرهم نفساً وخيرهم بيتاً رواه الامام الترمذي في جامعه صدق رسول الله

النعت

محرران طوامير حكايات مواليد وسير ومقرران مقادير روايات مسانيد اثر وخبر رضوان الله تعالى عليهم اجمعين جنين روايت مي كنند ازحضرت بانضرت بهترين بهتران عالم نقاوه طوايف اولاد آدم معلم معلمه وعلمك ما لم تكن تعلم خلاصه سراني اعلم ان سروري كه نافه وجودش جون از ناف عبد مناف بيرون آمد مشام دل وجان ساكنان عرصه هامون وخياشيم روح وروان قاطنان كنبد كردون از دوايح فوايح عطرسايش عرف نبوت ونفحه فتوت استنشاق نمود لاجرم جملكي اين صدا در دادند كه

شعر

ولد النبي وذلت الاملاك

وناي الضلال وادبر الاشراك ❀ تا شب نيست صبح هستي زاد

آفتابي جو اوندارد ياد ❀ فيض فضل خداي دايه او

تر پر هماي سايه او ❀ حكمت كن زحكم در ازل او

اول الفكر آخر العمل او ❀ ان مولود ميمون النقيبه كه

ازمبدا تكوين كه كوي موجودات درخم صولجان قدرت آمد وعرصه ميدان ابداع واختراع جولانكه شهسوار حكمت كشته ومرتب قضا وقدر اطفال مصنوعات را در قماط خلق وامر مي پيجد ودر كنار ليالي وايام در مي آرد وسياقت طرازان تقاويم وزيجات عوالم غيب وشهادت زايجه طوالع مواليد انام بر صفحات صبح وشام مثبث مي سپارند فرزندي بحسن طالع ويمن واقع وغزارت نسل وطهارت اصل ونكاء طينت ونماء سكينت وعلو نسب وسمو حسب آن حضرت عليه افضل الصلوات واكمل التحيات ازمشيمه عدم قدم بفضاء وجود ننهاد وتا حامله روزكار رستو امان روز وشب مي زايد دست تقدير جنان قدم مباركي را به حجرهيچ قابله نفرستاد

نظم

زهي طفلي كه عالم شد طفيلش ❀ خليل ازسفره اندازان خيلش

مراد كن فكان مقصود كونين ❀ كمان ابروي كان قاب قوسين

صدر صفه صدق وصفا مهر سپهر رفق ووفا نقطه دايره اصطفا محمد صلى الله عليه وسلم وآله ولا حرمنا من فيضان

سِجَالِ نَوَالِهِ راوي حديث مَنْبع اُنس واستيناس وَعَمّ خَيْرُ النّاس
اَبُو الفَضْل عبّاس است رضي الله عَنْهُ مضمون خبر معتبرش انكه روزي
آن بزرك وَاَلا هُنَّ بملازمت رسول مبارك نظر رفت ودر بعض طرق
اين خبر چنان وارد شده كه در ان وقت آثار غضب در بشره عبّاس مي
نمود بواسطهٔ انك حكايتي درباب اَصْل اَطْهَر ونسب ازهر سَيّد
المرسلين صَلّى الله عَلَيْه وَسَلّم از اَعْداء دين ومنكران بُرحسد وكين
مثل وليد مُغيره وابو جَهْل حيره وعُروة بن مَسْعود ثَقَفي واقران
ايشان شنوده بود پس شرح مقالات رديّه آن طايفه دَنيّه بعرض
حضرت عَليّه محمّديّه رسانيد وشمّه از مكنونات ضماير آن قوم كافر
جاير در مجلس شريف بيغمبر معروض كردانيد در زمان خلاصهٔ
انس وجان ونقاوهٔ انس وجان در مجمع حاضران ومعهد ناظران لمبند
اظهار وبيان تشريف داد وبرسم اِسْتفسار وا پيتخيار زبان مبارك
بكشاد وفرمود مَنْ اَنَا اعلام نمايند كه من كيستم وخبر دهيد كه در
ميان شما بر چيستم جماعت ياران وزُمرهٔ وفاداران كفتند تو فرستادهٔ
خدايي ومسترشدان امت را پيشوا ورهنمايي در جواب ايشان
چنين كفت وَدُرّ مقال به اين منوال سُفت كه من محمّد بن عَبْدُ الله
بن عَبْدُ المُطَّلِب يعني حضّار مجلس منيف سيّد رسل نَبْذه از كمال
حَسَب آن مركز دايرهٔ ادب با هُرها ساختند وعلم شهادت بر
رسالت آن دايرهٔ مركز سعادت وبسالت برافراختند وآن پرور

ميخواست كه جمال نسب طاهر خود را در مرآت دانش مستمعان ظاهر
كرداند لاجرم فرمود من محمّد پسر عَبْدُ الله پسر عبد المُطَّلِب بدرستي
وراستي كه خداي مقدّس وراهنماي اقدس تعالي وتعظم وتقدّس
مخلوقات را از كتم عدم بصحراء وجود اورد پس مرا در بهترين قسمي
از اقسام ممكنات وفاضلترين جنسي از اجناس كاينات يعني جنس
اِنْس داخل كرد بعد از ان طوايف اناس را مع كثرة اَصْنافهم وَكَرائمهم
ووفور طرقهم وَمَذاهبهم دو كروه ساخت عَرَب وعجم ومرا در معشر
عرب كه مَعْدن فصاحت وبلاغت وادب اند جاي داد انكاه فرقهٔ
عَرَب را به شعوب وقبايل كه هريك از انها مصدر كمالات وفضايل
اند قسمت فرمود پس شريفترين قبيله كه كنانه بود جهة محل
سَهْم ماهيت جسم من اختيار فرمود ديكر در ان قبيله بيوت پديد
اورد وخانها را انشا كرد ومعمورترين بيتي كه بني هاشم بود براي
مَسْكن نبوّت من متعين كردانيد پس من بهترين خلايقم از
روي نفس يعني مندرج در سلسله انسانم وفاضلترين اقوام
ايشانم از روي نَسَب در رسته جواهر آدميان در يتيمم واز زمرهٔ
عالميان مستحق الوف تبجيل وتعظيم وروايتي آنست كه سيّد عالم
صَلّى الله عَلَيْه وسلّم روزي در مجلس ارشاد امّت از طهارت
اَصْل ونضارت نسب خود باين طريق خبر داد كه بدرستي كه
حضرت جلال احديّت كنانه را از فرزندان اسمعيل به سَهْم

شعوب جمع شعب است
بفتح شين قبيله بزرك

اکمال وتکمیل بیاراست واز کنانه قریش را به زکاء جبلّت و
صفاء عیش به پیراست واز قریش بنی هاشم را بدرجهٔ اکارم و
مرتبهٔ اعاظم رسانید واز بنی هاشم مرا خلعت اهتدا بپوشانید
وجرعهٔ اجتبا نوشانید وبه ثبوت بپیوسته که نوبتی جبرئیل
امین با خاتم النبیین علیه اکمل صلوات المصلین گفت ای محمّد
عربی وای احمد قرشی مشارق ومغارب زمین وچهار رکن عرصهٔ
ارضین را خانه بخانه وسکّه بسکّه پیموده ام وطوایف خلق را قبیله
به قبیله آزموده ام وهیچ اهل بیت را فاضلتر از تو واهل تو نیافته
ام ۞ ولله درّ من قال شعر العرب خیر الناس ثمّ خیارهم
محمّد فهو فیهم خیر خیرهم ۞ ان تقرأ النحل تنحل جسم حاسدهم
وفی برآءة یبدو وجه جاهیهم ۞ ای گفته لطف خوی تو خودی جودت ثنا
ما از کجا ومدح وثناء تو از کجا ۞ ما خود کییم تا زثناء تو دم زنیم
در معرض لعمرک ولولاک والضحی ۞ لطف خدای جمله کمالات خلق را
یک جا جمع کرد وداد بدو نام مصطفی ۞ بازار بعثت تو بدست کمال زد
مسمار نسخ بر در دکان انبیا ۞ اکنون بیا وبکلی از تفرقه شو
جمع شو وساعتی بجهة استماع کلمات دلاویزم همگی تن سمع شو تن
تا اول تاریخ تاریخ ولادت سید عالم صلی الله علیه وسلم بنمایم
انگاه در خزاین حکایت بگشایم وکلیات وقایع که از زمان ولادت
آن حضرت تا اوان ظهور نبوّت ثبوت یافته بیت

از یاری حق بیان کنم من ۞ پاکیزه ودلپذیر وروشن
جماهیر اصحاب سیر وموالید ومشاهیر ارباب خبر وصدق
مواعید رحمهم الله متفقند بر آنکه ولادت سید المرسلین
وسند السابقین واللاحقین صلی الله علیه وسلم فی
الاولین والآخرین در ماه ربیع الاول واقع شد وبقول بعضی
شهر ولادت رمضان بوده وصاحب استیعاب تقدیم این قول
نموده نظر بر آنکه شهرت یافته نزد مورّخان که علوق نطفهٔ لطافت
آثار محمّدی علیه الصلوة والسلام شب جمعه ایام التشریق در
سلسلهٔ موجودات خارجیه داخل گشته ودر مجلس ثانی مقرّر
شد که مدّت حمل آن حضرت نه ماه تمام بی کم وبیش بوده واگر
قواعد حج در ذی الحجة جهة سابقه استحکام پذیرفته باشد معین
است که غیر از ماه رمضان مورد ولادت نتواند شد بنا برین
قول جمهور وروایت مشهور برطرف باید گذاشت وفی الواقع
دست از اذیال جمعیة للجماعة رحمة نمی شاید داشت وحسم
مادهٔ این اشکال بآن حاصل شود که رقم نسیان بر عمل النسیء جایز
ندارند هرچند اکنون بحکم نص قرآنی منتفی شده وسلوک
طریقی که در ایام جاهلیت جهة تبدیل وتغییر ماههاء حرام
مسلوک می بوده برای رفع این شبهه متعین شمارند وگویند آن
سال حج قریش در جمادی الاخری بظهور پیوسته واثبات

حقیقت این قول بملاحظهٔ آیت کریمهٔ إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي
الْكُفْرِ وابسته دانند واولا تحقق معنی کلمات مزبوره بآخر
رسانند و بعد از ترجیح وقوع حج کذشته در ماه مذکور تعیین
شهر ربیع الاول للولادة علی القول الراجح المنصور واشهر
اقوال انکه روز ولادت دوازدهم ربیع بوده وشروق کوکب
علوق از افق ایام التشریق در تایید این روایت افزوده و
بسیاری از مهرهٔ فن تاریخ بتصحیح هشتم ماه فرموده اند و
اصحاب زیجات وتقاویم برین قول رفته وغیر این از ایشان
نشنوده اند وبعضی بر انند که روز ولادت اول دو شنبهٔ بود
که در ماه ربیع الاول بدرجهٔ روزی رسیده وحدیث فضل
روزهٔ روز دوشنبه رقم صحت برحرف تقرر یوم الاثنین کشیده
وقضیه نبی کما هو حقها وباقی اقوال که ورود یافته در تبیین
روز تولد مبارک در نسخهٔ مجتبی مفصل کشته والله اعلم ودر
تعیین وقت ولادت شب دوشنبه وروز دوشنبه هردو وارد
شده وبر تقدیر ثبوت روایتین وتحقق تعارض بینهما توفیق
بآن حاصل شود که شب نجومی وروز شرعی در زایچهٔ اعتبار مثبت
سازند ونقش تدقیق برلوح تحقیق بطراز زند ومشهور آنست
که ان روز وان ماه در سال فیل منتظم بوده وبیک روایت چهل
روز از فیل تخلف نموده بعد از انکه شش هزار وچهل سال از

از هبوط ابو البشر آدم علیه السلام از فرادیس جنان باقالیم این
جهان و نهصد و نه سال از وفات اسکندر رومی ان ملک موفق
کاردان وپانصد وهفتاد وهشت سال از دفع عیسی پیغمبر باسمان
وچهل ودو سال از حکومت انوشروان واز شهور شمسیه بیست
روز از نیسان کذشته بود در هنکام طلوع غفر که بهترین منازل
قمر است وهموار تولد انبیا ورسل که سالکان امثل طرایق واعدل
سبل اند دران وقت می بوده در اواخر شب اول از لیالی بیض که
مبنی از کمال ظهور ماه ومخبر از نمودار تمامی رفعت وجاه می باشد
وبعضی از کملهٔ فن نجوم طالع مبارک ان پیرو برج جدی نهاده اند
بساعتی که اکثر کواکب در حدود خود محظوظ ودر درجات شرف
بانظار سعود از یکدیکر ملحوظ واز معایب وبال ونحوست
محفوظ مانده وساکنان عالم امکان بعد از درک دقایق حسن طلعت
ونیل حقایق یمن رفعت ان مولود مبارک دم متبرک قدم هر زمان
در هر مکان بهزار زبان بجهت دفع چشم زخم حاسدان عوذه وان یکاد
خوانند لاجرم دوام شریعت وثبات دین وملت ان صاحب دولت
تا دور دامان قیامت واقع وآفتاب عنایت تختص برحمته من یشاء
از مطالع تؤتی الملک من تشاء وتنزع الملک ممن تشاء وتعز من تشاء
بر در ودیوار ممالک شرع مطهرش طالع وبی شبهه اجتماع جنود
سعود در جنان زمانی احمد ووقتی محمود مستبعد بنا شد چه

غفر سه ستاره است از کوکب اسد واقع در میزان
ومنزل بیست از منازل قمر ه

مقرر است که نیرات افلاک و مجردات املاک بلکه جمیع ارباب
عقول و ادراک بیرایه نور و ضیاء و سرمایه حبور و بهاء از میامن
بود و وجود آن حضرت یافته و در هیچ حال رقبه اختصاص از
ربقه اخلاص او نتافته و بامید استفاضه فنون فضایل و اقتباس
عیون شمایل به ملازمت عتبه علیه اش شتافته اند کما قالت
الشاعر وصدق فی هذا المقال بلا تخمین و تلبیس نظم

برو درس الهی خوانده ادریس ❁ وز و مسعود گشته فال برجیس
درست مه شکسته بیش رویش ❁ شب تاری شده هندوی مویش
بها داده زجنت مشتری را ❁ شرف افزوده مهر خاوری را
ز مهر چهره مه را نور داده ❁ بسلطان فلک منشور داده

صلی الله وسلم وبارک علیه وزاده شرفا وفضلا وکرامة لدیه
و درین محل ضرورت است کشف قناع از وجوه فواید جلیله نمودن
و قفل اشکال از ابواب عواید جزیله گشودن چه از طی روایت
سابقه معلوم شد که کوکب ولادت سید انس و جان در ایام
حکومت انوشروان از مطلع بر و احسان طالع شده و به صحت رسیده
که ناظم لآلی شکوری بصبوری حاکم ابو عبد الله نیسابوری حبر
مشهور ولدت فی زمن الملک العادل انوشروان را ترتیب نموده
و در واقعه یکی از اکابر دین خیر المرسلین سخن حاکم را تصدیق نموده
و حل این مشکل و دفع این معضل بآن حاصل شود که گوییم مقصود

حاکم نه نفی اصل واقعه است بلکه محال دانسته که زبان معجز بیان
محمدی ذاتی را که بشرک که اعظم اقسام ظلم است منعوت بوده باشد
عدل را جایز و اطلاق عادلی با وجود عدول از منهج توحید بر او جایز
شمارد اشکال دیگر آنکه از فحوی این خبر روایح افتخار و نسایم
استظهار بمشام ضمایر اهل اعتبار می رسد و درین ماده از صورت
هم مناسب و ملایم نمی نماید و آنچه در دفع این حکایت بخاطر میرسد
است که اگر رخسار حدیث مذکور از خال اقبال صحت بوجه حسن
فایز آید گوییم باید که بر لوح مدرکه هیچ عاقل متصور نگردد که
پیشوای فوج توحید و مقتدای رهط تجرید که مزین کشور آب
و خاک بوده بباد دولت آتش پرستی فخر فرموده بلکه بطریق
اشارت به بلغاء امت و فصحاء ملت نموده که طلایع صبح سعادت
ولادت من آثار ظلام ظلم از چهره ایام محو کرد و تباشیر ظهور
سیادتم انوار عدل و احسان در ساحت جهان منتشر ساخت و ارقام
نور فام مرحمت و انصاف بر صفحات اکناف اطراف بر و بحر بنگاشت
و اعلام امن و امان در عرصات کون عالم برافراشت و چنان بیگانه
را بران داشت که بساعت معدلت داد متظلمان بدهد و انصاف
مظلومان ضعیف از ظالمان قوی کثیف بستاند و بساط نصفت
در صحن مملکت بگستراند از اینجا بدستیاری اقتضاء دلالت توان
دانست که بعد از ارتفاع آفتاب شرع و سنت آنحضرت سلاطین

اسلام وخواقین انام که هامهٔ همتشان بتاج سلطنت ابو سعیدی متوج وقامت دولتشان بدواج خلافت قدیمی وجدیدی مدوج باشد
ازخوان مکارم شریعت احمدی چه لقمهاء مهنا بکام جان جهانیان رسانند واتباع حق واشیاع صدق ازاغصان اِمتنان محمدی
چه ثمرات معلا مهیا ذخیره کرد انند وهذه نکتةٌ لطیفةٌ ودقیقةٌ لا یعرفها الا المتقون وفی مثل ذلك فلیتنافس المتنافسون نظم

امید چنانك نافع آید ✿ وانرا که بخواندش کرا ید
یابد ز درون خود کواهی ✿ از نور هدایت الهی
کین جمله ز واردات غیبی است ✿ منکر تو دران که قایلش کیست
ما قال کند نکاه وبخواش ✿ من قال چنانچه هست کو باش
کویا که ز بهر این محل کفت ✿ کوینده که دُرّ این سخن سفت
انکس که ز شهر آشنا بیست ✿ داند که متاع ما کجا بیست

ومحل ولادت آن بحر محیط ارشاد وافادت شعب مشهورست در مکه در کویی که آنرا زُقاق المولد خوانند در سرایی که ارثًا تعلق به سید عالم صلی الله علیه وسلم کرفت وآنرا بعقیل بن ابی طالب بخشید وثابت شده که در روزکار حجاج برادر محمد بن یوسف ان خانه را از ورثهٔ عقیل بخرید وداخل بیت خود کردانید وخیزران که مادر هادی ورشید بود از خلفاء عباسیه چون به اسعاد توفیق وامداد تحقیق بمقتضی یأتین من کل فج عمیق فریضه

حج را که رکنی از ارکان مخمس بنی الاسلام علی خمس است بکزارد آن بیت معمور را در سلك ملك در اورد وخانه مولد را از سراء ثقفی اخراج کرد وبموجب فرموده واجعلوا بیوتکم قبلةً آنرا مسجدی ساخت وبعد ازان پیوسته حکام عباسی در تعمیر ان می کوشیدند تا در سال ششصد وپنجاه ونه ملك مظفر که والی یمن بود در عمارت ان سعی وافی بتقدیم رسانید والی الان همواره ساکنان وواردان مکه معظمه سال بسال روز میلاد دران محل لطیف اجتماع می نمایند ودر تاکید قواعد ضیافت وشادی وتشدید مقاعد مکرمت وآزادی می افزایند واین سنتی است مستمرهٔ میمونه که اهل اسلام وامت مرحومهٔ محمدیه علیه الصلوة والسلام از سلاطین وحکام وخواقین واعلام واعیان نیك نام در حجاز ومصر وشام ومغرب ویمن وجزایر وعدن وفارس وعراق جمیع ارباب کرم واشفاق علی مقدار همتهم ومراتبهم هرساله درین ایام به اسماع واستماع سیرت شریفه سید انام علی صاحبها شرایف التحیة والاعظام ودعوات وختمات کلام ملك علام وصنوف اطعام والوف اکرام اشتغال می فرمایند وبه صیقل صلوات وتسلیمات زنکار آفات وبلیات از مرایاء خواطر مومنین ومومنات می زدایند ومیمنت ومنقبت

اين طريقه حسبني اَكْثَرُ مِنْ اَنْ يُعَدَّ وَيُحْصَى وَاَوْفَرُ مِنْ اَنْ يُحَدَّ وَيُسْتَقْصَى است وبتجربه معلوم شده كه خانهٔ يا محلّهٔ يا مملكتي كه در ايام ميلاد مبارك بنشر فضايل وذكر شمايل سيّد الاواخر والاوايل صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَدَدَ الْوَسْمِيِّ وَالْوَابِلِ مشغول شوند تا سال ديكر ان موسم جماعت مذكوره از بلا يا كليّه در ضمان امن وامان ودر كنف عاطفه واحسان ملك ديان باشند وَلِلّٰهِ دَرُّ مَنْ اَفَادَ وَاَجْمَلَ واَجَادَ

شعر

دَوَائِي اِذَا مَا الدَّاءُ حَلَّ بِمُهْجَتِي ❀ مَدِيحُ رَسُولٍ بِالشَّفَاعَةِ يَفْرُدُ
دُرَاتُ بِمَدْحِي فِي نُحُورِ عَدُوِّهِ ❀ وَسَاعَدَنِي فَضْلٌ وَمَجْدٌ وَسُؤْدُدُ
دَلِيلٌ وَرَبُّ الْعَالَمِينَ دَلِيلُهُ ❀ لَمُنْعَقِدٍ صِدْقٍ لَيْسَ يَعْلُوهُ مُقْعَدُ
دَهِشْنَا بِهِ حُبًّا فَمَا وَلَدَ النِّسَا ❀ كَاَحْمَدَ مَوْلُودًا وَمَا هُوَ يُولَدُ
اي خيمه برفراز نهم آسمان زده ❀ بالاء عرش نور رخت سايه بان زده
كسترده خوان دعوت وار غايت كرم ❀ شرعت خليل وار صلا بر جهان زده
در سايهٔ نبوّت وظل رسالتت ❀ سكان خاك نوبت امن وامان زده

ودر باب شرح تولد ان سرور وكيفيت بدنيا امدن او واحوال واوضاع آمنه دران شب روايات مختلفه بنظر رسيده

نقلست

هست كه آمنه دران شب تنها بود كه اثار وضع حمل بر وظاهر شد وبان واسطه ترسان واندوهناك وبر جزع كشت از غيبت جمعي در منزل او نزول كردند واز قدح فرح وطما نينه

جرعهٔ وقار وسكينه در حلق جانش ريختند وبه طريق الفت وهمراهي با او در آميختند وفاطمه ثقفيّه كه مادر عثمان بن ابي العاص بود كفته در وقت وضع حمل آمنه من بيش او بودم بهر طرف خانه كه مي ديدم اطباق نور متعاقب نازل مي كشت وجنان در مي يافتم كه ستارهاء آسمان بمن نزديك شده بود تا بحدي كه مي بنداشتم بر مفارق من نثار خواهند شد و بثبوت بيوسته كه شفاء مادر عبد الرّحمن بن عوف كه از عشرهٔ مبشّره است كفت من دران محل قابلهٔ آمنه بودم جون شخص از هر و بدن روح برور محمّدي بدست من رسيد ولوكش هوشم اواز كريه وبيا زا وبشنيد از غيب يكي كفت يَرْحَمُكَ رَبُّكَ ونوري بدرخشيد كه از شعشعهٔ آن از شرق تا بغرب در نظرم بنمود جنانكه بعضي از قصور شام آشكارا بديدم بعد ازان ظلمتي وترسي ولرزهٔ برمن فرود امد تكيه كردم ناكاه از طرف راست من روشن شد شنودم كه قايلي مي كفت اين فرزند دلبند را كجا بردي جواب داد كه به اماكن غربش بردم وبهر بقعهٔ مبارك كه دران طرف بود رسانيدم باز آن ترس ولرزه برمن مستولي كشت بعد از لحظهٔ روشنايي تمام از طرف جب من بنمود يكي كفت اين نور ارجمند را بكدام جانب برده بودي فرمود به مساكن شرقش كذرانيدم وبر ابرهيم خليل كه جد جليلش بود عرض كردم وورا

ديده

برداشت وبر سینهٔ بی کینهٔ خویش نشاند وجواهر زواهر
ادعیهٔ خیر بر هامهٔ همتش فشاند وفرمود مژده باد ای محمد ترا
به عز دنیا وشرف علیا بتحقیق که تو متوسلی بعروهٔ وثقی
هرکه بغصن دولتت متعلق کردد وبساط مخالفتت درنوردد
وبه حقیت نبوت تو کواهی دهد فرداء قیامت در زمرهٔ احبا
ومتابعان خدمتت محشور شود وازظلمت نفس وپی روی هوا
دورماند شفا که ناقلهٔ این خبرست می کوید همواره نقود احوال
کذشته را در خزانهٔ مخیله محفوظ می داشتم ودیدهٔ اعتبار بر
شاه راه انتظار می کماشتم تا آفتاب بعثت احمدی از افق دولت
سرمدی طالع شد در سلسلهٔ سُبّاق باذیال متابعتش شتافتم
وازمرض کفر وشرک بیکبارکی شفا یافتم وبرتقدیر صحت روایات
ثلثه توفیق بینهما بان منوال میسر کردد که کویند در اوایل شب
تولد آمنه بطریق توحد کذرانیده ودر اواخر شب که هنکام
طلوع صبح ظهور ان سرور بوده دوستان ونزدیکان سببی و
نسبی بخدمتش رسیده باشند والله اعلم ومنقولست
ازآمنه انچه ملخص روایتش باین عبارت راجع می شود که چون
ان ماه عالم پناه ازمطلع غیب طلوع کرد بسجود رفت انکاه بهیات
اهل تضرع دست نیاز بحضرت بی نیاز برداشت محققان کفته اند
غالبا درمبداء صورت بقوهٔ معنی همت نجات امت ازحضرت عزت

اسلام ص

می طلبید پس قطعهٔ ابر سفید از مکمن نورین ظاهر کشت واو را
بجود ضم کرد وازچشم منش غایب کردانید آوازی شنودم که
کفتند این نقاوهٔ اصفیا را بموالید انسان رسانید وخلعت دین
حنیفیش بپوشانید واین صدف دُرّ اسرار را بر لجهای بحار
عرض کنید تا ساکنان دریاها چنانکه اسم شریفش می خوانند
جسم منیفش بدانند بعد از زمانی ان پاکیزه فرزند را با مفاتیح
نصرت ومصابیح نبوت باز آوردند بار دیکر پارهٔ ابر پدید آمد
وثانیا آن بانی مبانی فتوت را ناپدید ساخت ومنادی صداء
این ندا در انداخت که این منبع اُنس جان را بر مجمع انس وجان و
مجلس روحانیان معروض سازید وبصفوت ادم ودعوت نوح
وخلت خلیل وصدق اسمعیل وشوق اسحق وکمال یعقوب
وجمال یوسف وصوت داود وزهد یحیی وکرم عیسی یعنی بهمکی
فضایل ابرار وجملکی شمایل اخیارش بنوازید پس از لحظهٔ او را
باز یافتم حریر پارهٔ در دست قطرات زلال فضل وافضال از ان
می چکید وشمیم عنبر ومشک اذفر از وی می وزید وشخصی می کفت
تمام اقالیم دنیا بقبضهٔ حمایت سید آخرت واولی سپرده و
بمسند سعادت دارین وسیادت منزلتش آورده اند ناکاه
سه نفر ظاهر شدند که جهان حق جهان شش جهت در پیچ وقت
ازشعاع دوکونهٔ هریک ازیشان منوّر می کشت در دست یکی مطهره

برمثال نافجهٔ مشک خالص بویا و برکف دیگری طشتی مرصع زمردین
هویدا بر هر گوشهٔ از آن دری شاهوار پیدا بود گفتند یا محمد این
بساط چهار گوشهٔ دنیاست هر جانب که مرغوب خاطر خطیرت باشد
فرا گیر آن سراج وهاج معتدل المزاج انگشت اختیار بر وسط طشت حاق تم
اعتبار نهاد ندا رسید که او کعبهٔ معظمه را بسندید و توقف در ام القری
که مامن الوری است خود را مناسب دید لاجرم ما انجا را قبله و مسکن
او ساختیم و علم اولم یروا انا جعلنا حرما آمنا در اطراف ممالک
غبرا بر افراختیم پس او را در آن طشت نشاندند و از آن مطهره آب طهور
بر روی فشاندند تا هفت نوبتش شسته گردانیدند و در حریر جنتش
بپیچیدند و دست و پای رهنمایش بلب ادب بوسیدند و بوی خوش بر رو
مالیدند به کنار استظهار رضوان رسانیدند لحظهٔ در تحت جناح
نجاحش مخفی داشت آنگاه بیرون آورد و مشاورت فراوان با آن مقصد
و مقصود کون و مکان ظاهر کرد و بجهت دفع عین الکمال تعویذ حفظ
عز و اقبال بر بازوی دولتش بست و در سعادت و هدایت بر خاندان
عصمت و رعایتش کشاد پس شخصی دیگر بیامد و دهان بر دهان
وی نهاد و بر منوال مرغی که بچهٔ خود را منقار دانه دهد چیزی به
او میداد و آن حضرت طلب زیادتی می فرمود بعد از آن گفت یا محمد
جمیع اخلاق کامله و تمام اعراق فاضله بتو ارزانی داشتند و بطالع
میمون بر مسند وجاهت و جاهت کداشتند وصحیح آنست

که حضرت سید انبیا و رسل صلی الله علیه و سلم ختنه کرده و ناف
بریده از مادر بوجود آمد تا هیچ آفریده از جنس انس در تکمیل خلقتش
مدخل نسازد و روایتی هست که چون تولد فرمود بر هر دو دست
حق اعتماد داشت روی مهر چهر را به جانب سپهر متوجه ساخته (پرست)
مطهر و نظیف و مزکی و لطیف و عکس نور باطن پاک بر قمهٔ قبه
افلاک انداخته بود و منقولست که عبد المطلب گفت من در آن
شب به مجاورت کعبهٔ معظمه اشتغال داشتم و رایت راز و نیاز
در آن محل دلنواز می افراشتم ناگاه دیدم که چهار دیوار بیت الحرام بر
منوال عابدان با اهتمام سجده مقام بجای آوردند و از اطراف و جوانب
خانه صدای تکبیرات صادقانه برآمد و بت هبل از خواری به
نگونساری در آمد و از غیب گفتند محمد قرشی و احمد عربی بساط
زمین و عرصهٔ ارضین را بقدم همایون منور ساخت و ظلال
هدایت بر مفارق ساکنان این ولایت انداخت باید که عباد
عباد و زمرهٔ امجاد الی یوم التناد مثل این شب و روز را در جمیع
امصار و بلاد مانند جمعه و اعیاد مجمع خیر و برکت و مورد عیش
و جمعیت سازند و بهمگی همت و تمامی طویت شرایط تبجیل و اعزازش
پردازند و برین نمط سطری چند از فضایل آن رفیع شمایل بر صحایف
هستی می نوشتند و تخم شادی در اراضی آزادی می کشتند پس حالتی
غریب و تغیری عجیب بر من طاری گشت و در فکر افتادم که آیا این

معاني در صحيفهٔ خيالم صورت مى كشايد باخود در آينه ظاهر رخسار
مي نمايد بعد ازان از باب بني شيبه متوجه بطحا شدم چنان يافتم كه
كويا انجار مروه وصفا در شئون شوق وذوق واعتنا با نخفاض
وارتفاع در آمده كاهي به مسارى بلندي مايل وزماني در مجاري پستي
سايل مى كردد تعجب وتحير من زيادت شد وازنجا به منزل آمنه رفتم
ومعلوم كردم كه اورا وضع حمل واقع وستارهٔ شهود احمدي از مشرق
وجود محمدي طالع كشته بتمهيد مراسم شكر وسپاس وتاكيد دعا يم
حمد بي قياس قيام نمودم وباب اين خبر خير بروجوه ارباب سلوك
وسين كشودم كه نظم برامد اختر دولت بطالع مسعود
ز مطلع شرف اين ماه من جو روي نمود مباش منكر اوضاع روزگار ايا
كه هست عاقبت كار عاشقان محمود مورخان آورده اندكه
متعارف قبيلهٔ قريش چنان بود كه بعد از تولد فرزندان را ساعتي چند
در زير ديكهاء سنك ملكي مى كذاشتند تا حجة انك سيا هٔ جشمان
ايشان مستحكم وبراق بماند بهمان دستور عبد المطلب بفرمود تا
زنان قبايل سيد اواخر واوايل در تحت ديكى معين مخفى ساختند
بعد از انك ساعتي بكذشت بتفحص احوال او پرداختند ديدند كه
ديك بدو نيم شكافته بود وهر نيمي بطرفي افتاده وان حضرت در حدقة
آسمان مي ديد وكل عرفان از شاخ ايقان مي جيد وانكشت ابهام خود را
در دهان داشت وشير ازان مي مكيد وروايتي ديكر چنان است

كه جون ديده عبد المطلب مطالعهٔ مجتباي از هر سيد بشر روشن كشت
واسرار غريبه وآثار عجيبه كه آمنه ورفقاء او در حين ولادت و
سوابق ولواحق ان مشاهده كرده بودند به تفصيل برو معروض داشتند
كفت در قواعد محافظت وضوابط مساعدت اين فرزند ارجمند هيچ
حال تقصير جايز مداريد واكرام واحترام او بر خود لازم شماريد كه با دراك
خيرات تمام وفيوضات مالا كلام در مقدم اين خلاصه انام اميد
وارم ودر بعضي از روايات بنظر رسيده كه عبد المطلب ان حضرت
را بر داشت وباندرون حرم كعبه برد وبه كنف حمايت خداوند خانه
اش سپرد وبه شكرانه ان نعمت سابغه بتضرع وافي وتخشع كافي قيام
نمود واين رجز بخواند كه شعر الحمد لله الذي اعطاني
هذا الغلام الطيب الاردان قد ساد في المهد على الغلمان
اعيذه بالبيت ذي الاركان حتى اراه بالغ البنيان اعيذه من شر ذي شنآن
بعد ازان اورا بمنزل آمنه باز رسانيد وخود در حجر بنشست تا قبايل
وبطون قريش برسم تهنيتش برخاستند ومجلس منيفش بحليهٔ توقير وتعظيم
بيار استند ومضمون اين نشيد عيني كه شعر
لقد ولدت خير البرية احمدا فاكرم مولود واكرم بوالده
فاقسم ما انثى من الناس انجبت ولا ولدت انثى من الناس واحده
كما ولدت زهرية ذات مفخر مجنبة لوم القبايل ماجده
ورد زبان همكنان شد وبه ثبوت پيوسته كه دران زمان كه صحن

جهان وبقعه عالم امکان به برکت قدوم بیشوای قوافل باکان مطیب
ومزین کشت في الفور ثوبیه کنیزك ابولهب بشارت ولادت آن
منبع سعادت بخواجه خود رسانید في الحال اورا بمژدکانی آزاد
کرد اید محققان فن اخبار چنین اخبار کرده اند که بمارسیده که
حضرت آفریدکار تعالی شانه عتق ثوبیه را ازان سردفتر اشرار
باوجود عدم علمش به حقیقت کاروبار وکنه اسرار سید ابرار ضایع
نکذاشته بلکه بیش از تحقق این فعل از وجاین کلیه بنامش مقرر
داشته ودر ازل که بقلم تقدیر مقادیر ثواب وعذاب دوستان
ودشمنان تعیین فرموده در جریده اسامی کفار بنام ابولهب اعتبار
چنان اختیار نموده که در شبهاء دوشنبه نسبت با سایر لیالی معامله
تعذیب او مخفف شده چنانچه منقولست که بعد یك سال
از وفاتش عباس بن عبد المطلب اورا بخواب دید واز شرح حال و
مآلش رسید جواب داد که اطباق ویل وثبور در ازاء شرك وکفر
که بعمل آورده ام لحمة من معد وآماده داشته وفنون عذاب
الیم در درکات جحیم بر من کماشته اند این مقدار هست که شبهاء
دوشنبه میزان یاد اشم سبکتر می کشانند واز کوی که درمیان
انکشت بزرك وسباحه ام واقع است مرا آب میچشانند عزیزمن
مضمون این واقعه نبذه از علو منزلت وسمو منقبت سید دنیا
وآخرت ظاهر می کرداند وبکوش هوش ارباب معرفت می رساند که

واقع صح

ابولهب باآنکه سوره تمام در بیان مذام او نازل شده وکمال عتو و
طغیانش از اندراج در سلسله اهل اسلام وایمان مانع آمده به
سبب آزاد کردن ثوبیه بمژدکانی قدوم شریف رسول آخر زمانی
در شبهاء دوشنبه سبکباری می یابد وشعله از زین روزن بر کلبه
کربتش می تابد اکر مومنان موحد ومحسنان متعبد که کمر متابعت
شریعت غرا سید ابنیا بر میان جان بسته همواره تخم محبت در زمین
سینه می کارند وامتثال احکام واجب الالتزامش بر ذمت همت
خود لازم می شمارند اکر فرداء قیامت دران عرصه حشر وعرامت
به غفران خطایا وآثام وعفو ذنوب واجرام ونیل درجات
دار السلام ودرك غرفات احسن المقام وجوار رحمت ذی الجلال
والاکرام فاین آیند غریب وعجیب نباشد آری آری نظم
چه غم دیوار امت را که باشد چون تو پشتی بان
چه باك از موج بحر آنرا که باشد نوح کشتی بان
واجماع اصحاب سیر وتواریخ بران منعقد شده که آن غصن
رفیع در فصل ربیع از دوحه نبوت ورسالت وشعبه فتوت
وبسالت انشعاب یافته وشعلات شروق نجم محمد دران موسم
مجدد انا فتق سعادت مخلد ومطلع سیادت سرمد بر ساحت
باراحت منی وابطح تافته یعنی در موسم بهار در دور مجلس روزکار
بهنکام صباح کثیر الفلاح تجلیات وهو الذی یرسل الریاح که

ودر تقویت ملتش زهراش ع
جان کمر وار بر میان بسته
صح

جنت نزهت وطراوت حسن بنات نبات از بهر حمره لون وجنات
جنات صبا آء ان لربکم فی ایام دهرکم نفحات دم بدم از دم خروس
سفید دم در ساغر حریف ظریف وقت و زمان ریختند وگوشوار رهاء
ازهار وعقود انوار از گوش وگردن اشجار برای تدبر افکار زمره
والمستغفرین بالاسحار ساویختند فراشان قوی نامیه در تمام مراتع
خضراء چمن وجمیع مواضع زهراء دمن بساطها زمردین بگسترانیدند
ودر سواقی وجداول وانهار سلسال زلال سبک رفتار از منابع عیون
وسیول و بحار روان گردانیدند صفحات باغ وبستان بفنون افنان
متنوعه بیاراستند وعرصات راغ عالم امکان از خار وخاشاک
قحط وحرمان بپیراستند مرغان خوش الحان بر منوال واعظان فصیح
زبان بر منابر اغصان بشکرگزاری بر وامتنان حضرت فاطر سبحان
قیام نمودند جهره نمایان درختان ونباتات فی اطراف الحدائق وساحات
الروضات در تکثر مواد خضرت و سرسبزی فزودند وگره گشایان
نسایم ناشره ومبشره بوسیله امداد واسعاد سحب ممطره عقدهاء
اکمام متکاثره از تار وپود اشجار مثمره وغیر مثمره بگشودند وبرسم سود
وشادی بامید ادراک حضور وآزادی باسم تهنیت مقدم سرور اولاد
ادم جمیع عرصه‌ها را آذین بستند و رونق بازار جدب وسرطان شکستند
السنه وافواه کافه مخلوقات در اداء مضمون این منظوم که **نظم**
دی شد وبهمن گذشت فصل بهاران رسید ❊ جلوه گلشن باغ بیخ گیا

زحمت سرما ودود رفت بکور وکبود ❊ شاخ گل سرخ را وقت نثاران رسید
نواها به یکدیگر پیوستند وچون مدار اقوال وافعال وقرار اوضاع و
احوال آن درّ درج کمال ودری برج اقبال در خلق وخلق ورنگ وبنیک
وباطن وظاهر فی الاول والآخر دایر بر اقتصاد وتوسط بوده کما قیل
له کل معنی فی الخلیقة کامل ❊ فاحواله عدل واقواله فصل
فما اعتدلت فی العالمین شؤونه ❊ فما منه من شان فغایته عدل
لاجرم اظهار نور ولادت واخبار سرور سعادتش در وقتی که اعدل
ازمنه واوقات واطیب آونه وساعات ودرة التاج اعوام وشهور
وواسطة العقد ایام ودهور می باشد زیرا که روز وشبش معتدل
میان طول وقصر وهواء با طرب بی تعبش معتدل میان برودت وحرارت
ونسیم عنبر شمیمش معتدل میان رطوبت ویبوست وآفتاب عالم تابش
معتدل میان اوج وحضیض است ولنعم ما قیل **شعر**
هذا الربیع وهذه انواره ❊ طابت لیالیه وطاب نهاره
دریة انواره فضیة ❊ انهاره ذهبیة اشجاره
والماء فضی القمیص مغرور ❊ ببنفسج واللازورد شعاره
واقع وشعشعه طلوعش انجا وارجا صدق وصفا لامع شد ❊
بازار عصر رونق وزیبی دگر گرفت ❊
وین کهنه پیر دهر جوانی ز سر گرفت ❊ وبیامن فر قدوم آن
حضرت جوش وخروش مقاوله گل وبلبل بعد از تجرع کاس الوف

محبوب ص

آغاز مناظرهٔ گل وبلبل

تضرع وزاري وغلغل وتدرع لباس صنوف تخشع وبرد باري وتحمل
به پايان رسيد وگل وصال از غنچهٔ امال آن محب مغلوب بذريعهٔ
تنسم نسايم صلوات زاكيات از مهب روضهٔ سيد كاينات عليه افضل
التحيات بدميد چنانچه منشيان محاضر الغاز وتلويح ومهنيان مساطر
ابراز وتوضيح بموافقت زبان خامهٔ مشكبار وهمراهي بيان بنان عنبر نثار
از الواح حسان افكار صحيفهٔ جبين تقرير نموده وبر اوراق صحاح اسفار
مليحه برين منوال تحرير فرموده اند كه همواره در حرم حدايق صادقان وبيوته
در انجمن حقايق عاشقان ميان محبوب قمر عذار رطناز گل ومحب جان سپار خانه
برانداز بلبل علم فنون مكالمه وجست وجوي افراخته وعرصهٔ ذو شجون
معارضه وگفت وگوي انداخته بود هر يك از ان دو در بساط تخاطب
وانبساط پاي خود را مي فشرد ودر ميدان جواب وسوال طريق قال ومقال
مي سپرد وباد صبا درميان ايشان پيغامي مي آورد ومي برد ومنشاء
اين كار وبار ومبداء اين گير ودار آنكه معشوق گل در صفهٔ ايوان
اغصان بر تخت زمردين غنچه از سر ناز واعزاز نشسته وتتق سبز
اوراق پيش روي خود باز بسته وديوار حصار شاخسار را در خار
اعتبار گرفته ورخسار رنگين نازنين در پس پردهٔ هفت رنگ
نهفته بود تا از آسيب انامل اغيار محفوظ ماند وزود زود هر كس
دست بچيدن او دراز كردن نتواند وبلبل شوريده حال در اطراف باغ
واكناف راغ مي گشت وسطور شرح هجران بر صحايف حرمان مي نوشت

وغايت مقصد ومسئول ونهايت مطلب ومامولش آنكه پيغام گزاري
مشفق ورازداري صادق پيدا شود وحكايات حال كثير الاختلال آن
سوختهٔ آتش محبت در سينه افروخته را بعرض محبوب دل وجان و
مطلوب روح وروانش رساند وقفل مراد در خاتم حسن اعتقاد ان مسكين
كامل الوداد نشاند ناگاه از مهب صدق وصفا نسيم صبا وزان وبنسيم
تفقد آن مرغ زار دوران مرغزار دوان شد مرغكي ديد پس نزار با دل دردمند
وجان فكار استيلا يافته بر وآن افراد تعب وآحاد نصب صدهزار كمال
شفقت وخصال مرحمت آن باد روح برور روح گستر را بران داشت كه
از سبب پريشاني وموجب سرگرداني او تفحص نمود بلبل فرياد وغلغل
برآورد كه ببلاء عشق ومحبت گرفتارم وبر دامن وصل دوست هيچ
گونه دست ندارم در گردن دلم زنجير تسخير سودا است ومحبوبم متمكن در مسند
بي پروايي واستغناست نظم بدرد وغم گرفتارم ازين دل

مبادا هيچ كس را اين چنين دل ‎... نخواهد مرد بلبل گر هزارست
ازين درد وازين عشق وازين دل ‎... عمل حرف علت محبت هيچ عضوم را

تركيب لطيف مشتمل بر مصطلحات علم صرف

سالم نگذاشته ورايت مجردي را بانواع مشقت مزيد فيه ساخته ودر زاويهٔ
ضمير كسيرم افراشته والحالة هذه بادل معتل ومرض مضاعف وطالع
اجوف وقوت ناقص مقرون وازيار ودلدار بر منوال حروف زيادة از قرار
واستقرار مفروق افتاده ام اگر حالم در مستقبل بر مثال ماضي خواهد بود
جز سطر نفي حيات ونقش جحد حركات وسكنات بر لوح خاطر قاصرم نخواهد

ذکر کتب فن صرف

نمود اکنون قصاری همتم آنکه بواسطهٔ اهتمام رهنمایی صحیح الرای
ازین علل باسطه در مراح وافر الارتیاح مجلس محبوبم بعباراتی
شافیه معروض کردد شاید که بیمن دم آن مبارک قدم عنان ترحم
بجانب استمالت این درد رسیده صرف تقدیر ملال کشیده برخود لازم
شمارد واکر لوازم سلطنت جیبنش نکذارد که افتاده جون من از خاک
ره بردارد بهمین مقدار راضی‌ام که شطری از سطر نیازم در معهد
نازش بخوانند ونام بی‌نشان مرا در جریدهٔ عاشقان درم خریدهٔ آن
دلستان داخل کردانند جه مقر است که **بیت**

در جلوه کاه دوست رسیدن نه حد ماست ❁
آنجا مکر شمال رود یا صبا رسد ❁

نسیم قبول
ازان دلدادهٔ ملول افتاده در طریق خمول قبول فرمود که کامی اوضاع
زار اورا بعرض دلدار رساند سبک روحانه در زمان وزیدن کرفت
وجون صبح صادق از افق جلوه‌خانه کل دمیدن کرفت وبطریقی که
مقتضی مقام بود شمهٔ از احوال آن متوزع البال باز نمود وپرده
شرح حالش حسب الوسع والطاقه بکشود غیرت معشوقی نکذاشت
که فضول عرضه داشت عاشق تمام بخواند وبمکی کیفیت اوضاع عشق
دران محضر ظاهر کرداند بضروب بی نیازی وفنون جان کدازی
اورا باز کردانید وبصد کرشمه وپرخاش بکوش هوشش رسانید
که در محلی که باد را با وجود لطافت مجال آمد شد نیست حکایت

کثیفان کفتن وروایت حریفان شنفتن معقول نمی‌نماید بلبل نحیف را
جه یارای آنکه مثل این ماجرا بکوید ومشام برخلل اورا کجا راه آنکه روایح
فوایح وصال ما ببوید هزار خار اختیار از زمین وبسیار نیشتر تیز کرده بعزم
آنکه در رخسار طالبان بی معنی بخلد وبقصد آنکه غیری را در ساحت
مصاحبت ما نهلد وظیفهٔ آن ضعیف الجناح خفیف الجناح آنکه
درین طریق هیچ سبیل نکذرد ورخت اقامت ازین منزل بدر برد مکر
دل وجانش از مضرت ملال خلاصی یابد وروح وروانش از معرت
اختلال بمناصی شتابد **نظم** بکوییدش که کرد ما نکردد

بساط عشق بازی درنوردد ❁ که عشق روی جانان جز بلا نیست
زمانی بی بلا بودن روا نیست ❁

باد صبا در لحظه مراجعت نمود و
بدست شفقت باب نصیحت بکشود وصورت واقعه کذشته
با بلبل آب محبت کل در کل سرشته باز راند وآیتی جند از سوره یاس
برو خواند بتوقع آنکه از سر آن داعیه درکذرد ودیکر بزبان نام عشق
وعاشقی نبرد لیکن بموجب قضیهٔ تجربیه اَلشَّخْصُ حَرِیصٌ عَلَی مَا مُنِعَ
آتش جد واجتهاد در کانون باطن آن نامراد شعله براورد وقدم
استقامت در طریق تجرع کاس ملامت بفشرد وکفت **نظم**

اکر عالم همه پرخار باشد ❁ دل عاشق کل وکلزار باشد
وکر بی کار کردد جرخ کردون ❁ جهان عاشقان برکار باشد

کمر محبت برمیان جان بنوعی بسته نشده که هر دستی آنرا تواند کشود

ودامن عاشقی چنان بچنك نیاورده ام كه قوّت بازوی رستمان از بنجهٔ منش توانند بود **نظم** بشرط ان دلم در كوی او شد

كه تا جان بر نیاید بر نیاید ❁ قاعدهٔ كلیّة الشّروع ملزم موجب

آنست كه بیامن تلطّف ودلنوازی ومساعدت تعطف وچاره سازی یك لحظه از امد شد نیاسایی وبهر نوع كه میسّر شود **مصراع**

كره از كار فرو بستهٔ ما بكشایی ❁ وعلی ایّ حال رخصت فرمایی كه مرا در صف نعال چمن راه دهند تا اكر روی دوست نبینم باری بوی اورا بشنوم واكر متقاضی اجل نزول نماید وبه چوكان كلّ نفسٍ ذائقة الموت كوی روحم از میضمار روان بر باید در سبیل عشق ومحبّت جان در بازم ودر نواحی عتبهٔ علیّه محبوب دل شكستهٔ معیوب خود را مقبور سازم غبار هستی از لوح وجود بشویم وبا دوستان وعزیزان این داستان بكویم كه **نظم** كر تیغ اجل بر سرم آرد كاری

در ره كذر دوست نهیدم باری ❁ تا از سر خاكم ار برویدخاری

در دامن او دست زند یكباری ❁ نسیم صبا بی تعلّل میان حمایت در بست وبا زبخدمت آستانه كل بیوست وبهمراهی تمام شرح ضعف ونحافت وحكایت درد وآفت بلبل معروض كردانید وبهر كونه مبالغه در شفاعت بتقدیم رسانید تا بنیم رخصتی حاصل كرد كه ان مستمند مسكین در كوشه باغ در اید وزبان باداء مدح وثنای دوست دلربا بكشاید مشروط بر انكه قطعا نام وصال نبرد ومطلقا

در نزدیكی كریاس ابهت سلطان كل نبرد فی الجمله بصد لطف الحیل ان عاشق بی بدل در عرصهٔ بستان در آمد وبر ذروهٔ فنن امتحان برامد وبتدریج در آستانه ضراعت وابتهال اشیانه ساخت و بی واسطهٔ رسول وترجمانی بعرض حال خویشتن برداخت وجند نقد وجود در بوتهٔ شهود می كداخت واز شام تا بام سجق بیداری می فراخت وبهزار دستان داستان ربّنا ولا تحمّلنا ما لا طاقة به ورد زبان وسبحهٔ معرفت وایقان می ساخت وبهیچ وجه حضرت جنّت خضرت محبوبی نظر عنایتی به حال زار ان دل فكار نمی انداخت حاضران چمن وناظران انجمن بعضی بچشم حقارت وكروهی بعین بصارت در وی می نكریستند طایفهٔ دشمنان خنده زنان بر وا ستهزا می كردند وجمع دوستان تفكّر كنان بر جان بر نمانش می بكریستند آنان سیرت مضمون اخبار جلال من این هو واین انتم بكوش سرّش می كفتند واینان در فحوی آثار جمال وهو معكم اینما كنتم در نظر سرّش می سفتند وان مسكین بردبار بامیدواری الصّبر مفتاح الفرج ودستیاری من قرع بابا ولج ولج در مقام اصطبار و شكیبایی بسر میبرد وخیال نومیدی هر كز بخاطر قاصر در نمی آورد كه ناكاه آخر شب محنت باول صبح دولت اتّصال یافته سلطان كل آراسته بكمال حسن وناز وتجمّل ادوای حجاب تفضّل با عاشق شوریده بلبل متكلّم شد وفرمود غرض از نمودن این همه تضرّع و

زاري و مقصود از فزودن این همه تخشع وسوکواري جیست فرصت

غنیمت دانسته بموقف انها رسانید که نظم

غارت عشقت رسید رخت دل از ما ببرد ٭

فتنه بکین سرکشید شحنه بخون بافشرد ٭

شد زخیالت خراب سینهٔ ما جون کنیم ٭

موکب سلطان بزرگ کلبه درویش خرد ٭

قهرمان محبت بدستور برهان ساطع قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا ظاهر و باطنم

فروگرفته و با وجود این همه ابرام والحاح سمع دلم یك نوبت لبَّيْكَ

مشفقانه نشنفته حاصلا استغنا و بي پروایی معشوق در غایت کمالاست

وغلبهٔ عشق و عجز واضطرار عاشق در نهایت حال نظم

عشق بیش از بیش ومن بسیاري از کم کمترم ٭

من کم از کم جون کشم این عشق بیش از بیش را ٭

ومع ذلك درمیان این همه غرقاب واضطراب نظم

من بسوداي تو مشغولم واز خودبي غم ٭

تو زمن فارغ وبرحسن رخ خود مشغول ٭

فرمان رسید که جرعهٔ که نه درخورد تست منوش وجون قوت

کشیدن بار عشق نداري درسلوك این طریق مکوش جواب داد که

خوض درین دریا وسیر درین بیدا نابیدا نه باختیار منست نظم

بارها کویم که کیرم ترك عشق ٭ عشق پیش از من به منزل میرود

بظاهر دیك سینهٔ عاشق می جوشد تا افروزندهٔ آتش محبت لخشقت

معشوق است بیت مجنون جه کند کین کشش از جانب لیلي است

کرمیل نمی دید دل دل از دست نمی داد ٭ بعد از آنکه باب کفت و

شنود درمیان محب ومحبوب مفتوح شد حسودان معاند که از

هر طرف درکمین بودند تیر ملامت از کمان غرامت انداختن کرفته اول

با بلبل کفتند خود را در بحري جنین بی بایان مستغرق ساختن ودر

کورهٔ ریاضت بآتش مجاهدت نفس نفیس بکداختن داب عاقلان

نمی باشد علی الخصوص که از جانب دلدار بغیر از خار انکار حاصلي نیست

بلبل شوریده فریاد برآورد که شما از ضوابط عشق بازي بي خبرید نمی

دانید که یك ردّ دوست بهتر از قبول است ودوري نمودنش مبنی از

وصول این سرکشیش لازم حسن است وکرني نظم ٭

ان نیست بهر حال که با ماش سري نیست ٭

بکل کفتند بلبل بس حقیر ست ٭ ترا با او جه جاي داروکیر ست ٭ بیت

بکفتا بلبلی کز من زند لاف ٭ بر من به که صد سیمرغ در قاف

بس بموجب قضیهٔ مرضیهٔ وَفَوْقَ تَدْبِيرِنَا لِلّٰهِ تَقْدِيرُ افساد حاسدان

منتهی باصلاح حال محسودان شد جه مقرراست که اَلْحَسُودُ لَا يَسُودُ

ومخفي از رُقَبَا واغیار معشوق دولتیار کوش عاشق بخواز رسانید

که نظم اي بلبل حزین که فتادي بخار غم ٭

صد کل شکفته کرد از ین خار غم مخور ٭ بلبل بجوهر کلبهٔ محنت

هذا رص

وجون لاأیمان از جانب محب

مایوس ماندند بجد تمام فح

با نظام متوجه آستانهٔ محب

کشته ص

افتاده ورنجور از استماع آن حکایت بمرتبهٔ انتعاش رسید وگل امید
از غنچهٔ نوید بدمید ودانست که عاقبت کار محمود خواهد بود. ودر مآل
حال آینهٔ بهبود چهرهٔ مقصود باو خواهد نمود بروحانیت گل روی
والضحی وسمن بوی اذا سجی متوجه گشته باداء صلوات زاکیات و

واللیل صح

نوای تحیات نامیات در ترنم آمد وگفت بحرمت رخسار با انوار سید ابرار
که نقاب احتجاب از رخ دیده ام بردار وشب ازین مرد را آتش حرمان
مگذار **بیت** برده از روی بر افکن که جهان شد تاریک
مهر از جیب برون آر که شب بیگه شد. واذا علمت ان ثقتی بك
واعتمادی علیك فارحم فاقتی وارنی انظر الیك. بعد از توسل بنام
واهتمام سید انام علیه افضل الصلوة والسلام محبوب گل اندام را
مجال تعزز واستعظام نماند فی الحال از شوق غنچه برون خرامید زر
خرده در دهان گرفته تا در ازاء اهداء صلوات بر سید کاینات بر مفارق
اختصاص بلبل نثار کند تا بهانه دیدن غم دیدن دوست به دیدار دوست
روشن وصحن بوستان بحقیقت گلشن شد آوازهٔ وصل الحبیب الی الحبیب
در اقطار باغ وبوستان مشهور وشرح این حال ومقال در اطباق زمان
به یادگار مسطور ماند کامل فطن که در مضمون دقایق این حکایت تامل نماید
وفاضل ذهن که سر حقهٔ این روایت بگشاید بداند که حروف این مقاله
جمال معانی ابکار افکار ست که از پس پردهٔ عبارت واشارت جمال با کمال
خود را در نظر انور طالبان صادق وراغبان عاشق ظاهر می کرده اند واز

زبان هر کلمهٔ بگوش هوش ارباب فهم وادراك می رساند که حدیقهٔ انیقهٔ
مناظرهٔ مذکوره مشتمل ست بر فنون افنان نکات فایقه ومحتوی است بر ضروب
اغصان رموز لایقه **نظم** نو گل رازست وگلستان نو
بلبل نو دارد وبستان نو ۞ تازه بهاریست پر از رنگ وبو
ره نه خرابی خزان را درو ۞ فیض گرفتست ز نو یا احد ۞ رنگ ازل دارد وبوی ابد
لفظ بلفظش بتولای عشق ۞ حرف بحرف آمده طغرای عشق ۞ گشته ز هر حرف بدعوی خاص
جلوه کنان شاهد معنی خاص ۞ آمده ترکیب حروفش تمام ۞ جلوه گر بکر معانی مدام
طفل ضمیرست که پرورده است ۞ شیر ز بستان خرد خورده است ۞ چشمهٔ حالست که جوشیده است
ذوق کسی راست که نوشیده است ۞ بلکه محیطست بموج آمده ۞ جوش بر آورده باوج آمده
قافلهٔ فیض الهی است این ۞ سلسلهٔ نامتناهی است این ۞ ذلك الفضل من الله
وکفی بالله علیما. رجعنا الی تمام المقصود بعون الملك المعبود
وبدانکه ارباب خبرت وتحقیق در صحایف فطنت وتدقیق بقلم حکمت
وتوثیق ثبت کرده اند که بعد از تزین بساط این جهان وتجلی عرصهٔ کون ومکان
به جسم روح پرور سید پیغمبران آن حضرت هفت روز شیر مادر خود آمنه می نوشید
واز بستان تربیتش چشمهاء تقویت می جوشید آنگاه ثویبه که ببرکت قدوم
آن سرور شرف آزادی یافته واز حضیض رقیت ابولهب باوج حریت وخلاص
از نصب وتعب شتافته بود چنانچه شرح آن سابقا گذشت هفت روز دیگر
اورا شیر داد وباین وسیله میان حمزه عبد المطلب وابو سلمه مخزومی وعبد الله
بن جحش اسدی ومیان جناب رسالتمآب محمدی به شیر شیری مسروح نام که

داشت قاعدهٔ رضاع را تقریر داد و از رواه ثقاة بما رسیده که ثوبیه زمان
بعثت سید المرسلین واوان دعوت خاتم النبیین را دریافت وپیوسته در
دولتخانه خدیجه کبری بخدمت حضرت مصطفی می شتافت وهموار بعوارف
وعواطف ان سرور مفتخر می گشت وپس از هجرت بمدینه مهبط وحی وسکینه
صلی الله علیه وسلم صلات سنیه وکسوتهاء بهیه جهة او بمکه می فرستاد
تا در سنه سبع بعد مراجعت از خیبر خبر وفاتش بمسامع علیه نبویه رسید
واسلام او مختلف فیه است والله اعلم ودأب قبایل عرب بان منوال
جاری شده بوذ که هر سال دو نوبت در موسم ربیع وخریف حریفان شیر دار
برای تاکید سلسلهٔ دایکی وتمهید قاعدهٔ تالف ورعایت همسایکی بمکه می
رفتند وبحسب حواله وتقدیر هر یکی فرزندی از اولاد قریش بر می گرفتند
وبه محل ومکان خود باز می گشتند وبعد از انقراض مدت رضاع ایشانرا
باهل ومسکن خویش باز می رسانیدند ودر این تحقق این معنی چند صورت
کلیه جرم می بود اول ظهور عزت وبزرکی قریش دوم کمال نشو ونما
اطفال بواسطهٔ عذوبت آب وصحت هوا که موجب امداد آثار فصاحت
وازدیاد اسرار بلاغت می باشد سیوم تکثیر افراد اولاد چه سنت ربانی
جان جریان یافته که اکر مادران خود بشیر دادن قیام نمایند تا هنکام
فصال سر حقه رحم کمتر کشایند وبه دستور معتاد ایام حیض نه بینند
وبان سبب علوق فرزند دیرتر واقع شود چهارم انکه بان وسیله از
اغنیاء بلده به صحرا نشینان که درجات مکاسب واسباب معیشت همواره

ایشان م

قصوری وفتوری می بود ورونق کار عشرت بضیق وعسرت می کذرانیدند
نقود واجناس علی مقدارهم بهم واصل می شد اتفاقا دران سال زنان
قبیله بنی سعد بن بکر که ساحت منازل آن طایفه به خوبی ماو مرعی
هوا از دیکر اطراف وجوانب امتیاز داشت ولهذا سید رسل صلی الله
علیه وسلم دایما رایت وافی کفایت انا اعربکم انا من قریش واسترضعت
فی بنی سعد بن بکر یعنی من از شما فصیح تر وملیح ترم زیرا که از قریشم
ودر قبیله بنی سعد شیر خورده ام ودران آب وهوا پرورده ام در
مضمار امتحان بر می افراشت بقصد اخذ اطفال به جانب مکه متوجه
شدند وحلیمه سعدیه که دختر ابوذویب عبد الله بن الحرث بن
شجنه وزن ابوذویب حرث بن عبد العزی بن رفاعه واز کرایم زنان
آن قبیله بوذ بمصاحبت شوهر مذکور با ایشان موافقت نموذ وحال
انکه دران سال جماعت قحط ونیاز وسمات پریشانی وآن بواسطهٔ قلة
باران وعدم امداد یاران بکمال رسیده ودر حوالی ان کروه سبزه
رجا ولاله رخا ندمیده بوذ مرویست که حلیمه کفت دراز کوش
سفید ماده داشتم که از غایت لاغری وضعیفی ونهایت بی قوتی و
نحیفی به مراکب قافله نمی توانست رسید وباری که مرا بود بسر باری
نمی داینست کشید وپیر شتری ماده همراه ما بوذ که از پستانش قطره
شیر نمی چکید ودران ولا پسری عبد الله نام زاییده بودم که شبها
از کریه کرسنکی او نمی غنودم نه از شیر من بغذایی ونه از شیر شترم

بعشايبي يا بغدايي فايز مي شد بهر نوع كه بود بمكه رسيدم زنان قوم
برمن بيشي كرفته و هر فرزند كه درا غنياء قريش يافته بجود پدر رفته
بودند و محمد بن عبد الله بن عبد المطلب را بهر كدام از نساء قبيله كه
عرض كردند قبول ننمودند وايادي طلب باخذ او نكشودند چه اميد
واري دايها بانعام واكرام پدران تعلق مي كرفت وازجانب مادران
چنانچه شرط است كاري نمي كشاد القصه هر يك از همراهانم رضيعي
پيدا كردند ومن بادست خالي وافلاس حالي بنزد شوهر امدم و كفتم
البته نمي خواهم كه بي فرزندي بمسكن مالوف معاودت نمايم اكر
مصلحت مي داني بروم وان طفل يتيم را بردارم وفرصت غنيمت شمارم
شايد كه از ثمره مصاحبت او بفتوحي يا بنفايس جسم وروحي مخصوص
شوم وازمزرعه خدمتش محصول دولتي بدروم زوج چون مرا در صنيع
فرد يافت به فرا كرفتن ان فرزند راضي وبادراك چنان سعادتي
متقاضي شد في الحال متوجه خانه آمنه كشتم وتخم نويد در زمين
اميد بكشتم وباو كفتم طفل يتيمت را بهر حال كه هست برمي كيرم كم و
بيشي كه ترا باشد بحسب ضرورت مي پذيرم آمنه فرمود اي حليمه اكر
صحايف احوال اين فرزند كما هو حقه بر تو خوانم وبر آيات وعلامات
كه در ايام حمل و ساعات وضع ازو مشاهده كرده ام ترا واقف كردانم
بداني كه اورا شاني عظيم ونشاني كريم خواهد بود وشمه از ان وقايع
كه ديده بود برمن باز داند ونكين بعضي از فضايل محمدي در خاتم دل

وجانم نشاند وكفت به سه شب پيش ازين از غيب بمن رسانيدند كه
فرزند سعادت مند خود را به شير داري از قبيله بني سعد كه منتسب
به ابي ذويب باشد بسپار وكار دو بار اورا به حضرت حق واكذار حليمه
مي كويد كفتم اي آمنه كنيت پدر اين پسر كه اورا شير مي دهم ابو ذويب
است وان معني مصدق مقال غيبيه بي عيبا ست پس بادلي خرم و
خاطري بي غم ان طفل عالم طفيل را برداشتم وبنزد شوهر امدم وشرحي
كه شنوده بودم پيش او واراندم ابو ذويب خوش وقت شد وبحسن
فعال من بتقديم رسانيد وقدم خود را وهمراني شبهه شك وهراد رموقف
صدق رجا ثابت كردانيد ودر روايتي ديكر چنان است كه حليمه كفت
بذات عالي صفات واجب الوجود سوكند كه چون ان مولود فرخنده
طالع بكنارم رسيد تمام غموم وهموم ازمن كناره كرفت و پستانم پر شير شد
پس از پستان راست اورا شير سير ساختم خواستم كه از پستان چپ
هم بنوشد بآن ميل نفرمود وكفته اند در ايام رضاع هركز بغير از پستان
راست حليمه نكرفت واول عدلي كه ازان حضرت ظاهر شد اين بود چه
مي دانست كه شريكي دارد ومي خواست كه تسويت با او برخود لازم شمارد
ومنقولست كه حليمه كفت بيامن مقدم آن پاكيزه فرزند شير
فراوان در پستان شترم پيدا كشت چنانكه من وشوهر بموجب دلخواه
ازان شير بنوشيديم وبحضور وجمعيت تمام شب را به پايان رسانيديم
واثار خيرات وانوار بركات درميان ما بديد آمد بحيثيتي كه هنوز در

مکه بودیم که زنان قبیله بر حسن حال ما رشك می خوردند و حسد می
بردند بعد از ان خیر باد آمته کردیم و مرکب توجه به سیر در آوردیم
در از کوش من بیش بیش قافله جنان روان می رفت که هیچ کس از رفقا
باو نمی رسیدند فریاد می کردند که ای دختر ابو ذویب آهسته تر می ران و
حروف موافقت از دفتر مرافقت می خوان این همان اتان نیست که در حین
آمدن بران سوار بودی و بجهدی تمام بما نمی توانستی رسید اکنون چه
حالت رخ نموده که ما بکردش نمی رسیم و هر جند بیش می رانیم باز بسیم
من می کفتم بلی همان است که بود قوم اظهار می کردند که اکر بصورت
آنست اما معنی نه همان است به تحقیق که او را علو حالی و سمو مآلی
ارزانی داشته اند پس بمصاحبت طالع سعد می رفتیم تا بزمین حی خود
رسیدیم و من بعد روی مشقت و مضرت ندیدیم در خدمت آن سعادت
مند روزکاری بعیش خوش می کذرانیدیم و با امن و رفاهیت شبی بروز
و روزی بشب می رسانیدیم و مردم قبیله ما در قحط و کرانی و تعب و
سرکردانی عمر می کذاشتند و دست از دامن نفاق و حسد نمی داشتند
کوسفندان من فربه و جرا کرده و پر شیر بمنزل مراجعت می نمودند و
انعام قوم از همه انعامی محروم می بودند بمرتبه که طایفه بنی سعد
روزان و شبان با خادم و شبانان خود خصومت می کردند که جرا دران
زمین که کوسفندان حلیمه می جرند شما اغنام خود را نمی جرانید جواب
می دادند که ما همه بیك جا می باشیم اما جون باز می کردیم پستان کوسفندان

150

ایشان ملا مال است و مال ما کوییا همه پامال است **و روایت**
کرده اند از حلیمه که می کفت سید المرسلین صلی الله علیه و سلم خوش
نشو و نمایی می یافت و آفتاب جمعیتش هر روز از مطلع دولتی تازه می تافت
پیوسته ملالت و غربی بیزاری و کناره می جست و شجره سیادتش در
حدیقه اَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ می رست اکثر شبها به بیداری
می کذرانید و چشمان نرکسین را بر صفحات اسمان نکران می کرد ابتدا اول
سخنی که از ان شیرین دهان شنودم این بود که در دل شبی فرمود لَا
إِلَهَ إِلَّا اللهُ قُدُّوسًا نَامَتِ الْعُيُونُ وَالرَّحْمَنُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا
نَوْمٌ در روزی جند ان بالیده می شد که طفلی در ماهی بان مرتبه توانستی
رسید و در ماهی جنان بالا می کشید که دیکری در سالی جند ان ترقی
نمی دید جون دو ساله شد جوانی جلد بود زیرا که **نظم**

بصد عزت همی پرودش ایام ؞ همش صبح از طرب خندان و هم شام
بکوشش اختران بر پای کشته ؞ عناصر نیز کار افزای کشته
ببکبارش دهد تا نشو ذاتی ؞ بتدبیر آمده روح نباتی
کرفته روح حیوانی همین جهد ؞ که از شیرش کی ارد در دهان شهد
بکوشش روح ناطق هم درین بند ؞ که کی کردد سخن کوی و خردمند
شده نشو و نما هم حیلت اندوز ؞ کش ارد بالش بکیاهه هر روز
به نیرو کشته بالش در سکالش ؞ که سروی سازدش در جان بالش
همی هر عضو میمونش در ان کی ؞ که جیزی دم بدم بفزاید از وی

قدوسا

فلک خود گشته به مرحله دوری ∴ فزودش بالش سالی بروزی
چو ماه نو که در روی شب افروز ∴ بود زاینده نورش روز تا روز
و در بعضی از روایات دیده ام که زنان حی می گفتند از بهر فرزند خود
حمایلی از جزع ظفار و امثال آن مرتب سازند و از گردن او بیاویزند تا از شر
چشم زخم محفوظ ماند یعنی **نظم** تا که از چشم بدش هیچ گزندی نرسد
بر سر آتش نقطه سودا بنه ∴ حلیمه بسخن او کار بند شد و گردن
بندی برای آن سرافراز ترتیب داد و از غرائب خاصیتش بیاویخت ∴
پیغمبر را خوش نیامد و از خود دور ساخت و گفت مرا به اینها هیچ حاجت
نیست و بر امثال این حرکات چیزی متفرع نمی تواند شد و حکایتی فرمود
که مضمونش با این راجع می گردد که **بیت** بعنبرینه چه حاجت که تن بیارایم
مرا که طرهٔ گیسوی خود بود موجود ∴ چون ایام رضاع آن حضرت بانجام
رسید او را بمکه آوردند تا بدستور معهود با آمنه سپارند فاما حلیمه و
شوهرش نمی خواستند که از آن سعادت محروم مانند اری **نظم**
دامن دولت جاوید و گریبان امید ∴ حیف باشد که بگیرند و دگر بگذارند
پس بهانه انگیختند و با آمنه گفتند ما از وبای مکه و هواء اینجا ایمن
نیستیم اگر رخصت دهی تا این فرزند ارجمند را باز بقبیله خود بریم
و چند وقت دیگر آنجا باشد عین مصلحت ممکنان در آن خواهد بود
بمبالغه تمام او را برداشتند و به حی خود بردند آورده اند
که سید عالم صلی الله علیه وسلم از مبداء حال باز کسالت و عطلت را

دشمن می داشت ∴ همواره با حلیمه می فرمود همچنانک برادران رضاعی من
گوسفندان بصحرا می برند مرا با خود چرا نمی برند اگر باتفاق ایشانم کاری
فرمایی روزگارم به بی حاصلی نگذرد ∴ و روزگارم به بی حاصلی برد هر چند
حلیمه منع کرد ممتنع نشد و هر روز با ایشان موافقت می نمود مدت
دو ماه و بروایتی سه ماه بدان منوال بر آن ماه دو هفته بگذشت روزی
در خلف خانه با برادر هم شیر خود سیر می فرمود و بروایتی گوسفندان خود را
در آن روز شبانی می نمود ناگاه دو ملک بصورت دو شخص پیدا شدند
و آن حضرت را بگرفتند و بخوابانیدند و سینهٔ بی کینه اش بشکافتند
در زمان برادر رضاعی آن حضرت بدوید و پدر و مادر را از آن حال
خبر داد ∴ ایشان هر دو بتعجیل روان شدند تا بآن جناب رسیدند و از
کیفیت اوضاع و احوالش بپرسیدند فرمود دو مرد سفید جامه آمدند
و مرا تکیه دادند و درزهاء سینه ام بگشادند و شکم مرا شق زدند
بخدا که ندانستم که بعد از آن با من چه کردند و در روایتی آنست که فرمود
دلم را از شکم بیرون آوردند و بشکافتند و دو پاره خون سیاه از آن
بیرون آوردند ∴ آنگاه یکی از آن دو مرد با دیگری گفت آب برف بیار پس
مطهره بیاورد و بآن آب شکم مرا بشست ∴ دیگری گفت آب تگرگ بیاور
پس بیاورد و آن دلم را غسل کرد باز گفت سکینه را بیار پس بیاورد و
باتفاق یکدیگر قلب مرا از آن پر ساختند بعد از آن یکی از ایشان با یار خود
گفت بدوز دل و شکم او را پس بدوخت آن را و بخاتم نبوتش مهر کرد

ومنقولست که اثر شق از میان سینه تا زیر ناف آن حضرت می
نمود چنانك خواص یاران و زمرهٔ دوستداران دران می دیدند و شرح
کیفیت واقعه ازان سرور می شنیدند و در بعض طرق این خبر چنان
وارد شده که سید کونین صلی الله علیه وسلم فرمود آنگاه میزان
عدل بیاویختند و مرا در کفه نشاندند و هزار نفر در کفه دیگر
ریختند و برکشیدند پله که من دران بودم بر زمین بچسبید و پله
قوم در هوا شد چنانك من ترسیدم از آنکه بعضی ازیشان در روی
من در افتند پس با یکدیگر گفتند بگذارید او را که اگر جمیع امت و تمام
بریت را با او برابر سازند هر آینه او از همه بیشتر آید آری نظم

چون در کف سلطان شدم یك حبه بودم کان شدم
گر در ترازویم نهی میدان که میزان بشکنم

آورده‌اند که بعد از وقوف بران حال شوهر حلیمه با حلیلهٔ کریمه
گفت آنچه بر ما بود از حق رضاع با این فرزند ارجمند بتقدیم رسانیدیم
اکنون وظیفه است که او را به مادر خود ملحق سازیم و خاطر از کار
و بار وی بپردازیم مبادا صورتی روی نماید که تدارك آن از دست ما بر
نیاید پس باتفاق سید عالم را برداشتند و بمکه بردند و بوالده اش
سپردند آمنه گفت بحرص تمام فرزند مرا بردید و بخوف ملالش باز
آوردید با من بیان کنید که موجب این حال متناقض چیست شرحی که
معلوم کرده بودند برو عرض کردند آمنه فرمود ترسیده اید از آنکه

آن

شیطان برو تسلط یابد یا جن تواند که تصرف کردن در وی نشاید حقا
که این تصوری محال است و شیطان را با او تعرض کردن چه مجال است
فرزند مرا شانی عالی قرین و برهانی متعالی همنشین است و برخی از کرامات
سامیه که ازان سرور دریافته بود با ایشان تقریر کرده و فرزند دلبند را
باز گرفت و حلیمه و شوهرش را روانه ساخت بعضی از حفاظ خبر و نقاد
سیر شرح توقف آن حضرت در نوبت دوم نزد حلیمه بطریق مذکور
ایراد فرموده اند فاما مختار بیشتر جمعی از مورخان آنست که سید
انس و جان در کرهٔ ثانیه سه سال دیگر در قبیله بنی سعد بماند و چون
آن حضرت پنج ساله و یکماهه شد شق صدر بظهور پیوست و از فحوی
احادیث صحاح مُعْتَمَدٌ عَلَیْهَا چنان معلوم می شود که شکافتن سینه
پر سکینه آن سرور در شب معراج واقع شد کما یجیء بیانه فی المجلس
الخامس ان شاء الله تعالی و روایات اکثر ارباب سیر مخبرست از آنکه
در قبیلهٔ بنی سعد این حال دست داده هر چند در تعیین سال مختلفند
و بر تقدیر صحت اخبار ایشان بالضرورة بتعدد واقعه مذکوره قایل
باید شد والله اعلم و بدانك خبر حلیمه و متعلقات آن بطرق مختلفه
مختصراً و مطولاً در کتب موالید و تواریخ مثبت گشته درین مجلس گرامی
به اشهر و افید اکتفا می نماید و انهاء بواقی آنها حق کتاب مجتبی است و در
بعضی از روایات چنان است که بعد از آنکه حلیمه سعدیه و شوهرش
متن شرح صدر آن عالی قدر بخواندند او را بنزد کاهن وقت بردند تا

بر کا سیجیء

واقعهٔ خود را بتمامها نزد او باز راند کاهن فریاد براورد که ای جماعت
عرب وای طایفهٔ بنو العجب این غلام را بکشید ومرا با او در سلک قتلی
کشید بلات وعزی سوگند که اگر او را بگذارید تا بحد بلوغ آمال رسد
ورخت امنیت بدکان دعوت کشد جمیع ادیان را منسوخ گرداند ودین
مجدد را به مرتبهٔ شهرت رساند حلیمه چون سخن کاهن بشنود سید
عالم را از مجلس او بربود وگفت تو قاتل خود را تعیین نمای که فرزند قابل
کشتن نیست وبا شوهر گفت بعد ازین محمد را درین ساحت مصلحت گذاشتن
نیست وظیفه آنک هرچند زودتر او را بمکه باز رسانیم **مصراع**
تا چشم بدی بروی خوبش نرسد پس محمل آن حضرت را برداشتند
ومتوجه مکه شدند ودر طریقی دیگر فرو نیشست که حلیمه ملازم آن
سرور گشته بجانب ام القری توجه نمود تا امانت امین را بآمنه رساند
چون در حوالی شهر نزول کردند در میان مردم پیغمبر از وگم شد هرچند
تفحص وتفتیش جای او رفت مقصود خود را باز نیافت بنزد عبد المطلب
و او را ازان حال آگاه گرداند فی الحال بکوه صفا برامد ومنادی کرد تا
اشراف قریش جمع شدند وباتفاق بجست وجوی آن محبوب دلجوی قیام
نمودند ومقصود ایشان بدست نمی آمد پس جد سید انام بعد از طواف
بیت الحرام به جد تمام حلقهٔ در کعبه را بگرفت واین رجز خواند که **نظم**
لاهُمَّ رُدَّ راکبی محمدا ادِّهِ الیَّ واصطنع عندی یدا انتَ الذی جعلته لی عضدا
لایبعدِ الدهر به فیبعدا انتَ الذی سمیته محمدا وبتضرعی وافی ازنعم کافی

فرزند خود را بطلبید ناگاه از غیب شنودند که هاتفی لاریب می فرمود
ای گروه خلایق وای طالبان محمد درین سبل وطرایق بدانید که او را خدایست
که هرگز تضییع او نگذارد وپیوسته در کنف عصمتش بدارد عبد المطلب
بزاری فراوان گفت ای منادی پر احسان مرا خبر ده که محمد کجاست
واین گم شده نشان چه خواست ندا رسید که او در وادی تهامه است
وظل محافظت حبیب هامه است پس در زمان سلاح در پوشید وسوار
گشته متوجه شد در راه ورقة بن نوفل باو رسید بموافقت یکدیگر قصد
تا در محل معلوم بخدمتش رسیدند وآن حضرت را برداشتند وبمنزل
آمنه آوردند حلیمهٔ سعدیه را خاطر پریشان مجموع گشت وایشان را وداع
کرد وسبکباران با انواع لطف ومکرمت آمنه وعبد المطلب بحی خود
مراجعت نمود **فایدهٔ جلیله** بدانکه بعضی از مفسران در تفسیر
وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى فرموده اند مراد ازین ضلال وهدایت گم شدن
آن حضرت است در حوالی مکه ویافتن جد او را وبخانه خود رسانیدن
چنانک گذشت وجمعی دیگر می گویند مراد عدم علم است بر تفاصیل شریعت
وجزئیات ملت ووقوف یافتن برانها بوسیلهٔ وحی والهام از حضرت
عزت وفی الحقیقه آیت کریمه مذکوره را بر غیر یکی ازین دو وجه یا مثل آنها
حمل نتوان کرد چه ضلال حقیقی که مستلزم تاریکی عقیدت وسواد
جبلت می باشد باماه روی والضحی وسیاه موی واللیل اذا سجی محمد مصطفی
نظم آن دُرّ بحر کن فکان خواند یتیمش آسمان

نا بوده شلش در جهان دریتیم بابها ❁ زوکاخ بدعت منهدم صبح رسالت متبسم
شمشاد قد فاستقم خورشید روی والضحی ❁ صلی الله علیه وسلم هیچ نسبت
ندارد وتحقیق آیت مذکوره وباقی اقوال مفسران در تاویل ان ضلال
وهدایت حواله بنسخه مجتبی است **نقلست** که پیش از ظهور نبوت
خاتم النبیین حلیمه بمکه رفت ودر ملازمت انحضرت از فقر وفاقه
وخشك سالی شکایت کرد سید عالم کدخدا شده بود خدیجه را فرمود تا
شتری وجهل کوسفند باو بخشید ودر اسلام حلیمه نیز اختلافست
بعضی از ارباب سیر اورا با شوهرش حارث بن عبد العزی در سلك
اصحاب رسول صلی الله علیه وسلم منتظم داشته اند وآن پسر حلیمه
عبد الله نام که با پیغمبر شیر خورده بود ادراك زمان بعثت نموده وفات
یافت اما خواهر رضاعی آن حضرت که شیما نام داشت وخواهر حلیمه حذامه
نام بشرف اسلام مشرف شدند ومعدود اند در زمره صحابیات امید
چنان است که پستانی که مدت دو سال بلب ودهان سید انس وجان
رسیده باشد از دخول در بستان عدن محروم نکردد ان شاء الله چه مقرر
است که **نظم** دو عالم را مفاتیح الهدی اوست ❁
دو کیتی را مصابیح الدجی اوست ❁ ودر زمانی که **نظم**
هنوزش بود وقت شیر وپستان ❁ چه طوفان ریخت بر آتش پرستان
اکر در ایام بعثت واعوام دعوت به برکت صحبت آن حضرت پدر وطن
رضاعی او بدولت ایمان وعرفان وابن ومرحمت حق میان ایشان وآتش نیران

حاجت آمد باشد غریب نخواهد بود ولعمری که **شعر**
لقد شرف الله الحبیب محمدا ❁ بما لا الیه فی الانام سبیل ❁
له کل فضل کان وازداد فضله ❁ فما شئتم عن فضل احمد قولوا
محمد آفتاب آفرینش ❁ مه افلاك معنی چشم بینش ❁ هم انا فتحنا آیتاو
هم از نصر الله رایت او ❁ لعمرك تاج فرق مشك بارش ❁ الم نشرح طراز دور کارش
علی التحقیق تاج سروران اوست ❁ علی الحق خواجه پیغمبران اوست ❁
موسیستان معانی سیر وتواریخ حسن آورده اند که چون حلیمه سعدیه
حضرت سید رسل را بآمنه باز رسانید ❁ ام ایمن که نام او برکه حبشیه بود
ومیراث از پدر بآن سرور رسیده بود بحضانت او مشغول کشت وآمنه
تربیت وعبد المطلب کفالتش بتقدیم می رسانیدند **مرویست** که ام ایمن
می کفت دایما که من بخدمت آن مهتر مشغول بودم هرکز نشنودم که او از
کرسنکی شکایت می نمود بامداد کردی ومقداری از آب زمزم بنوشیدی
وتا شب بآن قناعت فرمودی **ودر سال ششم** از ولادت خلاصه
اهالی هفت آسمان وزمین صلی الله علیه وسلم آمنه را داعیه بر پیش
خویشان مادری که در مدینه داشت پدید آمد بموافقت خواجه کونین
ومصاحبت ام ایمن متوجه طیبه شدند ومدت یکماه در آنجا توقف نمودند
ومنزل ایشان خانه مدفن عبد الله بن عبد المطلب بود وپیغمبر در آن
جانب صنعت شناوری بیاموخت روزی در چاه بنی عدی بن النجار با
جمعی از اولاد مدنیان نخیا ز ساخت می فرمود ومهر نبوت از میان هر دو شانه

اوی نمود طایفه از یهود بر ایشان بگذشتند یکی از آن فوج سیّد
انبیا را بشناخت آن حضرت را بدیگران می نمود و می گفت این پسر پیغمبر
آخر زمان خواهد بود ام ایمن این حکایت بشنود و بآمنه رسانید
پس برفاقت یکدیگر بطرف مکه مراجعت کردند و در اثناء طریق چون
بمنزل اَبْوا رسیدند آمنه خسته شد و هم آنجا ازین عالم رحلت نمود
و در آن منزل او را مدفون ساختند و قصه زیارت فرمودن سیّد
المرسلین قبر آمنه را بسال ششم از هجرت و حکایت زنده شدن
و ایمان آوردن او به نبوت محمد رسول الله سال حجة الوداع در
محل خود مذکور خواهد شد بعد از آن ام ایمن آن حضرت را برداشت
و بمکه برد عبد المطلب آن سبط گرامی را در منزل خود فرود آورد و
طریق تعظیم و تبجیل و تکریمش کما هو حقه می سپرد و همواره ~~مصاحب~~
بمصاحبت سایر اشراف بنی عبد مناف عرصه جهان را روشن بگلشن
روی آن آفتاب ماه شکاف می دیدند و پیوسته ذکر دلایل سیادت
مخایل سعادت او می گفتند و می شنیدند نقلست که شیبة الحمد
در محامد محمدی بسیار می سفت و گوش متوطنان منی و ابطح در بیان
حدیث مدایح احمدی از وجنین می شنفت که در ذات عالی صفات
آن فرزند ارجمند صباحت قریش و ملاحت یثرب و فصاحت بنی
سعد جمع آمده اری فرد هرچه گفتند در اوصاف و کمالیت او
همچنان هیچ نگفتند که صد چندان بود و در سال هفتم از ولادت

وصحبت م

خواجه کاینات علیه افضل الصلوات عبد المطلب با بعضی از اشراف
مکه جهة تهنیت سلطنت سَیْف بن ذی یزن بجانب حبشه رفتند
و شرح این واقعه در مجلس پیشا برگذشت چنانچه از اعاده مستغنی
است و چون ازین سفر باز گشتند قریش از قحط و نیاز بآواز آمدند
و رُقَیْقَه دختر ابو صیفی بن هاشم واقعه دید که معبر بود بآنکه خلاص
آن جماعت از تنگی سال و عسرت بیمنت دعاء عبد المطلب ارزانی
خواهد شد اشراف اُمّ القری از و درخواست کردند تا بطلب باران
جهة دفع تعب باران قیام نماید شیبة الحمد هفت نوبت طواف
کعبه بتقدیم رسانید و محمد هاشمی را بر دوش خود گرفت و از هر بطنی
مردی ملازم او گشته بکوه اَبُوقُبَیْس رفتند و بتضرع تمام از حضرت ذی
الجلال و الاکرام باران طلبیدند و همراهان آمین گفتند همان زمان
کوه کوه ابر پدید آمد و چندان بارید که وادیها روان گشت ساکنان
حرم بسیار خرم و خوش وقت شدند رقیقه که صاحب واقعه بود
بشکرانه این عطیه این دُرَر آبدار در رشته نظم کشید که

بِشَیْبَةِ الحَمْدِ اَسْقَی الله بَلْدَتَنَا ٭ لَمَّا فَقَدْنَا الحَیَا واجْلَوَّذَ المَطَرُ
فَجَادَ بِالْغَیْثِ جَوْنِیٌّ لَهُ سَبَلٌ ٭ سَحًّا فَعَاشَتْ بِهِ الاَنْعَامُ وَالشَّجَرُ
مَنًّا مِنَ اللهِ بِالْمَیْمُونِ بَهْجَتُهُ ٭ وَخَیْرُ مَنْ بُشِّرَتْ یَوْمًا بِهِ مُضَرُ
مُبَارَكُ الوَجْهِ یُسْتَسْقَی الغَمَامُ بِهِ ٭ مَا فِی الاَنَامِ لَهُ عَدْلٌ وَلَا خَطَرُ

وَفِی الوَاقِع مخلص آن گروه از مضیق کرب و اندوه ببرکت مساعدت

سعادت وهمراهي رسول ثقلين وقبول حرمين روي نموده وعبد المطلب
وسيله بيش نبوده وبي شبهه ساكنان حرم بلكه اهل كل عالم بطفيل
ان محترم از كتم عدم قدم در عرصهٔ هستي نهادند وبيامن دولتش
ابواب جود وجود بر وجوه تمام كاينات كشادند ولله در من قال
مقصود ازاب وكل جو وجود محمد است ※ از طينتش مباني هستي مشيد است
بر خاتم نبوت او مهر لا يزال ※ بر صفحهٔ رسالت او نقش سرمد است
نعل سمند اوست كه در كوش آسمانست ※ باي جلال اوست كه بر فرق فرقد است
ودر سال هشتم از ولادت انحضرت متقاضي اجل كريبان جان
عبد المطلب بكرفت وحال انكه صد وده سال وبروايتي صد وبيست
سال وبروايتي ديكر هشتاد سال وبروايتي ديكر هشتاد ودو سال
از عمر كذشته وجهان بينش مكفوف كشته بود بعد ازانكه معلوم كرد (اوم)
كه از چنكال كل نفس ذايقة الموت هيچ آفريده را روي خلاص نيست
ومصراع برهيچ آدمي اجل ابقا نمي كند ※ ابوطالب را بطلبيد
وكفالت سيد اولين وآخرين باو تفويض نمود ورخت زندكاني ازين
جهان فاني بربست ودر حجون كه كورستان مكه است او را دفن كردند
از ام ايمن منقولست كه در روز وفات عبد المطلب ديدم كه جنازهٔ او را
مي بردند وپيغمبر صلى الله عليه وسلم از عقب او مي رفت ومي كريست
وقولي آنست كه بعد از فوت عبد المطلب هريك از زبير وابوطالب
كه برادران اعياني عبد الله بودند ميخواستند كه باد راك كفالت

آن حضرت فاين آيند قرار بر انداختن قرعه كرفت وبنام ابوطالب برآمد
وقولي ديكر انكه باختيار سيد عالم صلى الله عليه وسلم اين منصب باو
مسلم شد على اختلاف الاقوال بعد ازانكه مهم نكاه داشت خواجهٔ دنيا
وآخرت بر ابوطالب مقرر كشت بجد موفور وسعي مشكور محمد عربي را بخانه
برد ونقش صحبت غير از لوح ضمير بسترد والتزام شرايط اعزاز واحترام
سيد انام بر خويشتن لازم شمرد وخوابكاه آن حضرت در پهلوي خود معين
ساخت وهركز بي حضور وافر السرور آن صدر الصدور سفرهٔ طعام
در بام وشام وساير ساعات ايام نمي انداخت ودر جميع مجالس ومحافل
مصاحبت پيغمبر بتقديم رسانيدن بر خود واجب مي شناخت اهل و
عيال ابوطالب به بركت آن نقطهٔ دايرهٔ مطالب بمقاصد ومآرب مي (آیینهٔ م)
رسيدند وهركز بي مطالعهٔ محياي او در آيينه روي رفاهيت و
جمعيت نمي ديدند ودر سال نهم بقولي آن سرور برفاقت ابوطالب
متوجه جانب شام شد وشرح اين سفر بر وفق روايت مشهوره بعد ازين
مبين خواهد كشت وچون سال دهم تمام كرد وروايتي هست كه در
سال يازدهم نوبتي ديكر شق صدر بوقوع پيوست وبر تقدير صحت اين
خبر واقعهٔ مذكوره مثلث باشد وتثليث در تكميل مدخلي تمام دارد و
معاملهٔ غط كردن جبريل سه نوبت انحضرت را در وقت اول نزول وحي
در غار حرا تاييد اين حكايت مي نمايد ولهذا قال المحقق الرومي روح
روحه في اول الدفتر الثالث من المثنوي المعنوي فرد

ای ضیاء الحق حسام الدین بیاد ❊ این سیم دفتر که سنت شد سه بار
ودرین سال آثار غیب واسرار لاریب در نظر نبی عیب ان حضرت ظهور
می یافت ودر سال دوازدهم بقول بسیاری از ارباب سیر ابوطالب
عزیمت کرد که باسم تجارت بجانب شام رود بموجب قضیهٔ مرضیهٔ الرفیق
ثم الطریق خواست که دران سفر از دولت رفاقت محمدی محروم نباشد
چه میدانست که اگر ان مبارک قدم همراه او بود ایادی اقبال طبقهاء
ربح مالامال بر مفارق آمال او بپاشد وقولی هست که اول چنان در خاطر
داشت که سید المرسلین را در مکه بگذارد وهنگام توجه که بتمهید مقدمات
وداع می نمود ان حضرت از نرگس چشم گلزار رخسار را آب داد وعقود آبدار
از جزع دیده بگشاد ونیز ان نظم بزبان حال خبانک نثرهٔ افلاک بیش ان
آب روی خود را برخاک تواضع میریخت در طبق عرض نهاد نظم
خود دهر مرا بهجر تو بسپارد ❊ هجران تکلفی چه معنی دارد
درهجر باختیار چندین بکوش ❊ هجران ضرورتی بسی خواهد بود
درین جانب از اقارب واجانب رفیقی مناسب ندارم مرا چنین تنها
گذاشتن وعهد الشکر مهاجرت بر ملک خاطرم گماشتن ملایم ضوابط
شفقت نمینماید ابوطالب چون کلمات جان گداز ان محبوب دل نواز
بشنود در گریه افتاد وگفت لا اهجرک مادمت حیا یعنی که نظم
لاف محبت زنم تا نفسیست در تنم ❊ ودر جمیع عمر خود بی تو دمی نمی زنم
پس باتفاق با قافله شام روان شدند وروایتی آنست که دوازده سال

ودو ماه وده روز از ولادت سید عالم صلی الله علیه وسلم گذشته
بود که ان سفر دست داد وجمع بین الروایتین بر تقدیر صحت هر دو
ممکن است بانکه گوییم عزیمت در سال دوازدهم وذهاب در سال
سیزدهم تحقق پذیرفته باشد آنگاه وخرج به فی السنة الثانیة
عشر را بقصد واراده خروج تعبیر باید کرد کرد والله اعلم
چون باراضی شام رسیدند ورفقاء ان سفر از انوار رخسار سید انام
صبح وشام بالهام نبی هم بدیدند در نواحی بصری دیهی بود کفر نام که میان
آن قریه وبصری شش میل راهست واکنون بدیر بحیرا شهرت دارد
صومعه دران سر منزل بنا کرده بودند وهمواره جمعی از رهبانان نصاری
انجا بعزلت وانزوا می گذرانیدند دران سال ابو عدا پس راهب که نامش
جرجیس ولقبش بحیرا میخواندند ویکی از مشاهیر احبار وفردی از افراد
اهل اخبار وکتب آسمانی را ضبط کرده بود وصحف نعت ووصف رسول
آخر زمانی بدست آورده دران دیر مسکن داشت ومیدانست که درین
سال مرود قافله ساکنان ام القری بموافقت محمد مصطفی آنجا واقع خواهد
شد هر بامداد که اعلام انوار خورشید رخشان در اطراف واکناف
صوامع ومجامع نصب میکردند بحیرا حجت اذیال آمال نموده بعزم دفع مادهٔ انتظار
وکسر شوکت اعادی واشارد بوسیله ضم ایات وکرامات نبی مختار بسطح
زاویهٔ خویش بر می آمد وفتح ابواب طلب کرده متوجه عقبه که ممر قوافل بود
مترصد می نشست وحلقهاء سلسله صدق رجا به یکدیگر می پیوست

آمال ص

که مگر ازان سوره آیتی دریابد یا ازان معنی بصورتی درآیتی شتابد این حال
در ماضی و مستقبل استمرار می یافت تا روزی که اهالی قافله ابوطالب غبار آفتاب
در بر و عمامه سحاب بر سر از عقبه بنمودند راهب راغب به مساعدت ادله که
از مطاوی کتب آسمانی دانسته بود معلوم کرد که مهر امید از سپهر دولت جاوید
طالع شده و بروشنایی شمع جمع انبیا اراضی بصری چون باصرهٔ اولوالابصار
منور گشته پس همه قافله بیامدند و در پای درخت سدر که محاذی دیر بحیر
صاحب خیر بود منزل ساختند فی الحال نعرهٔ شادی از نهاد بحیرا برآمد و مضمون
این منظوم مترنم شد که **بیت** ای دل مژده که دلدار آمد
شاخ امید مرا بار آمد گویند روزی بود چون کانون سینهٔ مجنون در فراق
لیلی تفسیده و حشر و اجرام چرخ برین چون آتشکدهٔ دل خسروان از اشتیاق روی
شیرین بگنبد السما رسیده نظر بحیرا از گوشهٔ زاویه بر هلال عید اقبال افتاد
در میان قافله کعبهٔ جلال را مشاهده کرد پارهٔ ابر آبگون را دید که برای فرق
آن سبز سرخ روی بُعِثتُ اِلَی الاَسوَدِ وَالاَحمَرِ چتر نیلی ساخته و میان
آفتاب ضحی و مهر سپهر وَالضُّحیٰ از اطلس بنفش پردهٔ منقش پرداخته عین الیقینش
با علم الیقین قرین شد که وقت اظهار آثار دین است هنگام اشتهار آثار انوار
سید المرسلین است شعلهٔ آتش دیرینه از صمیم سینهٔ او زبانه زد مطرب
ذوق در بزم شوق این ترانه زد که **شعر** اِذَا دَنَتِ المَنَازِلُ زَادَ شَوقِی
وَلَاسِیَّمَا اِذَا بَدَتِ الخِیَامُ **بیت** قرب منزل مهیج شوق است
خاصه وقتی که خیمه ظاهر شد ؟ بعد ازان که بحیرا آن آثار و علامات

ازهار صح

عشق صح

بدانست در منزل توقف کردن نتوانست چست برجست و بقصد ادراک
اسرار مواد انس و استیناس سَعیًا عَلَی الوَجهِ لَا مَشیًا عَلَی الرَّاسِ متوجه
شده در صومعه بگشود و پیش ازان او را از گوشهٔ خلوت بیرون آمدن
دستور نبود چون پای کوبان در میان جماعت در آمد و روان دست پیغمبر را
بگرفت و گفت ای اَهلِ قافله و ای همراهان مَهبَطِ فرض و نافله بدانید که
این سید انبیا و رسل و سَنَد هداة فجاج و سُبُل است پیرانی که مصاحب
آن جوان بخت بودند گفتند تو این معنی از کجا می دانی و این سطر دقیق از
کدام ورق بتحقیق می خوانی جواب داد که وقتی که شما از عقبه برین
وادی مشرف شدید هیچ حجری و شجری نماند الا که بسجده رفتند و معهود
می باشد که احجار و اشجار پیش غیر نبیین و مرسلین سجدهٔ تواضع و خضوع
ننمایند و دیگر علامات بینات در رو و بر و ظاهر است که شهود عدول اند
بر آنکه اکنون نوع نبوت درین شخص انحصار دارد و من از شما توقع چنان دارم
که فردا همه جَمعًا بدعوتم قدم رنجه فرمایید و عقدهٔ مشکلی چند که در
خاطر دارم بانامل کرم بگشایید ابوطالب و باقی رؤسا ملتمس او را بوعدهٔ
قبول مقرون داشتند و داغ رد بر جبههٔ طلبش نگذاشتند پس بحیرا بمنزل
خویش مراجعت کرد تا بشرایط ضیافت قیام نماید و روایتی هست که راهب
روز اول از صومعه بیرون نرفت و بقاعدهٔ معهوده در خلوت خویش
قرار گرفت اما آتش شوق دریافت ملازمت پیغمبر آخر زمان بهیچ حال در
کانون دلش قرار نمی گرفت و با خود می گفت آیا چه دست برد نمایم که پای

این پیر و بکلیه اجزایم رسن وکدام چاره سازم که مطلوب جان ودلم دخت

مرحمت باین منزل کشد آخر رایش بران جازم شد که درین دیر بساط

انبساطی بی باید کستراینید وفاید مایدهٔ باهل این کاروان می باید رسانید

جه نهادن خوان ودادن نان سنت ابرهیم است وادراک مطالب دوجهانی

را نشر اضافت ضیافت طریق مستقیم است روز دیگر سفرهٔ دعوتی بالوان

نعم آراسته ترتیب داد ویکی از مریدان بنزد بزرکان قافله فرستاد

که ای کروه مجاوران مکه وبطحا وای طایفه رفیقان صدر نشین ملت

نهرا بسط مایدهٔ اندیشه کرده ام وضبط قاعده خاطر آورده ام درخواست

میکنم که تمام قوم بیکبار بیایید وباب افضال برروی وصالم بکشایید

بس مجموع اصحاب بجانب مسکن بحیرا روی آوردند اما باخود آب روی

نیاوردند یعنی سرور اصفیا وابدال را بجهة محافظت رحال ازمیان

رجال بعلت صغر سال درمنزل بکذاشتند انکاه که سیارهٔ قریش برحوالی

دایرهٔ ان خوان فراهم آمدند راهب طالب هرچند در دایرهٔ روی یک یک

می نکریست مقصود درمیان نمی دید وشرح نسخهٔ حلیهٔ خاتم نبوت را که

در اثنای تحقیق ضمن وحاشیهٔ تعلیق تدبیر تصویر کرده بود مهما امکن

با هر یک از صفحات وجوه آن سران قبایل مقابل می ساخت اصل مسئلهٔ اش

بمرتبهٔ صحت نمی رسید وملحوظش با محفوظ راست نمی آمد برسید که هیچ فردی

از شما ازین دعوت تخلف نموده واز رهط مسافران هیچ مردی با مضمون

مضمار مهاجرت بیموده کفتند خرد سالی که آداب مجالست بزرکان را مستحضر

مرکزم

نیست از میان حاضران غایب مانده بحیرا بانک برآورد که **مصراع**

فَهُوَ الْمُرادُ وَاِیْنَ ذاکَ الْواحِدُ . زنهار ای ابوطالب که سردفتر

مطالب من اوست بفرمای که بحضور آید که مشکلات من سرکشته بیان

بس حادث را که یکی از اعمام ان مفخر کرام بود بفرستادند تا سید انام را

بان مقام اکرام واعظام رسانیدند شاه انبیا دران انجمن چو سلطان

کل در چمن بنشست بیر دیر سپال حوزده در دیباجهٔ جمال وکتابهٔ کمالش

تفرس می نمود وشمایل ومخایل فتوت در صفحهٔ جبین مبینش ظاهر و

مبین می یافت از غایت مهر این نداء سرمهر از سینه اش صدا می داد

که **مصراع** حَبَّذا وَجْهُكَ الْمُبارَكُ فالًا ؞ وبزبان حال غلغلهٔ

این نشید برمی کشید که **نظم** ای که از طلعت تو نور الهی پیداست

بسخن وصف کمال تو کجا آید راست ؞ با وجود رخ جان بخش تو کر دیدهٔ خویش

برکشایند بروی دکری عین خطاست ؞

نفسی از نظر این سرو قدرت غایب بود راستی دیدهٔ بس شد نکران آن حسن

وراست ؞ خَطَوْتَ اِلَی بَیْتی بِرِجْلٍ لَوْ اَنَّنی ؞

فَرَشْتُ لَها الْعَیْنَیْنِ لَمْ اَقْضِ حَقَّها . قدم بکلبهٔ احزان من نهادی و من

اکر زدیده کنم فرش ره سزا باشد ؞ بعد از انکه مواکلت آخر و عام

متفرق ومجلس خاص کشت بحیرا دامن ابوطالب بکرفت ودرخواست

بلیغ نمود که بحرمت حقی جدید که درمیان ما امروز اکید شد که این

خرد سال بیر خرد را بکوی تا هر جه بیرسم از من نپوشد ودر تمهید

فرماید

اجوبهٔ اسوله ام بکوشد ابوطالب کفت ای محمد سوالهای اورا جواب
فرمای وزنك غم بصیقل کرم از لوح دلش بزدای پیغمبر فرمود بیا
تا چه داری و خودرا از کدام فرقه می شماری بحیرا از مسند شیخی خود
برخواست و بعزم مریدی نزدیك ان حضرت بنشیند و اول دو
سواد و بیاض دیده بسندید اش نیك بدید و بیك طرفة العین ان
سواد را با اصلی که از صحاح اخبار سبحانی با او رسیده بود مقابل
ساخت بمقدار یك سرمو تفاوت نیافت سر درج در ضمیر بکشاد
وحاصل ان کلمات بر طبق عرض نهاد که نظم
داشتم از تو سوالی دادی از لطف جواب • بر امید وعده وصلم سوالی دیگرست
برکشادم دفتر حسنت برای فال دل • نیك امد باز مارا میل فال دیگرست
به لات و عزی ترا سوکند می دهم که مقصودم براری سید عالم فرمود
ازین قسم قسم بکذر و نام لات و عزی بیش من میر که انها را بیش من
قربی و عزی نیست بکوی که دیکر مقصودت چیست کفت می خواهم که
ردا از کتف مبارك برداری تا نشانهٔ شانه ات اصلح الله شانه
به بینم وکلی دیکر از کلشن وصلت بچینم فی الحال ردا از دوش انور بر
داشت دایره ان خالهاء مشکین که در خزینهٔ نبوت را بدان مهر کرده
بودند بیدا آمد و کرد نامه که دلهاء عشاق آفاق بجهت آن دربند
بود کشوده شد بحیرا در زمان بتقبیل شانه و تجبیل ان نشانه اقدام
نمود و کفت اشهد انك رسول الله حقا از صمیم نیت و صدق

طویت کواهی میدهم که تو پیغمبر خدایی و از هواجس شیطانی و وساوس
نفسانی جدایی پس از ابوطالب برسید که او ترا کیست و نسبت میان شما
چیست جواب داد که فرزند منست بحیرا کفت نشاید که در این وقت
بدر او در صف احیا باشد ابوطالب کفت پسر برادر من است و اکنون
چند وقت است که صحیب این دل ممتحن است بحیرا تصدیق نمود که اکنون
راست فرمودی و طریق صواب بنمودی چه این در درج یتیم نتواند بود
زینهار اکر بر و شفقتی داری بیند مرا در محل قبول آری و این کوهر کران بها
بصدف شرف ام القری باز رسانی و تحقیقت بدانی که او ختم جمیع انبیاست
ختم زمره اصفیاست مشارق و مغارب جهان از اشراق آفتاب بعثتش
روشن خواهد شد و بر و بحر از آثار انوار مبهجهٔ رایت شریعتش نور خواهد
کرفت نظم إنّ الهلالَ إذا رأيتَ نموّه •
أيقنتَ أن سيصيرُ بدرًا كاملا •• چون به بینی هلال روز افزون
شك نماند که زود کردد ماه •• ای برادر اکر این جوان محترم را دوست
می داری بطرف شام مبری که شام و صبح ضد انند و اورا دران جانب
از اضداد حسد بدانند مبادا دود حسد یهود آیینه جمال با کمالش
کزندی رسانند چه ایشان میدانند که هنکام ظهور تباشیر رونق شریعتش
نزدیك است و دین او ناسخ ادیان و خاتم بنیان بیغمبران خواهد بود
بس کل دل ابوطالب از نسیم این بیان و شمیم این نشان بسان کل
بشکفت و محبتی که با خواجهٔ عالم داشت اضعافا مضاعفه بر اوج کمال

دل

ترقی پذیرفت و از مشاهیر محدثان مرویست بروایت معتبره که دران ولاهفت نفر از قسیسان روم بواسطهٔ آنک از فحاوی کتب سالفه معلوم کرده بودند که دران ماه معین رسول آخر زمان بزمین بصری خواهد رسید بقصد قتل ان حضرت روانه شدند و با وصول قافله برابر به انجا رسیدند و ایشانرا با بحیرا ملاقات واقع شد و عزمی که جزم داشتند با او در میان نهادند بحیرا در جواب ان جماعت گفت هیچ میدانید و می‌توانید که قضاء محتوم واجل معلوم خداوندی را تغییر دهید گفتند این معنی مقدور ما نیست و از دست هیچ آفریده برنمی‌آید گفت پس وظیفه آنست که از سر ان قصه بگذرید و غم بیهوده نخورید که اگر ان شخص پیغمبر موعود است شما برو دست نخواهید یافت و اگر خود او نیست فتنه انگیختن و خون ناحق ریختن مقتضی قواعد انسانیت نیست کما قیل بیت

بس کن ز شور انگیختن وز خون مردم ریختن کز بس شکار آویختن فرسوده شد فتراک تو

نصیحت بحیرا موثر افتاد و ان هفت نفر را میدهشت بهشت از شش جهت باز آمد به پنجهٔ استقامت در دامن بیعت او او آویختند و از دام هوا و هوس بگریختند و باقی عمر با او بسر بردند ابوطالب بران معنی واقف شد و حکایتی که از بحیرا شنوده بود در باطنش موکد گشت و بروایتی متاعی که داشت در بازار بصری به نرخ تمام بفروخت و از انجا بمکه مراجعت نمودند و بروایتی دیگر پیغمبر را بمنشأ و مولد خود باز گردانید تا ضابطه العود احمد تقرر یابد و خود بطرف شام رفت و بدانکه در کتاب مجتبی جهة تحقیق این روایات

وطرق ان بسطی وافی بقلم تدقیق محرر و طریقهٔ توفیق بینهما مقرر گشته فعلیك به وتامل فی مضمونها وانتبه **و در سال چهاردهم**

حرب الفجار ثانی میان قریش و هوازن واقع شد و سید صلی الله علیه وسلم دران معرکه حاضر بود و در اوان نبوت هر وقت که در مجلس ان حضرت حکایت فجار می‌گذشت می‌فرمود من انجا بودم و بقدم براعت میدان شجاعت پیمودم و جد تیر کاری انداختم و علم صلهٔ رحم افراختم و بروایتی فرمود تیرها انداخته بر می‌گرفتم و بخویشان می‌دادم و بصورت و معنی ابواب مدد و معاونت بر روی قریش می‌گشادم و بقول بعضی از مورخان جنگ فجار در سال بیستم از مولد شریف تحقق پذیرفته والله اعلم **مورخان** گفته اند ایام فجار و محاربات آن گروه فجار جهان و بقولی شش روز بوده و انها از واقعات تاریخ عرب است و با مباحث میلادیه مدخلی کلی ندارد فاما چون سید المرسلین صلی الله علیه وسلم بنفس نفیس خویش در معرکه فجار دوم حاضر شد بلکه دران جنگ یمن شروع فرموده ذکر ان بضرورت در سلسلهٔ تحریر درامد و ایراد حرب الفجار اول که در سال دهم از ولادت دست داده و امثال این اخبار که بعضی از اهل موالید و سیر در کتب خود اورده اند مانند وفات انوشیروان و جلوس هرمز و موت هرمز و سلطنت پرویز و فوت حاتم طایی و غیرها اعراض کردن اولی نمود والله العاصم **نقلست** که چون ابوطالب ازان سفر که شمه از شرح ان گذشت بیمنت رفاقت سید عالم صلی الله علیه وسلم از عدم نقصان و وجود سود فراوان آسوده باز آمد دیگر فرزندان

عبد المطلب را که اعمام پیغمبر بودند داعیهٔ کسب بضاعت و تجارت در قدم
مبارک آن حضرت بخاطر درآمد پس زبیر بن عبد المطلب و بقولی عباس بعد
خواست تمام از ابوطالب رخصت طلبید و برافقت سید رسل بجانب یمن رفتند
و دران سفر خوارق بسیار و کرامات بی شمار مرتبهٔ ظهور رسید **و در سال**
بیستم حلف الفضول درمیان آوردند و بواسطهٔ آنک قریش در حرم بر یکدیگر
ظلم می کردند زبیر بن عبد المطلب باتفاق جمعی کثیر از اشراف مکه سوکند خوردند
که ستم جماعت ظالمان از مظلومان را دفع کنند و سید انبیا صلی الله علیه و سلم
دران مجلس حاضر بوده اما در معاهده مدخل نفرموده کروهی از قریش که بان
عهد و پیمان راضی نبودند کفتند هذا حلف الفضول یعنی این کار بر اصل
واقع نشده و قابلیت اهتمام در اتمام نداشته و در وجه تسمیه حلف مذکور
بفضول اقوال دیکر هست کما ذکرت فی کتابنا المجتبی والله اعلم و دران سال
ملٰیکه کرام و حفظهٔ انام بر آن حضرت ظاهر می شدند و اورا بر منوال
هلال از افق اقبال بر یکدیکر انکشت نما می ساختند و دست باندرون سینهٔ
با سکینه اش می بردند و دُرَر فضایل و شمایلش می شمردند و دل با حاصلش
می فشردند و واقعات غریبه می دید و اخبار عجیبه می شنید و در بعضی از اوقات
شمه از انها با ابوطالب انها می کرد و او کاهی با ضغاث و احلام تعبیر و وقتی با
کاهنان عصر شرح آن تقریر می نمود ایشان می کفتند معاذ الله که این وقایع
شیطانی بود معین است که ملیکه تفتیش دلش می فرمایند و ابواب معرفت
و حکمت بر باطن شریفش می کشایند مترصد باید بود که اثار خیرات و مبرات

بر وی ظاهر کشته یوماً فیوماً انوار سعادت و سیادتش تزاید خواهد یافت
ارباب سیر روایت کرده اند که چون سن آن حضرت از بیست بکذشت
در اجیاد که کوهی است در مکه برعایت ضوابط رعی و شبانی قیام می فرمود
و بجهة حق الرعایة قیراطها می نمود **و در صحاح** احادیث وارد شده که
سید عالم صلی الله علیه و سلم می کفت هیچ پیغمبری نبوده الا انکه بکار
شبانی مشغول شده جماعت حاضران مجلس انور کفتند یا رسول الله
تو نیز بان مهم قیام نموده جواب داد آری کوسفندانرا بکوه می بردم
و می چرانیدم و اجرت می کرفتم و مسکینانرا می خورانیدم و حکمت در حوالهٔ
صنعت مذکور بان کروه مشهور انکه میان شفقت و مرحمت ایشان علم
تواضع و خلق عمیمشان متعالی کردد و بعد از انکه آن حضرت بیست
و پنج ساله شد لشکر فقر و فاقه و ضعف قوت و فتور طاقه بر ساحت
بنیهٔ زندکانی ابوطالب استیلا یافت آری آری **نظم**

تا نکویی که خواجه مالش ماند ❁ مال پامال شد و مالش ماند
خواجه پیوسته در خیالی بود ❁ نقش خواجه بشد خیالش ماند
عمل در قیل و بود مال جان می داد ❁ عاقبت رفت و قیل و قالش ماند

روزی شمه از شدت عسرت و ضیق عشرت خویش بر سید المرسلین عرض
کرد و کفت کاروان قریش بعزم تجارت شام متوجه خواهد شد و حاله
خدیجه دختر خویلد دستور دارد که مردم امین را مال قراض می دهد
و بهر طرف روانه می سازد اکر جنانجه مبلغی از وطلب فرمایی شاید که

برمنوال دیگران مساعدت تونجای آرد و نفعی ازین ممر بما رسد بعد ازان
از السنه و افواه حکایتی که ابوطالب با خواجه کونین گفته بود بخدیجه رسید
بوسیله بیغام بری بنزد بیغمبر فرستاد که دوجندان که بدیگران می دهم بتو
ارزانی دارم و مساعدت با تو در هر باب برخود لازم شمارم چه صدق دیانت
وخلوص امانت سیدانس وجان برهمکنان ظاهر بود و زبان دوست ودشمن
اورا براستی می ستود و مدار صنعت تجارت برین صفات می باشد ابوطالب
جون این معنی خبر یافت خوش وقت کشت و کفت این رزقی است که وهاب
آمال و امانی بتو ارزانی داشته پس خدیجه وجه موعود بفرستاد و مقرر کرد که
میسره که غلام او بود و در خریدن و فروختن بصارتی تمام داشت ملازم آن حضرت
باشد و باندك روزي متاع تجارت مرتب ساختند و با قافلهٔ شام متوجه
شدند و در اثناء رفتن میسره کرامات متنوعه ازان سرور مشاهده می نمود
و در تاکید قواعد حسن عقیده می فزود تا بمنزل بحیرا رسیدند و در ان ولا او
قفص کالبد را از مرغ روح خالی ساخته و مسند شیخی صومعهٔ مذکوره به
نسطور راهب رسیده و علامات شان و نزول و آیات یمن قبول خاتم هر نبی
و رسول که در کتب سابقه مسطور کشته دانسته ودیده بود جون نظر کرد
دریافت که بیغمبر در پای همان درخت معین فرود آمده و معلوم داشت
که در سایهٔ آن شجر ننشیند مکر بیغمبر و دیگران به تبعیت او آنجا توانند
باشید بضرورت راهب از دیر به بیرون آمد و از میسره احوال سید عالم
تفحص کرد شمه از آنجه دران سفر ازان سرور دریافته بود مثل سایه انداختن

دست م

مرغان بر فوق ابرك و جوشیدن آب از تحت قدم محترم متبرك و برکت
در طعام بیامن فیض حق بهست آن حضرت با نسطور در میان نهاد شیخ
فرمود دیر ست که درین دیر بانتظار این دولت عمري کذرانم و از اوراق
کتب میسره سطورٌ فنظرةٌ الی میسرةٌ می خوانم لله الحمد که بخدمتش رسید م
و آنجه شنوده بودم کما هو حقه دیدم اکنون ترا وصیت می کنم که ازو
جدا نشوی و درین سفر بشام نروی و مقرر بدانی که او بیغمبر آخر زمان را
است و در جانب شام صبح شریعت اورا منکرانست میسره نصیحتهاء راهب را
فرمان برداري نموده هر بضاعتی فروختنی که همراه داشت در سوق بصری
بفروختن و محبت فاخر سید دنیا و آخرت بخرید و با تفاق بمسکن مالوف
و موطن معروف مراجعت کردند جنان واقع شد که در کرم کاه روزی با متاع ده حه
حرم رسیدند خدیجهٔ دختر خویلد در غرفه خانه بالایی که در مکه داشت
با جمعی زنان نشسته بود از دور دید که شتر سواران می رسند و دو مرغ
بر سر یکی از ایشان پرها کسترده پس او را بآن زنان همنشین می نمود و هر
یك از ایشان را بواسطهٔ دیدن ان امر غریب مواد تعجب می فزود و خدیجه را
در خاطر می کذشت که جه باشد که این مسافران بمنزل من آیند و بار هاء
خود را درین کوشه بکشایند بعد از زمانی میسره در قدم سر دفتر اصحاب
میمنه برسید و شرحی که معلوم کرده بود با خدیجه باز راند و متاعی
که از بصري بمکه آورده بودند بربح تمام بفروختند و جون حساب کردند
ظاهر شد که ضعف رفیقان سود آورده باین جهات محبت سید المرسلین

در باطن خدیجه تمکن یافت و باستحکام سلسله زناشوهری با آنحضرت
میل کرد و در صحایف سیر و تواریخ چنان مثبت گشته که در بدء حال
خدیجه نام زد بسر عم خود ورقة بن نوفل بن اسد بود و در میان ایشان
طریقهٔ عقد نکاح به پایان نرسید پس عتیق بن عابد مخزومی او را بخواست
و پسری و دختری ازو تولد کرد انگاه عتیق هلاك شد بعد ازان ابوهاله
در نام او چند قولست چنانک در نسخهٔ مجتبی محقق گشته خدیجه را در
سلك مناکحت در آورد و هند و هاله و بروایتی هند و حارث و زینب
ازو متولد شدند و ابوهاله نیز متوفی گشت و خدیجه بیوه بماند تا سن
او بچهل سالگی رسید و دران سال پیغمبر و میسره جهة تجارت بطرف شام
رفتند بطریقی که سابقا گذشت و بعد از رجوع ایشان بوطن داعیهٔ
اندراج در زمرهٔ خدمتکاران سید پیغمبران در خاطر خدیجه بدید آمد
و شرح ان بعد ازین مبین می گردد نفیسه بنت منیه روایت کرده
که دختر خویلد یعنی خدیجه در میان زنان قریش بفهم صایب و ذهن ثاقب
و کمال حزم و جمال عزم و شرف نسب و عز حسب و کثرت مال و بسط منال
شهرت داشت و در زمان جاهلیت او را طاهره می گفتند و این لقب مشعرست
بر فضل و بزرگی او و هر یك از اشراف مکه راضی بودند که ما یعرف خود را
در طریق تزویج او صرف کنند فاما سابقهٔ ازلی توفیق و تایید لم یزلی را
رفیق او گردانید تا هر نوع سعی جمیل که توانست بتقدیم رسانید و بحکم
النکاح رق داغ بندگی خواجهٔ بریت بر جبین حریت خود کشید و اسباب

روح روح و ابواب نزهت و فتوح بر روی صاحب دولت نا فتحنا گشاد
نفیسه می گوید خدیجه بعد از دو ماه و چند روز که پیغمبر از سفر شام
بازگشته بود مرا پنهانی بنزد ان محرم راز سبحانی فرستاد تا او را بر
استحکام سلسله مناکحت تحریض نمایم پس بمنزل مهبط تنزیل در آمدم
و در موقف انها معروض داشتم که یا محمد چرا بتاکید قاعدهٔ زن خواستن
اشتغال نمی نمایی فرمود اهبت این کار و عدت کشیدن ان بار ندارم
گفتم اگر صاحب دولتی پیدا شود که مؤنت این مهم از گردن تو بردارد و
مال تمام و جمال با نظام و شرف کفاءت و تحف کفایت بتصرف تو و اگذارد
رضا دهی یا نه پس متفحص شد که ایا ان شخص که باشد که چنین تخم سیادت
و اقبال در اراضی سعادت و افضال بپاشد گفتم خدیجه دختر خویلد
فرمود به که توسل نمایم که این کار را باتمام رساند نفیسه گفت من قبول
کردم که ان مهم بسانم و گوش هوش خدیجه را برساندن این خبر خیر نوازم
فی الحال برفتم وان بشارت عظمی باو رسانیدم و بینهما سلسله الفت
مستحکم گردانیدم و روایتی آنست که میسره این مهم بپرداخت بعد ازان
خدیجه ساعتی مسعود معین ساخت و عمرو بن اسید و ورقة بن نوفل
بن اسد که عم و پسر عم او بودند بطلبید و بنزد پیغمبر فرستاد که با همه
خویش که صلاح دانی تشریف فرمای و بی تکلف باب تالف بر روی ما
بگشای آنحضرت برفاقت حمزة بن عبد المطلب بمنزل خدیجه رفت و بعد از
تمهید معامله مزاوجت ابوطالب و اکابر قبیله را حاضر کردانید و مهم عقد را

باخر رسانید آورده اند که چون مجلس منعقد شد اول ابوطالب خطبهٔ
بلیغه که مشتمل بود بر خطبه بخواند باین عبارت که الحمد لله الذی
جعلنا من ذریة ابرهیم وزرع اسمعیل وضئضئ معد وعنصر مضر
وجعلنا حضنة بیته وسواس حرمه وجعل لنا بیتا محجوجا وحرما
آمنا وجعلنا الحکام علی الناس ثم ان ابن اخی هذا محمد بن عبد الله
لا یوزن به رجل الا رجح وان کان فی المال قل فان المال ظل زائل
وامر حایل ومحمد من قد عرفتم قرابته وقد خطب خدیجة بنت خویلد
وبذل لها من الصداق ما آجله وعاجله من مالی وهو والله بعد
هذا نبأ عظیم وخطر جلیل فحوی این کلمات میمون وترجمهٔ این فقرات
همایون والله اعلم باین عبارت باز می گردد که نوافح نوافج حمد و
سپاس وجواهر زواهر ثنای بی قیاس معروض درگاه عظمت و
کبریاء آن خداوندی که درهٔ هستی ما را از صدف ذریهٔ ابراهیم خلیل اخراج
فرمود ودانهٔ وجود ما را از مزرعهٔ اسمعیل جلیل بدر رود واصول معد
ومضر را منبت نشو ونماء ما ساخت وساحت کعبهٔ معظم وزمین حرم
محترم بجهة مضمار بکران حضانت ومیدان جولان بوستان سیاست
ما پرداخت وعلم اختصاص این طایفهٔ نامیه در حجر وحطیم که مسکن
هر فاضل کریم ومأمن هر مستمند سلیم است بر افراخت وما را پیشوایی صنادید
عرب ومقتدایی ارباب فضل وادب بنواخت بعد از تمهید قواعد مجامد
ربانی بدرستی وراستی که برادرزادهٔ محمد بن عبد الله بن عبد المطلب

له ص

شخصی است که در کفهٔ موازنه وبرابری وترازوی مساوات وهمسری
او هیچ آفریده در نماید الا آنکه بر همه راجح آید اگرچه کیسهٔ مالش بقلت
معروف است فاما این معنی بصورت اعتبار مقرون نمی تواند شد
زیرا که مال سایهٔ ایست در معرض زوال وهمسایه ایست نزدیک بارتحال
وبی شبهه **مصراع** توانگری نه بمال است نزد اهل کمال ومی شناسید
که قرابت محمد با شما غرابتی ندارد وآشنا وبیگانه خویشی شما را معتبر می شمارد
والحال همت خاطرش بخطبهٔ کریمهٔ عفیفه خدیجه بنت خویلد مایل آمده
او را در عقد نکاح در می آرد بمهر ودستیمان موجل ومعجل که حالا و
مآلا ادای آن بر مال من است وبذات خداوند واجب الوجود سوگند
که بعد ازین محمد را خبری بس عظیم والای واثری در غایت شرف واستعلا
مهنی ومهیا خواهد شد وچون ابوطالب مقالهٔ که در خزینهٔ مخیله
ترتیب داده بود تمام ساخت ورقه بن نوفل در مقابلهٔ آن این خطبه
بخواند که الحمد لله الذی جعلنا کما ذکرت وفضلنا علی ما عددت
فنحن سادة العرب وقادتهم وانتم اهل ذلک کله لا ینکر العشیرة
فضلکم ولا یرد احد من الناس فخرکم وشرفکم وانا فی هذا الامر
راغبون یعنی جنس حمد جمیع حامدان مخصوص است برفع درجهٔ
الوهیت خداوندی که فضل عام وکرم تامش بر منوالی که یاد کردی
ای ابوطالب هامهٔ همت ما را بتاج آن فضایل شریفه مزین ومحلی
وقامت با قیمت ما را بدیباج این شمایل منیفه مشرف ومعلی گردانیده

وبمراهی وبتقدیم رسانیدن
بر ذمت من که کافل وعم
خال حال من است صح

کردانیده واز اصل وتبار این جماعت نخبتا ز که تعداد کردي مارا از عالمیان
درکذ رانیده ونحمد الله ومنّه اکنون ما بزرکان عرب ایم ودر مسند
بیشوایي خلایق قرین ناز وطربیم وشما اهل این کمالاتید که برشمردید
ودر صدد شرح وبیان آوردید هیچ فردي از افراد قبایل وعشایر فضل
شمارا انکار نکند وهیچ احدي از آحاد اوایل واواخر به میتین ردّ
بنیان مجد وشرف شما نکند وبحقیقت ما در قبول این خطبه راغبیم
واستحکام سلسلهٔ این مناکحت را طالبیم بس صیغهٔ ایجاب وقبول
یاد کردند وآنچه در بعضی از کتب سیر آورده اند که خویلد پدر خدیجه
در مجلس عقد شریف حاضر بود صحتی ندارد چه قول صحیح آنست که او
بیش از حرب فجار وفات یافته بود والله اعلم ومهر خدیجه بروایتی
چهار صد مثقال طلا وبروایتی پانصد درهم وبروایتی بیست شتر
تعیین نمودند وبر تقدیر صحت روایات ثلثه توان کفت که بعضي از آنها
بجهة کابین وبعضی براي دستیمان اعتبار یافته وهریکی از رواة را
اختصار بر ذکر یک جنس واقع شده باشد ومحتملست که روایتین
نقدین متحد ارند نظرًا الی المقصود وروایةً بالمعنی چه ممکن است
که دران عهد ثمن چهار صد مثقال طلا پانصد درهم بوده باشد هرچند
درین روزکار متعارف نیست یا خود کوییم هر یا قلي این روایت که
مرضي او بوده درکتاب خود ثبت کرده والله اعلم وبعد از تمامی
قاعدهٔ عقد مبارک ابوطالب جهة ترتیب طعام ولیمه اشتري نحر کرد

واشراف قوم را سفرهٔ نیکو کشید وکنیزکان خدیجه اعلان آن سنت سنیه
واظهار آن طریقه مرضیه دف زدند ورقص کردند ودرمیانهٔ روز زفاف
واقع شد وابوطالب بدین سبب عظیم خرم وشادمان کشت واز فکر
معیشت سید عالم وضبط مهمات او فراغت تمام حاصل کرد وکفت الحمد لله
الّذي اذهب عنّا الکرب ورفع عنّا الهموم بس خدیجه کمر خدمتکاري
آن حضرت بنوعي برمیان بست که کشاد دین ودنیا از ان امر باو رسید و
شرح اسلام خدیجه وشمهٔ از مناقب جلیله ومناصب جزیله او وتعداد
فرزندان ذکور واناث از سرور اولاد آدم وترجمهٔ هریک از ایشان در
مجلس رابع محرر ومربوط خواهد شد ان شاء الله تعالی وآنچه درین محل
مناسب البیان است آنکه معلوم فرمایي که ضابطهٔ الفت ومحبت و
رابطهٔ حسن عشرت ومودت درمیان سید عالم صلی الله علیه وسلم
وخدیجه منزلهٔ کبری ودرجهٔ قصوی داشت وان مخدره جلیله عظمی بیمن
عقل وفراستي که وهاب عطایا باو ارزاني فرموده بود از خوي وبوي
بیغمبر آثار سیادت دارین وانوار سعادت منزلین استفاده می نمود ور
ضمیرش چنان می یافت که اورا کاري بس بزرک در بیش است وهمواره کمر
متابعت وخدمت ان حضرت بر خاصرهٔ صدق نیت بسته انتظار می کشید

مصراع تا خود قدر از پرده چه آرد بیرون

وسید المرسلین بعد از ان
که کمال اخلاص خدیجه دانسته ودریافته بود بطریقهٔ وعاشروهن
بالمعروف با او بسر می برد وملاحظهٔ جانبش بر ذمهٔ همت لازم می شمرد وبعضی

از بهر ص

وبعضی از اسرار غیبیه که بر خاطر عاطر محمدی منکشف می‌نشد با وی می‌گفت

وجوابهاء ملایم می‌شنفت چنانکه روایت کرده اند ائمه حدیث واجله اخبار

وتحدیث که روزی خواجه کاینات علیه افضل الصلوات واکمل التسلیمات

با خواص اصحاب از واقعات قبل النبوة حکایت می‌فرمود سخن بآن منجر شد

که گفت شبی در خواب دیدم که سقف خانهٔ که آنجا بیتوته می‌نمودم شکافتند

ونردبانی از نقره نهادند ودو مرد فرود آمدند یکی از یشان استخوان پهلوی مرا

بکشاد ودلم بیرون آورد ونیکو بتفحص آن مشغول شد بعد از آن گفت خوش

دلیست دل او دل مردی صالح وپیغمبری مبلّغ آنگاه باتفاق دلم را در جای

خود قرار دادند وپهلویم درست ساختند واز همان طریق که آمده بودند به

آسمان صعود نمودند چون بیدار شدم سقف خانه بحال خود بود وشرح آن واقعه

با خدیجه گفتم از جام حضور جرعهٔ سرور بنوشید ودر تسکین خاطر من با قصی

الغایه بکوشید وگفت بهیچ نوع غم مخوری که حضرت جلال احدیت همه

خیر وبرکت وروشنایی وجمعیت بتو خواهد رسانید وبدانکه

بعضی از ارباب سیر که گفته اند معراج پیش از نبوت واقع شده استدلال

باین واقعه نموده اند ومقرر است که این معنی در خواب دیده ونسبتی با معراج

بیداری ندارد ودر مجلس خامس شرح وبسط این حکایت مذکور خواهد شد

ان شاء الله تعالی ودر سال سی وپنجم از ولادت آنحضرت قریش

به بناء کعبه وبقولی به تعمیر آن قیام نمودند ودر سبب خرابی خانه دو قولست

بعضی از مورخان می‌گویند دو اندرون بیت الحرام چاهی بود که حکام ماضیه

زیوری چند با صورت آهوبرهٔ از طلا ساخته مکلّل بجواهر ثمینه انجا دفن کرده

بودند جمعی از اوباش قریش بران وقوف یافتند وچاه را بکافتند وگنج مدفون

بیرون بردند بواسطهٔ کندن چاه تزلزلی در اساس خانه می‌افتاد وبمرور روزگار

اصول دیوارها را پست می‌گردانید چندانکه تمام بیت را بشرف خرابی رسانید

وجمع بین القولین ممکن است بانکه گویند اول واقعه کندن چاه روی نمود

بعد از ان سیل دران افتاده وبه آن جهت بویرانی انجامیده باشد علی ای

حال اشراف قریش در سال مذکور بخاطر آوردند که بضبط ان مشغول شوند

وخانه را مسقف سازند چه بیش از ان سقف نداشت بلکه چهار دیوار

بود طول آن بقدر یک قامت اتفاقا دران ولا از جانب روم براه دریا کشتی

برسید وتباهی شد واز سکان ان سفینه شخصی باقوم نام در صنعت بنایی

بی‌نیک ماهر با قوم خویش در ساحل جده قرار گرفتند خبر بقریش رسید بعد از

وقوف بران حال غنیمت دانسته ولید مغیره با جمعی از یشان برفتند و

چوبهاء جاریه برای اتمام آن خیر جاریه بخریدند واستاد را مصاحب ساخته

بحرم آوردند تا بکار مشغول شد وقرار کردند که بر منوال بناء ابرهیم

راست سازد بشرط آنکه اجزاء دیوارها همان باشد که بوده وبغیر آن

مخلوط نگردد استاد گفت ممکن نیست که از همان اجزا مثل ان عمارت

توان ساخت یکی از دو چیز اختیار کنید تا اجازت دهید تا دیگر سنگ

وگل با ان درآمیزم یا از مقدار خانه چیزی کم کنم به شق دوم راضی شدند

وموضع حجر را از بیت خارج کردند لاجرم آن محل را اسم حجر می‌گویند وهم حطیم

بد بد آمد وبر انهدام شرف
گشت وبعضی دیگر گفته اند سیل
در خانه ۴

می نامند پس چهار رکن خانه را میان قبایل قریش قسمت کردند و در عمارت
شروع نمودند و همه سنگ می کشیدند و پیغمبر صلی الله علیه و سلم با
ایشان در سنگ کشیدن موافقت می نمود تا دیوارها بر آوردند و
آستانهٔ حرم را بلند ساختند تا سیل بخانه در نرود و بی اذن بوّاب هر کس
در نتواند رفت چون هنگام آن شد که حجر الاسود در محل خود قرار کند
میان بطون قوم قریش مانند بنی هاشم و بنو امیه و بنو مخزوم و بنو زهره
و اقران ایشان مخالفت ظاهر گشت و هر طایفه می خواستند که بادراک
آن دولت فایز آیند و آن کار بدست ایشان بر آید و مدت چند روز هر روز
اشراف هر بطنی حاضر می شدند و سور مفاخر انساب و آیات مآثر احساب
با یکدیگر می خواندند و فضل خود بر زبان می راندند چندانکه کار
از مقام مفاخرت به منزل مشاجرت رسید و خصومت از مقابلهٔ سنان
زبان بمقاتلهٔ زبان سنان انجامید تا بحدی که بنو عبد الدار دستها پر خون
ساختند و به اتفاق عهد بستند که تا خون ما تمام ریخته نشود نگذاریم
که دیگری درین امر بر ما پیشی گیرد و آن عهد بعقد الدم ملقب گشت
بعد از آنکه گفت و گوی از حد اعتدال درگذشت ولید بن المغیره که از
پیران قریش بود جوانان قوم را از جنگ و قتال منع کرد و از فتنه و وخامت عاقبت
مخالفت و جدال همه را خبردار ساخته مضمون این منظوم چون در آبدار
بگوش هر فردی رسانید که **نظم** پیران سخن بتجربه گویند و گفتمت
هان ای جوان که پیر شوی پند گوش کن ❁ و بر آن قرار داد که بامداد

هر که اول از باب بنی شیبه در آید درین قضیه حکم باشد ~~و هر حکم و قضا~~
و هر حکم و قضا که او امضا فرماید برضا مقرون گردد نخستین خواجهٔ هر دو
جهان بمسجد در آمد جمله برسیدن او شاد شدند و از بند بندگی غم آزاد
گشتند و گفتند درین معامله **مصراع** بهر چه حکم کنی در میان ما حکمی
در زمان ردای مبارک از دوش برگرفت و بر زمین بگسترانید و بید بیضا
حجر اسود برداشت و در میان ردا در آورد و فرمود از هر قبیله یکی اختیار
کنند تا گوشهٔ این ردا بردارد و سعادت و برکت این مهم بجمیع ما اهل برسد
و هیچ کدام محروم نماند عُتبة بن ربیعه و ابو زمعه و ابو حذیفة بن المغیرة
و قیس بن عدی در آمدند و هر یک گوشهٔ بگرفتند و سنگ را با ردا برداشتند
و پیش دیوار آوردند شاه انبیا و ماه اصفیا سنگ را برگرفت و در جای خود
مستحکم کرد اینهمه بان معنی خشنود گشتند و بنای خانه باتمام رسید
ایراد این مقدار از تاریخ خانه جهت مدخل پیغمبر صلی الله علیه و سلم در آن
باب بضرورت واقع شد و تفصیل آنکه اصل خانه اول چه بود و کجا
شد و بعد از دفع که بنیاد بنا کرد و چند نوبت پیش از بعثت سید
عالم و در ایام شریعت آنحضرت خراب گشت و باز ساختند و سرانجام
در آخر کار بچه خواهد رسید با نسبت کلی و دخلی بامباحث میلادیه
ندارد و بر سبیل استطراد استیفاء بعضی از امور مذکوره در نسخه
مجتبی واقع شد این بود وقایع مشهوره و حوادث معروفه مزبوره از
شب تولد سید رسل صلی الله علیه و سلم تا سال سی و پنجم از عمر آن

حضرت که بوسیلهٔ قلم مهرهٔ فن میلاد و سیر در حیطهٔ ضبط در آمد و بعد ازین
واقعه رؤیاء صادقه که تباشیر صبح نبوت و رسالت و مبداء روز فتوت
و بسالت بوده در دیباچهٔ مجلس رابع انشاء الله تعالی بعبارات بی نظیر
و اشارات دلپذیر بر منصهٔ عرض جلوه خواهد نمود و طالبان صادق
الاخلاص و راغبان موافق الاختصاص از مطاوی ان اسرار و فحاوی
ان آثار حقیقت قضیهٔ مرضیهٔ سَبَقَتْ رَحْمَتِي غَضَبِي معلوم خواهند نمود
چه مقرر است که اگر این معنی صورت نبستی عقد الجواهر بود و وجود مصنوعات
مطلقا انتظام نیافتی و بوارق شوارق شهود و نمود مخلوقات بر عرصهٔ
عوالم تمکین و تکوین نتافتی زیرا که غضب مقتضی اعدام است و رحمت مفید
ایجاد اگر تجلیات صفتین مذکورتین تعارض نمودی و مستلزم تساقط گشتی
سلسلهٔ مکونات مستحکم نشدی فاما سابقهٔ این سبقت رقم هستی بر
چهرهٔ کاینات کشید و بجهة مظاهر اسما و صفات خویش این مرایا را پسندید
و سر كُنْتُ كَنْزًا مَخْفِيًّا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أُعْرَفَ فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لِأُعْرَفَ
هویدا و این همه صدا در عالم کون پیدا آمده **نظم**

همه عالم صدای نغمهٔ اوست ** که شنید این چنین صدای دراز

اکنون تقریب سخن اقتضاء ان می نماید که حرفیه ان مجلس سامی در بیان
شمهٔ از بث آثار رحمت بالغهٔ ارحم الراحمین از اول بآخر رسد تا
عالمیان بدانند که وجود همه بجود اوست و نمود همه از بود اوست
و رجوع همه بعتبهٔ شهود اوست وَالْكُلُّ مِنْهُ وَبِهِ وَإِلَيْهِ

ا ارسال انبیا و رسل نتیجهٔ رحمت است أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ
ب برکت سکینهٔ شب و بسط دفینه خزینه روز اثر رحمت است
وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ت تایید ابرار یعنی
پیغمبران بزرگوار نمودار رحمت است يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ ث
ثواب مؤمنان و ثبات قدم موقنان علامت رحمت است يُبَشِّرُهُمْ
رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ ج جمال عرفان و جلال منزلت اهل
ایقان پرتو طلوع آفتاب رحمت است فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ
ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ ح حلاوت نوید به بهشت جاوید از فیض جمال
رحمت است كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ خ خلق مصطفی با اهل
وفا و جفا لازمهٔ رحمت است فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ د
دبدبهٔ داد شاهان و برآوردن مهم دادخواهان راشحهٔ سحاب رحمت
است قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي ذ ذوق جذبات ربانی در مذاق
وفاق عارفان سبحانی بامیدواری رحمت است وَرَحْمَةُ رَبِّكَ خَيْرٌ
مِمَّا يَجْمَعُونَ ر راحت شمایم نسایم شمال و صبا از مهب صدق و
صفا مقدمهٔ رحمت است وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ
رَحْمَتِهِ ز زینت امان از عذاب نیران محض رحمت است وَرَبُّكَ
الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ س سعت روزی قرین سعادت و سیادت
و به روزی بمساعدت رحمت است قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ
رَبِّي ش شرف دودمان و شمایل خاندان بواسطهٔ نزول رحمت است

رَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ ص صِدْق صورت و معنی
صَالِح بيغمبر عالی درجات در صدر صفه صلاحيت ونجاة بوسيلهٔ
رحمت است نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا بِرَحْمَةٍ مِنَّا ض ضياء ضيا فت
بهشت برين برموايد پرفوايد عليين بمعاونت رحمت است فَفِي رَحْمَةِ اللهِ
هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ط طرب كل اشيا در جنبات ارض وسما بمصاحبت
رحمت است وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ظ ظهور اجابت دعوت زكريا
در مواقف عرض اخلاص ودعا بيامن وعد رحمت است ذِكْرُ رَحْمَتِ
رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ع عبادت محسنان بر سجادهٔ طاعت وايقان به
دستياري رحمت است اِنَّ رَحْمَتَ اللهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ غ غفران
ذنوب وسيآت ومحو كدورت خطايا وزلات از سطوع بوارق رحمت
است يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ ف فتح وفيروزي بندگان در مسالك
ممالك آشكار ونهان قطرهٔ از دريای واسع الارجاء رحمت است مَا يَفْتَحِ
اللهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ق قراءت قرآن در مجالس
اهل ايمان واحسان مودّي به نيل امداد رحمت است وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ
مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ك كفايت امور جمهور در جميع اعصار
ودهور بسبب رحمت است ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ ل
لطف ربيع مشتمل بر فنون سر بديع جرعهٔ از جام اكرام رحمت است
فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَةِ اللهِ م موافقت ومحبت زوجين وملايمت
ومرافقت زوجين شعبهٔ از دوحهٔ رحمت است وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ

رَحْمَةً ن نواخت هو عزّ اسمه شعله از شعلات شمع شهود رحمت است سَبَقَتْ
رَحْمَتِي غَضَبِي و وحي الهي بان مهبط اسرار پادشاهي دابطهٔ اسباب رحمت است وَ
مَا كُنْتَ تَرْجُوا اَنْ يُلْقَى اِلَيْكَ الْكِتَابُ اِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ ه هدايت ابدی وازلی
به ادراك عنايت لم يزلی جشمهٔ از ينابيع رحمت است وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ
لا لَا اِلَهَ اِلَّا الله بی شايبهٔ شك واشتباه نهنك بحر رحمت است لَا اِلَهَ اِلَّا الله
حِصْنِي وَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي اَمِنَ مِنْ عَذَابِي يَعْنِي فَازَ بِرَحْمَتِي ي يمن مقدم سيد
پاكان وسند ما كان وبشر بعثت ان بدرقهٔ قافلهٔ دو جهان مركز دايرهٔ رحمت
است وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ نظم كر صورت تو رحمت عالم نيامدی
از حضرت خدای كه دادی بما پيام ❁ نَجَاتِي فِي مَدْحِ الْحَبِيبِ مُحَمَّدٍ رَجَائِي بِهِ عَفْوٌ وَفَوْزٌ وَرِضْوَانٌ
نَمَا شَرَفًا فِي الْخَلْقِ مِنْ قَبْلِ بَعْثَةٍ ❁ وَكَمْ هَتَفَتْ بِالْبَعْثِ جِنٌّ وَكُهَّانٌ نَقَلْنَا مِنَ الْاَخْبَارِ اَنَّ بِوَضْعِهِ
اَضَاءَتْ لَهُ بِالنُّورِ بُصْرَى وَكَنْعَانُ ❁ نَعَمْ جَاءَ مَخْتُونًا خِتَانَ اِلَهِهِ لِكَيْلَا يَرَاهُ حِينَ تَخْتِنُ اِنْسَانُ

نَسُودُ بِمَنْ سَادَ النَّبِيِّينَ كُلَّهُمْ ❁ وَاَعْلَى لَهُ دِينًا عَلَى الدِّينِ دَيَّانٌ
ماء معين جيست خاك پای محمد ❁ حبل متين ربقهٔ وفای محمد
خلقت عالم برای نوع بشر شد ❁ خلقت نوع بشر برای محمد
سوده همه عرشيان جبين ارادت ❁ بر كف نعلين عرش سای محمد
عروهٔ وثقی بس است دين ودول را ❁ رشتهٔ از گوشه ردای محمد
جای محمد درون خلوت جان است ❁ نيست مرا ديگری بجای محمد
حد ثنايش بجز خدا كه شناسد ❁ من كه واند يشه ثنای محمد
ليس كلامي بفي بنعت كماله ❁ صل الهي علي النبي وآله

المجلس الرابع من كتاب درج الدرر
ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على خير من اوحي اليه الحكمة وفصل الخطاب
سيد الانبيآء والمرسلين وسند الاصفيآء المقربين في
كل فصل وباب محمد المصطفى المزكي المحلى بذكر رسالته
المنبر والمحراب الحمد لله الحمد لله الذي بعث في الاميين
رسولا منهم يتلوا عليهم آياته وايده بقواطع حججه وسواطع
بيناته ختم بلبنة وجوده ايوان الرسالة العقسآء واتم بشرفه
فضله وجوده بنيان الرسالة العليآء اطلع من افق كرامته
كواكب المنامات الصالحة فكان لا يرى رؤيا الا جآءت مثل
فلق الصبح المستنير بالبشائر اللائحة ثم حبب اليه العزلة و
الانزوآء والانقطاع من مخالطة الرجال والنسآء حتى جآءه
الحق وهو في غار حرآء وظهر عليه الناموس الاكبر وانزل اليه
الوحي الصادق الازهر فتعلم من روح القدس وبافصح الكلام
نطق كما بين حقيقة هذه القضية المرضية لسان القرآن
المعجز الذي من سبح في بحار معارضته ادركه الغرق وقال
وحيا على النبي الابطحي الذي انشق باشارة انملته نطاق القمر
وانفلق بسم الله الرحمن الرحيم اقرأ باسم ربك
الذي خلق خلق الانسان من علق ونشهد ان لا اله الا
الله وحده لا شريك له شهادة منجية من مضايق الفرق

ونشهد ان محمدا عبده ورسوله وحبيبه وخليله المنتقل نور
نبوته من الاصلاب الطيبة الى الارحام الطاهرة طبقا عن
طبق صلى الله عليه وعلى زوجه وآله وصحبه ورهطه
المستفيضين من سجال نواله والفاتحين من ابواب السلوك
الاقفال والغلق خصوصا على ذوي قدر رجلي ابي بكر وعمر وعثمان
وعلي وسبطيه وقرتي عينيه وعميه وصنوي ابيه ومهاجريه
وانصاره وذويه وسلم تسليما كثيرا الحديث بسم الله و
الحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله لما بعد فقد
وصل الي بالاسانيد الصريحة من المسانيد الصحيحة بنقل العدول
الاثبات ورواية الفحول الثقات معنعنا متصلا الى انس بن مالك
رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الرؤيا
الصالحة جزء من ستة واربعين جزءا من النبوة حديث صحيح
رواه البخاري ومسلم في صحيحيهما صدق رسول الله لغت
موسسان قواعد مهذبه فروع واصول ومهندسان معاقد مرتبه
معقول ومنقول رضوان الله تعالى عليهم اجمعين چنين روايت
مي كنند از حضرت با نصرت متمم بيت المعمور نبوت ورسالت
معلم رق منشور فتوت وبسالت سلطان مسند قربت ووصول
قهرمان معهد وما محمد الا رسول آن مه طلعتي كه برداشت نقاب
از جبين وقال اني رسول رب العالمين وفرمود با ان جماعت

ظلوم كفاد انا ادعوكم الى العزيز الغفار يعني كفتا دمرا مشويد جاحد
والهنا والهكم واحد جون حق مطلق باب بعثت برروي مزكشاد
يا قوم اتبعوني اهدكم سبيل الرشاد بس كروهي كه بصلاح بودند
ملحق قالوا الآن جئت بالحق وطايفه كه عناد نمودند وخلف
قالوا قلوبنا غلف لاجرم بشارت رسانيد بكوش مومنات و
مومنين كه ان رحمة الله قريب من المحسنين ومعاتب كردانيد
هر غافل ناسپاس باين تهديد كه ان لك في الحيوة ان تقول لا مساس

نظم

سيد وا في علوم من لدني اقتباس ... شاه اوادني سربر رتبت زدني التماس
پس وحي او بشسته جرك شرك از ثوب دل ... امر ونهي او نهاده قصر ملت را اساس
راز او در خانقاه لي مع الله بي شمار ... نا او در بارگاه تب الى الله بي قياس
طبل فضل دولتش در آسمانها مي زدند ... وز تواضع در زمين او مشتجوي كرد آس
گفت حق اي گنج رحمت رنج تو از بهر كيست ... گفت يارب از براي عاصيان بي سپاس

شمسوار ميدان اجتبا شهريار ايوان اهتدا صدر صفه اصطفا محمد مصطفى صلى الله عليه وآله وسلم وعظم ونجل وكرم راوي حديث مروي آحاد مراتب صدق واخلاص را فذلك انس بن مالك است خادم خاص پيغمبر نقل ميكند ازان سرور كه فرمود خواب راست رحماني جزويست از چهل وشش جزء از نبوت پيغمبر آخر زماني اين ترجمه ظاهر حديث بود كه شنودي اما كشف استاد وشرح اسرار ان خالي از دقتي نيست

اگر همگي دل با حاصل توجه فرمايي ودريچه گوش هوش بگشايي بود داري ازان در نظر انورت عيان كنم الفاظ نبويه بعبارتي بديع بازنو بيان كنم بشرط انكه بصدق همت امداد كني وروح مقدس محمدي بتحفه درود شاد كني وبگويي صلى الله عليه

نظم

جزي الله عنا احمدا خير ما جزي ... فقد جاءنا بالحق فالحق ابلج
جمال بدا بين الحطيم وزمزم ... فظلت له الآفاق بالنور تبهج
جبين اذا شاهدته في دجنة ... ترى البدر بل اعلى وابهى وابهج
محمد كايت نور ست رويش ... سواد روشن والليل مويش
گرامي نازنين حضرت پاك ... كزو نازنده هم انجم هم افلاك
دو عالم را چراغ چشم بينش ... كليد فتح باب آفرينش
دو ابروي مبارك بركشاده ... دو نون كن فكان را جلوه داده
مژه وابروش ايزد ياد كرده ... پس از نون والقلم سوگند خورده
شده از نور بخشش چرخ برپاي ... بنا ميزد زهي ماه فلك ساي

عليه من الصلوات اكملها واغلاها ومن التحيات اشملها واغلاها اكنون بدانكه بعضي از شراح اخبار سيد المرسلين در وجه اختيار عدد ستة واربعين مي فرمايند ايام بعثت پيغمبر قرشي واعوام دعوت دين پرور هاشمي بيست وسه سال بوده و مدت شش ماه تمام صاحب جمال وحي والهام در مرايا رويا ومنام بسيد انام رخسار مي نموده ومقرر نست كه شش ماه جزو بيست از چهل

وشش جزو بست وسه سال زیرا که هریك سال مشتمل است بر دو شش
ماه بلا شك واشتباه وبوشیده نماند که برین توجیه جند اشکال ورود
پذیرد ودر زمان تدقیق این حکایت ودراوان تحقیق این روایت نقاد
فهم وادراك وصراف عقل دراك باتامل تدبر وتامل اذیال تفکر وتعقل
می گیرد اوّل انکه نزد ارباب سیر بمرتبهٔ شهرت رسیده که نزول وحی
صادق بران طبیب حاذق در اول سال جهل ویکم از ولادت بوده و
معین است که رویاء مذکوره بیش از ظهور روح الامین تحقق می یافته
بر داخل ایام بعثت نتوان داشت وجون از شهور اعوام نبوت باشد
جگونه جزء ان تواند بود دوم انکه انحصار اوقات منامات نبویه
در شش ماه بلا زیادة ونقصان اصلی موثوق به ودلیلی معتمد علیه
ندارد ودرانکه سیدنا وآخرت صلی الله علیه وسلم بیش از نبوت
وبعد از نبوت تا هنگام رحلت آن حضرت کیف ما اتفق واقعات می
دیده ومسامع یاران شرح آنها را می شنیده جنانکه در صحاح آثار وحسان
اخبار بثبوت رسیده هیج شایبه نیست سیوم انکه روایات صریحه
درباب رویاء صادقه وتعداد اجزاء نبوت مختلف واقع شده اربعة
وعشرین خمسة وعشرین ستة وعشرین سبعة وعشرین اربعین
اثنین واربعین اربعة واربعین خمسة واربعین ستة واربعین
سبعة واربعین تسعة واربعین خمسین سبعین اثنین وسبعین
ستة وسبعین جنانجه پانزده طریق باشد وبعضی ازین طرق قابلیت

آن ندارد که بمستودی که سابقا گذشت موجه سازند وبه تمهید جمع
وتقسیم ان پردازند زیرا که سنوات نبوت به ان وفا نمی کند جهارم
انکه مفهوم اشارات مذکوره ومنطوق عبارات مسطوره صریح است
درانکه رویاء صالحه که درین حدیث جزئی از اجزاء نبوت داشته
اند منامات نبوی است بنا برین تعریف الرؤیا الصالحة بر عهد قرار
باید داد وخبر معتبر لَمْ یَبْقَ مِنَ النُّبُوَّةِ اِلَّا الْمُبَشِّرَاتُ قیل
وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ قَالَ الرُّؤْیَا الصَّالِحَةُ یَرَاهَا الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ مشعر است
برانك الف لام جنس می باید گرفت وروایت رُؤْیَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ
سِتَّةٍ وَاَرْبَعِینَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ نص است درین معنی وبرین تقدیر
مشکل باشد رؤیاء صادقه امت را از اجزاء نبوت داشتن جه مقرر
است که هیج فرد از افراد امم مجال اندراج در سلسله پیغمبری ندارد
آری بیت هر مختصر جه داند آیین عشق بازی
کی در هوا مگس را باشد مجال بازی نظر بر ورود این واردات
مشکله جمعی از ائمه دین مقام سلوك سبیل توقف وتعبد برخود لازم
شمرده وبه محك توقیف حروف تصرف وتحریف از الواح ضمیر هر حریف
ظریف سترده می گویند امثال اینها از قبیل متشابهات است مانند اعداد
رکعات ومقادیر زکوات وتقادیر جمرات وَمَا یَعْلَمُ تَاْوِیلَهُ اِلَّا اللهُ
الْعَالِمُ دَقَائِقَ الْخَطَرَاتِ لکن فوجی از ارباب رسوخ که در مواقف تحقیقات
حکم ثبات قدم می ورزند در تجرع این کؤس وتدرع این لبوس به بدین

طریق وطرز ند بلکه درجسم مادهٔ هرمشکلی پی کوشند ومطلقا نقد را
به نسیه نمی فروشند زیراکه نظم غم نیامده ورفته بیش زندان نیست
کراهل معرفتی وقت راغنیمت دان ویه مساعدت جد واجتهاد در
مراحل چنین واعتقاد می پویند وهرسوالی راجوابی مناسب بحسب عطیهٔ
ازمنه واوقات می کویند فَاسْتَمِعْ لِمَا يُتْلَى عَلَيْكَ
وَتَقَبَّلْ مَا يُهْدَى إِلَيْكَ اما جواب از اشکال اول آنکه نزول وحی
منامی برحضرت رسالت نصرت سید الانامی در شهر ربیع الاول متحقق
کشته ومدت شش ماه خالق حسن وقبح بر تمثال سفینهٔ دم صبح سطور حق
والهام را در لیل ویوم بطریق رویا ونوم در لوح مخیله آنحضرت ثبت
می فرموده وبعد از ان درماه مبارک رمضان روح القدس را شفاها
بران سرور ظاهر کردانید تا امر مطاع واجب الاتباع اقرأ باسم ربک
باو رسانید وروشن است که از شهر ربیع الاول تا رمضان شش ماه
ازافق یقظه وانتباه می تابد وصاحب فهم وذکا ازمضمون کلمات
تامات اوحی الله تعالی الی رسوله علی راس اربعین سنة این معنی درمی
یابد وظاهر نص ساطع البرهان شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ
الْقُرْآنُ باقدام تحقیق برمراقی تصدیق این صورت می شتابد وبرین
تقدیر ایام منامات صالحه نبویه داخل سنین نبوت باشد وبناخن
شک وتخمین رخسار صدق یقین معبران این واقعه نخراشند واز
نحوی تقریر سابق جواب اشکال دوم معلوم می کردد وسجل تفحص اوقات

رویاء آنحضرت درمی نوردد چه معین است که درین محل مقصود
از واقعات صالحات احمدیه مناماتی است که با وحی جبرئیلی مختلط
نبوده بلکه عرصهٔ مقصود به خطوات انفراد می پیموده وبحقوق خوابهای
سابقه ولاحقه ضرر نمی رساند بجهة آنک ایام سابق تخلی با سالهاء
نبوت ندارد وبخروجی ناطق سفاین وقایع لاحقه را معمور می شمارد
ودر تضاعیف بیان مقاصد این مجلس عن قریب توضیحی درین بحث
واقع خواهد شد ان شاء الله تعالی واما جواب اشکال سیم آنکه
اصح روایات پانزده کانه طریق ستة واربعین وروایت سبعین
است وتوجیه عبارت اولی سابقا بوضوح پیوسته بنوعی که غبار
تزلزل بران ننشسته وطریق سبعین برکثرت محمول می تواند بود چه
این عدد اکثر من ان یعد درمجال تکثیر مجال تقریر یافته واذهان بس
یار بعد از استماع هفت وهفتاد به سرمنزل ادراک بسیار شتافته
واز بواقی طرق مزبوره در شرح آنچه قابل توجیه است چنان باید گفت
که اظهار آن حال واخبار آن مقال در اوقات مختلفه برمنصه تعبیر
قدم نهاده وزبان مخبر صادق درهر وقتی از اوقات شرح واقعه از
قرار واقع خبر داده کاهی که از سنوات نبوت دوازده کذشته جزء
من اربعة وعشرین کفته وزمانی که سیزده سال تمام شده مسامع حاضران
روایت جزء من ستة وعشرین شنفته وقس علی هذا وآنچه قابلیت
توجیه ندارد با قدار الضرب آثار آنرا در دایرهٔ اعتبار نمی کذارد

واما جواب اشکال چهارم آنکه رؤیای صالحه نبوت بی شک جزوی
از اجزاء نبوت بوده و واقعات صالحات امت از حیثیت مشابهت با
منام سید انام در بستن مماثلت ننموده و وجه شبه آن در رؤیا این
آنکه هر دو مخبرند از احوال غیب بی غایله وهم و ریب و بسط بساط این
اسوله و اجوبه کما هو حقها و طریقها و توضیح و تنقیح آن وظیفه کتاب
مجتبی است و اینجا غرض عرض تلویحی بیش نیست والله اعلم هذا و پیش
از شروع در بیان مهمات این مجلس نامی ناچار است تمهید مقدمه ضروریه
نمودن بعد از آن بمفتاح توفیق قفل تدقیق از در خزینه تحقیق گشودن
تا عقد کلام نسق و انتظام گیرد و متاع فصاحت در بازار بلاغت رونق
و نظام پذیرد فنقول والله تعالی هو الموفق للصواب والهادی
الی طریق الحق بلا ارتیاب

ذکر عصمت انبیا و رسل علیهم الصلوة والسلم

اتفاق ارباب فضل و علم و یقین و اجماع
سالکان مسالک ان المتقین بر این جمله منعقد گشته که اذیال عصمت
فوج انبیا و رسل علیهم الصلوات والسلم در هیچ وقت از اوقات بعد از
نبوت و قبل از آن بلوث شرک و غبار کفر هرگز آلوده نشده و قلم شکوک
و ظنون حروف جهالت ذات و صفات حی قادر بیچون و سطور گمان بد
بخداوند تعالی و مثل آن از جنس نقص و عیب بر صحیفه ضمیر منیر ایشان
ثبت نکرده و همواره قلوب بی عیوب آن طایفه سامیه از معرفت و توحید
مملو بوده و خطوات خطیات خبیثه ساحت بواطن نفیسه ایشان نه
پیموده و بعد از نزول وحی و تاکد قواعد امر و نهی جمعی کثیر از محققان فقها

و محدثان و متکلمان بر آنند که معاصی مطلقا خواه کبیره و خواه
صغیره بعمد و سهو و جد و لهو از ایشان صدور نیافته و آنچه
بورود پیوسته در باب انبیا و مبنی است از عصیان اگر بطریق
آحاد مروی گشته مردود است و اعتبار ندارد و اگر بمرتبه تواتر
و شهرت رسیده مهما امکن آنرا از ظاهر مصروف باید داشت و اگر
صرف نتوانند کرد حمل کنند بر ترک اولی و زلتش نام نهند تا منافی
اهتدا و ارشاد زمره عباد نباشد و گروهی دیگر از ارباب فروع و
اصول گفته اند صغایر از انبیا بطریق سهو صادر شده بی اصرار و
اکثار و استقرار بلکه بعد از تنبیه متنبه می بوده و تدارک و تلافی
آن اشتغال می فرموده اند مگر صغیره که موجب تنفیر دهاء امت یا
مناقض منصب تبلیغ و دعوت یا مسقط مروت بوده باشد که امثال
آنها هم بسهو از پیغمبران صادر نشده و مقرر است که بهیچ وجه از
انبیا و رسل کتمان رسالت و تقصیر در دعوت و منافی صدق معجزه
بظهور نه انجامیده و پیش از اوان نبوت بعضی از علما وقوع معصیت
از ایشان بر سبیل ندرت جایز می دارند چه در آن وقت اتباع و پی
روی آن فوج بر خلق واجب نبوده و از آن فعل خلل بکار و بار امت
نمی رسیده و جماعتی از مجتهدان آنرا نیز منع می کنند الا علی سبیل السهو
والنسیان رعایة لجانب النصوص الوارده و تفصیل این مبحث و تحقیق
آن طول و عرضی دارد چنانکه در کتاب مجتبی بقلم آمده و معتقد

اهل سنّت وجماعت آنست که عصمت انبیا ورسل بر سبیل وجوب بوده
وهرگز ان صفت ازشان مسلوب نگشته زیراکه منصب نبوت بی
عصمت تحقّق نمی تواند یافت وچون علوّ منزلت وسموّ منقبت سیّد المرسلین
صلّی الله علیه وسلم ازسایر پیغمبران بیشتر بوده یقین که قدم آن
محترم در عرصهٔ معصومیّت ازهمه بیشتر واقع شده باشد لاجرم
ازهنگام تولّد انحضرت تا ایّام بعثت وتمکّن در مسند دعوت
پیوسته آیات حسنه وعلامات مستحسنه براحوال واوضاع او
لایح وظاهر می نموده ویومًا فیومًا اسباب کمال وجهات فضل وافضالش
می افزوده ابن عبّاس روایت کند که اوّل نشانهٔ از نشانهاء پیغمبری

ذکر اول علامات نبوّت

که بران محیط مرکز دین پروری پدید آمد ان بود که بگوش هوشش
ازغیب رسید آمد که سخن بنیوش وخودرا بپوش ودران وقت
سیّد عالم صلّی الله علیه وسلّم نوجوان ودر حالت عنفوان بود پس
من بعد هرگز عورت وی مکشوف نشد واورده که چون آن حضرت
بسنّ هشت سالگی رسید اسرافیل را علیه السّلم بخدمتش موکّل
ساختند ومدّت سه سال ملازم ان سرور می بود وگاه گاه براو ظاهر
می شد ویک دو سخن بعرضش می رسانید بعد ازانکه یازده سال تمام
کرد جبریل امین بامر ربّ العالمین بمصاحبت سیّد المرسلین
قیام نمود ومدّت بیست ونه سال در مرافقت روح القدس جان
می پرورد ولکن ان ملک مقرّب خودرا بروی اشکارا نمی ساخت وبپانزده

سال پیش ازنزول وحی ازغیب آوازها می شنود فامّا هیچ شخص
وشبح را نمی دید انگاه که بسی ودو ساله شد روشنایی تمام ملاحظه
می فرمود وازدیدن ان بسیار خوش وقت وشادمان می گشت چون جهل
سال تمام کرد منامات لایحه وواقعات صالحه برمنوال سفیدهٔ
دم متعاقب ودمادم روی می نمودند وابواب کرامت واستقامت بر
وجوه ظاهر وباطنش می گشودند ومبداء این واقعه دوازدهم شهر

ذکر مبدا منامات نبوت وبیان حکمت ان

ربیع الاول بوده وحکمت در نمودن خواب بستید انبیا وسند اصحاب
انکه تا با وحی والهام انس گیرد ودل با حاصلش با نزول ملک الفت
پذیرد وتوسن نفس نفیسش بتازیانهٔ ریاضت رام ودر مسند دعوت
عالی مرتبه ومتعالی مقام شود لاجرم دوری ازخلق ولزوم خلوات
اختیار فرموده زواده چند روزه برمی گرفت وبکوه حرا میرفت وانجا
غاری بود طولش چهار گز وعرضش در بعض مواضع یک گز وثلثی ودر

ذکر غار حرا وصفت ان

بعضی دیگر ازان کمتر وازان منزل تا مکّه قریب سه میل راهست واقع
برطرف چپ انکسی که از مسجد الحرام بمنی رود پس دران غار بعبادت
مشغول می بود واختلاف است میان ائمّهٔ دین که تعبّد سیّد المرسلین

ذکر تعبّد پیغمبر صلی الله علیه وسلم پیش از نبوت

بچه کیفیت صادر می شده طایفهٔ برانند که عبادت ان منبع سعادت
فکری بوده یعنی به تفکّر در افراد مصنوعات وتدبّر در آحاد مخلوقات
وبخوان نفایس عمر شریف را صرف می فرموده وجمعی از ثقات تصحیح
نموده اند که عبادت سیّد رسل صلّی الله علیه وسلم ذکری بوده

فامّا مقررست که ذکر آن سرور از مشرع فکر تمام و منبع تامل بانتظام انبعاث می یافته جون بادلّه قاطعه و براهین ساطعه درست شده که **بیت**
روشنی دل زکثرت ذکر است ❊ لیك ذکری که اندرو فکر است
و خواجهٔ عالم صلّی الله علیه وسلم تنا بید ملهم صواب و تسدید فیض معرفت کردکار وهاب بعملی صالح که ملایم حال و وقت کمال بوده موفق می کشته باز علما مختلف القول اند در انکه آن حضرت بر طبق شرعی خاص و وضعی معیّن عمل می کرده یا نی جمعی بر انند که متعبد بهیج شریعت از شرایع سابقه نبوده چه مقتدی بودن با مقتدا مناسب نمی باشد و حذّاق اهل تحقیق می فرمایند این قضیه نزد عقلا مستحیل نیست زیراکه حیثیات و جهات همواره اعتبار دارد ولکن جون نقلی صحیح دران باب ثابت نشده و مدار کار بر توقیف است پس تجویز آن بلا دلیل نتوان نمود و نزد مجوّزان هم اختلاف است که بکدام شریعت اقتدا می نموده مرضی بعضی از محدّثان و اصولیان عدم تعیین است یعنی بر روی شرعی می فرموده امّا تعیین آن بما نرسیده و معیّنان بان مختلفند فرقهٔ بر انند که بر وفق دین حنیف ابرهیم خلیل عامل بوده و این قول مختار بسیاری از ائمّه کبارست و کروهی دیکر بر طبق ملت عیسی میرفته و شرع موسی و طریقهٔ نوح و سنن آدم سه قول دیکر است و قولی هست که جمیع شرایع مَنْ قَبْلَهُ شرع او بوده و نزد بعضی توقف درین مسئله اولی و اسلم می نماید و بعد از تلبس بلباس نبوت و رسالت

آن صاحب ص

ذکر انکه سید صلی الله علیه وسلم متعبد بشریعتی خاص می بوده اند یا نی قبل از نبوت

میان ائمّه اسلام هم اختلاف واقع شده در انکه آن حضرت بجه ضابطه و کدام طریقه می کذرانیده طایفهٔ فرموده اند بقواعد شریعت خود عامل بوده و بعضی بر انند که اتّباع ضوابط خلیلی می فرموده و اشق از هر شریعتی نیز کفته اند و دلیل و مستمسك هر مذهبی ازین مذاهب در نسخهٔ مجتبی محرّر و غث و سمین هر قولی انجا مقرّر شده علی اختلاف الأقاویل آن نقطهٔ دایرهٔ تعظیم و تبجیل در غار حرا به پرستش خالق ارض و سما اشتغال می فرموده و نکته در ایثار عزلت و انقطاع از خلق تحقق مواد جمعیت حواس ظاهره و باطنه و استجلاب معارف و استدراك اسرار کامنه و قطع تعلق از علایق عوالم کون و فساد و کسب اسباب حضور دل و صدق اعتقاد بوده کما قیل فی هذا المعنی **نظم** کر ترك کنی عادت فی رفعتك ازدادت سرمایهٔ این دولت کم خوردن تنها بیست ❊ و اختیار منزل کوه و غار از جهات می تواند بود **یکی** انکه ثبات قدم و تمکن جبال از سایر مساکن و اماکن بیشترست و اصل مهم سلوك بر ثابت قدمی می باشد **نظم** مردان بود که روی نتابد ز دوستی ❊ لو ثبّت الجبال او انشقّت السّماء **دیکر** انکه عجایب مخلوقات و غرایب مصنوعات انجا بسیار می توان یافت و تفکر و اعتبار سالك را بمرتبهٔ اعتبار می رساند **دیکر** انکه بامداد سعی و اجتهاد معادن لطیفه و جواهر شریفه دران محل پیدا و هویدا می کردد و این معنی مقتضی تبدیل اخلاق و تهذیب اعراق می تواند

ذکر انکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم در ایام نبوت بجه شریعت عمل می فرموده

ذکر حکمه در اختیار فرمودن آن حضرت عزلت را

ذکر حکمه در اختیار غار در کوه

بود **دیکر** انکه اکثر عیون وانهار از منابع جبال وتلال انفجار می یابد
وآیت کریمه وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا
يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ بانامل
اقتباس دامن این قیاس می کیرد واین معانی مجربست از انکه نشاندن
اشجار مجاهده مودی بادراك ثمار مشاهده وکشیدن تعب ورنج منتج رسیدن
بکنج می باشد وَلِنِعْمَ مَا قِيلَ **مصراع** نابرده رنج کنج میسر نمی شود
دیکر معامله با مجامله کوه درباب اتصاف بمکارم اخلاق مدد اینو
می رساند چه بعین الیقین معلوم می شود که از ضرب میتین کوه کن
ضروب جراحت قبول می کند والوف نقود وصنوف عقود به پای مردی
ودست مزد بر سروی می فشاند وَإِلَى هَذَا الْمَعْنَى أَشَارَ النَّاظِمُ
نظم با تو کویم ز دفتر اخلاق ❀ آیتی در وفا و در بخشش
کم مباش از درخت سایه فکن ❀ هر که سنکت زند ثمر بخشش
هر که بخراشدت درون بجفا ❀ همچو کان کریم زر بخشش
دیکر انکه اجزاء جبال فی غالب الاحوال در اوان اشتغال سالك
ان مسالك باوراد واذکار حضرت مالك الممالك طریق موافقت اختیار
می نماید وبزبان صدا هرچه می شنود ترداد وتذکار می فرماید واشارت
جامعهٔ یا جبال اوبی معه والطیر درین باب ممدی وافی است
آری آری **نظم** کوه جون ناله کنم ناله کند از سر درد ❀
بعد ازین عزلت وزاری ومن ومنزل کوه

از صدف یاد کیر نکتهٔ حلم
انکه برد سرت دُرش بخشش
ص

شرح حال دل محنت زده کر عرضه دهم ❀ برود صخره زجا خون بچکد از دل کوه
راست جون نوبه هدی کوه خرین می نالد ❀ هر دو با درد عجین شد کل ما و کل کوه
رَجَعْنَا إِلَى إِتْمَامِ الْمَقْصُودِ منقولست که هرکاه که پیغمبر صلی الله علیه
وسلم به صحبت اهل وعیال مشتاق شدی بمسکن مالوف مراجعت فرمودی
وبمنزل خدیجه معاودت نمودی ومدتی با ایشان بسر بردی باز توشه
جند روزه برکرفتی وبجانب حرا باز کشتی وقدم در جادهٔ طاعت وعبادت
بفشردی بعد از انك هنكام طلوع صبح صادق بعثت نزدیك شد
امارات ظهور نبوت وعلامات بروز رسالت متعاقب ومتوالی کشت
یکی انکه در اطراف واکناف حل وحرم از دل سنك هر صنم کلبانك
خروج سید عالم بعیوق می رسید وهریك از مخبران فصیح سان ومنهیان
صحیح تبیان از قبایل جنیان واز عشایر غیبیان بجهت تبشیر ظهور
تباشیر دعوت آن نذیر بشیر غلغله نشید بر می کشید **دیکر**
ستارهٔ سرخی از افق حجاز به حقیقت بی مجاز درخشان بنمود وسطوع
ان کوکب جز در اوان بعثت انبیا ورسل دستور نبود **دیکر**
جمیع رهبانان واحبار اخبار حقیقت پیغمبری وحقیت دین پروری
آن حضرت بایکدیکر می کفتند واوصاف ونعوت وی را از هواتف
غیب بی شك وریب می شنفتند **دیکر** کریبان طاق کسری به
شکاف طولانی جاك شد پروین از ان جهت بی طاقت شد وانده ناك
شد از کهنه وسحره که ملازم او بودند سر انرا استکشاف نمود باتفاق

ذکر
باقی علامات نبوت

گفتند قهرمانی در ارض حجاز بدید آید که ابهت وعظمت وی بشرق
وغرب عالم برسد وخوان دعوت از قاف تا بقاف بکشد **دیگر**
ملایك ملکوت وقطان صوامع جبروت در خلوت برکسری پرویز ظاهر
شدند وگوشواره نعت ووصف محمدی وی را در گوش کردند اما قایدان
خذلان دست رد بر سینه او باززده وحب سلطنت بر دل خسرو شیرین
ساخته ان معنی از خاطر وی فراموش کردند **دیگر** هرجا شجری وحجری
که در هر یك وقت از دو گاه ذهاب وایاب با آن ماه سه خصلت کفر
ونفاق وارتیاب به سر وجهار در هر سر جهار سوی بوادی وشعاب
دو جار خوردی فی الحال بنج نوبت سلام از شش جهت بگوش هوش
سید انام رسیدی بطریقی که هر هفت کرده هشت بهشت در نه سپهر
بده نوع ببسند یدی یازده کوکب در دوازده ماه مانند ان ماه دو هفته
ندیدی ثوابت وسیاره مانند عاشقان بیجان شب همه شب دیده
انتظار بر شاه راه آن شهر باز گماشتی واجزاء سپهر بموافقت ماه ومهر از
اشتیاق مطالعه رخسار ان هلال ابروی خورشید جبین مشتری جهره
بعرض مفهوم این منظوم فغان بر داشتی که **نظم**

در دو جهان لطیف وخوش همچو امین ما کجا
ابروی او گره نشد گرچه بدید صد خطا
چشم گشا ورو نگر جرم بیار وخو نگر
خوی جواب جو نگر جمله لطافت وصفا

ترکیب لطیفه مشتمل بر عدد از یك تا دوازده

واستقصاء تعداد ان آیات بینات واستیفاء بیان ان امارات طیبات
مقدور رقوه وتوان عرصه ومیدان ان مجلس نیست زیرا که **نظم**
برون بینم اطناب ان از حساب ** نگنجد در ین تنك میدان کتاب
مگر دفتری دیگر املا کنم ** گر ان جمله را خواهم انشا کنم
فمن اراد الزیادة علی ما بینا فعلیه بالرجوع الی کتابنا المجتبی فی کشف
سیرة المصطفی صلی الله علیه وسلم فی الاخرة والاولی وبعد از انك
اشهر ستة منامیه منقضی شد در شب شنبه ویك شنبه منتصف ماه
رمضان جناب جبریل بفرمان رب جلیل تیغ امر ونهی از نیام تبلیغ
وحی بر کشید وبه سر منزل صدر محفل رسید فاما دران دو شب
مکالمه واقع نشد تا در روز دو شنبه هفدهم ماه صیام بغار حرا تشریف
داد سید عالم صلی الله علیه وسلم تکیه فرمود گوییا متمنی خواب بود
جون جهره مقصود در آیینه رؤیا رو باو می نمود مرویست که جبریل
از خلف بیغمبر بیامد ووی را متنبه کردانید سید رسل صلی الله علیه
وعلی آله وسلم راست بنشست واز جب وراست نظر کرد هیچ کس را
ندید باز تکیه فرمود ودیگر بار آن یار بیامد وگفت قم یا محمد ان سرور
سپهر بود اشت جبریل را دید پس با وی متکلم شد وفرمود بجوان خواجه
کونین جواب داد که من خواننده نیستم چه مقرراست که ان حضرت امی
بوده وظاهرا بهیج مکتب نرفته ولخته ابجد بیش اب وجد در کنار نگرفته
لاجرم از خود نفی قرائت نموده گفت ما انا بقاری بعد از ان روح القدس

ذکر نزول جبریل بر ان حضرت

ذکر ظهور جبریل بر ان سرور

پیغمبر را بگرفت و بفشرد چندانکه بطاقت رسید انگاه دست ازوی بداشت و گفت بخوان فرمود من خواننده نیستم دیگربار ویرا بگرفت و بفشرد بمرتبه که طاقتش طاق شد بازش بگذاشت و گفت بخوان فرمود من

ذکر غطّ جبرئیل آن حضرت را

خواننده نیستم بار سیم آن حضرت را بگرفت و بفشرد بحیثیتی که بیش ازان طاقت نداشت بعد ازانش بگذاشت و گفت اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ و نکته در فشردن پیغمبر آن

نکته در فشردن پیغمبر

بود که دل مبارکش را حاضر کرد اند و بانیت صادق و همّت موافق بر مسند تعلمش نشاند و فایدهٔ تکرار انکه نفس نفیس نبوی از مراتب ثلثه اماره و لوامه و ملهمه ترقی یابد و بادراك منقبت مطمئنه شتابد و درا شایبه نیست که تکرر مفید تقرر و تاکید می باشد و به ان واسطه ابادی شرع مطهّر شارستیت بر مفارق تثبیت می باشد و حکمت درانکه ایات مذکوره اوّل ما نزل واقع شد انکه سید کاینات را معلوم و محقق گردد که طاقت و مقدرت او بخود بجا بی خواندن قران ندارد بلکه بیامن

ذکر وقوع نزول اول سوره اقرأ اولا

تعلیم آفریدگاری که نظم

زصلب افکند نطفه در شکم
زنخرا فکند قطرهٔ سوی یم
ازین قطره لولوی لالا کند
وزان قامتی سرو بالا کند
ان معنی صورت خواهد بست و قلم تقدیر ربانی بر دست مکتب رسول اخر زمانی خواهد نشست والله اعلم بعد ازان جبرئیل امین سید المرسلین را از غار بیرون اورد و در

ذکر تعلیم وضو و نماز

موضعی معیّن پر خود را در زمین مالید چشمهٔ آب پیدا شد و آن حضرت را تعلیم فرمود تا وضو ساخت انگاه روح القدس امام و پیغمبر ماموم دو رکعت نماز بگذاردند بعد از اتمام صلوة سید کاینات با ان آیات منزله بمنزل خدیجه مراجعت فرمود و از غایت رعب دل مطهرش می لرزید خدیجه چون آن حضرت را بدید برخاست و ویرا در بر گرفت و محبتش همگی دل و جان از سر گرفت و سر و چشم ان نور دیده ببوسید و جرعهٔ اخلاص سید اهل اختصاص از جام خاص الخاص بنوشید و گفت یا محمد امروز جمال اقبالت به خال حالی موشح حالی و از جمیع کدورات و نقایص خالی می نماید گو بیا قطب دوم و ان سرمست حضرت قیوم ان زبان ان سیده زنان با حقیقت جامعهٔ سید انس و جان ازین معنی را درین صورت معروض میدارد که نظم

امروز جمال تو سیمای دگر دارد
امروز لب نوشت حلوای دگر دارد
امروز گل لعلت از شاخ دگر دسته
امروز قد سروت بالای دگر دارد

حکایت گذشته را باز گوی و باب زلال مقال گرد ضلال و غبار انفعال از لوح خاطرم بشوی سید عالم صلی الله علیه و سلم فرمود بپوشانیدم را بپوشانید مراسن کلیم و از کلیمی بروی کشیدند چندانکه خوف و رعبش تسکین پذیرفت انگاه قضایای سابقه با خدیجه باز راند و آیات نازل شده بروی بخواند فرمود ای حلیله جلیله بتحقیق که من ترسیده ام بر جسم و جان خود و باید که بی شبهه بدانی که خشیت پیغمبر صلی الله علیه و سلم نه از مصدر شک

ومورد ریب اشتقاق یافته بود بلکه بجهت کسب اطمینان ضمیر منیر در
تحقیق ان حال میکوشید یا خود کوییم خشیتش بواسطهٔ ان بود که مبادا
بنیت بشریت او باکشیدن ان بار کران مقاومت نتواند کرد ودر مبداء
احوال امثال این اقوال غریب نمی باشد پس فی الحال ان کاملهٔ دوران
وان عاقلهٔ زنان زبان بتسکین خاطر عاطر خواجهٔ دنیا واخرت بکشود
وبه ادله واضحه طریق تخلصش بنمود وکفت بخدا سوکند که حق مطلق
ترا در معرض خواری ومهلکهٔ نکونساری در نیارد بد رستی که تو در صلهٔ
رحم می کوشی ووصلهٔ بار عیال می پوشی وسفرهٔ کرم نزد مهمان می اندازی
وکار درویشان می سازی ودر امور حقانی ان مقدار که می توانی بی کسل
وتوانی امداد بتقدیم می رسانی ورایات مکارم اخلاق افراخته می کردانی
انکاه خدیجه پیغمبر را مصاحب ساخته بمنزل پسر عم خود ورقة بن نوفل
متوجه شدند وحال انکه ورقه در ایام جاهلیت از بت پرستی بدین
ترسایی انتقال نموده بود وعلم کتابت نیکو میدانست وخط عربی وعبرانی
نوشتن می توانست کاهی کتابت انجیل را بلغت عبرانی محقق می نمود ونوبتی
دیکر آنرا بعبارت عربی نقل کرده نسخ می فرمود غالبا ثلثی از روزکار خفیف
وی بتعلیق رقاع کتب آسمانی ومشق توقیعات ربانی می کذشت تا عاقبت
کار بر ریحان ایمان به پیغمبر اخر زمان فایز امد: القصه دران اوان ورقه
پیر ونابینا کشته در کلبهٔ خود سر می برد چون خدیجه در خدمت پیغمبر
با او ملاقات کرد کفت ای پسر عم من شرح حال برادر زادهٔ خود را بسمع

ذکر توجه خدیجه بمرافقت پیغمبر بخانه ورقه بن نوفل

شرح حال ورقه

توکید لطیف مشتمل بر انواع خط واصطلاح کتابت

قبول بشنو یعنی در اراضی جراحتی کاشته واکنون بمحصول رسیده بداس قبول
بدرو ورقه کفت ای پسر برادر من چه دیدهٔ واز زبان منهی غیب چه شنیدهٔ
پیغمبر صلی الله علیه وسلم اورا از اخبار سابقه اخبار کرد وسبقی که با
ان حضرت خوانده بودند از بر دیرش تکرار کرد پسر نوفل یعنی ورقه
چون مضمون ان ورق از احمد مرسل بشنود در زمان زبان بوصف حقیقتش
بکشود وکفت این همان صاحب اسرار خیر است که بر موسی وبر روایتی بر عیسی
نازل می شد اکنون نوبت بتو رسیده بیقین تو نبی اخر زمانی وخاتم پیغمبرانی
وسخنی چند کفت که مآلش باین باز می کردد که نظم تو ماه زمین وآسمانی
سر خیل همه مقربانی جانانه وجان انس وجانی مقصود ز امر کن فکانی
ای کاج من جوان وبا قوة وتوان بودمی تا انکاه که قوم ترا ازین مسقط
راس که مورد انس واستیناس است بیرون کنند وظایف امداد و
شرایط اسعادت بتقدیم رسانیدمی خواجهٔ عالم صلی الله علیه وسلم
فرمود که ایشان مرا از مرتبه اخراج خواهند کرد وحمال بشریتم این بار
خواهد کشید ورقه کفت این معنی معین واین صورت مبرهن است که
هرکس که قدم در بساط تبلیغ دعوت نهاد شست قضا از کمان بلا
سهام معاداة اعدا بر هدف جان مبتلای وی کشاد اورده اند که بعد از ان
ورقه درین جهان درنک ننمود بلکه در همان نزدیکی از دنیا رحلت کرد
ومیکویند وفات او در سال چهارم از بعثت بوده ومحققان فن تاریخ
ویرا از سابقان امت احمد شمرده اند وسید رسل صلی الله علیه وآله وسلم

ذکر اسلام ورقه بن نوفل

شصلق يع مس

فرمود ورفته راديدم كه درحظاير قدس باساكنان روضهٔ انس درحلّهاء
كرامت بفنون امن وسلامت مى كشت هذا پس رسول خدا صلّى الله
عليه وسلم باخديجه ازان كفت وشنود تقويت تمام يافته بخانهٔ خويش
معاودت نمودند ومنقولست كه خديجه كبرى بعرض سيد انبيا رسانيد علائى
كه هروقت كه ان سفير نظير بر تو ظاهر شود مرا خبر ده چون روح القدس
نازل شد فرمود انكه مى كفتى رسيد پس ان عاقله فاضله پيش آمد وخواجه
كونين را بر ران چپ خود نشاند وپرسيد كه ويرا مى بينى جواب داد كه
مي بينم ديكر بر ران راستش نشاند وسوال كرد كه مي بينى كفت اري باز
در وسط كنارش نشاند وتفحص نمود كه اورا مى بينى فرمود مي بينم بعد ازان
معجر از سر باز كرد وموي دلجوي خودرا منكشف ساخت وكفت اكنون
مي بينى جواب داد كه نمى بينم خديجه برخاست ودر مسند تصديق بنشست
وكفت يا محمد پندمرا بپذير واز جادهٔ متابعت او قدم برمكير كه اين امريست
رحمانى نه كار دست شيطانى پس فتورى در وحى پيدا شد ووجه انكه آتش
شوق دركانون سينهٔ بى كينهٔ محمدي افروخته كردد جبريل امين بنزول
بر سيد المرسلين مرخص نمى كشت وبان واسطه اندوه بسيار وحزن
بى شمار بر باطن مباركش استيلا مى يافت تا كار بجايى رسيد كه از غايت
اشتياق ونهايت نكايت فراق مكرّرا بكوه مي فرمود بعزم انكه خودرا بيندازد تا
كند هر نوبت كه همت را بران كار راست مى كرفت آوازي مى شنود چون نكاه
مى كرد جبريل را مى ديد بر كرسي نشسته درميان اسمان وزمين وميكفت

ذكر فترت وحى

يا محمد بدرستى كه تو رسول برحقى وبه ان سبب خاطر عاطرش تسكين مي
كرفت وفي هذا المعنى قيل بلا قال وقيل نظم
كفتم كه كوه كيرم ازين غم بدر روم ** او موي دام كرد ومرا در كمن كرفت
سوداء عشق او همه اجزاء ما بسوخت ** آتش چو در نهاد همه خشك وتر كرفت
هركس بقدر سوخته كشتند وما تمام ** آتش مكر بخرمن ما بيشتر كرفت
از ذوق عارفان همه در وجد وحالتند ** واعظ بكو كه اين سخنت بيك در كرفت
وروايت صحيح است كه از رويت جبريل وعظمت هيكل او رعبى بباطن
شريف آنحضرت رسيد بخانه رفت وفرمود بپوشانيد مرا پس دثاري
بر روي ان صاحب شعار كشيدند فى الحال جبريل نازل شد وبروي
اين ايت بخواند كه يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ
فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ وبعد ازان وحى متعاقب كشت وفايدهٔ نزول
اين ايات جامعه انكه بران سرور ظاهر شود كه مدار كار رسالت بر
تبليغ وانذارست وطبل نبوت در زير كليم نتوان زد كما اشار اليه
المحقق الرومى قدس سره نظم دهل بزير كليم اى جوان نشايد زد
علم بزن چو دليران ميانهٔ صحرا ** تو جامه كرد كنى تا زآب تر نشود
هزار غوطه ترا خورد نيست در دريا فايده دراول ما نزل سه
روايت بورود پيوسته اول سورهٔ اقرا ومطلع سوره مدثر وسورهٔ
فاتحه وجمع ميان روايات ثلثه بان طريق محقق شود كه اول خبرى كه
نازل شد از وحى متلو على الاطلاق مبادى سورهٔ اقرا تا ما لم يعلم

ذكر توفيق ميان روايات في اول ما نزل

واول ایتی که بر تبلیغ ودعوت اشتمال داشت مطالع یا ایها المدثر واول
سوره تمام که بر سید انام منزل کشته فاتحة الکتاب بوده والله اعلم
وچون پیغمبر صلی الله علیه وسلم بانذار امت وتمهید قواعد رسالت مامور
کشت اول خدیجه را ازان حال بیاکاهانید در زمان باجابت تلقی نموده
نطاق مسلمانی برمیان جان بست وبه اتفاق ارباب سیر وتواریخ اول
شخصی از امت که بشرف ایمان مشرف کشت وی بود پس سید عالم صلی الله
علیه وسلم اورا برداشت وبه سر ان چشمه برد وبدستوری که از جبرئیل
تعلیم کرفته بود وضو ونماز باو آموخت وبر اثر خدیجه نقطه دایره مطالب
علی بن ابی طالب که در ظل کفالت محمدی می کذرانید ودر خدمت آنحضرت
شب بروز وروز به شب می رسانید حلقه متابعتش در کوش کرده کمر
تصدیق بر خاصره تحقیق مستحکم ساخت وجمهور برانند که علی هنوز به
سن بلوغ نرسیده بود علی ای حال چند نماز پیش از ذکور امت بجماعت
با پیغمبر بکذارد والله الموفق ودر ان ولا محیط مرکز تحقیق نقطه دایره
توفیق ابوبکر صدیق برسم تجارت به یمن رفته بود ودر انجا به پیری از ازدی
رسید سیصد ونود سال از عمر او کذشته وفی الواقع فراستی تمام داشت
در حال که ابوبکر را بدید بکریست وبه تاملی وافی در وی نکریست واز قبیله
ونسبش بر وفق واقع خبر داد وخالی سیاه که بر بالای ناف ونشانی که
بر ران چپ داشت بوی نمود وکفت چون بوطن باز کردی پیغمبر آخر زمان
مبعوث شده باشد واول مردی از رجال امت که باو ایمان آرد تو خواهی

ذکر اسلام خدیجه کبری رضی الله عنها

ذکر اسلام علی بن ابی طالب کرم الله وجهه

ذکر اسلام ابی بکر الصدیق رضی الله عنه

بود بشتاب وان دولت زود دریاب ورجزی محتوی بر دوازده بیت
یادش داد ومبالغه کرد که چون بخدمت ان حضرت رسی سلام من برسانی
واین نظم از زبان من عرض کنی ابوبکر مهمی که داشت بساخت ومتوجه
حرم شد چون بمکه رسید با عتبه بن ربیعه وابوجهل وابو البختری
وعقبة بن ابی معیط ملاقات واز ایشان پرسید که هیچ امری حادث
شده کفتند اری محمد بن عبد الله بن عبد المطلب دعوی نبوت می کند
وترا با او صداقتی هست اکر باو رسی باید که نصیحت دریغ نداری ورنه
سخنش نکذاری ابوبکر قریش را تسکین داد واز راه متوجه خانه خدیجه
شد وانجا بملازمت پیغمبر رسید واز احوال ان حضرت پرسید فرمود
ای منبع زلال رحمت ورافت وای پسر ابو قحافه بدان واکاه باش که من
رسول خدایم وجمیع خلق را داعی ورهنمایم وقت را غنیمت شمار وبیش
از بالغان امت رقبه اختصاص در ربقه اخلاص در آر ابوبکر کفت
معجز تو چیست وکواه تو درین قضیه کیست فرمود که ان پیر که در یمن
بتو رسید ونشانها ترا نمود وبه مصقل نصیحت آیینه دولت بزدود
واین رجز بتو آموخت ومشعل ارشاد بر سر راهت افروخت وحضرت
نبوت شعار رجز را از بر بخواند ابوبکر متحیر شد وتفحص نمود که این شرح
وبیان مطابق واقع وعیان از کجا دانستی ونقل این حکایت بی کم وبیش
در روایت چکونه توانستی فرمود این خبر جبرئیل بمن رسانید واز ین قال
ومقال مرا آکاه کرد ابوبکر کفت اشهد ان لا اله الا الله واشهد

فی الحال م

اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ و منطقهٔ عبود بیت بست و سرکیسهٔ معرفت بکشاد از خانهٔ مخالفت برخاست و در عتبهٔ متابعت بنشست و به اجماع اهل حل و عقد اول مردی بالغ از امت که به بلوغ این امنیت شرف امتیاز یافت او بود والله الهادي

تنبیه از حکایات سابقه باید که ترا دو فایده معلوم شود اول آنکه طریق جمع میان روایاتی که در باب اول من آمن بورود پیوسته در نظر انور تو تحقق یابد و محدث اصیل در هر منبر جلیل به ادای این قول جمیل شتابد که اول زنی که بدولت ایمان و تصدیق فیروزی یافت خدیجه و اول صبیان علی و اول رجال بالغ ابوبکر همچنانک اول بندکان بلال و اول آزاد شدکان زید بن حارثه بود دوم آنکه علی الجزم والیقین بدانی که ایمان سرور ارباب تحقیق ابوبکر صدیق رضی الله عنه فی مبداء الحال مؤید به شواهد و ادله کشته و از مرتبهٔ تقلید صرف کذشته و بی شبهه ایمان تحقیقی از ایمان تقلیدی اتم و اکمل و اتم و اجمل می باشد و مقرر است که بمقتضی خبر معتبر مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ اَجْرُهَا وَاَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا اِلَى يَوْمِ الْقِيمَةِ تا قیام قیامت و هنکام ساعت هر مرد صاحب درد که در دایرهٔ اهل اسلام درآید و این باب را بر روی خود بکشاید همان مقدار ثواب که او را حاصل شود در دیوان عمل ابوبکر مثبت می سازند بنا برین اکر در روز عرض و جزا ایمان ابوبکر صدیق را با ایمان سایر مردان امت محمد رسول الله موازنه کنند هر آینه ایمان ابوبکر راجح آید و بر همه بچربد والحمد لله علی ذلک بعد از آن به ارشاد

ذکر جمعی که بعد از ابوبکر مسلمان شدند

و اهتمام ابوبکر پنج نفر از عشرهٔ مبشره به سمع بکر و پیوند عثمان بن عفان و زبیر بن العوام و عبد الرحمان بن عوف و طلحه بن عبید الله و سعد بن ابی وقاص و ایشان از سباق اسلام میخوانند بعد از آن ابو عبیدة بن الجراح و عثمان بن مظعون و ارقم بن ابی الارقم و ابو سلمه بن عبد الاسد مسلمان شدند آنکاه سعید بن زید و بلال حبشی و خباب بن الارت و صهیب رومی و عمار بن یاسر و سمیه مادر وی و ام سلمه و خوله بنت حکیم بسعادت متابعت محمدی استسعاد یافتند و به بیست روز بعد از بعثت

ذکر رجم شیاطین و منع ایشان از استراق سمع

شیاطین از عروج بآسمان و استراق سمع بواسطهٔ بیازک و شهب ممنوع کشتند و محققان قوم این صورت را داخل امارات نبوت احمدی داشته اند و مدت سه سال سید عالم پنهان دعوت می فرمود و جرعهٔ تحقیق از خم خانهٔ توفیق بر خواص امت می پیمود اهل اختصاص را برخوان دعوت می نشاند و آنچه بوسیله روح القدس بوی می رسید بر ایشان می خواند

ذکر صفت نزول وحی متلو

و بدانکه وحی متلو بدو طریقه بآن حضرت می رسید کاهی جبرئیل بصورت مردی بروی ظاهر می شد و با آن سرور مکالمه می فرمود پس هر چه از وی می شنفت یاد می کرفت مشهور چنان است که اکثر اوقات به صورت دحیهٔ کلبی آن ملک مقرب متشکل می کشته و کاهی مثل آواز درایی می شنید و آن حال را بمشقت تمام می کذرانید چه از صوتی بی اعتماد بر مخارج فرا کرفتن حروف و کلمات از طریق معتاد خارج می نمود و به یقین این طور نزول بر دل انور محمدی واقع می شد کما قال تعالی نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْاَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ و لهذا

پیغمبر در آن حال ثقل تمام می‌یافت بمرتبه که اگر بر شتر سوار بودی دستهای ناقه دوتا شدی واگر بر پای تکیه داشتی چنان گران بار آمدی که نزدیک بودی که ران وی بشکستی و در زمستان بسیار سرد عرق از رخسارش می‌ریخت وگاه گاه چون شتر مست بانگ می‌کرد و دوی کل بکش سحسح بر می‌آمد فی الجمله بعد از آنکه سه سال در دعوت به خفیه بکذشت جبرئیل بیامد و آیت کریمه فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ بر آن حضرت بخواند پس بموجب امر مطاع سید انبیا و سند اتباع مجاهرة بتأکید قواعد رسالت اشتغال فرمود وجمعی که ارباب قابلیت واصحاب دولت وسعادت بودند به او ایمان آوردند وچون تعرض بآلهه قریش واقع نمی‌شد ایشان متعرض پیغمبر نمی‌گشتند هرگاه که بر قومی بکذشتی با یکدیگر گفتندی این جوان از بنی عبد المطلب خلق را از اخبار آسمانی واقف می‌گرداند تا آن زمان که معایب آلهه باطله آنجماعت اظهار فرمود وزبان بطعن در آنها بگشود صنادید مکه تیغ عداوت از غلاف خلاف بیرون کشیدند وایذا می‌کردند هر مسلمانی را که می‌دیدند وخویشان نزدیک ودور پیغمبر مثل ابولهب وابوجهل وغیرهما در حالت تبلیغ رسالت از عقب او می‌رفتند وسنگ اندازان در تکذیبش می‌کوشیدند وشرح معاداة قریش ومخالفت واضرار آنجند غضب وطیش من اول الامر الی آخره بطرق مختلفه وروایات متنوعه بصحت رسیده ودر آن ده سال که جهاراً در مکه دعوت می‌فرمود جگویم که جها دیده وجها کشیده از

ذکر دعوت پیغمبر صلی الله علیه وسلم مجاهرة

الوف سوء ادب وصنوف مشقت وتعب وضروب مکابره وسفاهت وانواع مخاطره ضرر وعاهت ووضع مشیمه شتر بر میان شانه وبودن سهام ملامت را نشانه وسنگ خوردن بر عقب دوش ودشمنان را گویا دیدن ودوستان خاموش وشنودن القاب بد از آن گروه رد دد مانند شاعر وساحر وکاهن ومجنون ومعذب ماندن عجزه یاران با رخسار زرد ودل پرخون وجان پر درد واشک گلگون چنانکه نسخه مجتبی جمع آن روایات نموده وابواب جمعت در هر طریق بروجوه طالبان گشوده فعلیک به وقم من نوم الغفلة وانتبه وانسر صدق نیت وصفاء طویت نکو صلی الله علیه وسلم آری عزیز من توشه طریق دوستان خدا جز محنت وابتلا نیست ودر گوشه معتکفان صوامع محبت غیر از تعب وعنا نیست

نظم

طریق عشق جانان جز بلا نیست ** زمانی بی بلا بودن روا نیست
اگر صد تیر بر جان تو آید ** چو تیر از شست او آید خطا نیست

القصة بطولها والغصة بشمولها چون معامله ایذا واضرار ایشان به نسبت مسلمانان از درجه اعتدال تجاوز نمود سید عالم صلی الله علیه وسلم ایشان را بهجرت کردن رخصت فرمود وبقول جمهور ارباب سیر در سال پنجم از نبوت ابتداء مهاجرت واقع شد ودر ماه رجب یازده مرد وچهار زن به استصواب سید کاینات بجانب حبشه توجه نمودند وبعد از ذهاب ایشان سوره کریمه والنجم نازل شد

ذکر صنوف مشقت وایذا که پیغمبر صلی الله علیه وسلم از مشرکان مکه دید

ذکر هجرت اول مسلمانان بحبشه

پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم در انجمن دوست ودشمن سورهٔ مذکوره را
تمام بخواند وبموجب فرمان مطاع بعد از اتمام قرارت سجده فرمود دوستان
باختیار دران سجود متابعت نمودند ودشمنان بسبب شبهه که از جانب
شیطان برخاصهٔ ایشان ورود یافته بود موافقت بجای اوردند وان
واقعه موجب ان شد که آوازه باطراف واکناف رسید که میان قریش
واصحاب محمد صلح واقع کشت ودر اواخر رمضان مهاجران حبشه ان
حکایت بشنودند قضیهٔ ضروریه حب الوطن به تصور انکه موجب هجران
یعنی معاداة قریش بمودت مبدل کشته ایشانرا بران داشت که در ماه
شوال بمکه مراجعت نمودند جون بنواحی ام القری رسیدند از قافله که

ذکر مراجعت مهاجران به مکه

با ایشان ملاقی کشت معلوم کردند که مصالحهٔ مشهوره اصلی معتدبه
نداشته وکفار بدستور سابق بجانب معاداة لاحق شده اند پس هریک
از مهاجران بوسیله امان شخصی بمکه درآمدند الا عبد الله بن مسعود
که او بی جوار خود را بملازمت سید ابرار رسانید وعن قریب باز بحبشه
توجه نمود وجون ایذا واضرار قریش متحمل اصحاب نبود بار دوم علی التعاقب
سبیل مهاجرت مسلوک داشتند ودرین محل اتمام قصهٔ مهاجران
حبشه نمودن از قبیل وضع الشی فی محله می تواند بود ارباب سیر اورده اند

ذکر هجرت ثانیه حبشه

که اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم ورضی عنهم جون به نجاشی
التجا نمودند هریک را منزلی مناسب واقامتی فراخور مقرر فرمود و
حمایت ان عادل باذل برفاهیت تمام وبه استقامت بانتظام می کذرانیدند

وجون آوازهٔ جمعیت ان طایفه بمسامع مسلمانان می رسید مهما امکن
خودرا بایشان می رسانیدند وبعد ازانکه قریش از احوال مهاجران حبشه
وقوف یافتند عمرو عاص وعمارة بن الولید وبه روایتی عبد الله بن ابی
ربیعه که از دهاة عرب بودند با تبرکات لایقه مانند ادیم وغیرها
بدرخواست نزد نجاشی فرستادند والتماس نمودند که مهاجرانرا تسلیم
ایشان نماید وبعد از وصول بارکاه ملک وعرض هدیه با وجود انکه
جانب ندمای پادشاه بدست آورده بودند کاری از پیش نتوانستند برد
نقلست که نجاشی دران باب دیوان مظالم ترتیب فرمود واهل
اسلام را دران مجلس حاضر کردانید تا با مدعیان خود بحث کردند وپیشوای
ایشان جعفر بن ابی طالب بود وهرچند عمرو عاص ودقیق فی خواص او مقدمات
ترتیب نمودند نتیجهٔ بران مترتب نشد وملک نجاشی جانب مسلمانرا تقویت
فرمود وکفت در وقتی که پادشاه لایزال وملک متعال ملک حبشه را
بمن باز داد هیچ رشوة نکرفت اکنون مناسب نباشد که من از شما رشوه
بستانم وجمعی از دوستان که پناه باین جانب آورده اند تسلیم دشمنان
کردانم پس اعدا منکوب ومخذول واحبا دلخوش ومقبول بمنازل خویش
بازکشتند وبه ثبوت پیوسته که عدد مهاجران حبشه من اولهم الی آخرهم

ذکر عدد مهاجران حبشه

غیر از اولاد صغار که همراه ایشان رفتند وسوای انان که دران دیار متولد
شدند هشتاد وجند مرد ویازده زن قرشیه وهفت از غیر ایشان بودند
بعد ازانکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم بمدینه هجرت فرمود سی وسه مرد

وهشت زن ازیشان بمکه باز گشتند ازین جمله دو مرد در مکه بمردند و
هفت نفر انجا محبوس ماندند وبیست وچهار مرد دیگر در دوفعه صدر
وبدر عالم بپیوستند وباقی مهاجران حبشه در روز فتح خیبر ملازمت
ان حضرت ملحق شدند چنانچه در محل خود مذکور خواهد شد وتفاصیل
احوال این مهاجران در کتاب مجتبی به قلم آمده ودرین مجلس همین مقدار کافی
است والله اعلم **ودرین سال** سمیه دختر خباط مادر عمار یاسر که آزاد
کرده ابو حذیفه بود در اوایل حال به شرف اسلام مشرف گشته وبا مهاجرین
اولین بحبشه رفته وباز بمکه آمده بود بقتل آمد آورده اند که قریش ویرا
تعذیب میکردند بجهة آنکه از دین احمد مرسل به پرستش لات وهبل
رجوع نماید وچون نمی رسید ابوجهل لعین برو بگذشت ونیزه بر قبل وی
زد وبهلاکش رسانید واول شخصی که در اسلام شهادت یافت او بود رحمها
الله ورضی عنها **ودرسال ششم** از بعثت حمزه بن عبد المطلب که در میدان
شجاعت از جمله متعینان ودر ایوان شرف وبزرگی داخل متمکنان بود
مسلمان گشت وبقول بعضی اسلام او در سال پنجم از نبوت واقع شده
والله اعلم وحمزه با وجود عمومت سید عالم با ان حضرت اخوت رضاعی داشت
زیرا که هردو در ایام رضاع از پستان ثوبیه شیر نوشیده بودند مشهور
است که اکثر اوقات حمزه به صید میگذشت روزی از شکار مراجعت نموده
طواف خانه میکرد تا به خانه رود کنیزک عبد الله بن جدعان باو رسیده
حکایتی اذیتی که دران روز ابوجهل بحضرت سید عالم صلی الله علیه وسلم

ذکر وفات سمیه مادر عمار یاسر

ذکر اسلام حمزه بن عبد المطلب رضی الله عنه

رسیده بود با وی گفت بعبارتی که مبنی از سرزنش بسیار بود فی الحال آتش
غضب در تنور سینه حمزه برافروخت وهم از آنجا متوجه ابوجهل خودسوخته
شد ودر مجلس قریش باو رسید وچون تیر کمان بروی زد وسرش شکست
چنانکه خون جاری ونگونساری به او پیوست وگفت تو محمد را می آزاری و
حال آنکه من بر دین اویم وطریق تصدیقش بقدم تحقیق می پویم اکابر اهل
سهمر رفت وبعرض کلمه توحید اشتغال نمود سید اسلام عم نامدار را دعا
فرمود نقلست که چون قریش اسلام حمزه را دیدند برقرار سابق خواجه
کونین را زحمتی رسانیدند بلکه دین محمدی باسلام وی منیع وقدر مسلمانان
در صحبت او رفیع گشت والحمد لله علی نعمائه وله الشکر علی آلائه **وهم
درین سال** وبروایتی درسال پیش ازین سید عالم صلی الله علیه وسلم
بواسطه آنکه در طلب اعظام دین مسلمانی واحترام شریعت آخرزمانی اهتمام
تمام داشت شبی از شبها در عتبه علیه وهاب لایزال بصنوف تضرع
وابتهال زبان سوال بگشود وگفت ای خدای سزای پرستش اسلام را
عزیز گردان بیکی از دو نفر ابی جهل بن هشام یا ولد خطاب عمر تیر دعا محمدی
در شان خلیفه ثانی بهدف امال وامانی رسید روز دیگر بشب نرسیده که
عمر مسلمان وداخل سلسله اهل ایمان شد ودر سبب اسلام عمر روایات
مختلفه مروی گشته رعایة للاختصار درین مجلس بنقل یک روایت اکتفا
می رود وایراد باقی حواله بکتاب مجتبی است آورده اند که روزی قریش در باب
دفع پیغمبر با یکدیگر مشورتی داشتند وجملگی فکر واندیشه بران می گماشتند

ابوابه م

ذکر اسلام عمر خطاب رضی الله عنه

عمر دران میان بود گفت من به این کار قیام نمایم و این قفل مشکل به جهة شما
بگشایم اصحاب با جمیعهم اتفاق نمودند که این مهم کلی از دست وی بر می آید
و ما را درین واقعه معینی بهتر از وی نمی باید عمر شمشیر حمایل کرده متوجه منزل
پیغمبر شد در راه سعد بن ابی وقاص با وی رسید در کوه صفا و مروه از وی پرسید
که بکجا می روی عمر جواب داد که می روم تا محمد را قتل کنم و این کار صعب را
بر خویش سهل کنم سعد گفت تو ازان خوارتری که قتل آن عزیز بر دست تو براید عمر
بیشتر رفت و اظهار کرد که اگر داعیه داری اول ترا بکشم سعد همان سخن اول را
اعاده کرد با این ضمیمه که عبد مناف کی ترا باین قصه گذارند و اگر فرضا واقع
شود ما را درون کاردت برآرند پس عمر تیغ عصیان از غلاف عدوان بکشید
و به سر سعد دوید و دران ایام مسلمانان از ترس کفار بی سلاح تقادغی نمودند
لاجرم سعد نیز شمشیر اسلام از نیام انتقام بیرون آورد و زمانی در میان
ایشان ضرب و حربی واقع شد چنانکه نزدیک بود که هر دو مجروح شوند پس
سعد زبان تدبیر بگشود و گفت ای عمر خواهرت فاطمه و بروایتی آمنه مومنه

کاستی

است و شوهر وی سعید بن زید بدین مرتبه درین مهم از من بیشتر و بتو پیشتر
خویش
چرا اول منع ایشان تمام نمی نمایی **ع** ای که دست چرب داری پیشتر دیوار
عمر فی الحال ازان راه منحرف و به طریق خانه منصرف گشت چون بدر خانه رسید
خباب بن الارت نزد ایشان بود و بتعلیم سوره کریمه طه اقدام می نمود از
آواز خواندن ایشان بسیار بهم برآمد و از سر غضب حلقه بر در زد خباب از غایت
ترس دست بر سر زد و در گوشه نهان شد بعد ازان در خانه بگشودند عمر

خواهر

درآمد و قهرناک بر کنار صفه بنشست و سوال کرد که در چه حال بودید و بچه
کار اشتغال می نمودید شرح قصه کماهی نمی گفتند عمر بر جست و محاسن سعید بن
زید را بگرفت و دست تعدی بگشاد و وی را در زیر پای کشید و می خواست
که بصدد هلاکش رساند خواهر عمر بیامد و در وی آویخت و گفت شرم نمی داری
ای دشمن که دوستان حق را معذب می سازی و به فکر کار و بار خویش نمی پردازی
اگر مرد دینی داری خود را درین سلسله در آری و دعا را در وزگار دکفر و کافری
برآیی تا اسرار توحید را دانند و سوره حمد و اخلاص را خواندن شوی
گفت
و این صورت اتفاق نمودن با اهل معنی خوی می بپرید و بی نسیم عنبر شمیم موا
خاک نشینان چون ما این آتش در نمی گیرد وَلَقَدْ اَحْسَنَ مَنْ قَالَ مُصَرِّقًا
لِهٰذَا الْمَقَالِ **نظم** گر زانکه نه طالب چو بینه شوی با ما ·
ورز آنکه نه مطرب کو بینه شوی با ما · عاقبت سخن ان نیک زن در
باطن آن مرد موثر آمد گفت کلامی که می خواندید بر من عرض کنید تا دران
کلمات تاملی نمایم و به صیقل تدبر آینه دل خود را بزدایم شاید که
بکلید عنایت قفل غفلت از باطنم بگشایند و به میامن توفیق طریق تحقیق
نمایند آمنه بنت خطاب با برادر ابن خطاب کرد که شرط آنست که بروی
و غسلی کنی و طهارتی بسازی آنگاه بیایی و نظر برین صحیفه اندازی
یعنی **مصراع** شست و شویی کن وانکه بخرابات درای
عمر رفت و آبی بروی کار باز آورد و غسل کرده بنظر آمد و با خواهر بطرح
در گفت سخن ترا شنفتم و ظاهر و باطن خود را از گرد و غبار جور وآزار

ز فتم عالما مدّعی عمر آن بوده که ظاهر را بآب چشمه و باطن را بآب چشم شستیم
کما اشار الیه النّاظم بلسان الحقیقة لا بالمجاز **نظم**
غسل در اشك زدم کاهل طریقت گویند • پاك شو اول و پس دیده بر آن پاك انداز •
نمی دانم که بر سر سخنم می رسی یا در کوچه اعتراض مانده هر چند پیش می آیی
باز پس ای مدّعی طنازی **نظم** یارب آن زاهد خودبین که بجز عیب ندید
دود آهش در آینهٔ ادراك انداز • **القصّه** آمنه مومنه
صحیفه کامنه بدست برادر داد در آنجا نوشته بود بسم الله
الرّحمن الرّحیم طه ما انزلنا علیك القرآن لتشقی الا تذکرةً
لمن یخشی تنزیلاً ممن خلق الارض والسّموات العلی الرّحمن علی
العرش استوی له ما فی السّموات وما فی الارض وما بینهما وما تحت
الثّری وان تجهر بالقول فانّه یعلم السرّ واخفی الله لا اله
الا هو له الاسماء الحسنی عمر چون آیات بینات مطالعه و ملاحظه
کرد و از اول سوره تا اینجا خواند بی طاقت شد و گفت خداوندی که این
کلام اوست نشاید که در پرستش او تقصیر نمایند اشهد ان لا اله
الا الله واشهد انّ محمّداً رسول الله در زمان خباب از گوشه
اختفا تکبیر گویان بیرون دوید و گفت حضرت حق سبحانه و تعالی دعاء
پیغمبر را در شان تو ای عمر باجابت مقرون ساخت و ترا بآن دولت
ابدی و عزت سرمدی بنواخت پس عمر باتفاق عزیزان بمنزل سید عالم متوجه
گشتند و در آن روز خواجهٔ کونین در خانه حمزه بود چون بآنجا رسیدند

خبر بخیر البریّه رسانیدند که عمر می آید اصحاب گفتند نعوذ بالله من شرّ
عمر سید رسل صلی الله علیه وسلم فرمود اذا مدن او بر تنك مباشید و در
بگشایید اگر به نکویی می آید مقبول خواهد آمد و اگر به بدی می آید مقتول
خواهد رفت و در روایتی هست که قایل این حکایت حمزه بود فی الجمله چون در
خانه بگشودند خواجهٔ کاینات علیه افضل الصّلوات واکمل التسلیمات
تا صحن بیت به استقبال وی تشریف داد و بازویش بگرفت و در حرکت آورد
و فرمود ای عمر کاه آمدنی هیچ خوش زمانی باشد که مطلوب برای تفقد طالب
قدم رنجه فرماید و از روی تعهد بر وجوه طلبش بگشاید و به انامل شفقت
گوش قابلیتش بگیرد و بضاعت مزجاة وی را بمحض عنایت به پذیرد و به فنون
فضل و احسان احوال آشکار و نهانش واجوید و به صنوف مرحمت و الوف
مکرمت با او گوید • **نظم** آمده ام که تا ترا دوش کشان کشانمت •
بی دل و بیخودت کنم در بر خود نشانمت آمده ام که تا ترا جلوه دهم در این سرا
همچو دعاء عاشقان تا بفلك رسانمت • صید منی شکار من گرچه ز دام جسته •
جانب دام باز رو ورنه که باز رانمت • **مرویست** که عمر از فرط
هیبت در لرزه افتاد و گفت یا رسول الله مسلمان آمده ام سید کونین فرمود
بگو لا اله الا الله محمد رسول الله عمر کلمهٔ طیبهٔ توحید بر زبان راند و سطور
اخلاص از لوح اختصاص با میر خلاص فرو خواند • و عدد مردان اهل
اسلام در آن روز به سی و نه رسیده بود و عمر مکمل عقد اربعین شد آنگاه
پیغمبر گرامی با موافقت حاضران مجلس سامی زبان به تکبیر بگشودند بنوعی که غلغله

وابواب ص

ایشان اهالی مکه بشنودند بعد ازان عمر گفت یا رسول الله سزاوار نیست که
این دین را مانند طریق پنهان دارند برخیز وازین منزل بیرون آی و تشویش
تبلیغ رسالت فرمای ای عزیز من چون اربعین تمام شود دستور چنان می
باشد که از خلوت بیرون آیند بعد ازان حضرت رسالت پناه با تمام یاران
ارقم متوجه مسجد الحرام شدند عمر خطاب پیش پیش ایشان می رفت چون بمسجد
درآمدند قریش را چشم بر عمر افتاد گفتند یا عمر شادمان می آید پس از وی سوال
کردند که یا عمر در عقب چه داری جواب داد که لا اله الا الله محمد
رسول الله هر کدام از شما که حرکت کند خون او خواهم ریخت یعنی هر
کس یا هر یا کس که بابتداء اهل اسلام مشغول گردد مصراع
خونش در گردن که دارد قصد جان خویشتن ۞ و روایتی هست که در ان
روز میان عمر و بعضی از قریش ضرب و حرب واقع شد و چندان بر عتبه
بن ربیعه زد که باقی اشراف مکه بترسیدند و در جوانب و اطراف متفرق
شدند سید کائنات بطواف خانه قیام نمود و نماز آشکارا بگزاردند
و اسلام را قوتی تمام پیدا و مسلمانرا شوکتی با نظام هویدا گشت والحمد لله
علی ذلک و در سال هفتم وقعهٔ بعاث روی نمود و آن جنگی بود که در مدینه
میان اوس و خزرج واقع شد والحاله هذه مهم اتمام مجلس درج الدرر
بتحقیق این قصه موقوف نیست زیرا که با وقایع محمدی چندان نسبتی ندارد
و داخل تاریخ اهل مدینه است والله المرشد و در سال هشتم خبر
بمکه رسید که فارسیان بر اهل روم غالب شدند و مشرکان مکه بآن

ذکر واقعهٔ بعاث

ذکر غلبهٔ فارس بر اهل روم

بآن سبب شادیها نمودند و گفتند ما نیز عن قریب بر اصحاب محمد غلبه خواهیم
یافت و استدلال می کردند به آنکه رومیان و محمد یان هر دو اهل کتاب ند و فارسیان
و مکیان دین و ملتی ندارند یعنی مماثلت در طریق و کیش مقتضی موافقت در غالبیت
و مغلوبیت خواهد بود و یاران رسول از استماع این حکایت ملول می گشتند
حضرت جلال احدیت بجهة تطییب خواطر اهل اسلام آیة کریمه الم غُلِبَتِ
الرُّومُ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُم مِّن بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ فِي بِضْعِ سِنِينَ بسید
المرسلین فرستاد مسلمانان شادمان شدند و در مجالس و محافل دشمنان می
خواندند و کفار بی معنی آن صورت را مسلّم نمیداشتند و می گفتند این کلمات
از بافتهٔ محمدست تا کار بجایی رسید که ابو بکر صدیق و ابی بن خلف جمحی گرو
بستند بر شتر که اگر تا مدت سه سال و به روایتی دیگر تا شش سال غلبهٔ
رومیان واقع شود ابو بکر بستاند و اگر این حال محقق نگردد بر عکس ... اصحاب
رسول چون بران عقد مراهنه وقوف یافتند از موافقت با صدیق دران
قضیه کردن تافتند و گفتند در ابهام کلمهٔ بضع ایهامی هست و در عرف
عرب این لفظ به سه تا نه اطلاق می یابد پس تعیین مدت اقل از نه مناسب
نبوده ابو بکر متنبه گشته باز بمجلس قریش رفت و در سال و مال بیفزود در سال
تا نه و مال صد شتر مقرر ساختند و از طرفین بران راضی شدند و دران
هنگام حرمت گرو بستن هنوز مبین نگشته بود و بعد از تحقق خبر غلبهٔ اهل
روم بر اهل فارس ابو بکر صدیق شتران از مال ابی استیفا نمود و بصدقه
داد چنانچه در محل خود مصرح خواهد شد والحمد لله الذی صدق وعده

ذکر معاهدهٔ قریش و محبوس کشتن پیغمبر و بنی هاشم و بنی المطلب در شعب ابوطالب

و هم درین سال معاهدهٔ قریش واقع شد و باعث برین قضیهٔ غیر مرضیه آن بود
که چون مسلمانان بیامن اسلام حمزه و مساعدت سعادت عمر قوت یافتند
و به اظهار دین و شریعت شتافتند و به توجه جانب حبشه و التجا نمودن به
نجاشی معتاد شدند صنادید مکه به تنگ آمدند و با یکدیگر گفتند روز بروز
کار محمد استعلائی می‌پذیرد و با یادی ترقی از پایان حشمتش می‌گیرد در باب او فکری
کلی می‌باید کرد بنوعی که به یکبارگی از ملاقات و مقالات وی خلاص شویم پس
رای ایشان بران قرار گرفت که از میان خود شخصی که در سحر و کهانت و شعر و
فطانت صاحب کمال باشد بنزد محمد فرستند تا بلطایف حیله و نصائح فصیحه
وی را رام سازد یا در دام اندازد قرعهٔ اختیار در آن امتحان و اختبار بنام عتبة
بن ربیعه برآمد پس او بنزد پیغمبر رفت و گفت ای محمد تو بهتری یا پدرانت عبد الله
و عبد المطلب اگر بخیریت ایشان قائلی معبود شان همین اصنام بوده که
بذکر عیب و عار آنها مشغولی و اگر به جد بهتری اب وجد مسلم نمی‌داری و
خود را افضل می‌شماری بیا با من سخن گوی تا بشنوم و اگر معقول باشد از صواب
دید تو بیرون نروم جماعت با جمعیت ما را متفرق و پریشان ساختی و رایت
مخالفت در میان عشیره و قبیله افراختی چنانچه احوال عرب بمرتبهٔ فضیحت
رسید و مسامع اکثر احیا و قبایل شنیده که در قوم قریش سحر و کهانت
فاش شده و این گروه سحرهٔ او باش گشته اند اگر شهوت بر تو استیلا یافته
اختیار کن تا از اشراف مکه ده زن را در سلسلهٔ تزویجت در آریم و اگر حاجت
و درویشی ترا برین مخالفت می‌دارد چندان نقود فراوان بر تو شماریم و اگر

و اگر سودای حکومت در سر داری اعلام فرمای تا تاج سلطنت بر مفارق
ابهتت گذاریم و اگر ممسوس جن شده و از شورش مزاد به تنگی نکوی با طبیبی
حاذق به بالینت آریم سید رسل صلی الله علیه و سلم فرمود سخن را تمام
کردی عتبه گفت آری پس آنحضرت از اول سورهٔ حم سجده تا آنجا خواند
که فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ عتبه
فریاد برآورد که بس بس تو غیر ازین حکایت نداری فرمود که نی سخن من همین
است و کار و بار من همین است عتبه از عتبهٔ محمدیه بمجلس قریش رفت
و گفت ای یاران اعلام نصیحت کما هو حقها در نظرش افراشتم و از گفتنیها
هیچ ناگفته نگذاشتم سوگند یاد می‌کنم که کلامی می‌خواند که با سحر و کهانت هیچ نسبت
ندارد طریق آنست که او را بخود واگذارید اگر قبایل عرب بدفعش قیام نمایند
و در میان قریش پای نهاده بر سر آیند مهم شما بی جهد و سعی و عنا راست شود
و اگر خبالک در جوانب و اطراف بر احیا و قبایل اکناف غالب گردد ملک و مملکت
شما و عز ش داخل منقبت شما خواهد بود قریش گفتند عتبه بمجلس محمد رفته
و مسحور باز آمده عتبه جواب داد که من آنچه دانستم بپایان رسانیدم باقی
اختیار شما راست بعد از آنکه قریش هرچند سعی کردند بجائی نرسیدند و از هیچ ممر
نسیم رجائی نوزید از روی اضطرار بنزد ابوطالب علا رفتند و با وی گفتند یکی
از دو کار را اختیار کن یا آنکه دست از حمایت محمد بدار و او را بما واگذار تا کار ش
بسازیم و مهم وی را بر وفق دلخواه بپردازیم چه مقرر است که تو در عقیده موافق
ما یی و الا جنگ را آماده باش و یقین بدان که ما ازین کار و ازین انکار درنمی

کذریم وبیش ازین با محمد بسر نمی بریم آنچه در حضر دا شنیتیم با تو کفتیم تاملی وافی بنمای
وجواب این سخن بعد از تدبیری کافی بفرمای چون قوم علا از منزل ابو طالب بیرون
رفتند سید کونین را بطلبید وشرحی که کذشته بود با آن حضرت باز راند
وکفت آخر کار زار قریش بر کارزار قرار کرفته اکنون بر من وخود ترحم فرمای
وکره از کار فرو بسته ما بکشای بیغمبر کمان برد که مکر ابو طالب از قریش ترسید
ومآل حالش به آن انجامید که دست از نصرت وکفالت امور او بدارد و
ویرا بدشمنان سپارد فرمود ای عم من وای غریب عم من بحق آن خداوندی که
در خداوندی شریك وانباز ندارد که اکر از سپهر مهر فرود آری وبه نشانی
بر یمین من بنشانی واکر ماه را از آسمان به جهد بسیار به یسار من رسانی ترك
این جست وجوی نکنم ودل ازین کفت وکوی بر نکنم وکمر اجتهاد از خاطر اعتقاد
نکشایم ومتصل در تاکید این کار وبار وتشدید این بود وتار افزایم تا وقتی که
مهم من سامان بپذیرد یا دست اجل دامن حیوتم بکیرد انکاه برخاست تا از خانه
ابو طالب بیرون رود ومتوجه آستانه کریم خالق بیچون شود پس مبالغه تمام او را
بازکردانید ونزد عرضش رسانید که ای فرزند ارجمند وای دلبند همت بلند
در معامله خود ثابت قدم باش که تا جیوة مرا امداد کند در حمایت تقصیر نکنم
ودر حفظ منت تاخیر جائز ندارم وشرایط یاری وضوابط هواداری بر خود لازم
وواجب شمارم واین نظم بخواند شعر وَاللهِ لَنْ يَصِلُوا اِلَيْكَ بِجَمْعِهِمْ
حَتّى اُوَسَّدَ فِي التُّرَابِ دَفِينًا ؞ فَاصْدَعْ بِاَمْرِكَ مَا عَلَيْكَ غَضَاضَةٌ
وَاَبْشِرْ وَقَرَّ بِذَاكَ مِنْكَ عُيُونًا ؞ انکاه بنی هاشم وبنی المطلب را کرد

آورد وبا ایشان کفت از شما توقع دارم که در حمایت محمد ممد ومعاون من باشید
همه قبول کردند الا ابو لهب علا شوهر حمالة الحطب که بآن مهم در نیامد وسعادت
مساعدتش ننمود وچون قریش علا بدانستند که از ممر ابو طالب کاری نمی کشاید
وقبیله بنی هاشم وبنی المطلب الا نادرًا منهم در امداد وهمراهی بیغمبر متفقند
از مسکن مروت ورعایت برخواستند ودر منزل بی وفایی وشقاوت بنشستند
وجوب قرابت وحمایت بشکستند وبا یکدیکر عهد وپیمان بستند که با بنی هاشم
وبنی المطلب طریقه مناکحت ومبایعت ومشایعت ومخالطت ومجامعت مسلوك
ندارند وقطع سلام وکلام ونصرت واستماع آن کروه بر خود لازم شمارند و
عاقله ایشان نشوند وبجهة یاری وهواداری بهم دکر نیایند ونروند ونکذارند
که منافع کلیه وجزویه در اراضی مکه بایشان واصل کردد ومهما امکن در قلع و
قمع آن طایفه کوشند واز ایشان هیچ نخرند وبایشان هیچ نفروشند مکر
وقتی که محمد را بقریش سپارند ومن بعد حکایت حمایت وی در میان نیارند
وآن عهد نامه را اندر کعبه بیاویختند تا موکد تحقیق آن حال ومؤید توثیق
آن مقال باشد وبروایت بعضی از اهل سیر این معاهده در محرم تع سال
هفتم علا از نبوت واقع شده مرویست که کاتب آن وثیقه منصور تع بن عکرمه
بود ودستش شل شد علا پس آن قوم بد بصورت آدمی وبمعنی دد دست تعدی و
ظلم بر یاران بیغمبر دراز کردند وهر زمان مقدمه فتنه بجهة ایشان ساز کردند
وباب مشقتی بروی آن طایفه ناجیه باز کردند بضرورت ابو طالب ساعی
شد وسید المرسلین را واز اصحاب واتباع وی هرکه در مکه مانده بود واز

بنی هاشم و بنی المطّلب انکه در نصرت و حمایت محمّدی موافقت می نمودند
و اهل و عیال و متابعان ایشان از قریش همه را به شعب خود در آورد
قریش راهها بر ایشان به بستند و از توابع و لواحق ان فرقه هر که می رسیدند
دست و سرش می شکستند و نمی گذاشتند که از قوافل و اسواق طعام بخرند
یا مراکب ایشان در ان وادیها بچرند تا مدّت دو سال یا سه سال با آن
منوال در ان شعب بسر بردند و اقدام مصابرت در جادهٔ مخاطرت بفشردند
و ابوطالب سیّد عالم را در میان فرزندان خود   مصراع
هر روز بمسکنی و هر شب جایی به محفوظ می داشت و حارسان را بر ایشان
می گماشت و دستور چنان بود که هر سال در موسمها بیرون می آمدند و
هر یک بجهد تمام چیزی از طعام به دست می آوردند و به شعب معاودت
می نمودند تا موسم دیگر بان حال می گذرانیدند تا کار بر ایشان نهایت
پریشان شد چنانک شبها آواز گریه و زاریها اطفال و ضعفا
محمدیان قریش و غیرهم به خواب نمی رفتند و هر کرا مروّتی بود بخفیه
بارها بشعب می فرستاد و ابواب مرحمت بر وجود خویشان می گشاد
و چون قریش بران وقوف می یافتند بزجر و منع ایشان مشغول می
شدند و بمرتبهٔ رسید که اکثر مکیان از ان بی راهی ملول و پشیمان شدند
پس چون ایام بلیّت به پایان آمد حضرت قادر حکیم جل و علا موری بران
صحیفهٔ ظالمه قاطعه مسلط گردانید تا هر کجا نام حق سبحانه در ان نامه
بود بخورد و حروف جور و قطع رحم و ظلم بگذاشت و بروایتی دیگر آن

ذکر سبب خلاص یافتن پیغمبر و اصحاب از شعب

کار بالعکس باتمام رسانید یعنی کلمات عدوان و ستم از ان کاغذ
نخورد و اسماء حق را تعرض ننمود بعد از ان جبرئیل بیامد و پیغمبر جلیل را
بران حال آگاهی واقف گردانید پس حضرت رسالت این خبر را با عم بر
غم در میان نهاد ابوطالب گفت از بیرون کسی نزد ما نمی آید و تو از پیش مرا
به نمی گویی و تا غایت بدروغ منسوب و بتهمت معیوب نگشته این سخن
از کجا می گویی که بان وسیله مصراع گرد غم از صفحات دلها می شوئی
فرمود قادر بی کمال جبرئیل فرستاده و مرا ازین حال خبر داده ابوطالب
گفت خدای تو برحق است و گواهی میدهم که راست می گویی و ان خبر را
پنهان داشت از خوف آن که مبادا قریش برانند و در ان باب حیله سازند
و به تغییر اوضاع صحیفه پردازند انگاه خواص رهط خود را جمع کرد
و از شعب بیرون آمد و متوجّه بیت الحرام شد قریش چون او را بدیدند
جزم کرده تصور نمودند که از طول حبس ملول گشته و آمده که محمد را
بایشان سپارد گفتند ای عبد مناف غالبا راضی شده به قتل برادر
زادهٔ خود و دانسته که در موت او صلاح و در حیوتش فساد مملکت
مندرجست اکنون آمده که وی را بما سپاری و خواطر همه را از عقدهٔ
تفرقه بدر آری جواب داد که آمده ام بجهة مهمی که با عتقاد من چنانست
که خیر همه در ان است گفتند بگوی تا چه داری و اعلام نمای که در
چه کاری گفت صحیفهٔ که مشتمل است برین عهد و پیمان به نظر آرید
و پیش ازین سبیل ستم مسلوک مدارید فی الحال عهدنامه را حاضر

مسجد ص

ساختند ابوطالب گفت این نامه مکتوب بر خامه شماست و الحالة هذه در میان
ماست و محمد با من گفته که خداوند او خورهٔ زمین کاشته تا نام حق از آنجا خورده
وجور و عدوان گذاشته یا بالعکس اگر آنچه مدعاء اوست واقع نباشد حالی
دل از محبت وی خالی کنم و بشما سپارم و دست از حمایتش بدارم و اگر چنانکه حرفش
به صدق مقرون و سخن وی راست بیرون آید شما از سر این شرط و عهد بگذرید
و پیش از این غم بیهوده مخورید همه بان راضی شدند چه محال می دانستند که
خوره را بران صحیفه راه یابد از آن واقعه آگاه باشد بعد از آنکه نامه را
بگشادند بهمان نام و نشان بود که سید عالم می فرمود ابوطالب و همراهان او
بسیار شادمان شدند و مطعم بن عدی در آن مجلس برخاست و گفت گواه باشید
که ما از این صحیفهٔ عادیهٔ ظالمه بیزار شدیم پس اکثر صنادید قریش با او اتفاق
نمودند و نامه مسطوره در نوشتند و از سر آن عهد سست بیمان در گذشتند
و سید رسل با جمعی که در شعب محصور بودند خلاص یافتند و بمنازل و مراحل
خویش شتافتند و حضرت رسالت در آن زمان چهل و نه سال تمام کرده بود
و در پنجاه درآمده والله اعلم و بعد از هشت ماه و بیست و یک روز که از

ذکر خروج پیغمبر و محبوسین از شعب

خروج شعب بگذشت در سال دهم از نبوت ابوطالب وفات یافت

ذکر وفات ابوطالب

نقلست که چون مریض شد اقارب را در منزل خود گرد آورد و به مبالغه
تمام ایشان را بر تقویت و تمشیت و موافقت پیغمبر تحریض نمود و گفت در همراهی
محمد تقصیر منمائید و نطاق خدمتش از میان متابعت مگشائید تا راه راست
یابید و به درجات خلد شتابید سید المرسلین فرمود قوم را بدین حال فرو دار

جوار قبهٔ خود را در دقیقه اجابت من در نمی آری جواب داد که وقت تنگ است
اگر پیش از این جرعهٔ توحید می نوشیدم و خلعت محمدی می پوشیدم مناسب می بود
اکنون کار از دست و تیر از شست رفته می ترسم که اگر باسلام درآیم گویند
از مرگ بترسید و از خوف مسلمان گردید چنانکه قائل این حال خبر میدهد

شعر

وَدَعَوْتَنِي وَعَلِمْتُ أَنَّكَ نَاصِحِي ... وَلَقَدْ صَدَقْتَ وَكُنْتَ ثَمَّ أَمِينَا
وَعَرَضْتَ دِينًا قَدْ عَرَفْتُ بِأَنَّهُ ... مِنْ خَيْرِ أَدْيَانِ الْبَرِيَّةِ دِينَا
لَوْلَا الْمَلَامَةُ أَوْ حِذَارُ مَسَبَّةٍ ... لَوَجَدْتَنِي سَمْحًا بِذَاكَ مُبِينَا

و در صحاح وارد است که چون ابوطالب عازم سفر آخرت شد پیغمبر به بالین
او آمد و فرمود ای عم من یک کلمه بگوی یعنی

مصراع

گر تو خواهی که بجوئی دلم امروز بجوی ... تا در حال بران گواه شوم و در مآل
مهم ترا بموجب دلخواه بسازم ابوجهل و عبدالله بن ابی امیه نزد وی حاضر
بودند و گفتند ای ابوطالب از ملت و کیش عبدالمطلب انحراف می جوئی سید
المرسلین مبالغه می فرمود و ایشان همان سخن را اعاده می کردند تا آخر کار گفت بر
طریق عبدالمطلب میروم حضرت رسالت فرمود البته از برای او آمرزش
خواهم خواست مگر آنکه مرا از آن امر نهی کنند و در مفارقت او بسیار ملول شد
و بگریست و همراه جنازه اش می رفت و می فرمود ای عم من شرایط صله رحم بجای
آوردی جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا و بعد از دفن ابوطالب نقطهٔ دایرهٔ مطالب بمنزل
خاص و خلوت اختصاص تشریف داد و صحیفهٔ استغفار بجهة عم نامدار
بگشاد تا آنگاه که آیت کریمهٔ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا

لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ
نازل شد سید ابرار بهرمان کرد کا از سجاده استغفار برخاست ودر
کوشهٔ کلبهٔ الم بمطالعهٔ اندوه وغم بنشست جبریل آمد وآیت آورد که
إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ تا بران حضرت را
روشن شود که ان کار خدایی است نه سرکار کدخدایی هر که
خواهد بخواند وهر کرا خواهد باز خواهد براند وهیچ آفرین را درهم آوردن کار
مجال چون وچرا نیست وتمام ان احوال خود در قبضهٔ قضا نشست لَا يُسْأَلُ
عَمَّا يَفْعَلُ طغرای منشور تقدیر وما يُبَدَّلُ عنوان نامهٔ تدبیر اوست **نظم**

یکی خواند که انْظُرْ فِي لِقَائِي ∴ یکی راند که بَعِّدْ لَنْ تَرَانِي
یکی راند که افْزَعْ فِي جَهَنَّمْ ∴ یکی خواند که ارْتَعْ فِي جِنَانِي
یکی با یار در بستان بعشرت ∴ یکی در بادیهٔ بیکار وانی

ذکر سال وفات خدیجه کبری رضی الله عنها

وهم درین سال بقول اصح خدیجه از دنیا رحلت فرمود وسید کونین را
بآن واسطه غم بر غم بیفزود ولهذا حضرت رسالت ان سال را عام الحزن
نام نهاد وجمهور مورخان بر انند که بسه روز بعد از موت ابو طالب
واقعهٔ خدیجه واقع شد وغیر این نیز گفته اند چنانچه در نسخهٔ مجتبی مسطور
کشته اکنون مستمع باش تا بموجب وعده که در مجلس سیوم کذشته نبذهٔ
از فضایل ام المؤمنین والسابقة الی درجات الصدق والیقین المدفونة
فی مقبرة المعلی خدیجه کبری رضی الله عنها در سلک نظم ورشتهٔ تحریر
در آید تا نسخه از حلیهٔ کمال خالی وعاطل نماند بعون الله وحسن توفیقه

ذکر شمه از فضایل خدیجه

بدانکه ان کامله فاضله دختر خویلد بن اسد بن عبد العزی بن قصی بن
کلاب بوده ونسب او در قصی به نسب پیغمبر ملحق می شود واز مجلس پانزدهم
به وقوف پیوسته که عقد ازدواج میان سید عالم واو کی استحکام یافت
ودران وقت هر کدام چند ساله بودند وپیش ازان پیرو بچند شوهر
رسیده بود وازهر یکی چند فرزند زاییده وپیشی کرفتن او به اسلام بر جمیع
امت درین مجلس کذشت والحاله هذه آنچه در صحیفهٔ عرض ثبوت می
یابد برخی از خصایص ومفاخر اوست اول آنکه تا آن حلیله جلیله
ملازم فراش سید رسل بود بر سر وی هیچ زن نخواست دوم آنکه پیغمبر
بکر با او رسید سیوم آنکه وی را بهترین زنان این امت خوانند وایمهٔ اسلام
مختلف القولند در مسئله افضلیت خدیجه وعایشه بعضی اولی را مقدم
می دارند وقومی تفضیل ثانیه را راجح می شمارند وجماعتی سبیل توقف می
سپارند چهارم آنکه جبرئیل امین سلام رب العالمین بوسیلهٔ سید

سلوک

المرسلین بوی می رسانید پنجم آنکه دران مدت که در خانهٔ آن
حضرت بود هرکز پیغمبر را نیازرد وچنان نکرد که غباری ملالی از جهه
او به خاطر عاطر ان حضرت رسد ششم آنکه تمام فرزندان ذکور واناث

ذکر اولاد خدیجه که از سید عالم صلی الله علیه وسلم

خواجه کاینات غیر ابراهیم از وی متولد شدند اول قاسم وبه آن
سبب پیغمبر به ابو القاسم مکنی کشت دوم زینب سیم رقیه چهارم
فاطمه پنجم ام کلثوم وبقولی فاطمه کوچکترین دختران بوده ششم عبد الله
وبقول صحیح طاهر وطیب لقب اوست بواسطه آنکه در زمان اسلام

تولد نموده و بقولی دیگر اولاد ذکور خدیجه از پیغمبر سه نفر شمرده اند قاسم
وطاهر وطیب و قول اغرب انکه چهار بوده اند اسما که مذکور شدند و عبد الله
و باتفاق پسران سید بشر در سن صغر وفات یافتند و دختران حضرت همه
بشوهر رسیدند و از ایشان اولاد پیدا شد و ترجمه بنات سید سادات
و فرزندان هریك در محل خود مذکور خواهد گشت ان شاء الله تعالی و متکفل
بسط این اجمال و بیان ادله هر مقال و ذکر اختلافی که در هر باب این ابواب
واقع شده نسخه مجتبی است همتم از فضایل خدیجه انکه سلسله نسب بعض
هاشمی لقب که تا قیام قیامت باقی خواهند بود و تا قران مجید در مجالس امت
محمد خوانند اغصان آن شجرهٔ نامیه که اَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِی السَّمَاءِ از
رسوخ عرق و شموخ ساقش خبر میدهد بار آور مانند باو منتهی و از و منشعب
گشته و درین محل تقریب مقتضی انست که بساط مناظره که بجهة اظهار حق

ذکر مناظره سید و دانشمند

در سنین ماضیه و قرون خالیه میان سادات و علما واقع شده بعبارتی
دلاویز و اشارتی شورانگیز بمسامع حاضران رسانم و اخر الامر بهمان فرمان
لازم الاذعان سلطان مسند شریعت و بهمراهیی التفات برهان معهد طریقت
هریك را بجای خود بنشانم فَاسْتَمِعْ لِمَا یُتْلَی عَلَیْكَ و تامل کن
فِیمَا تَبَیَّنَ لَدَیْكَ نظم زقند سخن ساخت حلوا کمال
به بینید یاران که چون آمدست جامعان مسایل مهذبه صور و معانی
و واضعان دلایل مرتبه آمال و امانی بر حواشی اوراق صحایف فنون باطنه
و ظاهره بقلم تحریر نموده و در حوالی اطباق لطایف کامنه و باهره بانامل دقیق

تحقیق ص

ثبت فرموده اند که روزگاری گذشت دور و دراز تا از راه حقیقت نه بر
سبیل مجاز میان ناصیان عَلَم عِلم و دراست و رافعان سنجق سیادت و ریاست
مباحثهٔ طویل عریض و مناقشه مملو از تصریح و تعریض واقع و از هر طرف
یکی مُستدِل و دیگری مانع می شد دانشمند میخواست که در صدر مسند
پیشوایی تمکن یابد و سید داعیه ان داشت که از همه بیشتر به نیل
ان منصب شتابد دانشمند می نمود که سلسلهٔ انتساب بخاندان نبی مصاحبت
علم و عمل استحکامی ندارد و صاحب شریعت نسب نبی حسب را در دایره اعتبار
نیارد مَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ یُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ حدیث صحیح مسلم است
و مستخف این خبر معتبر نتوان گفت که مسلم است اری نظم
تکیه برجای بزرگان نتوان زد بگزاف مگر اسباب بزرگی همه اماده کنی
سید می فرمود ادراك حقایق علوم برارباب عقول و فهوم بیامن جد
و اجتهاد و مساعدت سعی و اسعاد آسان است اما طبیعت نقاد و ذهن وقاد
از طلب اشتراك در نسب سمو حسب بی موافقت علو نسب بغایت هراسان است
هر فردی از افراد رعیت و هر احدی از احاد بریت را اتفاق بر مصاعد دانش
و بینش در عرصه آموزش دست دهد لکن در ساحت بارگاه انتما بدوحه
نبوت و رسالت و اعتلا بر شجره وافی ثمره فتوت و بسالت نیل صحت
نسبت هیچ آفریده نتواند که هرکز پای نهد نظم نه هرگیاه که در باغ رست شمشاد است
نه هر درخت که سر زست سرو آزاد است نه هرکرا لب چون شکرست شیرین است
نه هرکه کوه تواند برید فرهاد است دانشمند می نمود که فَاسْئَلْ بِهِ خَبِیرًا

ضابطه و دستور ماست سیّد می‌فرمود وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا
توقیع منشور ماست دانشمند می‌نمود که اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ
دلیل ایمان ماست سیّد می‌فرمود قُلْ لَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا
الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى حجت و برهان ماست دانشمند می‌نمود که
اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ میراث بی کرانه ماست سیّد می‌فرمود
که اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُولُو الْاَلْبَابِ اصل تقدیم و تقدم ماست
سیّد می‌فرمود اُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ فِي اَهْلِ بَيْتِي فرع تعلیم و تعلّم ماست
دانشمند می‌نمود وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا نمونه نقش نگین
خاتم سلیمان است سیّد می‌فرمود مَثَلُ اَهْلِ بَيْتِي كَمَثَلِ سَفِينَةِ
نُوحٍ در طوفان روز قیامت مومنان را کشتی امن و امان است دانشمند
می‌نمود که وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا سرمایه و سود
ماست سیّد می‌فرمود اِنِّي تَارِكٌ فِيكُمُ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللّٰهِ و
عِتْرَتِي پیرایه بود و وجود ماست دانشمند می‌نمود که اهانت موسّسان
مرتبه دانش رذیله است اَهْمِنِي كَمَا قِيلَ وَلَيْسَ فِيهِ قِيلٌ مِنَ الشَّرَفِ
وَالدِّينِ نظم ای اصل وجود تو زیك ذره منی
هان تا نکنی با علما کبر و منی ٭ زیرا که چنین گفت رسول مدنی
مَنْ اَكْرَمَ عَالِمًا فَقَدْ اَكْرَمَنِي سیّد می‌فرمود اعانت
مقتبسان منقبه خاندانش فضیلتی بغایت نکوست مویدان
معنی گفته‌اند ای با هوادار وفا جوست که نظم

اُدْعُوا مُحَمَّدًا فِي اَهْلِ بَيْتِهِ
وصیت نبی بها و بهانه ماست
دانشمند می‌نمود که ص

تا جان دارم هوای سادات درست ٭ تا هست دلم وفای سادات درست
نزدیك خرد مند نیرزد بجوی ٭ شهری که نه خاك پای سادات درست
دانشمند می‌نمود که قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
وسیله عروج ما بر معارج فضل و کمال است وَلَقَدْ اَحْسَنَ مَنْ قَالَ وَاَجَادَ
بِلَا مَقَالٍ نظم سر دفتر عالم معانی علم است ٭
سرمایه ملك جاودانی علم است ٭ چون خضر آب زندگانی طلبی ٭
سرچشمه آب زندگانی علم است سیّد می‌فرمود اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ
عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ ذریعه صعود ما بر مدارج دولت و اقبال
است وهذه نفحة من نفحات فضایل النبي والولي كما قيل نظم
سادات نور دیده اعیان عالم‌اند ٭ از عزت محمد و از حرمت علی ٭
فردا طعام معده دوزخ کسی بود ٭ کام و زبان محبتشان نیست ممتلی ٭
چون عرض مباحثه ایشان بطول کشید و حکایت بینهما بمقطع
نمی‌رسید بالضروره باذیال جلال صاحب کمالی که مفتی مذهبین و
حاوی حسنتین و شافعی ثانی و نعمان عمان حقایق و معانی و جامع مسایل
مبسوط و زیادات و واضح وسایل امالی و واقعات بود متوسل گشته
صورت واقعه که در میان داشتند بعرض رسانیدند در زبان مفتاح
هدایت در خزانه روایت و درایت بگشود و بمصباح کفایت منهاج
روضه تحقیق به ایشان نمود و فرمود قول مفتی بر در مذهب امام اعظم
و همام مقدم اُسْتَادُ الْبَشَرِ وَالْعَقْلُ الْحَادِي عَشَرَ الْمُجْتَهِدُ الْوَلِيُّ الصُّوفِيُّ

ابو حنیفهٔ کوفی رحمه الله آنست افضلیت بر حسب دایر می باشد وحق تقدم
علما را ثابت است هر که اعلم افضل چنانکه بعضی از مشایخ حنفیه تصریح فرموده
به انکه عجمی عالم کفو عربی جاهل است وجمهور ایمه شافعیه رحمهم الله بر ان
رفته اند که مراعات جانب نسب اولی واوجب واحری وانسب است
تا اگر ولی مجبر صغیرهٔ هاشمیه را بغیر هاشمی دهد ان نکاح بصحت مقرون
نتواند شد وحاصل سخن حکم انکه نزد بعضی از علما نسب مقدم است و
بیش جمعی حسب فاما اگر چنانکه سید بحلیهٔ علم متحلی باشد وان دو صفت در
یک ذات جمع شود مسئله اتفاقی بود وبا عالم اصیل وسید جلیل
بهیچ نوع مناقشه نتوان نمود **نظم** ان با همه کسست نی وکسی را که نظر هست
در هیات مطبوع نکاه بین من ان یافت ذَلِكَ ٱلْفَضْلُ مِنَ ٱللَّهِ وَكَفَىٰ
بِٱللَّهِ عَلِيمًا ثم نرجع الی اتمام الکلام **ونقول** بعد ازانکه
خدیجه مریض شد ودر کشاکش سکرات اماد سید المرسلین علیه
اکمل صلوات المصلین بر بالین او بنشست وفرمود رنج ترا بسیار مکروه
می دارم ومفارقتت بر خود مشکل می شمارم ودر ضمن این کراهت خیر
فراوان وراحت بی پایان مندرج است وبشارت باد ترا ای خدیجه که
در بهشت عنبر سرشت تو ومریم مادر عیسی وکلثم خواهر موسی وآسیه
خاتون فرعون زنان من خواهید بود خدیجه گفت بالرفاء والبنین
یعنی پیغمبر را مبارک باد فرمود ومضمون این معنی ادا کرد که **نظم**
بدین مژده گر جان فشانم رواست که این مژده آسایش جان ماست

ذکر مرض وموت خدیجه

وفی الحال ازین جهان رحلت نمود ودر ان وقت شصت وپنج ساله بود سید
عالم بتجهیز وتکفین او مشغول شد وهنوز وجوب نماز جنازه در میان نبود
پیغمبر بنفس خود در امد ومهم دفن باتمام رسانید ومدفن وی در حجون که گورستان
مکه است بمقره که بمعلی شهرت یافته واقع شد والله اعلم ارباب سیر
اورده اند که بعد از موت ابو طالب وخدیجه قریش دست از استین جور
وسر از گریبان جفا بیرون اوردند وبیشتر از پیشتر با پیغمبر واصحاب وی اذی
وایذا بتقدیم می رسانیدند بحیثیتی که دشمنان از ان اوضاع متاثر گشتند
ابولهب که همواره باد عدوان خاک بنیت بیت نبی وعلا می انداخت ورای شورانید آبی بر آتش
طغیان زده متکفل حمایت وکفالت ان حضرت گشت وخواست که بر
منوال ابو طالب بان مهم قیام نماید وان قضیه کلیه لِكُلِّ عَمَلٍ رِجَالٌ
غافل وان موجبهٔ ضروریه قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ ذاهل بود
اری **نظم** گیرم که مار چوبه کند تن بشکل مار
کو زهر بهر دشمن وکو مهره بهر دوست مع ذلک چون قریش معلوم کردند
که ابولهب حامی پیغمبر شده دست از ایذا کشیده داشتند وبه طریق مکر
با او گفتند تو بحمایت محمد اشتغال می نمایی وحال انکه مدعای وی است که
عبد المطلب در دوزخ است این معنی در ضمیر ارباب غیرت کی صورت تواند
بست ودوست با دشمن کجا داند نشست ابولهب بر اشفت وبنزد حضرت
رفت وپرسید که جدت عبد المطلب کجا است جواب فرمود که او وهر که
بر کیش وملت او رفته ورود مویدا جهنمی خواهد بود ابولهب از استماع

ذکر شدت معاملات قریش

ذکر کفالت ابولهب پیغمبر را

از حکایت ملول شد وگفت ای محمد مرا بعد ازین طمع همراهی و اهتمام مدار و زمام
کفالت خود بدیگری سپار که سلسله وداد میان ما منقطع و رابطه مودت
مرتفع گشت قریش ازین قصه بسیار خوش دل شدند و بکار و بار برادر زاده خویش
بیگانه وار رجوع نمودند و مهم بجایی رسید که سید کونین را در مکه توقف

ذکر التجا نمودن پیغمبر به حی بکر بن وائل

فرمودن متعذر بود بناچار از وطن بیرون رفت و به حی بکر بن وائل ملتجی شد
آن بی دولتان سعادت مجاورت آن حضرت اختیار نکردند پس در جوار گروهی

ذکر درآمدن پیغمبر بقبیله قحطان

از قحطان درآمد و آنجا به تمهید قواعد دعوت اشتغال می فرمود روزی مردی
از بنی عامر به حی ایشان رسید و پیغمبر را درمیان آن قوم بدید [illegible] که این
شخص کیست و نزدیک شما از بهر چیست گفتند محمد بن عبدالله قرشی است که بواسطه
ظلم و تعدی اقارب کالعقارب از منزل خود تبرا فرموده و به قبیله ما تولا نموده
مهمی که دارد مشغول است عامری گفت عجب مشکلی شما را واقع شده کسی که خویشان
با او نسازند و رایت مخالفتش برافرازند کی مناسب بود بوی پرداختن
و بساط مصاحبت با او در منزل خود انداختن نمی ترسید از آنکه صنادید قریش
و اتباع ایشان موافقت نمایند و از یک کمان بر شما تیر انتقام کشایند بواسطه آن
قحطانیان پشیمان شدند و گفتند یا محمد برخیز و سر خویش گیر که ما را با تو هیچ
کار نیست و درمان این کار بجز عنایت پروردگار نیست سید عالم صلی الله علیه

ذکر توجه فرمودن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بجانب طایف

وسلم از آن قبیله بیرون آمد و به جانب طایف فرموده روز آنجا توقف
نمود و با اشراف قبیله ملاقات کرد و بساط دعوت نشر اهالی ثقیف از
وضیع و شریف بکشید هیچ کس از طایفه طایف لطایف نبوت را در نیافتند

و بمتابعت آن حضرت مایل نگشتند بلکه بانواع سخریه و استهزا پیش آمدند و از
پیشوایان قوم مثل عبد یالیل و حبیب و مسعود بن عمرو بی ادبیها واقع شد

ذکر مراجعت نمودن آن حضرت از طایف

پیغمبر صلی الله علیه وسلم با کاروان غم و قافله اندوه و بار دل از تحمل آن مردم
دلان غافل باز گشت بعزیمت آنکه بمکه مراجعت کند آری هکذا ینصرف
الاحرار من عند الکلاب یعنی ع چنین روند خود آزادگان ز پیش سگان
آورده اند که چون سید عالم از منزل ایشان بیرون آمد رهط ثقیف ضال
مضل سفهاء قبیله را تحریک کردند تا از عقب سید رسولان فریاد کنان
روان شدند و به سنگ و کلوخ عقب متبرک آن عاقبت محمود را خون بسا

ذکر رسیدن آن حضرت به باغ عتبه و شیبه

و زید بن حارثه در آن سفر ملازم پیغمبر بود و در حین بازگشتن به باغ عتبه
و شیبه پسران ربیعه رسید و در سایه درخت انگور ایشان بنشست و دست
بدعا برداشت و با حضرت قاضی الحاجات مناجات فرمود بعبارتی که مضمونش

ذکر ترجمه دعائی که آن حضرت خواندند

باین راجع میگردد که خداوندا شکایت ضعف و ناتوانی و حکایت عجز و سرگردانی
و غصه افتادگی و خواری و قصه بلیت و سوگواری خود را در عتبه ربوبیت معروض
میدارم ارحم الراحمین وصف جمال با کمال تست اکرم الاکرمین نعت مرحمت و
افضال تست دستگیری دردمندان آواره و غمخواری مستمندان بیچاره بعنایت
بی نهایت باز بسته و رافت بی مخافت کافی است در جبر حال هر شکسته تو لی
پروردگار من و مربی اصل و تبار من کرم از کار و بار من کی می کشایی و کفایت مهمات من
بکه حوالت می فرمایی به دوری غیوری که چون مرا ببیند چین در ابرو اندازد
یا بدشمنی عهد شکنی که به حال من نه پردازد اگر جناب عنان توسن غضب ذو الجلال

نخواهم

محاسبه مصروف نیست مرا هیچ باک نیست بود والیه اشار الناظم **نظم**

اگر جهان همه دشمن شوند بدولت دوست • خبر ندارم از ایشان که در جهان هستند •

لکن عرصه عاقبت بی کرانست وسیع تراست از قصور وتقصیر من بناه می کرم نبود

تجلیات ذات عالی صفاتت آن نوری که بوارق شوارق ظلمات ظلم نا بود تباهی

عدل مبدل می سازد و نقوش صلاح امور دینی واخرت در الواح کون ومکان می

طرازد از انکه نزول نماید بر من خشم تو یا حلول فرماید بر من قهر تو اگر عتاب فرمایی

می توانی واگر بخشایی و عفو کنی مستحق انی رهایی وخلاص از معصیت وتوانایی

واختصاص به طاعت میسر نشود الا بامداد واسعاد تو منقولست

ذکر تحفه فرستادن عتبه وشیبه نزد پیغمبر علیه السلام واسلام عداس غلام ایشان

علاقی

که پسران ربیعه در ان باغ بودند وحزن برحال پیغمبر واقف شدند عرق خویشی

ایشان به حرکت امد وغلامی نصرانی عداس نام داشتند با او گفتند خوشه

انگور در طرفی نه وبر در ان شخص بر بنه بر طبق امر خواجه کار بند شد وطبق

انگور بنظر انور سید رسل رسانید واز دور بایستاد پیغمبر صلی الله علیه و

سلم فرمود بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ودست بران دراز کرد عداس در روی

نورانی و پیشانی حقانی ان حضرت نگریست و به چشم عبرت بگریست وسوال

کرد که ان چه نام است که بر زبان راندی واین چه کلام است که خواندی •

که تا غایت درین زمین مثل ان نشنفته ام ومانند جبین دری باالماس بیان

نسفته ام پیغمبر گفت صلی الله علیه وسلم تو کیستی واز کجایی که داری نشان

آشنایی جواب داد که غلامی ام نصرانی از اهل نینوی فرمود از انجا که وطن

یونس بن متی بوده غلام پرسید که یونس را از کجا می دانی وشرح حال ویرا از کلام

صحیفه

می خوانی سید عالم ویرا اعلام داد که یونس برادر من است من پیغمبرم واو پیغمبر

بود • وجمیع انبیا برادران علاتی اند پدر ایشان یکی است ومادر شتی مانند هم

ویونس بن متی پس عداس در دست وپای پیغمبر افتاد وگفت قدوس قدوس

وکلماتی بر زبان راند که قطب دوم معنی آنها را در صورت این منظوم بیان

می فرماید که **نظم** ای نادره مهمان ما بردی قرار از جان ما •

آخر کجا می خوانیم گفتا برون از جان وجا • سمعا وطاعه ای ندا هر دم دو صد جان فدا •

یکبار دیگر بانگ زن تا بر پریم بر هل اتی • پسران ربیعه با یکدیگر گفتند کار غلام

به یکبارگی از دست رفت وتحقیق هشیار آمد اگرچه از جام غفلت مست رفت

بعد از انکه عداس باز گشت پرسیدند که چه شد ترا وچه شنودی که عنان صبر

از دست عقل بر بودی جواب داد که خبر رساند مرا بی شك ومرا از الحه

نداند بغیر از کسی که پیغمبر باشد انگاه سید ابرار از ان محل روان شد وچون در

ذکر نزول پیغمبر صلی الله علیه وسلم در بطن نخله

علا

بطن نخله که از انجا تا مکه یك شب راهست نزول فرمود روز باخر رسید • و

جمشید خورشید عرصه سبزه زار سپهر در نوردید بود هم انجا توقف واقع

شد وچون ما در ایام چادر ظلام به بوشید وچرخ سرمه رنگ میل سپهر

در چشم پری پیکران کواکب بکشید • سید کونین ورسول ثقلین شمع معنبر

علاقی

نماز برافروخت وعود راز در مجمر نیاز می سوخت • ناگاه هفت نفر از ان موضع

ذکر رسیدن وفد جن بملازمت پیغمبر و اسلام ایشان

کیسوی

رسیدند • وبوی مشکین سید المرسلین که عنبر سارا غلام وچاکر آن توانند

بود بشنیدند لاجرم سوخته جگر بجهة استشمام نسایم ان جگر سوخته

استادند وبا یکدیگر گفتند زبان را یك زمان خاموش کنید این کلمات را بشنوید

ویادکیر ورغمهاء جهان جمله فراموش کنید بس برای استماع ایات فرقان
آن فرقه از اولاد جان کوش دل بکشادند وبعد از اتمام صلوة وفراغ از تلاوت
قران خودرا بران صاحب قران ظاهر کردانیدند فی الحال رسول انس وجن و
مقبول حروقرن ان فوج را بخوان ایمان بخواندی تکلف توقف اجابت نمودند وکوی
تصدیق از میدان تحقیق بر بودند حضرت رسالت با ایشان فرمود جون بمنازل
خود باز کردید قوم را بدین خوانید وبیغام مرا بایشان رسانید وایت کریمه
وَاِذْ صَرَفْنَا اِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ بالواحق ان کواهی توحنیت
این حکایت میدهد آورده اند که نفر جنیان بمقر خویش مراجعت نمودند شمه
از فصاحت کتاب مبین ونبذه از صباحت سید المرسلین در مجالس قبایل
جان تقریر کردند ومایه برفاین دعوت برای ایشان تدبیر کردند بمرتبه که
بسیاری از طوایف بریان نادین آن مردم دین آفرینش را از دین بسندیده دوستر
داشتند وعلم توجه بجد تش براوراشتند وبعد از کذشتن سه ماه از ان سب شی
دیکر در حجون که مقبره مکه است کروهی انبوه از ان اشخاص روحانی که اجسام
لطیف وابدان شریفند وقسمی از اصحاب مکالیفند ارواحی که از اشباح بوشیده
ملاح وصباحی که نقاب حجاب برجهرها مجوباه وآمان کشیده عنکبوتان
باریک تن از رتبه سقلاطون داست کویان با انصاف وَاَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ
وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ اند جمعی که از خوانی بنسیم جکر بریانی قانع شده واز سوری
به بخار بخوری اکتفا نموده واز توبی به بویی راضی کشته انها که دلبران دوی
بوشند جمله با حمله سیر وخواب خرکوش انداولاد واحفاد جان اند واز لطافت

ذکر رسیدن جنیان بملاقات سیمبر در مکه اقسام

نظم

تنها

کوبی جان اند بموجب نص شریف کَادُوا یَکُونُونَ عَلَیْهِ لِبَدًا بسان مصروعان
انجمن عشق بملازمت بیغمبر شتافتند وملاقات ان حضرت را دریافتند وخلعت
متابعت بوشیدند وجرعه مبایعت نوشیدند وشاه بیغمبران دوازده نفر
از ان قوم اختیار فرمود واهمات مهمات شرایع ایشانرا تعلیم نمود وعلوفه وعلفه
ان طایفه ومرکوبات انها معین ساخت وتا هنکام صبح صادق به ارشاد وارفاد
ان جماعت پرداخت انکاه همه را بمراجعت رخصت داد وهر فوجی را بمنزل خود فرستاد
ومقرر کرد که هرکجا مشعله آفتاب نور افکند ایشان شمع دعوت برافروزند وبا
دوستان سازند ودشمنانرا سوزند بس بموجب فرموده سید کاینات اهل مجلس
متفرق شدند وتفصیل این واقعه مبسوطا مشروحا در نسخه مجتبی واقع شده
والله اعلم ارباب سیر میکویند جند روز خواجه کونین در بطن نخله مکث
فرمود بعد از ان خواست که بمکه درآید زید بن حارثه کفت یا رسول الله جکونه
تشریف می فرمایی بمیان قومی که ترا از نزد خود بیرون کرده اند جواب داد که ای
زید زیاده غم مخور وبسیار اندوه مبر که کردکار مقدس وجبار اقدس تعالی
وتقدس از عالم غیب بی شایبه شک وریب مهمات ما را الجایی نغز وفرجام مغز
اندانی خواهد داشت ودین وبیغمبر خودرا ضایع نخواهد کذاشت توکل توکل
در روضه سینه نیشانند ودست از دامن غیر بفشانند که کارساز کارساز بفرماید
وابواب فتح ونصرت بروجوه دوستان بکشاید وَاِلَی هٰذَا الْمَعْنَی اَشَارَ النَّاظِمُ

نظم تو با خدای خود انداز کار ودل خوش دار
که رحم اکر نکند مدعی خدا بکند مباش نور هدی از خدای خود نومید

منزلم

ذکر توجه ان حضرت از بطن نخله بجانب مکه

ذکر امان خواستن پیغمبر از اهل مکه

که کارساز کن ساز کار میدانم. و در روایتی هست که چون جبرئیل مراجعت [illegible]
به جمعی از اهل اسلام که در مکه مانده بودند واصل شد پیغام فرستادند به آن حضرت
که در آمدن بوطن تامل فرمای زیرا که سفهاء قریش از معامله سکان طایف خبر یافته
اند مبادا بدان بدان اقتدا نمایند و ابواب جور و ستم بر وجوه ما بگشایند پس سید
انبیا بکوه حرا بر آمد و مردی از قبیله خزاعه بنزد اخنس بن شریق و سهیل بن عمرو
فرستاد و التماس نمود که آن حضرت را در جوار خود بمکه در آرند اخنس بن شریق
و سهیل بی توفیق ملتمس وی را مبذول نداشتند و از حمایت آن حضرت نیز [illegible]
بعد از آن بمطعم بن عدی پیغام کرد که هیچ شود که در جوار تو به خانه خود در آیم

ذکر امان دادن مطعم بن عدی پیغمبر را

و آمن به نیت طواف کرد خانه او برایم مطعم گفت آری قبول نمودم و عرصه شفقت
وصله رحم بقدم مروت پیمودم پس مطعم بر شتر سوار شد و در اطراف و جوانب
حرم ندا کرد که ای قوم قریش بدانید و آگاه باشید که محمد بن عبد الله در جوار من
است و خانه او منزل و دار من است هیچ یک از شما باید که ببدی متعرض او
نشود ابوجهل بن هشام بانگ بر آورد و گفت در جوار ما است هر که در جوار تست
و زمام اختیار ما در قبضه اقتدار تست بعد از آن سید انام به مسجد الحرام
در آمد و حجر الاسود را ببوسید و سنت طواف به تقدیم رسانید آنگاه بمنزل
خاص خود تشریف داد و مطعم و اتباع او به حمایت و حراست آن سرور مشغول
می بودند تا خود را بر قبایل عرض میکرد و ایشان را بدین مسلمانی می خواند مع
ذلک ابولهب متعاقب او می دوید و با خلایق می گفت سخن این شخص مشنوید
که کذاب است می خواهد که شما را از سلوک سبیل آبا و اجداد باز دارد و دینی

ذکر وفود طفیل بن عمرو دوسی بحضرت رسالت

مجدد در میان آرد و هشتم درین سال طفیل بن عمرو دوسی که از اشراف
قبیله دوس بود بملازمت پیغمبر آمد و مسلمان شد و گفت یا رسول الله
فرد در میان قوم خود پیشوای مطاعم اکنون بدولت متابعت تو فایز آمدم
و می خواهم که بقبیله خویش معاودت نمایم و باب دعوت بر روی ایشان
بگشایم از خداوند لایزال درخواست کن تا مرا نشانه ارزانی دارد که بآن
علامت در مجالس قوم ممتاز و سرافراز باشم سید رسل دعا فرمود و نوری
از میان هر دو چشم وی بر منوال چراغی درخشان شد و بمصاحبت آن
آیت به حی خود عود نمود چون بنزدیک قوم رسید به حضرت حق نالید
و گفت خداوندا این سمت را از سمت روی من بگردان مبادا مردم گمان برند
که مگر مرضی یا عرضی عارض من گشته به جهت آنکه از دین ایشان
برگشته ام اکرم الاکرمین دعاء وی را باجابت مقرون گردانید
و آن نور را بسر تازیانه وی رسانید تا بر منوال قندیلی افروخته می نمود
پس میان قوم در آمد و ایشان را بدین مسلمانی میخواند جمعی اندک بدین
او ایمان آوردند لاجرم متشکی از قوم بخدمت رسول باز گشت و بآن
حضرت عرضه داشت کرد که از حق بخواه تا قبیله من هلاک شوند زیرا که
در قبول اسلام مقصرند خواجه عالم فرمود ای خدای مر دوس را
راه راست بنمای و با طفیل گفت باز گرد و به طریق رفق و مجامله با قبیله خویش
بگذران پس طفیل بموجب فرموده آن عالم طفیل کار بند شد مرویست که
هفتاد یا هشتاد خاندان ببرکت او مسلمان گشتند و بعد از فتح خیبر به روایتی

ذکر تزویج عایشه صدیقه و سوده

بیشتر از ان بمدینه سکینه توجّه نمودند و بملازمت حضرت رسالت فروزی
یافتند والله اعلم و هم در شوال این سال سیّد المرسلین علیه الصلوة
والسلام من ربّ العالمین به توسّط خوله بنت حکیم زن عثمان بن مظعون
سوده و عایشه صدیقه را نکاح فرمود و در تقدم و تاخر هر یك از ایشان
دو روایت است بعضی از مورخان و ارباب سیر برانند که تزویج سوده
مقدّم بوده و جمعی عقد عایشه را تقدیم فرموده اند اما عایشه دختر خلیفه
رسول الله و منبع الرحمة و معدن الرافة ابوبکر بن ابی قحافه و مادرش
امّ رومان بنت عامر بن عویمر بوده و حال آنکه ابوبکر با مطعم بن عدی وعده
داشت که دختر را به پسر او دهد چون خوله مذکوره از نزد سید عالم
صلی الله علیه و سلّم به خواستگاری عایشه رفت صدّیق از خلف وعده
اندیشه نموده به منزل مطعم رفت تا ان معامله را تحقیق کند زن مطعم
بمبالغهٔ تمام شوهر را بر قطع ان وصلت تحریض می‌نمود تا بمرتبه رسید که
در مجلس ابوبکر را روشن شد که ایشان از سران پیوند گذشتند
پس خرّم و شادان بخانه بازگشت و عایشه را بحضرت رسالت داد و
بقول اصح وی دران زمان شش ساله بود و زفافش بروایت بعضی
در سال اول از هجرت در مدینه واقع شد و باقی ترجمهٔ صدیقه و
فضایل و خصایص او در مجلس ششم بعرض خواهد رسید و اما سوده
دختر زمعة بن قیس بن عبد ودّ بن نصر بن مالك بن حسل بن عامر بن لوی بن
غالب و پیشتر زن پسر عم خود سکران بن عمرو بوده باتفاق شوهر در اوایل
حال مسلمان شدند و بجانب حبشه توجّه نمودند و سکران درانجا بدین
ترسایی انتقال نمود بعد از ان بمکه مراجعت کردند پس شوهرش وفات
یافت و سوده خلیّه بماند تا درین تاریخ بشرف فراش سیّد المرسلین مشرف
گشت و مهر وی چهارصد درم بوده و اول زن که بعد از خدیجه بصحبت
شریف آن حضرت افتخار یافت اوست انگاه که هجرت بمدینه واقع شد
پیغمبر رسول بیغمبر در مدینه باهل مکّه رسید او را نیز بانجا نقل کردند
چنانچه در محل خود مذکور شود و بصحبت رسید که چون سوده
کلان سال گشت خواجه کونین خواست که وی را طلاق دهد و بقولی طلاق
داد پس بر سر راه پیغمبر بنشست و بتضرع و زاری درخواست کرد تا بوی
رجعت فرمود و گفت یا رسول الله هوای صحبت در خاطر من نمانده لیکن
میخواهم که فردای قیامت در زمرهٔ خواتین تو محشور گردم عقد مرا تجدید
فرمای و نوبت خود را بعایشه می‌بخشم سید ابرار ملتمس او را اثبات فرمود
و شب نوبت وی بحجرهٔ عایشه تشریف میداد و علماء شان نزول کفته اند
آیت کریمه وَاِنِ امْرَاَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا اَوْ اِعْرَاضًا در قصهٔ او

ذکر خصایص سوده

نازل شده و این خصیصه را از فضایل سوده شمرده اند چون مقرر است
که دوست دوست را دوست داشتن داخل دوستی دوست میدارند
و علم احترام مرغوبهٔ محبوب افراشتن از لوازم محبت می‌شمارند کما قیل

نظم

اختیاری نیست ما را گر تو میگویی که هست
ما فدای یار کردیم اختیار خویش را

و سوده یکی از ان زنان بوده که

حضرت رسالت ازیشان وفات یافت واول زنی که در مدینه بجهة او
نعش ترتیب کردند او بود وروایتی هست که این سنت بجهة زینب دختر
جحش تعیین کردند جنانچه در محل خود مذکور شود ودر کورستان بقیع
مدفون کشت مرویاتش بنج حدیث ودر صحیح بخاری یك حدیث ازو
مرویست والله اعلم ودر سال یازدهم از نبوت ابتداء اسلام انصار

ذکر اسلام انصار

واقع شد ارباب سیر آورده اند که همواره سید کاینات علیه افضل
الصلوات واکمل التسلیمات در هر موسم وموقف ببیان افواج وقبایل
فرمود وبتمهید مقدمات دعوت اقدام می نمود دران سال بهمان منوال
عمل می کرد وازهر جبهتی وانجمنی نوکلی با بلبلی بدستی اورد اتفاقا در عقبه
به شش نفر نیك عاقبت رسید اسعد بن زراره وعوف بن الحارث
وقطبة بن عامر بن حدیده وعقبة بن عامر وجابر بن عبد الله بن رباب
ورافع بن مالك وجون سابقهٔ تقدیر الهی بمحض لطف نامتناهی رقم سعادت
برجبین مبین آنجماعت کشیده بود ودر مدینه از احبار یهود بایشان رسیده
که از بنی لوی بن غالب بیغمبری که لوا دولتش برهمکنان غالب کردد مبعوث
خواهد شد ووقت ظهور حشمت وی نزدیك رسیده تا جشم برهم زنند
شمشیر غیرت از نیام رجولیت بیرون ارد وهمجنانك طوایف عاد وثمود کشته
کشتند وبرافتادند منکران ودشمنان ومخالفان خودرا مقهور سازد وآهسته
آهسته همه را برانداز سر در زمان که ملازمت سید انس وجان دریافتند
بهمکی تن جان وجملکی روح وروان بشتافتند وبه ایادی جد واجتهاد اردوی

صدق اعتقاد اذیال متابعتش بکرفتند وبقبول اسلام بر سایر اهل مدینه
سابق امدند وبعد ازانکه بمدینه مراجعت نمودند بساط دعوت در نظر اهالی
انجا می نمودند ودر تاکید ضوابط مسلمانی می افزودند وبصیقل نصیحت زنکار
غفلت از لوح دل یاران می زدودند وزنار سکانکی ما با مل فرنکی می کشودند تنوعی
که نام وبیام رسول عرب وعجم صلی الله علیه وسلم در جمیع خانهاء یثرب
واوصاف وشمایل ونعوت وفضایل انحضرت آنجا مشهور می شد وهمجنانکه
در مکه مبارکه سباق اسلام جمعی مخصوص بودند در مدینه متبرکه این شش تن
از ایمان قصب السبق از اخوان ربودند وبه مقتضای نص قاطع قرآن بلاغت
آثار که وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ فرادیس
جنان ومنازل رضوان وحظایر ولدان وحور وقصور وغلمان معد ومهیا
برای سابقان است وازهر عشیره وقبیله وعماره وفصیله وقریه وبلده وقصبه
وهر صاحب دولتی که در بدء حال ترك امانی وامال دنیوی نموده ودر
عتبهٔ علیهٔ نبویه تارك سر فرسوده وبنبوت وی را بجان ودل تصدیق
فرموده سابق است ولعمری که این خلعت خلقتی بوشیده وان جرعه حلقی
نوشیده که بصر وبصیرتش بکحل الجواهر توفیق وتحقیق روشن وبینا بوده و
دین ظاهر وباطن به مطالعهٔ صحایف صوری وملاحظهٔ لطایف معنوی
حضرت رسالت بناه محمدی کشوده نه جون منکران قریش که از سر عصبیت وطیش
صورت اورا می دیدند فاما حقیقت معنی وی نمی رسیدند جنانکه زبان قرآن

ازشرح ان دبدن فنا دیدن خبرمبید هدکه وَتَرَیهُمْ یَنْظُرُونَ اِلَیْكَ وَهُمْ لَا
یُبْصِرُونَ نظر بر تحقق این دقیقه قطب روم با مستفیدان اسرار معقول و
معلوم می فرماید که مصراع ویرا به چشم سر مبین ویرا بچشم سر مبین
زیرا که ا اصل جسمانی ان سرور ازجهان خاک بود که اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ
اما اَیْنِیَّتْ ماهیت روحانیش ازعالم پاک بوذ که لَسْتُ كَاَحَدِكُمْ ب
بعثت باهجت او بُعِثْتُ اِلَی الْاَسْوَدِ وَالْاَحْمَرِ بود بغیت همت وافی طوبتش
اِنَّا اَعْطَیْنَاكَ الْكَوْثَرَ بود ت تایید رسالت او ازعالم غیب بود تاکید
جلالتش ازجهان لاریب بود ث ثبات قدم او وَلَوْلَا اَنْ ثَبَّتْنَاكَ بود
ثبوت نامه دم محترمش اِنَّا اَرْسَلْنَاكَ بود ج جمال جهرم او یقین بود جام
جهان نمای ابروانش هلال فلك اِنَّ الْمُتَّقِینَ بود ح حسنت فوت
او در نظر مبصران بیدا بوذ حقیقت حجت نوتش سُبْحَانَ الَّذِی اَسْرَی بود
خ خوان احسان او دایم بوذ خاصیت سرایندانان رقعه خدمتش
لَا یَخَافُونَ فِی اللهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ بوذ د دبدبه دین او ازدل بوذ دلیل
دولت ابد پیوند دوستانش وَنَزَعْنَا مَا فِی صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ بوذ ذ
ذوق او ازتجلیات ذُو الْجَلَالِ بوذ ذوارف عوارفش از ذنابت دَعْ نَفْسَكَ
وتعال بوذ ر رقت او ازلذت مناجات شب بوذ راحت روحش از
حلاوت تلاوت کلام رب بوذ ز زینت او ازفکر وتامل بوذ زیبایی
طینتش از وقار وتحمل بوذ س سباه او ملك بوذ سیادت وافی سعادتش
برتر ازفلك بوذ ش شمع باطن او شهود بوذ شهد شهادتش مضمون آیة

باعنایت اِنَّ رَبِّی رَحِیمٌ وَدُودٌ بود ص صورت پر معنی او ازکل بود صفاء
صفوتش منبعث ازسرچشمه دل بود ض ضوء ضمیر او روشن تر ازماه بود
ضیافت خانه اش خلوت خاص لی مع الله بوذ ط طرب طبیعت او ازنیاز
بوذ طریقه طفیلیان آستانش ترك طمع وحرص وآز بوذ ظ ظهور دولت
او نزد روشن دلان اهل ظاهر وباطن بی خلاف بوذ ظفرش پیوسته برارباب
ظلم وجور واعتساف بوذ ع عادت عالی عبادت او جود بوذ عود مجمر
انجمن عزتش عارفه از عوارف وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ بود غ غم او ازبرای غفران
عصاة بوذ غنیمت عالی قیمت غیرت داران میدان متابعتش اُدْعُوكُمْ اِلَی
النَّجَاةِ بوذ ف فر فراست او بر فرق فرقدین فایق بوذ فاتحه فتوحش
فَفِرُّوا اِلَی اللهِ مِنَ الْخَلَایِقِ بوذ ق قلب قابل سر او سلیم بوذ قبله قبول
قابلیتش قاصدان قمه قاب قوسین را سمت مستقیم بوذ ك کرم او برکافه
کاینات عام بوذ کفایتش کافی کلیات مهام جمیع انام بوذ ل لفظ لطافت
شعار او در ثمین بوذ لطیفه معنی دار لیاقت دثارش لمعه از لوامع اِنِّی
لَكُمْ رَسُولٌ اَمِینٌ بوذ م ملت او منشعب از مصدر مضاعف زی بوذ
خلیل بوذ مَتَاعٌ مِنْ زهد دنیا وَمَا فِیهَا در نظر مقربان محمدت خصال شریعت
قلیل بوذ ن نفس نفیس او ازتعلق بما سوی حر بوذ نفس انفس مقدسش
بیام بوذ نام هُوَ عَزَّ اسْمُهُ دز بوذ و وحی او وسیله وصول بولایت وصل
ووفا بوذ وصف ولایت نطقش وَمَا یَنْطِقُ عَنِ الْهَوَی بوذ ه همت همایون
هواء هویتش هویدا بوذ هزت هامه هاشمیتش هموار بیدا بوذ لا لَا اِلٰهَ حَمْنٌ

مهام م

والی م

بنیتش لا یخلف الله وعده بوذ لاجه انجمن عصمت لا هوتیش لا یضیع الله
عبده بوذ ی یمن یاسمین یقینش یس والقرآن الحکیم انك لمن المرسلین
علی صراط مستقیم بوذ نیر ینبوع یسار یمینش لقد جاءکم رسول من انفسکم
عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رؤف رحیم بوذ نظم

اعد مدحه ان القلوب تحبه ❊ باوصافه تجلی اذا هی تصداء
الفنا حتی خامرته عقولنا ❊ فلا الشوق مفقود ولا الوجد یهداء
اغثنی اجرنی ضاع عمری الی متی ❊ باثقال اوزاری اراني ازداء
اذا لم یکن لی من جنابك شافع ❊ شقیت فمالی غیرها هل ملجاء
ای روح قدس بوده درخدمت محمد ❊ وی عقل کل نکفته جز مدحت محمد
نه طاق زرنگاری بارفعتی که دارد ❊ واله بماند حیران در رفعت محمد
شاید که روح اعظم در سجده گاه ❊ بر خود بود هراسان از حشمت محمد
نورستان انمه مه را زمهر لیکن ❊ آن جمله نور گیرند از تربت محمد
جون امت محمد نزدیک دوزخ آیند ❊ دوزخ شود گریزان از امت محمد
فردا که عاشقانرا فرمان شود به جنت ❊ جنت جه باشد الحایك دعوت محمد

اللهم لا تحرمنا شفاعة هذا النبي الامي وصل وسلم علیه وعلی سائر
الانبیاء والمرسلین وآل کل وجمیع الصالحین من الاولین والآخرین ❊

المجلس الخامس من كتاب درج الدرر
ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على التقي النقي المجتبى الصفي الوفي المرتجى محمد
المزكي المصطفى الذي اخبر عن سمو حجته وبرهانه وعلو محبته
وشانه قوله عز وعلا تبارك وتعالى ثم دنى فتدلى فكان قاب
قوسين او ادنى الحمد لله الحمد لله حمد عبد اشتاق قلبه الى
لقاء المولى وولِه سره في مشاهدة الملك الاعلى فاعرض عن
النفس والخلق والدنيا وتبرا عن التعلق بما سواه من العرش الى
الثرى وما التفت الى مقتضى حرص ولا الى هوى واعتنق الصبر و
الفاقة والبلوى واستلذ ببلاء الحبيب وترك الشكوى فكان
ظاهره وباطنه كله له معنى وطار قلبه الى المحبوب فصار اعلى
من كل اعلى وهام سره في الملكوت فظل اذ دنى من كل ادنى و
شهد باصطفائه قوله عم نوله وجل طوله في القرآن الذي فيه
شفاء صدور اولي النهى بسم الله الرحمن الرحيم سبحان
الذي اسرى بعبده ليلا من المسجد الحرام الى المسجد الاقصى
ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له الذي يعلم السر
واخفى ونشهد ان محمدا عبده ورسوله المقتدي صلى الله عليه
وعلى آله وصحابته وزوجته وقرابته من ذوي قدره على ابي بكر
وعمر وعثمان وعلي وسبطيه وقرتي عينيه وعميه وجميع المهاجرين
والانصار والتابعين الاخيار وسلم تسليما دائما ابدا كثيرا

المهتدي

الحديث بسم الله والحمد لله والصلوة والسلام
على رسول الله اما بعد فقد ثبت برواية الايمة الثقات والاجلة
الاثبات ثقة عن ثقة ونبيلا عن نبيل واصيلا عن اصيل الى
ان بلغ اسانيدهم الى عبد الله مسعود رضي الله عنه انه قال
لما اسري برسول الله صلى الله عليه وسلم انتهى به الى سدرة
المنتهى وهي في السماء السادسة اليها ينتهي ما يعرج به من
الارض فيقبض منها واليها ينتهي ما يهبط به من فوقها فيقبض
قال اذ يغشى السدرة ما يغشى قال فراش من ذهب قال
فاعطي رسول الله صلى الله عليه وسلم ثلثا اعطي الصلوات الخمس
واعطي خواتيم سورة البقرة وغفر لمن لا يشرك بالله من امته شيئا
المقحمات رواه مسلم في صحيحه صدق رسول الله نعت
ناشران مناشير معراج حضرت رسالت وذاكران تباشير مسرت
وابتهاج ان منبع جاه وجلالت رضوان الله تعالى عليهم اجمعين
چنين روايت مى كنند از حضرت بانصرت مسافر سفر اسرا
واسطه زوال ملك قيصر وكسرى محرم راز سبحانى مهبط فيوض
تجليات ربانى شهسوار براق آمال واماني متوجه خلوت قاب
قوسين او ادنى از كوشه خانه ام هانى چون غرض كلى از ترتيب
اين مجلس بيان قصه اسرا وشرح سفران حضرت بمنازل عالم بالا است
الرباط نعت شريف محمدى عليه افضل الصلوات واكمل التحيات

باصطلاح فن هیات مبسوط کردد مبنی از عین حکمت وحکمت عین تواند
بود نقاوهٔ بسایط ومرکبات خلاصهٔ موالید واسطقسات واسطهٔ
وجود انجم وافلاک رابطهٔ بود سمک وسماک کرهٔ عالم درخم جوکان
ابهتش کویی ومحدب فلک اعظم از مقعر استان اسمان نشانش
واکویی اوج فلک ممثل بادراک زیارت حضیض زاویه فقرش مایل
وذروهٔ قبهٔ فلک تدویر غبار نعلین سپهر فرسایش را حامل هر قطری
از اقطار دل مبارکش متمم منزلی از منازل قمر وحی والهام وهر دایره از
دوایر قوای متبرکش حاوی مراکز رسالت وپیغام در ثخن استار سینه
بی کینه اش کواکب ثواقب نبوت مطوی ودر غلظ افلاک فواد با
سکینه اش ثوابت وسیاره فتوت ومروت محوی برمان معدل النهار
منطقهٔ خدمتش بسته ودایس دولت وسعادت دایرین بذنب جوزهر
متابعتش وابسته مدارات یومیه بعثتش دایر بر خط اعتدال واستوا
وقطب محور دعوتش منطبق بر نقطهٔ تعدیل واهتدا افق سر سویداش
مطلع بروج هدایت وتوفیق ومشرق باطن هویداش مجمع مقنطرات
درایت وتحقیق قوس النهار مراتب علیه اش ارا اختلاف مناظر هوا و
هوس وانقلاب خواطر مدتش در غایت میل وارتفاع آفتاب مطالب
سنیه اش ذره پرور سالکان مسالک درک ونیل سمت قبلهٔ مرضیه اش
بادایر ماته بر اقطاب اربعه اینما تولوا فثم وجه الله در محاذات و
هیات طاعت رضیه اش بمیامن نطاقات من یطع الرسول فقد اطاع

نعت سید المرسلین مشتمل بر اکثر مصطلحات فن هیأت

الله باطاعت جناب جلال احدیت مبنی از مساوات سرعت سیر و
سلوکش در سفر اسرا بمرتبهٔ اعلی رسیده وصبح وصال با حضرت ذو الجلالش
از مطالع ثم دنی فتدلی فکان قاب قوسین او ادنی دمیده **نظم**

نیم شبان کان مه کردون غلام ** کرد بدولت سوی کردون خرام
ولوله در عالم بالا فتاد ** غلغله در کنبد مینا فتاد
نه تتق وهفت خیم خاستند ** هفت ونه خویش سارا پستند
ثابت وسیاره دران انتظار ** مانده زبیرون ودرون بی قرار
روضه برآورده غبار نخود ** ساخته جاروب زکیسوی حور
حور بره داشته جشم سیاه ** کشته زدیده درم افشان راه
سدره وطوبی سوی بدر رخیان ** سجده کنان در شب قدر رخبان

صدر صفهٔ صفا بدرقهٔ وفا سلطان جهان بالش اصطفا افضل
واکمل انبیا معظم مقتدی محمد مصطفی صلی الله وسلم وبارک
علیه وزاده شرفا وفضلا وکرامة لدیه راوی حدیث منظور
نظر معبود صاحب اسرار پیغمبر مودود مبارک قدم صافی دم
عاقبت محمود عبد الله بن مسعود است رضی الله عنه وارضاه وجعل
فرادیس الجنة منقلبه ومثواه درین خبر معتبر شمه از شرح معراج
جناب احمدی بیان می کند ونبذه از طی مراحل وسیر منازل ان حضرت
عیان می سازد اول تفسیر حدیثی که روایت کرده ام ادا کنم بعد ازان
بیامن توفیق سر حقه تحقیق وا کنم وبرخی از اسرار ودقایق این قصه

بَيْنَ الْاِجْمالِ وَالتَّفْصِيلِ بگویيم و غبار نكارت بزلال حسن عبارت
از لوح دلت بشوییم آري نظم سخن آن به که بهار جمشیدی
ز معراج نبي یابد بلندي لَمّا اُسْرِيَ بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّم اِنْتَهٰى بِهِ اِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى وَهِيَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ حدیث
صحیح مُسْلِم است و مصدّق این خبر حقیقت مسلم است می فرماید
چون بردند در شب سیّد المرسلین را بسفر عالم اعلی و رسانیدند آن
سرور را به سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى عامّه روایات مشهوره و کافه طرق مرویه
مبنی از آنست که مغرس درخت آسمان هفتم است و درین حدیث
وارد شده که مقرّ آن آسمان ششم است بر تقدیر ترجیح طرق اشهر
بوهم یکی از رواة درین خبر قایل باید شد و بعد از فهم علم و هم
توفیق بین الرّوایتین از آن حاصل شود که اَصْل دوحهٔ سدره در
آسمان ششم باشد و محل اظلال شعب و اغصان و منزل نشو و نما
فروع و افنانش آسمان هفتم و غرض بیان عظمت و اظهار بزرگی
درخت سدره تواند بود چه آنك بسط آن و ما یتعلّق بها در کتاب
مجتبی واقع شده چه اختصار بر اشهر یا اغرب درین نسخه موعود
است و اگر در هر محلّی ازین محال به تصفّح روایات اشتغال
روی نماید بحدّ تطویل رسد و آن در جهٔ منتهی بگذرد نظم
درخت بسطت این خود از ابتدا عالی است
رسد ره بر کند چون منتهی برسد و در اصل

این خبر دو جه توصیف سدره منتهی چنین فرموده که آثار
عوالم غیب بی شایبهٔ نقص و عیب از دفاتر خزاین لاریب بموضع
این درخت منتهی می شود و از آنجا در مسالك ممالك شهادت اشتهار
می یابد و امور اقالیم عالم ملك بان مکان عروج می نماید و از آن محل
بموقف عرض و معرض انهامی رساند بعد از آن نشانی از علو شان
این شجره اظهار فرموده و تحقیق آنکه کریمه اِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا
يَغْشَى بدین طریق نموده که فَرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ یعنی غشیها فراش من
ذهب عبارت قرآنی بجهة کلمهٔ ما معطی ابهام است و در روایات
مختلفه بطرق متنوّعه تعیین آن واقع گشته و چون اکثر آنها بصحّت
رسیده جمع بینهما بطریقهٔ جمع متعین است چه عظمت و فسحت شجره
مذکوره محتمل و متحمّل آن هست القصّه قال فَرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ و فراش
جانوریست که بپیرامون آتش گردد و بدفع و منع ممتنع نشود و اکثر اوقات
چنان باشد که خود را باتش سپارد و دست از هستی خویش بیکبار
بدارد نظم کمال عاشقی پروانه دارد
که غم از سوختن پروا ندارد ظاهر آنست که سید انبیا و رسل
صلی الله علیه و آله و سلم درین طریق سبیل اسعاره مسلوك فرموده
و در مضمار نسخهٔ مجتبی جهه تحقیق این محل جواد مرتاض قلم بنوعی
تاخته شده و علم ترقّی در باب جمیع این روایات و ضبط اشاراتش
بحیثیتی افراخته گشته که اقدام اوصاف هر وصاف بنواحی سرحدّ آن

نرسد **نظم** سخن از عشق رود زان همه در دست چنین
خود بتعریف چه حاجت سخن آنست به بین ❀ وحاصل حکایت
انك در روایتی وارد شده كه غَشِيَهَا نُورُ اللهِ هرگاه كه شموع انوار
سُبحات ذو الجلال در لگن سدره افروخته باشد جماعت مهیمون
ملایکه را بغیرت آنك پروانه تمثال بیرامون ان برایند جان دیگر
نتواند بود **نظم** جون شمع جمال دوست افروخته شد ❀
پروانه صفت این دل من سوخته شد ❀ فَاُعْطِيَ رَسُولُ اللهِ
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثًا اُعْطِيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ وَاُعْطِيَ خَوَاتِيمَ
سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَغُفِرَ لِمَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ مِنْ اُمَّتِهِ شَيْئًا الْمُقْحِمَات
تتمه خبر مرویست و مخلصان و مفلسان امت مرحومه محمدیه را
درضمن آن اشارات لایقه و بشارات فایقه مطویست یعنی پس
عطا فرمودند دران حال و دران محل سید رسل و هادی سبل را
سه تشریف شریف یکی نمازهاء پنج گانه دوم دو ایت یا هدایت
كه خاتمه سوره البقره است یعنی لطایف پنج فاخره كه محوی آتین
کریمتین از شرح ان خبر می دهد سیوم انکه امت عالی همت ان حضرت
هرکه صدف سینه را دُرج دُرّ ایمان ساخته و ساحت دل را از خار و
خاشاك کفر و شرك پرداخته باشد گناهان مهلکه و ذنوب کبایر
و جرایم موبقه ایشان بخشیدند و قلم عفو و صفح بر سجلات زلات
شان بیکبارگی کشیدند این معنی ظاهر حدیث است كه شنودی اکنون

ساعتی گوش هوش بگشا تا صحیفه لطیفه شرح این سفر بگشایم و گوی
تحقیق در میدان تدقیق بمدد صولجان توفیق بربایم و زنگار غموم بصیقل
مسموع و معلوم از الواح قلوب مستمعان علی العموم بزدایم بشرط انك
از دل و جان آگاه شوی و بجان و دل بمرا شوی و از سر شوق و ذوق
بگویی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ **نظم** هَلُمُّوا اَلِمُّوا اَسْرِعُوا وَتَسَمَّعُوا ❀
مَدِيحَ الَّذِي اَمَّ السَّمَاءَ وَعَلَاهَا ❀ هُوَ السَّيِّدُ الْهَادِي الْحَبِيبُ مُحَمَّد
لَهُ رِفْعَةٌ عَمَّ الْاَنَامَ عُلَاهَا ❀ هَدَى اللهُ هَادِينَا وَنُوثِرُ رُشْدَنَا
بِحَضْرَةِ قُدْسٍ مَا سِوَاهُ اَتَاهَا ❀ هَنِيئًا هَنِيئًا يَا حَبِيبًا مُعَزَّزًا
وَمَنْ حَلَّ فِي مَتْنِ السَّمَاءِ وَذُرَاهَا ❀ هُنَا بَانَ فَضْلُ الْهَاشِمِي مُحَمَّدٍ
سَمَا شَرَفًا فِي اَرْضِهَا وَسَمَاهَا ❀ ای رفته شبی بکام اسری
از حجره مکه تا باقصی ❀ از شوق هوای پای بوست
رفته دل سنگ صخره انجا ❀ بربام سپهر رانده از شام
جون صبح براق سدره پیما ❀ جبریل ز سرعت رکابت
وامانده نشسته پای برجا ❀ از جام مراد خورده هر دم
در بزم دنا مدام اوحی ❀ دیده همه رازهاء پنهان
در جام جهان نمای پیدا ❀ ای برده تنت بعرش محمل
وا ورده هنوز گرم منزل ❀ عزیزم بدانك ارباب ملل و نحل
مختلفند در قصه معراج طوایف غیلانیان و عامه متابعان
فلاسفه و دهریه و از ارباب علوم ریاضیه آنان كه خرق والتیام

توتاج لقد رای نهاده
بر تارک لامکان زنظام

قايل نيستند خذلهم الله منكر معراج جسمى اند عن اصله وان معنى را
بقبول تلقى ننموده وبقواعد مختله ارسطو وافلاطون معرور كشته
بساط هوا وهوس پيموده وغافل وذاهل مانده از مطاوى نصوص جليه
وفحاواى رموز مرضيه ونحقيقت منكر معراج مطلقًا كافر باشد
زيرا كه مستلزم انكار نص قرانى است حيث قال سُبْحَانَ ٱلَّذِي
أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْأَقْصَا ٱلَّذِي بَارَكْنَا
حَوْلَهُ ودرين معنى شبهه نيست كه **نظم**

شاهد معراج نبي وافرست ❀ انك بدين نيست معركافرست
دستكه سلطنت اين وصال ❀ نيست بيامردى خيل خيال
طبع ندارد زمعارج فرج ❀ لَيْسَ عَلَى الْأَعْرَجِ فِيهَا حَرَجْ
عقل چه داند چه مدامست اين ❀ عشق شناسد كه چه دامست اين
جام كشان ساغر جم ميكشند ❀ خاك خواران درد شكم ميكشند
قصه قوسين كجا وكمان ❀ نيست ببازوى كمان اين كمان

كروهى ديكر ميكويند معراج بوده اما بخواب واقعه بود كه ان حضرت
را روى نمود وانكار كفار وظاهر نص اسرى بعبده هادم سخن ايشان
است چه اكر مراد پيغمبر درين قصه حكايت منام بودى محل انكار
هيچ عاقل نشدى ونص قران دربيان ان حال نفرمودى كه اسرى
بعبده چه مفهوم متعارف ازين عبارت اذهاب شخص است بعينه
لا برؤحه ومقصود كلى ازين معامله اظهار فضيلت سيد المرسلين است

وامر خواب فى الواقع مبنى از فضل خاص نباشد زيرا كه همه كس را ان معنى
ممكن است وتمسك بايت وَمَا جَعَلْنَا ٱلرُّؤْيَا ٱلَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً
لِّلنَّاسِ درين واقعه تمام نيست از ان كه رؤيا مصدر رأى آمده بمعنى
ديدن بچشم يقال رأى يرى رؤيةً ورؤيا اكرچه بمعنى ديدن خواب
شهرت دارد هٰذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِن قَبْلُ وبنا برين جمعى كثر از
محدثان بر انند كه معراج دو نوبت بوده نوبتى به بيدارى ونوبتى بخواب
واين قول حق است كروهى ديكر ميكويند معراج تا بيت المقدس بيش
نبوده چه نص قرآنى تا آنجا خبر ميدهد واين قول هم باطل است
از ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ بى خبر مانده اند
ومذهب صحيح قول اهل سنت وجماعت است كه ميكويند معراج
محمدى صلى الله عليه وسلم حق وصدق است به بيدارى بجسم و
روح در بعضى از شب از مسجد الحرام به بيت المقدس وازانجا به
سماوات تا بافق اعلى وازانجا به سدرة المنتهى وازانجا بخلوتخانه أو
أدنى شبى وچه شبى **نظم** شبى روز سعادت كارسازش

بمهتاب رخ سيد نيازش ❀ صبا بنياد عطارى نهاده
دكان مشك تا تا رى كشاده ❀ ومحققان در سبب بردن پيغمبر
بمعراج اقوال دارند بسط ان كتاب مجتبى التزام نموده درين نسخه
بعضى از ان اقوال در منصه عرض مى نشانم وبرخى از ان جواهر زواهر
بر مفارق دوستان مى فشانم **اول** انك چون عجايب حكمت

جمة م

اَرضی معلوم فرموده بود بمعراجش برد تا غرایب قدرت سماوی
ببیند **دوم** تا قطان صوامع قدس به تقبیل انامل اقدامش مشرف
کردند **سیوم** تا منازل سموات به برکت قدم مبارکش کسب ازدیاد
مواد نور نمایند **چهارم** تا درجات بهشت ودرکات دوزخ را
که منزل وماوای دوستان ودشمنان است بعین الیقین مشاهده فرماید
پنجم تا جبرئیل واقران او را که عرصه زمین محل گنجایش عظمت
هیاکل ایشان نداشت بهیات خاص به بیند **ششم** تا انبیا ورسل
پیش از قیام قیامت بشرف ملاقات آن حضرت مشرف شوند ○
هفتم تا معامله نماز وکیفیت اعداد آن مقرر سازد **هشتم**
تا بوصال ملک متعال مخصوص وممتاز شود وجمال بی چگونه وچون
دریابد **نهم** تا بواسطه آن صدق موافقان وکذب مخالفان
بر محک تصدیق وتکذیب ظاهر کردد لِیَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَیِّنَةٍ
وَیَحْیٰى مَنْ حَیَّ عَنْ بَیِّنَةٍ **دهم** تا تمامت امت فیصل نماید واصر
امم ما تقدم از ایشان بردارد وعراضه رحمت ومغفرت وتخفیف
بعد از مراجعت بمتابعان رساند **نظم**

از سمن ولاله آن بوستان ○ داد شمامه بکف دوستان
بو سرشان ریخت از آن خم نمی ○ تا به نمی شیفته شد عالمی
ای شده مست کرمت بی کسان ○ بوئی از آن جرعه بخسرو رسان

وبدانک ارباب سیر را در وقت معراج هم اختلافست بعضی برآنند

که پیش از ظهور نبوت ونزول وحی بوده واین قول بغایت ضعیف
است وجمهور بران رفته اند که بعد از نبوت آن حضرت بمعراج
رفت پیش از هجرت بیک سال وبقولی بیک سال ونه ماه و
بقولی پانزده ماه زهری که زهره سماء تحقیق بود بر آنست که به
پنج سال بعد از نبوت معراج واقع شد وقاضی عیاض مالکی
ترجیح این قول کرده واشهر قول اولست ودر ماه وشب معراج هم
اختلافست امام نواوی در شرح صحیح مسلم از حربی نقل کرده
که شب بیست وهفتم ربیع الاول بود واکثر محدثان برآنند که
شب بیست وهفتم رجب بوده ودر سیر روضه برین قول قطع
نموده وغیر ازین اقوال در ماه وسال وشب معراج واقع شده
ودر آنکه از کجا متوجه شده هم اختلافست وبروایات
متنوعه در صحاح آثار به ثبوت پیوسته چنانک کتاب مجتبی
متعهد نقل آن حکایات بر متنها کشته وجمع آن طرق بآن طریق
می تواند بود که در آن شب حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم
در خانه ام هانی بنت ابوطالب بوده وآن خانه میان مروه و
صفا واقع شده وداخل حرم است ودر اوان کفالت ابوطالب
پیغمبر صلی الله علیه وسلم در آن خانه بسر می برد وباین معنی
آنجا بخود اضافت نموده چنانک در طریقی از طرق حدیث معراج
واقع شده که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم فرموده از

خانهٔ خود یعنی از خانه که در آنجا نشو و نما یافته بودم متوجه
آن سفر شدم فی الجمله در آن بیت تمهید قواعد بیتوته می فرمود که

بیت درآمد بیک حضرت در وثاقش ٭
زجنت با خود آورده براقش ٭

یعنی جبرئیل امین از حضرت رب العالمین نازل شد و حکایتی گفت که در
منظوم صدف سینهٔ جناب مولوی از ترجمه آن لولو منثور خبر
میدهد که **نظم** هله صدر و بدر عالم نشین مجتنب امشب
که براق بردامد فاذا فرغت فانصب ٭
چو طریق بسته بود ست و طرب شکسته گشته
تو برابر آسمانها بنما طریق و مذهب

آن حضرت برخاست و به مسجد الحرام تشریف داد و در سقایهٔ
زمزم وضو ساخت و جهت تاکید معاقد سنت سفر اشرا طواف
وداع بتقدیم رسانید و بعد از اتمام سبوع طواف برای
استراحت در حجر که حطیم است جلسه فرمود در آن محل جبرئیل
علیه السلم بتحقیق شق صدر انور و شرح قلب ازهر آن سرور
مشغول شد و طشتی از طلا مملو از حکمت و عرفان و مکرمت و
ایمان بیاوردند و امین وحی مهبط امر و نهی را اضجاع فرموده
سینهٔ بی کینه اش از ناف تا آن غوی که بالاء سینه است بشکافت
و دل مطهرش بیرون آورد و بمیاه عنایت و کفایت بشست و

و از آن حکمت و معرفت پرساخت و باز در محل خویش قرار داد و سینهٔ
مزکاش بدوخت و شمع وداد در لگن فوادش برافروخت بعد از آن براق را
حاضر کرد دون البغل و فوق الحمار مرکبی از استر فرود تر و از دراز گوش
بزرگتر بروایتی رویش چون روی آدمی دنبالش چون دنبال شتر یالش
چون یال اسب دست و پایش چون دست و پای گاو دو پر بران داشت
که بالهای خود را بآن می پوشید سینه اش مانند یاقوت سرخ می درخشید
پشتش چون درهٔ بیضا برق می داد دخلی از رحال بهشتی بران بسته و
سرعت سیرش بمرتبهٔ که تا آنجا که مد بصرش بود بیک گام می رفت **نظم**

آتشی از باد سبك پای تر ٭ آتشی از آب تماشای تر
مرتع فردوس چراگاه او ٭ آینهٔ خور خور و ماه او
ظل قصورش شده ماوای خواب ٭ حور زجاه دقنش داده آب
یال و دم خویش چو بر می فشاند ٭ بر سر شب عنبر تر می فشاند

پس جبرئیل گفت یا محمد سوار شو آن حضرت خواست تا سوار شود براق
توسنی نمود جبرئیل گفت ای براق شرم نمی داری بحق آن جنابی که وحدانیت
صفت اوست که هیچ پیغمبر گرامی تر از وی بر تو سوار نشده لرزه بر براق افتاد
و از حیا عرق برآورد و خود را بر زمین بچسبانید سید کونین سوار شد و
جبرئیل در رکاب آن حضرت بصوب مسجد اقصی توجه نمودند **نظم**

گرد شه مکه وداع حرم ٭ دیدهٔ زمزم شد از آن عین نم
از غم مویش بشب مشك بیز ٭ استره سان شد حجر مکه تیز

برحرم مکه جود امر فشانده تا حرم قدس مقدس براند
چون بحوالی بیت المقدس رسید کروبی از ملایکه ملکوت با مرحبی لا یموت
بپیش راه آن حضرت آمدند وبرو سلام کردند باین کیفیت که السلام
علیك یا اوّل یا آخر یا حاشر در فنای مسجد از براق فرود امد ومرکب را
بحلقه که انبیا مراکب خود بران می بستند به حبلی که از حریر بهشت بود
ببست انگاه بمسجد اقصی درامد جماعتی از سعمران مرسل واصفیاء کمّل
باستقبال ان سرور بانجا تشریف داده بودند شرایط تبجیل وتقدیم رسانده
سید رسل صلی الله علیه وسلم پیش رفت ودو کانه حت تحیت مسجد
بگزارد وانبیا که حاضر بودند باو اقتدا کردند بعد از وداع جبریل ان
حضرت را بنزد صخره برد ونردبانی از آسمان تا صخره ظاهر شد در غایت
حسن وبها پایه از نقره ویکی از طلا مکلل به یواقیت وجواهر واز هر طرفی
بحره بان متصل یکی از یاقوت سرخ ویکی از زمرد سبز روایت صحیح مشهور
است که بر براق سوار بران معراج بگذشت ودر روایتی دیگر انکه جبرئیل
اورا بر پر خود برداشت وباسمان اول رساند در اسمان بکوفت گفتند
کیست گفت جبریل است سوال کردند که کسی با تو هست جواب داد که اری
محمد است گفتند اورا طلبیده اند فرمود بلی گفتند خوش امد گشایش وجمعیت
باو واصل باد درش بگشودند باسمان اول درآمد ادم صفی الله انجا منزل داشت
جبرئیل گفت این پدر تو است آدم سلام کن بروی ان حضرت ضوابط تحیت
بجای آورد ادم جواب داد ولوازم ترحیب واستبشار مرعی داشت وگفت

مَرْحَبًا بِالِابْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وبر یمین ویسار او سیاهی چند می نمود
چون بر دست راست می دید تبسم می کرد وچون بر دست چپ می نگریست می
بگریست حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم حقیقت ان حال از جبرئیل
برسید گفت از طرف یمین نامه حسنات فرزندان برو عرض می کنند از ان
جهة شادمان می شود واز جانب یسار نامه سیات ایشان باو می نمایند
بدان واسطه غمگین می گردد از انجا بسماوات عالیه توجه نمود ویحیی وعیسی را
در اسمان دوم ویوسف در اسمان سیم وادریس در اسمان چهارم وهرون
در اسمان پنجم وموسی در اسمان ششم بدید چون از قبه سادسه بگذشت
موسی بگریست با او گفتند جهة گریه تو چیست جوابی فرمود که از مطاوی
آن معلوم می شود که سبب بکاء کلیم مرکب از شادی وغم بوده حیث قال
أَبْكِي لِأَنَّ غُلَامًا بُعِثَ مِنْ بَعْدِي يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَكْثَرُ مِمَّا
يَدْخُلُهَا مِنْ أُمَّتِي یعنی برای ان می گریم که جوانی بعد از من بدین حنیف
مبعوث گشته ودر احیاء مراسم ان کوشیده وَيَوْمًا فَيَوْمًا بازار دعوتش
رونق می یابد تا بمرتبه که فرداء قیامت امت او بیشتر از امت من در
بهشت درایند پس مقتضی فرح رواج شریعت محمدی وماده تحسر تقصیرات
متنوعه بنی اسرائیل بوده وبی شبهه ترتب گریه بر هر یك از قبض وبسط
متعارف می باشد وان صورت بر غیر این معنی محمول نتواند شد
ودر اسمان هفتم بحضرت ابرهیم علیهما الصلوة والسلم رسید وبنا نکه
در صعود بر هر اسمانی کیفیت استفتاح وسوال وجواب وبعد از در آمدن

سلام وکلام وتواضع وتفقد بریك منوال بوده مکر در ذکر اخ وابن
آدم وابرهیم بجهته افتخار به ابوّت ان سرور تصریح به بنوّتش فرمودند
که مرحبًا بالابنِ الصّالِح ودیکران حتی ادریس باوجود ابوّت در
روایات مشهوره رعایةً للادَب سلسلهٔ اخوّت رامستحکم کردانیده
بکفتن مَرحبًا بالاَخ الصّالِح وَالنّبِي الصّالِح ابتهاج نمودند فی الجمله
ازهفت اسمان بنوعی بکذشت که ثوابت وسیاره که کُلٌّ فِي فَلَكٍ
یَسْبَحُونَ ازشرح سیر وسلوك ایشان خرجرد هد فلك تد بّردد
تیا بحار نحیّر روانه ساختند وازشرارت حرارت براق برق رفتار
دربوتهٔ رجعت واستقامت ومُحاق واحتراق می کداختند سبهر اطلس
ماه ومهر رابای انداز کرده وازجهته تفرج جمال با کمال محمّدی صدفراد
جشم باز کرده ودر ستماء کواکب ثواقب برسم نثار درطریق ان شهسوار
ریخته تمام منازل عالم بالا اذین بسته ودر هرکوشهٔ هزاران تتق
نور اویخته نظم جون قدمش فرق فلك راسبود
قدر فلك برتر ازان شد که بود جیش کواکب قمر ازجمله بیش
بیش کش اورده بمقدار خویش جرخ بجوری که بپرداخته
زهره ومه مجمره اش ساخته فوج ملك هرطرفی پرزده
دامن خدمت بمیان برزده ماه بروکشته بجان مهربان
کردسرش کشته بمهر آسمان جشم نهاده همه انجم براه
داشته آیین ره خود نکاه زهره کرفته به ادب روی خویش
رفته همه راه بکیسوی خویش جنت فردوس برآراسته
مقدم اورا زخدا خواسته جنیتان جشم بره داشته
جمله سرراه نکه داشته حور زهر سوز بس بنجره
دیده نهاده همه برمنظره شوق شده دردل طوبی فزون
کرده سر ازغرفه جنت برون تاکه جواو باده خرامان کند
طوبیش ازغرفه کل افشان کند اوشده وخاطر سمبران
براثر اوشده تسبیح خوان میشد وهرکام سبهر بلند
اطلس مه درقدمش میفکند تارسید بپای سدره درختی دید
بس منتها برکهای ان برمثال کوش فیل وهرکناری ازان تمثال
سبوی ازسبوها، هجر جهارجوی دراصل ان درخت روان دوآشکار
ودونهان شرح ان انهار ازجبریل استفسار فرمود کفت این دو
ظاهر نیل وفرات است وان دوی بنهان دوجوییت که ببهشت
میرود ودربعضی ازروایات بنظر رسیده که ان سلسبیل وکوثرست
ومسکن جبریل درظل سدره میباشد بعد ازان به بیت المعمور تشریف
دادخانهٔ دید مانند کعبهٔ معظمه جمعی انبوه ازملایکه بیرامون
ان طواف میکردند ازجبریل حال ان خانه وطایفان برسید کفت این
بیت المعمورست ازان زمان بازکه من این خانه رامی بینم هرروز هفتاد
هزار ملك بطواف ان قیام مینمایند وجمعی راکه یك نوبت دیده ام
دیکربایشان ملاقات واقع نشده انکاه سه ظرف حاضر کرد یکی ازعسل

ویکی از شیر ویکی از خمر بمقتضی خیر الامور اوسطها سید المرسلین قدح
شیر را برگرفت وبیاشامید گفت اَصَبْتَ نیکو کردی این شیر نمودار
فطرت است اَنْتَ وَاُمَّتُكَ عَلَیْهَا اگر خمر فرا می گرفتی گروه تو بغوایت می
افتادند واگر عسل ساول می فرمودی شیرینی الدُّنْیَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ ایشا نرا
فریفته می ساخت **نظم** اطفال قوم را بکرم شیر میدهد
اَلْحَق شریعت تو طبیبی چه حاذق است ** روایتی آنست که ازانجا
به بهشت تشریف داد ومنازل ودرجات جنان را مشاهده فرمود
حورهای بی قصور وقصرهای نهایت معمور ودر رویت جنت روایات
متنوعه وارد شده که درجمع آن هیچ پریشانی نیست مثل استماع آواز
نعلین بلال ودیدن قصر عمر ومعلوم کردن اشتیاق منازل رضوان
بادراک مجاورهٔ علی مرتضی ومقداد اسود کندی وسلمان ودیدن
زید بن عمرو بن نُفَیل که درادا راضی انجا .ع. دامن کشان همی شد درحلهٔ هتات
ودیدن کوثر وغیران از صنوف کرامت چنانکه تفصیل آنها در کتاب مجتبی
مسطور شده وبه ثبوت پیوسته که دران شب آن حضرت را براحوال واوضاع
دوزخ وزفیر وشهیق آن وقوف حاصل شده ومعلوم فرموده که اکثر دوزخیان
زنان ومتکبران وگردن کشان واهل حرص وشره خواهند بود وروایتی هست
که سید المرسلین صلی الله علیه وسلم دران طریق برمنزل معلوم قابض ارواح
ابویحیی بگذشت او برخاست واحترام سید رسل بتقدیم رسانید اما آثار
حبور وسرور در بشرهٔ او ظاهر نشد آن سرور از روح القدس سوال کرد

سوال کرد که این چه ملك بود که درهنگام ملاقات با من گره از ابرو نگشاد
جواب داد که این عزرائیل بود وازان زمان باز که او مخلوق گشته هرگز
گره از ابرویش گشوده نشده سید عالم فرمود بحق آن خدایی که ترا امین
وحی ساخته که مرا بنزد او رسانی که مهم کلی با آن بزرگ دارم جبرئیل آن
پیغمبر جلیل را به نزد عزرائیل برد چون باو رسید دست او را بگرفت وگفت
ای ملك مقرب وای ملك مهذب یك درخواست دارم از تو اگر
قبول میکنی بگویم گفت هرچه بفرمایی بجان استاده ام که بجا آرم فرمود
مامولم آنست که با امت من برفق وسهولت معامله کنی که جمعی ضعیف
نحیف اند قابض ارواح درجواب گفت خاطر مبارك اسوده دار بعزت
آن معبودی که خلعت خاتمیت انبیا ورسل بر قد قدر تو راست
ساخته که هر شبانروزی هفتاد هزار نوبت حضرت جلال احدیت
به خودی خود با من این خطاب می فرماید که ای عزرائیل با امت محمد
سهل وآسان بگذران پس بموافقت جبرئیل پانصد ساله راه از آسمان
هفتم بگذشت انگاه جبرئیل توقف نمود فرمود ای روح امین در
محل چنین چرا استادی گفت تَکْرِمَةً لِجَنَابِكَ من امشب باین مقام
رسیدم والا مقام معهود من پای سدره است بیش ازین مجال
پیش آمدن ندارم لَوْدَنَوْتُ اَنْمُلَةً لَاَحْتَرَقْتُ یعنی **نظم**
اگر یك سرانگشت برتر پرم ** فروغ تجلی بسوزد پرم
آورده اند که آن حضرت ~~که آن حضرت~~ براق برق رفتار براند واز

واز بسیاري بحار واستار بکذشت جندانك براق بازماند زفرف
ظاهر شد بر زفرف نشیست وهفتاد هزار حجاب از ظلمت ونور طی
کرد ونزد عارفان **نظم** ان ظلمت ونور جسم وجان است
وان هردو حجاب عاشقان است ۞ جون به پای عرش رسید و
عظمت وابهت انرا بدید قطره از ساق عرش بدهانش جکید که
بیامن ان علوم اوّلین واخرین بران سرور منکشف کشت دران
منزل رفرف نیز بازماند برمرکب تاییدش سوار ساختند واز عرش
بکذراندند بخلوت دنی رسید خوفی بران حضرت ظاهر شد جهة
تسکین نایره از خوف بتحفهٔ سلامش بنواختند خطاب خطیب کبریا
در رسید که ای صدر ای بدر ای سیّد عالی قدر مترس که ما خدای
توایم السّلام علیك ای اوّل وای آخر ای عاقب وای حاشر ای باذیال
همّت کونین مفاخر خاطر جمع دار که ما رهنمای توایم السّلام علیك
ای مدّثر وای مزمّل ای کامل وای مکمّل ای رسول بردبار متحمّل
دل قوی دار که ما آشنای توایم السّلام علیك یا خلاصهٔ ثقلین
ای مصلّی قبلتین ای محرم منازل قاب قوسین هیچ فکر مکن که تو برای
ما وما برای توایم السلام علیك در جنان معرکهٔ باهیبت نکوکاران
امّت را فرو کذاشت نفرمود وکفت السّلام علینا وعلی عباد الله
الصّالحین وللّه درّ من قال ۞ شربت شرابًا طیّبًا عند طیّبٍ
کذلك شراب الطّیّبین یطیبُ ۞ شربنا واهرقنا علی الارض فضلها

وللارض من کاس الکرام نصیبُ ۞ ودر بعضی از اخبار دیده ام که دران
شب هزار نوبت حضرت حق به خودی خود با پیغمبر فرمود یا محمّد اُدنُ
منّی یعنی ای محمّد نزدیك شو بعنایت وکرامت مردد هر نوبتی ان سرور را
ترقّی حاصل می شد تا رسید بمقصد او ادنی ومشرف شد بدیدار ملك
اعلی بی جکونه وجون جمال حضرت خداوندی را به جشم سر بدید مذهب
حق این است اکرجه بعضی کفته اند روشن جشم سر بوده امّا قول اوّل
راجح است بلکه بحقیقت دران محل تمام اجزا را به پی روی بصر حظ نظر
بوده آری **نظم** صد دیده دیکرم بباید نکران ۞
کت سیر بدین دو دیده دیدن نتوان ۞ کا جی بودی به جای جانی صد جان
تا وقت وصال کردمی جان افشان ۞ فرمان رسید که ای سید رسل
وای نقاوهٔ جزء وکل سلام شنیدی جمال دیدی کمال عظمت مارا ثنای کوی
فرمود لا اُحصی ثناءً علیك انت کما اثنیت علی نفسك **مصراع**
خاموشی از ثنای توحدّ ثنای تست ۞ بعد ازان تجلّی خاص یافت
که از برتو ان بعرض کلمات تامات التّحیّاتُ المبارکاتُ الصّلواتُ
الطّیّباتُ للّه ملهم شد وقواعد رفع ان ثنا موکّل کردانید انکاه
سر حقّه اسرار بکشودند جندین هزار سر دقیق ونکتهٔ تحقیق بار
توفیق در کام جانش ریختند از شرح ان احوال بغیر از کلمهٔ ما بما
نرسیده که فاوحی الی عبده ما اوحی روایتی آنست که دران محل حضرت
پیغمبر صلی الله علیه وسلم بمناسبت قوسین هردو قبضه مبارك

فرو گرفته بود نگران باش که چه میگویم خطاب آمد که در دست چه داری
عزیز من سنت ربانی وعنایت سبحانی در خلوات اسرار بتفحص حال ابرار
جاری گشته نشنیدی که در خلوت طور با موسی فرمود وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ
يَا مُوسَى ومقصود اصلی ازان تفتیش تسکین دل وجان وتقویت روح
وروان دوستان است تا از سر طمانینت وارام بساط آشنایی بیندازند
وعلم جست وجوی وگفت وگوی برافرازند القصه گفت خداوندا در
دستی سجل طاعت با تقصیرات ودر دستی دیگر نامه معصیت بر تشویر
ایشان دارم خطاب مستطاب حضرت رب الارباب در رسید که
بوسیله محبت ومکرمت تو طاعت با تقصیر امتت را قبول کردم و معصیت
بر تشویر ایشان را بغیر شرک عفو فرمودم مبین این حکایت آخر حدیث
اولست که وَغَفَرَ لِمَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ مِنْ أُمَّتِهِ شَيْئًا الْمُقْحِمَاتُ آنگاه
فرمود ای محمد عاقبت محمود امشب شب قرب وکرامت تست هر مهم
که داری بر طبق اخلاص عرض کن تا حاجتت روا کنم آری نظم
بخشنده توانگرست بی خواه ❁ حاجت ز برای هر که خواهی
گفت خداوندا بغیر از مهم امت هیچ کار دیگر ندارم پس از دقایق غیب
وخزاین لا ریب خواتیم سوره البقره بان سرور ارزانی داشتند در ان
صحیفه نظر کرد تمام مهمات کلیه را مندرج یافت معلوم شد که کار
بکام وسرانجام احوال به نظام است نظم قربت قوسین چو دادش مراد
شست دلش تیر شفاعت گشاد ❁ دست بدعا برداشت وگفت

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا تا آخر سوره جمله جمله میخواست
وجمله جمله می یافت وهر چه می طلبید از محو ضروب خطا ونسیان وعفو
صنوف جفا وعصیان ودفع قواعد فنون اوزار وقمع معاقد احمال امم ماضیه
فی الدهور والاعصار ومنع تکلیف به ما لا یطاق وجمع تشریف عفو ومغفرت
ورحمت وانفاق وبسط بساط نصرت وغلبه بر ارباب کفر وشرک وشقاق
واصحاب بغض وحسد ونفاق هر یک ازان مرجوات مع شی زاید بان حضرت
مسلم میداشتند وهیچ فرد از افراد مراداتش در تعویق نمیگذاشتند وبیان
تفصیل آن مهمات بجملتها وکشف اعداد ان حاجات بر متنها وظیفه کتاب
مجتبیست فی الجمله جمیع مقاصد ومآرب بموجب دلخواه ساخته وعلم وصل
الحبیب الی الحبیب در اقطار ملک وملکوت وجبروت افراخته روز فراق
بشب رسید وگل وصال از غنچه کمال دمید دوست بدوست نگران
وتمام اهل کون ومکان دران عظمت وحشمت حیران نظم
هر که زبان داشت بمدحت گشاد ❁ هر که بصر داشت بحیرت فتاد
گشت ازان مشرق مغرب نقاب ❁ شب مه ومه صبحش وصبح آفتاب
مملکت بی خبری حد نداشت ❁ بیخبری هم خبر از خود نداشت
بعد از اتمام مهام مرام وحصول مرام بمراجعت مرخص گشته پنجاه نماز بران
حضرت وامت عالی همتش فرض شد بی تعلل قبول نمود وتوجه بعالم شهادت
فرمود در باز گشتن به موسی رسید پرسید به چه مامور شدی گفت به پنجاه
نماز موسی را علیه السلام چون تجربه اوضاع امت واقع شده بود وشرح

ضعف بنیت وطول ضاعت وقصور همت این طایفه معلوم داشت
کیفیت این حال بعرض رسانند و به مبالغه تمام سید انام را بجهة تخفیف
به مکان شریف و منزل منیف خود باز گردانید از حضرت باز گشت و
درخواست مسامحت نمود ده نماز فروگذاشت کردند چون به موسی رسید
همان معنی صورت بست علی هذا موسی آن حضرت را به مراجعت می داشت
و سید کونین صلی الله علیه وسلم بعتبه اختصاص به قدم اخلاص رجوع
می فرمود تا معامله مراجعت به پنج رسید و وظیفه نماز به پنج قرار گرفت در
هر نوبتی از نوبتها اولی ده تخفیف می شد و در پنجم پنج در بار آخر و اخر بار
موسی فرمود چه مامور شدی گفت در شبانروزی بگزاردن پنج نماز علی
سبیل الفرضیة مامور شده ام موسی قصه تجربه در وقبول امت و غصه
معالجه بنی اسرائیل و کیفیت قال و قیل ایشان باز اعاده کرد و آن حضرت را
بر مراجعت تحریض نمود فرمود چندان آمد شد کردم و در تخرمسئلت غوامی
بتقدیم رسانیدم که شرمنده شدم اکنون بغیر تسلیم و رضا طریقی نمی پویم
و در باب مسامحه نماز دیگر هیچ نمی گویم چون از زاویه موسی بگذشت منادی
غیب بی شایبه عیب این ندا درداد که هی خمس وهن خمسون ما یبدل
القول لدی آنچه در ازل مرقوم قلم تقدیر شده متبدل نیست پنج است در
حال و پنجاه در مآل پنج است در حساب و پنجاه در ثواب پنج است در تکلیف
و پنجاه در تشریف پنج است شمار او پنجاه مار اپس بطریقی که توجه فرموده بود
باز گشت تا بآسمان دنیا رسید و از آنجا به بیت المقدس و از بیت المقدس

به مسجد الحرام و از مسجد الحرام به خانه ام هانی و هنوز جامهٔ خوابش گرم
بود و این سخن کنایت است از سرعت زمان رفتن و باز آمدن چنانک در مقدمه
کلام اشارتی به این معنی گذشت که نظم
ای برده تنت بعرش محمل ❀ وا گشته هنوز گرم منزل
در اثناء این سفر دها با و ایابا بسیاری از آیات بینات مشاهده فرمود
که لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى و کافل ضبط آنها نسخه مجتبی است
روز دیگر به مسجد تشریف داد و در حجر بنشست اول کسی که در آمد ابوجهل
بود پیغمبر را به حال و کمالی دیگر یافت گفت ما حالك یا محمد آن حضرت شرح
معراج باز راند ابوجهل انکار کرد و از مسجد الحرام بیرون رفت ابوبکر پیش
آمد ابوجهل گفت ای پسر ابوقحافه اگر بشنوی که صاحب تو چه میگوید تعجب
نمایی گفت چه می فرماید گفت دوش در میان قوم بوده و میگوید در بعضی
از شب از مکه بزمین رفتم بیش از آنکه ابوجهل حکایت تمام کند ابوبکر گفت
جای تعجب نیست من او را در اخبار آسمانی تصدیق می نمایم اگر بگوید من از هفت
آسمان گذشتم و باز آمدم باور خواهم داشت ابوبکر گفت من هیچ صاحب را
مصدق مصاحب خود چون تو ندیدم او خود همین دعوی می کند پس مقرر
گشت که اول کسی که تصدیق معراج پیغمبر نمود ابوبکر بود و اول کسی که تکذیب
آن بجای آورد ابوجهل بود و آن خبر در مکه فاش شد جماعت دوستان و موافقان
نظم کردن تصدیق برافراختند ❀ وز تن تکذیب سر انداختند
و جمعی که ضعف اخلاص ایشان قوت داشت از دین مرتد شدند و معراج را

پرسید که ص

ابوجهل م

باور نداشتند وگروه منکران ومخالفان در انکار اصرار نموده بحجر آمدند پیش
سید المرسلین وگفتند یا محمد ما را از احوال سموات خبری نیست ان را موقوف
می داریم اما جمعی از حاضران مسجد اقصی را دیده اند اگر راست میگویی نشان
مسجد را بیان کن وروایتی آنست که ان حضرت فرموده دران حالت انواع
ملال بر من طاری شد چنانک هرگز مثل ان ملول نشده بودم بواسطه
انک مرا دران رفتن وآمدن پروا ومجال تفرج اطراف وجوانب وملاحظه
ایات وعلامات نبود فی الفور جبرئیل امین بیت المقدس بر پر خویش گرفته
در نظر انور سید المرسلین بداشت تا دران می دید واز علامات اخبار میداد
گفتند در وصف مسجد هیچ قصور نبود قوافل قبایل ما دران طریق هستند
از اوضاع ایشان خبری بگوی که تحقیق ان ما را از مهمات است فرموده سه قافله
دیدم یکی در ذو حابه طلب شتر گم گشته مشغول بودند ومن از قدح ایشان
آب آشامیدم وتسکین تشنگی بتقدیم رسانیدم دیگری در ذی مرو دو نفر
ازان قافله بر یک شتر سوار بودند مرکب ایشان از من برمید ویکی ازان دو
بیفتاد ودستش بشکست سیم قافله خاصه شما را در تنعیم گذاشتم
وفلان فلان با شتری خاکستری رنگ که دو غراره مخطط بار داشت
پیش رو قافله بودند وموعد نزول ایشان نزد طلوع وبروایتی وقت غروب
آفتاب است پس قریش روز دیگر بجانب ثنیه رفتند بامید انک شاید
که ان خبر دروغ باشد بمیعادی که پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرموده بود
بهمان کیفیت برسیدند باوجود ان همه شواهد قاطعه قوم قریش وان

چند غضب وطیش در مسلک تصدیق قدم ننهادند وزنار انکار از خاصره
اعتبار نگشودند وگفتند ما هذا الا سحر مبین فأت بآیة ان کنت من
الصادقین واز جمله مهمات کلیه درین محل انکه بر صحیفه ضمیر تصویر
نمائی که چون پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم از معراج مراجعت نمود روز
دیگر در اول اوقات نمازها پنجگانه از صبح تا خفتن به ترتیب جبرئیل
تشریف داد ونزد باب کعبه معظمه امامت سید المرسلین بتقدیم رسانید
وبا یکدیگر صلوات خمسه بگزاردند وروز دیگر در اخر اوقات مذکوره باز
آمد وامامت پیغمبر فرمود تا ان حضرت را ابتدا وانتها هر وقتی معلوم شد
وجمیع نمازها در اول امر دو رکعت دو رکعت فرض گشت غیر از نماز شام
که سه رکعت بوده وچون مذهب منصور یعنی مذهب حق آنست که تاخیر بیان از وقت
حاجت بقدر امکان جایز نیست چنان باید دانست که در هر وقتی از اوقات
مذکور جمعی از اصحاب را که در مکه بودند ازان حال خبردار گردانید و
مهاجران حبشه را پیغام فرستاد تا باداء نماز در اوقات معینه قیام نمایند
این فقیر گوید حکمت درانکه جبرئیل در روز اول پیغمبر را از مبداء اوقات
صلوات خبر داد این معنی می تواند بود که ان حضرت را میسر باشد اعلام
اصحاب فرمودن در همان وقت چنانکه نماز از ایشان فوت نشود واین
فایده در نماز صبح وشام بجهة ضیق ان دو وقت ظاهر است والله الموفق
وباید که بدانی که قصه معراج حضرت سید انبیا ورسل وسند
اصفیا وهداة سبل علیه شوامل الصلوات وکوامل التسلیمات متضمن

اسرار غریبه و محتوی بر اسرار عجیبه است هرچند صحایف این مجلس متحمل
ایراد تفاصیل آن بتمامها نمی تواند شد اما سه مقدمه ضروریه از آن جمله
معروض میدارد تا صفحات اوراق این نسخه از بث آن انوار بکلی خالی
نماند و القلیل دال علی الکثیر **اول** واقعهٔ شرح صدر پیغمبر
صلی الله علیه و آله و در مجلس سیوم گذشت که در قبیله بنی سعد بن بکر
بعد از فطام سید انام شق قلب آن ماه تمام روی نموده و اخبار صحیحه
اخبار میکند که آن حال در لیلة الاسرا حلول فرموده آن تعرکو به محل
و مقام مقتضی جمع است میان شقین مذکورین چه مبنی این امر بر تزکیه
و پاکی است چنانکه در بعضی از روایات ثابت شده که بعد از آنکه قلب اطهر
آن سرور را شق کردند خون پارهٔ سیاه بسته از آنجا بیرون آوردند آنگاه
آنرا بشستند و تخلیه و تطهیر بجهه تحلیه و تعمیر تحقق می یابد **بیت**
جا خالی کن که شاه ناگاه آید　　چون خالی شد شاه بخرگاه آید
و حاصل توفیق بین الروایتین آن لازم گردد که چون جمیع افراد عوالم
مع کثرتها در دو سلسلهٔ غیب و شهادت انتظام یافته و در هر عالمی
کمال سیر و سلوک مطلوب است و آن معنی بی ذکاء سیرت و صفاء سریرت
صورت نمی بندد لاجرم بجهه تکمیل روش آن روشن رای در دو شق این
جهان و آن جهان دو نوبت شق سینهٔ بی کینه اش از مهمات بوده در کرهٔ
اولی بعد از آنکه از جرع لبان بشری که عمارت بنیه بدن انسانی بان
حاصل میگردد فارغ شد دل پاکش را حاصلش بشکافتند و به آب زلال حکمت

و معرفت به غسل آن شتافتند تا بی تفرقه و تشویشی به ارتقا بر معارج
تعزز و اعتلا در مصاعد شهادت اشتغال نماید و در آن شب که توجه
به منازل غیب می فرمود یکبار دیگر به آن مهم خطیر قیام نمودند تا از حجب ظلمت
و نور به همراهی امن و حضور بآسانی تواند گذشت و بساط هستی مجازی
بکلی در اند در نوشت و فایدهٔ آن خرق و التیام و عایدهٔ این اکرام و انعام آنکه
عالمیان را معلوم شود که وصول بی ایصال و قبول بی اقبال و کمال بی اکمال
از قبیل محالات و تربیت فرمودن محبوب محب را از غایت موالات است
و حضرت اکرم الاکرمین و ارحم الراحمین در تقویت و تمشیت جناب سید
المرسلین و خاتم النبیین هیچ دقیقه نامرعی نگذاشته و علم اکملیتش در اقطار
اقالیم ظهور و کمون افراشته در روز نزول قرآن جبرئیل در غار حرا او را
به جهد تمام می فشرد و در شب صعود سید انس و جان بوسیلهٔ شرح صدر
دلپذیر نقش غیر از لوح ضمیر منیرش می سترد و هرچند بظاهر این امور
به جبرئیل اسناد یافته لکن در حقیقت او واسطه بیش نبوده نبینی
که در نص کلام دفع واسطه فرمود و آن کار را بخود اضافت نمود حیث
قال الم نشرح لك صدرك یعنی **نظم**
ای زده بر عالم علوی علم　　دیده شفاء دل خویش از الم
نه ما سینهٔ باسکینهٔ ترا منشرح و قضیه وضع وزر و رفع ذکر مصرح
ساختیم و بفنون عواطف پادشاهانه ظاهر و باطنت بنواختیم و قدر
منزلتت را چنانچه می بایست بشناختیم و در هر آنی بنوعی مهم ترا برداختیم

کاهی در سفینه محبوبیت نشاندیم وزمانی در بیابان بحار محبیت انداختیم لحظهٔ
دُرّهٔ شهودت را بر تاج لَعَمرُكَ بستیم وساعتی در بُوتهٔ اِنَّكَ لا تَهْدِي مَنْ
اَحْبَبْتَ بآتش لَيْسَ لَكَ مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ سبیکهٔ وجودت را بگداختیم نظر بان
معانی حضرت مولوی قدس سره از زبان جمعیت محمدیه که اصل الاصول
حقیقت انسانیه است اظهار می فرماید که **نظم**

یارم ا بنهلد تا که بخارم سر خود ○
هیکل یادم که مرا می فشرد در بر خود ○
کاه جو قطار شتر می کشدم از پی خود ○
کاه مرا پیش کشد شاه جو سر لشکر خود
کاه براند به نیم همجو کبوتر ز وطن ○
کاه بصد لابه مرا خواند تا محضر خود
کاه جو کشتی بردم بر سر دریا به سفر ○
کاه مرا سنك کند بشکند بر لشکر خود
کاه مرا آب کند از پی پاکی طلبان ○
کاه مرا خار کند در ره با خنجر خود

دوم معاملهٔ براق وتخصیص آن مرکب بجهه سواری سید کونین
صلی الله علیه وآله وسلم بدان سبب واقع شده که غیران از دواب در
سلك تمتع وتملك امت در آمده وثابت نشده که هیچ فرد از افراد امم
مالك براق ومتصرف در آن کشته ودواب بهشتی وجناح ملکی هرچند
شریفتر از براق است فاما عدم اختیار آنها برای ان بوده که هیچ کس
کمان نبرد که مکر در ان سفر مرکب سوار را برده بلکه لحقیقت در ان حالت
راکب خودی رفته وبمیامن سیر وسیرت او براق بران رفتار قدرت
می یافته وهرچند صعود اجسام بشری بر هوا معتاد نمی باشد لکن
دخول ایمان وحکمت در دل منور سید دنیا واخرت بمرتبهٔ سرایت
نموده بود که به هیچ نوع ثقل بشریت نکذاشته وغواشی جسمانیت وحواشی
انانیت به یکبارکی ازمیان برداشته یا خود کوییم جاذبهٔ ربانی ان
محرم اسرار سبحانی را از بیشکاه صُوَر به بارکاه معانی رسانند تا
بمساعدت ان جذبه دلکش براق همت را از سه وجاد وشش بکذرانند
اکر سایلی کوید جون لحقیقت عارف از تجلی معیت معروف جدا نیست
ولحظهٔ از خود حیطهٔ هویت عاری ماندن روا نیست بس جذبه
درین میان جه کار دارد وبجه جهت محب را از عالی بعالی می آرد
جواب کوییم درین جهان صورت وعالم شهادت اکرجه احاطهٔ
دایرهٔ معیت وفیضان جود وجود متحقق است فاما بردهٔ صوری روی
بوش وعاشق صادق از جرعهٔ دَعْ نَفْسَكَ وَتَعَالَ سرمست وملهوس
می باشد جذبهٔ حقانی برای ان ظهور می نماید که حجاب صوری را طی
ومرکب هستی مجازی را بی کند والا مقرر است که **نظم**

تنها بنود دل خدا دوست ○ هرجا که بود خدای با اوست
لکن زغلوی شوق که کاه ○ هم نی دلبی کند به ناکاه

از جذبه دلش بجوش آید ∴ جان بازد و در خروش آید

زان جذبه بهوای یار سازد ∴ یك جذبه بهزار کار سازد

آید ز صور سوی معانی ∴ یعنی بجهان لا مکانی

بر همین منوال بدان ای یار محمد خُلق اَحْمَد خَلْق طالع مسعود که نظم

آن خواجه که شاه انبیا بود ∴ در عشق پناه اولیا بود

در حال توجه و نمودش ∴ چون جذبهٔ شوق در ربودش

خود را ز قیود وا رهانید ∴ جبریل براق را رسانید

در جذبهٔ آن چنانك دانی ∴ شد مرغ زمینی آسمانی

نی نی غلطم که مرغ عرشی ∴ رو تافت ز آشیان فرشی

نی نی که همای لا مکانی ∴ شد جانب اوج جاودانی

راه ازل و ابد بپیمود ∴ بر پای وی آن دو یك قدم بود

هستی مجاز را بهم زد ∴ بر تارك نیستی علم زد

برتر ز مکان و لا مکان رفت ∴ بالاتر ازین نمی توان رفت

آری اگر عنان سخن کشیده نمی دارم انجام حکایت بجایی می رسید که در تنور عشق آتش شوق بر می فروزد و جبریل عقل را بال و پر به می سوزد حالیا این مقدار کافی و در تحقیق این معانی کتاب مجتبی بغایت وافی است فعلیك به و تامّل فی مضمونه و اَنْبته سیوم

حکایت رؤیت انبیا در سموات و وجه خصوصیت هریك از ایشان بآسمانی مخصوص بدانکه نکته در آنك سید عالم صلی الله علیه وسلم

آدم را عَلَیْهِ السلام را در آسمان اول دید آنست که او اول انبیا بود و اوّل باوّل انسب می نماید دیگر جهه آنك سید المرسلین را در ابتدا شروع در منازل عنب بفرزندی خود یاد کند و به آن تأنیس دل مبارکش را شاد کند تا در سلوك مراحل آن جهانی ترسان نشود و بعد از آن چون اقرب پیغمبران از حیثیت زمان به سید رسل عیسی بوده و به بشارت دادن و مُبَشِّرًا بِرَسُولٍ یَأْتِی مِنْ بَعْدِی اسْمُهُ اَحْمَدُ اختصاص یافته و در آخر الزّمان به دنیا تشریف خواهد فرمود و بقواعد شریعت محمّدی دعوت خلق خواهد نمود و اینها همه موجب قرب می گردد لاجرم او را در آسمان دوم بدید و بواسطهٔ آنك یحیی معصوم سرخاله عیسی است و کأنّك ایشان هردو از یك شعبه اند او را در منزل عیسی یافت و با یوسف صدّیق در آسمان سیوم ملاقات فرمود جهة آنك مقرر چنان است که اهل بهشت همه سن عیسی و شکل یوسف خواهند داشت بآن مناسبت حسن او را بران حضرت عرض کردند تا بملاحظه سال و جمال امّت خود شادمان گردد و بمصاحبت ادریس در آسمان چهارم مشرف شد بسبب آنکه محل موت او آنجا بود علی قول بعض و هرون را در آسمان پنجم زیارت کرد از بهر آنك او خصوصیتی تمام با موسی داشته و در میان قوم علم خلافت برافراشته و موسی بوسیله رتبت کلیمی و دیگر جهات تفضل که او را بوده یك مرتبه از منزل هرون بالاتر رفته و در آسمان ششم متمکن گشته و آنجا با حضرت

محمدی ملاقی شد چه مکالمت با کلیم دران سفر از مهمات بوده تا موسی
علیه السلام صحیفهٔ فضل سید المرسلین صلی الله علیه و آله و امت
عالی همت او در مجامع ملاء اعلی برخواند و به سعی جمیل او معاملهٔ نماز
بر طایفهٔ محمدیه سبک براید و در آسمان هفتم با برهیم رسید زیرا که
برزخ حقیقی میان عالم غیب و شهادت فلک سابع است و در اول
این مجلس در تحقیق احوال پیر ده اشارتی باین نکته گذشت و فایدهٔ
ملاقات و مقالات مذکور انکه بجهت تصریح بقصهٔ نبوت با اواسن
گیرد و مبتدا و منتهاء سموات باعتبار نسبت تمایل با یکدیگر برابری بیرد
و چون ابرهیم در عروج بر مراقی خلت صاحب کمال بود و سید ابرار در
معارج محبت سیری فرمود و نقاوهٔ خلت است و بنا برین معنی آنحضرت
بمتابعت خلیل مامور بوده چنانچه نص واضح ان اتبع ملة ابرهیم حنیفا
ازان حال خبر مید هد چنان ساختند که از منزل خلیل زواده سفر
او ادنی بردارد و تتبع سیر و شمایل او بر خود لازم شمارد و دست از تعلق
ماسوی به یکبارگی بر دارد و پای در مقام استقامت بفشارد تا رمانی
که سر بخلوتخانهٔ دنی برآرد و لحمعنب بر انکه هر که از دقایق سلوک
خبر ندارد به جسمی ماند که از انوار روح اثر ندارد نظم

هر سینه که سیم بر ندارد ⁂ شخصی باشد که سر ندارد
وانکس که ز دام عشق دور است ⁂ مرغی باشد که پر ندارد
او را چه خبر بود ز عالم ⁂ گز با خبران خبر ندارد

ان دل که دلیر نیست در راه ⁂ خود بند اری جگر ندارد
در راه فکنده است دری ⁂ جز انکه فکند بر ندارد
انکس که نکشت گرد ان در ⁂ بس بی گهر است و فر ندارد

تلك شقشقه هدرت ثم قرت نظم

چه میگفتم و در چه پرداختم ⁂ کجا بودم و انکجا تاختم
بیایم دگرباره با کار خویش ⁂ بگویم سرانجام اخبار خویش

و درین سال یعنی سال دوازدهم از نبوت بیعت عقبهٔ اولی واقع
شد در موسم حج دوازده نفر از انصار به ملازمت سید عالم شتافتند
و سعادت بیعت با ان حضرت دریافتند سعمبر صلی الله علیه و سلم
مصعب ابن عمیر را به رفاقت ایشان جهة تعلیم قران و شریعت
بمدینه فرستاد و اسید بن حضیر و سعد بن معاذ و قبیله بنی عبد
الاشهل به موافقت ایشان مسلمان شدند و اسلام در اکثر خانها
انصار منتشر گشت بعد ازان مصعب به مکه مراجعت نمود و در سال
سیزدهم سرور ارباب تحقیق ابو بکر صدیق بواسطهٔ اشتداد نوایر بلیة و هجوم اسباب محنت و مضرت از سید المرسلین
رخصت طلبیده به عزم هجرت به جانب حبشه متوجه شد چون
د برك الغماد ابن الدغنه به او رسید و چون ازان حال وقوف یافت
(هم شخصی است از کفار قریش)
بجهة انك کمال مکارم اخلاق و طیب اعراق صدیق می دانست بهجرتش
رضا نداد و متعهد جوار او گشته بمکه باز گردانید قریش بشرط اخفار
عبادت و انزوا در خانهٔ عزلت جوار او را قبول کردند ابو بکر چند روزی

بان شرط تمام نمود بعد از ان مسجدی در فنا دار خود بساخت و باعلان قرات وطاعت پرداخت قریش جون بران وضع وقوف یافتند سعی بسیار کردند تا ابن الدغنه رد آن جوار بتقدیم رسانند صدیق بجوار خدا و رسول راضی شده در توکل وتفویض کوشید وجامهٔ صبر و شکیبایی در بوشید ملازمت سید عالم را غنیمت می داشت ونقش رضا بر لوح قضا می نکاشت در اشک به الماس مژکان می سفت و هر زمان به صدق بان این معنی می کفت که نظم

ای دل وجان کرامی به تمنای تو شاد ❀ هرکز این جان من از درد تو محروم مباد ❀
هوش مر بردی ودل بردی وجان می طلبی ❀ شرط تجرید همین است زهی حسن رشاد ❀
حالیا نقد بدیدار تو وجدی داریم ❀ بعد ازین تا چه نهد کار زمانرا بنیاد ❀
ماتمش تا ابد ثابت وجاوید شود ❀ هرکه از دولت درد تو نباشد دلشاد

ارباب سیر آورده اند که جون صیت انتشار اسلام در مدینه به مسامع مهاجران حبشه رسید بسیاری از ایشان بطرف طیبهٔ طیبه توجه نمودند بواسطه انك مدینه به منزل بیغمبر صلی الله علیه وسلم اقرب بود ابوبکر جون این معنی را معلوم کرد از سید المرسلین رخصت

مدینه از نامهای یثرب است

خواست تا به جانب یثرب رود ان حضرت فرمود صبر کن که مرافقت متوقع است ابوبکر خوش دل شد ودو شتر را در ورق کنار بست تا فربه شود ودین را بر در تجهٔ انتظار کماشت وعمر عزیز باین امید می کذاشت که نظم

کر با تو دمی محرم اسرار توان بود ❀ بر ملك وملك فایض انوار توان بود ❀
در بادیهٔ هجرت اوطان شب تاریك ❀ با نور رخت قافله سالار توان بود ❀

ودرین سال بیعت عقبهٔ ثانیه واقع شد سابقهٔ عنایت ربانی مقتضی اعزاز اسلام ومسلمانان واذلال کفر ومشرکان کشته در ذی الحجه اوسط ایام التشریق قاعدهٔ ان بیعت تمهید یافت وقریب سیصد نفر از مردان وزنان وبیران وجوانان وآشنایان وبیکانکان مدینه باان سرور ملاقات نمودند وهفتاد مرد ودو زن از ایشان متفق شدند وشب در عقبه با حضرت محمدی وعدهٔ ملازمت ومکالمت مقرر کردند سید کاینات صلی الله علیه وسلم بجهت استحکام مهم عهد وبیمان عم خود را عباس رفیق کرد ابیدن در عقبه بان کروه نیك عاقبت بیوست واز طرفین شرایط توثیق وضوابط تدقیق به جای آورده اساس آنکار استوار شد وبر منوال نقبای موسی دوازده نفر از ان میان اختیار فرمود وایشانرا نقیب انصار ساخت هر یکی نقیب قبیله مخصوص جنانك در کتاب مجتبی مبین کشته بس شیطان لعین خبر انتظام

برفتند

ان مجلس بگوش بی هوش قریش رسانیدند تا تحقیق می نمودند انصار بجانب
وطن متوجه گشتند بعد از تحقیق حال جمعی را از عقب ایشان بفرستادند
وسعد بن عباده را بدست آورده مسلسل و مغلول بمکه رسانیدند
جبیر بن مطعم و حارث ابن امیه سعی نمودند و بجهة صلاح وقت او را
خلاص کرده به مدینه روانه ساختند بعد از انکه اصحاب رسول را
صلی الله علیه وسلم ورضی عنهم مأمنی نزدیک بدید آمد و ایذا و اضرار
قریش از مرتبهٔ اعتدال می گذشت از جانب پیغمبر بهجرت بطرف مدینه
رخصت یافتند اول کسی که بعد از توجه مصعب ابن عمیر بمدینه هجرت
نمود عمرو ابن ام مکتوم بود بعد از و عمار بن یاسر و عبد الله بن مسعود
و بلال بموافقت یکدیگر روانه شدند بعد از ایشان عمر خطاب با بیست
نفر از اصحاب متوجه گشتند انگاه قصه هجرت استمداد یافت مشرکان
قریش چون دیدند که اصحاب پیغمبر را مفری و قریب پیدا شد و خوف
ان داشتند که مبادا سید المرسلین صلی الله علیه وسلم با ایشان
ملحق شود در دار الندوه که خانهٔ قصی بود گرد شدند و در باب
پیغمبر مشوره می نمودند شیطان بشکل پیری با وقار در آستانهٔ ان
خانه عصا بر زمین زد و حلقهٔ اتفاق بجنبانید گفتند از کجایی گفت
از قبیلهٔ نجدم شرح حال شما دانسته آمده ام تا درین باب امدادی
غایم منت داشتند باندرون رفت و سر حلقهٔ آن جمع شد هر کس را
آنچه بخاطر می گذشت بعرض شیخ می رسانیدند رایی یکی بحبس پیغمبر و ازان

دیگری باخراج انحضرت از مسکن مالوف قرار گرفت پیر نجد هیچ یک
ازان دو قبول ننمود و به ادله واضحه در ابطال ان کوشید ابو جهل
گفت از هر قبیله جوانی جلد اختیار نمودن تا بخوابگاه او روند و
باتفاق یکدیگر او را بقتل اورند رای من است قوم بنی هاشم را قوت
مقاومت با تمام قبایل نباشد به دیت او راضی شوند و ما خلاص یابیم
پیر نجد را ان سخن بسیار موافق افتاد بران معنی اتفاق کردند کمال
مرحمت حضرت رب العالمین جبریل امین را به نزد سید المرسلین
فرستاد و از مکر قریش و فکر ان طایفهٔ بر طیش او را آگاه گردانید
و قرار فرمود که شب علی مرتضی را در خوابگاه خود بدار و از منزل
بیرون رو و فردا کارسازی هجرت کن و برفاقت ابو بکر روانه مدینه
سکینه شو و بحوی آیت با عنایت وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ
خَيْرُ الْمَاكِرِينَ تحقق بدیرفت شبهنگام جماعت اعدا بعزم
قتل سرور انبیا در حوالی خانهٔ انحضرت کمین کردند سید عالم
صلی الله علیه وسلم بموجب فرموده روح القدس علی مرتضی را
بطلبید و شرح حال با او درمیان اورد و از قصه هجرتش خبر
دار گردانید و در روایتی آنست که با او عقد اخوت بست و قرار
فرمود که در جای خواب انحضرت تکیه کند بی توقف قبول
نمود و اما نتها مردم که نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم بود مقرر فرمود

که علی مرتضی آنهارا بخدا وندان رساند وچون محقق بداند که پیغمبر
صلی الله علیه وآله بسلامت از نواحی مکه گذشته او نیز بجانب مدینه
توجه نماید انگاه که وقت خواب درامد علی ابوطالب ان نقطه دایرهٔ
مطالب درخوابگاه پیغمبر تکیه کرد سید عالم صلی الله علیه واله وسلم
گلیم خاص خود بر روی او کشید ودعاء حفظ بروی خواند واز خانه
بیرون آمد کفار دران نواحی مترصد بودند آیتین کریمتین انا جعلنا
فی اعناقهم اغلالا فهی الی الاذقان فهم مقمحون وجعلنا من
بین ایدیهم سدا ومن خلفهم سدا فاغشیناهم فهم لا یبصرون.
حرز بازوی سیادت وتعویذ کردن سعادت ساخت ومشتی خاک
برگرفت وبر مفارق دشمنان پاشید ودر کنف حمایت حق متحصن
شد واز پیشان بگذشت هیچ کس از کفار بران حال وقوف نیافت
هنگام سحر که وقت کاربود شیطان بصورت شیخ خاص براشان ظاهر شد
غالبا پیغام بیرنجدی آورده بود که درین محل انتظار چه می کشید
وجویان کیستید گفتند میخواهیم که مهم محمد بسازیم ودل از فکر
قصهٔ او برداریم گفت بخدا سوگند که محمد بر شما گذشت وغبار ادبار
برسر شما ریخت وبه حبل حفظ سبحانی اویخت اکنون خاک بر فرق
وباد در دست دارید مع ذلك به خانه در رفتند ودر خوابگاه
پیغمبر علی را یافتند گفتند کجاست صاحب تو فرمود نمیدانم صنوف
ندامت وضروب غرامت به کفار لاحق شد پس به تصفح اخبار
وتتبع آثار سید ابرار مشغول گشتند علی مرتضی رداء سلامت بر دوش
کشیده ازمیان ایشان کنار گرفت واین ابیات می خواند که نظم

وَقَیتُ بِنَفْسی خَیْرَ مَنْ وَطِیَ الحَصَی
وَمَنْ طَافَ بِالْبَیْتِ الْعَتِیقِ وَبِالْحِجْرِ
رَسُولُ الِٰهٍ خَافَ اَنْ یَمْکُرُوا بِهِ
فَنَجَّاهُ ذُو الطَّوْلِ الْاِلٰهُ مِنَ الْمَکْرِ
وَبَاتَ رَسُولُ اللهِ فِی الْغَارِ آمِنًا
مُوَقًّی وَفِی حِفْظِ الْاِلٰهِ وَفِی سِتْرِ
وَبِتُّ اُرَاعِیهِمْ وَمَا یُثْبِتُونَنِی
وَقَدْ وَطَنْتُ نَفْسی عَلَی الْقَتْلِ وَالْاَسْرِ

ما عاشقیم وکشته شدن اعتبار ماست
شمشیر عشق تیز زسنگ مزار ماست
بی زخم تیغ عشق زعالم نمی رویم
بیرون شدن زمعرکه بی زخم عار ماست
ما با وجود سنگ ملامت سلامتیم
کوهی که سنگهای ملامت حصار ماست

خ

روایت صحیح آنست که سید المرسلین صلی الله علیه وسلم دران
شب مختفی بود تا روز دیگر افتاب کرم شد طیلسان بر سر انور
انداخته متوجه خانهٔ صدیق گشت خبر به ابوبکر رسانیدند

که پیغمبر می آید گفت پدر و ما درم فدای او باد درین وقت جهة مهمی کلی
تشریف می فرماید درین سخن بودند که سید عالم برسید فرمود مرا
اذن هجرت دادند اما رخصت هجرت نداد ندا بو بکر گفت بان دلیل
پس من در خدمت خواهم بود فرمود آری صدیق ازان دو شتر که اماده
داشته بود یکی به پیغمبر داد سید رسل انرا بستد فرزندان ابو بکر
به تجهیز ایشان مشغول شدند و زوادهٔ سفر شان ترتیب کردند بندی
که سفره را بدان محکم سازند حاضر نبود اسما دختر صدیق کمر خود را دو
نیم ساخت و به یك قطعهٔ ازان مزود را به بست و نیمهٔ دیگر را نطاق
خود کرد اید ازان جهة ملقب به ذات النطاقین گشت پس عبد الله
بن اریقط لیثی را که راهبری ماهر بود بطلبیدند و اورا امان دادند و
جهة راهبری به اجرتش بگرفتند و شتران دو گانه را باو سپردند و مقرر
کردند که بعد از گذشتن سه روز شترانرا بغار ثور آورد و عامر بن فهیره را
تعیین نمودند تا گوسپندی چند جهة ایشان در صحرا می چراند و شب
انهارا پیش ایشان می برد که شیر می آشامیدند و عبد الله بن ابی بکر را که
جوانی جلد دانا بود بفرمود تا روز در میان قریش بسر می برد و شب
اخبار ان جماعت را به سید المرسلین می رسانید بعد از انك این مهمات
بساختند ابو بکر خردهٔ که در خانه نقد داشت رعایة للطریق با خود
برگرفت و در شب دوشنبه بیست و هشتم صفر از راه دریچهٔ خانه
بیرون رفتند و متوجه غار ثور شدند سید عالم بعضی راه را پیاده طی

به بهاء

کرد و به سر قدم میرفت تا نشان پای بر زمین نماند چون بحوالی کوه رسیدند
نعلین پیغمبر تنگ بود پاره شد و پای مبارك ان حضرت مجروح گشت و خون
ازان می چکید روایتی است که ابو بکر ان سرور را بر دوش برداشت
تا به مقصد رسانید شب هنگام بود پیغمبر خواست که به غار تشریف
دهد ابو بکر گفت توقف فرمای تا من اول در آیم و از مشك دیده بی منزلت
منزلت را آب زنم و بجاروب مژگان مسکنت مسکنت را بروبم به اندرون
غار رفت جایی دید بس خراب مدتی مدید بود که کسی بآنجا نرسیده و عهدی
بعید بود که روی هیچ نزیل ندیده بر منوال سجل اعمال مذنبان سیاه و تار
و تمثال بیت الاحزان محنتهٔ عاشقان مضیق و باریك مثل اکباد
مستمندان فیافی اشتیاق پریشان و شاخ شاخ و مانند فواد دردمندان
بوادی فراق شکسته و پر سوراخ ماوای بسیاری از حیات و عقارب
که ضرر تمام ازیشان متوقع بود کالا قارب جامهٔ که در بر داشت
دل ازان برداشت و پاره پاره کرد و تمام سوراخها را بدان بگرفت مگر
یك سوراخ که جامه را دست بان نرسید پای خود دران طریق بفشرد
و جان پای مردی دران راه بسپرد پس سید رسل صلی الله علیه وسلم به
منزل غار قدم نهاد در زمان مهبط انوار و محل اسرار گشت گوییا به
برکت قدم ان محترم از صمیم سنگ خاره در آستانه غار درختی برآمد
که ان را غنچهٔ وقایت و میوهٔ هدایت برآمد از در و دیوار غار این صدا
به عیوق رسید که چنین عین انسانی از غایت مردمی بگوشهٔ شور بختان

وصف غار ثور

ریك

تشریف داده آیا ازجملهٔ مخلوقات وزمرهٔ ملوّنات جشم داشت امدادی
درکاه داشت این مهمان کرامی توان نمود یا نه قرعهٔ این دولت در بساط
عظموت بنام عنکبوت مقرّر کشت به میامن تایید ربانی ملهم شد تا دران
شب تار بشتافت و از تار اخلاص و پود اختصاص پردهٔ عنکبوتی بران باب
غار و درخت اعتبار درهم بافت اری نور دین را ان محل مناسب نمود
بغایت در خاطر ارباب نظر این معنی می‌کرد سرایت که **نظم**
تو دیدهٔ فطرتی از ان شد ** در پردهٔ عنکبوت جایت
جفتی کبوتر وحشی بیامدند و دران استانه آشیانه ساختند و هم در شب
بیضه بنهادند و بی‌هم به هم برداختند غار اخزان دار امان شد نسایم
سکینه وطمانیت از اطراف وجوانب ایشان وزان شد کزند کافران
ان منزل را زهرهٔ اضرار نماند صواغ بازار رسالت فص لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ
مَعَنَا در خاتم تحقیق صدیق نشاند سبحان الله عزیزمرد درین مجلس
شمهٔ از حکایت دو شب از لیالی معالی پیغمبر مذکور شد شبی ازخانه ام
هانی متوجه بیت المعمور شد و شبی دیکر که از وطن مالوف و مسکن
معروف مهجور شد و قصهٔ لیلتین مشتمل بر فنون حقایق وصنوف
دقایق است هرچند مجلس به حد تطویل رسید اما ایراد نبذهٔ ازان اسرار
ضروریست **فرد** شب رفت وحدیث ما به بیایان نرسید
شب را چه کنه حدیث ما بود دراز **سر اول** انکه در ضمیر
سالك ازین بیان این نکته پیدا شود که اوضاع سلوك در طریق محبت

دایر بر اختلاف است وسیر محبان بر یك نمط نمی‌باشد کاهی در قمهٔ
قبهٔ ناز واعزاز متمکن وکاهی در کلبهٔ فقر وخضوع ونیاز ساکن ولهذا
سید ارباب معرفت وسند اصحاب محبت در اخبار از احوال شب و صال
می‌فرمود لَسْتُ کَاَحَدِکُمْ اَبِیْتُ عِنْدَ رَبِّیْ یُطْعِمُنِیْ وَیَسْقِیْنِیْ ودر اخبار روز
ارسال سر حقه تبلیغ باین عبارت می‌کشود که اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُکُمْ
نظم روزی کنی بسنك فراقم جدا زخود **
روزی جنان شوم که ندانم ترا زخود **
هرکه که پر شود زخیالت ضمیر من **
پر بینم این محله وشهر وسرا زخود **
وقتی بحال خود نظرم بود واین زمان **
کشتم جنانك یاد نیاید مرا زخود ** **سر دوم**
انکه صاحب کمال را از تطور ادوار وتغیر اطوار هیج نقصانی نمی‌رسد
ودر هر مقام که روی می‌نماید جون مطمح نظر او توجه با آشنا نه
محبوب است اختلاف صور در اتحاد معنی قادح نمی‌تواند شد
واشارت علیه مَارَاَیْتُ شَیْئًا اِلَّا وَرَاَیْتُ اللّٰهَ فِیْهِ **ع**
کاینجا حلول کفر بود اتحاد هم ** مبنی ازین معنی است بس تراین
سخن بان ودر بساط دعوی بیادهٔ معنی بران ودر غزای فیل بازی
نفس وشیطان ممان اسب تامل در میدان تفضل به جولان در آورده
کج رفتاری فرزین صفتان ابنای زمان احتراز نموده دل خود را طالب درمان

حمله لطیفه مشتمل بر اسامی شطرنج

درمان دارا کرحکایت مات قبول می افتد بهیچ وجه از شاه رخ متاب و
حقیقت بازی دست برد این جهان جهان دریاب ای که کل بحقیق ارجمن بصدق
تصدتی می بویی اکر خلاص خویش از مضیق این طریق می جویی **نظم**

حروف زاید منه درین جدول ٭ نقش خارج مزن برین اطلس
کاندرین خنب نیست جز یک رنک ٭ واندرین خانه نیست جز یک کس
یک حدیث است و صد هزار ورق ٭ یک سوار است و صد هزار فرس
نیست درکارخانه جز یک کار ٭ وان تو داری به غور کار برس

سر سیوم انک عارف را معلوم شود که شب با وجود تلبس
بکسوت ظلمت ایتلافی تمام و مناسبتی در غایت نظام با حال سالک این
دریا و سایح این فیفا دارد و تحقق این معنی بواسطه چند صورت است
نخست انک مواد سواد حواس طالب را مجموع و از اشتغال به این و ان
ممنوع می دارد **دیکر** انک هرچند شب به ظلمت موصوف است
اما با رنک فقر مفلسان موافق و حامل به نور صبح صادق است **بیت**

مکنید ای عزیزان کله از شب سیاهی ٭
٭ که هزارن صباح روشن ز شب سیاه دادم

دیکر انک معاملات لیلیه منوط بر اخفاست و بدان جهت
اقدام سمعه و ریا در ساحت اعمال شب مجال عبور ندارد و هر تشریفی
که دران زمان بر مناکب مناقب سالکان ارزانی میدارند از نظر اغیار
محفوظ می مانند و عاشق برد بار از صفو مشرب خصوصیت محظوظ

می شود **نظم** رازیست مرا با شب و رازیست عجب ٭
شب داند و من دانم و من دانم و شب ٭

دیکر انکه
نزول رحمت سبحانی در ثلث اخر شب موعود است و در وعده ربانی
خلف مطلقا مفقود جواهر زواهر هَلْ مِنْ سَایِلٍ هَلْ مِنْ تَآئِبٍ هَلْ
مِنْ مُذْنِبٍ هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ بر مفارق درویشان دل ریش و الوف
منح سابغه و صنوف منن بالغه نصیب سحرخیزان می کردد **نظم**

غم مخور یار که حق فریاد غم خواران رسد ٭
٭ یار کار افتاده را یاری هم از یاران رسد
دولت جاوید خواهی خیز و شب را زنده دار ٭
٭ خفته نابینا بود دولت به بیداران رسد

و بوسیله این اوصاف حمیده و نعوت پسندیده شب مجال ان یافته
تا در عقد روز مندرج کشته و با او در مضمار مشاجرت و مفاخرت
شتافته تقریب سخن مقتضی ان شد که مناظره که در اطراف سنین و
شهور و اکناف اعصار و دهور میان شب و روز واقع شده و فضلاء
متقدمین ذکر ان را در بطون اوراق و اسفار کذاشته و داخل
حکایات و اسمار داشته اند به خامه حسن عبارت در صفحه قرطاس
مجاز و استعارت عیان کنم و شرح ان معانی بدیع در ذیل این مجلس
رفیع بیان کنم بشرط انکه قدر سخنم بدانی و عوذه و ان بکار در
جمال باکمال نطقم بخوانی و به صیقل تحسین غبار تلوین از لوح ضمیرم

مناظره شب و روز

یزدانی و به مساعدت صدق انصاف به یقین معلوم فرمایی که
نظم جانم درین حدیث دل و دین باخته است
این را سخن مخوان تو که جان کداخته است
آورده اند که در عالم معنی و عرصهٔ دعوی میان روز جهان افروز
و شب غم اندوز بساط معارضه انداخته و رایت مناظره افراخته شد
و درین معنی شبهه نیست که مصراع
بیش از من و تو لیل و نهاری بوده ست روز به مساعدت
ابهت جمشید خورشید ید بیضا تطاول از جیب تفضل بنمود و زبان
حال به انشاد قصیدهٔ تفاخر بکشود و گفت ای شب سودا بخت
سرگردان به چه سبب خود را در سلک مصاحبت من کشیدی و بکدام
وسیله در مضمار مرافقت من دویدی مرا طلیعهٔ خورشید درخشان و
جنیبهٔ مهر نورافشان است در ایام جمعات حلیهٔ خطبه و نماز دارم
و در ماه با جاه رمضان روزهٔ سی روزهٔ اهل اعزاز دارم تمهید قواعد جهاد
در میدان من است تاکید معاقد معیشت عباد آیتی در شان من است
سلسلهٔ کبکبهٔ کرامتم مقدمهٔ دبدبهٔ قیامتم شوکتی که من دارم
که راست برجم سنجق من وَٱلنَّهَارَ مُبْصِرًا است مصراع
چو آفتاب برآید ستاره ننماید شب از زاویهٔ ظلمت و خمول
و گوشهٔ عزلت و افول قدم بیرون نهاد و نقاب سواد از عارض معارضه
و عناد بگشاد و گفت ای روز پر رعونت و ریا وای صدر نشین مسند

نور و ضیا توسن خصومت و جدال تیز مران و صحیفهٔ خشونت و
قیل و قال بیش مخوان و به شرارت حرارت بازار خود مغرور مشو و
از جادهٔ عدل و راستی دور مشو و به دیدهٔ مجنون در جمال لیلی نگر و
تامل در مضمون آیهٔ کریمهٔ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا بر خود لازم
شمر و عنوان منشور النُّورُ فِی ٱلسَّوَادِ بخوان و از روی تحقیق این
معنی را بدان که نظم اهل هنر گر بشماری درند
بی هنران نر بکاری درند قهقهه زد کبک ز رفتار زاغ
گرچه نهی کام بر نشان باغ زاغ بدو گفت که پرواز کن
گر گرو از من ببری ناز کن هیچ کسی نیست ز زیبا و زشت
کش نه حکیم ازلی کاری سرشت اگر ترا الوف حسن و شمایل
است مرا نیز صنوف یمن و فضایل است خلوت خانهٔ فیض و
حضورم کاشانهٔ راحت و سرورم سنجنجل سکینه اشباحم صیقل
آیینهٔ ارواحم ساکن صوامع شامم ضامن طمانیت جوامع انامم
حاکم بی میلم شرف یافته یَا أَيُّهَا ٱلْمُزَّمِّلُ قُمِ ٱللَّيْلَ مصراع
شب شد که ترا باب امان بگشاید روز گفت من موعد
تصرفات زر و سیمم معهد معاملات بیوه و یتیمم مضمار تجارت
و زراعتم روز بازار شرکت و بضاعتم قرص گرم خوان من آفتاب
است توقیع منشور امان عزان فی ذلک لذکری لاولی الالباب
است نظم بستان لطافتم بهار است

زان نام شریف من بها راست • نورم جو زوال کشت نارم
روزم که چراغ مهر دارم • بر عالمیان منم غنیمت
ای لشکر شب بکن هزیمت **شب** کفت ای روز تو شوش
سر سالکانی چون سایه هر زمان در هر مکان سر کردانی تراحریصان
زر پرستند مرا حریفان میکرهٔ الستند ترا غافلان دیر خیزند مرا
عافلان اشك ریزند بازکشت غافلان تو فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ أَثَامًا است
مدحت عافلان من وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا است

نظم شب چیست چراغ جاودانی
از شعله شمع آن جهانی
شب برقع اطلس سیاه است
بر چهرهٔ شاهد معانی
در ظل شب است طور موسی
جان مست مدام لن ترانی
با عاشق اشك ریز شب خیز
شب راست کرشمهٔ نهانی
ای دولت سین سر جانت
کر لذت شین شب بدانی

روز در معرکهٔ مشاجرت کرم درآمد و بر سریر طارم چارم
تمثال مهر در خود آمد و کفت ای شب تو در خرابهٔ تاریکیها مانند

بومی منم بر تخت مملکت نیم روز نمودار سکندر رومی منم که آثار انوار
من به همه آفاق رسیده و سفرهٔ احسان و چهرهٔ رخشان من عالمیان را
بسند بده است جاذبهٔ میمون و سلسلهٔ همایون خفتکان بستر
شب و در خواب ماندکان خلوت سحر را بر سجادهٔ بیداری و
جادهٔ هشیاری می نشاند و جنابت رسیدکان جنابت دیو النوم
حدث را بر سرچشمه طهارت أُمَّتِي الْغُرُّ الْمُحَجَّلُونَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ
می رساند اکر رخسار اهتمام از افق اتمام مهام انام برتابم و از
مطالع طوالع ایام فی المثل روزی نتابم تمام اسباب ضایع شود
و عامهٔ اصحاب جایع مانند ارباب حرف و صنایع عاجز کردند
و روزکار حرکات و جهان برکات بکلی برافتد **نظم**
منم که در لب شیرین حیات جان دارم
هزار عاشق سرکشته در جهان دارم

شب چون دید که بازار مفاخرت روز ارتفاع یافته
و به هیچ حال اندیشه زوال نمی نماید دست تضرع برداشت و
علم تخشع برافراشت و با ذیال اقبال معراج محمدی متوسل شد
و کفت الهی از کماهی احوال آکاهی اکر روز بندهٔ رومی این درکاه
است شب نیز خادم حبشی این بارکاه است به حرمت وجاه نبی قرشی
که شب حبشی را بر رومی روز فیروز کردان چون لیل به ذیل مطهر
آن حضرت متمسك نمود از عالم غیب اورا بنواختند و مهمانش

بروفق مراد بساختند وسطری از شطر محامدش به متعلمان ثقلین
آموختند وشموع مناقبش در انجمن خافقین برافروختند تا مواد
مجادله بین المتخاصمین معدوم شد ومعتکفان زوایا عوالم غیب
وشهادت را معلوم شد که شب را فواید بسیار وعواید بی شمار
هست شقایق حدایق یقین است دقایق حقایق إِنَّ الْمُتَّقِينَ است
خزینه نقود اخیار است دفینه بود ووجود ابرار است خلوتگاه
زمره انبیا است کریزگاه جمله اولیا است عقد المآثر احسان و
بر است کحل الجواهر دیده سپر است طیلسان شاهد شهود است
برقع جمال اشارت با بشارت ان ربی رحیم ودود است عاشقان
مهد نجاة است مشتاقان را کلید قصر فاولئك لهم الدرجات
است ساحت سراپرده ظلام است شاه راه منازل وَاللَّهُ يَدْعُوا
إِلَى دَارِ السَّلَامِ است بعزت وجلال حضرت احدیت که هرکه
جمل سحر قدر شب براند ودران اوقات وساعات داد شبخیزی
واشك ریزی بستانند هر لحظه هزاران آفتاب معانی از ورای
تتق افق امانی بچشم جان ودیده دلش نمایند وابواب فتوحات
ربانی بروجوه ظاهر وباطنش بکشایند هی هی که سحر چه مستانه
می رود ذکر شمه از حکایت اسرار شبانه می رود **نظم**

اگر حریف منی پس بگو که دوش چه بود
میان این دل وان یار می فروش چه بود
وگر بچشم بدیدی جمال ماهم دوش
بیا بگو که دران حلقهای گوش چه بود
وگر حریفی ونا گفته راز میدانی
بگو اشارت ان ناطق خموش چه بود
وگر نخفتی واز حال دوش آگاهی
بگو که نیم شب ان نعره وخروش چه بود

منادی عنایت بگوش جان این فقیر بی درایت می رساند
مقتضی حال وزمان ومناسب عهد واوان انست که وظیفه
حرفیه این روز در وصف شبخوانی وبعز عرض جوهریان
مجامع فضل وفصاحت ومبصران اقالیم فهم وبلاغت برسانی

حرفیه در وصف شب

که **الف** آرام وقرار در شب است جَعَلْنَا اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا
فيه **ب** بهجت افطار در شب است ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ
إِلَى اللَّيْلِ **ت** تجلیات اثار در شب است فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ
اللَّيْلُ **ث** ثواب ماه هزار در شب است لَيْلَةُ الْقَدْرِ
خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ **ج** جود عاشقان نجتیار در شب است
الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ **ح** حلاوت طاعت ابرار
در شب است قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا **خ** خزاین عبادت
اخیار در شب است أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ **د** دبدبه
تسبیح مسبحان عالی مقدار در شب است وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

ذ ذوق قرائت مقرّیان شیرین گفتار در شب است یَتْلُونَ آیاتِ
اللهِ آناءَ اللَّیْلِ ر راحت جراحت بدن دردمندان سوگوار در
شب است وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّیْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا
ز زینت سکینی و وقار در شب است وَجَاعِلُ اللَّیْلِ سَكَنًا
س سوداء خواب در خلوت خانهٔ دیدهای طالبان انوار
در شب است وَمِنْ آیَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّیْلِ ش شرف نزول
قران گوهربار در شب است اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ فِي لَیْلَةِ الْقَدْرِ ص
صولت وهیبت حلول اسرار در شب است اِنَّ نَاشِئَةَ
اللَّیْلِ هِيَ اَشَدُّ وَطْأً وَاَقْوَمُ قِیلًا ض ضیاء بواطن بندگان
نمازگزار در شب است اِنَّ رَبَّكَ یَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُومُ اَدْنَىٰ مِنْ
ثُلُثَيِ اللَّیْلِ ط طرب راکعان وساجدان دولتیار در شب
است وَمِنَ اللَّیْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُودِ ظ ظهور روشنایی
آشنایان با اعتبار در شب است وَآیَةٌ لَهُمُ اللَّیْلُ ع عشرت
مومنان روزه دار در شب است اُحِلَّ لَكُمْ لَیْلَةَ الصِّیَامِ الرَّفَثُ
اِلَىٰ نِسَائِكُمْ غ غبطت مواعدت مشتاقان جمال پروردگار
در شب بوده وَوَاعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَاثِینَ لَیْلَةً ف فتح وظفر
موسی وفادار در شب بوده فَاَسْرِ بِعِبَادِي لَیْلًا ق قافلهٔ
نافلهٔ مخدوم مهاجر وانصار در شب بوده وَمِنَ اللَّیْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ
نَافِلَةً لَكَ ك کفایت کار لوط از پیغمبر بزرگوار در شب بوده

فَاَسْرِ بِاَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّیْلِ ل لذّت سیر وسلوک
واختیار در شب است اَقِمِ الصَّلَوٰةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ اِلَىٰ غَسَقِ
اللَّیْلِ م معرفت حقایق وموت معنوی فی السرّ و
والجهار در شب است وَهُوَ الَّذِي یَتَوَفَّاكُمْ بِاللَّیْلِ ن
نور روز قیامت بر رخسار هر برد باد از اثر بیداری شب خواهد
بود مَنْ كَثُرَ صَلَوٰتُهُ بِاللَّیْلِ حَسُنَ وَجْهُهُ بِالنَّهَارِ و قسم
جبار به شب است وَاللَّیْلِ اِذَا یَغْشَىٰ هاء هیبت دلهای
اشرار مشبّه به ظلمت شب است كَاَنَّمَا اُغْشِیَتْ وُجُوهُهُمْ
قِطَعًا مِنَ اللَّیْلِ مُظْلِمًا ❁ لا لالی تدبّر وتفکّر در صنع
کردگار در شب است وَبِاللَّیْلِ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ی یمن
سفر احمد مختار بعالم استظهار وجهان افتخار در شب بوده
چنانکه فحوی تحریر این مجلس نامدار ❁ ومضمون تقریر این فقیر خاکسار ❁ (ازشرح م)
آن سیر وسلوک ورفتار خبر داد که سُبْحَانَ الَّذِي اَسْرَىٰ
بِعَبْدِهِ لَیْلًا چراجبین خام وتمام نشیبتهٔ مرقد انفس و
مضجع اقدس سیّد عالم وسند بنی آدم به تحفهٔ درود شاد
کردان وبگو صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ نظم ❁

ماه فرو ماند از جمال محمّد ❁
سرو نباشد به اعتدال محمّد ❁
قدر فلک را کمال ومنزلتی نیست ❁

باشرفِ قدرِ نبی همال محمّد ❀
❀ وعدهٔ دیدار هرکسی بقیامت
لیلهٔ اسری شبِ وصال محمّد ❀
❀ آدم ونوح وخلیل وموسی وعیسی
آمده مجموع در ظلال محمّد ❀
❀ این همه پیرایه کرده جنّت فردوس
بو که قبولش کند بلال محمّد ❀
❀ همچو زمین خواهد آسمان که بیفتد
تا بدهد بوسه بر نعال محمّد ❀
❀ شاید اگر آفتاب وماه نتابند
پیش دو ابروی چون هلال محمّد ❀
❀ چشم مرا تا بخواب دید جمالش
خواب نمی‌گیرد از خیال محمّد •
سعدی اگر عاشقی کنی وجوانی ❀ عشق محمّد بس است وآل محمّد
اللهمّ لا تحرمنا شفاعة هذا النبیّ الامیّ
وصلّ وسلّم علیه وعلی سایر الانبیاء والمرسلین
واجب دعاءنا والحمد لله
رب العالمین

المَجْلِسُ السَّادِسُ مِنْ كِتَابِ دَرَجِ الدُّرَرِ

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على سيد الانبياء وسند الابرار المستخرج درة وجوده
من اصداف اشراف بني معد ونزار محمد المصطفى المعلى المختار وقرة متون
المهاجرين وقرة عيون الانصار **الحمد لله** الحمد لله الذي توج هامة
همة نبيه المهتدي محمد صلى الله عليه وسلم بتاج التفضل والافتخار و
دبج شامة شيمته بديباج التجمل والاستظهار وخصه من قبائل الاولين
والاخرين وشعوبهم واختاره من فضائل السابقين واللاحقين وبطونهم
بالعز الشامخ والشرف الباذخ وطهارة النسب وغزارة الحسب وعلو الدار
وسمو النجار وفضله في مجامع النبيين والمرسلين وجوامع الصفيين
المفضلين بفصاحة اللسان وسماحة البيان ونباهة الشان ووجاهة
البنيان والوف المجد وصنوف الفخار هداه الى احسن السنن والطرائق وايمن
السنن والخلائق واكمل الحجج والادلة وافضل الشهود والاهلة واسمح الملل
والشرائع وارجح الشواهد والاعتبار واواه بجميل عنايته الى كهف الحماية و
وقاه بجزيل رعايته عن معرة تعرض الاشرار واوصله بمصاحبة الامن و
السكينة الى ساحة طيبة وعرصة المدينة وقواه بمتابعة الاوس و
الخزرج ابناء قبيلة واباء الاخيار كما اخبر عن رسوخ هذا الحال وشموخ
ذلك المقال لسان القران المفصح عن حقائق الاخبار ودقائق الاثار فقال
الا تنصروه فقد نصره الله اذ اخرجه الذين كفروا ثاني اثنين
اذ هما في الغار ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له

شهادة موصلة الى منازل الخلد وفراديس دار القرار ونشهد ان محمدا
عبده ورسوله وحبيبه وخليله راقي مراقي التوكل وصاعد مصاعد
الاصطبار صلى الله عليه وعلى اله واتباعه وصحبه واشياعه المنتظمين
في عقد اهل الكمال المندرجين في سلسلة الجبار من ذوي قدر جلي ابي بكر
وعمر وعثمان وعلي وسبطيه وقرتي عينيه وعميه وساير المهاجرين و
الانصار والتابعين الاخيار وسلم تسليما كثيرا **الحديث**
بسم الله والحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله **اما بعد**
فقد انخرط في سلك عنعنتي ودرايتي ودخل في حيطة ضبطي وروايتي
بميامن اهتمام الاساتذة الكرام ومساعدة احترام الجهابذة العظام الذين
جواري منشآتهم في بحار التحقيق كالاعلام حجة عن حجة وحبرا عن حبر
واماما عن امام حتى انتهى اسنادهم الى انس بن مالك رضي الله عنه انه قال
حدثني ابو بكر رضي الله عنه قال كنت مع النبي صلى الله عليه وسلم في
الغار فرايت اثار المشركين قلت يا رسول الله لو ان احدهم
نظر تحت قدميه لابصرنا فقال يا ابا بكر ما ظنك باثنين الله ثالثهما
حديث صحيح متفق على صحته صدق رسول الله **لغت**
حاملان درج آيات واخبار وناقلان درج علامات واثار عليهم شرائف
الرضوان من الله الرحيم الغفار چنين روايت مى كنند از حضرت با نصرت شريعت
شعار حنيفيت دثار مقتداى فرقه اخيار راهنماى زمرهٔ الصابرين والصادقين
والقانتين والمنفقين والمستغفرين بالاسحار شفيع كنه كاران آشفته

اکرام وکفی بالله شهیدا **نظم** خرامان سرو بستان رسالت
که مهر از رویی دارد خجالت ❀ نبی او رو که هادی سبیل است
یکی از نبی روانش جبریل است ❀ زدندانش شکسته رونق دُر
جهان از لولوء الفاظ او پر ❀ به آل وصحب او رضوان فرستم
تحیات از میان جان فرستم ❀ صلی الله علیه وسلم بعدد انفاس
الانام واجساد الامم راوی حدیث افراد خصال حمیده واحاد خلال
بسندیده دافذ لک انس بن مالك است می کوید حدیث کرد مرا منبع
عرفان مسعدین تدقیق خلیفه رسول الله ومن له خیر صدیق
عبدالله بن عثمان ابو بکر صدیق رضی الله عنهم وارضاهم وَ
جعل فرادیس الجنة منقلبهم ومثواهم خادم انصاری از مصاحب
مهاجر ویار مدنی از رفیق مکی روایت میکند واز قصه واقعه غار
ورسیدن کفار وعنایت افریدکار ومحفوظ کشتن دوستان از
کید اشرار حکایت می کند وحاصل سخن انکه صدر نشین مسند خلافت
ابو بکر بسر ابو قحافه کفت بودم در خدمت سید انبیا ومی غنودم به
رفاقت سند اصفیا در زاویه غار ثور فی اسفل ام القری واقع در
عرصه بطحا در ان فرصت که بیغمبر مختار از معرت اغیار بمرهان دکار رور
سلوك سبیل فرار باخود قرار داده بود ناکاه دیدم که غبار اثار اقدام
مشرکان ستمکار از زمین وبیابان ظاهر شد وچنان یافتم که ان قوم
سُرف برما مشرف کشتند کفتم ای فرستاده خدا وای واسطه آفرینش

روزکار واسطه آفرینش فرش بوقلمون وکنبد دوار کوه حلم وصبر ز
وفا اما مسکنش در خلوت غار نسیم عنبر شمیم شفاعتش خریف کردار
اما موسم ظهور مناعتش ماه ربیع وفصل بهار نعت ان بیغمبر
می شنوی که **نظم** اکر بدیدی ابلیس نور جوهر او
که سجود نکفتی خلقتنی من نار ❀ وکر رسند بدریای همتش مه ومهر
نه این زقعر خبر یابد ونه ان زکنار ❀ وکر شناه کنند وجهد غوطه خورند
شوند هر دو نهان در میان موج بحار ❀
❀ تو نقطه ومدار زمانه پرکار است
بنقطه راست کُرد توان کردش برکار ❀
ان کشاینده کره مشکلها ان زداینده آینه دلها ان فصیح لسان
فسیح جنان ان نصیح هادی بفسحت سرای جنان عقود عقاید
حاسدان مذمم بقواعد عزمش مفسوخ وخطوط انبیاء ما تقدم
بارقام اقلام شرعش منسوخ نوح دریافتن دریافتن امت محتاج
موج دریایی وان کنج فتوح بکفتار یا رب ان قومی وجه تدارك
همه کار رها دیده دریایی بحر عجاج در طریق همت او عبار نشانی
وابر ثجاج از رشك موهبت او اشك فشانی بیان ظلمت بنیان شقاوت
اعداء او فتعسا لهم واضل اعمالهم نشان عرصه ولایت اولیا
او کفر عنهم سیاتهم واصلح بالهم حجت سداد دوستان او درستی
وداد اتقوا الله وقولوا قولا سدیدا شربت وداد یاران او انجام

احکام

زمین وسما اگر یکی از ایشان در زیر پای خود نظر کند هر اینه ما را ببیند
و دیگران خبر کند دشمن بر دوست دست یابد و در هدم بنیان دین
جهد کند و بیشتابد سید المرسلین و خاتم النبیین علیه افضل صلوات
المصلین فرمود ای یار پسندیده وای در پس پرده عنکبوتی قایم
مقام مردم دیده چیست گمان تو در شان دو نفر که ارحم الراحمین
سیم ایشان است یعنی خاطر جمع دار که عاقبت کار به جمعیت مقرون
خواهد بود اگرچه حالا حال پریشان است این بود حاصل تقریر
که در صدد کلام روایت کرده شد اکنون بیا و لحظه حاضر و دانا
شو و ساعتی بدین سیرت و حسن بصیرت ناظر و بینا شو تا شرح
قصه هجرت از اول به پایان رسانم و از واقعه جان سوز فراق و
هجرت بقدر وسع واقف گردانم و این معنی وقتی صورت بپذیرد
و تامل اعتبار از پای اظهار این اسرار گاهی بگیرد که از سر خلوص
نیت وصفا رطوبت بگویی صلی الله علیه

نظم

ثقوا بحدیثی فی مناقب احمد ۞ فانی بها عن کل عدل محدث
ثبتنا علی حب الحبیب وعهده ۞ فلا الحب مصروف ولا العهد ینکث
ثملنا سکرنا من مدیح محمد ۞ اعن علینا فالمسرات تحدث
بزم جهان معتکف احمدست ۞ صدر در آن بزم الف احمدست
تا الف و حاش معین نبود ۞ طوبی و فردوس مثمن نبود
گوش جهان تقبه تعلیم اوست ۞ چشم زمان روزنه میم اوست

مکرت م

هر که بمیش طلبیه اتصال ۞ تاج سر دنیا و دین شد جود الـ
علیه شرایف الصلوات الزاکیه و لطایف التسلیمات النامیه
جاینکه فن سیر بقلم تحقیق بر صفحه تدقیق چنین ثبت کرده اند که
چون حضرت رسالت منقبت سید عالم صلی الله علیه وسلم به
اتفاق ابوبکر صدیق از مکه بیرون رفتند و به طریقی که در مجلس
سابق گذشت در غار ثور مختفی گشتند صنادید قریش روز دیگر
بتفحص احوال ایشان مشغول شدند و به خانه ابوبکر توجه نمودند
تا از وی خبری گیرند چه میدانستند که این دو یار از یکدیگر ناگزیرند
چون بمنزل عتیق رسیدند قرع باب استخبار بر خود لازم دیدند یکی
از ان میان حلقه بر در زد اسما دختر ابوبکر بیرون آمد از و پرسیدند
که پدرت کجاست و این گریختن پنهان از چه خاست جواب داد
که نمیدانم و شرح آنچه دانسته ام بر شما نمی خوانم ابوجهل همراه ان
فرقه بود از غایت کین طپانچه برآورد و چنان بر کنار روی اسما
کوفت که گوشواره او شکست بعد ازان قریش همراهی خبث و
طیش از انجا بازگشتند و قایفی مدلجی که در فن قیافت موی می شکافت
با جرت بگرفتند تا در ان نواحی به پهلوی گشت چندانکه نشان پای
ایشان بر ابی ست اورد انگاه روی براه نهاد و قریش را سرکرده بغار
ثور رسانید و با ایشان گفت مطلوب شما ازینجا نگذشته در این
محل زبان صدق بعرض حکایت لو ان احدهم نظر تحت قدمیه

ذکر طلب کردن کفار پیغمبر را بعد از آنکه آن حضرت بغار تشریف فرمودند

ذکر آمدن قریش بر در خانه ابوبکر

[illegible]

ترکیب مشتمل بر جوارح

ذکر رسیدن مشرکان بغار ثور

لَأَبْصَرَنَا درخروش آمد دیك سینه خواجه کونین بزمزمه مَاظَنُّكَ
باثْنَيْنِ اَللّٰهُ ثالِثُهُمَا درجوش امد عنایت ربانی شعلات خورشید
نظم
وِقَايَةُ اللّٰهِ اَغْنَتْ عَنْ مُضَاعَفَةٍ ❁ مِنَ الدُّرُوعِ وعَنْ عَالٍ مِنَ الاُطُمِ ❁
از افق فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ طالع کردانید چشمهاء کافران
کوردل خیره ورروز روشن برمنوال بخت بریشان بریشان تیره شد
باقایف کفتند اسباب خرافت وعلامات خرافت بردماغ تو استیلا
یافته غاری که مدتهاست تاقدم هیچکس بانجا نرسیده وعنکبوت
بردران خانه تنیده وکبوتر وحشی باان آرمیده کدام عاقل تصدیق
تواند نمود که جایی بدین سان مسکن ایشان شده باشد بس کروه
اعادی بافنون حرمان ونامرادی ازان موضع مراجعت کردند وسید
ابرار با یار غار درحصار استظهار محفوظ ومصون بماندند وبعدازشب
یکدیکر ایت وافی هدایت لَاتَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا میخوانند محققان
اورده اند که قضیه مرضیه هَلْ جَزَاءُ الْاِحْسَانِ اِلَّا الْاِحْسَانُ
مقتضی آن شد که رسول انس وجان زمره متابعان را ازکشتن
عنکبوت نهی کرد وفرمود انها ازعساکر حق اند وبرکبوتران حرم
دعا و نثار عَلَّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ بخواند ومی کویند باین جهة جزا بر
قتل ایشان شرط مقرر شد ومنقولست که کبوترها که الی الیوم
دران زمین محترم بروازمیکنند ازنسل ان دوکبوتر ماندة القصه

ترکیب مشتمل بر اعداد

ذکر خروج پیغمبر با ابوبکر از غار و توجه ایشان بمدینه

بیك روایت صحیح ان دو رفیق صبیح سه شبانروز درجاردیوار غار
نه وقت بعبادت معبودی که درشش روز هفت زمین وهشت آسمانرا
خلق فرموده قیام نمودند تا درشب بنجشنبه غره شهر ربیع الاول یا
درشب دوشنبه بعد از انك جهار شب ازان ماه کذشته بود عامر بن
فهیره وعبدالله بن اُرَیْقِط دیلی بیامدند وشتران موعود بیاوردند وسید
اصفیا بر ناقه جدعا سوار شد وابوبکر را ردیف خود ساخت وعامر
وعبدالله شتری دیکر اختیار نمودند وبروایتی ابوبکر وعامر بن فهیره
بریك شتر راکب بودند ودر تاریکی روان شدند وشب وروز به
تعجیل براندند جندانکه آفتاب راست بایستاد وازشر اعدا فی الجمله
امان یافتند بس درصحرا بسایه سنکی رسیدند وانجا فرود امدند وابو
بکر
محل خواب بیغمبر راست کرد وحضرت نبوت شعار بآسایش مشغول
شد انکاه صدیق بجهه کسب معیشت متردد کشت اتفاقا شبانی را
دید کوسفندی چند می جرانید وصاحب اهارا بعد از تفتیش بشناخت بنا
برضابطه مقرره اَوْصَدِيقِكُمْ ازان راعی مراعی مقداری شیر بخواست
شبان دران روز ان کوسفند شیردار اختیار کرد ودست خود و
پستان ویرا ازخاك باك ساخت ودرقدح دوشید بس ابوبکر
پاره آب درانجا ریخت جندانکه شیر خنك کشت وبه نزد بیغمبر برد
ان حضرت بیدار شده بود وازان بیاشامید تا سیر شد و
فضله که بماند به وصله رفقا نشیپت بعد ازان رحلت فرمود روز

ذکر نزول ایشان بر ام معبد

دیگر در مرحله قُدید ایشانرا برخیمهٔ اُمّ مَعْبد عاتکه بنت خالد مرور واقع شد انجا منزل ساختند وحال انکه ان ضعیفه دران ساحت به بذل وسماحت همواره اشتغال می نمود فامّا دران سال بواسطه کم بارانی به ضیق وعُسْرت مبتلا بود پس مهمانان ازو کوشت وخرما طلبیدند که به ایشان فروشد ام معبد کفت اکر درخانه انها داشتمی بی شبهه سنجق ضیافت برافراشتمی کوییا ناظم از زبان وی کفته که نظم

کر زامدن یار خبر داشتمی ❊ در رهکذرش سنبل تر کاشتمی
نکذاشتمی که پای برخاک نهد ❊ خاک قدمش بدیدهٔ بر داشتمی

پس زبان باعتذار بکشود ودر تاکید معاقد نَفْثَةُ المَصْدُور مبالغه نمود وکفت احوال ما درین عام بغایت مختل میکذرد قطار بختنان سحاب افطار امطار واد رار میغ از ما دریغ داشته وصرصر قهر در حرث ونسل بیاکیان این دیار هیچ برکت نکذاشته مکر این بیت در وصف حال ایشان واقع شده که نظم ❊

زبی نوایی ما حال ما جنان شده است ❊
که جز حدیث مکان هیچ نیست مهمانرا ❊

لاجرم در وقت رسید ن جنین ضیفی که جمیع کاینات بر مایدهٔ حیات طفیل جود وجود او نواند بود کرد خجلت برجهرهٔ اُمْنیت ما نشسته ورنک رخسار امال ما ن درهم شکسته نا کاه نظر سیّد عالم صلی الله علیه وسلم درخلف خانه برکوسفندی افتاد جون چشم محبوبان بیمار ولاغر ومنوال جسم محبّان نزار فرمود ان جه کوسفندست که می نماید ایا از ممرّ او ما را هیچ مهمی می کشاید ام معبد جواب داد که این غَنَمی است که از غایت لاغری به صحرا نرفته بیغمبر برسید که شیر دارد کفت ازان نحیف ترست که شیر تواند داد فرمود که اجازت می دهی که انرا بدوشم فریاد بر اورد که بدر ومادرم فدای تو باد خوش باشد حضرت رسالت صَلّی الله عَلَیْه وسلم کوسفند را بیش خود طلبید ونام حق برزبان راند ودعاء برکت بخواند ودست مبارک بر دایهٔ بستان ان بی زبان فرود آورد فی الحال کوسفند پایها را از یکدیکر دور انداخت وباران شیر از ابر بستان خویش جون شیر باران از بستان زوان ساخت جند انکه تمام حاضران مکرّرًا ازان شیر بیاشامیدند تا سیر شدند دیکر بار بدوشید وظرفی بزرک که دران خیمه بود مملو کردانید ونزد وی بکذاشت ودر روایتی هست که بهاء شیری که تناول کرده بودند بداد انکاه رحمت عالمیان جون قافلهٔ رحمت ازانجا روانه شد محقق عطار برخی ازین اسرار در مَنِصّهِ اظهار جلوه داده می فرماید که نظم

جو آمد در وثاق ام مَعْبد ❊ بزی را دید شیر خشک ومفرد
جو مهتر دست خود برضرع او راند ❊ بسی در کاسه شیر وشکر افشاند
بمنت کشت ان جد یش خریدار ❊ که دید او کافتاب آمد بدیدار
جو شمس آمد بجدی وماند اسد را ❊ بجوش آمد روان خون ان جسد را
جو سید دست بر بستان نهادش ❊ زبستان شیر جون باران کشادش

سفیدي یافت دستخواجه زان شیر ❀ ید بیضا بدید آمد ز تقدبر
زهی بالغ رسول شیرخواره ❀ که طفل است آدم اورا آشکاره
چه کویم یا رسول الله زین بیش ❀ که من عاجز شدم زین کفتن خویش

منقولست که بعد از ارتحال ان قبله اقبال به اندك زمانی ابو معبد اکثم بن ابي الجون که صاحب منزل بود از صحرا برسید وظرف شیر دید متعجب شد پرسید که این شیر از کجا ست ام معبد جواب داد که عالی همتی منزل مارا مشرف ساخت واز یمن یمین او این همه یسار واستظهار بحصول بیوست ابو معبد سوال کرد که صفت جمال ان صاحب کمال بیان توانی کرد در زمان ام معبد بلفظی فصیح وبیانی ملیح شمه از نعت صورت ووصف سیرت ان متعالی سریرت ونبذه از حسن آداب اصحاب دولت مآبش در سلك تقریر منتظم کردانید ابو معبد کفت بیقین این پیغمبر قرشی وبی تخمین ان دین پرور هاشمی بوده که ازین مرحله کذشته وسطور اعجاز بقلم اکرام واعزاز برلوح اظهار واحراز نوشته وشما ندانسته اید وبه نیل تصدیق وا فی تحقیق نبوت وی رسیدن نتوانسته اید دریغ که مرخدمت او را در نیافتم وبه ادراك ملازمتش نشتافتم آری آری نظم ❀
بسا دولت که آید در کنارت ❀ چو بخت آن که نباشد کم کند راه

وبه ثبوت رسیده که آن کوسفند که بمیامن کف کفایت ومساعدت ساعد وانامل متوالی حمایت سید رسل مخصوص کشته بود مدت مدید سال در میان مال ام معبد بماند وهر صبح وشام صبوح وغبوق از شربت خانه بستان خود به اومی رسانید تا عام رماده در زمان خلافت عمر خطاب عرش بآخر رسید ومحققان فن اسماء رجال اورده اند که ام معبد بعد از مدتی از ان تاریخ بمدینه رفت وخلعت اسلام بوشید وجرعه عرفان از دست سید انس وجان نوشید والحمد لله علی ذلك وتا غایت نقلی صحیح که مبنی از ایمان ابو معبد باشد بنظر نرسیده والله اعلم نقلست که جون از خروج سرد فتر اخیار با یار وفادار از منزل غار سه روز بکذشت واهل مکه را معلوم نبود که ان حضرت به کدام جانب توجه نموده تا ان زمان که از هاتف غیب بی شك وریب کوش مکیان در ی جند منظوم بشنود وهیچ شخصی در نظر ایشان نمی نمود بعضی از ان شعرانست که نظم

جَزَى اللّٰهُ رَبُّ ٱلنَّاسِ خَيْرَ جَزَائِهِ ❀ رَفِيقَيْنِ حَلَّا خَيْمَتَيْ أُمِّ مَعْبَدِ
هُمَا نَزَلَا بِٱلْبِرِّ وَٱرْتَحَلَا بِهِ ❀ فَأَفْلَحَ مَنْ أَمْسَى رَفِيقَ مُحَمَّدِ
سَلُوا أُخْتَكُمْ عَنْ شَاتِهَا وَإِنَائِهَا ❀ فَإِنَّكُمْ إِنْ تَسْأَلُوا ٱلشَّاةَ تَشْهَدِ

وجند بیت دیکر که مخبر از تمامی احوال ایشان است با نظمی که حسان بن ثابت در جواب هاتف کفته بهمان قافیه ووزن میان ارباب سیر شهرت یافته وبوارق شوارق اصل وفرع انها کما موحقه وطریقه از افق صفحات کتاب مجتنی تافته فتعرض له ولا تشتبه وقم مِن نیام الغفلة وانتبه وقل با فصح لسان واملح بیان صلی الله وسلم

اسلام ام معبد

وَبَارَكَ عَلَيْهِ وَزَادَهُ شَرَفًا وَفَضْلًا وَكَرَامَةً لَدَيْهِ آورده اند که دران
ولا اهالی مکه به اطراف وجوانب از عشایر واجانب فرستاده بودند که
هرکس که محمد بن عبد الله یا پسر ابو قحافه گرفته بما رساند یك دیت کامل
که صد شتر است تسلیم وی نماییم وابواب تودد وتفقد پیوسته بر روی
او بگشاییم واین خبر در ان حوالی ونواحی انتشار یافته بود وهرکس بقدر
قوت خود عرصه انتظار را در کل بغیت می پیمود اثنا قا سراقه بن مالك بن
جعشم روزی در مجلس قوم خود بنی مدلج نشسته دقایق وثوانی ساعات
زندگانی را برصد خبری از ان خیر الانامی می گذراند ناگاه مردی برسید
وگفت سوادی در ساحل مانند دریایی بچشم درمی‌نمود که می رفتند غالبا محمد
ورفیق وی بوده سراقه از استراق ان حکایت خوش وقت شد ودانست
که ایشانند اما قایل را در غلط انداخت وگفت دروغ می گویی ودر سلوک
این سخن نه بطریق تحقیق می پویی فلان وفلان درین نزدیکی گذشتند ایشانرا
دیده چراچیزی می گویی که به حقیقت ان نرسیده وغرض سراقه ازین گفت وگوی
ان بود که اورا در وهم اندازد وبعد از ان به تدبیر کار خود پردازد و
مهم را چنانکه شرط باشد بسازد پس از مجلس عام به منزل خاص رفت
وبا کنیزک مقرر ساخت که اسب وی را در پس فلان تل معین بدارد
انگاه بطریق خفیه نیزه را برگرفت ودر زمین کشان روان شد چند انکه
بمرکب رسید وی توقف سوار گشت ونیک بتاخت سید المرسلین با رفقا
از قدید متوجه شده بودند وبه مصاحبت توکل وسکینه سبیل مدینه را

ذکر توجه سراقه از عقب پیغمبر

می پیمودند سمعین باخلاص تمام به تلاوت احسن الکلام قیام می فرمود و
بهیچ طرف التفات نمی نمود اما ابوبکر هر زمان در جاییی می دید واز رسیدن
طالب می اندیشید ناگاه سراقه بسر مالك که مالك نصاب مبارزت وسالك
مضمار مسابقت بود وجواب زبان تیغ جواب او هیچ تیغ زبانی نمی یارست
گفت وپیغام رمح جان گداز اش سمع هر جمعی نمی توانست شنفت با میدنیل
صد شتر قصد مقصود آورنش نموده ظاهر شد وچون نزدیك مقصد
رسید مرکبش بسر در آمد دانست که دریافت ان آرزو را نه درخور آمد
پس تیر قمار از کیش خویش بیرون کشید وفالی گرفت نوعی برامد که ملایم
درك مراد نبود مع ذلك قوت حرصش بر ضعف فال غالب گشت وباز
بر اسب سوار شد وتیز براند تا چنان با ایشان تقرب یافت که آواز
تلاوت پیغمبر بشنود ابوبکر گفت یا رسول الله هیچ غامی که طالب مارا
دریابد غالبا باین نیت می راند ومی شتابد حضرت فرمود غم دشمن
مخور که دوست با ما ست ودر زمان تیر دعا از کمان ثنا بگشاد واین
کلمات تامات بر زبان راند که اَللّٰهُمَّ اكْفِنَاهُ بِمَا شِئْتَ یعنی ای خدای
سزای پرستش شر این دشمن از دوستان خود کفایت فرمای بانچه
تو خواهی فی الحال دو دست او بسان میخ طویله بر زمین دوخته گشت
سراقه فغان بر آورد که یا محمد می دانم که این قید وبلا از اثر دعا رست
اندیشه فرمای که کارم بسامان اید ودردم قابل درمان گردد رسول
اخر زمان لب شکر بار رحمت بجنبانید فی الفور قوایم مرکبش چون ساق درخت

از زمین برآمد انگاه سراقه گفت ای محمد من به بصیرت خود می بینم که شعلات
شمع نبوت تو آفاق اقاصی وادانی عالم را روشن خواهد ساخت مرا عهد نامه
ارزانی فرمای که چون منجوق رایت عزت بقبه سمین عیوق رسد من
به ان وسیله بجناب جلالت راه توانم یافت سید رسل صلی الله علیه وسلم
بفرمود تا عامر بن فهیره نامهٔ امان بجهة او بر ادیم پارهٔ بنوشت وتسلیم نمود
ودر روایتی هست که سراقه زاد وشاعی که همراه داشت بران حضرت عرض کرد
در معرض قبول نیفتاد وبروایتی دیگر سراقه تیری از جعبهٔ خود بیرون آورد
وبا خواجه کونین گفت اگر این سهم به نشانه برداری ودرین راه هر جا به مراعی
ومواشی من رسی وانچه خواهی تصرف فرمایی منت دارم پیغمبر جواب داد
که مرا بانها احتیاجی نیست تو باز کرد وحکایت ما را با غیر مگوی ودیدن ناد
انکار تا این حال نهان بماند امید که هیچ دشمن بما رسیدن نتواند سراقه
وصیت نبوی را بجان قبول کرد واز یکدیگر جدا شدند ودر حین مراجعت بهر که
می رسید از طالبان آن حضرت اورا باز می گردانید نقلست
که چون خبر قصه سراقه ورسیدن به پیغمبر وباز گشتن او با بوجهل رسید
زبان بملامت وی بکشود وپیغامی مشتمل بر نظم ونثر محتوی بر سرزنش تمام
بسوی او روانه ساخت سراقه این نظم در جواب بگفت وبفرستاد که نظم

أَبَا حَكَمٍ وَاللَّاتِ إِنْ كُنْتَ شَاهِدًا ∴ لِأَمْرِ جَوَادِي إِذْ تَسُوخُ قَوَائِمُه
عَجِبْتَ وَلَمْ تَشْكُكْ بِأَنَّ مُحَمَّدًا ∴ رَسُولٌ بِبُرْهَانٍ فَمَنْ ذَا يُكَاتِمُه
عَلَيْكَ بِكَفِّ النَّاسِ عَنْهُ فَإِنَّنِي ∴ أَرَى أَمْرَهُ يَوْمًا سَتَبْدُو مَعَالِمُه

یعنی ای ابوجهل بوالحکم قسم بلات پر بلات که اگر می دیدی حال اسب
مرا دران هنگام که دست وپای او در زمین محکم شده بود لخبیثتی
که مجال حرکت نداشت بشگفت می امدی وبی شک حکم می کردی که احمد
قرشی پیغمبر مقبول است وبی شایبه ممدوح وما محمد الا رسول است
رایت عالی هدایت اعجازش از قمهٔ قبهٔ افلاک خواهد گذشت وهیچ
آفرینه حقا بقدم انکار درحوالی سرادق اعتبارش نتواند گشت برتو
باد که نطاق معاونت او بر خاصره همت نبندی وهرگز هیچ بدی بروی
نپسندی که من معاینه می بینم که شرفات ایوان رسالت او با کیوان هم
سری وبا محدب فلک اطلس برابری خواهد نمود یعنی که نظم

باش تا صبح دولتش بدمد ∴ کین هنوز از نتایج سحر است

وچون ابوبکر بجهة تمهید مراسم تجارت دران طریق مکرر آمد شد نموده بود
اکثر اهالی آن نواحی وی را می شناختند وپیغمبر را بواسطهٔ آنکه کمتر دیده
بودند بواجبی نمی دانستند وکما هو طریقه بخدمتش نمی پرداختند اتفاقا
یکی از آشنایان ابوبکر بایشان رسید واز وی پرسید که این چه کس است
که اورا ردیفی ودر بساط موافقت با او حریفی جواب داد که راهنمای من
است عارف عاقل داند که یار موتمن را درین سخن چه فراست یعنی صدق
دران حکایت زیبا ایهامی بی ابهام بعمل آورد شخص سایل پنداشت
که اورا دلیل راه است ومراد مجیب حضرت آن بود که وی نماینده سبیل
تیقظ وانتباه ومشرف بتشریف قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ است

هرکه اذیال متابعت چنین پیشوایی نگیرد بی شك بیقین گمراه است و معتقد اند آنکه از سر دل آگاه است که **نظم**

همچو خورشید که او را نظری با ما هست ❊ پیر ما را بحقیقت خبری از ما هست

ذکر رسیدن زبیر عوام به آن حضرت در طریق

ارباب سیر آورده اند که دران ایام زبیر بن عوام مصحوب قافلهٔ شام با جمعی از اهل اسلام بمکه می رفتند در راه بحضرت رسالت پناه رسیدند و حال آنکه زبیر از سباق مسلمانان بود و با ابوبکر صداقت تمام داشت چنانچه در محل خود گذشت اتفاقا چون به آن سعادت مشرف گشت پیغمبر را جامهٔ سفید و ابوبکر را دیگری بپوشانید و از یکدیگر بگذشتند زبیر بمکه رفت و مهمات آنجا بساخت بعد از آن علم هجرت بجانب مدینه برافراخت و منقولست که دران ولا خبر خروج سید المرسلین صلی الله علیه وسلم از مکه و توجه آن حضرت

ذکر استماع اهل مدینه توجه پیغمبر را به جانب ایشان

به صوب یثرب بمسامع ساکنان طیبه رسیده بود و مسلمانان آنجا هر روزه برسم استقبال آن قبله اقبال و کعبهٔ آمال به طرف حره بیرون می رفتند و انتظار قدوم موکب جلال محمدی می کشیدند و چون هوا گرم می شد باز بمنازل مالوفه می رسیدند دران روز که نزول آن حضرت واقع می شد مدنیان بدستور سابق مراسم خدمت بجا آورده و بعد از توقف معهود بخانها بازگشته بودند اتفاقا یکی از یهود مدینه بر سطح حصاری برآمد دید که سید کاینات

و سند مخلوقات مصاحب فوز و نجات و رفیق خیر و برکات از دور می آید و در میان بیابان سراب شبح اینکان می نماید شعلات انوار رخسار ماه مانند سید ابرار چون خورشید می درخشد و قد سرو مثالش در جامهٔ سفید تمثال طوبی در بهشت جاوید می خرامد مرد یهودی را طاقت نماند فریاد برآورد که یا مَعْشَرَ الْعَرَبِ هٰذَا جَدُّكُمُ الَّذِي تَنْتَظِرُونَهُ ای گروه عرب وای فوج منتخب اینك بخت شما که منتظر آن می بودید

ذکر وصول آن حضرت به خطه یثرب

ظلال سیادت بر مفارق سعادت ساکنان این خطه می اندازد و سنجق رعایت درین عرصه قابل هدایت می افرازد در زمان صیت آن خبر در تمام مدینه منتشر شد و روایتی هست که چون بنزدیک مدینه رسیدند ابوبکر پیغام فرستاد به انصار که پیغمبر نزول می فرماید پس کوچک و بزرگ موافقان مدنی خود را به البسه و اسلحه بیاراستند و بر مراکب فرح و سرور سوار گشته در میدان جمعیت و حضور به جولان آمدند و جماعت ذکور و اناث ایشان به سرعت تمام توجه نمودند تا در بالاء حره بملازمت آن حضرت رسیدند و شرایط تحیت در نظر انبساط آن تحیت به جای آوردند و زمرهٔ مغنیان دف زنان غلغلهٔ این نشید برکشیدند که **شعر**

طَلَعَ الْبَدْرُ عَلَيْنَا مِنْ ثَنِيَّاتِ الْوَدَاعِ ❊ وَجَبَ الشُّكْرُ عَلَيْنَا مَا دَعَى لِلّٰهِ دَاعِ

أَيُّهَا الْمَبْعُوثُ فِينَا جِئْتَ بِالْأَمْرِ الْمُطَاعِ ❊ و گروه دختران بطن نوحدا این غنامی گفتند که **نظم** نَحْنُ جَوَارٍ مِنْ بَنِي النَّجَّادِ

وَحَبَّذَا مُحَمَّدٌ مِنْ جَارِ ❀ وحبشیان نیزه بازی میکردند و هر کن
مدینه ازان روز نورانی تر و زیباتر نمود زمزمهٔ درمیان خلق افتاده
بود و با یکدیگر تکبیر گویان و شادی کنان میگفتند جَاءَ رَسُولُ الله
جَاءَ مُحَمَّدٌ سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم چون حال ایشان بآن منوال
دید خوش وقت شد و فرمود که حق میداند که شما را دوست میدارم
و عموم هواداران در سلسله اهل خصوص میشمارم پس عنان مرکب
بگردانید و از طرف راست مدینه متوجه محله قبا شد یاران در فکر
بودند که منزل کجا خواهد ساخت و هر طایفهٔ ازیشان دیگر آن سودا
می پختند و اظهار مقصد و مقصود خویش مینمودند چنانک کفت وگوی
اصحاب بمنازعت کشید حضرت فرمود در منزل اخوال خود بنی عمرو بن
عوف نزول خواهم نمود چه از شرح نسب اطهر نبویه معلوم شد که
مادر عبد المطلب ازیشان بود پس درخانه کلثوم بن الهدم و بقولی
دیگر بر سعد بن خیثمه بجهه آنکه او تاهل نداشت فرود آمد و مسکن ابوبکر
در محله سنح که از عوالی مدینه بود مِنْ قبیلة بني الحارث بن الخزرج
بر حبیب بن یساف و بقولی بر خارجة بن زید قرار گرفت و بدانکه
جمعی از ارباب سیر رحمهم الله بر آنند که نزول آن مورد سکینه در خطه
مدینه روز دوشنبه دوازدهم شهر ربیع الاول چهارم تیر از شهور
فرس دهم ایلول از ماههای روم سال نهصد و سی و سه ام از تاریخ
اسکندر رومی واقع شده و صحیح آنست که سرور احباب عمر بن الخطاب

ذکر نزول سید در محله قبا

ذکر تاریخ نزول آن حضرت در مدینه

در ایام خلافت خود عام هجرت را مبداء تاریخ خاص اسلامی ساخت و به واسطهٔ
آنکه اول شهور عرب محرم است غرهٔ سال به آن ماه انداخت والله اعلم
بعد از آنکه سید صلی الله علیه وسلم با نقبا و باقی انصار تا به قبا تشریف
فرمود و در منزل مذکور علی اختلاف القولین نزول نمود جناب نبوت
شعار بر مسند فتوت و اعتبار خاموش بنشست و ابوبکر بجست وجوی
مردم در ایستاد جمعی که ظاهرا بملازمت عتبهٔ رسالت نرسیده بودند
دران مجلس خادم را از مخدوم نمی شناختند و تحفهٔ تحیت بجانب ابوبکر
مبلغ می ساختند تا آن هنگام که آفتاب بسایهٔ اقبال رسول وصول یافت
یار غار برخاست و برداء خویش جهت آفتاب سپهر رسالت سایه بدست
آورد و به سبب این حرکت حاضران را معرفت پیغمبر حاصل گشت آنگاه
متوطنان عرصهٔ یثرب و اهالی آنجا از اسافل و اعالی علی سبیل التتابع
والتوالی بملازمت سید سادات و موالی میرفتند و انواع مدایح و تحایا
میگفتند ازان جمله حسان بن ثابت از اشعار حسان خویش قصیدهٔ
مدحیه بعرض رسانید که این دو بیت ازانست **شعر**
بِمَنِّ اللهِ يَوْمَ حَلَلْتَ فِينَا ❀ وَوَجْهُكَ اَجْفَلَتْ ظُلَمَ الضَّلَالِ
فَكُنْتَ كَرَامَةً نَزَلَتْ عَلَيْنَا ❀ بِاَيْمَنِ طَائِرٍ وَبِحُسْنِ فَالِ
یعنی **نظم** منت خدای را که بما آمدی و برد ❀
نور هدایت تو ظلام ضلال را ❀ بودی کرامتی و گرفتیم از رخت
بر خویشتن خجسته و فرخنده فال را ❀ و به ثبوت پیوسته که اول

ذکر مبداء تاریخ اسلامی

ذکر اول موعظه که سیمعر در مدینه فرمود

موعظه که آخر انبیا در مسند فذکّر با اهل مدینه فرمود این کلمات دلالت
نصیحت آمیز بود که اَیُّهَا النَّاسُ اَفْشُوا السَّلامَ وَاَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَ
صِلُوا الْاَرْحَامَ وَصَلُّوا بِاللَّیْلِ وَالنَّاسُ نِیَامٌ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلامٍ
یکی از جمله حاضران مجلس سامی رسول گرامی در آن روز عبدالله بن سلام
بود چون نصایح بلیغه محمدیه بشنود در باطن سید امجاد را بکمال ارشاد
بستود و نبی تعلل بمنزل خویش مراجعت نمود و همواره مترصد می بود که کی
مجال بیند و با رسول ثقلین زمانی بخلوت بنشیند و شرح اسلام او هم
درین مجلس مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی اصحاب سیر و تواریخ
آورده اند که حضرت رسالت پناه سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم
مدت چهارده روز و به روایتی کمتر و بروایتی بیشتر در محله قبا توقف
فرمود و به تاسیس اساس مسجد ایشان بر تقوی قیام نمود و به نفس

ذکر بنای مسجد قبا

انفس در مدت اقامت آنجا امامت میکرد و تفصیل روایات مذکوره و ما یتعلق
بها در کتاب مجتبی مبین گشته و ثابت شده که نقطه دایره مطالب
علی بن ابی طالب کرم الله وجهه کما اَیْنَ فِي کُلِّ وَجْهِهِ بعد از سه روز

ذکر توجه علی بن ابی طالب بمدینه

که سید المرسلین توجه بطرف مدینه فرمود امانتها که اهالی مکه
بمحمد امین سپرده بودند بخداوندان رسانید و از عقب حضرت روان شد
و پیاده در شب سیر می کرد و روز مختفی می گشت تا در هفدهم یا هجدهم
شهر ربیع الاول در قبا بجناب ولی بخدمت نبی رسید انواع ملال
کشیده و پایها مبارکش آبله زده پیغمبر صلی الله علیه وسلم دست

ذکر نزول علی بن ابی طالب در مدینه

حق پرست را بران مالید و دعاء شفا خواند نبی تعلل صحت یافت و فرمود بعد
هرگز الم به پای آن مشکل کشای عالم را نیافت و صحیح آنست که هم در منزل
رسول با وی گرفت و غیر این نیز گفته اند کما بیناه فی کتابنا المجتبی فی شرح
سیرة المصطفی و آورده اند که روز آدینه بود که سید سادات عالم
صلی الله علیه وسلم از قبیله بنی عمرو سوار شد و به منزل بنی سالم بن
عوف رفت و در بطن وادی نماز جمعه بگزارد و خطبه بلیغه فصیحه

ذکر اول جمعه که سیمعر در مدینه گزارد

خواند و اول جمعه و خطبه که در اسلام گزاردند و خواندند آن بود
و در آن موضع مسجدی بنا کرده اند وَاِلَی الْآنَ باقی است بعد از آن
حضرت رسالت شعار علیه الصلوة والسلام فرالله الکریم الستار
عنان عزیمت را به جانب مدینه معطوف گردانید و اکثر اهالی یثرب
صغیراً و کبیراً باظهار خرمی و شادی و ایثار دلخوشی و آزادی و اعلان
اعلام استقبال در حال بدستور ماضی مشغول گشتند و هر یک از متعینان
ساکنان طیبه بحمد تمام می خواستند که زمام مرکب سید ابرار در قبضه
استظهار در آرند و آن سرور منزل ایشان را به شعلات شموع مقدم
محترم منور سازد می فرمود دست از مهار جمل ما بدارید و وی را بحال
خود بگذارید که او مامور است و اگر نزد شما توقف نمی کند معذور است
یعنی در آن موضع که با او گفته اند خواهد باشید پس چون بر سید
محلی که فی مبداء العمارة باب مسجد رسول محاذی آن واقع شد و الحالة
هذه خانقاه شهابیه است شتر بزانو درآمد پیغمبر صلی الله علیه وسلم

اورا برخیزانید وروانه ساخت وزمامش بکذاشت اندك راهی رفت وباز
کشت ودر موقف اول سینه بر زمین نهاد ودر روایتی هست که این عمل
مکرّرا وقوع یافت بنا بران صدر انبیا ازان فرود امد ابو ایوب انصاری
فرصت غنیمت دانسته رخت وبار پیغمبر به خانه خود برد وباقی اعیان
انصار استدعا نمودند که جون رحل ابو ایوب اکر حضرت بر ما نزول
فرماید دور نباشد جواب فرمود اولی آن می نماید که یار از بار خود جدا
نماند وحال آنکه ابو ایوب باجدّ پدر پیغمبر قرابتی قریبه داشت و
مکتوب تبّع که به سامول یهودی سپرده ومقرّر کرده که بوسیله فرزند
بطنًا بعد بطنٍ به رسول آخر زمان رسد باو رسیده بود جنانکه در مجلس
بشایر کذشت نظر بملاحظه امور مذکوره سیّد المرسلین به وثاق وی
تشریف داد ومدت هفت ماه در سفلیات آن منزل بسر می برد وابو
ایوب با اهل وعیال در علویات یعنی بالاخانها می کذرانیدند وبه صحت
رسیده که محل مسجد فضائی بود که انجا خرما می فروختند ومسلمانان در آن
موضع نماز می کزاردند واسعد بن زراره امامت ایشان می کرد وفضاء
مذکور تعلق بدو یتیم داشت سهل وسهیل نام ودر حجر کفالت اسعد می
بودند وبه روایتی دیکر تعلق بمعاذ بن عفرا داشتند خواجه ثقلین پرسید
که این زمین ازان کیست کفتند ملك سهیل وسهل است وبدست آوردن
ان بغایت سهل است در سلك ملك تو دراریم وثمنش از کیسه خود بشماریم
ومالکانش بران اتفاق نمودند که زمین را بتو بخشیم واز مهر مراد به حسن

ذکر نزول آن حضرت در منزل ابو ایوب

ذکر محل مسجد مدینه

اعتقاد مدتهاست که طالب این نقشیم حضرت هبه ایشان را قبول
نفرمود بلکه انرا بده مثقال طلا بخرید وبها به ابو بکر حواله کرد تا برسانند
وکورستان کفار وبعضی از اراضی خرابه ودرختی جند خرما انجا بود پس
اشارت علیه نبویه بران جمله نفاذ یافت که خرابها را هموار ساختند
وخرما بنان بینداختند وکورها را نبش کردند بعد ازان که زمین مسطح
شد طرح مسجد قرار داد پس بساختن ان مشغول شدند وتمام یاران از
مهاجر وانصار سنك وخشت می کشیدند وپیغمبر صلی الله علیه وسلم
دران کشش وکوشش با ایشان موافقت می نمود ومی کفت که باری که کرار
کشیدن میکنند این بار است نه بارهای خیبر این که بصورت خرما می نماید
ودر وقت حساب خلدم جون خاراست واصحاب را به آن کار تحریض میدا
واین رجز می خواند که اللّهمّ انّ الاجر اجر الآخرة فارحم الانصار و
المهاجرة جون مهم عمارت به پوشش رسید امر کرد تا شاخها خرما را در سقف
کشیدند وتنها ان درختها را ستون ساختند وبعضی از انها در محراب
بکار بردند وقبله به جانب بیت المقدس معین کشت وسه در از مسجد
بکشادند یکی به باب الرحمه ملقّب بود ودری که پیغمبر از ان طریق به نماز
تشریف می داد ودری دیکر در موخر عمارت واقع شد که عامه یاران از ان
در می آمدند ودران ایام که هنوز مسجد تمام نشده بود در هر محل که وقت
نماز می رسید به اقامت ان قیام می فرمود ودر اوایل شروع دران صنعت
زید بن حارثه وابو رافع را که هر دو مولی خاص پیغمبر بودند تعیین فرمود

ذکر خریدن زمین جهة مسجد وراست کردن ان

ذکر بنا مسجد مدینه

ذکر ابواب مسجد مدینه

وایشانرا با دو شتر و پانصد درهم خرجی بمکه فرستاد تا دختران آن حضرت
فاطمه وام کلثوم وسوده بنت زمعه که شرف فراش خواجه عالم صلی الله
علیه وسلم داشت وام ایمن که زن زید مذکور بود وپسرش اسامه بمدینه
آوردند وعبد الله پسر ابو بکر خبر تقریب ونیابت پدر خود را در عتبه رسالت
پناهی از عبد الله اریقط شنوده بود صحبت عزیزانرا غنیمت دانست وعبد الرحمن
وعایشه ومادر او را ام رومان که عیال ابو بکر بودند برگرفت وطلحه بن
عبید الله با ایشان موافقت نمود وبرفاقت اهل البیت نبوت ورسالت
بمدینه رفتند وهر فرحی باصل خود رسیدند وسعمر صلی الله علیه وآله
وسلم بجهة مسکن خاصه متصل بدیوار مسجد حجره بنا فرمود وبعد از اتمام
عمارت مذکور از منزل ابو ایوب با اهل وعیال خود بان محل تشریف داد

ذکر فرستادن زید بن حارثه و ابو رافع بمکه که عیال حضرت بمدینه آورند

وپس از نزول حضرت رسالت در مدینه بیکماه یا بیشتر در سه نماز حضر
یعنی پیشین وپسین وخفتن زیادتی واقع شد اول دو رکعت مفروض
گشته بود ودر نزول هر یکی از آن سه با چهار کردند ونماز صبح وشام
بحال خود بگذاشتند ودران سال عبد الله سلام شرف اسلام مشرف

ذکر زیادتی در نماز پیشین و پسین و خفتن در حضر

گشت ودر صحاح اخبار وارد شده که روزی ابن سلام بمجلس سید انام
آمد وبعرض رسانید که سوالی چند دارم که غیر از زبان رسول جواب آنها
نتواند گفت وجز الماس بیان نبوت آن لآلی معانی را نتواند سفت اگر
مشکلات مرا حل سازی واز عامه طالبان بخلعت خاص بنوازی برسالت
تو معترف واز خجالت لنت معترف کردم فرمود بگوی تا چه داری واز

ذکر اسلام عبد الله بن سلام

فوج متعلمان در کدام شماری گفت حالیا سه مسئله می پرسم ودر زیادتی
نمی کوشم چراکه از تصدیع می ترسم اول بیان فرمای که وجه شبه میان فرزند
ومادر وپدر چیست یعنی چگونه است که گاهی ولد بوالد می ماند ووقتی بسوی
مشابهت بصورت والده می خواند دوم تعیین فرمای که اول طعامی که در
مائده بهشت برای مومنان عنبر سرشت بکشند چه خواهد بود سیم این معما
بگشای که اول حشر خلایق در روز آخر چگونه واقع شود چون پسر سلام
اسوله خود را تمام ساخت سید دنیا وآخرت بتشیید دعایم جواب هر یک
پرداخت وفرمود تا اکنون سر این احوال نمی دانستم وگشودن این لغزها
نمی توانستم حالی جبرئیل امین از حضرت رب العالمین خبر رسانید وخاطر مرا
از عقده غم برهانید عبد الله گفت ذاک عدو الیهود این ملک دشمن یهود است
ومیان قوم ما واو تا غایت علاقه محبت نبوده است بعد از ان مورد الهام
وحی ومهبط امر ونهی اول بجهة رد سخن ابن سلام کریمه قل من کان عدوا
لجبریل فانه نزله علی قلبک الآیه که در ان حین نازل شده بود برخواند
آنگاه در جواب مسایل او فرمود اولا مشابهتی که میان فرزند ویکی از ابوین
ظهور می یابد از اثر پیشی وبیشی نطفه است آب هر کدام از ایشان که بیش
آید یا پیشتر آید بی شبهه علاقه شبه بان طرف کشد دیگر اول طعامی
که باهل جنت رسانند زیادتی جگر ماهی باشد که اکنون هفت طبقه
زمین بر کاهل با قوت اوست دیگر مبدا حشر خلایق چنان روی نماید
که آتشی از جانب مغرب پدید آید وبر منوال شبان که گوسفندی را

خلق را بعرصه عرصات رسانند فی الحال عبد الله بن سلام بتیمه اسلام درکردن انقیاد و اهتمام کشید و شرح ذنایب این قصه و گفت و گوی یهود و ردّ و قبول ایشان درباب او وظیفه کتاب مجتبی است و به صحت رسیده که چون مهاجران

ذکر خستگی اصحاب مهاجر در مدینه

بمدینه آمدند هوا را الخا بواسطه عفونتی که داشت ایشان را ناسازوار آمد و اکثر غربا خسته شدند از انجمله ابوبکر صدیق و مولی او بلال رابتبه گشت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بعیادت ایشان فرمود ابوبکر در غلوای حمّی این رجز می خواند که **شعر** کُلُّ امْرِئٍ مُصَبَّحٌ فِی اَهْلِهِ ۞ وَالْمَوْتُ اَدْنٰی مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ ۞ و بلال چون تبش تب گذاشت این نظم بزبان می راند که **نظم** اَلَا لَيْتَ شِعْرِی هَلْ اَبِيتَنَّ لَيْلَةً ۞ بِوَادٍ وَحَوْلِی اِذْخِرٌ وَجَلِيلُ ۞ وَهَلْ اَرِدَنْ يَوْمًا مِيَاهَ مِجَنَّةٍ ۞ وَهَلْ يَبْدُوَنْ لِی شَامَةٌ وَطَفِيلُ ۞ و بر عتبه و شیبه و امیّة بن خلف و اقران ناخلف ایشان لعنت می کرد بجهة انک به شامت ان طایفه از هوا خوش مکه محروم گشته بودند و به عفونت مدینه گرفتار آمده حضرت رسالت پناه بران خستگان ترحّم فرمود و این دعا خواند که اَللّٰهُمَّ حَبِّبْ اِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ اَوْ اَشَدَّ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِی صَاعِنَا وَفِی مُدِّنَا وَصَحِّحْهَا لَنَا وَانْقُلْ حُمَّاهَا اِلَی الْجُحْفَةِ ببرکت اخلاص سیّد انبیا از خزانه غیب مرضی را خلعت شفا رسید و هوا مدینه سازوار و صحیح گشت و عفونت و وبا الخا بجحفه انتقال یافت و در همین سال حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم میان ارباب وقار و سکینه از اهالی

ذکر عقد مواخاه میان مهاجر و انصار

مکه و مدینه عقد اخوّت منعقد گردانید چهل و پنج نفر از مهاجران مکه و چهل و پنج نفر از انصار مدینه و به روایتی دیگر از هر صنفی صد و پنجاه مرد بامر و تعیین سرور اولاد آدم صلی الله علیه وسلم سلسله مواخاه مستحکم ساختند و حضریان مقدم مسافران بر خود مبارک شناختند و از صدق دل و جان بضایقه نمودن خان و مان نپرداختند و در بساط محبت و وداد و عرصه سداد و داد با ایشان نقش يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِی صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلٰی اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ براستی می باختند و روایتی است که پیغمبر صلی الله علیه وسلم بر یهود نامه کتابتی دران باب بنوشتند و معاهده با یهود یثرب در آن مکتوب روشن کردانند و ایشان را خون و مال امان داد و شرطی چند با ان فرقه مقرر ساخت چنانچه تفصیل انها در کتاب مجتبی مسطور شده و بعد از استحکام حَبْلُ الْمَتِينِ مُوَاخَاة شیر بیشه لَا فَتٰی علی مرتضی با دلی غمگین و دیده پر از بکا به مجلس صدر صفه صفا آمد و گفت یا رسول الله میان یاران از مهاجر و انصار عهد موافقت بستی و دوستان را با یکدیگر بهم پیوستی و مرا از ان زمره بی برادر باجان پر آذر گذاشتی آیا در ان قصه حکمتی داشتی فرمود ای دُرّه فاخره و ای لجّه زاخره اَنْتَ اَخِی فِی الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ و در ضمن این حال و قال اسرار مکنونه مخزون است محققان دانند که شرح ان چون است و لعمری که **نظم** لیلی صفتان ز حال ما آگاه نیند ۞ مجنون داند که حال مجنون چون است ۞ زمره یاران بر وفق عقد و عهد

مذکور می رفتند و به آن وسیله از یکدیگر میراث می بردند تا بعد از واقعه بدر که آیت کریمه وَاُولُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللّٰهِ نازل شد و حکم توارث بمواخات منسوخ گشت و دران سال گرگی از سباع آن صحرا به سخن در آمد غالباً جرب زبانی از روباه بوام گرفته بود و با شبانی که در خواب خرگوش می نمود بعد از آنکه گوسفندی از گله او بر بود و داعی بسل زمرا عات تمام انرا بار گرفت گرگ مذکور بزبان فصیح گویا شد و با شبان گفت پلنگ صفتی کردی و روزیی که بقدر امکان بدست و دندان نگاه داشته بودم از من باز گرفتی مرد راعی متحیر شد و گفت تکلم گرگ از غرایب جهان و عجایب زمان می نماید گرگ آواز بر آورد که ازین عجیبتر آنکه شیر بیشه نبوت به بیشه دعوت مشغول شده و از امور گذشته و آینده خبر میدهد و کافران و کبران بر مثال نیران با او مخالفت می نمایند و زنار عناد از خاصره اعتقاد نمی گشایند

ذکر تکلم گرگ

آورده اند که دران روز آن شبان بمدینه آمد و در مجلس رسول ثقلین صلی الله علیه و سلم حکایت گذشته معروض داشت حضرت فرمود این صورت علامتی از علامات قیامت است و زود باشد که در آخر الزمان شخصی از منزل خویش بیرون آید و هنوز به خانه بار نرسیده تازیانه و نعلین او شرح اوضاع احوال اهل و عیال با وی گویند و دران سال بدء اذان واقع شد و سبب واقعه مذکوره آن بود که چون زیب و زینت مسلمانی باداء جمعه و جماعت تقرر یافت سید ابرار با جماعت مهاجر و انصار بر سبیل مشاورت فرمود وقت نماز را بالضروره علامتی

ذکر واقعه اذان

می باید که هرکه بران اطلاع یابد بجهت ادراک آن فضیلت سعی کند و بشتابد یکی از جمله اصحاب گفت اگر دانت حکم فرماید برایت رایتی بسازیم و در وقت هر نمازی علمی برافرازیم تا به وسیله آن نشانه گروه طالبان را دخول اوقات صلوات معلوم شود حضرت فرمود این صورت معنی مناسب نمی بخشد زیرا که وقت نماز خفتن چون سنجق سرخ سفید شفق غروب نماید و اعلام ظلام صحن گیتی را مرکز خود کرده اند از نصب آن فتح البابی حاصل نشود طایفه دیگر گفتند بضرب ناقوس اعلام خلق نماییم سید عالم بجهت تشبه بنصاری آنرا نیز قبول نکرد جمعی دیگر گفتند اگر رخصت باشد نغمه شبور به نزدیک و دور یا صدای بوق بعیوق رسانیم بواسطه موافقت با یهود و مجوس آنها هم مقبول نیفتاد پس دران مجلس مهم مذکور فیصل نیافت و هریک از اصحاب بمنازل خویش باز گشتند و همت علیه نبویه جهت اتمام آن مرام غایت اهتمام داشت و یک شب را در آن تردد بگذاشت بعد از آنکه خروس سحرخیز بسیمین جناح صباح در افق طیبه بال نور گستر باز کرد عبدالله بن زید انصاری بخدمت آن حضرت آمد و پس از اقامت مراسم تحیت بعرض رسانید که دوش چون سایس طبیعت مردم دیده مرا در حصار حدقه شهربند ساخت و بخواب رفتم در چشم جان نمود که شخصی سبزپوش از گلدسته فیروزه رنگ هفت طاق شش روزه سپهر فرود آمد و ناقوسی چند در دست داشت با وی گفتم یکی ازینها بمن فروش پرسید که ترا بچه کار می آید جواب دادم که

میخواهم که خلایق سبب آواز آن خودرا بدریافت دولت جماعت فایز کردانند
ان عزیز کفت تراچیزی بیاموزم که بهتر ازین باشد تفحص نمودم که آن چیست
پس بر سر دیواری برآمد و شهباز آواز خودرا در فضاء ادار نغمات و
مَنْ اَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا اِلَى اللّٰه بپرواز آورد و کلمات اذان مرا اعلام کرد
و بعد از یك لحظه درنک قامت اقامت برکشید انکاه ناپیدا شد حضرت
پیغمبر فرمود این خواب رحمانی می‌نماید عمر بن الخطاب برسید و کفت مثل
این دیده ام و شش نفر دیگر از اصحاب بر همان منوال مشاهده کرده بودند
و متعاقب خوابهای خودرا معروض ساختند و منقولست که در شب
معراج متوّج بتاج رسالت ملکی را دیده بود که به این طریق بانک و اقامت
مؤدّی کردانید لاجرم واقعات ماضیه و حالیّه حاکم جزم شد به انکه
در مستقبل بتمهید این سنت قیام نمایند و بواسطه انك بلال را صوت
جَهْوَرِي و در بازار امانت و دیانت جوهری بود خلعت منصب تاذین و
قامت و انی اقامت وی راست آمد و ان کار نبی انکار باو فرمودند و
ابو محذوره و عبد الله بن ام مکتوم به این امر خطیر هم مشغول می‌شدند
و بقولی مشروعیت اذان در سال دوم از هجرت بعد از تحوّل قبله تحقق
یافته• والله اعلم و دران سال سلمان فارسی به نیل متابعت و درک متابعت
سید سادات عرب و عجم مشرف کشت و او در اصل از رامهرمز فارس بوده
فامّا در بلوک جیّ اصفهان بسرحد نشو و نما ترقی نموده پدرش دین مجوس
داشت و همواره بسر را باتش افروزی میکماشت اتفاقا روزی سلمان را

ذکر موذن ساختن بلال

ذکر قصه اسلام سلمان فارسی

بتفحص باغ و ضیاع فرستاد مشروط بانکه بی توقف باز کردد در راه به صومعه
ترسایان رسید و عبادت ایشان ان بندهٔ نیك بخت را خوش امد به کار
پدر التفات ننمود و تا شب با آن جماعت بکذرانید و کفت مرا این طریقه
طریقهٔ شما الفتی تمام پیدا شده فامّا میدانم که در این خطه بجهه پدر خطی
ازین حال نخواهم یافت تدبیر چیست کفتند صبح این دولت از افق شام
در غایت روشنی طالع می‌شود اکر قافله بان طرف رود ما ترا خبردار
کردانیم• و به این مراد برسانیم چون سلمان بخانه باز امد و پدر از کار
بار او وقوف یافت بسیار ملول شد و در قیدش کشید و این معنی
ندانست که نظم مجنون برون کرده زنجیر را چه تفاوت ❀
لیلیش درون رگ جانست نه در حی ❀ پس بضرورت دران بندی
کذرانید تا آن هنکام که کاروان شام روانه می‌شد بحیله تمام خودرا
از قید خلاص کردانید• و به رفاقت اصحاب قافله محمل بان اقلیم رسانید
و طالب دین نصرانیت می‌بود اول بمصاحبت پیری افتاد که قول و
فعلش بسیار از هم دور می‌نمود• مردم را بصدقه دادن تحریض می‌فرمود
و زر از ایشان می‌کرفت و کرد می‌کرد تا هفت خم از دینار و درهم
زر و سیم بست و آخر الامر همه را بکذاشت و بکذشت اهالی مملکت چون بر
حال او واقف شدند بجهة اعتبار خلایق بدن مردارش بردار
کشیدند و نعم البدلی بجای او بنشست بنوعی که سلمان در ملازمت
او بیاسود وقتی که رحلت می‌فرمود طالب فارسی را به استانهٔ موصل

موصل حواله کرد بموجب وصیت او کار بند شد و چون عمر وی نیز باخر رسید
اورا به صحبت پیر نصیبین تعیین نمود و بعد از وفات آن شیخ بفرمان او
بملازمت مرشد عموریه رفت وقتی که کار وی تمام می‌شد سلمان پرسید که
مرا بکجا روانه می‌فرمایی جواب داد که ایام فترت بغایت رسیده و هنگام ظهور
پیغمبر آخر زمان نزدیک است بعثتش در زمین عرب تحقق پذیرد و به جانبی
هجرت فرماید که سنگستان و نخل باشند و آنجا کارش بالا گیرد و از علامات
صدق رسالت او یکی آن بود که صدقه تناول نکند و در هدیه تصرف نماید
و مهر نبوت در میان شانه مبارکش نشانه تمام خواهد بود اکنون جهدی نما
که خود را بخدمت آن حضرت رسانی و بعد از انتقال راهب عموریه سلمان
مدتی آنجا ماند و چند سر گاو و گوسفند جمع کرد گروهی از بنی کلب به آن
خطه آمدند سلمان با ایشان آشنا شد و مقرر ساخت که انعام خود را
به آن جماعت انعام کند بشرط آنکه او را بزمین عرب رسانند پس باتفاق
یکدیگر بوادی القری رفتند و زمین آنجا سنگلاخ بود و در باغهاش
درخت خرما می‌نمود سلمان پنداشت که به محل موعود رسیده القصه
رفقا بر وی ظلم و تعدی کردند گاو و گوسفندش بردند و به سرابی وی را
به یکی از یهود فروختند مدتی در خدمت او بگذرانید بعد از آن پسر عم
مالکش از بنو قریظه بیامد و سلمان را خرید و بمدینه برد فی الحال که نظرش
بر نخیلات و اراضی آنجا افتاد جزم کرد که سید المرسلین بان زمین تشریف
خواهد فرمود بدان واسطه دلش قوت گرفت عمری در انتظار می‌گذرانید

و اشک فرقت بر رخسار بر حیرت می‌دوانید تا روزی بر سر نخلی بود و ترتیب
خدمتی می‌نمود شخصی بیامد و با سید وی گفت خوار باد اوس و خزرج مردی از
مکه بریشان نزول کرده و دعوی پیغمبری میکند و آن دو قبیله بدو روی
او می‌نمایند نعلست فی که سلمان گفت چون این سخن بشنودم لرزه بر من
افتاد از درخت فرود دویدم و با آن شخص گفتم حکایتی که یاد کردی باز گوی یعنی
که **نظم** سخنی گفتی و بردی دل و هوش از سلمان ❁
چه شود بار دگر گویی و جان هم ببری ❁ مالکم بغضب رفت و طپانچه
محکم بر رویم زد و گفت ترا با این کلمات چه کار است مهمی که داری تمام نمای
و کمر خدمت از میان عبودیت بهیچ حال مگشای سبحان الله به صورت
خواجه قرظی با طالب فارسی این معامله بی مجامله بتقدیم می‌رسانید و
در معنی سید قرشی سلسله محبت سلمان منا اهل البیت در گردن وی
انداخته بود و بجانب خودش می‌کشانید گوییا قطب روم در این منظومه شمه
از این اوضاع و احوالشان می‌فرماید که **نظم**
گفت لبم ناگهان نام گل و گلستان ❁ آمد آن گلعذار گوفت مرا بر دهان
گفت که سلطان منم جان گلستان منم ❁ حضرت چون من شهی و آنکه تو یاد فلان
ذوق منی هین مخور سیلی هر ناکسی ❁ نای منی هین مکن از دم هر کس فغان
القصه بطولها سلمان می‌گوید مقداری خرما پیدا کردم و شب
هنگام بنظر آن سرور بردم فرمود چه چیز است این گفتم صدقه است
دست مبارک بان نگشود و به یاران گذاشت با خود گفتم این یک نشانه

شب دوم باز پارهٔ خرما بدست آوردم و بمجلس آن حضرت رفتم و گفتم این هدیه ایست که ترتیب نموده ام و مرتبهٔ خود را چنین جراتی فزوده ام اگر به خلعت قبول مشرف گردم زهی دولت وهذا کما قال الناظم واجاد واحسن واجاد

نظم کر قبولم کنی اقبال و سعادت یابم • مقبل آن روز شود بنده که گردد مقبول
دارم امید که نومید نگردم ز درت • چون منم سایل و مثل تو کریمی مسئول

مرویست که سلمان با یاران می گفت در آن شب بیست و پنج نفر از اصحاب در صحبت پیغمبر شمردم و من بیست و پنج خرما برده بودم و هزار استخوان از آن مجلس برچیدم پس علامت موعوده مثنی گشت روزی دیگر سید جمهور در مقبرهٔ بقیع بدفن یکی از یاران مشغول بود سالک فارسی برسید و بر منوال طایفان کعبه صورت پیرامون آن گنج معنی طواف می کرد و هر زمان بهار زبان این حکایت بموقف ادا می رسانید که مصراع

طواف حاجیان دارم بگرد یار می گردم • پیغمبر را بنور نبوت معلوم شد که مطلوبش چیست آری آری میان محب و محبوب گفت و گوی حاصل و جست و جوی متبنی از اخلاص واقع می شود که هر کس بر آن اطلاع نمی یابد آری نظم مدعی را چه خبر زانچه میان من و اوست • غمزه از هر طرفی پیک نهان من و اوست • ما حکایت بهم از راه نظر می گوییم • بی نظر بی خبر از سر زبان من و اوست • در میان من و او نی من و او حالتها • من و او هم بکناری ز میان من و اوست • مرویست که در آن روز سید عالم صلی الله علیه و سلم دو شمله در برداشت بدست مبارک هر دو را برداشت سلمان چون مهر نبوت بدید بلب ادب آنرا ببوسید و در آن می نگریست و بسیار می گریست فی الحال از لباس بیگانگی عاری گشت و خلعت ایمان را بپوشید درین محل اگر ترجمهٔ سلمان بانجام رسانیم اولی و الیق بود ان چه حکایت در میان گذاشتن چندان لطفی ندارد ارباب سیر و مورخان معتبر چنین آورده اند که چون سلمان ربقهٔ رقیت در گردن داشت با وجود عبودیت خداوند حقیقی خدمت مالک مجازی نمی گذاشت و بدان واسطه از حاضر شدن در معرکه بدر و احد محروم ماند روزی سید المرسلین با او فرمود ای آشنا فارسی خود را از قید مملوکیت این بیگانه خلاص کردن سلمان به تمهید ضابطهٔ آن مهم مشغول گشت مالکش بر آن حال واقف شد و جهة تطویل مسافت با وی گفت من ترا نمی فروشم اما مکاتبت می کردانم وقتی که در فلان زمین جویها فرو بری و صالح درخت نشاندن سازی و سیصد فسیل بنشانی و خدمت آنها به جای آری چندانکه بتمام بار آور شوند و چهل وقیه طلا تسلیم نمایی آزاد شوی بعد از قرار نجوم کتابت به مجلس شریف پیغمبر رفت و کیفیت حال بعرض رسانید خواجهٔ کونین با جماعت انصار که مالک باغ و ضیاع بودند فرمود مکاتب فارسی را مدد کنید هر کس بقدر همت و مقدرتی که داشتند امداد نمودند یکی ده و یکی بیست و دیگران به بیش و کم تا عددی که مقصود بود باتمام رسید آنگاه پشت و پناه عالمیان فرمود ای گروه یاران وای رهط وفاداران سلمان را در کندن جوی دلجویی نماید به جان منت داشته هم زمین بفصل

رسانیدند و فسیلها را آماده کردانیدند بس سید انبیا و رسل صلی الله
علیه وسلم میان شفقت در بست و بدست عنایت خویش تمام درختان
را بنشاند غیر یک خرما بن که باهتمام عمر خطاب نشانده شد بعد از ان
اشارت علیه نبویه نفاذ یافت برانکه اب در ان جویها بستند جمیع
نخیلات در محل خود استحکام یافتند و در سال اول همه بار آورد
کشتند بجز ان یکی که عمر نشانده بود جون کار باغ مکمل شد پیغمبر
صلی الله علیه وسلم بنفس انفس و ذات اقدس در میان جویها
بجست وجوی آمد و کرد درختان بکشت تمام نخیلات را پر میوه
یافت الا ان یک نخل معین فرمود مَا بَالُ هٰذِهِ النَّخْلَة جه شده است
این درخت را که بار ندارد عمر کفت یا رسول الله اَنَا غَرَسْتُهَا انها همه
نشانده تست و این یک نشانده من درین معنی کمال اعجاز تو صورت
نموده و هرکز هیچ فردی از افراد امت مقابل پیغمبر نبوده بس سرور کونین
ان فسیله را برکند و باز جای نشاند در لحظه خوشهار رطب آویزان
کشت و سر اصلها ثابت و فرعها فی السماء بر شاخ و برکش بدید
امد درین مقام تقریب سخن تقاضای ان میکند که مناظره که از
قدیم الایام میان نخل و کرم میکذشته در بستان بیان جلوه کری
نماید و جوهری ذهن وقادم در دکان سخن ودی بکشاید تا از ان
نوباوه نصیبی خاص بعامه یاران رسد جه کوش دلم از زبان حاضران
بی زحمت تکلم صوری این خطاب می شنود که **نظم**

ای که در مجلس ما جون تو سخن میکویی • کرد غم از صفحات دل ما می شویی
روی دل سوی تو دارند همه زنده دلان • خوش دل در بفشان تا جه سخن میکویی

اکنون دست طلب بکشا و مذاق و کام اهتمام ازین حلوا نی دود
شیرین کردان و به تحقیق بدان که مثل این کالا در هر دکانی نخواهی یافت اکر
جه مفرد است که **نظم** هرجا که دکان داریست او مایه زیادارد
خود مفلس بازاری او مایه کجا دارد • کر درد دلی داری از خود بطلب درمان
زیراکه جنین دردی با خویش دوا دارد • فَتَهَيَّأْ وَاجْتَمِعْ وَتَنَبَّهْ
واستمع که معاشران مجالس محبت و وداد و مصاحبان محافل مودت
وحسن اعتقاد بمعاونت تشبیه و تمثیل و مساعدت تنظیر و تاویل
نقل فرموده اند و بر صفحات وهم و خیال بقلم قیاس و احتمال ثبت نموده
که مدتی رفته دور و دراز و عهدی کذشته نی بحقیقت بلکه بمجاز
ازانکه در سبا بین صورت و معنی و حداتی معارضه و دعوی
میان نخل و کرم مخاصمه تند و مشاجره کرم واقع بود و هیچ
مهندس بند مخالفت از میان انها نمی توانست کشود در هر
انجمنی که قصه ایشان مذکور می شد حاضران زبان تعبیر می
کشادند و در غیبت هر یک می فتادند و در هر جمنی که اجتماع ان
دو شجره میسر می کشت هر زمان بر یک شاخ می نشستند و هر جند
با یکدیکر عقد مصالحت می بستند با ز فی الحال جو یک موافقت می شکستند

ذکر مناظره کرم و نخل

آغاز مناظره مذکوره

کرم هر لحظه تمسك به حبلی می انگیخت و بذیل عرشی و دواری می
امیخت بامید آنکه با نخل برابر گردد و نخل از غایت ناز و سرکشی می
خواست که اورا پامال جفاها ممنوع گرداند و مطلقا تجویز نمی نمود
که در صف خودش بنشاند بچشم حقارت در وی می نگریست و می
گفت خودنمائی خردان در معرض بزرگان مقبول انظار ارباب
الباب نیست برخود ترحم نمای و نطاق ادب از میان حس طلب
مگشای تا لگدکوب روزگار نشوی و از رشته اعتبار بیرون
نروی مگر سخن آن محقق نشنوده که **نظم** از خدا خواهیم توفیق ادب
بی ادب محروم گشت از لطف رب ❊ بی ادب تنها نه خود را داشت بد
بلکه آتش در همه آفاق زد کرم می گفت ای نخل باسق یا طنگ مظلم
غاسق بخواری در مخلوقات حق نظر کردن نزد مبصران نیك بد
می نماید و بی شبهه از تکبر و لاف گزاف زدن کاری نمی گشاید گردن
کبر و ناز برکشیدن و پای در دامان جور و جفا بحدی مگر نصیحت آن
صاحب کمال استماع ننموده که **نظم**
از کبر مدار هیچ در سر هوسی ❊ کز کبر بجایی نرسیده است کسی
چون زلف بتان شکستگی عادت کن ❊ تا صید کنی هزار دل هر نفسی
نخل می گفت کبر و جبروت را با من چه نسبت است با وجود کمال
نسب اکرموا عمتکم النخل فانها خلقت من بقایا طینة ادم سنه سو
برکار و بار خود چون بید لرزانم و در مبدا هر حال از انجام و مآل

ترسانم تو چرا از معایب خویش غافلی و از حقایق امور ذاهلی بدیده
بصیرت تامل نمای که میوه ات صورت عیب دارد و اگر اندك تغیر
یافت از وی صنوف حرمت می بارد کرم گفت وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ
أُخْرَى بیانی است قاطع وكُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ برهانی است ساطع
در شریعت غرا و ملت زهرا اصل را بگناه فرع نمی گیرند و عذر واضح
از همه کس می پذیرند تو چرا بحال خود نمی پردازی و نظر بر اصل و فرعی
که داری نمی اندازی در جام فضیحت انواع فضیحت روشن است
و در صحائف وجنات آثار بخل مبین و الشح شجرة فی النار و هر که
چهره مرا می بیند حروف کرم می شمارد و السخاء شجرة فی الجنة
نخل می گفت نور دیده تو هم عیب نمای است و هم عیب بین چرا در
مصحف هم نمی بینی که مصدر انگبین است یَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ
مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ گواهی دهد که چنین است
و لعمری که بیان تعداد فضایلم مقدور هر بیان نخواهد بود مرهم
ریش مستمندانم راحت جراحت دردمندانم انیس روزگار غریبانم
جلیس روزگار کئیبانم آیت کریمه وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطْ
عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا مبین فضل من است و النخل باسقات
لها طلع نضید معین فرع و اصل من است کرم میگفت تو همه
از فضیلت می گویی و رذایل خود را نمی جویی و حال آنکه تخلیه
بر تحلیه مقدم است اخوند انسته **ع** که اول علاج مردم بیمار احتماست

صورت

داد وستد خویش را با دوستان معتبر میداری و نسبتی که با دشمنانت مقرّر کشته در سلسلهٔ اعتبار نمی شماری مگر نمیدانی که مُشبّهٌ به دشمنانی نصّ محکم كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ می خوانی نخل می گفت ای کرم بی شرم تا امور وجودیّه باشد هیچ عاقل در عدمیات ننگرد تو منبع ام الخبائثی وضابطهٔ کلّیه للخبیثات للخبیثین ترا بران میدارد که خیر را میگذاری و شر میگویی به هنر التفات نمی کنی وعیب می جویی نظم چشم بداندیش که برکنده باد • عیب نماید هنرش در نظر • ور هنری باشد و هفتاد عیب • دوست نه بیند بجز ان یك هنر • حضرت جلال احدیّت مرا در طبقات طیبات شمرده ونقش خبائث از لوح احوالم سترده یدل علیه قوله جلّ طوله اَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ وهرگز خیر وبرکت از من منفك نمی گردد ودر خانه که من می باشم اهل ان از بساط ضیق وعسرت در می نوردد لَا يَجُوعُ أَهْلُ بَيْتٍ عِنْدَهُمُ التَّمْرُ از احادیث حسنه است کرم می گفت عیب جویی من مترتب بر عیب کویی تست واین حکایات مبتنی بر قضیّه ضروریه جواب الفاسد بالفاسد است وبحمد الله ومنّه که بازار فضل من نه کاسد است وبوشیده نماند که عقلا متفق الرّایند درین معنی که مخلوق بی خاصیت موجود نیست وهیچ موجود از خیر خالی نه تو مایهٔ خود را می بینی چرا فایده مرا در

نمی یابی وگردن از ربقهٔ انصاف می تابی در هر منزل که زادهٔ من باشد نتوان گفت که انجا نان خورش نیست مَا اَقْفَرَ بَيْتٌ مِنْ اُدُمٍ فِيهِ خَلٌّ از اخبار مستحسنه است باین دستور گفت وگوی بینهما به تطویل کشید ومعارضه میان ایشان به پایان نمی رسید تا واقعهٔ مسلمانی سلمان تحقق یافت وستارهٔ نجم کتابت او از افق تقدیر بتافت وبه میامن کف فیاض معجز نمای وبه مساعدت ساعد وانامل مرتاض گره گشای سید المرسلین علیه اکمل صلوات المصلّین درین درختان خرما او نشو ونما بظهور امد نخل هامه تفاخر بعیّوق رسانید وفرق تفضّل از فرقدین بگذرانید وانار ان تربیت عجوهٔ مدینه خاصیّت تریاك گرفت وبمساعدت چاشنی كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ التَّمْرَ آوازهٔ شیرینی خرما از سمك تا سماك گرفت کرم را بغیر از سپر انداختن هیچ چاره نماند وخبر اَلْيَاْسُ اِحْدَى الرَّاحَتَيْنِ برخویش خواند عالمیان را معلوم شد که نظم از اثر صحبتست هرچه درین عالم است • ورنه کجا یافتی بید بهاء نبات • اکنون بیا وتتمّهٔ قصّهٔ سلمان بشنو ارباب سیر چنین آورده اند که چون قضیّه نخیلات باتمام رسید انتظار می کشید تا از غنایم مقدار بیضهٔ مرغی زر بخدمت پیغمبر آوردند فرمود مکاتب فارسی را بطلبید سلمان بیامد سر حضرت دعای برکت بخواند وزبان اطهر بران مالید وبه او داد وفرمود برو

تتمه قصه سلمان

ذکر شمه از فضایل سلمان

نجم کتابت خود ادا کن بفرموده پیغمبر کار بند شد و مقدار چهل وقیه زر تمام ازان عود ار بیضه بیرون آمدنی زیاده و کم و بمالك تسلیم نمود و آزاد کشت بعد ازان بیوسته ملازم عتبه نبوت و رسالت می بود و به خلوص نیت و صفا طویت خدمت می نمود تا بخلعت لَوْ کَانَ ٱلدِّینُ مُعَلَّقًا بِٱلثُّرَیَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ هٰؤُلَاءِ وَأَشَارَ إِلَى سَلْمَانَ شرف اختصاص یافت و اول غزوه که ان یار انجاد در سلك معسکر همایون درآمد خندق بود و در باب اسلام سلمان و تعیین مالك مجازی و شرح آزاد شدن او روایات مختلفه وارد شده و جامع انها نسخه مجتبی است والله اعلم و به روایت مشهوره

ذکر زفاف عایشه صدیقه

در شوال و به قولی در ذی قعده ان سال زفاف عایشه صدیقه واقع شد و روایتی هست که ان قضیه در سال دوم از هجرت بوده علی اختلاف الروایتین حضرت رسالت نصرت پیغمبر علیه افضل الصلوات من الله الاکبر چاشت روز چهارشنبه بود که بمنزل ابوبکر تشریف داد و جمعی از مردان و زنان انصار انجا کرد شدند عایشه دران وقت نه ساله بود وان روز با دختران قبیله بنی الحرث بن الخزرج در فضای خانه بازی می کرد بند بسته و بر کاز نشسته بودند مادرش ام رومان برفت و دختر را ازانجا فرود آورد و سایر بنات متفرق شدند و او عایشه را می کشید و می دوانید تا بنزدیک حجره رسانید نفس بروی تنک شده بود لحظه بنشست

تا تسکین یافت بعد ازان باب روش روشن کرد ایند و به اتفاق اسما انصاریه او را بملازمت پیغمبر برد و در کنار ان حضرت نشاند وکفت این اهل تست و دعوت ان مجلس قدحی شیر بود که همسایکان انصار برسم تحفه فرستاده بودند چون ان شیر ساشامیدند حاضران طاسهم مبارک بادی بجای آوردند و بیرون رفتند و به طالع مسعود قران سعدین یعنی زفاف تحقق یافت انکه بحجره که در جوار مسجد نبوی لحمه خاصه او عمارت فرموده بود نقل کردند و بدانکه ان کامله فاضله مبراة من عند الله مدت نه سال در خلوت سید المرسلین بمصاحبت انس و محبت بکذرانید و فضایل سنیه بی شمار و شمایل علیه

ذکر فضایل عایشه

بسیار داشت اول انکه بیش از واقعه تزوجش ملکی از ملایکه در صورت مردی با مز مالک الممالک دو نوبت صورت مصور او را در وصله حریر پیچیده در خواب بر حضرت نبوت شعار معروض ساخت سید عالم صلی الله علیه و سلم چون انرا بدید فرمود اکر این معنی موافق تقدیر ربانی باشد صورتی ملایم پیدا کند دیکر انکه بغیر از وهیج دختر بکر به پیغمبر نرسید دیکر انک وی را از زنان دوستر می داشت و بیوسته خاطر عاطر بر تحصیل رضا او می کماشت دیکر انکه وحی الهی بر سید رسل در لحاف وی نازل می شد و در بستر باقی زنان این میسر نبود دیکر انکه در واقعه ایلا و نزول آیت تخییر ابتدا با و واقع شد بی توقف سلوک سبیل خدمت خدا و رسول اختیار کرد چنانچه شرح ان در موضع

خود نکور خواهد کشت دیکر انکه حضرت جلال احدیت تعالی شانه
جند آیت باهد اینت درباب برائت ساحت ونزاهت صورت وسیرت
او در صحایف کثیر اللطایف سورة النور یاد فرموده وتفصیل این واقعه
در اثنا بیان حوادث سال پنجم از هجرت بتقدیم خواهد رسید دیکر
انکه زمرهٔ یاران ورفقه دوستداران ملاحظهٔ روز نوبت او می نمودند
وسرحقه تحف وهدایا خودرا دران وقت در نظر انور سید کونین می
کشودند دیکر انکه روح مطهر سید ثقلین در خانهٔ او ودر روز
نوبهٔ او درمیان کنار وسینهٔ او مقبوض کشت وبسط این بساط در
مجلس دوازدهم کما هو طریقه محقق کردد انشاء الله تعالی دیکر
انکه حال او در دانش وفقاهت بمرتبهٔ رسید که اکابر صحابه در مشکلات
مسایل باو مراجعه می فرمودند وابطال فن اسماء رجال وی را از اصحاب
الوف شمرده اند وکنیت ام المومنین عایشه ام عبد الله بوده باسم
خواهرزاده اش عبد الله ابن الزبیر مکنی کشت وضابطهٔ الخالة بمنزلة
الام آیاینه حال این حال است ودر زمان رحلت سید کاینات هجده
ساله ودر اوان انتقال ازین جهان پرملال شصت وهفت ساله بود
وبتاریخ پنجاه وهفت یا هشت از هجرت در مدینه وفات یافت وابوهریره
برو نماز کزارد ودر مقبرهٔ بقیع مدفون کشت ودران سال حضرت رسالت
صلی الله علیه وسلم روز عاشورا روزه کرفت جهه انکه معلوم فرمود
که یهود بصیام ان روز قیام می نمودند ومی کفتند درین روز موسی کلیم

ذکر روزه داشتن محمد روز عاشورا

از معرت ظلم فرعون بی عون خلاص کشت وقبطیان همه در رود نیل غرق
شدند پس شکرا لتلك النعمة العظمی باقی عمر بان عمل خیر یعنی روزه این روز
می کذرانیدند سید رسل فرمود من باچار سنت برادر خود موسی احق واولی
ام ومنادی راکفت تا نداکرد که ارباب تکلیف از امت اجابت بان سرور
موافقت نمودند ودران سال براء بن معرور واسعد بن زراره که هر یکی
نقیب قومی از انصار بودند وکلثوم بن الهدم از مسلمانان مدینه وعثمان
بن مظعون از مهاجران بعالم بقا رحلت کردند واز مشرکان مکه عاص
بن وایل سهمی وولید بن المغیره ان دو کافر جیره بمقر سقر رسیدند ودر
ماه صفر سال دوم از هجرت وبقولی در ماه رجب وبقولی در ماه رمضان
ان سال وغراین نیز کفته اند سلطان زمرهٔ اولیا صاحب جولان معرکهٔ
انما فقهرطن مسند لا فتی فارس میدان هل اتی علی مرتضی بضعهٔ رسول
فاطمه بتول را بعقد نکاح درآورد بعد ازانکه هر یک از شیخین مقدمین
یعنی ابوبکر وعمر او را خواستکاری نموده بودند ودر معرض قبول نیامده
نقطهٔ دایرهٔ مطالب علی بن ابی طالب درصدد خطبه او درامد وبجواب
مرحبا واهلا اختصاص یافت انکاه حضرت بر سبیل جهت مهر وجه تعیین
سکنی علی کفت هیچ چیز مناسب ندارم فرمود زره حطمیه خود را صداق
او کردان پس بموجب فرموده پیغمبر کار بند شد ومنقولست که بتول
دران زمان هشده ساله بود سید المرسلین صلی الله علیه وسلم در قصه
تزویج باوی مشاورت فرمود واو بخموشی رضا داد پس جمعی از خواص اصحاب

ذکر جمعی از احبا واعدا که درین سال وفات یافتند

ذکر حوادث سال دوم از هجرت

ذکر تزویج علی ابن ابو طالب وفاطمه زهرا علیهما شرایف التحیة

ذکر مهر فاطمه زهرا

بمجلس طلبید و علی مرتضی حاضر شد و عقد بستند و پیغمبر صلی الله علیه
وسلم بنفس نفیس خطبهٔ نکاح بخواند و در روایتی هست که علی را فرمود
تا بان سنة قیام نمود و طبقی خارك در مجلس برختند و اذن داد که
غارت کنند یعنی هر یك از پیش خود بردارند انگاه زره را بچهارصد و
هشتاد درم بعثمان بن عفان فروختند نقلست که او زره را هدیه
باز بنزد علی روانه ساخت پس ثمن و مثمن هر دو را به بلال داد بجهة
انک بوی خوش ترتیب کند و باقی را بنزد ام سلمه فرستاد تا بوصله
جهاز فاطمه نشاند پس دو نهالی کتان غلیظ بستند و یکی بلیف خرما پر
ساخت و دیگری را بخورده یعنی تراشه پوست و چهار بالش ترتیب کرد
حشو دو عدد لیف و حشو دو دیگر پشم بود و بروایتی دو جامهٔ برد و
دو باهو بند نقره و قطیفه که تمام بدن مبارك ایشان را می پوشید و
متکایی و قدحی و یك آسیای دست و غربالی و دو سبو بجهة او مرتب ساخت
این بود جهاز دختر بهترین عالم صلی الله علیه وسلم که از روایات مختلفه
بمرتبهٔ جمعیت رسید والله اعلم و بدانکه روایت صحیح صریح است در
انک زفاف علی و فاطمه بعد از واقعهٔ بدر واقع شد و اقاویل ارباب
سیر درین باب مختلف افتاده و قول انکس که گفته زفاف ایشان در
ذی الحجه بوده به صحت اقرب می نماید و ضبط و ربط این روایات وظیفه
نسخهٔ مجتبی است و علی ای حال اتمام این قصه درین محل ما را اولی و انسب
خواهد بود و روما للاختصار پس میگوییم بعد از انک وقت عروسی معین گشت

ذکر جهاز فاطمه زهرا

ذکر وقت زفاف فاطمه زهرا

سید کونین اسماء انصاریه را روان کرد تا بمنزل علی تا جای ایشان
راست کرد انگاه بیامد و فاطمه را بانجا برد و شب بپیش او بماند و سعد
گوسفندی برای طعام ان ولیمه بفرستاد و جمعی از انصار بمقداری از
ذرت امداد نمودند تا دعوت مرتب شد و در روایتی هست که پیغمبر صلی
الله علیه وسلم پارهٔ خرما و زیت بجهة ولیمه فاطمه انعام فرمود و
بعد از نماز خفتن بخانهٔ ایشان تشریف داد و جای عروس و داماد
بدید و ظرفی بطلبید و وضو دران بساخت وان اب را بر علی افشاند
و دعای برکت و جمعیت بر ایشان خواند و بروایتی دیگر پارهٔ آب طلب
کرد و اب دهان در فشان دران انداخت و بر دو جانب علی و میان
دوشانهٔ او افشاند و اخلاص و معوذتین قرآن فرمود و بروی دمید
وگفت ای علی در شان تو تقصیر نکردم و بهترین اهل البیت خود را بتو
دادم و در صباح روز چهارم زفاف بتفقد فرزند دلبند قدم کرم
رنجه ساخت و اورا بفنون ارشاد و تعلیم بنواخت و والدهٔ علی فاطمه
بنت اسد بپیش ایشان بسر می برد و متفرق خان شده بود که مهمات
بیرونی او می پرداخت و کارهای خانه فاطمه زهرا بتقدیم می رسانید
و شرح فضایل و شمایل ان مطهرهٔ مقدسه علیها شرایف التحیات درین
مختصر کجا میسر گردد و لعمری که خاموشی از ثنا بر تو حد ثنای تست
و بدان فرزند ارزانی داشتند حسن و حسین و زینب و ام کلثوم و
رقیه وفاتش بعد از شش ماه یا کمتر از انتقال سید المرسلین با علی علیین

ذکر ولیمه بتول

حضرت جندم

واقع شد وقرار ونی الحنفه معین نیست والله اعلم ودرین سال
چون به سبب مظاهرت یاران وموافقت مهاجر وانصار مبانی شریعت
سید ابرار مستحکم واستوار کشته وظلمت ظلم کفار از حد کذشته بود
نزول آیات جهاد متعاقب شد ونسخ حکم لکم دینکم ولی دین باذن اذن
للذین یقاتلون بانهم ظلموا وامر مطاع وقاتلوهم حتی لا تکون فتنة
متحقق شد والیه اشار الحکیم حیث قال نظم
زین لکم دینکم ولی دین چند ٭ اقتلوا المشرکین کمر بر بند ٭ لاجرم
زره بوش والله یعصمك من الناس بنیان بیان انا بنی السیف را
اساس نهاد وموحدان یک رنك را فرمود تا تقلع دوکویان اشتغال
نمودند وافتتاح ارسال بعوث وسرایا واقع شد وبعضی بر آنند که
مبداء این کار خیر نصف اخر سال اول از هجرت بوده وعلی اختلاف
القولین اولا حمزة بن عبد المطلب باسی نفر از مهاجران به سر راه قافله
قریش فرستاد وجمعی در میان آمدند ومهم ایشان به صلح از هم بکذشت
بعد از آن بسر عم خود را عبیدة بن الحرث با بعضی روانه ساخت بقصد
کاروانی دیکر پس احبا واعدا بهم رسیدند وبر یکدیکر تیر انداختند اما
شمشیر کاری نرسید وسعد بن ابی وقاص در جوف مسلمانان بود واو
اول مردی است که در نبرد کفار تیر را کشاد داده ومقداد بن الاسود
وعتبة بن غزوان از اهل سلام برفاقت مشرکان از مکه بیرون آمده
بودند به بهانه تجارت وچون طایفتین مقابل شدند بطرف مسلمانان

وفاداری

ذکر انذار اذن جهاد وقتال با اعادی دین

المحقق

ذکر ارسال سریه حمزه

ذکر ارسال سریه عبیده

ذکر اول مردی از اصحاب که در محاربه کفار تیر انداخت

ملحق کشتند وعاقبة الامر میان دو کروه نه کسر وانکسار بآخر رسید
بعد از آن سعد بن ابی وقاص را با هشت نفر بجای دیکر فرستادند
وبا دشمن ملاقات ناکرده باز کشتند ودرین سال بشوای اهل عبا
سعد بن عباده را در مدینه خلیفه کذاشت وبنفس نفیس با طایفه
از مهاجران بقصد قافله مکیان بیرون رفتند وبه ابوا وودان
رسیدند وهیچ کس را ندیدند بعد از پانزده روز بوطن مراجعت نمودند
وان اول غزوه بود که در اسلام واقع شد والله اعلم ودر آن سال
در ماه ربیع الاول یا آخر سعد بن معاذ را به خلافت مدینه مقرر فرمود
وبا دویست نفر از مهاجر بعزیمت ادراك کاروانی دیکر روانه شدند
وتا بواط برفتند وبه اعدا نرسیده باز آمدند ودر آن سال کرز بن جابر
فهری شتران مدینه را براند چون خبر به سید المرسلین رسید زید بن
حارثه را بخلافت در طیبه باز داشت وخود با جماعتی از پی او برفت تا نواحی
بدر وکرز بتعجیل کذشته بود چنانکه وصول به او متعذر می نمود پس از
انجا باز کشتند ودر هفتم جمادی الاولی این سال حضرت را معلوم شد
که ابو سفیان با جمعی کثیر به تجارت شام می روند واموال بسیار همراه
دارند پس ابو سلمه را بخلافت مدینه تعیین فرمود وبا صد وپنجاه نفر
از مهاجر بقصد ایشان توجه نمودند وچون به ذو العشیره رسیدند
قافله کذشته بود چنانك ادراك ایشان میسر نمی شد بالضروره از انجا
بوطن مراجعت کردند ودرین سال ابو عبیده بن الجراح را ...

ذکر ارسال سریه سعد بن ابی وقاص

ذکر غزوه ابوا

ذکر غزوه بواط

ذکر غزوه کرز بن جابر فهری

ذکر غزوه ذو العشیره

ذکر سریه عبدالله بن جحش اسدی

عتبه سبهر مرتبه یکساعت دور باشم ٭ رینجا قیاس میکن شاها حساب ماهی
بس سید عالم عبد الله بن جحش اسدی را بعوض وی تعیین کرد و در
جمادی الاخری یا ماه رجب این سال هشت نفر از مهاجر و بروایتی دوازده مرد
ازیشان همراه او کردانید و هر دو کس یک شتر داشتند و سید صلی الله
علیه وسلم مکتوبی به عبد الله سبرد و با او مقرر ساخت که جون دو روز
بکذرد کتابت را بخواند و به مضمون ان عمل کند و هیچ آفرین را به اکراه
با خود نبرد بعد از دو روز که سیر کرده بود مکتوب را مطالعه نمود مضمونش
ان بود که ترا می باید رفت و در نخله میان مکه و طایف منزل کرفت و اخبار
قریش برسند بس رفقا را بران حال واقف کردانید و به اتفاق متوجه
کشتند در اثنا طریق سعد بن ابی وقاص و عتبه بن غزوان که ردیف
یکدیکر بودند شتر خود را کم کردند و بواسطهٔ طلب ان از مصاحبان باز
ماندند و به ایشان نتوانستند رسید جون عبد الله و دیکران در نخله
نزول کردند قافله بیدا شدند و ادیم و مویز طایفی و غیر انها داشتند و
عمرو بن الحضرمی و عثمن بن عبد الله بن المغیره و برادرش نوفل و حکم بن
کیسان دران کاروان بودند و از جماعت مسلمانان بترسیدند بس عکاشه
بن محصن اسدی از جانب اهل اسلام مکری انکیخت و با عامر بن ربیعه کفت
تا سر وی را بتراشید تا از ان جهت کفار ایمن کشتند و با یکدیکر کفتند این کروه
قصد عمره دارند و ما را ازیشان تشویشی نخواهد رسید و شک کردند که
ان روز از ماه رجب هست یا نی انکاه شتران بعلف فرستادند و آش بختن

بنیاد کردند و بعد از ساعتی مسلمانان در کافران ریختند و واقد بن عبد الله
تمیمی تیری بر عمرو بن الحضرمی زد و او را بکشت و عثمان و حکم را بکرفتند
و نوفل بکریخت و تمام اجناس ایشان غنیمت شد عبد الله بن جحش با
اصحاب کفت خمس این مال بجهت سید جدا می کنم و هنوز فرض خمس تقرر نداشت
و اول غنیمتی که به اهل اسلام رسید و اول خمسی که از مغانم جدا کردند ان
بود بس اصحاب اموال و اسیران را برداشتند و به مدینه اوردند خواجهٔ
عالم با ایشان فرمود من شما را نکفته بودم که در ماه حرام جنک کنید و خون
ریزید و تقسیم غنایم و حکم اسیران را موقوف ساخت و مسلمانان اهل ان سریه را
سرزنش بسیار نمودند و ان جماعت بشیمانی تمام یافتند و ملول شدند و
قریش تشنیع زدند که محمد بان ماه حرام را حلال کردانیدند و یهود مدینه
از ان واقعه فال بد کرفتند به قصد اهل اسلام و کفتند واقد عمرو را کشت
و معنی وقدت افروختن آتش است بس افروخته شد آتش جنک میان صحابهٔ
محمد و قریش و کریمهٔ یسألونک عن الشهر الحرام قتال فیه تا اخر ات در ان
باب نازل شد و به برکت ان مسلمانان از بند غم بیرون امدند و غنیمت را
قسمت کردند و بروایتی دیکران مال بجهت ان سبرده بود تا با غنایم بدر منقسم
کشت و عبد الله بن جحش را دران سریه امیر المومنین خواندند و بعد از مراجعت
ان جماعت بجند روز سعد و عتبه که از عقب شتر کم کشته رفته بودند
بمدینه امدند و کفار قریش بجهت تخلص ان دو اسیر از مکه شخصی بفرستادند
و سید صلی الله علیه وسلم ایشان را ازاد کردانید و بعد از انکه خلاص شدند

عثمان بن عفان کافر بمکه رفت و انجا بمرد و حکم مسلمان شد و ملازمت عتبه نبوت می نمود تا در واقعهٔ بئر معونه ویرا شهید کردند والله اعلم و در ین سال

ذکر تحویل قبله

قبله محول گشت و سبب تحویل مذکور ان بود که جون سید عالم بمدینه تشریف داد معلوم فرمود که یهود به جانب بیت المقدس نماز می گزارند پس بحکم ربانی یا باختیار سعی آخر زمانی جهة تالیف خواطر ان جماعت همان طریق مسلوک داشت یهود ازان واقعه شگفت امدند و به ان توافق صوری شاد مانی کردند خاطر خطیر حضرت ازان سبب ملول شد و همگی همت بران مصروف می داشت که کعبه قبله شود و پیوسته مترصد می بود که دران باب حکمی جزم نازل گردد تا در منتصف رجب ان سال جبریل امین با کریمهٔ قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فرود امد و قبله بجانب کعبه مقرر گشت نماند مگر همان روز شخصی از یاران که با پیغمبر نماز به جانب کعبه گزارده بود بگذشت بر در مسجدی و دید که جماعتی به صوب بیت المقدس نماز می گزارند گفت سوگند یاد می کنم بخدای تعالی که امام ثقلین و مصلی قبلتین متوجه کعبه نماز گزارد پس ان قوم در نماز منحرف شدند و بجانب خانه توجه نمودند و ان مسجد به ذی القبلتین اشتهار یافت و الی الیوم باقی است یهود بعد از وقوف بران حکم زبان طعن بگشودند و اسلام و مسلمانان را بدان واسطه غیبت می نمودند سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ تا آخر آیات در شان این گفت وگوی نازل شد و جمعی از متابعان شریعت محمدی در جوانب و اطراف بودند و خبر تحول قبله بایشان نرسید و همان جانب معهود

نماز گزاردند صحابهٔ کرام از سید انام حال ایشان استفسار نمودند آیت امد که وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ یعنی حضرت جلال احدیت ضایع نگرداند ایمان شما را و ایمان را درین ایت بنماز تفسیر کرده اند و مقصود انکه نمازی که مومنان پیش از وقوف برگشتن قبله بطرف بیت المقدس گزارده اند مقبول است چون مشتمل بر مخالفت امر ربانی نبوده و بدانکه تحقق تحویل قبله محتاج به بسطی تمام است تا روشن شود که در خارج نماز یا داخل و بر تقدیر دخول در کدام نماز واقع شد و ضامن تفصیل انها نسخه مجتبی است والله العاصم و درین سال سید رسل صلی الله علیه و سلم بمحله قبا فرمود و مسجد انجا گشاده کرد اینه و درکشیدن آلات و ادوات با یاران موافقت نمود و بعد از اتمام ان بنا آخر هر شنبه گاهی سوار و گاهی پیاده بمسجد مذکور تشریف می داد و منقولست از ان حضرت که هرکه وضو تمام بسازد و به مسجد قبا اید و دو رکعت نماز بگزارد ثواب عمره بیابد و درین سال غزوه بدر کبری واقع شد

ذکر توسیع مسجد قبا و تجدید عمارت آن

ذکر غزاء بدر

و موجب وقعهٔ مذکوره ان بود که چون ان قافلهٔ قریش که پیغمبر بعزم ادراک ایشان تا ذو العشیره رفت و نیافت بمکه مراجعت می نمودند و ابو سفین بن حرب و عمرو بن عاص و مخرمة بن نوفل با تتمه سی نفر یا چهل نفر از قریش و ثروت تمام همراه داشتند حضرت با اصحاب فرمود که تجار ام القری از شام باز می گردند و ما بار دیگر بقصد ان جماعت متوجه می شویم شاید فتحی یا فتوحی روی نماید و طلحة بن عبید الله و سعید بن

زید را به تعجیل از پیش بفرستاد تا خبری گیرند رفیقش مذکورش برفتند تا
بحیاد از اراضی حورا و برکشد جهنی فرود آمدند و آن دو یار را مخفی نگاه
داشت تا قافله مکنان برسیدند و بگذشتند انگاه کشد تا ذوالمروه همراه
ایشان شد و از محل خطر بگذرانید پس طلحه و سعید شب و روز می راندند
تا زودتر خبر برسانند وقتی که به مدینه امدند حضرت روانه شده بود
منقولست که بعد از رفتن جاسوسان بده شب سید رسل عمرو بن
ام مکتوم را در مدینه خلیفه ساخت و روز شنبه سیوم ماه رمضان و بروایتی
دوازدهم ماه مذکور نهضت فرمود و در سرچاه ابوعقبه که یک میل راهست
تا شهر فرود امد و از انجا کودکان صحابه مثل عبد الله بن عمر و زید بن ثابت
و براء بن عازب و غیرهم باز گردانید و بجهة خستگی رقیه دختر حضرت مقرر
شد که شوهرش عثمان پیش او بماند و عاصم بن عدی را به خلافت عالیه
و حارث بن حاطب به بنی عمرو بن عوف فرستاد بعد از ان با سیصد و پنج نفر
هفتاد و چهار یا بیشتر یا کمتر از مهاجر و باقی از انصار متوجه گشتند و اول
سفر انصار در خدمت پیغمبر آن بود و چون عزم جنگ نداشت در نگشتن لشکر
نکوشید و باز ماندگان را ملامت نکرد و مسلمانان هفتاد شتر و دو اسب یا
سه یکی از مقداد بلا خلاف و یکی از مرثد و دیگری از زبیر و شش زره
و هشت شمشیر همراه داشتند و هر دو نفر و سه نفر را یک شتر می رسید
و به نوبه سواری می نمودند و شریک پیغمبر در شتر سواری علی بن ابو طالب
و دیا وایل ابو لبابه و در اواخر زید بن حارثه بودند و چون به روحا رسیده

بن عفان م

ابو لبابه را برای حکومت طیبه بجای ابن ام مکتوم روانه ساخت و خوات
بن جبیر و حرث بن الصمه را بواسطه انکه هر دو بیفتادند و کسر یافتند
هم از انجا باز گردانید و چون از ان منزل بار کردند بسبس بن عمرو ذبیانی
و عدی بن ابی الزغبا جهنی را بجاسوسی فرستاد و ایشان تا بدر برفتند
و خبر بتحقیق کرده باز گشتند و بحضرت ملحق شدند و ابوسفیان چون معلوم
کرد که پیغمبر با اصحاب قاصد ایشانند ضمضم بن عمرو غفاری با جارت
بگرفت و بتعجیل تمام بمکه فرستاد تا قریش را بیاگاهاند که اموال قافله
در معرض تلف است باید که هر چند زودتر خود را برسانند و وقتی که
قافله قریش در بدر فرود آمدند ابوسفیان بسیار خایف بود و از نزیل
ان موضع مجدی بن عمرو پرسید که هیچ خبری از محمد یا ان داری و جاسوس
ایشان را دیدی جواب داد که نمی دانم و ندیدم الا دو شتر سوار که در ان
محل معین فرود آمدند و زود رحلت و جای نزول ان دو شخص را به
ابوسفیان نمود او برفت و انداختهای شتران ایشان را برگرفت و بشکافت
دیزها استخوان خرما در ان بدید گفت علفه یثرب خورده اند و غالبا
جاسوسان محمد بوده اند در زمان بار کرد و بدر را بر یسار خود گذاشت
و به طریق ساحل روانه شد و بسه روز پیش از وصول ضمضم بمکه عاتکه
دختر عبد المطلب بخواب دید که شتر سواری امد و در ابطح بایستاد و
باواز بلند گفت ای جماعت قریش بشتابید و تا سه روز دیگر بکشتن گاه
خود آیید پس خلایق بروجع شدند انگاه شتر را بمسجد الحرام راند و مردم

کرده

از عقب وی بیامدند و حوالی او را فرو گرفتند تا کاه جان نمود که شتر
بر بام کعبه بود و همان سخن که در ابطح گفته بود باز ادا کرد دیگر چنان دید
که سوار شد بر کوه بوقبیس بر آمد و حکایت گذشته را ادا گفت پس سنگی
از آن محل در گردانید چون به پای کوه رسید پاره پاره شد و هیچ خانه در
مکه نماند الا که قطعه از آن سنگ بانجا افتاد روز دیگر خواب شبانه را
با برادر خود عباس بگفت و با یکدیگر در باب اخفا واقعه مبالغه نمودند
و مع ذلک عباس با ولید بن عتبه که دوست وی بود این حکایت در
میان نهاد و شرط کرد که با هیچ کس نگوید سبحان الله مگر این نصیحت
نشنیده بود که **نظم** راز خود با یار خود چندانکه بتوانی مگو
یار را یاری بود از یار یار اندیشه کن ** پس ولید قصه که از عباس
شنوده بود به پدر خود عتبه رسانید و زبان بزبان می‌گفتند تا همان
روز به ابوجهل رسید و او متعاقب عباس را بدید و گفت یا ابا الفضل
این زن در میان شما کی پیغمبر شده اکتفا نمی‌کنند به نبوت مردان
اکنون زنان بنو هاشم داعیهٔ رسالت دارند عباس پرسید که کدام
زن دعوی کرد بی جواب داد که عاتکه و خواب وی را نقل کرد و گفت سه
روز صبر می‌کنیم اگر نتیجه برین واقعه مترتب شد خوب والا مکاتیب به
احیا و قبایل می‌نویسیم که قبیله شما دروغ گوترین عرب اند عباس
منکر شد و گفت من از این حکایت خبر ندارم و از هم دیگر جدا شدند شب
هنگام تمام زنان بنی عبدالمطلب باتفاق بمنزل عباس رفتند و گفتند

خانه ص

تا غایت که تا شنید که این خبیث زبان طعن بر مردان شما گشود اکنون به
زنان تعرض می‌نماید و تو شنودی و هیچ نگفتی این صورت از غیرت و حمیت
بغایت دور است عباس معترف شد که راست می‌گویید بعد ازین من با او
مشغول خواهم شد و اگر دیگر حکایتی بگوید دمار از روزگارش برآرم روز
سیم عباس خشمناک از خانه بیرون آمد بعزم ایذا ابوجهل چون به مسجد الحرام
در آمد و خواست که با او تعرض نماید ناگاه آن لعین از مسجد بیرون دوید عباس
گفت من در دل گفتم که آیا چه حالت است او خود آواز ضمضم شنوده بود که
از راه رسیده و جامه چاک زده و گوش شتر قطع کرده فریاد کنان می‌گفت
ای قوم قریش بشتابید و کاروان خود را دریابید که محمد و یاران قصد ایشان
دارند پس اهالی مکه بسرعت وافی کارسازی کردند و ابوجهل گفت محمد و
اصحاب او تصور دارند که این قافله مانند کاروان ابن الحضرمی است
به خدای کعبه که خواهند دانست که همچنان نیست بعد از آن مقرر
ساختند که از هر دو مرد متعین که در مکه باشند یکی بیرون رود یا دیگری
قائم مقام خود گماشته روانه دارد و اشراف قریش با جمعهم بیرون رفتند مگر
ابولهب که عاص بن هشام را بعوض خود بفرستاد و امیة بن خلف پیر
و ثقیل بعد ذلک بود می‌خواست که توقف نماید عقبة بن ابی معیط مجمره
پر آتش بیاورد و پیش او بنهاد یعنی که ای مرد تو از مردان نه‌ای بیچاره زنان در خانه باش و
خود را خوش بوی ساز امیه گفت ترا خدا رسوا کناد که زشت چیزی است
که آورده پس بضرورت او نیز بیرون رفت و چون قریش عازم شدند

رفت ص

بواسطهٔ وحشتی وکدورتی که میان ایشان وبنی کنانه بود ترسیدند که
مبادا ازان قوم غدری واقع شود پس شیطان بصورت سراقة بن مالک که
سردار ان قبیله بود بران جماعت ظاهر شد وایشانرا تسکین کلی داد بعد
ازانکه خاطر جمع کردند علی سبیل الاستعجال روانه شدند ولخه ازلوازم
عشرت می باشد بار کردند ومغنیات والات ملاهی با خود بیرون بردند
انکاه بجحفه رسیدند جهم بن الصلت که نبیرهٔ مطلب بن عبد مناف بود
با قوم کفت درخواب دیدم که اسب سواری پیدا شد وشتری همراه داشت
ونام جمعی از اشراف قریش مثل عتبه وشیبه وابوجهل ودیکران برشمرد
بعد ازان کفت این جماعت کشته شدند وکاردی بر منخر شتر زد وبکذاشت
تا درمیان لشکر می کشت وهیچ خیمه نماند الا انکه رشاشه از خون او بانجا
نرسید شرح ان واقعه با بوجهل رسانیدند کفت این پیغمبری دیکرست که
از بنی مطلب پیدا شده ان زمان که اتش حرب افروخته کردد بدانند که
مقتول کیست وبعد ازانکه ابوسفیان به حزم تمام قافلهٔ خویش را از
مهلکه بکذرانید قیس بن امرء القیس را پیش قریش فرستاد که کاروان
شما محفوظ ماند اکنون به هیچ طرف مروید ومتعرض محمد مشوید وبه منازل
خود باز کردید چون ان خبر بهکنان رسید اخنس بن شریق با قوم بنی زهره
وقبیله بنی عدی ان سخن را قبول کردند ومراجعت نمودند اما ابوجهل کفت
ما البته به بدر می رویم وبازار می کیریم وبعیش مشغول می شویم تا دبدبهٔ
ابهت ما به اطراف رود ومحمد متنبه کردد ومن بعد متعرض این قوم نشود

باقی مشرکان مکه با او اتفاق نمودند ومغنیات را ازان منزل بار کردانیدند
وخود متوجه کشتند ومجموع نهصد وپنجاه مرد بودند وصد اسب و
هفتصد شتر همراه داشتند ودر موضع هده خبر به ابوسفیان رسید
که قریش به بدر رفتند وسخن قبول نکردند کفت این عمل عمرو بن هشام
است یعنی ابوجهل ایا مال این معامله بکجا رسد پس کاروانرا بمکه
روانه ساخت وخود بلشکر ملحق شد پیغمبر در وادی صفرا معلوم
فرمود که کفار مکه عزیمت نموده اند پس اصحاب را کرد کرد وبه رسم
مشاورت از ایشان پرسید که صلاح این کار چیست ابوبکر صدیق
برخاست وسخنان نیکو بعرض رسانید حضرت ویرا بنشاند وجرعهٔ از
زلال تربیت بچشانید وباز استفسار فرمود که چه مصلحت می بینید
قدوهٔ احباب عمر بن الخطاب برخاست واقتدا بشیخ اول نمود وکمال
یکجهتی موکد کردانید پیغمبر او را در مقام خود متمکن ساخت وبه
فنون تعطفش بنواخت وباز پرسید که درین باب چه فکر می کنید
مقداد بن الاسود برخاست وکفت یا رسول الله حکم ربانی را نافذ
کردان که ما با تو متفقیم واز طریق مخالفتی که یهود با موسی مسلوک
می داشتند بیزاریم ودست از اذیال متابعت نمی داریم واکر تا شهر
حبشه می روی همراهیم وازدقائق خدمتکاری اکاهیم سید عالم او را
تحسین فرمود ونبشانید ودیکرها ان سخن را باز راندند وعرض حضرت آن
که ما فی الضمیر انصار معلوم فرماید چه درشب عقبه محصل بیعت ان

زمرهٔ تنک عاقبت جان بود که مادام که سیّد انام در مدینه باشد ایشان
شرایط محافظت بجای ارند و ادا رحان سپاری برخود لازم شمارند و چون
دران ولا در بیرون مدینه بودند توهم ان می شد که مبادا خارج و
داخل را از یکدیگر متمیز سازند و شرایط یکجهتی بجا نیارند بان واسطه
در تفتیش و تفحص مبالغه می نمود دفعهٔ انصار ازان تکرار و تند کار معلوم
کردند که مدّعا حضرت جیست و ان خطاب باکیست سعد بن معاذ بر
خاست و کفت یا رسول الله مکر اشارت این عبارت واقتضا این دلالت
متوجه بجانب ماست فرمود اری پس سعد سوکند یاد کرد که بحق ان
خداوندی که ترا براستی به طوایف جهانیان فرستاده که اکر ما را بحرب
دریا باید دیار حرب حواله فرمایی بی توقف درایم و امید چنانکه از همه
برسراییم و در قدم محترمت مصراع خصم ببندیم و قلعه بکشاییم
ما مردان مردیم و دلیران صف نبردیم بیاد ما وقتی حاصل شود که در
یمین تیغ بی غلاف داشته باشیم و یمین ما کاهی قوت کیرد که بیاد
بسیار برمفارق دوستان یکجهته باشیم پس تمام ابطال مهاجر و با
انصار از خصّان مجلس دران مساعدت با سعد یار شدند و همه درادار
این معنی متفق اللفظ کشتند که نظم مفلسانیم اکر دست نداریم بهیچ
چون نوداریم بمعنی همه داریم همه ❁ بود عهدی که دمی بی تو نکیریم قرار
همچنان برسر عهدیم و قراریم همه ❁ سروجان خواستی ای جان کرامی زکمال
همه سهلست بیا تا بسپاریم همه ❁ اکاه مجموع یاران به اتفاق کفتند یا

یا نبی الله بحضور و جمعیت و سرور و برکت روان شو که ما را از ملاقات
با دشمن هیچ کراهتی نیست سید المرسلین ازین حال نیک قبل وفال بسیار
شادمان کشت و فرمود مبارکی روان شوید و خاطر جمع دارید که
حضرت جلال احدیت یکی از دو طایفه را با من وعده کرده یعنی با قافله
می کیریم یا بر کفار قریش غالب می شویم و به حق آن قادری که جان محمّد
در قبضهٔ قدرت اوست که من بنور نبوّت می بینم که هریک از مشرکان
جیش قریش کجا خواهند افتاد پس دران روز اعلام فتح و ظفر نصب
فرمود و ازانجا روان شدند و در نزدیکی بدر فرود امدند انکاه پیغمبر
با یکی از اصحاب سوار شد و دران صحرا می کشتند اتفاقا به پیری رسیدند
و از وی برسیدند که از احوال محمّد و قریش چه خبر داری کفت وقتی
شما را از ایشان آکاهی دهم که با من بکویید که از کجا یید حضرت فرمود
تا تو نکویی ما نکوییم پیرک کفت بمن رسیده که محمّد و اصحاب او در فلان
روز از مدینه بیرون آمده اند اکر مسموع من مطابق واقع باشد
امروز در فلان محل خواهند بود همان موضع که منزل ایشان بود
و شنوده ام که قریش در فلان روز از مکّه جنبش نموده اند اکر
چنین باشد باید که امروز بفلان جای رسیده باشند هم انجا که
نزول کرده بودند اکنون شما بکویید که از کجا یید پیغمبر فرمود نحن
مِنَ المَاءِ یعنی ما از ماییم و درین سخن توریهٔ لطیف فرمود حضرت
قصد ان داشت که ما مخلوق از نطفه ایم و پیر را تصوّر آن شد

که ایشان از عراقند چه در عرف عرب عراقیان را اهل الماء می گویند بجهة
کثرت آب در ان جانب انگاه سید رسل صلی الله علیه وآله بمنزل
مراجعت نمود وچون شب درامد نقطه دایرهٔ مطالب علی بن ابی طالب
وزبیر وسعد بن ابی وقاص با جمعی دیگر از جا یک روان اصحاب تفرس ساد
که خبر تحقیق نمایند برفتند وبه شتران اب کش قریش رسیدند ودو
غلام اسلم وعُرَیض نام همراه انها بود هر دو را بگرفتند وبه منزل اوردند
سید ثقلین نماز می گزارد اصحاب از ایشان پرسیدند که شما از ان کیستید
وطمع می داشتند که مملوک ابو سفین باشند گفتند سقایان قریشیم
پس به زجر غلامان مشغول شدند وبعد از انکه معترف گشتند
که از ان ابو سفیانیم دست از ایشان بداشتند سعمر چون از نماز
فارغ شد فرمود عجب حالی است اول راست گفتند وبه تشویش
افتادند آخر دروغ گفتند وخلاص یافتند مقرراست که تعلق بقریش
می دارند انگاه به نفس اقدس از غلامان پرسید که قریش کجا منزل
ساخته اند گفتند در عدوهٔ قصوی در پس تل عقنقل فرمود چند
نفر باشند جواب دادند که شمارهٔ قوم نمیدانیم اما بسیارند حضرت
استفسار نمود که هر روز چند شتر می کشند بعرض رسانیدند که
روزی نه وروزی ده شتر را نحر میکنند ان سرور با دوستان اظهار
کرد که دشمنان میان نهصد وهزارند وهمچنان بود بان تفحص فرمود
که از اشراف کیان همراه اند گفتند عتبه وشیبه وابو الحکم وابو البختری

وعقبة بن ابی معیط وحکیم بن حزام وطعیمه بن عدی ونضر بن الحارث
وزمعة بن الاسود وامیة بن خلف ونبیه ومنبّه پسران حجاج وحارث
بن عامر وسهیل بن عمرو وعمرو بن عبد ودّ سعمر خبر داد یاران را که مکه جگر
گوشهای خود را پیش شما انداخته ومقصود حضرت ان بود که اصحاب
مردانه باشند ونقش بددلی از لوح خاطر بتراشند ودرین شب کفار
بآب نزدیک ومسلمانان دور واقع شدند والجا بخواب رفتند چون
بیدار گشتند بعضی را جنابت رسیده بود وجمعی به وضو احتیاج داشتند
در ان محل شیطان مجال یافت وبه وسوسه ایشان اقدام نمود که با وجود
که شما مومنانید وپیغمبر همراه است وداعیهٔ فتح ونصرت دارید
اکنون به حدث اکبر واصغر گرفتارید واز نماز محروم خواهید ماند
واتفاقا در ریگستانی منزل گرفته بودند که پایها تا زانو فرو میرفت و
تشنگی نیز زحمت می داد لاجرم از جهات خوف ورعب بر ایشان راه یافت
حضرت جلال احدیت بارانی عظیم بفرستاد تا یاران غسل کردند ووضو
ساختند وسیراب شدند وزمین چنان استحکام بپذیرفت که مرور
بران اسان نمود ومطمئن البال ومرفه الحال گشتند وکافران را بلایی
وبلایی رسید که مجال عبور ندا شتند چنانکه کریمهٔ اذ یغشیکم النعاس
امنة با اخراتیه ازین معنی خبر میدهد ولشکر اسلام در اول جاهی از
جاهها بدر فرود آمدند حُباب بن المنذر بعرض حضرت رسانیدند که
نزول درین منزل اگر حکمی است سمعنا واگر برایست آنچه بجا طرفی رسید بنو

انها رسانم فرمود هیچ امری درین باب نافذ نشده هرچه رای تو مقتضی انست
بکو حباب کفت مناسب چنان می نماید که بر سر چاه اخرین رویم و معسکر
همایون مقرر سازیم و باقی چاهها را پر کردانیم و حوضی بزرک راست کنیم
تا باسانی آب بعسکر ما رسد و دشمنان را چنانک آب چاه نیست اب چاه
هم نباشد فی الحال جبرئیل برسید و کفت رای اینست که حباب می کوید
آری حباب را با اب سروکاری تمام هست پس در زمان یاد کردند و دستوری
که جناب حباب مقرر کرده بود بتقدیم رسانیدند و چون مهم منزل و
مورد فیصل یافت سعد بن معاذ فغان برآورد که یا رسول الله من هم
درخواستی دارم اکر بسمع مولی اصغا فرمایی بیت
از ان طرف نپذیرد کمال تو نقصان وزین طرف شرف روزکار ما باشد
خواجه فرمود مسامع علیه نبویه متوجه مقال تست یعنی ع
همه کوشیم تا چه می کویی سعد کفت رخصت فرمای تا خانه از چوب
و کیاه برای خاصه شریفه بسازیم و جمازه پهلوی ان آماده داریم و حضرت
در ان خانه فرود اید و ملازمان به جنک مشغول شوند اکر غالب شدند
فهو المراد و اکر نوعی دیکر باشد عمر تو باد با لفور سوار شوی و به یاران
مدینه ملحق کردی که خصوصیت و اخلاص ایشان درین عتبه سپهر
مرتبه کمتر از ما نیست الته بهیچ حال تقصیر ننمایند و کمر خدمت از
خاصره همت نکشایند چه اکر ان فوج را معلوم بودی که مآل کار بجای
می انجامد توقف جایز نمی داشتند و رایت متابعت می افراشتند پس سید
رسل بر سعد دعای خیر بتقدیم رسانید و اصحاب باندک زمانی عریشی
ترتیب کردند حضرت بانجا درآمد و بنشست ناکاه دید که لشکر کفار
از طرف عقنقل بدید آمدند بالفور دست بدعا برداشت و کفت خداوندا
کروه بی شکوه مشرکان قریش بمرافقت کبر و خیلا و طیش اهنک محاربت
می دارند و به طریق معهود سبیل ظلم و تعدی می سپارند و عده اعانتی
که فرموده باتمام رسان و نسیم عنایتی بوزان و ازین طایفه مسکینان را
که دست در شاخ امید زده اند و ثمر ظفر چشم دارند نومید مساز
و از عالم غیب ایشان را بنواز پس ابرار و اشرار با یکدیکر مقابل شدند
و جمعی از قریش به کنار حوض مسلمانان آمدند که اب آشامند اصحاب
خواستند که منع کنند حضرت فرمود بکذارید و هر کس از ان طایفه که
از انجا آب خورد کشته شد الا حکیم بن حزام که سواره بکریخت و نجات
یافت و بعد ازانکه مسلمان کشت کاهی که سوکند یاد کردی کفتی بحق آن
خداوندی که مرا در روز بدر از کشتن خلاص داد نقلست
که بعد از تقرر طایفتین مشرکان عمیر بن وهب جمحی را بفرستادند که
لشکر اسلام را حزر کند کرد ایشان طوف کرد و بیاران ملحق شد و کفت
کما بیش سیصد مرد هستند لیکن مرا مهلت دهید که بهتر ازین تحقیق
کنم شاید مکری کرده باشند بار دیکر برفت و بواجبی تفحص نمود باز آمد
و کفت همان بیش نیستند اما جمعی را دیدم که غیر از شمشیر دوروی
پشتی ندارند و کروهی مشاهده کردم که جز در سایه نیزه پناه نکرند

در جنک ص

وا زدا یات این قوم آیات مرگ می بارد به خدا که جنان می بینم که یکی از ایشان
کشته نشود الا آنکه اول مردی از شما مقتول کردد وجون از طرفین هیج
متنفس نماند جه کار کرده باشیم ونغر از بدنامی هیج حاصل نه. بینم حکیم
بن حزام که در فن حکمت صاحب حزم بود جون این سخن بشنود بنزد عتبه رفت
وکفت یا ابا الولید تو بزرک این جماعتی کاری کن که تا دنیا باشد ذکر خیرت
کویند پرسید جه می باید کرد جواب داد که دیت عمرو بن الحضرمی بخود کیر
واین فتنه را فرو نشان عتبه قبول نمود وبا او سفارش کرد که ابو الحکم
یعنی ابو جهل را به بین وبا وی راهش دار که آتش افروز این جنک او ست
بس حکیم به مجلس ابو الحکم رفت وعامر بن الحضرمی وجمعی دیکر بیش او بودند
ودر غایت خشمناکی می کفت عهد بنی عبد شمس را فسخ کردم وبا بنی مخزوم هم سوکند
شدم ونجد تمام کار سازی جنک می نمود حکیم بانواع حیل خود را درکنجانید
وبیغام عتبه باو رسانید قبول نکرد وانواع ناسزا کفت حکیم خجلت زده بنزد
عتبه آمد وحکایتی که کذشته بود بازراند عتبه بر ایما بن رحضه متکی
بود وشتری جند تعیین می نمود که بلشکریان فرستد تا بکشند متعاقب
ابو جهل برسید وشتر از وی می تابید وبا عتبه کفت رک کردنت برخاسته
که محمد را دیده وبسرت ابو حذیفه تابع اوست عتبه جواب داد که دیم
بیدا شود که رک کردن که برخاسته ای زرد کننده استه خود وابو جهل
بر نشستکاه مقداری برص داشت ودایما بزعفران رنک می کرد بس از آن
سخن غضب وی زیاده شد وشمشیر بکشید وبر بشت اسب خود زد ایما

کفت این ناخوش ایمانیست وازان فال بد کرفت بعد از آن ابو جهل بانک بر
عامر بن الحضرمی زد که من قصاص برادر تو میخواهم وتو هیج نمی کویی عامر
برجست وسر برهنه کرد وخاک بر فرق می ریخت ووا عمراه می کفت تا همه بر
جنک قرار کرفت عتبه بضرورت زره در بوشید وخودی لایق سر خود
نمیافت از بس که سر بزرک بود بعوض مغفر دستار بست وحضرت رسالت
بناه به ترتیب کارزار اشتغال فرمود وعلم مهاجر به مصعب بن عمیر ولوار
اوس به سعد بن معاذ ورایت خزرج به حباب سپرد وبه جهه شعار
مهاجر یا بنی عبد الرحمن وازبرای اوس یا بنی عبد الله واز بهر خزرج یا
بنی عبید الله تعیین نمود وتعولی دیکر جمیع یاران را شعار این بود که یا
منصور امت ومشرکان نیز سه علم داشتند یکی به ابو عزیز بن عمیر ودیکری
به طلحه بن ابی طلحه وسوم به نضر بن الحارث دادند وایشان همه از
بنی عبد الدار بودند وسید عالم به نفس اقدس صف لشکر اسلام را
برابر می ساخت اتفاقا به سواد بن غزیه رسید دید که از صف بیرون امده
بود تیر جوبی که در دست حق برست داشت بر شکم وی زد وفرمود
راست بایست سواد کفت یا رسول الله وجع یافتم این جوب وتو بغیر
برحقی بکشاد تا قصاص کنم حضرت رسالت بناه جامه از شکم مطهر برداشت
وحکم کرد که بیا وبه تدارک مشغول شو سواد فی الحال روی خود را بر شکم
سینه بی کینه سید عالم بمالید وکفت درین مقام از قتل ایمن نیستم خواستم
که در آخر عهد بدن مبارکت را بسوده وتا فردای قیامت آسوده باشم وهذا

بس مه

کما قال الناظم نظم روی بر خاک سر کویت سودم همه شب
خود همین بود ز سودا ر تو سود دل من. خواجه کاینات در شان او تیر
دعا خیر بهدف اجابت رسانید و ویرا امیدوار کردانید و با اصحاب فرمود
تا از من رخصت نیابید به جنک مشتابید و حضرت حق سبحانه و تعالی
جمع کفار را در نظر مومنان اندک نمود تا نترسند و بیدل نشوند بحیثیتی
که مسلمانی با دیکری می کفت لشکر دشمن هفتاد نفر باشند او جواب داد
که شاید بصد نکشند و مومنان اولا در چشم کفار اندک نمودند بمرتبه
که ابوجهل می کفت جوق محمد بسیار نکنند چنانک یک شتر ایشانرا سیری
سازد و فایده این نمودن انکه اعدا دلیر به دام اجتهاد ایند و بالاخره
دم بدم ابهت و عظمت ایشان بر مشرکان جانفزا هر می شد که از غایت
خوف و دهشت مجال جنبش نداشتند نقلست که چون هر دو صف
برابر شدند ابوجهل کفت خداوندا ازین دو طایفه هرکدام که قطع رحم
می کنند و امر محدث در میان می آرند هلاک کردان و فی الواقع ان دعا
دعا بد بر خود می کرد و مرویست که دران روز اسود بن عبد
الاسد مخزومی از میان اعادی بیرون امد و متوجه حوض مسلمانان شد
و سوکند یاد کرد که ازانجا آب خورد و انرا خراب کند و اکرچه بر سر آن بمیرد
بعد ازانکه اهنک حوض پیش کرفت حمزه متعرض وی شد و بیک دست برد
دو پای او را پی کرد چنانکه بروی درافتاد و مع ذلک به پهلو و سینه
می خزید تا از عهده سوکند بیرون اید حمزه برسید و سرش از تن جدا کرد

ترکیب لطیف مشتمل بر ذکر بعضی اعضا

و فرمان اقتلوا الاسودین در جهاد اصغر امتثال تلقی نمود و درین مقام
استشهاد بمفهوم مثلی که درمیان عرب مشهور است مناسب می نماید نظم
بدین لطیفه ازان عاقلان مثل زده اند که مرد از این سر کوی انتباه افتد
شتر که مرک وی اید فراز بر سر چاه شود طواف کنان تا نکون بچاه افتد
بعد ازان عتبه و شیبه و پسر عتبه ولید این سه پلید در میدان
امدند و مبارز طلبیدند عبدالله بن رواحه و عوف و معوذ از
جوانان انصار بعرض ایشان رفتند پرسیدند که شما چه کسانید جواب
دادند که ما انصاریم کفتند ما را با شما هیچ کاری نیست و فریاد بر
اوردند که ای محمد همسران ما روانه ساز حضرت فرمود عبیدة بن الحارث
و حمزه و علی بروند و مهم این سه شخص پرنقص سرانجام نمایند امتثالا
لامر المطاع این شیران در بیشه محاربه خرامان شدند این سه دشمن
چون این سه دوست بدیدند مسلم داشتند که همسران کرامی اندپس
عبیده با عتبه و حمزه با شیبه و علی با ولید در نبرد امدند اول حمزه
شیبه را بسجین رسانید و علی ولید را روانه سقر ساخت و عبیده و
عتبه یکدیکر را مجروح کردانیدند آنکاه حمزه و علی بمدد رفتند و عتبه را
بعتبه سعیر فرستادند و عبیده را برداشتند و بنظر انور سیمبر بردند
و مغزی از ساقش میریخت ازان حضرت سوال کرد که من شهیدم فرمود
تو از شهدائی و سردفتر سعدایی عبیده کفت اکر ابوطالب
زنده بودی انصاف دادی که بان نظم او احق منم حیث قال شعر

وَنُسْلِمُهُ حَتَّى نُصَرَّعَ حَوْلَهُ ۝ وَنَذْهَلَ عَنْ اَبْنَائِنَا وَالْحَلَائِلِ ۝
بعد ازان سید رسل درا ستاد واصحاب را بر مقاتله تحریض نمود و
ابواب شجاعت بر وجوه سعادتشان بکشود وسوکند یاد کرد که هرکه
امروز درین معرکه درآید وجنک کند وپشت ننهد تا اورا بکشند البته
به بهشت عنبر سرشت فیروزی یابد عمیر بن الحمام مقداری خرما در دست داشت
وتناول میکرد چون این خبر بشنود کفت خوش خوش میان من وجنت
همین مانده که کشته شوم خرماها را بریخت وشمشیر برداشت وجنک
میکرد تا شهید کشت وکوییا این بیت از زبان او کفته اند که بیت
کر جدا بشنت میان من وتو جان عزیز ۝ حکم فرما که روانش ز میان برکیرم ۝
پس آتش حرب افروخته شد وسید عالم صلی الله علیه وسلم بعریش
درآمد وسعد بن معاذ شمشیر حمایل کرده با معدودی از انصار بحراست
آن حضرت قیام نمود وسرور انبیا چون نظر فرمود وقلت احبا و
کثرت اعدا معلوم کرد برخاست وروی بقبله دعا آورد وچنان
دستها برداشت که بیاض ابط اطهرش نمود وردا از دوش والا
هوشش بیفتاد وکفت خداوندا در وعده تو خلاف ودر حکمت کزاف
نیست این مسکینان را دست کیر ونظر عنایت ازین دردمندان وا مکیر
ای خدای سزای پرستش اکر این جمع را بصدد هلاک رسانی وعرصه
حیات را ازین موحدان خالی کردانی دیکر هیچ کس درین منزل ترا نپرستند
وپیکر تضرع وزاری بعتبه علیه جباری نفرستند وازین نوع کلمات

که مفاتیح خزاین فتح ونصرت بود در بارکاه اَمَّنْ یُجِیبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ
معروض میداشت صدیق از طرف قفای آن حضرت درآمد وردا باز در
کتف مبارکش کشید واورا بر سینه خود کرفت وکفت یا رسول الله الحاح
در سوال از مرتبه اعتدال میکذرد وبی شبهه وعدی که وهاب آمال
با تو فرموده بوفا مقرون خواهد شد ناکاه ان یکانه دو فرقه اَللّٰهُ
یَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ در خلوت خانه استینا سر
بی قیاس نعاس طبقات مشبکات مشکین مژه را برهم نهاد وبعد
لحظه از خواب درآمد وفرمود ای ابوبکر بشارت باد ترا که تایید
آسمانی بجهت اعزاز مسلمانی رسید وجبرئیل با هزار نفر از زره پوشان
عصمت پناه دستارها نشانه دار بسته وعلامتها بر میان شانه
کذاشته بر اسبان معلم سوار به زمین آمدند ومیکائیل با هزار سوار
همچنان در میمنه واسرافیل با هزاری دیکر در میسره لشکر اسلام نزول
کردند وبجنک کفار مشغول شدند بعد ازان قهرمان میدان اصطفا
از عریش بیرون آمد وآیت کافی کفایت سَیُهْزَمُ الْجَمْعُ وَیُوَلُّونَ الدُّبُرَ
ورد زبان کردانید واعوان دین را مژده ظفر رسانید ویک مشت
ریک برداشت وبطرف خاکساران قریش انداخت ودران فضا آیت
شَاهَتِ الْوُجُوهُ بقصد نکونساری اعدا بر افراخت وبا یاران کفت
بشتابید پس مسلمانان با امداد ملایک واسعاد مالک الممالک بیکبار
حمله کردند وابراد دمار از اشرار برآوردند وحقیقت وَمَا رَمَیْتَ

اذ رمیتَ ولکن الله رَمیٰ ظهور یافت وهفتاد نفر از مشرکان اسیر
وهفتاد نفر دیگر کشته گشتند وهیچ فردی از افراد اعادی از محلی
که پیغمبر بنام او تعیین کرده بود تجاوز نتوانست نمود وباقی قریش
هزیمت را غنیمت شمردند از آن جمله ابو سفیان چند جراحت یافته
بکوبخت وپیاده بمکه رفت وابو جهل بضرب شمشیر معاذ بن عمرو بن
الجموح ومعاذ بن عفرا نیم کشته بیفتاد وچون آتش حرب تسکین یافت
سید عالم فرمود کیست که برود وخبر ابو جهل بما رساند عبد الله بن مسعود
در میان کشتگان اورا طلب کرده بیافت وبر سینه اش نشست آن لعین
چشم باز کرد ودروی دید وگفت ای چوپانک گوسفند ما بجایی بس
سهمناک بر آمدی عبد الله جواب داد که الحمد لله که ترا باین حال دیدم
ابو جهل گفت شماتت منمای زیاده از آن نیست که شخصی بدست قوم خود
کشته شد پس بشمشیر سر ویرا جدا کرد ودر خاک خواری کشان بنظر
حضرت آورد خواجهٔ کونین بعد از تفحص وتحقیق در اداء این نعمت
حمد ربانی وشکر سبحانی بتقدیم رسانید وصحیح آنست که این فتح
در هفدهم ماه مبارک رمضان بحقیق پیوست آنگاه بفرمود تا کشتگان را
در یک محل گرد کردند وبیست وچهار نفر از اعیان قریش در چاهی دور
ناخوش انداختند وامیه بن خلف بجهة آنکه عُتُل وآماسیده بود
وبچاه نمی رفت خاک ادبار بر بالای جسم ناهموار او ریختند وهمچنان
بگذاشتند واسیران را در بند کشیدند ودر آن غزوه چهارده مرد از

اصحاب رسول شهادت یافتند شش از مهاجر وهشت از انصار و
چند کس زخم دار شدند از آن جمله زبیر را دو زخم رسیده بود وسید المرسلین
صلی الله علیه وسلم سه روز در آن منزل توقف فرمود ودر شب اول
به خواب نمی رفت اصحاب از جهة بی خوابی تفحص نمودند جواب داد که نالهٔ
عباس مرا بخواب نمی گذارد پس بند ویرا بگشودند تا حضرت آرام یافت روز
سیم بر شتر سوار شد ویاران بر سر چاه رفتند وفرد فرد محبوسان ویل را
باسم ونسب بخواند آنگاه گفت وعدی که حضرت حق با ما کرده بود یافتیم
آیا شما بموعود خود رسیدید یعنی صحابه گفتند یا رسول الله با اجساد
بی ارواح سخن میگویی فرمود بآن خدایی که روح محمد در قبضهٔ قدرت
اوست که شما از ایشان شنواتر نیستید محققان برانند که در آن ابدان
بی ادیان خلق حیوة وادراک کردند تا آن کلمات شنودند وحسرت
وپشیمانی بر ایشان افزودند بعد از آن بفرمود تا غنایم را از اسب و
شتر واسلحه وامتعه وغیرها جمع کردند وهر یک از طوایف جامعان
وحارسان وقاتلان را مدعی آن بود که غنیمت بر ایشان مسلم دارند بلا
شرکت غیر حضرت رسالت بسخن هیچکدام عمل نکرد ودر حین بازگشتن
بر سر تلی فرود آمد وانها را بر تمام لشکریان وآن هشت نفر که در مدینه
بعذر مانده یا بآنجا باز گشته بودند بامر رسول صلی الله علیه وسلم حاملچه
سابقا گذشت علی السویه منقسم ساخت وذو الفقار که شمشیر منبه
بن حجاج بود وشتر ابو جهل بجهة خاصه شریفه اختیار فرمود وعبد الله

رواحه و زید بن حارثه را از پیش بفرستاد تا مژده فتح و ظفر لشکر اسلام
به عوالی و اسافل مدینه رسانیدند از اسامه بن زید مرویست که گفت آن
روز از دفن رقیه دختر پیغمبر بازگشته بودیم پدر من زید بن رسید و خبر
شادمانی برسانید و اندوه مسلمانان بآن جهت تسکین یافت و درین محل
ترجمه رقیه بآخر می باید رسانید تا مجلس به حلیه کمال آرایش یابد بدانکه
سید عالم صلی الله علیه وسلم در اول حال میخواست که او را بعتبه بن
ابی لهب دهد و بروایتی عقد مناکحت بینهما باتمام رسیده بود که کریمه
تبت نازل شد و آن کار روبار درهم ریخت و از سر وصلت بگذشت پس
حضرت رقیه را بعثمان داد در حالتی که هر دو مسلمان بودند و در مبادی
احوال باتفاق هجرت بحبشه کردند و بعد از مدتی باز بمکه معاودت نمودند
و وقتی که اسلام در یثرب انتشار یافت ایشان پیش از مهاجرت رسالت
پناه بمدینه رفتند و ذوهجرتین شدند و مرض او و تخلف عثمان از بدر بآن
جهة معلوم شد و دانسته باشی که ببرکت آن خدمت سهم غنیمت و نیل
ثواب جهاد بعثمان رسید و وفاتش در تاریخ مذکور واقع شد و از وی
پسری عبدالله نام تولد نمود و پیش از بلوغ بعد از مادر وفات یافت
و از رقیه عقب نماند والله اعلم و چون سید بوادی صفرا رسید امر کرد
تا علی بن ابوطالب نضر بن الحارث را بدوزخ فرستاد و در عرق الظبیه
بفرمود تا عاصم بن ثابت عقبة بن ابی معیط را بکشت و آن روز که در ذو
منزل ساختند عبیدة بن الحارث بن عبد المطلب که زخم شمشیر عتبه خورده

بود و ساقش بشکسته از انجا بعتبه خلد انتقال یافت و بروایتی دیگر موت
او در وادی صفرا بوده و در منزل روحا اهالی مدینه که برسم استقبال بیرون
آمده بودند با آن سرور ملاقات کردند و ضوابط تهنیت بجای آوردند پس
سید المرسلین در باب اسیران با ارباب حل و عقد مشاورت نمود ابوبکر
باخذ فدیه مایل بود و عمر در باب قتل ایشان مبالغه تمام داشت سرور انبیا
به سخن ابوبکر عمل کرد و جمعی را که مفلس بودند و نفعی از ایشان متصور
نبود آزاد گردانید مانند ابوعزه شاعر و از انها عهد بگرفت که هرگز بجنگ
مسلمانان نیایند و با گروهی از مفلسان که نویسنده بودند مقرر ساخت
که هر یکی از ایشان ده کودک را از ابناء انصار خط تعلیم دهند و خلاص شوند
و با ارباب ثروت قرار فرمود که هر مردی علی تعدد درهم وجه بدهند از هزار
درهم تا چهار هزار و از عباس فدیه چهار نفر طلب داشت از خاصه او
و دو برادر زاده اش عقیل و نوفل و هم سوگندش عتبة بن عمرو بن جحدم
عباس گفت من مسلمانم و درین معرکه باکراه حاضر گشته ام و مع ذلک هیچ ندارم
فرمود اسلام تو حق تعالی میداند و بظاهر با ما محاربه می نمودی و از آن
وجهی که به ام الفضل سپرده فدیها ادا کن عباس دانست که آن مغیبی بوحی
بر حضرت منکشف شده فدیه چهارگانه را قبول کرد و اسلام در جنان
جان مستحکم گردانید نقلست که سید عالم صلی الله علیه وسلم
در باب اسیران با یاران سفارش به نیکویی فرمود و به یک روز پیشتر
از لشکریان به شهر در آمد بعد از نزول در مدینه اسیران به مکه فرستادند

تا وجوه فدیه ایشانرا بمدینه آوردند وتسلیم نمودند ازان جمله ابو العاص
بن الربیع شوهر زینب دختر پیغمبر پیش حلیله خود فرستاد وچیزی طلبید
او گردن بندی که از خدیجه میراث یافته بود روانه ساخت بعد ازانکه
به مجلس نبوت پناه آوردند انرا بشناخت وبگریست اصحاب چون حال
معلوم کردند عقد را باز به ابو العاص دادند واز فدیهٔ او بگذشتند انگاه
بمراجعت بجانب مکه مرخص گشت بشرط انکه زینب را بخدمت حضرت فرستد
وچون بمکه رسید بوعده وفا نمود وزینب را بمدینه فرستاد واسلام
میان زوج وزوجه جدایی انداخت وبعد از چند سال که ابو العاص
بملازمت سید انبیا رفت ومسلمان شد وشرح ان طول وعرضی دارد
ودر مجتبی مبین گشته زینب را بنکاح اول یا به عقد جدید باو ارزانی
داشت وبعد ازانکه معاملهٔ فدیهٔ اسیران بمقطع رسید جبرئیل آمد وکریمه
مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا
وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ بر حضرت خواند واز مضمون ان چنان معلوم شد
که اخذ فدیه مناسب منصب نبوت نبوده زیرا که بحسب ظاهر ازان میل
بدنیا مفهوم می گردد واخر بران قرار گرفت که عنایت ربانی برحمت امت
پیغمبر آخر زمانی متعلق شده واگر چنین نبودی اخطار عظیمه بران
دادو ستد مترتب می گشت لقوله تعالی لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ
فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ مع ذلک سید انبیا ازان جهة ملال تمام
یافت وبسیار بگریست ونص قرانی خبر میدهد ازانکه ان همه تشویش

وتفرقه که در روز احد بمسلمانان رسید از همین ممر بوده والله اعلم ارباب
سیر آورده اند که بعد از انهزام لشکر کفار چیشتران خبر انکسار آن طایفه و
قتل صنادید قریش باهالی مکه رسانید واز ان غبن وغصه بعد از گذشتن
یک هفته ابولهب بزاویه هاویه منتقل گشت وبدانکه در شرح واقعهٔ
بدر روایات متنوعه واقوال مختلفه غیر ازانچه مذکور شد بنظر رسیده
وچون اوراق مجالس درج الدرر تحمل بیش ازین ندارد تحقیق وتنقیح
انها حواله به نسخه مجتبی است والله الموفق منقولست که در همان
وقت که لشکر اسلام در بدر بر قریش غلبه یافتند رومیان بر فارسیان
غالب شدند وچون این خبر خوش به اصحاب سعی رسید فرح وشادمانی
ایشان مضاعف گشت وابو بکر صدیق در هنگام فرصت از قبیل ابی بن
خلف شترها که بآن گرو بسته بود وبرده بستد ودر تحقیق این ایات
بینات مومنانرا امیدواری تمام ووثوق بانتظام حاصل شد ودر نظر
ایشان معین ومبرهن نمود که دستگیر افتادگان بوادی نامرادی الله است
عذر پذیر آوارگان غم پرور دی شادی الله است ستار عیوب بی کسان
الله است غفار ذنوب مفلسان الله است شافی دردمندان مبتلا
الله است معافی مستمندان بی سر و پا الله است نظم

معبود همه در دو جهان الله است ◦ مقصود همه ازین وان الله است
دانم بیقین که سالک راه ترا ◦ در چشم سپهر ودیده جان الله است

واگر از پریشانی جمع شوی وباستماع سخن این ممتحن یکی تن سمع شوی

در حرفیه اين مجلس شريف حرف بر تو روشن سازم كه جميع خيرات
ومبرات وتمام لذات ومسرات بندگانرا بامداد ومعونت الله است
فاقول وبالله التوفيق ا ارسال نسايم كرامت وانشار سحاب
امن واستقامت از آثار انارت الله است وَاللّٰهُ الَّذِي اَرْسَلَ الرِّيَاحَ
فَتُثِيرُ سَحَابًا ب بعثت انبياء مرسل وبعثت اصفياء كمل نتيجه بسط
بساط بركت الله است فَبَعَثَ اللّٰهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ ت
تمهيد تباشير توبه تايبان به تا ابد وتوفيق وتقويت الله است
ثُمَّ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ث ثوران ثبات مومنان درين جهان و
دران جهان ثمره تقدمه تثبيت الله است يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا
بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ج جمعيت ليل و
نهار وجامعيت خزان وبهار بجعل جناب الله است اَللّٰهُ الَّذِي جَعَلَ
لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ح حراست حال ومال و
حقيقت حرام وحلال بحمايت وحفظ الله است فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ
اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ خ خبايای خزاين آسمان وزمين وخصوصيات خيرات
اولين وآخرين خوشه از خرمن خلق الله است اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ
سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ د درجات دولت ديني ودنيوي
ودواء درد صوري ومعنوي دقيقه از دقايق دعوت الله است
وَاللّٰهُ يَدْعُوا اِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِاِذْنِهِ ذ ذهاب ذنوب
نور منافقان ذنابه ذم الله است ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ

ر رمي رمال از راحت رسول نجمه رنج دشمنان وراحت دوستان
رايحه ارواح رحمة الله است وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى
ز زيادتى زكاء زاهدان زينتى از زايجه زينت الله است ولكن
اللّٰهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ س سرعت سير محاسبه سالكان سرى از سرايه
سماحت الله است وَاللّٰهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ش شهرت شهود شب
خيزان شمه از شرح شهادت الله است وَاللّٰهُ شَهِيدٌ عَلٰى مَا تَعْمَلُونَ
ص صباحت صفحات صفوت صدر صفته صفا اثر صيت صلوات
الله است اِنَّ اللّٰهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ض ضيا رضما برندكان
از ضيافتخانه بى ضنت ضرب المثل الله است وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ
لِلنَّاسِ ط طابع طبيعت نى طالعان طليعه طلوع طبع الله است
بَلْ طَبَعَ اللّٰهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ ظ ظهور ظرافت ظرفا بى ظلمت
در كنف ظل رحمة الله است وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا ع
علو علم عالمان عامل عارفه از عوارف وعنايات الله است يَرْفَعِ
اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ اُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ غ غواشى
غفران غفلات اصحاب غباوت غصنى از اغصان غنى بى غايت
الله است اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ف فاتحه فتوح اهل
فقر وفاقه فضله از فواضل فيض فتح الله است مَا يَفْتَحِ اللّٰهُ
لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ق قابليت قمه قته قربت
قدسيان قرينه قبول الله است اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ

عَنْ عِبَادِهِ ك كفايت كاركاينات كرشمهٔ كرم الله است وَكَفَى
بِاللهِ وَكِيلًا ل لذت لوايح لب تشنكان باديهٔ لجمع الله
لمعهٔ از لمعات لطف الله است الله لطيف بِعِبَادِهِ م محمدت
متابعان ملت مرحومهٔ محمديه از موايد منن الله است لَقَدْ مَنَّ اللهُ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
ن نويد نجاح نبوت احمدي نتيجهٔ از نتايج نصرت الله است
وَيَنْصُرَكَ اللهُ نَصْرًا عَزِيزًا و وجاهت واصلان ممالك وحدت
وظيفه از وظايف ولايت الله است اَللهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا
ه هزت هنرمندان هو پرست هديهٔ از هدايت الله است
وَاللهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ى يقين ويقظهٔ
يك دلان يك رنك يثربي آب از يمن يسر وافى يسار الله است
يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ اكر ميخواهي كه از ميمنت اين ميسر نصيبى تمام
بيابى بيا وبه ان يكانهٔ مكى نسب يثربي لقب يارى بيدا كن واز
ميان دل وجان بكو صلى الله عليه

شعر

خِيَارُ الْوَرَى مَا إِنْ سَمِعْنَا بِمِثْلِهِ ❀ بِهِ زُيِّنَتْ دُنْيَا وَأُخْرَى وَبَرْزَخُ
خِتَامُ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ مُحَمَّدٌ ❀ وَلَكِنَّهُ فِي أَوَّلِ الْفَضْلِ يَنْسَخُ
خَصَايِصُهُ لَمْ يُؤْتِهَا اللهُ مُرْسَلًا ❀ فَضَايِلُهُ أَعْلَى وَأَسْمَى وَأَشْمَخُ
هركه نه روآورد براه محمد ❀ كى بودش راه در پناه محمد
هستى بود از دو كون اكرچه نطاهر ❀ خاك مدينه است تكيه كاه محمد

ولا يريد بكم العسر

داد زخيل مسومين مددش حق ❀ ضعف چو شد لاحق سپاه محمد
كوكبهٔ حسن آفتاب شكست ❀ شعشعهٔ طلعت چو ماه محمد
چون كه دعوت زبان كشاد بدعوي ❀ بوده حجر با شجر كواه محمد
با كنه همچو كوه چشم شفاعت ❀ باشدم از عفو كوه كاه محمد
خرم شود وشد تمام بشر را ❀ نيم شرر بس زبرق آه محمد
لَيْسَ كَلَامِي يَفِي بِنَعْتِ كَمَالِهِ ❀ صَلِّ إِلَهِي عَلَى النَّبِيِّ وَآلِهِ

المجلس السابع من كتاب درج الدرر ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على معلي معالم الغزو والجهاد ومحيي مراسم المقاتلة
مع ارباب الكفر والعناد سيد الانبياء وسند الامجاد محمد
المصطفى المجتبى صاعد مصاعد الاستقامة وراقي مراقي السداد

الحمد لله الحمد لله الذي ارسل رسوله بالهدى ودين الحق
ليظهره على الدين كله وامطر من سحاب العز والكمال وغمام المن
والافضال على مفارق صورته ومعناه تكميلا لمقصده ومغناه
سجال وبله وطله شهر سيوف شجاعته الغلبية من اغماد التأييد
والتوفيق واظهر رماح براعته السنية في ميدان التأكيد والتحقيق
بيا من الفضل المبين كثره وقله حلى عساكر دولته المنصورة بمقدمة
النصرة والفلاح وجناحي الفتح والنجاح وساقة القوة والطاقة
والقلب الفارغ عن الغنى والفاقة محفوفة بجنود الفوز و
الظفر وجلى غياهب الكفر والضلال ودياجير الظلم والنكال
ببوارق شوارق شريعته الغراء طالعة من افق صدق الخبر دقه
وجله اوضح بحجته الباهرة وحجته الزاهرة الطرائق والسبل
ومدحه في القرآن المبين المعجز المستمر على تعاقب السنين الذي
سخر ببساط امره ونهيه شماس الطبايع الابية المجبولة على فنون
الجور والعصبية وصيرها موصوفة بالذلل فقال جل وعلا
تبارك وتعالى وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل ولا يخفى

ان آدم ومن دونه تحت لوايه وهم آمنون في ظله ونشهد ان لا
اله الا الله وحده لا شريك له شهادة عبد صادق في عهده واله
ونشهد ان محمدا عبده ورسوله وحبيبه وخليله الذي هو خير
خلق الله في حرمه وحله صلى الله عليه وعلى آله واتباعه وصحبه
واشياعه وحبه وخله من ذوي قدر جلي ابي بكر وعمر وعثمان وعلي
وسبطيه وقرتي عينيه وعلى جميع المهاجرين والانصار والتابعين
الاخيار وسلم تسليما كثيرا

الحديث

بسم الله والحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله اما بعد فقد اتصل
سندي بمعاضدة الايمة الاثبات العدول ومعاونة الاجلة
الثقات الفحول الذين اقدامهم في تحقيق مسالك الضبط والاتقان
مستقيمة وطباعهم في تدقيق مراتب الصحاح والحسان سليمة حافظا
عن حافظ وضابطا عن ضابط الى ان ينتهي السند الى عبد الله بن عمر
رضي الله عنهما قال فرض رسول الله صلى الله عليه وسلم
زكوة الفطر صاعا من تمر وصاعا من شعير على العبد والحر
والذكر والانثى والصغير والكبير من المسلمين وامر بها
ان تؤدى قبل خروج الناس الى الصلوة حديث صحيح متفق على
صحته صدق رسول الله

لغت

سالكان مناهج فرايض وسنن وسالكان مدارج صحيح ومرفوع وحسن رضوان
الله تعالى عليهم اجمعين چنين روايت مى كنند از حضرت بانصرت

ترکیب بدیع مشتمل بر اصطلاحات فن معانی وبیان

مقنن قوانین خیرات ومبرات معین افانین مثوبات ومسرات آن معمر
محترم محتشم ان دین پرورخورشید متابع انجم حشم نور او خمیرمایه
هستی ومحبتش پیرایه خدا پرستی از ممالك نبوت موسی را مصری رسید
واو را مدینه در مسالك فتوت نصیب اوکتابی امد وقسم نوح سفینه
آن کشتن بارگران بی معونت یاری گران که انا سنلقی علیک قولا
ثقیلا ان کوشش مقام بیداری درمعرکه شبهار تاری که قم اللیل
الا قلیلا **نظم** رسول امین محرم کردگار

کز و گشت بنیاد کون استوار ❁ وجودش جهانرا کلید آمده
جهان ازپی او پدید آمده ❁ به لوح کمالش معانی فزون
بمعنی دو حرفی ازان کاف ونون ❁ همه هستی عالمش زیردست
که هست ازپی اوشده هرچه هست ❁ شده چرخ اطلس نه باش فرش
زکرسی قدرش یکی پایه عرش ❁ دونیّر زیك نوراو پایه
دوعالم زیك ذات او سایه ❁ چراغ جهان ذات پرنوراو
خط شرع طغرای منشور او ❁ سلطان جهان بالش اصطفا اکمل
وافضل انبیا مکرم مهتدی محمد مصطفی علیه شرایف الصلوات
الزکیه ولطایف التسلیمات والتحیة تمنی ان دارم که شرح این
حدیث بطریقی که مطابقه باواقع دران مرعی باشد بعرض حاضران
رسانم وحکمی که مورد امرونهی ومهبط الهام ووحی دردین مسئله
که از تشبیه وتمثیل عاری است وبرسنن وضوح وظهور جاری ایجاب فرمود

ذکر وجوب زکوة فطر بمذهب امام اعظم رحمه الله

آشکارا گردانم اول مستمع باش تا معانی کلمات مرویه بعبارتی بدیع که
از ایجاز مخل واطناب ممل خالی وبضروب استعارات وکنایات حالی
باشد باتو بیان کنم اگاه از اخبار طبلا دبه آنچه وظیفه مجلس امروز
تواند بود درنظر اولو الاستماع عیان کنم بدانکه حدیثی که روایت کرده ام مسند
با بن عمرست ومسند الیه حقیقی اش سید البشرست درصحت اسناد
آن شبهه نیست لا بالحقیقه ولا بالمجاز اکنون تو لحظه لحال خود پرداز
واگر درحطلبی داری این خبررا مرآت ملاحظه بصیرت ساز که از احوال
متعلقات نعلت یکی صدقه دادن فطرست که عدیل زکوة انعام
وعروض تجارت وفضه وبتراست وتعیین ان فضل نزد ارباب وصل
قصر عمل را معمور می گرداند وبگوش هوش ارباب صدق خبر می رساند
که اگر از اهل افرادی وبی قلبی انشاء این کار خیر می نمایی بطریق استعمام
معلوم فرمای که این صدقه برکیست وازچیست تا فند جواهر زواهر خبر
واثر انهدا لصحابه عبد الله بن عمر میگوید واجب ولازم وفرض ومحتم
گردانید پیغمبر خدا ودین پرور رهنما زکوة فطررا یکصاع از خرما یا ازجو
بربنده وازاد ومرد وزن وکوچک وبزرگ از اهل اسلام وفرمود که ادا
کنند آنرا وبرسانند به مستحقان بیش ازانکه مردم بنماز عید بیرون
روند این ترجمه حدیث است ولخته اکنون فتوی فقها وائمه حنیفیه
وشافعیه بران انعقاد یافته انکه بمذهب امام اعظم درصبح روز عید
رمضان برهر آزاد مسلمان که مالک نصاب زکوة باشد وزیاده اید از

مسکن و لباس و متاع خانه و اسب و سلاح و بندکان خدمت و آنچه
حاجت اصلیه شخص بآن اتمام یابد واجب شود که از جهة خود و طفل
فقیری که داشته باشد و از بندکانی که خدمت او کنند خواه موفر و خواه
کافر و از مدبر و ام ولدی از برای زوجه و فرزند بزرك و طفل غنی
و مکاتب نصف صاعی از کندم یا از آرد کندم یا از سویق یا از مویز
و صاعی از خرما یا جو بتمام مستحقان و مصارف زکوة یا بیک صنف
از ایشان رسد و صاعی هشت رطل و رطلی ببیست استار است چنانك
چار من باشد و هر منی صد و هشتاد مثقال بود و علماء ایشان تقدیم
و تاخیر مطلقا در اداء این صدقه جایز داشته اند و بمذهب امام
شافعی بغروب آفتاب در روز آخر رمضان و بدخول شب اول شوال
واجب شود بر هر مسلمان آزاد موسر که بجهة خود و هر که نفقه انکس
برو واجب باشد به شرط اسلام یک صاع از اجناس عشریه یا از کوشت
یا از شیر یا از قوت بدهد و در هر بلدی غالب قوت آنجا در حین وجوب
متعین باید داشت و عدول به ادنی جایز نباشد مکر با علی بشرطه
و بسیاری که درین محل اعتبار دارد مالك بودن است بر مقدار فطره
بعد از قوت او و هر که شرعا در مؤنت او باشد در شب و روز عید
و بعد از پوشش و مسکن لایق ایشان و بعضی از فقهاء شافعیه دین را
معتبر نمی دارند و جمعی اعتبار می کنند و صاعی ششصد و نود و سه درهم
شرعی یا ششصد و هشتاد و پنج درهم و پنج سبع درهمی بود و مصرف

ذکر وجوب لزوم فطره بمذهب امام شافعی رحمه الله

فطره مصارف هشت کانه زکوة است بعینها و عددها و شرایطها و عجزها
و بجزها و اکر کسی مالك یک فطره بیش نباشد از جهة خود بدهد و مالك
دو فطره یکی از برای خود و یکی از بهر زوجه اخراج نماید و در زیاده بران ترتیبی
معین واقع نشده و مستحب است که بیش از نماز عید فطره بدهند و تاخیر
از روز عید حرام است و قضا بعد از آن واجب والله اعلم و باید که بدانی
که از نقل مذهبین که مذکور شد چنان معلوم میکردد که تحقیق کلام ابن عمر
حیث قال فرض رسول الله صلی الله علیه وسلم علی العبد والصغیر
محتاج به شرحی وافی و بسطی کافی است و فروع و زوایا و اختلاف دیکر
مذاهب که تعلق بمسئله فطره دارد در نسخه مجتبی منقح کشته و درین مجلس
همین مقدار تمام است چه غرض کلی ما اتمام اجازت وقایع میلادی است
کوش هوش مستمع دار و خاطر حاضر مجتمع کمار و از سر صدق و اخلاص
بامید نیل خلاص بکو صلی الله علیه نظم زنوا فضل کل الرسل مع فضل احمد
تروا فضله عن فضلهم یتمیز ∴ زمام المعالی فی یدیه مقلب
و اعلامه فی ذروة العز ترکز ∴ بیش دو کوکبه انبیا ∴
کوکبه اش از منزلت کبریا ∴ کرده لوا نصب در ایوان هو
تحت لوا آدم و من دونه ∴ کون و مکان در خط امکان او
کاینه ز کان کهر کان او ∴ از حد ناسوت برون تاخته
بر خط لاهوت وطن ساخته ∴ ماه ز سیرش اثری یافته
تاب نیاورده و بشکافته ∴ بار خدایا بحق آن رسول

232

ذکر سریه عمیر بن خرشه

کین سخنی چند کن از من قبول ✿ ارباب سیر و موالید طیب الله ثراهم چنین آورده اند که در بیست و پنجم رمضان سال دوم از هجرت سید المرسلین علیه الصلوة والسلام من الله رب العالمین عمیر بن عدی بن خرشه را تعیین نمود که برود و عصما دختر مروان یهودیه را که عیب و هجو مسلمانان می‌گفت و پیغمبر را ایذا می‌کرد هلاک گرداند بموجب فرموده حضرت در شب بمنزل او رفت و فرزندی چند پیش داشت و در حوالی وی بودند از آن جمله یکی در کنار نشانده شیر می‌داد پس آن کودک را دور گردانید و شمشیر بر سینه وی نهاد و از پشتش بیرون کرد و بمدینه بازگشت و نماز صبح به جماعت نبوت شعار بگزارد و خبر قتل دشمن به دوستان رسانید حضرت فرمود در واقعه او دو گوسفند بر هم شاخ نزنند و این مثل پیش از پیغمبر بر زبان هیچ بلیغ نگذشته بود و چون دو روز از ماه رمضان باقی بود اصحاب را خبردار گردانید از فرضیت زکوة فطر و آنکه کرا می‌باید داد و از چه مقدار باید داد چنانکه سابقا گذشت و در روز اول شوال این سال نماز عید فطر گزارد و در منتصف شوال مذکور غزوه بنی قینقاع واقع شد و سبب این جهاد آن بود که چون لشکر اسلام سالما غانما از بدر مراجعت نمودند یهود را عرق حسد برخاست و گفتند محمدیان با جمعی محاربه کردند که در علم حرب ماهر نبودند اگر با ما از طریق مسلوک دارند سزای خود بینند و هرگز از شاخ امید کلی بمراد نچینند اتفاقا زنی از مسلمات در بازار

اخبار زکوة فطر و نماز عید فطر

ذکر غزوه بنی قینقاع

قینقاع بدکان زرگری رفت و بجهت راست کردن حلیه خویش شخصی از آن طایفه از قفای آن ضعیفه چنانکه او نداند بیامد و بند ازار وی را بگشود وقتی که برخاست عورتش منکشف شد حاضران بخندیدند مردی از مسلمانان در آن میان بود شمشیر بکشید و آن جهود ک را بکشت جماعت یهود بنی قینقاع بآن بهانه عهدی که با پیغمبر بسته بودند در زمان مواخاة مهاجر و انصار بشکستند و یاغی گشته در حصار خود متحصن شدند و روایتی هست که چون حکایات مزخرفه یهود بعرض سمع رسید و قوت شامه نبویه روایح خیانت از گفت و گوی از طایفه بشنید ایشان را در بازار قینقاع جمع کرد و فرمود بر عهد ثابت باشید و الا آنچه قریش دیدند بشما نیز خواهد ~~نیز خواهد~~ رسید قبول ننمودند و در جواب رسالت مآب سخنان چند آمیز بگفتند بعد از آنکه خیانت و نقض عهد آن سست پیمانان نزد پیغمبر درست شد و کریمه وَاِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ اِلَيْهِمْ عَلٰى سَوَآءٍ نازل گشت ابولبابه را در مدینه خلیفه ساخت و با لشکر بیرون رفت و علم سازکرد و به حمزه داد و در نصف آخر شوال به محاصره آن گروه بی‌شکوه اقدام نمود مضطر شدند و چون ایشان حلفاء خزرج بودند عبدالله بن ابی بن سلول از اعیان قبیله مذکوره بجهت آن قوم از پیغمبر درخواست نمود در اول حال مقبول نیفتاد و آثار غضب در رخسار با انوار سید ابرار ظاهر شد مع ذلک منافق

یهود م

در ابرام افزود و گفت دست نمی‌دارم تا وقتی که در شان من احسان فرمایی
سیصد زره پوش و چهارصد مرد دیگر که تا غایت مرا از احمر و اسود نگاه
داشته اند نتوانم گذاشت که تو در یک بامداد همه را مقتول سازی
پس سید المرسلین خون ایشانرا به عبد الله ابی بخشید مشروط بانکه
اموال و اسلحه بگذارند و از عرصه مدینه بیرون روند و مقرر فرمود
که عبادة بن الصامت آن جماعت را از سر حد ذباب بگذراند پس [illegible]
اذرعات رفتند و منقولست که در انجا هم نپاییدند و باندک مدتی
هلاک شدند القصه جهات ایشان غنیمت گشت و قولی آنست
که اول غنیمتی که بحکم رسول صلی الله علیه و سلم مخمس ساختند این بود
نقلست که آلات زرگری و سلاح فراوان در آن حصار بیافتند
و انجا سید عالم صلی الله علیه و سلم بجهة خاصه شریفه سه کمان
کتوم و روحا و بیضا و دو زره صغدیه و فضه و سه شمشیر قلعی
و بتار و دیگری و سه نیزه اختیار فرمود انگاه از غنیمت خمس جدا
کرد و باقی را بر اصحاب منقسم کرد اند و محمد بن مسلمه را بقبض
اموال بنی قینقاع تعیین نمود و خود بمدینه سکینه باز گردید و در
اوایل ذی الحجه این سال غزاة السویق واقع شد نزد مورخان شهرت
یافته که بعد از غزوه بدر ابو سفیان نذر کرده بود که تا از محمد انتقام
نکشد روغن در موی نمالد و با زن صحبت ندارد پس دویست مرد از
قریش اختیار کرد و متوجه مدینه شد شبهنگامی بمنازل بنو النضیر رسیدند

ذکر غزوه سویق

حیی بن اخطب آن بی راهانرا در خانه خود راه نداد اما سلام بن مشکم
در بروی ایشان بگشود و مهمانداری نمود بعد از انکه خبر محمد با ان
ازو تحقیق کردند سحرگاه سوار شدند و تا عریض برفتند و از ان محل
تا یثرب سه میل راهست و بعضی انخانها انجا خراب کردند و در ختی
چند خرما بسوختند و معبد بن عمرو انصاری و اجیر ویرا بکشتند
و ابو سفیان چنان پنداشت که سوگند خود راست گردانید و چون
خبر به پیغمبر رسید ابو لبابه را در مدینه بخلافت تعیین فرمود و
با دویست مرد از مهاجر و انصار از عقب مکیان برفتند ابو سفیان
و رفقاء او را معلوم شد که لشکر اسلام می رسند متوجه مکه شدند
و خود را سبک می ساختند و سویقها که بجهة توشه همراه داشتند می
انداختند و مراکب را به جد تمام می تاختند مسلمانان می رسیدند
و انبانهای سویق بر می چیدند بنابرین بغزاة السویق ملقب گشت و در آن
غزوه دوستان و دشمنان بهم نرسیدند و بعد از پنج روز بمدینه باز
گشتند و در اواخر این سال زکوة مال در نقدین و انعام و اقوات
معشره و عروض تجارات فرض شد و تفصیل مسایل و مباحث
ان کار فقهاست و درین محل اشارتی کافی است و الله اعلم ه و در
منتصف محرم سال سیوم غزاة قرقرة الکدر واقع شد و باعث برین
قضیه ان بود که خبر بحضرت رسالت رسید که قبایل بنی سلیم بر سر
آبی که انرا کدر میخوانند گرد آمده اند پس ابن ام مکتوم را در مدینه

ذکر وجوب زکوة

حوادث سال سیم هجرت

ذکر غزوه قرقرة الکدر

خلیفه کرد ایند وعلم بعلی بن ابوطالب داد وباجمعی از اصحاب بقصد
ایشان روانه شد جون به ان منزل رسیدند دشمنان کریخته بودند
وشتران را کذاشته نقلست که با نصد شتر بیشتر بدست
مسلمانان افتاد وهمراه بمدینه اوردند ومدت غیبت ایشان دران
غزوه یا نزده شب بود بعد ازان غالب بن عبد الله لیثی را با سریه
به سر غطفان وسلیم فرستاد به ایشان رسیدند وبا یکدیکر مقاتله
نمودند وسه نفر از اهل اسلام بقتل امدند وباقی به سلامت با غنیمت
بخدمت سید رسل صلی الله علیه وسلم مراجعت کردند ودرین سال
عثمان بن عفان را به خلافت مدینه مقرر فرمود وبا جهارصد و
بنجاه نفر از یاران بقصد غطفان توجه نمود اعادی جون بشنیدند
طریق فرار مسلوك داشتند ودر شواهق جبال متحصن کشتند غورث
بن الحارث از فوج دشمنان کمین کرد وپیغمبر در پای درختی بخواب
رفته بود مجال یافت وبا شمشیر کشیده به بالین حضرت امد فی الفور
بیدار شد وویرا بان حال بدید پس غورث با سید عالم کفت من یمنعك
منی یعنی کیست که شر مرا از تو باز دارد ودرین مقام غالبم نکذارد
فرمود الله خدای است آنکه نکاه دارنده همکنان وملجا وملاذ
عالمیان است انکاه سید انبیا برخواست وبر سینه او زد جنانکه
شمشیر از دستش بیفتاد ودر روایتی هست که جبرئیل ان مهم بساخت
فی الحال رسول ثقلین شمشیر برکرفت وفرمود من یمنعك منی یکو

ذکر سریه غالب بن عبد الله لیثی

ذکر غزوه غطفان وانمار

ای غورث که کیست که ترا از دست من خلاص کرداند جواب داد
که هیچکس را نمی شناسم ونمی دانم در زمان عفو محمدی را بکار اورد و
کفت سر خود کیر وبرو که ترا بخشیدم غورث انفعال یافت وبعرض
رسانید که تو از من بهتر رفتی وکمال احسان بعمل اوردی بس بی
توقف به اسلام درامد ومهم وی بهر نوع که بود برامد ارباب تفسیر
برانند که سبب نزول آیه کریمه یا ایها الذین آمنوا اذکروا نعمة
الله علیکم اذ هم قوم ان یبسطوا الیکم ایدیهم فکف ایدیهم
عنکم قصه غورث بوده وجون اعدا بدست نمی امدند از انجا
بمسکن مالوف بازکشت وایام غیبت دران سفر به یازده روز رسید
ودرین سال بمسامع علیه نبویه رسانیدند که کروهی از بنی سلیم
در بحران از نواحی فرع اجتماع نموده اند بس ابن ام مکتوم را خلیفه
کردانید وبا سیصد نفر بقصد ایشان متوجه کشت جون به بحران
رسید اشرار متفرق شده بودند وملاقات ناکرده ازان منزل
معاودت فرمود ودرین سال کعب بن اشرف یهودی را بقتل آوردند
واصل پدر او از قبیله طی از بنی نبهان ومادرش از یهود بنی النضیر
بود منقولست که جون فتح بدر واقع شد کشتن قریش و
نکبت ایشان بر وی دشوار امد وجهة برسش ان جماعت بمکه رفت
ویک یک را به انتقام از لشکر اسلام تحریض نمود وبمنزل خویش باز
کشت سید عالم از احوال او وقوف یافت وبا زمره یاران ورهط دو

ایدیهم

ذکر غزوه بحران

ذکر قتل کعب بن اشرف یهودی

داران فرمود کیست که کار کعب بن اشرف بسازد و نبیا زحیوتش
براندازد محمد بن مسلمه بعرض رسانید که این کار منست حضرت پرسید که برو
فرمود چرا بی کاری مگر نمیدانی که بهتر از من مهمی نداری جواب داد
که اگر رخصت می فرمایی که هرچه خواهم بگویم از عهدهٔ اتمام آن بیرون
می توانم امد فرمود آنچه بگویی بر تو نگیرند و عذر در دستت ببند بدن
بعد از ان محمّد بن مسلمه و ابونایله و حرث بن اوس بن مُعاذ و ابو
عبس بن جَبْر با جمعی دیگر باتفاق مکمّل و مُسلّح روان شدند وقتی
که بنواحی حصار او رسیدند ابونایله را که برادر رضاعی کعب بود از
پیش بفرستادند تا با او مقدّمه ترتیب کند پس بمجلس کعب درآمد
و گفت سخنی بامانت بتو می سپارم بشرط انکه مخفی داری و با هیچ آفریده
درمیان نیاری قبول نمود و به تفحّص ان مشغول شد ابونایله گفت
ما از مصاحبت این مرد یعنی پیغمبر بغایت به تنگ آمده ایم اکثر قبایل
با ما دشمن شده و آمد شد تجار درین دیار کم گشته و روزگار به ضیق
و عُسرت می گذرانیم کعب خوش وقت شد و گفت مرا این معنی مکرّراً
با تو اظهار می کردم و نمی شنودی ابونایله جواب داد که این زمان قضیّه
کلّه واقع شده و تغییر ان تدبیری وافی میطلبد حالیا کرم کن و مقداری
طعام بقرض بما رسان که در وثیقهٔ ان گرو بدهیم و منتّهم قبول کنیم
گفت خوش باشد زنانرا مرهون سازید ابونایله گفت این امر بس شنیع
نماید و چنین کاری از دست که براید و حال انکه تو بحسن و جمال معروفی

شاید که بوحشتی شود گفت فرزندانرا رهن کنید جواب داد که ازین عمل
عار و عیب بایشان عاید گردد اگر صلاح دانی سلاح را بجای آن رهن
کنیم و مع ذلك شبهنگام بیاریم و بسپاریم تا این معامله بمجامله نگردد
و شهرت نیابد به تدبیر تمام کعب به آن معنی راضی شد در زمان
ابونایله بنزد یاران معاودت نمود و به ایشان رسانید که مهم بچه کیفیت
قرار گرفته پس در شب باتفاق بیامدند و در حصار بزدند و در ان ولا
کعب نو داماد بود و با خاتون عشرت می کرد چون خبر یافت که اصحاب
آمده اند خواست که با ایشان ملاقات کند زنش فغان برآورد که
زنهار نروی که من ازین آواز بوی خون می شنوم کعب گفت محمد بن
مسلمه و برادر رضاعی من ابونایله بکاری تشریف داده اند بضرورت
بایشان می باید رسید و اگر کریم را در دل شب بخوانند که ویرا بطعنه
زنند البته جوابش باید داد و الّا مردم بر وطعنه زنند پس از حصار
فرود امد و محمد بن مسلمه با رفقا مقرّر کرده بود که من موی ویرا محکم
می گیرم شما تیغ برانید بعد از انکه ملاقات نمودند و در تمهید قواعد
تحیت افزودند محمد گفت عجایب بویی مرغوب از تو می وزد جواب داد
که خوش بویی من غریب مدان زیرا که اعطر زنان عرب در نکاح مراست
گفت اگر کرم فرمایی و کمند گیسوی خود را بمن مستمند بسپاری تا انرا
ببویم ع کرده باشی رحمتی وانکه بجای خویشتن • رخصت داد که
اوّل تو ببوی و مشام خود را معطّر ساز • انگاه دماغ رفیقانرا باین

هدیه بنوان بس موی ویرا یکبار به بوسید و دیکر بار مکرّر کردانند در کرّت
ثانیه آنرا محکم بکرفت و با مصاحبان کفت دریابید شمشیرها در و بستند
امّا در بدن حال مهم ساختن نتوانستند محمد بن مسلمه شمشیر خود را
بکشید و شکمش تا پایان بدرید ان سک بانکی چنان فاحش بکرد که
تمام اهالی حصار خبر یافتند و اتشها روشن کردند در ان حالت سرّ
این معنی محقق کشت که مصراع مه نور می فشاند و سک بانک میکند
ازیشان منقولست که کفتند ما کار خود بساختیم و راه کریز بپیش کرفتیم
امّا حارث بن اوس را زخمی از شمشیرهای یاران خود رسیده بود بان
واسطه ما زودتر به مخلص آمدیم و اورا توقف واقع شد بضرورت
زمانی درنک کردیم تا بما ملحق کشت ویرا برداشتیم و بخدمت پیغمبر
رسانیدیم و خبر قتل دشمن و جراحت دوست در مجلس نبوت پناه
معروض ساختیم باب دهان مطهر مرهم زخم حارث ارزانی
فرمود تا بسلامت باهل خود رسید چون بامداد کردند زلزلهٔ
سیاست تمام قبایل یهود را در اضطراب انداخته بود پس سیّد
المرسلین حکم فرمود که بهر جهود که ظفر یابید خون ویرا بریزید و
در اذیال فتح و نصرت آویزید محیّصة بن مسعود به ابن سنینه یهودی
که از تجار ایشان بود رسید و بی تعلّل اورا بکشت برادر محیصه
حویّصه نام مشرک بود زبان طعن برو بکشود و کفت شرم نداشتی
که این شخص را مقتول ساختی و حق نعمتش نشناختی اکر تحقیق کنی

ذکر ارسال سریه زید بن حارثه

ذکر قتل ابو رافع تاجر حجاز

بسیار فربهی از فربهی او در شکم خویش یابی محیّصه جواب داد که اکر انکس که
مرا بقتل او فرموده بکشتن تو امر کند فی الحال بآن کار ذنی انکار قیام نمایم یعنی
حکم خدا و رسول را اطاعت نموده ام و ابواب بهشت بر روی خود کشوده
ام سخن محیّصه در باطن حویّصه موثر افتاد و بی توقف مسلمان شد و درین
سال ارسال سریه زید بن حارثه واقع شد مورخان اورده اند که بعد از
واقعهٔ بدر قریش از آمد شد شام منهزم کشتند و توجه بجانب عراق
اختیار کردند ابو سفیان و صفوان امیه با جمعی بطرف کوفه میرفتند پیغمبر
معلوم فرمود و کروهی از اصحاب جدا کرد و زید بن حارثه را امیر ایشان
ساخت و بقصد ان کاروان روانه کردانید و ان اول امارت زید بود پس
بموجب فرموده متوجه شدند و در سر آبی که انرا قرده یا قرده می کفتند بدیشان
رسیدند و جمیع اموال ایشانرا بدست آورده بعتبه رسالت معاودت
نمودند حضرت فرمود تا خمس غنیمت بیرون کردند ببیست هزار درم شد
و چهار خمس دیکر بریشان قسمت نمود و در جمادی الاخر این سال ابو رافع
سلّام بن ابی الحقیق که تاجر حجاز بود و در نواحی خیبر حصاری داشت
و آنجا بسر می برد کشته کشت و باعث برین قضیه ان شد که همواره میان
قبیلتین اوس و خزرج معارضهٔ تمام و معامله با نظام میکذشت و در هیچ
معرکه از یکدیکر باز نمی ماندند چون بمدد اوسیان مهم کعب بن الاشرف
بکفایت رسید خزرجیان بدان واسطه ملال بسیار یافتند و بجهة تدارک
ان بهر طرف می شتافتند و پیوسته متفحص می بودند که عدیل کعب اشرف

کیست تا بدفع او قیام نمایند وزنگ غم وتشویر از لوح ضمیر بزدایند آخر الامر
معلوم کردند که ابو رافع در عداوت پیغمبر پیر او یار زبیر اوست از حضرت
رخصت طلبیدند که بکار وی پردازند ومهمش بواجبی بسازند پس سید
عالم صلی الله علیه وسلم عبد الله بن عتیک را امیر ساخت وبا ابو قتاده و
عبد الله بن اُنَیس وجمعی مخصوص روانه کردانید بموجب اشارت نبویه متوجه
شدند ودر شب بحصار ابو رافع درآمدند وشمشیر بارانش کردند عبد الله
ابن اُنَیس تیغ در شکم او نهاد واز پشتش بیرون کرد انگاه از خانه بدر رفتند
وعبد الله بن عتیک بجهه قصوری که در چشم داشت بیفتاد وپایش عظیم
بدرد آمد رفیقان او را برداشته از حصار بیرون بردند وپنهان گشتند
ومردم ابو رافع در طلب ایشان بهر سو رفتند وخبری واثری نیافتند
مسلمانان گفتند تا قصه موت ابو رافع بتحقیق نکنیم مراجعت نمودن بمدینه
وجهی ندارد یکی از میان خود بنا شناخت باز فرستادند تا بیقین موت ویرا
بدانست وخبر بیاران رسانید وحکایت فوت او از منادی سحری هم بشنودند
بعد از ان بملازمت سید رسل رفتند وشرح حال بعرض رسانیدند ومدعی
هر یکی از رفقا ان بود که کار او کزارده حضرت فرمود که شمشیرها بیارید تا
به بینم چون تیغها را بنظر انور ان سرور آوردند حکم کرد که شمشیر عبد الله
بن اُنَیس او را کشته زیرا که اثر طعام شکم مقتول دران مینماید وحکایت
قتل ابو رافع در صحیح بطریقی دیگر روایت کرده اند واز مضمون ان چنان
معلوم می گردد که قاتل وی عبد الله بن عتیک بوده ودر حین مراجعت

از حصار افتاده وساق او شکسته شد وبدستار خویش بسته وچون
به ملازمت سید المرسلین رسید دست حق پرست بران مالید وببرکت
کف کفایت نبویه من بعد ازدرد آن پای نیالید وتفصیل طریق ثانی
در نسخه مجتبی اتمام یافته والله الکافی ودران سال بحر محیط حیا

ذکر مناکحت عثمان با ام کلثوم

وعرفان عثمان بن عفان ام کلثوم دختر پیغمبر را نکاح کرد ودر جمادی
الاخری زفاف واقع شد وبه ان سبب بذی النورین ملقب کشت

ذکر تزویج حفصه بنت عمر بن الخطاب

ودران سال سید کاینات علیه کوامل الصلوات حفصه دختر
قدوه احباب عمر بن الخطاب را در سلسله امهات مومنین مندرج
ساخت واو پیشتر در حباله خُنَیس بن حذافه سهمی بود ودر سال
دوم از هجرت خنیس مذکور او را طلاق داد بعد ازانکه لشکر اسلام
از وقعه بدر مراجعت کردند عمر حفصه را بر هر یک از ابو بکر وعثمان
علی حده عرض کرد بامید انکه هرکدام که معتقد باشد او را بخواهند
هیچ یک دران باب جواب عمر نگفتند وخاطرش ازان جهه ملول شد
واز عثمان بحضرت رسول شکایت برد وگفت دختر خود را بروی
معروض ساختم وجوابی شافی نداد سید عالم فرمود حکیم منان دختر
ترا شوهری بهتر از عثمان مقرر فرموده واز بهر عثمان زنی شریفتر
از حفصه معین گشته وروایتی هست که عثمان به خطبه حفصه
قیام نمود وعمر شرح ان با پیغمبر گفت وحضرت به منوالی که گذشت
ویرا جواب داد ودر شعبان سال سیم از هجرت سید رسل حفصه را

بخواست و به شرف فراش نبوّت مشرف شد ومنقولست
که جون ان سلسله استحکام بذیرفت روزی عمر خطاب بطریق ماجرا
باصدیق کفت جکونه بود که دختر خود را بر تو عرض کردم و به جواب
متعرض نشدی کفت شنوده بودم که بیغمبر یاد او فرموده از ان جهة
سکوت اختیار کردم برسید که جرا ان مژده بمن نرسانیدی جواب داد
که سر خواجه فاش کردن از آداب بندکی نباشد ودرین محل اتمام
ترجمهٔ حفصه نمودن مناسب خواهد بود اورده اند که از امهات مومنین
او به تندخویی شهرت داشت واحیانا خاطر عاطر حضرت ازو ملول
میکشت جنانکه مهمش بجایی رسید که بیغمبر خواست که او را طلاق
دهد وروایتی هست که طلاقش داد وجون عمر معلوم کرد خاک
بر سر ریخت وفغان بر آورد که بعد ازین مراجعه اب رو نماند بس
جبرئیل امین بامر رب العالمین به سرور اولین واخرین فرمان رسانید
که حفصه را رجعت فرمای که او نماز کزار و روزه دارست ودر بهشت
داخل زنان تو خواهد بود وحضرت بر حکم ربانی کار بند شد واین منقبت
در فضایل حفصه مثبت کشته وجمهور مفسران برانند که کریمهٔ ان تتوبا
الی الله فقد صغت قلوبکما درشان او وعایشهٔ صدیقه نازل شد
وبسیاری از صحابه وتابعین از حفصه روایت حدیث دارند ومرویاتش
درکتب معتبر بشصت عدد رسید ازین جمله متفق علیه جهار وافراد
مسلم شش ودر سال جهل وبنجم از هجرت وفات یافت ومروان که درا ن

زمان حاکم مدینه بود بروی نماز کزارد ودر بقیعش دفن کردند رضی الله
عنها ودران سال سید عالم صلی الله علیه وسلم زینب دختر خزیمه را
در عقد عقد خود کشید واو اول زن طفیل بن حارث بن عبد المطلب
بود ومیان ایشان بسبب طلاق جدایی افتاد بعد از ان برادر وی
عبیدة بن حارث او را بخواست وعبیده در وقعهٔ بدر بشهادت
رسید جنانجه در مجلس سابق کذشت وجون عدت وی منقضی شد
در رمضان سنهٔ مذکوره بیغمبر او را نکاح فرمود بمهر دوازده وقیه و
بیست درهم نقره ومدت هشت ماه در خدمت حضرت بکذرانید انکاه
به عالم بقا رحلت کرد ودر بقیع مدفون کشت وازجمله فضایلش انکه
او را ام المساکین میکفتند بجهة کثرت اطعام او درویشانرا وخواهر
مادری میمونه بوده رضی الله عنهما ودران سال سبط رسول وفلذه
بتول ریحانهٔ مشموم وامام مسموم والی ولی حسن بن علی علیهما التحیة
والرضوان بقول صحیح منتصف ماه رمضان در مدینه متولد شد
وجون بیغمبر بران حال وقوف یافت بخانهٔ فاطمهٔ زهرا تشریف داد
واو را در کنار کرفت وبانک وقامت در کوشش کفت وروز هفتم
سر ویرا تراشید ومویش را برابر نقره ساخت وبصدقه داد و عقیقه
فرمود وبه حسن مسمی کرداند ودران زمان که خواجهٔ کونین از جهان
نقل می کرد سن او بهفت سال ونیم رسیده بود ومرویاتش سیزده حدیث
وکنیتش ابو محمد والقابش تقی وطیب وزکی وسید وسبط وولی

ذکر تزویج زینب دختر خزیمه

ذکر ولادت حسن بن علی بن ابی طالب

وفضایلش بی شمار وشبیه ترین خلق به بیغمبر بوده ومنشور سیادت
جوانان بهشت عنبر سرشت بنام شریف او وبرادرش حسین نوشته شده
وبصحت رسیده که روزی بیغمبر ویرا بردوش کرفته می فرمود اللهم
انی احبه فاحبه ای خدای سزای برستش بد دستی که من اورا دوست
میدارم بس دوست دار تو ویرا ودر مسانید هست که یک نوبت سید
المرسلین حسن بن علی را بردوش نشانده بود یکی از یاران کفت ای حسن
مرکبت بغایت زیباست حضرت فرمود سوارهم خوبست وبه ثبوت
بیوسته که در مرض موت بیغمبر فاطمه حسن وحسین را بنزد آن حضرت
برد وکفت یا رسول الله اینان فرزندان تواند عطیه بایشان ارزانی
دار جواب فرمود که سیرت وبزرکی مرحسن حواله شد وسخاوت
وشجاعت مرحسین است بعد از شهادت پدر ولایت بناء
بیشتر از چهل هزار مرد از کوفه با او بیعت کردند از زمان سی وهفت
ساله بود وچون شش ماه وسه روز بکذشت اثار مکر وغدر ایشان
نزد امام ظاهر شد بس بجهة صلاح مسلمانان وصیانت ذات شریف
خود از سر خلافت بکذشت وان قصه شهرتی دارد ودر اخر عمر سه
نوبت ان سرور را زهر دادند ونوبت سیم کارکر امد وچهل روز در
خستکی کذرانید ودر بیست وهشتم صفر سال بنجاه از هجرت بفرادیس
خلد رحلت فرمود ودران وقت چهل وهفت سال وچند ماهه بود
وبرادر نامدارش حسین بن علی بتجهیز وتکفین او نمود ودر بقیع نزدیک

قیام

جده شریفه فاطمه بنت اسد مدفون کشت وهشت بسر وروایتی
نه وهفت دختر داشت واعقاب ان حضرت در اکناف واطراف جهان
موجودند واستیفاء شرح شمایل ومناقب ان رفیع مناصب منیع
مراتب کار این مختصر نیست وبر نظر انوار ارباب معارف مخفی نماند که

نظم

مظهر حق ظاهرا بعد از وفات بو الحسن ❁
عقل دیکر کس نمیداند حسن الا حسن ❁
❁ والی والا طریقت صاحب خلق حسن
عالی عالی حقیقت حامی شرع وسنن ❁
شوق جان افزای او در جان بی ارام من ❁
❁ همچو می در جام وکل در غنچه وجان در بدن
صبح دم جون عاشقان از مهر او تا دم زدند ❁
❁ اطلس زنکاری شب می درد برخویشتن
جرخ بر سوک حسن شد غرقه در خون بیرهن ❁
❁ از شفق تا بر شهید کربلا بکریست زار

ذکر غزوهٔ احد

ودر روز شنبه هفتم شوال این سال غزوهٔ احد واقع شد ارباب
سیر وتواریخ آورده اند که جون باز ماندکان قریش از بدر مراجعت
نمودند متاع تجارت قافله ابوسفیان هزار شتروار که در دار الندوه
برسم ودیعت سبرده بودند حساب کردند وراس المال باز بتجار
دادند واز ربح ان بنجاه هزار مثقال طلا حاصل شد تمام بخرج لشکر

مصروف ساختند و عمرو بن العاص و هُبَیرة بن ابی وَهْب و ابن الزِبَعری
و ابو عزه جمحی شاعر بقبایل عرب فرستادند تا لشکر جمع کنند و از فوج
اسلام انتقام کشند عباس بن عبد المطلب دران ولا در مکه بود
و کیفیت ان اوضاع بحضرت رسالت معروض کردانید پس اهالی
مکه باجمعهم متوجه مدینه شدند و سه هزار نفر در ذی الحلیفه
مجتمع کشتند و در میان ایشان هفتصد زره بوش و دویست اسب
و سه هزار شتر بود و معینات را مصاحب ساختند تا جهة انکه روز
معرکه تذکار کشتکان بدر نمایند و بان واسطه مقاتلان در مواد جد
و اجتهاد افزایند و سرداری قوم دران حرب با بوسفیان بن حرب
تعلق کرفت و زوجه خود را هند رفیق کردانید تا بر یک جهتی دال
باشد و به موافقت او اکثر متعینان قریش کوچ همراه بردند چنانچه
با چند هودج دران لشکر می شمردند و تفصیل اسامی ایشان و طعینه
نسخه مجتبی است و سید عالم صلی الله علیه وسلم چون بران حال
وقوف یافت بکارسازی اشتغال فرمود و سعد بن معاذ و سعد بن
عباده و اُسید بن حُضیر با جمعی از جوانان انصار شبها در حوالی حجرات
نبوت پاس میداشتند و سایر اصحاب حراست مدینه می نمودند و سید
رسل دران ولا در خواب دید که زرهی محکم در بر داشت و ذو الفقار
بشکست و کاوی را بکشتند و در عقب ان غوچی ذبح کردند و رو
صادقه خویش را باین طریق تعبیر فرمود که زره مدینه است و کاو

کشته قتلی است که بر صحابه واقع شود و شکستن ذو الفقار مصیبتی
باشد که به یکی از اهل البیت رسد و ذبح غوچ اشارتست بانکه یکی
از کبار اعادی مقتول کردد و رای پیغمبر و اکابر اصحاب بان میل
داشت که از مدینه بیرون نروند فاما جمعی از جوانان که از حضور بدر
حرمان یافته بودند به خروج رغبت تمام می نمودند پس سید انبیا
روز جمعه نماز بکزارد و خطبه بلیغه بخواند و متابعان را بمحاربه کفار
تحریض فرمود و بعد از نماز دیگر به اتفاق صدیق و فاروق به حجره
تشریف داد و سلاح بطلبید اول ایشان دستار حضرت ببستند
انکاه دو زره به پوشید و کمر ادیم بر میان بست و شمشیر حمایل ساخت
و سپر بر پشت بکشید و از خانه بیرون امد یاران استاده بودند و چون
حضرت را مسلح بدیدند از کفتار خویش پشیمان شدند و کفتند یا رسول الله
اکر مصلحت نباشد از مدینه بیرون نرویم جواب داد که سزاوار
نیست رسول را که جامه جنک در پوشد و پیش از انکه قادر بر کمال
میان او و دشمن به مقطعی رساند سلاح از خویش دور سازد و
اکنون به نام حق تعالی روان شوید و امید چنانست که اکر صبر کنید
ظفر یابید پس عبد الله بن ام مکتوم را به خلافت مدینه مقرر ساخت
و سه علم ساز کرد علم مهاجر به علی بن ابی طالب و به روایتی به مصعب بن
عمیر و لوای اوس به اسید بن حضیر و رایت خزرج به حباب بن المنذر
سپرد و بر اسب سوار شد و کمان در کردن انداخت و نیزه بر دست کرفت

طق یعنی سعد معاذ و سعد عباده

وازشهر بیرون رفت وسعدین به موافقت شجعان اصحاب در پیش
روو میمنه ومیسره حضرت را ملازم بودند ودر خارج یثرب رسول
مشرق ومغرب عرض لشکر بدید وکودکان صحابه مثل زید بن ثابت
واسید بن ظهیر وعرابة بن اوس وابو سعید خدری واقران ایشانرا
بازکردانید وشب درمنزلی که به شیخین ملقب کشته توقف نمود و
لحظه خواب کرد وفوج مسلمانان هزار نفر بودند ودرمیان صد زره پوش
ودو اسب داشتند یکی سرور ان سواری میکرد ویکی از ابو برده بن
نیار بود ومحمد بن مسلمه را باپنجاه مرد جلد تعیین فرمود که آن شب
تا روز پاسداری معسکر همایون بتقدیم رسانند وچون صبح مدد
در تاریکی تمام بکذاردند وروان شدند وعبدالله بن ابی بن سلول
در اثناء راه باسیصد نفر از بنی حارثه وبنو سلمه که با وی صدا قتی
داشتند مخالفت نموده بازکشید چه مدعی منافق آن بود که در مدینه
متوقف باشند ورفقاء او از قبیلتین بعد از مراجعت پشیمان شدند
پس هفتصد مرد درخدمت سید انبیا باقی ماندند ومتوکلا علی الملک
الجبار توجه واقع شد وابو سفین بانصار پیغام فرستاد که شما در
میان ما وپسر عم یعنی سید المرسلین درمیایید وما را باهم بکذارید
که ما از جنگ کردن باشما محترزیم ایشان درجواب کفتند ما به محاربه
شما بسیار راغبیم ودفع دشمنان رسالت پناه را طالبیم وسخنان
کدازدل دوز از تیر وشمشیر محکم تر به ایشان فرستادند ومنقول است

بجدم

که در از طریق دهط اسلام بر فریق بنی حارثه ومنازل واموال ایشان
میکذشتند درمیان آن قوم منافقی بی دینی باخلقی ناسندیده مربع بن
قیظی نام بود چون معلوم کرد که جوق محمدیان در قدم سمهر میکذرند
در استاد وخاك برروبهای ایشان می ریخت وحکایات ناسزا می انکیخت
یاران رسول خواستند که اورا بکشند سید عالم فرمود متعرض این
بی دولت مشوید که او به ظاهر وباطن کور است پس سعید بن زید
کمانی بی کمان برسروی زد وفرقش بشکافت وازانجا بکذشتند تا به عدوه
وادی رسیدند وازانجا تا شهر یك فرسخ تمام نیست انکاه فرمان حضرت
بابن کیفیت شرف نفاذ یافت که مسلمانان احد را برفقا وعینین بر
یسار خویش کذاشتند وروبه جانب مدینه بایستادند وعبدالله
بن جبیر باپنجاه تیرانداز بر رخنه که برطرف کوه احد بود بداشت تا
واقف باشند ونکذارند که دشمن از عقب ایشان درآید ومقرر
کرد که بهیچ حال ازانجا تجاوز نکنند خواه لشکر اسلام غالب شوند
وخواه مغلوب آنکاه به نفس نفیس به تسویه صف احدیان در
پایین کوه احد مشغول شد وهر فردی را در موضعی که مناسب او
میدانست تعیین فرمود جای مقداد وزبیر در میمنه ومیسره و
جای حمزه در قلب معین ساخت وفرمود تا من نکویم جنك مکنید
وعلی ولی ملازمت نبی المعی اختیار کرد ومترصد بود که بهر جا امر
فرماید توجه نماید وملیکه ملکوت دران معرکه حاضر شدند لکن

جنگ نکردند مگر جبرئیل و میکائیل در زمانی خاص چنانچه بعد ازین مذکور
شود و کفار نیز بترتیب فوج خود قیام نمودند و خالد بن الولید را در
میمنه نی میسره و عکرمة بن ابی جهل بر میسره نی میمنه و ابو سفین در
قلب قلب معین کردند و صفوان بن امیه و بروایتی عمرو بن العاص
با اتباع خویش در برابر رخنه کوه توقف نمودند و عبد الله بن ابی
ربیعه مقدم تیراندازان گشت و ایشان صد نفر بودند و علمداری
قریش به دستور سابق به بنی عبد الدار تعلق گرفت ابو سفین با ایشان
گفت در روز بدر علم شما داشتید و هم مکیان به جایی نرسید اگر
امروز راضی شوید و لوا بدیگری سپاریم شاید که کاری بکام ما
سرانجام یابد و مقصود ابو سفیان ان بود که انها دلیر و ثابت قدم
گرداند بغضب رفتند و گفتند منصب ما را بغیر نتوان داد و چون
شعلات قتال افروخته گردد دلاوری ما بر تو ظاهر خواهد شد
پس طلحة بن ابی طلحه علم برگرفت و طایفتین مقابل گشتند و ابو عامر
راهب منافق با پنجاه و بروایتی با پانجده نامرد از منافقان اوس در
جانب قریش بودند پس حضرت سید المرسلین به تحریض اصحاب
مشغول شد و شمشیری در دست حق پرست داشت فرمود
کیست که این تیغ بستاند و چنانچه شرط باشد بکار برد و از زمرهٔ یاران
متعددا در معرض قبول ان امدند و هیچ کدام از ایشان نداد ابو دجانه
برسید و پرسید یا رسول الله کاری که سزاوار این تیغ باشد چیست

جواب داد که از عهدهٔ حق گزاری ان کسی بیرون آید که فرا گیرد و بر فرق
دشمن فرو می آرد چندانکه اورا بدوزخ فرستند بعد ازان متوجه دیگری
می شود ابو دجانه گفت این کار من است پس شمشیر ازان حضرت بستند
و در میدان در آمد و به تبختر تمام تردد می کرد خواجهٔ کونین فرمود
این رفتار مبغوض حق می باشد مگر درین محل و ابو دجانه بهر جانب
که متوجه می گشت هیچکس بیش او نمی ایستاد تا رسید به جمعی
زنان دف زنان و مغنیه هندیه در میان ایشان بود و این سرود می
گفت نظم نَحْنُ بَنَاتُ طَارِقِ ❊ نَمْشِي عَلَى النَّمَارِقِ ❊
إِنْ تُقْبِلُوا نُعَانِقْ ❊ أَوْ تُدْبِرُوا نُفَارِقْ • فِرَاقَ غَيْرِ وَامِقْ ❊
و باقی زنان با او موافقت می نمودند ابو دجانه خواست که آن هندیه را
به شمشیر بزند باز گفت حیف است شمشیر پیغمبر را بخون زنی آلودن بعد
ازانکه بجنگ مرخص گشتند اول ابو عامر راهب با اقران خود در میان
آمد و گفت منم ابو عامر و بسوی مسلمانان تیر انداخت اهل اسلام
گفتند لا مَرْحَبًا بِكَ و تیرباران کردند چندانکه همه بگریختند
انگاه طلحة بن عثمان از بنی عبد الدار بمیدان تاخت و گفت ای گروه
محمد زعم شما آنست که ما بسعی سیوف شما به دوزخ می رویم و شما به
وسیلهٔ تیغ ما متوجه فردوس می شوید کیست که در میدان در آید
تا من اورا به بهشت فرستم یا او مرا بدوزخ روانه سازد فی الحال
نقطهٔ دایرهٔ مطالب علی بن ابو طالب شمشیر بکشید و بر سر او راند

باشدم

وبر پایش زد چنانکه برو بیفتاد و عورتش برهنه شد در زمان دست
تضرّع و زبان زاری بگشود و رحمت حضرت رسالت عزّت و حقوق خویشی را
وسیله ساخت علی از ریختن خون او بگذشت پیغمبر پرسید چرا او را نکشتی
بعرض رسانید که رحمت ربّانی و صلهٔ رحم شفیع اورد شرم داشتم
و از و درگذشتم و در روایتی هست که مصعب بن عمیر ابن طلحه را بکشت
پس طلحة بن ابی طلحه در میان راند و مبارز طلبید علی بن ابی طالب
بمعرض رفت و بی توقّف به سجّینش فرستاد پیغمبر بسیار خوش وقتی
نمود و مسلمانان غلغلهٔ تکبیر از عیوق بگذرانیدند و کبش کتیبهٔ اعدا
او بود که کشته شد بعد از ان برادرش عثمان علم برگرفت و حمزه او را
به شمشیر زد انگاه برادری دیگر ابو سعید بن ابی طلحه علم برداشت
و سعد بن ابی وقّاص و را بکشت دیگر نوبت به حرث بن طلحه بن
ابی طلحه رسید و عاصم بن ثابت به تیرش بزد و بدوزخ روانه کرد
مسافع بن طلحه به جای او بایستاد و عاصم مذکور او را هم بکشت
پس کلاب بن طلحه بعوض او در امد و زبیر کار او بساخت بعد از و
جلاس بن طلحه متصدّی علم داری گشت و بدست طلحه بن عبید الله
مقتول شد پس ارطاة بن شرحبیل به کار آن قوم قیام نمود علی بن ابی طالب
برو غالب امد و به مقرّ سقر فرستادش انگاه شریح بن قارض علم
برگرفت و مردی از لشکر اسلام او را بکشت غلامی از ان قوم صواب
نام مانده بود نوبت علمداری به او رسید و بالفور کشته شد هیچکس

از بنی عبد الدار نماند و علم کفر بیفتاد آخر کار عمرة دختر علقمه حارثیه
علم دار قریش شد و مسلمانان به جد هجوم نمودند زبیر و مقداد از یمین و
یسار خالد و عکرمه را منهزم ساختند و حمزه نگذاشت که ابو سفیان
در قلب قرار گیرد بغیر از فرار چاره ندید و زنان مغنّیه بگریختند و با
بکوه بردند و مشهورست که دران معرکه حمزه و علی و ابو دجانه کارزاری
کردند که زیاده بران متصوّر نبود گروهی از دشمنان متوجّه پیغمبر شدند
نبی با ولی گفت بدفع ایشان قیام نمای حمله برد و همه را بنات النعش وار
از یکدیگر جدا کرد آیند فوجی از ان انبوه تر پیدا شدند و قصد حضرت
داشتند هم با و اشارت فرمود تا دمار از ایشان براورد بعضی را بکشت
و باقی بگریختند جبرئیل استاده بود و تفرّج میکرد گفت یا رسول الله علی بن
ابی طالب حقّ مردی و مواساة و حق خدمت و مواخاة بتقدیم می رساند
سیّد انبیا جواب داد که او از من است و من از ویم جبرئیل فرمود من از
شما هر دو ام و از هواتف غیب بی شک و ریب این خبر بگوش همگنان می رسید
که لَا فَتَیٰ اِلَّا عَلِی لَا سَیْفَ اِلَّا ذُو الفَقَار و باید که بی شبهه تصدیق
نمائی و بی شائبه تصوّر فرمائی که سلطان اولیا علی مرتضی را کسب این
دولت عظمی و درک این سعادت کبری و نزول درین مرتبهٔ اسنی و عروج
برین مقصد اقصی به برکت اقتدا به افضل اصفیا و بواسطهٔ انتما به
اکمل اتقیا محمّد مصطفی حاصل شده بود کما قال الناظم و اجاد

نظم

انکو بسر مرتبهٔ لا فتی رسید ٭ از دولت متابعت مصطفی رسید

ان پردلی که بر سر اعدا به ذو الفقار ۞ همچون کلیم بود که با اژدها رسید
با مهر او ز تفرقها دل خلاص یافت ۞ زر گشت کار قلب چو با کیمیا رسید
آری چون در خلا و ملا و به صورت و معنی و اول و آخر و ظاهر و باطن
همگی دل و جان و جملگی روح و روان موافق و متابع و متفق حضرت
محمدی بود لاجرم در سر و جهار به اعلان و اسرار جمع عناصر و ارکان
و تمام موالید و اعیان هر زمان بهزار زبان بلبل‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ وار‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ مترنم می ساختند
با دار ان حکایت و صدا ران روایت در وصف مرتضی که **نظم**
مالک ملک سلونی شهسوار لافتی ۞ آسمان قدر تعالوا آفتاب انما
گوهر کان مروت بحر احسان و عطا ۞ در دریای امامت پیشوای اولیا
بر سر اعدا دین شمشیر او روز وغا ۞ حجت قاطع چو در دست کلیم الله عصا
بیجان گر فضل حق از بارگاه کبریا ۞ لا شفیعُ الناس فی الدارین الا المصطفی
در سرابستان معنی این حکایت می سرا ۞ لا فتی الا علی لا سیف الا ذو الفقار
تلك شقشقة هدرت ثم قرّت فلنرجع الی ما نحن فیه و نقول مورخان
چنین تحقیق کرده اند که چون لشکر اسلام غلبه یافتند و بطریق هزیمت کفار
شتافتند محمدیان در معسکر قریش ریختند و دست از نهب و غارت
آویختند جماعت تیراندازان که رخنهٔ کوه نگاه می داشتند چون حال
بدان منوال مشاهده کردند قوت طامعهٔ اکثر قوم را از جا در آورد
خواستند که غنیمتی بدست آرند و قضیهٔ ضروریهٔ اَلفُرصَةُ غَنیمَةٌ بار دیگر
مغتنم شمارند امیر ایشان عبد الله بن جبیر مبالغه نمود که از تتبع عدو

مجویید و با نفس حدیث غارت مگویید که فتح باب طمع موجب کسر می باشد
و باخن نون نکبت پیوسته حلقهٔ چشم میم مخالفت می خراشد در جواب
گفتند آن امر موقت به بقای محاربه بود اکنون که کار جنگ آخر شد
بر توقف ما درین مقام فایده مترتب نمی گردد و دست کشیدن از غارت
بساط توانگری ما در می نوردد القصه بیشترین ان فوج به سخن امیر التفات
نمودند و در مراد دادن نفس دنیاطلب افزودند و جمعی اندك که برنج
نمی رسیدند نصیحت وی را بگوش جان بشنودند و دل را ثبات قدم و شکیبایی
فرمودند علمای شان و نزول میگویند کریمهٔ مِنْكُمْ مَنْ یُرِیدُ الدُّنْیَا وَمِنْكُمْ
مَنْ یُرِیدُ الْآخِرَةَ در باب آن دو فرقه نازل شده و بعد از آنکه حارسان
در رخنه اندك ماندند خالد بن الولید و عکرمه با جمعی بر سر ایشان ماندگان
ایشان ریختند و همه را بکشتند و از عقب لشکر اسلام در آمدند و باقی کفار
پشت داده روی آوردند و مسلمانان را در میان گرفتند و فتنه عظیم واقع
شد جان بازان موافق و سر اندازان صادق کمر حسن اعتقاد بر میان
جان بسته **ع** جان کمروار بر میان بسته ۞ بخدمت سید عالم می آمدند
و می گفتند امروز روز آنست که **نظم** یا بامراد بر سر گردون نهیم پای
یا مردوار بر سر همت کنیم سر ۞ از آن جمله زیاد بن السکن با چهارده
جوان از انصار خود را بملازمت سر حلقهٔ ابرار رسانیدند و یک یک به نوبت
پیش می استادند و زبان بادای این کلمات دلاویز می گشادند که وَجْهِی
لِوَجْهِكَ الْوِقَاءُ وَنَفْسِی لِنَفْسِكَ الْفِدَاءُ وَعَلَیْكَ سَلَامُ اللّٰهِ غَیْرَ مُوَدَّعٍ

وَمَوْعِدُكَ الْجَنَّةُ يعنى روى عزيزت را سپر ووقاست وشخص عزيز ذات
ترا غمخور وفداست بر تو باد فنون سلام اى سيد انام واين نوع كلام
مبتنى بر وداع حقيقى نيست زيرا كه اگر بصورت از نظر انور دور
مى شويم تمامى معنى ملازم حضرت خواهد بود وهذا كما قيل نظم
وداعت كردم ودل با تو همره ٭ سرشكم كرد بر رخ در فشانى
فراقت را نمى خواهم وليكن ٭ چه چاره با قضاء آسمانى
وبعد اين وعده ديدار ما بهشت برين است چه به يقين جوار اين كار
وبا رجنات عَدْنٍ خالدين است گفت وگوي هر فردى باين دستور مى
گذشت وجنگ مى كرد تا كشته مى گشت آخر همه نوبت به آن فارس يا د
نام رسيد كفار به زخم تيغ او را بينداختند وخواستند كه سرش را
جدا كنند بعضى از اهل اسلام اتفاق نموده در تخلص وى كوشيدند
حضرت فرمود او را به نزديك من آريد چنان كردند پس پاى رهنماى را
بالش سر او ساخت تا در قدم آن محترم جان شيرين به جوار ارحم الراحمين
فرستاد ومُصعب بن عُمير علم مهاجرين برداشته با كفار زار كار زارى
بس عجيب به تقديم مى رسانيد تا آخر كار ابن قَمِيئَه سوار به او رسيده به
شمشير دست راست وى بينداخت پس علم بدست چپ بر گرفت ومى گفت
وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُوْلٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ مى گويند دست چپش
هم قطع كرد به هر دو بازو علم را نگاه داشت وهمان كلمات مى خواند وهنوز
اين آيت نازل نشده بود يعنى مصعب به خواندن كريمه مذكور ملهم مى گشت

ذكر مصعب بن عمير

نوبت سيم او را به نيزه بزد تا بيفتاد واز فرا گرفتن علم محروم ماند سُوَيبِط
بن سعد وابو الرُّوم بن عمير مبادرت نمودند كه علم بردارند ابو الروم
به آن دولت فايز آمد ورايت در دست او بود تا بمدينه مراجعت كردند
وقولى هست كه ملكى بصورت مُصْعَبْ مصور گشته علم بر گرفت در
هنگام بازگشتن پيغمبر فرمود تَقَدَّمْ يا مُصْعَبُ يعنى اى مُصْعَبْ پيش رو
ما باش تا به منزل رويم آن ملك گفت يا محمد من مصعب نيستم خواجه
كاينات عليه افضل الصلوات بر كيفيت حال وقوف يافت وحنظله
بن ابى عامر وابو سفين باهم ملاقى شدند حنظله شمشير خود را با بو سفين
حواله كرد جَعْوَنه از فوج كفار بر وى پيشى گرفت واو را شهيد گردانيد
سيد ثقلين فرمود مى بينم كه ملايكه حنظله را غسل مى دهند مرويست
كه بعد از رجوع لشكر اسلام از ضعيفه او حالش پرسيدند گفت چون
نفير غزا بر آمد حنظله جنابت داشت واز غايت تعجيل غسل نا كرده روان
شد پس ياران را سبب غسل دادن ملايكه معلوم گشت وحمزه بن عبد المطلب
دران روز به دو شمشير هر يك در دستى جنگ مى كرد ومى گفت منم شير
خدا ودشمنان را بمقر سقر مى رسانيد اتفاقا به سباع بن عبد العزى خزاعى
رسيد ودشنامش داد وبى تعلل او را روانه صميم جحيم گردانيد وزجر
گويان مبارز مى طلبيد ناگاه مركبش به سر در آمد وبر پشت بر زمين خورد
چنانكه زره از شكم او دور شد وَحشى غلام جبير بن مُطْعِم كه در زين
گذارى يد طولى داشت كمين كرده ومالكش جان با او قرار نموده بود كه

ذكر حنظله غسيل ملايكه

ذكر حمزه بن عبد المطلب رضى الله عنه

اکر بعوض عم من طعیمة بن عدی که در روز بدر کشته بود درین
معرکه حمزه عم محمد را مقتول سازی داخل آزادان باشی پس نیزه‌ئی بجانب
او انداخت به زیر ناقش رسید و از سرون بیرون رفت بعد از ان
فوج اعادی مدد کردند تا ان شیر حق در بیشه شهدا درامد و به
ثبوت پیوسته که هفتاد و بروایتی نود زخم تیر و شمشیر و نیزه در طرف
پیش ان شهسوار میدان شجاعت بشمردند یعنی دران کارزار رو
نکردانیده و پشت نداده بود و قصه دلاوری حمزه طول و عرضی دارد
اما نه چنانک ان کذاب مدتی از عمر عزیز ضایع ساخته و چندین هزار
دروغ بی فروغ برهم بسته و منقولست که دران روز پنج نفر از
کفار تاریک دل بی معنی متفق اللفظ والمعنی با یکدیکر هم عهد شدند
که اکر به پیغمبر رسند حسب المقدور بکوشند و خیر را به شر بدل کنند
تا ان سرور را مقتول سازند یا خانه زندکی خود را از متاع حیوة بپردازند
عبدالله بن حمید اسدی و عتبة بن ابی وقاص و عبدالله بن شهاب
و عبدالله بن قمیه و ابی بن خلف جمحی خذلهم الله اما عبدالله بن حمید
بدست ابودجانه کشته شد و به مقصود نرسید و ان چهار دیکر مهما
امکن بکوشیدند و بلاس ادبار بپوشیدند ان زمان که جوق اسلام بهم
برآمده و دشمنان از اطراف و جوانب درامدند اصحاب رسول مجتبی
مضطرب کشتند که از قوم خود می‌کشتند و نمی‌دانستند بجهة انکه دران
روز لشکر پیغمبر شعاری معین نداشتند و یمان پدر حذیفه مقتول

ذکر اتفاق جمعی از کفار در قصد پیغمبر صلی الله علیه وسلم

ذکر قتل یمان پدر حذیفه

شمشیر مسلمانان شد هرچند پسرش فریاد میکرد که ای یاران پدر مرا
امان بنمایید که او از جمله مومنان است به جایی نرسید و او را بکشتند
پس اشرار غلبه کردند و ابرار ازهم بریختند و سید المرسلین به مسا
عدت ثبات قدم بهر طرفی میرفت و اصحاب را دل میداد و بتاسیس ارکان جهاد
تحریض می‌نمود دراثناء ان تردد و توجه ابن قمیه و عتبة ابن ابی وقاص
و ابن شهاب به حضرت رسیدند و سنکها انداختند و حرکات شنیعه
ازیشان صادر شد چنانک دوش ان وافی هوش و ساق عرش طاق
و پیشانی نورانی و حاجب بامردم مصاحب و لب زرین شکر بن خاتم
النبیین مجروح کشت و دندان پیش ثنیتین ان سرور از جانب راست
بیفتاد و اختلاف است که ان فعل بد از کدام دد بظهور امد و نسخه
مجتبی متکفل تعیین و تبیین ان اقوال است و علی اختلاف الروایات
مشهور است که از نسل ان ناکس هر فرزند که متولد کشت دندان پیش
او نرست نظم بر درج دری کسی زند سنک
آه از دل سنک کافران آه و به صحت رسیده که سید ثقلین دندان
مبارک برکف کرفته و به ردای متبرک خون از روی و پیشانی برمی
کرفت و نمی‌کذاشت که قطره از ان برزمین رود و می‌فرمود چکونه روی
رستکاری به بیند قومی که با پیغمبر خویش باین نوع معامله کزارند
فی الحال جبرئیل آیت کریمه لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ رسانید یعنی عفو
و انتقام و ایجاد و انعام در قبضه اقتدار تو نیست بلکه به ارادت ما

متعلق است اگر خواهیم به توبه شان بنوازیم و اگر خواهیم ایشان را
معذب سازیم و روایتی هست که آن حضرت گفت خداوندا این قوم را
راه راست بنمای و در هدایت بر روی دلشان بگشای که نمیدانند
و از عهده شرایط بندگی بیرون آمدن نمیتوانند و منقولست که ابن
قمیه شمشیر خود را به جانب سید عالم حواله کرد طلحه دست راست را
سپر ساخت و دو انگشت وی مسبحه و پهلوی آن مجروح شد و بیکار شد
و پیغمبر از شمشیر آن بی دولت احتراز نموده در گوی افتاد و از نظر مردم
نهان گشت ابن قمیه کلب قلب نداشت که مهمی گزارده بنزد قوم رفت
و گفت کار محمد آخر ساختم شیطان لعین این سخن بشنود بهر جانب
میدوید و این ندا میکرد که اَلَا اِنَّ محمداً قد قُتِلَ و این خبر ناخوش در
میان دوست و دشمن انتشار یافت پس رفقه محمدیه چهار قسم شدند
جمعی جرعه شهادت در کام جان ریختند و گروهی اندک بگریختند و به
حوالی مدینه یا بشهر رفتند و عثمان بن عفان از آن جمله بود و بعد از
اتمام معامله مقاتله و تسکین نایره جنگ به خدمت رسول مراجعت
نمودند و آن تقصیری بود که بجهة اغوای شیطان از ایشان صدور یافت
و حضرت جلال احدیت از آن عفو فرمود و کریمه اِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا
مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ اِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا
وَلَقَدْ عَفَى اللّٰهُ عَنْهُمْ نص صریح است در شرح حال و حال آن طایفه
و بعضی از ملازمت حضرت مفارقت ننمودند مثل طلحة بن عبید الله

بسبب م

247

و سعد بن ابی وقاص و معدودی از مهاجر و انصار که بعد از درنگی
به ایشان ملحق گشتند و جماعتی سراسیمه و حیران در آن میان بماندند و
دست و پای میزدند تا آنگاه که از بقای سید انبیا خبر یافتند و به حضرتش
شتافتند و مرویست که انس بن النضر عم انس بن مالک در وقعه
بدر حاضر نشده بود و میخواست که روز احد به تدارک مافات قیام نماید
به فوجی از اصحاب رسید و از احوال پیغمبر پرسید گفتند که شنودیم که
آن حضرت در سلک شهدا اندراج یافته فریاد بر آورد که پس شما
چرا زنده مانده اید و آیت موافقت با او نخوانده اید شمشیر بکشید و متوجه
دشمنان شد در راه سعد بن معاذ را دید سوگند یاد کرد که از جانب احد
بوی بهشت میشنوم و بر قلب کفار زد و جنگ عظیم بتقدیم رساند تا رخت
بمنازل خلد کشاید و ثابت شده که هشتاد و چند تیر و شمشیر و نیزه
یافته بود چنانک در میان کشتگان جثه وی معلوم نمیگشت خواهرش
بخالی که در انگشت داشت او را بشناخت پس زنان قریش در میان مقتولان
اهل اسلام در آمدند و اکثر ایشان را مثله ساختند یعنی گوش و بینی و اعضاء
تناسلشان قطع کردند هند زن ابو سفیان شکم حمزه بشکافت و پاره
از جگرش جدا کرد و بخایید فرو نتوانست برد و بینداخت و سید کونین
صلی الله علیه وسلم میخواست که از آن کوه بالا آید و بواسطه الم جراحتها
و نقل اسلحه آسانی میسر نمیشد طلحه خود را به سلم بودن سلم ساخت
حضرت قدم بر پشت او نهاد و به مددی از آنجا بیرون آمد و فرمود جای

زخم م

ذکر خدمتکاری طلحه بن عبید الله

طلحه در بهشت مقرر شد و اول کسی که پیغمبر را بشناخت کعب بن مالک
بود دید که چشمان نبی چشمانش در زیر مغفری درخشید نعره بر آورد که ای
گروه مومنان بشارت باد شما را که رسول خدا در حیوة است و حضرت
بوی اشارت فرمود که خاموش باش تا اعادی ندانند پس یک یک از اصحاب
بملازمت سپهر می رسیدند و نشید اَلْعَوْدُ اَحْمَد بر می کشیدند بعد از آن

ذکر در آمدن سعد با بعضی اصحاب به شعب احد

خواجهٔ کاینات به جانب شعب میل فرمود تا خود را با یاران الحا محکم سازد
و در آن رفتن جنگها عظیم واقع شد و هفت نفر از انصار در آن ولا مقتول
شدند و در صحاح وارد گشته که در آن روز ابو طلحه انصاری جوانمردیها

ذکر ابو طلحه انصاری

نمود کابی خود را سپر رسول عرب و عجم می ساخت و گاهی به تیر خان و بان
دشمنان بر می انداخت چنانچه دو سه کمان در دست او بشکست و سعد بن
ابی وقاص نیز در آن معرکه هنرها خوب به هدف مقصود رسانید و هر

ذکر سعد بن ابی وقاص

سهمی که از شصت او گشاد می یافت در چشم دشمنی می نشست پیغمبر می
فرمود بینداز که پدرم و مادرم فدای تو باد و مروی است که اول کسی
که به طالع سعد باین منقبت اختصاص یافته او بود و جبرئیل و میکائیل جامهها
سفید پوشیده بر یمین و یسار حضرت ایستاده بودند و عظیم جنگها

ذکر جنگ کردن جبرئیل و میکائیل در حرب احد

می نمودند و بر سر و چشم مومنان خوابی سبک فرود امد تا بر کثرت کفار
و قلت ایران و گاهی ان کار و بار وقوف نیابند و بان وسیله بامن سلامت
و گوشهٔ امن و استقامت شتابند و کریمهٔ ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَیْکُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ
اَمَنَةً نُعَاسًا تصدیق این مقال و تقویت این حال می فرماید و چون تردد

شد که بشعب در آیند ابی بن خلف ان اَبَیّ نا خلف بر اسب موعود سوار
نیزه در دست برسید و پیغمبر را بشناخت و گفت لَا نَجَوْتُ ان نجا محمد نجا
نه بیند ابی اگر خبا نك محمد ار طعنهٔ نیزهٔ او خلاص یابد فوج یاران خواستند
که بدفع ان جلف مشغول شوند فرمود بگذارید تا پیش اید و مادهٔ فاسد
قابل نیش اید بعد از انك بنزدیک رسید سید عالم نیزه از دست او بکشید و
روایتی است که نیزه زبیر بن العوام بستد و باو حواله کرد بر جنبر گردنش

ذکر نیزه خوردن ابی خلف از دست پیغمبر

خورد و بحسب ظاهر اندک جراحتی یافت اما بخشنت زخم مذکور در ان بدنیک
کار کرامد بیفتاد و جزع بسیار نمود دو سه کس ار انش بر داشتند و بنزد قوم
بردند روباهک از اثر سنان شیر عیضهٔ نبوت آواز گاو می کرد گفتند چرا
تو موجب چندین فزع نیست جواب داد که جارح من نه چنان کسی است

از همه م

که ضرب او خطا کند اگر فی المثل اب دهان بر روی من می انداخت هیچ جان
نمی بردم نکیف که از دست و بازویش این زخم یافتم بتحقیق می دانم که خدای
او سخن وی را دروغ نخواهد ساخت چه آن بدبخت در سال بدر شنوده بود
از پیغمبر که من ترا خواهم کشت فی الجمله ابی چهار بانگ ثور می کرد و کرکان قریش
از ان حال تعجب می نمودند و زبان زمانه بلنک صنت با هر یک از ایشان مضمون
این معنی می گفت که نظم بانك گاوی چه صدا باز دهد عشوه مخور
سامری کیست که دست از ید بیضا برد العقصه ان جاهل بی حاصل
دل از جان بر می گرفت و هر لحظه تعزیت خود را از سر می گرفت می گویند همان
حال بماند تا در منزل مَرُّ الظَّهْرَان به زاویه هاویه منتقل شد و در ان محل

ضابطهٔ سخن وری و رابطهٔ هنروری عنان جواد بیان را بصوب تذکار
مناظرهٔ رمح و قلم معطوف می‌سازد و به امداد بنان بر لوح اعتبار و صحیفه
روزگار این سخنان آبدار برسم یادگار رقم طراز که در معارک دلاوران
عرصهٔ رجولیت و شجاعت و در مضامیر سواران خطهٔ نجدت و براعت
از دیرگاه باز میان رمح سبک رفتار و قلم راست گفتار طریق مخاصمه و
جدال و سبیل معارضه و قیل و قال مسلوک بود و هر یک از ایشان بجهة تصحیح
مدعی و ترجیح مبتغی خود بدلیلی تمسک می‌نمود رمح دایما این حال می‌انگیخت
که در صدر میدان پیشوایی بر دست چابک سواری بوادی فرمان روایی
تمکن یابد و قلم همواره این سودا می‌پخت که هیچکس نه حکم نافذ او سرتابد
رمح می‌گفت از روی راستی حق تقدم مراست و هر که این سخن مسلم نمی‌دارد
از اهل هنر نیست زیرا که مدتهاست تا در بیشهٔ خدمت کمر خلوص نیت بر میان
بسته و صدجا اسباب یکجهتی بهم پیوسته‌ام و نزد مهندسان اقالیم دانش
و بینش و موسسان قوایم چوزهٔ آفرینش اعتدال نسب و اتصال نسب
مرغوب و محبوب است و از امثال ناظمان عقود بلاغت و فصاحت
کالرمح انبوبا علی انبوبة **قلم** می‌گفت اگر استحکام سلسلهٔ انتساب
معتبر و منظور است شکل اول اول ما خلق الله القلم بدیهی الانتاج و
مشهور است **رمح** می‌گفت اصل کار و مدار اعتبار مبتنی بر صدق خبر است
به اخبار ضعیفه و روایات غریبه تمسک نمودن نه وظیفهٔ اهل هنر است
قلم می‌گفت تقرر تقدم وجود لوح و قلم در مرتبهٔ یقین است و نقل صحیح

ترکیب بدیع مشتمل بر انواع خطوط

کتب الله مقادیر الخلایق قبل ان یخلق السموات و الارض گواهی دهد که
چنین است **رمح** می‌گفت قیاس حاضر بر غایب کعکسه سقیم است و خود را
منسوب به غیر ساختن بی صحت نسبت غیر مستقیم است مَنْ اَدَّعٰی اِلٰی اَبِیه
وَهُوَ یَعْلَمُ اَنَّهُ غَیْرُ اَبِیه فَالْجَنَّةُ عَلَیْهِ حَرَامٌ حدیث معتبر واجب التعظیم است
قلم می‌گفت شاهد عدل بر صدق این مدعی فضایل مراست و بحمد الله
سطور صحایف کمالاتم در رقاع عوالم امکان نزد ارباب عرفان محقق است
و تو مرا حنیف می‌شماری با وجود آنکه ثلثی از دیوان شمایل من دار این نوع
منشور اقبالم ن والقلم وما یسطرون است و آن خط مسلسل بی تعلیق
از غبار نسخ مصون است و بی شک و بی شایبه **نظم**

پری عزیز چو مینو نهان اسیر شیشه نشد ٭ که فضل من زنسان و فسانه بیرون است

سمو حل و علو جلعم تمام عالمیان می‌دانند و رسایل فواضل بی حد مرا اکثر آدمیان
می‌خوانند بوسیله جد عرسه ارض ما بر اصحاب بصایر مکتوب میگردد و
مقالات حسنه ام عرصهٔ مغارقت و مباعدت در می‌نوردد و به ذریعهٔ
جد عز مغایبات و مشاهدات ملک و ملکوت و جزئیات و کلیات لاهوت
و ناسوت تبیین و تعیین یافته و افتاب جف القلم علی علم الله از افق
بود و وجود او تافته بحیثیتی که از تعرض خطا و خلل مامون و به فنون
حکمت مقرون است و الیه اشار الناظم رحمه الله **نظم**

پیر ما گفت خطا بر قلم صنع نرفت ٭ آفرین بر نظر پاک خطا پوشش باد

و **مصراع** هر که این جرعه بکامش برسد نوشش باد ٭ **رمح**

می‌گفت فضل دیگران برخود بستن قسمی از اقسام سرقت است و منشاء تزویر زبانی و ناقد فرمانی من کمال صدق است و پوشیده نماند که میان تو و آنچه منسوب الله خویش ساخته مشارکت اسمی بیش نیست و بان مقدار مغرور گشتن طریق عقل دوراندیش نیست و هذا کما قیل شتان بین محمد و محمد دانه اکسیر که او خردمند ست ∴ که از فرق تا بدان چند ست ∴ مشرع یکی روضه اعلی و منبع یکی غیضه دنیا و بر تقدیر صدق انتساب لن عصا میا کلا تکن عِطَامِیًّا مستحسن طباع فحول اعلام است وَاَنْ لَیْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَا سَعٰی نص خیر الکلام است وَلَقَدْ اَحْسَنَ مَنْ قَالَ نظم ∴

آن کو نام پدر چه می‌کردی ∴ پدر خوش باش اگر مردی ∴ در حال و مآل خود نمی‌بینی و در معلمهٔ عزلت و انزوا نمی‌نشینی اکثر اوقات اسیر پنجهٔ دو نانی و پیوسته در سیاه کاری از بهر دونانی بسبب دو زبانی کارت به زبان رسیدن مگر سمع حالت خبر معتبر من بطّا به عمله لم یسرع به نسبه نشنیده قلم

می‌گفت سبحان الله انکار محسوس نمودن و در مواد ناسره کبر و خیلاء افزودن و سجایاء متیقنه را منسیا داشتن و نظر بر خطایاء متوهمه گماشتن هنر را طرح کردن و عیب را دیدن دیگرانرا منفی ساختن و خود را بستن عقلاً و شرعاً مذموم است تا ختم کار بر چه باشد و ان غیر معلوم است رمح

می‌گفت من تمثال القلم که مسکن او میان جان است و گاهی که ترا معظم دارند منزلت خلف گوش است و هر چه از نظر دور شد کان که فراموش است قلم می‌گفت زنهار بقامت رعنا بی حاصل منان و بشامت نخوت

آتش نقمت در بیشهٔ اندیشه میندازد و بواجبی لحظه بحال خود بردازد و به حقیقت بدانکه هر چند اَلِفْ اَلِیفْ اَلْفُ است از هزار هیچ ندارد مگر نشنودهٔ سخن آن عزیز که نظم ای خواجه اگر قامت اقبال تو امروز مانند اَلِفْ هیچ خم و پیچ ندارد ∴ بسیار تفاخر مکن امروز که فردا ∴ معلوم تو گردد که الف هیچ ندارد ∴ و اگر چنانک تشابه ظاهری نشانه اعتبار است اَلِفْت من یا اَلِف بیش است و در منهاج تدقیق و تحقیق سیر و سلوک من سه اسبه پیش است سمیر ضمیر فضلا ام دبیر مشیر وانی تدبیر عقلا ام شارح متن مضمرانم کاشف سر مبهمانم محرر روضه التقریر مهمانم مقرر نفثة المصدور ملمانم نظم

آنم که هزار گونه فتنها دارم ∴ تا ظن نبری که خط تنها دارم ∴ میدان که بیمن همت پیر خرد ∴ در هر هنری من ید بیضا دارم ∴

به این نوع آن هر دو از یک جنس متصل و فصل خاصه لازمهٔ خود را بطول عرض عام بر یکدیگر عرض میکردند و قصه بطول و عرض می‌رسید و گفت و گوی به تطویل می‌کشید تا در معرکهٔ اُحُد بیامن فضل احد رمح زبیر بن عوام به دستبوس سید انام شرف اختصاص یافت و بیمن قوت بازوی مقدمة الجیش انبیاء سلف جبر کردن اُبَی بن خَلَف مجروح گردانید و به آن واسطه هامهٔ همت از فرق فرقدین بلند رایند و آوازهٔ شدت و حدت بعیوق رسانید قلم هر چند به تارک سر سیر می‌نمود ساخت مقاومت با او نتوانست نمود لاجرم بند معارضه از حاضر مجادله بگشود و بغیر از

خط بندگی نبشتن اورا چاره نبود، شب و روز مدح و ثنای سید انبیا را
مشق می‌کرد و انتظار فرج بعد الشدة می‌کشید چون در روز صلح حدیبیه
انامل فیاض حضرت رسالت پناه بتفقد احوال قلم مشغول شد و نبی از
دست ولی یعنی محمد از علی خامه بستد و در صحیفه مصالحه بطرز
اعجاز سلسله نسب طاهر خود را مثبت ساخت چنانچه در محل خود شرح
ان مسطور خواهد شد آبی بر روی کار قلم باز امد و از سر اخلاص در
تضرع و نیاز امد و بزبان حال مضمون این بیت می‌خواند که **نظم**

هرچند بجان از پی مطلوب دویدیم ** المنة لله که بمقصود رسیدیم

و این داستان در میان دوستان مشهور و متعارف ماند اکنون بیا تا
تا واقعه احد را به پایان رسانیم بشرط انکه درود سید رسل و هادی
سبل را سبحه دل و جان و عوذه روح و روان کردانیم و بگوییم صلی الله علیه

سَلَامٌ سَلَامٌ لا یجدّ انتشاره ** علی عزله نورٌ یزید علی الشمس
سِرَاجٌ مُنیرٌ شاهدٌ وَمُبَشِّرٌ ** أرَی کُلَّ فضلِ الرُّسْلِ فی واحدِ الجنس
مظهر نور نخستین ذات پاک مصطفاست ** مصطفی کو اولین و اخرین انبیاست
در صفات ذات پاکش حاجت اطناب نیست ** گفته شد اوصاف او یکسر چو گفتی مصطفاست

ذکر تتمه واقعه احد

موسسان ارکان سیر و تواریخ آورده اند که چون سید عالم صلی الله علیه
وسلم با جمعی از یاران که بان حضرت پیوسته بودند به شعب احد در آمد
ابو سفیان با گروهی از فوج اعادی قصد ان کردند که از جانب اعالی کوه
برشان مستعلی شوند شاید که بران جماعت دست یابند و محققا

در ان موضع م

نمی‌دانستند که کیانند سید انبیا بران حال وقوف یافت گفت خداوندا
مسرفان را بر ما مشرف مساز و آتش رعب و خوف در تنور نهاد جوف
ایشان انداز در زمان قاید عنایت ربانی دست رد بر سینه پر کینه ان
طایفه باز نهاد چنانچه نتوانستند که از ان موضع یک قدم بیش آیند
انگاه ابو سفیان خواست تا تحقیق کند که ان جوق کیستند پس باواز
بلند پرسید که آیا در میان این گروه محمد هست حضرت فرمود جوابش مگویید
همه خاموش شدند تا ان سخن را سه بار مکرر ساخت و جواب نشنود بعد از ان
سه بار گفت در میان شما پسر ابو قحافه هست به او التفات ننمودند پس سه نوبت
دیگر استفسار نمود که با شما پسر خطاب هست هیچ کس بجواب متعرض وی نشد
ابو سفیان با اصحاب خویش گفت این سه نفر که خاطر شما از ایشان نفور بود
بهلاکت رسیده اند عمر را طاقت نماند فغان بر آورد که ای دشمن خدا دروغ
می‌گویی و در راه خلاف بی فروغ می‌پویی محمد و پسر ابو قحافه و پسر خطاب همه
در سلک احیا مندرجند و هیچ تشویش ندارند و مترصد هلاک اهل خسارند
ابو سفیان گفت امروز در عوض روز بدر واقع شده و دستور محاربه چنین
می‌باشد یَوْمٌ عَلَیْنَا وَیَوْمٌ لَنَا یعنی روزی مغلوب گشتیم و روزی غلبه یافتیم
و شما در میان کشتگان خویش جمعی را مُثله کرده خواهید دید من بان عمل نفرموده
امّا مرا از ان بد نیامد انگاه گفت موعد ما سال آینده زمین بدر است خواجه
فرمود بگویید همچنین مقرر شد و امید انکه طالع ما از بد رست انگاه ابو سفیان
شادی کنان این رجز می‌خواند که اُعْلُ هُبَل اُعلُ هُبَل پیغمبر فرمود شما بگویید

ام م

اَللّٰهُ اَعْلٰى وَاَجَلُّ باز ابوسفیٰن گفت اَلْعُزّٰى لَنَا وَلَا عُزّٰى لَكُمْ حضرت
امر کرد که جوابش چنین دهید که اَللّٰهُ مَوْلَانَا وَلَا مَوْلٰى لَكُمْ وحاصل آنکه
دشمنان به لات وهبل وعزّی مغرور بودند • ودوستان بحضرت جلال
احدیت وعنایت ومرحمت او توسل می‌نمودند • لاجرم رعبی تمام بر قریش استیلا
یافت وازانجا مراجعت کردند سید المرسلین علی بن ابی طالب را گفت از عقب
دشمنان برو وبه بین که بر اسب سوار می‌روند یا بر شتر اگر راکب فرسند
عزیمت مدینه دارند • واگر بر شتر سوار شده اند بمکه می‌روند وبخدا سوگند
که اگر این جماعت به جانب طیبه متوجه شوند با ایشان کاری کنم که زیاده
بران متصور نباشد علی بتفحص ان حال روانه شد وتحقیق نموده باز آمده خبر
رسانید که بطرف مکه میروند وچون خاطر عاطر سید صلی الله علیه وسلم

ذکر مراجعت قریش منکوب بطرف مکه

وبواقی اصحاب از جانب دشمنان فی الجمله تسکینی حاصل کرد به ضبط احوال
مجروحان وکشتگان برداختند منقولست که دران روز بعد از انکه
بوسیله شیطان واخوان او خبر شهادت سید رسل منتشر گشت وبسامع
بازماندگان مدینه رسید فغان از جمیع خانها انجا برآمد ودر زمان فاطمه
زهرا وعائشه صدیقه وصفیه عمه سید رسل وام ایمن وام سلیم وام سلیط
وغیر ایشان از خواص وحرم بیرکوبان عزم احد آمدند • فاطمه بتول به خدمت
رسول رسید • وبه جبر کسر سر مطهر وروی انور آن سرور مشغول شد
علی مرتضی به سپر خود آب می‌آورد وفاطمه سر وروی دلجوی پدر بزرگوار می‌شست
وخون ازان بازنمی‌ایستاد مقداری حصیر بسوخت وبر جراحتان مهبط امن

ورحمت پاشید وبه آن وسیله مهم بهم رسید وباقی زنان کمر خدمت بر
میان بسته مجروحان را مداوا می‌کردند ومشك آب بر پشت خود بار کرده
به نیم کشتگان می‌رسانیدند حضرت بایاران فرمود به تفحص احوال مقتولان
قیام نمایید واز سعد بن الربیع خبر گیرید که حالش بچه رسید چون به میان

ذکر سعد بن الربیع

افتادها درآمدند سعد را دیدند مجروح وخراب • بانیم جانی بریان ودلی
با آتش فراق پیغمبر کباب • باو گفتند سید عالم ترا می‌برسد که از زندگانی
یا از کشتگان سعد ازان پرسش خوش وقت شد وسکرات مرگ بان مژده
در مذاقش خوش گوار نمود آری آری

نظم

یار احوال من بی سر و پا می‌پرسد • پادشاهی به کرم حال گدا می‌پرسد
ای که گویی که به پرسیدن او غره مشو • با منش گر نظری نیست چرا می‌پرسد

وگفت بعد از تمهید قواعد تحیت بعز عرض سید انام رسیده بیند
که سعد بر جناح سفر ست وحکایتی تقریر کرد حاصلش آنکه

نظم

ما بیم ونیم جانی از غم بلب رسیده • چون امر او درآید هم در زمان رسیده
مضمون این معنی مودی ساخت وجان شیرین فدا کرده فی الحال
به علیین انتقال فرمود پس حضرت سید المرسلین به نفس اقدس
بمیان قتلی تشریف داد حمزه را دید مثله کرده وجگرش بیرون
آورده بسیار ملول ومحزون شد وگفت اگر بر قریش دست یابم
هفتاد کس را کس را از ایشان مُثْله سازم فی الفور جبرئیل برسید با
کریمه وَاِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ

لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ يعنى اكر جزا به تقديم مى رسانى در ازاء يكى يكى
كافى است واكر كار بسزا مى سازى صبر كردن را اجرى وافى است
واليه اشير نظم بصبر كوش كه كارت بصبر نيك شود ٭
خوش ان دلى كه خدا صبر در بلا دادش ٭ حضرت پاى درد را
صبر بپيچيد و دست از آستين شكر بيرون اورد و قضاى ربانى را
كردن نهاد و به ثبوت پيوسته كه صفيه بنت عبد المطلب قصه
شهادت برادر بشرح معلوم كرده بميان كشتكان مى رفت كه
او را ببيند پيغمبر با پسر وى زبير فرمود كه مادر را مكذار كه بنزد حمزه
رود مبادا ديدن وى را بان حال تحمل نيارد زبير منع وى مشغول
شد جواب داد كه اى فرزند شنوده ام كه برادرم را مثله كرده اند
و در راه خدا اين معنى بسيار اندك است آرى نظم
مكن كريه بر قبر مقتول دوست ٭ قل الحمد لله كه مقبول اوست

ذكر دفن شهداء احد

و صحيح آنست كه بر شهداء احد نماز نكزارد و روايت ارباب سير
آنكه بر هر شهيدى يكبار و بر حمزه مكرر نماز جنازه كزارد و بفرمود
تا همچنان ناشسته در جامهاء خونين ايشانرا متعددا در يك قبر مدفون
مى ساختند و در ميان دوستان جمع مى كردند و انكس كه قرآن بيشتر
خوانده بود بلحد نزديكتر مى كردانيدند و مرويست كه جمعى از ياران
شهيدان خود را بمدينه بردند از انجمله عبد الله پدر جابر بود و حكم
پيغمبر بران جمله نفاذ يافت كه مقتولانرا بمحل خود باز اوردند و هم انجا

۲

دفن كردند واخر روز بمدينه باز كشتند و اكثر اهالى طيبه ذكورا واناثا
برسم استقبال بيرون رفتند و مطلوب همكى ان جماعت استخبار سلامتى احوال
رسول بود چنانچه مشهورست كه زنى از انصار بجهت ملاقات سيد ابرار

ذكر مراجعت لشكر اسلام بمدينه

توجه نموده بجمعى رسيد كه جنازه پدر و برادر و پسر و شوهر وى را بشهر مى بردند
بعد از انكه شرح حال ايشان معلوم كرد پرسيد كه سيد عالم صلى الله عليه
وسلم چون است و كجاست كفتند بسلامت است و پيش پيش تو بمدينه مى
رود هيچ نوع ملتفت مقتولان خود نكشت و مستعجلا مى رفت تا آن حضرت را
بديد و دامن پاكش بكرفت و كفت پدر و مادر و تمام قبيله و عشيره ام فداى
تو باد چون ذات شريفت بسلامت است هيچ غم ندارم و الى هذا المعنى اشار
الناظم نظم كو مرا هيچ نباشد نه بدنيا نه بعقبى ٭
چو تو دارم همه دارم دكرم هيچ نبايد ٭ و بعد از انكه بمدينه آمدند
در اكثر خانها انجا تعزيت مى داشتند و بر كشتكان خود مى كريستند حضرت
فرمود از منازل متوطنان يثرب اواز كريه و زارى شنوده مى شود واز
خانه حمزه بواسطه انكه غريب است صدايى بكوش نمى رسد آرى نظم
هر كس بدرى مى رود آخر چو شب آيد ٭ بيچاره غريبى كه ورا خانه و در نيست
هر تير بلا كان ز قضا روى نمايد ٭ جز سينه مجروح غريبان سپر نيست

ذكر تعزيه داشتن زنان انصار بر حمزه

انصار چون ان حال معلوم كردند به خانها رفتند و تمام اهالى خود را بمنزل
حمزه فرستادند تا اول بر عم رسول بكريند بعد از ان به مقتولان خويش
پردازند ناكاه غلغله از خانه حمزه به مسامع عليه نبويه رسيد استفسار

نمود که این فغان ازانجاست بعرض رسانیدند که عیال انصارند که برغم حضرت
می‌کریند و می‌زارند و اشک خونین از دیدها می‌ارند و این معنی بزبان حال
معروض میدارند که **نظم** دیگران از غم اب آب روانست زچشم
مردم دیده ما بین که چه خون میبارند مرویست که سید عالم درازکردن
حسن اعتقاد بریشان دعاء خیر به تقدیم رسانید و محققان فن تاریخ و سیر
آورده اند که در وقعه احد هفتاد نفر از اهل اسلام شش از مهاجر عظام
و باقی از انصار کرام جرعه شهادت نوشیدند و خلعت یُرْزَقُونَ فَرِحِینَ بِمَا
آتٰیهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ از دست خازن توفیق بوشیدند و بمرافقت صدیقین
و یقین به اعلی منازل علیین بر آمدند و بیست و دو نفر از کفار فجار بمقر سقر
و دیار دار البوار در آمدند و اکثر مسلمانان دران روز مجروح کشتند و ازان
جمله چشم قتاده بن النعمن از حدقه بیرون افتاد همچنان بنظر سخنور آورد
حضرت بدست مبارک انرا بازجای خود رسانید و روشن تر و بهتر
ازان شد که بود و در تضاعیف معجزات مذکور خواهد کشت والله اعلم

ذکر غزوه حمراء الاسد

و درین سال غزاء حمراء الاسد واقع شد حمله اخبار و نقله آثار رحمهم الله
چنین تحقیق فرموده اند که آخر روز شنبه بود که سید رسل صلی الله
علیه و سلم از احد بمنزل مالوف بازکشت و در شب یکشنبه جمعی
از اعیان انصار تا روز در عتبه سپهر مرتبه حضرت پاس داشتند روز
دیگر چون نماز صبح در مسجد بجماعت بکزارد بلال را فرمود تا در شهر ندا کرد
که حکم نبوت پناه بران نمط جاری شده که فوج دوستان از عقب دشمنان

روان شدند و باید که هر متنفس که در معرکه احد حاضر نبوده با ما بیرون
نیاید جابر بمبالغه تمام درخواست نمود که من بجهت خاطر پدر و محافظت
عیالان او ازان دولت محروم ماندم و امروز می‌خواهم که در خدمت باشم و
بواسطه عنایتی که پیغمبر با جابر داشت او تنها مرخص کشت و همان روز
این امر مکتوم را به خلافت مقرر ساخت و علم بعلی بن ابی طالب و به قولی
به ابو بکر صدیق سپرد و با وجود ضعف و جراحات که داشتند متوجه
کشتند و در حمراء اسد که ازانجا تا مدینه هشت میل کما بیش راه است معسکر
همایون بزدند و شب دوشنبه دران منزل پانصد آتش برافروختند تا صیت
ابهت ایشان باطراف و جوانب برسد و کریمه اَلَّذِینَ اسْتَجَابُوا لِلّٰهِ وَ
الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا اَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِینَ اَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا اَجْرٌ
عَظِیمٌ از شرح حال و کشف مال ایشان خبر داده و غرض حضرت از
توجه مذکور ان بود که آوازه ضعف و انکسار لشکر اسلام انتشار نیابد
بلکه قبایل و احیا و اعدا و احبا بدانند که ایشانرا فتوری و قصوری نیست
و مشرکان قریش چون آن نهضت معلوم کنند به مراجعت بجانب مدینه
مایل نشوند و این اجتهاد بغایت صواب بود چه به ثبوت پیوسته که قریش
در حین مراجعت چون به روحا رسیدند پشیمان کشته انجا متوقف شدند
و کفتند ما درین رجوع سهوی عظیم کرده ایم وظیفه انکه بازکردیم و محمد
و اصحاب اورا مستاصل سازیم پس عزیمت بازکشتن مقرر ساختند و
قافله را دیدند که بمدینه میرفت با ایشان مبالغه نمودند که چون به یثرب

رسید با محمد یاران بگوئید که مجموع قریش به قصد استیصال شما باز می گردند و
و اهل آن قافله این خبر را در حمراء اسد با اصحاب رسول بگفتند و ایشان را
به جد تخویف نمودند مسلمانان بهیچ حال تزلزل نیافتند بلکه در مواد
تصدیق فزودند و مضمون این حکایت با یکدیگر تکرار می کردند که نظم
هر کسی تدبیر کاری میکنند ° ما رها کردیم با نعم الوکیل °
چنانچه کریمه الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ
فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ تا آخر در وایت دیگر
تصحیح این حال و قال میفرماید و مرویست که در آن ولا مَعْبَد بن
ابی مَعْبَد خزاعی بجهة آنکه قبیله بنی خزاعه با پیغمبر مجتبی و الفتی قدیم
داشتند از تهامه برسم تعزیه و تسلیه بخدمت آنحضرت آمده بود
بعد از انکه لشکر اسلام در حمراء اسد بگذاشت و بمنزل خود بازگشت
در روحا به ابو سفیان و قریش رسید از وی پرسیدند چه خبر داری جواب
داد که محمد با گروهی انبوه که از اُحُد تخلف نموده بود آند متوجه شما اند و
متعاقب می رسند و مقرر است که با ایشان هیچکس مقاومت نمی تواند
کرد و آن سخن نیك موثر افتاد و قریش بترسیدند و اندیشهٔ رجعت مستقیم
ندیدند و از آن قصد درگذشتند و سید صلی الله علیه و سلم سه روز در
حمراء اسد توقف کرد و سه نفر از بنی سُلیم به جاسوسی مشرکان فرستاد دو
کس از آنها بدست دشمن افتادند و مقتول شدند و سید رسل جمعی را روانه داشت
تا ایشان را هر دو در یک قبر مدفون ساختند و از جماعت کفار در آن سفر ابو عزه

ذکر قتل ابو عزه شاعر

شاعر که از اسیران بدر بود و حضرت بروی منت نهاده و آزاد کرده و
با او مقرر ساخته که من بعد بحرب مسلمانان نیاید و نقض عهد نموده و در
اُحُد حاضر شده باز بدست اصحاب رسول اسیر گشت چون او را بنظر
انور سید بشر آوردند بسیار زاری نمود که یکبار دیگر مرا آزاد کن فرمود
چنین نکنم که در مکه دست بریش خود فرود آری و گوئی دو نوبت محمد را
بازی دادم و خبر معتبر که لا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ مَرَّتَيْنِ در ین حال ورود یافته
پس ابو عزه را بکشتند و در روز جمعه بمدینه سکینه بمصاحبت امن و
طمانینه معاودت نموده و مدت آن غیبت پنج شب بیش نبود والله اعلم

ذکر واقعه رجیع و ارسال عاصم بن ثابت

و در اواخر این سال قصه رجیع واقع شد و رجیع اسم موضعی است از
بلاد هذیل که واقعهٔ مذکوره آنجا به ظهور آمده و موجبش آن بود که گروهی
از عَضَل و قاره و ایشان دو بطن بودند از بنی الهون بن خزیمة بن الیاس
به خدمت خیر الناس آمدند و بعرض رسانیدند که کوکب اسلام از افق
منزل ما طالع شده و جمعی میخواهیم که بمیان ما در آیند و به تعلیم شرایع
قیام نمایند حضرت ده نفر از اصحاب اختیار فرمود مَرْثَد بن ابی مرثد و
عاصم بن ثابت و خُبَیْب بن عدی و زید بن الدثنه و عبدالله بن طارق
و خالد بن ابی البکیر و معتب بن عبید و سه نفر دیگر که ایشان مذکور نشده (اسامی ...)
و یحتمل که چون از اعیان نبوده اند اهتمام بذکر ایشان ننموده اند پس
عاصم را امیر ایشان ساخته بقبیله هُذَیل روانه گردانید بموجب فرموده
متوجه شدند و شب سیر می نمودند و روز مختفی می گشتند چون برسیدند

منزل هدة که هفت میل است از انجا تا عسفان دویست مرد از اعدا که
صد از ایشان تیر انداز بودند بقصد آن ده نفر مرد برخاستند و دران نواحی
بتردد امدند سحرگاهی رهط اسلام در رجیع منزل ساختند و خرما تناول
کردند و استخوانها بینداختند و از انجا بکوه رفتند و پنهان شدند چون
آفتاب برامد زنی از هذیل دران موضع گوسفند می چرانید استخوانهای تمر
یثرب بشناخت خبر به بیگانگان رساند که مطلوب شما شب درین
منزل بوده اند کفار هذیل پی بر گرفتند و بغتةً بسر مسلمانان رفتند
ایشان در بلندی کوه متحصن شدند دشمنان گفتند اگر برما نزول
کنید شما را در جوار خود گیریم و عهد می کنیم که هیچ کس از این جماعت نکشیم
عاصم و مرثد و خالد گفتند ما در ذمه بی دینان در نمی آییم و عهد ایشانرا
قبول نمی کنیم و به ضرورت جنگ کردند تا عاصم با شش نفر دیگر کشته
شدند و دران حال که جرعهٔ شهادت نوش می کردند گفتند خداوندا
سلام ما برسول خود برسان و کیفیت اوضاع ما از نزد او روشن گردان
و به ثبوت پیوسته که عاصم بخدا نالید و گفت الهی من در اول روز دین
ترا حمایت کردم بعنایتت چشم آن دارم که در آخر روز بدن مرا از شر طالبان
محفوظ سازی چه می دانست که داعیهٔ کافران آن بوده که سر او را جدا کنند
و از کاسهٔ آن شرب خمر نمایند حضرت جلال احدیت لشکر زنبور را بفرستاد
تا پیرامون سر او برامدند کفار گفتند چون شب درآید مهم خود بسازیم شب
هنگام سیلی بیامد و بدن او را به بحر رحمت رسانید و به حمی الدبر ملقب

گشت و زید و خبیب و عبدالله بن طارق بجا را شرار درآمدند و بعد از انکه
بر ایشان قدرت یافتند زه کمانهاشان ببریدند ابن طارق گفت آثار غدر از
جانب شما ظاهر گشت و اعتماد نماند من این مصاحبت را اختیار نمی کنم هرچند
وی را می کشیدند به جایی نرسید و او نیز کشته شد بعد از ان زید و خبیب را
بمکه بردند و در عوض دو اسیر از ایشان که نزد مکیان داشتند بدادند و
اسیران خود را باز گرفتند پس اولاد حرث بن نوفل خبیب را و دیگری زید را
خداوندی کردند و بجهة آنکه ماه حرام بود ایشانرا محبوس ساختند و خبیب
در اولیاء صحابه معدود شده و کرامت و کرم او شهرتی دارد کرامتش انکه
آل حرث خبیب در منزل ما بند داشت وقتی که دران موسم میوه یافت
نمی شد دیدیم که خوشهٔ بزرگ انگور پیش او آماده گشته تناول می نمود
دانستیم که آن رزقیست که از ساحت غیب باو ارزانی داشته اند و کرم
وی انکه چون هنگام قتلش نزدیک رسید استره بعاریت بستد تا سنت
تطهیر بتقدیم رساند کودکی از بنی حرث درین حال بنزد او رفت و آن طفل
بر ران خود نشاند مادرش بترسید که چون کشتن خویش را به تحقیق می داند
مبادا فرزند وی را بکشد خبیب بر مضمون نیت آن ضعیفه وقوف یافت
گفت خاطر پریشان مکن که از من هیچ ضرر باو نخواهد رسید چون ماه حرام
بگذشت آن محترم را از حرم بیرون بردند و در تنعیم ابو سروعه پسر
حرث او را بکشت و به صحت رسیده که پیش از انکه مقتول شود دو رکعت نماز
بگزارد و گفت اگر نه آن بودی که مردم گویند مگر من از کشتن می ترسم هر اینه

زیاده ازین می‌گزاردم واین سنت ازو یادگار ماند بعد ازانکه از نماز فارغ
شد دو بیت بخواند وگفت خدایا کسی ندارم که سلام وپیام من به پیغمبر
رساند این کار بحضرت تفویض می‌نمایم وهلاک دشمنان از دوست در
خواست نمود آنگاه خلعت شهادت درپوشید وبعد از قتل بدن خبیب را
بردار کردند وچهل کافر پیوسته آنرا پاسداری می‌نمودند تا آندکان ورو
می‌هنند وخبر وآوازه به اطراف می‌بردند وچون پیغمبر ازان قصه وقوف یافت
زبیر عوام ومقداد اسود کندی را فرمود بروید وآن شهید را از دار فرود
گیرید تا دار القرار در جزاء آن به شما ارزانی دارند برحسب فرموده حضرت
روان شدند شب می‌رفتند وروز مختفی می‌گشتند تا شب هنگامی به آن منزل
رسیدند جمعی را که حراست آنها می‌نمودند در خواب مستی یافتند پس آن
جسم گرامی را از دار فرو گرفتند دستها بر جراحت خود نهاده وخون تازه ازان می‌چکید
وبوی مشک می‌داد زبیر اورا بر اسب خود بار کرد ودران شب سیر کردند
بعد ازانکه کفار از خواب بیدار شدند خبیب را ندیدند جمعی قریش فرستادند
وهفتاد سوار از عقب ایشان روان ساختند وچون به یکدیگر رسیدند
خبیب را بر زمین نهادند فی الحال ویرا فرو برد وبلیع الارض لقب او گشت
آنگاه زبیر ومقداد خواستند که به جنگ مشغول شوند کافران صرفه
در محاربه ندیدند وبی‌گفت وگوی هرکس وناکس بمنازل خود بازگشتند
وبعد ازانکه زبیر ومقداد به مجلس سامی پیغمبر گرامی آمدند جبرئیل امین
در خدمت سید المرسلین بود وبعرض آن سرور رسانید که ملایکه را ام

ذکر قتل خبیب

از خواب

٢٦١

257

بان دو یار مفاخرت می‌نمایند وعلماء نزول می‌گویند کریمهٔ وَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللهِ در شان ایشان نازل شده
والله اعلم ودر اوایل سال چهارم از هجرت سید عالم صلی الله علیه و
سلم وقعهٔ بیر معونه واقع شد وسبب واقعهٔ مذکور آن بود که عامر بن
مالک که اورا مُلاعِبُ الأَسِنَّه می‌خواندند بخدمت سید انبیا رفت و
هدیه بگذرانید حضرت تحفهٔ اورا قبول نکرد بجهة آنکه مشرک بود و
مسلمان نشد عامر گفت مهم اسلام من موقوف است اما اگر جمعی یاران به دعوت
اهالی نجد روانه سازی امید هست که شریعت تو آنجا رونق یابد ومن متعهد
می‌شوم که هیچ دشمن متعرض ایشان نشود پس حضرت رسالت شعار منذر بن
عمرو ساعدی را با چهل مرد وبروایتی با هفتاد تن از قراء صحابه بان جانب
فرستاد وحرام بن ملحان ورافع بن بدیل بن ورقا وعامر بن فهیره وعمرو بن
امیه ضمری وغیر ایشان از خیار اهل اسلام درمیان آن جماعت بودند
چون برسیدند به سر چاه معونه که یکی از آبهای بنی سلیم بود معلوم کردند
که قبایل رِعل وذکوان وعُصَیّه مملو از کفر وعدوان وعصبیت دران
ناحیه اند وظاهر شد که سخن عامر مبتنی بر مکر وغدر بوده پس حرام بن ملحان
وکعب بن زید اعرج ومنذر بن محمد بن عقبه را باتفاق پیش آن جماعت
فرستادند که رد وقبول ایشان را محقق کنند چون حرام به نزدیک قبیله
رسید با آن دو یار خود گفت شما درین محل توقف کنید تا من نزد قوم
روم اگر مرا امان دهند شما نیز درآیید واگر معامله نوعی دیگر واقع شود

ذکر وقعه بیر معونه و ارسال منذر بن عمرو ساعدی

واری آن صح

بیاران خویش ملحق شوید و خبری که باشد به ایشان رسانید و بعد از انکه
حرام به مجلس عامر بن الطفیل که بزرگ قبیله بود درامد گفت رخصت می
دهی که رسالت پیغمبر بتو رسانم یعنی عامر او را به سخن مشغول ساخت و
اشارت کرد تا از قفاء وی شخصی درآمد و نیزه بر وزد حرام گفت الله اکبر
فُزْتُ وَرَبِّ الکَعْبَة و جان بجانان فرستاد و از ان دو یار اعرج بکو نخت
و بکوه رفت و دیگری باهل اسلام ملحق شد در زمان لشکر کفار بر ان جوق
محیط گشتند و شمشیر بر ایشان کشیدند مسلمانان گفتند خدایا سلام ما
باهل اسلام برسان و اعلام فرمای ایشانرا که ما بخداوند خویش رسیدیم
او راضی شد از ما و ما راضی گشتیم از وی پس همه را شهید کردند غیر عمرو بن
امیه که با عامر از طرف مادر خویشی داشت موی پیشانی وی را بچید و از سر خون او
درگذشت و آن مرد اعرج که بکوه رفته بود خلاص شدن نتوانست که عامر بن
الطفیل از عمرو بن امیه پرسید که تمام یاران خود را باسم و نسب می شناسی گفت
اری پس با او در میان کشتگان درامد و یک یک را تحقیق کرد چون نوبت
به عامر بن فهیره رسید سوال کرد که این کیست جواب داد که عامر بن فهیره
است رفیق پیغمبر در طریق هجرت بمدینه گفت بدرستی که چون او را کشتند
من دیدم که باسمانش می بردند و در همان شب جبرئیل خبر قتل ایشانرا به
سید المرسلین رسانید حضرت بسیار متالم شد و یک ماه در قنوت نماز
صبح دعاء بد بر رعل و ذکوان و عصیه می کرد والله اعلم و در آن سال
غزوه بنی النضیر واقع شد مستحضران مسایل فن تواریخ و سیر چنین تحقیق

ذکر غزوهٔ بنی النضیر

کرده اند که بعد از انکه سید المرسلین زمین طیبه را بغبار نعلین عرش فرسای
خویش تا آب روی کرد اند سلوک مخالفان با ان حضرت بطرق مختلفه واقع
شد قریش و اتباع ایشان بنای کار بر محاربه و قتال نهادند و طوایف عرب
دست از جنگ برداشته پای در دامن انتظار کشیدند تا چند انکه مآل حال
ان سپهر معلوم کردند بعد از ان فوج فوج در سلسلهٔ متابعت انتظام
می یافتند و اوضاع این جماعت هم متنوع بود بعضی میخواستند که رایات
ظهور دین محمدی ارتفاع یابد مانند بنی خزاعه و فوجی دیگر عکس ان می
طلبیدند مثل بنی بکر و جمعی لَا لَهُمْ وَلَا عَلَیْهِمْ می گذرانیدند و منافقان
مدینه به ظاهر با پیغمبر بسر می بردند و باطنا سبیل دوستی با دشمنان او
می سپردند و یهود قَیْنُقاع و نَضِیر و قریظه در اوایل حال در دایرهٔ عهد
و پیمان سید انس و جان درامده مشروط بر انکه با مسلمانان جنگ نکنند
و با دوستان و دشمنان ایشان دوستی و دشمنی ننمایند و ازین اقوام
ثلثه اول بنو قینقاع بعد از وقعهٔ بدر نقض عهد نمودند و حکایت
آن فوج در محل خود مذکور گشت و بنو قریظه بالآخره عهد خویش شکستند
و شرح قصهٔ این جماعت بعد ذکر الاحزاب مسطور خواهد شد و از
بنو النضیر در ین سال شکستن پیمان بظهور امد و خان و مان را بدرود
کردند و ایشان در قریهٔ زُهره نام در نواحی فُرْع حصاری داشتند و الجا
بسر می بردند در آن ولا که عمرو بن امیه ضمری از بلیهٔ بیر معونه خلاص
یافت و متوجه ملازمت پیغمبر گشت در منزلی از منازل به دو مرد رسید

از بني عامر كه در ذمت امان رسول آخر زمان بودند و عمرو از شرح عهد و
پيمان ايشان خبر نداشت بعد از آنكه بدانست كه از بني عامراند تحمل نمود
تا بجواب رفتند آنگاه هر دو را بكشت و گمان برد كه في الجمله در تدارك
امور گذشته كوشيده وقتي كه به مجلس رسالت شعار رسيد و آن قصه
بعرض رسانيد حضرت فرمود كه دو كس كشته كه در امان ما بوده اند اكنون
بضرورت باداء ديت آنها مشغول مي بايد شد و بدان واسطه كه ميان
و بنو النضير سوگندي و دوستي بود سيد انبيا با جمعي از اصحاب كه يكي از
علي مرتضي بود از جهة اتمام ديت مذكور بقبيله بنو النضير تشريف داد و
در كنار خانه آن گروه بنشستند و مقصودي كه داشت با اشراف قوم در
ميان نهاد قبول كردند كه بانجام رسانند و خفيه با يكديگر گفتند فرصتي مناسب
تر ازين نخواهيم يافت كه كار محمد بآساني بسازيم و ظيفه آنست كه سنگي
از بالا بام بر سر او اندازيم و بكلي خاطر از وي به پردازيم سلام بن مشكم
گفت ازين انديشه بگذريد كه حالي از غيب خبر يابد و خواهد رسيد نشنودند
و عمرو بن جحاش متكفل آن امر شد در زمان جبرئيل امين بامر رب العالمين
سيد المرسلين را از همت و نيت ايشان واقف كردانيد پيغمبر به بهانه
طهارت از آن مجلس برخاست و علي را بطلبيد و فرمود تو اينجا توقف كن
كه من بمدينه مي روم و هر كس از اصحاب كه ازين خانه بدر آيد او را از
عقب من روانه ساز بموجب فرموده حضرت كار بند شد چندانكه
بترتيب از انجا بيرون آمدند و متعاقب همه بتعجيل برفتند چون به آن

رسيدند گفتند يا رسول الله اخبار نفرمودي و متوجه گشتي جواب داد
كه يهود قصد غدر كردند و شرح گذشته با ياران باز راند و بعد از آنكه
بمنزل شريف مراجعت نمود محمد بن مسلمه را بنزد بني النضير فرستاد كه در
زمين اقامت منماييد و ده روز شما را مهلت باشد بعد از آن مقرر است
كه ازين قوم هر كس را كه به بينند بكشند ايشان بكار سازي رفتن مشغول
شدند و خواستند كه روانه گردند عبد الله بن ابي سلول منافق پيغام
فرستاد به آن قوم كه به سخن محمد ملتفت مشويد و از منزل خود جايي مرويد
و خاطر جمع داريد كه دو هزار مرد جلد تبع من اند و به اتفاق آنها مدد و
معاون خواهم بود و قريظه و غطفان كه هم سوگندان شما اند بعين كه
تقصير نكنند و شرايط اهتمام و موافقت بتقديم رسانند يهود مردود بحكايت
بي حقيقت اهل نفاق مغرور گشته بنزد پيغمبر فرستادند كه ما از مسكن
مالوف بهيچ طرف نخواهيم رفت و تو آنچه مي تواني نا كرده مگذار سيد عالم
صلي الله عليه و سلم چون شرح مدعي آن جماعت استماع نمود غلغله تكبير
بفلك اثير رسانيد و فرمود يهود داعيه محاربه دارند پس ابن ام مكتوم را
در مدينه خليفه ساخت و علم بعلي بن ابي طالب سپرد و لشكر به جانب
ايشان كشيد و نماز ديگر آنجا بگذارد و مدت محاصره يا شانزده روز
آن جماعت قيام نمود و بعضي از نخيلات آن طايفه كه هر يک از غلامي دو
مي داشتند قطع كرد چنانچه كريمه مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ از آن حال خبر مي دهد
و يهود از حصار سنگ و تير مي انداختند آخر الامر از منافقان مدينه مواققان

قریظه وغطفان مایوس کشتند وحضرت حق رعبی در دل ایشان انداخت
تا به جلا راضی شدند وچنان قرار دادند که محمد بن مسلمه موکل ان جماعت
باشد تا هر سه کس خدا یک شتر وار طعام جهة زواده بردارند وبروایتی
دیگر خون همه واز مال چندانکه شتران توانستند کشید غیر از اسلحه بران
قوم مسلم داشت وروایت کرده اند ویامین بن عمیر وابو سعید بن وهب
ازان جمع در دین اهل اسلام درآمدند واموال واسباب ونفسها ران
دو نفر معصوم ماند وباقی یهود جلا کردند واکثر باذرعات واریحا رفتند
وال ابی الحقیق وآل حیی بن اخطب به خیبر بان ملحق کشتند وتتمه اموال
واسلحه ایشان که پنجاه خود وپنجاه زره وسیصد وچهل شمشیر بود پیغمبر
بخاصه خویش برکرفت ومخمس نکرد وجهه عوارض آماده ساخت ودوا
هست که جمعی را از مهاجران واندکی از انصار ازان محظوظ کردانید وبا
که بدانی که در کیفیت غدر بنی النضیر وتعیین وقت ان غزوه روایات دیکر
به نظر رسید وچون مجلس درج الدرر کنجایی بیش ازین ندارد استیفا
انها وظیفه کتاب معالم الاسلام ونسخه مجتبی است والله الموفق

ذکر ولادت حسن بن علی علیهما التحیه

ودر سیم یا پنجم شعبان ازین سال امام ابن الامام سبط سید انام ریحانه رسول
نور چشم بتول منظور نظر صمد حسین ∴ ان کرحسن بدا حسن فنام خوشش حسین
وان در سواد دین محمد چو نور عین ∴ در مدینه متولد شد وچون بشارت
مقدم مبارک ان فرزند ارجمند به سید المرسلین رسانیدند بدستور سابق
بمنزل سیدة النسا قدم رنجه فرمود وان در صدف ولایت را در کنار کرفت

واذان واقامت بر کوش راست وچپ وی بخواند ودر روز هفتم امر کرد تا
سرش بتراشیدند وموی اورا با نقره برابر کرده به صدقه دادند وکوسفندی را
عقیقه ساخت وبه حسین مسمی کردانید وسرور انبیا با او نظری مخصوص داشت
وبدر بزرکوار ومادر نامدار بنا بران نظر خصوصیت مجتبی با او اظهار می کردند
وبهمین واسطه جبرئیل امین مکررا به کاهواره جنبانیدن او تبرک می جست
در زمین ودران حال باین نشید صدا بر می کشید که
اِنَّ فِي الْجَنَّةِ نَهْرًا مِنْ لَبَنْ ∴ لِعَلِيٍّ وَحُسَيْنٍ وَحَسَنْ وشش سال
وهفت ماه وچند روز در کنار مرحمت پیغمبر تربیت یافت وبعد ازان
کما بیش شش ماه دیکر رفیق فاطمه زهرا بود الکاه بیست ونه سال در حیات
بدر بسر برد وده سال بعد از علی بن ابی طالب با برادر اعیانی حسن بکذرانید
وبس از وده سال دیکر بزیست ودر دهم محرم سال شصت ویک از هجرت
در کربلا بفنون کرب وبلا جرعه شهادت نوشید ودران زمان عمر
شریفش پنجاه وشش سال وکسری بود وغیر ازین نیز کفته اند وشرح ان واقعه
مجلسی دیکر می طلبد وهمانجا مدفون کشت ومشهد منورش مشهور ومعروفست
وشمایل رضیه وفضایل سنیه حسینیه بیش ازانست که در حیز تحریر آید
ودر سیادت جوانان اهل بهشت وسواری بر دوش جد بنوت سرشت
ودیوانه شدن ان حضرت وغیرها مِنَ الخصال المرضیة با برادر باجان وجدل
برابر شریک بود وبه دیکر خواص شریفه که تعداد انها به تطویل می کشد امتیاز
داشت وچهار پسر ودو دختر از امهات شتی بوی ارزانی کشت ونسل و

عقبش از امام زین العابدین فقط در شرق و غرب جهان بسیار و بی شمار
مانده و سلسلهٔ امامت به شعبهٔ اولاد او استحکام یافته و آفتاب ولایتش
بر در و دیوار کون و مکان تافته **نظم** والی والا امام الدین والدنیا حسین •
آن خرد را عین نور و آن جهان را نور عین • ذات او ز اعیان عالم دین چشم عقل عین •
نقش مهرش می کشم بر جان بسان خامه عین • چشم ما روشن بنور اوست چون عالم به عین •
زین جان ما به بوی اوست همچو نون ز عین • تا مگر بوسد قدوم موکبش مانند عین •

ماه بهرسی روز کرد بهجوش آب عین کادم

کنیتش ابوعبدالله و القابش رشید و طیب و وفی و سید و زکی و مبارک مرویات
او به هشت حدیث رسیده در کتب معتبره بین اهل الخبر علیه شرایف التحیه
من الله الاکبر و در اواخر شوال این سال سید الانبیاء و المرسلین

ذکر تزویج ام سلمه

دختر عاتکه که عمهٔ آن حضرت بود ام سلمه هند بنت ابوامیه سهیل
بن المغیره مخزومیه را در سلسله امهات مومنین اندراج داد و او
زوجهٔ خویش خود ابوسلمه بن عبدالاسد مخزومی بود و در اوایل اسلام با شوهر
بحبشه هجرت کردند و اول کوچی از مهاجران که در مدینه نزول نمودند ایشان
بودند و صاحب الهجرتین گشتند و در اواخر سال سیم و بقولی در اوایل سال
چهارم از هجرت ابوسلمه وفات یافت ام سلمه در مصیبت او استرجاع بتقدیم
رسانید و دعای اللّهمّ اجرْنی فی مصیبَتی وَاخلفْ لی خیرًا منْها که از پیغمبر
شنوده بود که در زمان نزول مصیبت باین خوانند تا خوبتر از آنچه فوت شده
بیابند بخواند و در فکر بود که بهتر از ابوسلمه که باشد بعد از انقضای عدت

ابوبکر و عمر او را خواستگاری کردند و قبول ننمود بعد پیغمبر به خطبهٔ وی
مشغول شد دانست که دعایش باجابت مقرون گشته پس بشرف فراش
حضرت مشرف گشت و مرویست که صداق او متاعی بود که ده
درم قیمت داشت و در حجرهٔ زینب دختر خزیمه که در آن سال وفات یافت
او را ساکن گردانید و اهتمام حضرت با وی معلوم می شد و تربیت فرزندانش
می فرمود و در سال شصت و یک از هجرت یا بیشتر یا کمتر بعد از هشتاد و
چهار سال زندگانی در مدینه عمرش بسر آمد و سعید بن زید بر وفق وصیت بر او
نماز گزارد و در بقیع مدفون گشت و مشهور آن است که آخر زنان پیغمبر
که از عالم رحلت کرد او بود و صحابه و تابعین از او روایت کرده اند و مرویاتش
در کتب معتبره به سیصد و هفتاد و هشت حدیث رسیده سیزده متفق علیه
و سه فرد بخاری و سیزده فرد مسلم و سیصد و چهل و نه دیگر در باقی سنن و
مسانید ورود یافته و در خصائص او مذکور شده که جبرئیل را در صورت
دحیهٔ کلبی می دید والله اعلم و در اول ذی قعدهٔ این سال

ذکر غزوه بدر صغری

بدر موعد و آنرا بدر صغری نیز می گفتند واقع شد و سابقا در تضاعیف
قصه احد گذشت که ابوسفیان در حین مراجعت گفت میعاد ما سال
دیگر بدر است و چون موعد نزدیک رسید قریش کارسازی سپر به
انواع سلوک می نمودند و بجهة آنکه در مکه قحط بود نمی خواستند که بوعده
وفا کنند و از تخلف هم محترز بودند و می اندیشیدند که مبادا لشکر اسلام
در بدر حاضر شوند و صیت ایشان در احیا و قبایل انتشار یابد و به آن سبب

ابوسفیان از نعیم بن مسعود اشجعی درخواست کرد که اکر تو بروی و محمد را توهیم کنی تا از مدینه بیرون نیاید بیست شتر سه ساله برسم جعاله تسلیم تو نمایم و سهیل بن عمرو ضامن شتران مذکور کشت نعیم به خدمت پیغمبر رفت و هر حیله که مقدور او بود بعمل ورد تا ان حضرت کاد کر نیامد و عبد الله بن رواحه را به خلافت مدینه مقرر ساخت و علم به علی بن ابو طالب داد و با هزار و پانصد مرد در اواخر شوال از مدینه نهضت فرمود و ده اسب همراه داشتند و امتعه تجارت با خود بردند و در غره ذی قعده در بدر معسکر ها بر زدند ابوسفین بضرورت با دو هزار نفر از مکه بیرون امد و پنجاه اسب در ان میان بود و تا مر الظهران برفت و بواسطه انک لشکریان ایشان بغیر از سویق زواده نداشتند و به تنکی میکذرانیدند از انجا باز کشت و صفوان بن امیه او را دران امد شد سرزنش بسیار نمود و لشکر مسلمانان هشت روز در بدر بموافقت صدر و بدر عالم توقف کردند و بازار نیکو یافتند و از سود وافر بیاسودند و بعد از ان سالما معمورا بوطن معاودت نمودند و بعضی از مفسران برانند که کریمه فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ از احوال ایشان خبر داده وَاللَّهُ أَعْلَمُ و دران سال سید عالم صلی الله علیه وسلم بفرمود تا مردی و زنی را از یهود که با یکدیکر زنا کرده بودند سنکسار ساختند و ایشان میخواستند که پیغمبر را بازی دهند و در مجلس حضرت معروض داشتند که سزای زنا کار در شریعت ما آنست که ایشانرا سیاه روی سازند و باژکونه بر شتر یا دراز کوش نشانند

و کرد شهر بکردانند عبد الله بن سلام تکذیب ایشان نمود و از توریة حکم رجم پیدا کرد و بعرض رسانید پس امر فرمود تا هر دو را سنکسار کردند و کریمه وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ درین باب نازل شد و دران سال زید بن ثابت را تحریض نمود تا کتاب یهود بیاموخت بجهة انکه مبادا از ایشان تحریفی و تبدیلی در احکام ظاهر کردد و در مدت پانزده روز ان مهم باتمام رسانید و دران سال طعمة بن ابیرق زرهی از خانه قتادة بن النعمان بدزدید و ان را در انبان آرد کرده بخانه یهودی برد و بوی امانت بسپرد روز دیکر بهنجار آرد بی بمنزل جهود رسانیدند زره از انجا بیرون اوردند یهودی کفت طعمه این زره را بمن سپرده او منکر شد و سوکند یاد کرد که ازین کار بی خبرم مرافعه بمجلس میمون محمدی رسید و قوم طعمه بحمایت برخاستند و چون مال دزدیده در دست یهودی یافته بودند سید عالم خواست که بمقتضی نَحْنُ نَحْكُمُ بِالظَّاهِرِ او را ادب فرماید جبرئیل برسید و کریمه إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا فرود اورد حضرت را معلوم شد که خیانت از طرف طعمه بظهور آمده و چون از حرز برده و بنصاب رسیده حد سرقت بر وا جرا می باید کرد پس طعمه از خوف فضیحت بکریخت و بمکه رفت و نزیل حجاج بن علاط کشت و در حجره وی نقبی برید و سنکی بر وا افتاد و بهجان بماند تا روز دیکر خلایق آن حالش بدیدند و خواستند که او را قتل کنند بعضی از اهالی مکه کفتند کشتن شخصی که به شما التجا نمود

ذکر وفات فاطمه بنت اسد مادر علی بن ابی طالب

ذکر تحریم خمر

مناسب نمی نماید ازانجا مخرج شد و با قافلهٔ بجانب شام رفت در راه متاع جمعی بدزدید و اورا سنکسار ساختند و در کیفیت قتل و موت او طرق دیکر بنظر رسید والله اعلم و دران سال فاطمه دختر اسد مادر علی بن ابوطالب وفات یافت و از مسلمات قانتات بوده و خدمت پیغمبر اولا و آخرا بتقدیم رسانیده و حضرت به منزل او می رفت و انجا قیلوله می فرمود و چون فوت شد جامهٔ مبارک خویش کفن وی ساخت و نماز برو بکذارد رضی الله عنها و دران سال حکم تحریم خمر نازل کشت و جمله القول درین باب انکه اول در مکه کریمهٔ وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا نزول یافت و بی مانعی هرکه میخواست بشرب ان مشغول می شد اما عقلا و اهل اعتبار پیوسته در تفحص می بودند و از نیک و بد آن سوال می نمودند تا آیت يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا ورود آمد حضرت فرمود این مقدمهٔ تحریم شرابست لاجرم جمعی از انقیاء صحابه بملاحظهٔ اثم کبیر ترک شرب کردند و طایفهٔ دیکر نظر بر منافع للناس ازان محظوظ می کشتند روزی در خانهٔ عبد الرحمن بن عوف ضیافتی بود و شرب کردند و وقت نماز شام درامد یکی بامامت قیام نمود و بعد از فاتحه سورهٔ کافرون بطرح لاآت بخواند و آن صورت در نظر اهل معنی مستکره نمود بنا بران فرمان يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ نافذ شد جماعتی ازیاران کفتند چیزی که منع نماز بران مترتب می کردد ترک کردن اولی

نماید و ازان درکذشتند و بعضی در غیر اوقات صلوة ازان بهره می کرفتند اتفاقا عتبان بن مالک ترتیب مهمانی کرد و برماین او سپر شتر بریان حاضر کرده بودند بعد از اکل بشرب انتقال نمودند و چون مست شدند بر یکدیکر در تفاخر فزودند سعد بن ابی وقاص که یکی از حضار مجلس بود شعری بخواند که بر قدح در انصار و هجو ایشان اشتمال داشت انصاری برخواست و لحی آن سر بریان برکرفت و بروزد چنانک سرش بشکست و وحشت از حد اعتدال بکذشت به مرتبه که شکایت به مجلس سید ابنیا رسید سرور احباب عمر خطاب بنالید و کفت خدایا حکم جزم در باب خمر بیان فرمای کریمهٔ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ تا اخر دو آیت که فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ منزل کشت فی الحال منادی شرع در کوچه و بازار مدینه این ندا درداد که الا إِنَّ الْخَمْرَ قَدْ حُرِّمَتْ پس مسلمانان هرچه در خم داشتند بریختند و در ذیل فرمان برداری آویختند چه بر نظر ارباب خبرت مخفی نماند که عملی که با قمار بازی و بت پرستی در یک رشته منتظم باشد و به نجاست و خباثت موصوف و از جملهٔ اعمال شیطانه به شرارت و دنائت مشهور و معروف بود و مورث عداوت و دشمنی کردد و بساط ذکر و نماز در نوردد ازان اجتناب نمودن مودی بفلاح و رستکاری خواهد بود علی الخصوص که بابلغ وجهی در صورت استفهام امر آن کار بنهی رسید و اهتمام شارع دران باب بمرتبهٔ کمال انجامید که فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ معناه فانتهوا و من نیام الغفلة تنبهوا و مقررست

که هران عاقل ارجمند که درین جهان مهان از سر این کار درگذرد و پیرامون
این عمل بنگردد فردا در قیامت از دست ساقی کرامت شراب طهور نوش کند
و غمهای دنیوی بیکبارگی فراموش کند آنگاه بی لغوی و صداعی با حور عین دست
در آغوش کند زیرا که **نظم** این عربده در شراب دنیاست
در بزم خدا نباشد آنها ۰ و چون خاتمه سخن به تحریم خمر که ام الخبائث است
انتها پذیرفت اکنون در حرفی از این مجلس نبذه از منهیات و شمه از مکروهات
مبین و مبرهن سازیم و علم اظهار اصل و فرع درین قضیه برافرازیم تا یاران وسیله
مستمعان از اعمال معصیت منتهی شوند و در عرصه کمال عبودیت منتهی روند
داخل محسنات کلام تواند بود فاستمع واحفظ واجتمع وتحفظ ۰ که **ا**
اکل ربوا بنیان ایمان را ویران می کند یا ایها الذین آمنوا لا تاکلوا الربوا
اضعافا مضاعفة **ب** بغی فساد خان ومان مومنان را بی سروسامان
می کند ولا تبغ الفساد فی الارض ان الله لا یحب المفسدین **ت**
تولاء دشمنان اساس دوستی را بر می اندازد لا تتولوا قوما غضب الله
علیهم **ث** ثقه بغیر الطاف خداوندی رایت نفاق می افرازد الثقة
بالغیر من علامات المنافقین **ج** جلوس بر قبور خضوع اهل دل می
برد لا تجلسوا علی القبور **ح** حلف بذات و صفات حق سلسله
محبت را می برد لا تحلفوا بغیر الله **خ** خیانت درگاه خدا و رسول
نقش اعتماد می سترد لا تخونوا الله والرسول **د** دعوت آلهه باطله
متاع دکان بندگی را می سوزد ولا تدع مع الله الها آخر **ذ** ذکر کذب شکن

از آیینه اعتقاد صـ

مومنان به بدی آتش غضب حق را می افروزد لا تذکروا موتاکم الا بالخیر
ر رفع صدا در مجلس سید انبیا رخسار زهد و تقوی را می خراشد لا ترفعوا
اصواتکم فوق صوت النبی **ز** زناکاری علامت وخامت عاقبت می باشد
ولا تقربوا الزنا انه کان فاحشة وساء سبیلا **س** سوال از آنچه
سزاوار نیست سایل را پشیمان می گرداند لا تسالوا عن اشیاء ان تبد
لکم تسوکم **ش** شرب از اوانی زر و نقره شرارت حرارت باطن را از آتش
دوزخ بکمال می رساند لا تشربوا فی آنیة الذهب والفضة **ص** صلوة
بر منافقان بوصله ایشان نمی نشیند اگرچه دیگران را درکار می آرد ولا
تصل علی احد منهم مات ابدا **ض** ضرب المثل از معاندان بر خلل
درکارخانه امتثال امر حق لم یزل صنوف خطا و زلل بار می آرد فلا تضربوا
لله الامثال **ط** طغیان اهل عدوان آثار قهر خداوندجهان پیدا می کند
ولا تطغوا فیه فیحل علیکم غضبی **ظ** ظلمت ظلم درکاشانه بواطن ظالمان
سیاهی و تباهی هویدا می کند فلا تظلموا فیهن انفسکم **ع** عدول از
جانب درویشان موجب پریشانی می گردد ولا تعد عیناک عنهم
غ غلو در دین بی جایگاه بساط صدق را در می نوردد لا تغلوا فی دینکم
غیر الحق **ف** فرح بمال و جاه شخص را درجاه ویل می اندازد لا تفرح ان الله
لا یحب الفرحین **ق** قتل ناحق انبیه حکمت خداوندی را خراب می سازد
ولا تقتلوا النفس التی حرم الله الا بالحق **ک** کینوند بر منوال دشمنان
دوستان را از دایره دوستی بدر می کند لا تکونوا کالذین کفروا **ل** لبس حق

بباطل سركار بندگى را زير وزبر مى كند. وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ م مشي
درميدان كبر وخيلا پرده ازروي كار مزوران برمي دارد. وَلَا تَمْشِ فِي
الْأَرْضِ مَرَحًا ن نسيان فضل وعطا قلاّبان دغارا به شش درخطر وعنا
مي سپارد. وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ و وهن وسستي درطريق خدا برستي
سالك را اسير رنج وبلا مى كند. وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ ه هجران از
ياران ودوستان درخت محبت را بي نشو ونما مى كند. لَا تَهْجُرْ أَخَاكَ
فَوْقَ ثَلَاثٍ ى ياس از رحمت رحماني تمام اعمال حسنه را هبا مي كند. لَا تَيْأَسُوا
مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ وحاصل
سخن اينكه از عهدهٔ شرايط عبوديت وقتي بيرون ايي كه از منهيات بيكبارگي
دوري جويي وهركز درسبيل مخالفت نبويي وبپيوسته باجان ودل تقيد
كنيه وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا مى كويي ورنگ
نافرماني آن حضرت از مرآة آمال واماني مى شويي اكنون اگر از كاملان امّت
اويي خوش بكو صلى الله عليه نظم شُعَاعٌ بَدَا لِلْهَاشِمِيِّ بِطَيْبَةٍ
فَسَاقَ إِلَيْهَا الْجِنَّ وَالْإِنْسَ وَالْوَحْشَا • شُمُوسٌ تَبَدَّتْ أَمْ تَجَلَّى مُحَمَّدٌ
فَأَضْحَتْ لَنَا الْأَنْوَارُ مِنْ وَجْهِهِ تَغْشَا • شَفِيعُ جَمِيعِ الْخَلْقِ لِلْحَقِّ أَحْمَدٌ
إِذَا بَطَشَ الْجَبَّارُ وَاسْتَسْرَعَ الْبَطْشَا • حرز امان جيست نعت ونام محمّد
صَلِّ عَلَى سَيِّدِ الْأَنَامِ مُحَمَّدٍ • چرخ برين با همه مدارج رفعت •
هست كمين پايه از مقام محمّد • پيك نسيم شمال اي شده محرم
درحرم جاه واحترام محمّد • بهر خدا چون بعز عرض رساني •

265

از قبل بي دلان سلام محمّد • شرح كني افتقار وعجز رهي را •
با كرم خاص ولطف عام محمّد • بوكه درايم بدين وسيلهٔ دولت
در كنف ظل اهتمام محمّد •
• ليس كلامي بنعت كمّا له •
• صَلِّ الٰهي عَلَى النَّبِيِّ وَآلِهِ •

266

المجلس الثامن من كتاب درج الدرر
ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على قطب محور الصدق واليقين ومحور قطب الاستقامة
والتمكين هادي طرق السابقين واللاحقين وموضح سبل الاولين
والآخرين محمد المجتبى المرتجى مستخدم اعاظم الملوك والسلاطين
ومستتبع اماجد الحكام والخوا قين الحمد لله الحمد لله الذي
شرف هامة نبوة رسوله المهتدي بتاج الفتوة والكرامة وادرج
من اطاع امره واشاع ذخره في زمرة المرتقين الى معارج القدس
في فراديس الانس وجنة النعيم ودار المقامة طهر اذيال سموه
وسيادته من معرة التدنس بمخايل الخبائث والانجاس وبعد كمال
علوه وسعادته من مضرة التلبس برذائل الادناس والارجاس
ختم حاكم دعوته نطاق الذل والعبودية في خاصرة القياصرة
والاكاسرة والزم ناظم نعشته اعاظم حكام الانام الثبات في
مواقف متابعته بفنون الاعزاز والاكرام ومن اخل بشيء
من ضوابط تعظيمه وشرايط تبجيله فقد حكم عليه صحايف كتابه
وانجيله بانها صفقة خاسرة فسبحانه سبحانه من اله حكيم
جعل هذا النبي الكريم قدوة للاخلاف واسوة للاسلاف في
جميع الاكناف والاطراف فطوبى لمن امن به وصدق خبره واقر
على قاطبة الخليقة متابعة اوامره ونواهيه وليس في افراد الامة
احد يشاكله ويضاهيه فيا سعدا لمن قاف اثره وشهد بحقيته تلك

المقالة بلا انكار ولا اقالة لسان القرآن المجيد الذي انزل غمام
بلاغته على مفارق الطالبين مطره بقوله وما كان لمؤمن ولا
مؤمنة اذا قضى الله ورسوله امرا ان يكون لهم الخيرة
ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادة عبد عارف
اخرج سوابق عناية البر الرحيم من غياهب النكارة ثمره ونشهد
ان محمدا عبده ورسوله وحبيبه الذي كحل الله بنور العناية بصره
صلى الله عليه وعلى آله ورهطه وصحبه وفوجه من ذوي قدره
جليه ابي بكر وعمر وعثمان وعلي وسبطيه وقرتي عينيه وعميه
وجميع المهاجرين والانصار والتابعين الاخيار وسلم تسليما
دايما ابدا كثيرا الحديث بسم الله والحمد لله والصلوة و
السلام على رسول الله اما بعد فقد انتظم في سلك مسموعاتي
ومروياتي بوسيلة افضال المشايخ الكفاة البررة وذريعة اكمال
الايمة الهداة الذين عوالي اسانيدهم في صحايف الايام والليالي
مشتهرة كاملا عن كامل وفاضلا عن فاضل وتقيا عن تقي وصفيا
عن صفي الى ان بلغ سلسلة الرواية الى عبد الله بن عمرو بن العاص
رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
لا يؤمن احدكم حتى يكون هواه تبعا لما جئت به رواه
في شرح السنة وقال النواوي في اربعينه هذا حديث صحيح
رويناه في كتاب الحجة باسناد صحيح صدق رسول الله نعت

معتکفان عتبهٔ سپهر مرتبهٔ نبوّت و رسالت و مقیمان عرصهٔ مهر
منقبهٔ فتوّت و بسالت رضوان الله تعالی علیهم اجمعین چنین روایت
میکنند از حضرت وافی نصرت کافی نوید متعالی امید یتیمهٔ بحر کمال
لطیمهٔ شهر کمال آن مشکل کشایی که پیش از آن که آفتاب تاب یافت
و ماه جاه دید نور حضور او بر همه نام گرفت عالم وحشت گرفته و جهان
آشفته به نسیم جان پرور دعوت او در بهار مقدم و محض جود و کرم او
بفرمان امان در عرصهٔ آخر الزمان آرام گرفت تا او دست هدایت بگشاد
هیچکس در عنایت بر روی امت اجابتش نبست و تا او خوان دعوت بنهاد
هیچ نفور طبع رمیده دل از حلقهٔ دام کفایتش نجست نام درویشی اختیار
کرد تا هیچ درویش دل ریش بقیمت از دُر بیش از کوشش در طریق
درویشی کم نکند داد انبیا از جمع امم نستد تا هیچ بیشی بر کمی از کم و
بیش ستم نکند نعت آن سروری می‌شنوی که از فرق تا قدمش برهان
قِدَم مزکّی و محترم بود و به دفرطه وکیل لسان قضا و قدر به هزار تحسین
و تمکین اشکارونهانش به هر صفت که می‌نمود می‌ستود کفش از جود
انگشتانش از سخا ساعدش از سعادت مرفقش از سنا ساقش از
مجاهده پایش از عنا دوشش از هوش گوشش از ذکا خرقه‌اش
از نور عینش از ضیا مردم دیده‌اش از خشوع باصره‌اش از بکا ظاهرش
از توکل باطنش از رضا مویش عنبرسا روش والشمس والضحی کاشش
از صدق زبانش از دعا دهانش عسل مصفّی بیانش و ما ینطق عن الهوی

بسندیده م

شانش ثم دنی فتدلّی سمو نشانش فکان قاب قوسین او ادنی خورشید
مطلع اصطفا مطلع خورشید اهتدا معظم مقتدی محمد مصطفی

نظم
ای تو بهر مرتبه عالی مقام • مرتبها همه از تست وام
صبح باوراد تو رخشان شده • کفر بارشاد تو ایمان شده
طاعت تو بر همه کس فرض عین • بی روی امر تو بر جمله دین
بی رو تو ره بخدا می‌برد • کوی زمیدان وفا می‌برد
مایهٔ معرفت از خوان تست • ات این مرتبه در شان تست
نه فلک از قدر تو آراسته • ماه شب قدر تو ناکاسته
همچو هنر ذات تو از عیب پاک • مدعی بی هنرت عیب ناک

علیه لطایم الصلوات الکاملة وشمایم التسلیمات الشامله
راوی حدیث آن دُرّ دریای زهد و عبادت غواص عبدالله بن
عمرو بن العاص است می‌گوید این سید بسندیده و این نور هر دو دیده
روزی در مجلس شرف بر مسند مزعوف نشسته مهاجر و انصار
و اهل البیت نامدار و زمرهٔ الصّابرین والصّادقین والقانتین
والمنفقین والمستغفرین بالاسحار تمثال هاله گرد شاه و بر منوال
ستاره پیرامون ماه برآمده بودند و به صیقل اشارت رسول زنگار
فضول از مرایای بواطن می‌زدودند و بمفاتیح هدایت و ارشاد آن
خلاصهٔ امجاد اقفال عناد از ابواب حسن اعتقاد می‌کشودند و گوی
متابعت به چوگان مبایعت از میدان شریعت می‌ربودند و اسباب

خیر و رشاد بجهة زاد یوم التنادی فرمودند حکایت بتحقیق مناصب تتبع و اقتدا و تدقیق مراتب تشبه و انتما منجر شد حضرت فرمود ایمان ندارد و در دایرهٔ نبی روان شریعتم خود را نشمارد یکی از شما تا وقتی که باشد هوا او تابع آنچه آمده ام من با آن و حاصل سخن آنکه سالک این راه و ناسک این بارگاه را عقل با نقل موافق گردانیدن و طبع با شرع مطابق رسانیدن ضروری است تا عروة الوثقی بقصد نفس استحکام پذیرد و متاع بی‌رویی او در من یزید اخروی رونق گیرد و لعمری که

نظم

همراه شرع اگر نبود مرد مرد نیست ❊ گر در مقام عقل و هنر ذوفنون بود
بیرون خود بشرع نیاراسته کسی ❊ باور مکن که محرم اهل درون بود
اهل شناخت را نبود برگ ناشناخت ❊ عالی طریق نیست که همدوش دون بود

و اگر مصحح این معنی و مصدق این دعوی از نص کلام خواهی بیا و در قصه زید و زینب نظر کن و مادهٔ فاسد اختیار تتبع هوای خود را از میان کار بدر کن تا بر ضابطهٔ متابعت واقف شوی و رابطهٔ حسن موافقت را عارف گردی و شرح این قصه بین الاجمال و التفصیل چنان است که زینب دختر جحش مادرش امیمه بنت عبد المطلب عمهٔ حضرت بن و زید بن حارثه آزاد کرده آن حضرت بود فاما اهتمام تمام در بارهٔ او داشت بحیثیتی که ویرا به فرزندی قبول کرد و در میان قوم زید بن محمدش میخواندند تا آن وقت که کریمهٔ اُدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللّهِ نزول یافت و حکم شد که زید بن حارثه گویند و ایراد ترجمهٔ او را شرح و حال

نسخهٔ مجتبی تعهد نموده در سنین هجرت بیغمبر خواست که زینب را در عقد حبالهٔ زید در آرد تا حق اَلنِّكَاحُ سُنَّتِي بآن واسطه مکرر گذارد چون این حکایت بزینب رسید ابا نمود و در تأکید معاقد شکایت افزود و گفت با وجود این قرابت قریبه که من با رسول دارم چگونه خود را در تحت ولایت آزاد شدهٔ در آدم پس جبرئیل امین از حضرت رب العالمین این آیت رسانید که وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا یعنی سزاوار نیست هیچ مؤمن و مؤمنه را که اگر حکم خدا و رسول باو رسد از مضمون فرمودهٔ ایشان سر کشد چه اختیار بنده در تحت اختیار حق مغمور و بنیان طریقت و حقیقت عبید و اما به سقف و جدران امتثال اوامر شریعت معمور می‌گردد بالضروره زینب را چاره نماند و در عقد زواج زید در آمد و بعد از استحکام سلسله زناشوهری میان ایشان الفتی نبود و پیوسته زید از زینب در مجلس رسول شکایت می‌نمود حضرت پنداشت که در صورت زینب قصوری یا در سیرتش فتوری هست که وسیلهٔ شکایت زید شده روزی بخانهٔ او تشریف داد تا حقیقت آن حال معلوم فرماید و بعد از تأمل و تفحص هیچ امری صوری و معنوی از زینب مشاهد و ملحوظ نشد دانست که مؤلف دلها و متصرف در آب و گلها میان ایشان ایجاد الفت ننموده و بند کلفت از هم ایشان نگشوده از آن جهة بر زبان آن سرور گذشت که

سُبْحَانَ الله مقلّبُ الْقُلُوب اگر از اهل بصیرتی در حسن تقریر وبمن تحریرم
نظری فرما وجهدی نما که درین محل پای تأمّلت نلغزد وسخنی که گوی که
نزد جوهری شرع وسنّت بهیچ نیرزد القصه بعد از انکه سیّد انبیا
به حجرهٔ شرف بازگشت وبملاقات روح القدس سرافراز گشت حکایت
گذشته با جبرئیل درمیان آورد امین وحی وحامل امر ونهی پرسید که هیچ
میدانی که سبب این الفت چیست وبواسطهٔ کیست جواب داد که نی گفت
برای آنست که حکم تقدیر حاکم قدیر چنان نفاذ یافته که زینب از امهات
مومنین ودر اخل مطهرات سیّد المرسلین باشد بعد از آن زید در مجلس
نبوّت پناه حاضر شد وگفت زینب را طلاق میدهم که بیش ازین طاقت
مصاحبت وی ندارم حضرت فرمود اَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللّٰه
زن خود را نگاه دار وبمفارقتش میازار واز عقاب حق بپرهیز وآتش
انقطاع مکن تیز وآنچه از جبرئیل شنوده بود ظاهر نکرد از بسبب انکه
مبادا مردم قلیل المعرفه گویند چرا زن پسرخوانده را میخواهد وبسبب
آن گفت وگوی مقدار ایمان ایشان بکاهد پس کریمه وَاِذْ تَقُولُ لِلَّذِي
اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَنْعَمْتَ عَلَيْهِ درین باب نازل شد انگاه زید زینب را
طلاق داد وچون عدّهٔ او بگذشت در سال پنجم از هجرت نبویه بقول
جمعی وبقولی دیگر در سال چهارم زید را مقرر کرد تا زینب را برای آن
نبی معرّت خواستگاری نماید بموجب فرموده کار بند شد وان خبر خوش
به زینب رسانید جواب گفت چندان مهلتم ده که درین باب استخاره کنم

این ص

ذکر
خطبه زینب

سبحان الله مگر نمیدانست که ع درکار خیر حاجت هیچ استخاره نیست
متعاقب آن جبرئیل خبر آورد که نکاح زینب را با تو در آسمان بستند واین
سلسله را بهم پیوستند وکریمهٔ زَوَّجْنَاكَهَا بخواند عایشه چون برین حال
وقوف یافت گفت زینب از دو جهت بر ما بیشی خواهد جست یکی حسن و
جمال انسانی دوم عقد مناکحت آسمانی واین فضیلت در خصایص زینب
معدود گشته پس ترتیب ولیمه کردند بیشتر از ولایم مطهرات پیشتر
ودر روز بخانهٔ او درآمد وجمعی از صحابه دران مجمع حاضر شدند وچون
منزل دیرتر خالی میگشت پیغمبر بنفس انفس به حجرات دیگر رفت و
نوبت می آمد وباز میگشت تا انگاه که خانه خالی شد درآمد وبفرمود تا
پرده بیاویختند واز نزول ایت حجاب اصحاب را بیاگاهانید ومشهور
نزد ارباب سیر در سبب ورود حجاب این قصّه است وانچه در صحیح
وارد گشته که سبب نزول ان واقعه تلاقی عمر بوده با سوده در شبی
از شبها وگفتن او که ای سوده ترا شناختم داخل تداخل اسباب باید
داشت وتحقیق این مبحث کما هو طریقه در کتاب مجتبی واقع شده و
مورّخان آورده اند که معاملهٔ زینب با پیغمبر نکو برآمد ونام اصلی
او اوّل برّه بود حضرت ورا زینب خواند وعایشه صدیقه در شان
او اعتقاد تمام داشت وهمواره ذکر خیرش میگفت وصحابه وتابعین
ذکور واناثا از وروایت حدیث دارند ومرویاتش در کتب مشهور
یازده حدیث است دو ازان متفق علیه ودر سال بیستم از هجرت

ذکر
عقد زینب در آسمان

ذکر
سبب نزول آیه
حجاب

ذکر
مرویات زینب

در ایام خلافت عمر در مدینه وفات یافت و او اول زنی بود از مطهرات
رسول که بعد از ان سرور ازین عالم رحلت کرد و لحمهٔ او نعش بر جنازه ترتیب
نمودند تا بدنش در نظر خلایق ننماید وان سنت میان مردم بماند و در بقیع

ذکر خسوف قمر

مدفون شد و در جمادی الاخری این سال ماه منخسف گشت جهودان مدینه
طاس می زدند و می گفتند که بر ماه سحر کرده اند سیمبر صلی الله علیه وسلم
نماز خسوف بگزارد تا منجلی شد و درین سال غزا دومة الجندل واقع شد

ذکر غزا دومة الجندل

و دومه اسم بقعه ایست و سبب ان وقعه ان بود که در مجلس سامی سیمبر
کرامی معروض داشتند که دران سرزمین نا مردم بسیار ساکن شده وظلم
می نمایند بر هر که بر ایشان می گذرد پس سباع بن عرفطهٔ غفاری را در مدینه
خلیفه ساخت و با هزار نفر متوجه ایشان شد چون خبر توجه آن حضرت
بشنیدند بگریختند لشکر اسلام بمواشی و شبانان آنها رسیدند و همه را
غارت کردند و بمدینه باز گشتند و بعد از نزول در شهر آن سرور بسر قبر مادر
سعد بن عباده امد که دران غیبت وفات کرده بود و برو نماز بگزارد و در

ذکر رسیدن وفد مزینه

ماه رجب این سال وفد مزینه از قبیلهٔ مضر چهار صد نفر بخدمت پیغمبر امدند
و مسلمان شدند و رئیس ایشان بلال بن حارث مزنی بود حضرت فرمود
شما داخل زمرهٔ مهاجرانید هر کجا باشید پس بمنزل خود باز گشتند و ایشان
اول وفدی بودند که بمدینه سکینه رسیدند و هم درین ماه ضمام بن ثعلبه از

ذکر رسیدن وفد ضمام ابن ثعلبه

پیش قبیلهٔ بنی سعد بن بکر بملازمت سید المرسلین امد و گفت شخصی به رسالت
از نزد تو بقبیلهٔ ما آمد و از حقیقت رسالت تو و وجوب نماز و روزه و زکوة
خبر آورد بحق آن معبودی که پروردگار تو و انبیاء پیش از تست که این
چنین هست که او می گوید فرمود آری پس ضمام مسلمان شد و خبر بقوم رسانید
تا همه مسلمان شدند و درین سال غزوهٔ مریسیع واقع شد در ماه شعبان

ذکر غزا مریسیع

و مریسیع اسم چاه بنی المصطلق است در ناحیهٔ قدید و بر سر آن چاه حارث
بن ابی ضرار سرداری نموده گروه انبوه بقصد حرب پیغمبر جمع کرد ان
سرور خبردار شد و بریدة بن الحصیب را روانه ساخت تا خبر ایشان را تحقیق
کرده بمدینه باز گشت حضرت بتعجیل ساز لشکر فرمود و زید بن حارثه را
در شهر خلیفه گردانید و در دوم ماه شعبان با لشکر بیرون رفت و عایشه
و ام سلمه با خود برد و سی اسب همراه داشتند و عبد الله بن ابی بن سلول
با جمعی از منافقان دران سفر مصاحبت اختیار کردند و چون بدشمن رسیدند
یک زمانی مقاتله واقع شد و جمعی از ایشان بکشتند و باقی هزیمت یافتند
و اموال و مواشی و ذراری و زنان ایشان را تمام غنیمت ساختند انگاه ابو
ثعلبهٔ طایی را بجهة رسانیدن خبر فتح بمدینه فرستاد و مدت غیبت دران سفر
بیست و هشت روز بود منقولست که بامر پیغمبر از غنایم مریسیع خمس بیرون
کردند و باقی را بر لشکریان قسم فرمود سوار را دو سهم و پیاده را یک سهم
دادند و جویریه در سهم ثابت بن قیس بن شماس افتاد و او را مکاتب کرد انگاه

ذکر ازادی و تزوج جویریه

بخدمت پیغمبر رفت در خیمهٔ عایشه مرویست که صدیقه گفت چون ویرا
بدیدم ملول شدم که مبادا مقبول حضرت گردد بجهة انکه ملاحتی تمام و
قدی با نظام داشت القصه گفت یا رسول الله من دختر بزرگ قوم خودم

حارث واکنون اسیر ومکاتب کشته ام اگر مددي فرمایی دور نباشد حضرت جواب داد که بهتر ازین با تو بجاي آرم جُوَیریه پرسید که بهتر ازین چه باشد فرمود مال کتابتت ادا کنم بعد ازان در حِبالهٔ نکاح خویشت درارم پس جُوَیریه مسلمان شد وحضرت اورا بخواست وعتق ویرا صداق او ساخت و اوّل نامش برّه بود بیغمبر انرا تغییر داد وجویریه نام نهاد ودر فضایل او یاد کرده اند که هیچ زن بر قوم خود مبارك تر ازو نبوده زیرا که جون بشرف فراش معنی مشرف شد مسلمانان گفتند خویشان حلیلهٔ رسول را بنده گرفتن مناسب نباشد وزیاده از صد زن از سبایا رمُرَیسیع آزادي یافتند بعضی از صحابه وتابعین ازو روایت حدیث دارند ومرویاتش در کتب مشهوره هفت حدیث است یکی ازان فرد بخاری ست ودو فرد مسلم ودر ربیع الاوّل سال بنجاه وشش از هجرت در مدینه وفات یافت وشصت وبنج ساله بود ودر بقیع مدفون گشت ودران غزوه قضایا رکلّیه واقع شد یکی انکه میان جَهجاه بن سعید غفاری که اَجیر وقدوهٔ اصحاب عمر بن الخطّاب وسنان بن وَبْر انجُهَینه که حلیف بنی عمرو بن عوف انخزرج بود بر سر آب جنگ واقع شد پس جُهَنی بانگ بر انصار زد و غفاري از مهاجر مدد طلبید از طرفین جمع شدند ومنازعت بدور و دراز کشید عبد الله بن اُبَيّ منافق جون از خزرج بود بقهر رفت وگفت این جماعت مهاجران درین بلاد بسیار از حد می برند اگر بمدینه مراجعت کنیم اَعزّ قوم اَذلّ را از شهر اخراج نماید تا مردم خلاص شوند ومقصود

ذکر مرویات جویریه

ذکر مخاصمه جهجاه و سنان دران غزوه بر سر آب

اذا عزّ نفس نا مبارك خود ومراد به اذلّ رسول خداوند عزّ وجلّ داشت زید بن ارقم از قوم او وجوانی بود موافق موحّد ان سخن بشنود ودر حضور عُمَر بحضرت رسانید فاروق گفت یا رسول الله بفرمای تا این منافق را بکشند جواب داد مبادا مردم بشنوند که محمد اصحاب خود را می کشد وملایم نباشد پس امر فرمود که فی الحال ازان منزل بازگردند تا جنگ تسکین یابد بعد ازانکه سوار شدند اُسَید بن حُضَیر به بیغمبر رسید وپرسید که این رحلت نه بدستور واقع شد حکمت چه بود فرمود شنودي که ابن ابيّ چه گفته وحکایت سخن اورا باز راند اُسَید بعذر خواهی درامد وگفت عزّت ملازمان نبوت متکاثر وذلّت آن بدبخت ظاهرست اگر رخصت فرمایی بی تعلّل ویرا از شهر بیرون تازیم وخان ومانش برندازیم منافق را معلوم شد که آن کلمات بیهوده بعرض رسول رسید متعاقب بمجلس شریف نبوي رفت وسوگند یاد کرد که من این سخن نگفته ام وجماعت قوم او گفتند یا رسول الله شاید که این جوان یعنی زید توهّمي نموده وسخنش بر اصل نبوده باشد زید بسیار ملول شد که مبادا درمیان قوم بکذب شهرت یابد درد دل بحضرت عزّت رفع کرد جبرییل امین برسید وسورهٔ منافقون برای تصدیق سخن او فرود آورد وکریمهٔ ﴿يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ﴾ مصدّق مقال وي گشت وآن منافق را بغایت بسري موافق عبد الله نام بود جون بران حال وقوف یافت بخدمت بیغمبر رفت وگفت یا رسول الله اگر ارادت ان داري که ابن قلب مقتول شود

بسري م

بفرمای تا بی توقف سر وی را جدا کرده در پای مرکبت اندازم جواب داد که
خاطر جمع دار که من او را نمی‌کشم بلکه رفق و تحمل بیش میکنم و بار امتنان می
کشم اری از مکارم اخلاق محمدی امثال این کرمها غریب و عجیب نباشد چون
مهبط لطف و مرحمت بود و مقرر است یا رسول الله که نظم

بایهٔ این کار بمقدار تست	کار کسی نیست همین کار تست
لایق این کار تو ادین اند	زانکه ز اول بتو بخشیده اند
هر که عطا بخش و کرم خو بود	بر کرم خویش سبب جو بود
تو سبب رحمت بی جون شدی	جون غم امت بخوردی خون شدی

ذکر مبداء واقعهٔ افک

واقعهٔ دیگر قصه برغضه افک بود و سابقا معلوم شد که
صدیقه دران سفر ملازم حضرت بوده از آن راضیهٔ مرضیه مرویست
که گفت در هنگام مراجعت از مریسیع جون بمدینه نزدیک شدیم سحرگاهی
که هنگام رحلت رسیده بود بجهة قضاء حاجت از هودج بصحرا رفتم خارج
از لشکر تجاوز نمودم و جون مهم کفایت شد باز بنزد بار آمدم کردن بندی
از جزع ظفار داشتم از من گم شده بود بجهة تفحص آن بهمان محل عود
نمودم و بتجسس عقد مشغول گشتم و درنگی واقع شد تا بیافتم بعد از انکه
بمنزل رسیدم لشکر بار کرده و مرا گذاشته و گذشته بودند و هیچ اثری را
نیافتم و بواسطهٔ انکه زنان دران زمان کم گوشت بودند و بقناعت
می‌گذرانیدند جمعی که هودج مرا ملازمت می‌کردند بوقت آن نیفتادند
که من هستم یا نیستم و کمال ادب و حرمت داری ایشان را به تفحص

و تحقیق احوال ساکن هودج نمی‌گذاشت القصه توقف نمودم و
دانستم که جون فرود آیند و مرا نه بینند هر آینه بطلب من باز گردند
پس خواب بر چشمم غالب شد و تکیه کردم و منصب صفوان بن معطل
سلمی آن بود که در عقب لشکر می‌ماند و بعد از ایشان روان میشد تا اگر
جیزی در منزل گذاشته یا در راه انداخته باشند بردارد و به قوم رساند
بدستوری که داشت از عقب جماعت می‌آمد بامداد کرد و بمن رسید و مرا
بیش از حجاب دیده بود و می‌شناخت جون بآن حالم بدید ندا شت که
مرده ام گفت إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ از استرجاع وی بیدار شدم
و روی خود را بپوشیدم به خدا سوگند که میان ما تکلم واقع نشد
همین مقدار بیش نگذشت که شتر خویش را بخوابانید تا من سوار شدم
و راحله می‌کشید جندانکه بمنزل رسید و منافقان وا پس مانده در اواخر
لشکر فرود می‌آمدند و بضرورت هر که از دنبال آید اول بایشان رسید
بعد از انکه بران جماعت بگذشتیم و ابن ابی منافق بد اندیش که هم
حکایتی که موافق طبیعت بی آزرم او بود بگفت و در میان قوم فاش ساخت
جنانکه به بیغمبر رسید و من از ان گفت و گوی هیچ وقوف نداشتم
و بیش از ان قضیه هر وقت که من خسته میشدم حضرت رسالت
باهتمام تمام مرا می‌برسید و دعاء شفا می‌خواند و به عضوی که متالم
می‌بود دست حق برست می‌مالید درین ولا که خسته شدم بدستور
معهود تفقد احوالم نمی‌فرمود هر نوبت که به حجره درآمدی از خدام

برسیدی که بیمار شما جون است بآن جهة متامل می شدم که ایا چه صورت
روی نموده که حضرت بقاعدهٔ معهود برواي من نمی کند کویا بزبان حال
بآن حضرت معروض می ساخت که **نظم** تو تیمار ضعیفان را چو میدانم که
من مسکین بی دل را چرا بیمار میداری • به پیش صفه بارت رقیبان در دور
ولی عشاق غمگین را پس دیوار میداری •• جون مرهم تسکین یافتی
مادر مسطح بن اثاثه که خالهٔ ابوبکر بود به پرسش من آمد و به اتفاق
به قضا حاجت بصحرا روانه شدیم چه هنوز در خانه مستراح نساخته
بودند وشب تا شب بیرون می رفتیم درحین بازکشتن دو نوبت پای
ام مسطح درچادر برامد وبیفتاد هر بار کفت خوار باد مسطح عایشه
می کوید هر نوبتی با او جنك کردم که چرا دشنام می دهی شخصی را که در
بدر حاضر شده کرة اخر جواب داد که بواسطهٔ تو او را سب می کنم
پرسیدم بجه جهة پس حکایتی که ازمنافقان ظهور یافته بود وحسان
بن ثابت وحمنه دختر جحش ومسطح با ایشان شریك شده می کفتند
بیان کرد مرضم مضاعف کشت بعد ازانکه بخانه امدم پیغمبر تشریف
فرمود و به دستور مجدد حال مرا پرسید کفتم یا رسول الله اذن می
فرمایی که بخانه پدر و مادر روم ومقصودم آن بود که خبر را تحقیق
ازیشان تحقیق کنم جواب داد که اری فی الحال روان شدم جون
به انجا رسیدم پدرم در بالاء خانه قران می خواند ومادرم در خانهٔ
سفلی بود متفحص شد که چرا امدی قصه که شنوده بودم با او

بکفتم او خود چیزی ازان معلوم کرده بود اما به تفصیل از من استماع
نمود کفت بسیار غم مخور که دستور چنین می باشد که ضعیفه که آب ورو
وشوهر یا او جست وجوی وزنان هم شوی می دارد بروی حسد می برند
وحکایات دروغ میکویند کفتم این سخن به پدرم رسیده وپیغمبر شنیده
کفت اری متعجب شدم و با خود این اندیشه نمودم که ایا مردم را چکونه
میسر شده که چنین افترا انکیز کنند وبر زبان رانند وفکر زبان نمایند
پس آن شب تا روز بکریستم ومطلقا خواب نکردم روز دیکر سید
المرسلین صلی الله علیه وسلم درباب مفارقت من با علی واسامه
مشاورت فرمود اسامه تقصیر نکرد وشرط دوستداری بجای آورد
وبه پاکی ذیل من اعتراف نمود واما علی کفت یا رسول الله تنك نکرده
حق تعالی زنان را بر تو ونساء غیر او بسیارند وازبریره تحقیق حال او
بفرمای اکنون بدانکه ظاهر سخن عایشه مُنبی ازانست که از حکایت
علی به تنك آمده بوده وسوء عقیدهٔ ازو فهم کرده ومعاذالله که
علی را با صدیقه غیر از حسن اعتقاد وکمال صداقت بوده باشد
ومقرر است که بابلغ وجهی بر طهارت وی کواهی داده چه دیانت
وایمان اقتضاء این معنی مینماید چنانچه کریمه لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ
قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ
عَظِيمٌ ازان حال خبر می دهد وعلی میدانست که غیر از طیبات
در صحبت طیبین نتواند بود لکن جون دید که پیغمبر با علی مرتبه متغیر

للحال ودر اضطراب است خواست که باحسن وجوه تسکین خاطر عاطران سرور حاصل شود وخلاصهٔ سخن انکه جانب پیغمبر را بر جانب عایشه ترجیح نمود ودرضمن آن مهم صدیقه بساخت وگفت یا رسول الله وقوف برحقیقت این حال بوسیلهٔ عنایت حق یا بذریعه شهادت خلق میسر تواند شد والبته حضرت جلال احدیت این معنی را بر تو منکشف خواهد ساخت واگر جنانك خاطر اشرف بمفارقت عایشه مایل باشد جند روزی او درخانهٔ ابوین بسر برد تا ضمیر منیرت بکلی ازان ممرجع شود انگاه بمنزل شرف خویش رجوع نماید واگر داعیه ان داری که شرح این مهم ازجانب خلق محقق گردد از بریره سوال فرمای که هیچ کس بهتر از و برحال وی واقف نیست جه شب وروز ملازمتش مینماید وازین حواله هم حسن اهتمام علی معلوم می‌شود جه می‌دانست که پیغمبر را ازحکایت بریره تسکین کلی حاصل خواهد شد وهمجنان بود جون دران وقت عایشه خورد سال بوده بدقایق این معنی نرسیده ودر مبادی احوال مقاطع آمال ندیده ازان جهة غباری به خاطر انورش نشسته ندیدی که در روز جمل که کمال شفقت علی را درشان خود معلوم کرد عذرخواهی نمود وگفت بَلَغْتَ مِنَّا الْبَلَغَيْن ومع ذلك درمیان گفت وگوی صحابهٔ کبار بهیج وجه درنمی توان امد الا بوجه نیکو نظم

خدایا نفس سرکش را زبون کن ٭ تعصب ازنهاد ما برون کن

ح دت س

القصه پیغمبر از بریره استفسار فرمود گفت بحق ان خدایی که ترا براستی بعث کرده که هرگز حرکتی غیر ملایم برو ندیده ام ودر زر خالص هیج غش نیست این مقدار هست که او دختری است نوجوان وخواب برو غالب بآن واسطه درمنزل بماند وهم درشب خود را به رفیقان نرسانید وبه صحت رسید که عایشه گفت پیغمبر درباب من از زینب

ح ی

بنت جحش که مطهره آن حضرت بود سوال فرمود جواب داد که یا رسول الله من حمایت جشم وگوش خود میکنم جه بغیر از نیکی هرگز از و جیزی ندانسته ام وبآن جهت دوستی زینب در دل عایشه قرار گرفت

ح دت س

پس پیغمبر به مسجد فرمود ویاران را جمع کرد وگفت کیست که مرا مدد کند وانتقام کشد از کسی یا کسی که درحق اهل من بمن اذیة رساند و حال انکه مرا بعینها ازخیر دربارهٔ اهل خود هیج گمانی نیست واز نیکویی صفوان نیز جنین سعد بن معاذ برخواست وگفت من محمد ومعاون باشم اگر ان قبیلهٔ من است وی را گردن زنم واگر از خزرجیان باشد ایشان کار او کفایت کنند سعد بن عباده برخواست ومعارض او شد عایشه فرمود که بیش ازین او مرد نیك بود اما ناموس وتعصب دران روز اورا ازجادهٔ انصاف بیرون برد وجنك کرد با سعد بن معاذ پس اُسید بن حضیر بمعاونت پسر معاذ قیام نمود ومیان قبیلتین اوس و خزرج به تطویل کشید سید رسل ایشانرا تسکین داد صدیقه فرموده که من آن روز تا شب وشب آینده تا روز ازگریه نه ایستادم وجشم را

خواب کردن رخصت ندادم بحیثیتی که پدر و مادرم بامداد کردند
نزد من وگمان بردند که گریه جگرم را بخواهد شکافت ومع ذلك من
همچنان می‌گریستم گوییا بزبان معنی این صورت ادا می‌کرد که **نظم**
نم در کلابدان دو چشم نمانده است • لیکن هنوز دم بدمش سیر نگون کنم
در آن اثنا که ایشان نشسته بودند زنی از انصار به پرسش من آمد
وبر بالینم بنشست وباهم می‌گریستیم که ناگاه پیغمبر تشریف داد و سلام
کرد وبنشست ودر مدت آن گفت وگوی هرگز نزدیك من جلوس نفرموده
بود ویکماه گذشته وجبرئیل بزمین نیامده بعد از آن حضرت متوجه من
شد وگفت ای عایشه حکایتی از تو بمن رسیده ومقرر است که اگر دامنت
تو از آن بریست زود باشد که حضرت جلال احدیت طهارت ذیل ترا
آشکارا کرداند واگر فرضا گناهی داشته باشی به انابت مشغول شو که
بندهٔ مجرم چون معترف گردد وبه عتبهٔ توبه در آید خداوند غفور
کریم می‌بخشد وعفو می‌کند از عایشه منقولست که گفت چون سید
کونین سخن خود را تمام کرد اشك من بایستاد وپدر را گفتم جواب حضرت
بگوی گفت من نمیدانم که چه گویم با مادر گفتم تو کلمهٔ بعرض رسان
جواب گفت که حد من نیست باین معرض در آمدن وحال آنکه من دختری
خورد سال بودم وقرآن بسیار نخوانده گفتم یا رسول الله حکایتی در زبان
مردم افتاده ودر دل بعضی قرار گرفته اگر غیر واقع گویم مردم مسلم دارند
وخداوند تعالی میداند که بی گناهم واگر واقع گویم خلق باور ندارند

مَثَل من وشما همچو مثل پدر یوسف وبرادران اوست که با ایشان فرمود
فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ • وهَذَا كَمَا قِيلَ **نظم**
صبری کنیم تا کرم او چه میکند • با این دل شکسته غم او چه میکند
پس روی بدیوار غم آوردم وسرشك اشك بگشادم وبخدا سوگند که
مرا گمان نبود که در باب من وحی متلو نازل گردد چه خود را از آن حقیر
تر میدانستم که شایستگی آن داشته باشم آری **مصراع**
که من بطالع خود هرگز این گمان نبرم • بلی امید میداشتم که در خواب
امری بر سید انبیا واصحاب منکشف گردد که از آنجا طهارت مرا معلوم
فرماید پس هنوز آن مجلس متفرق نشده بود که ناگاه اثر وحی ظاهر گشت
وعرق از رخسار با انوار سید ابرار ریزان شد وبعد از فراغ اول
سخنی که بتبسم وشادان فرموده آن بود که ای عایشه حضرت حق ترا
مبرا وپاك ساخت وبه کمال لطف خودت بنواخت مادرم گفت ای
فرزند من برخیز وعذرخواهی پیغمبر بتقدیم رسان گفتم در این واقعه
عذر کسی نخواهم وثنا هیچ فرد نگویم الا دعاء سبحانی وثنا حضرت
رحمانی پس آیات منزله از سوره نور بخواند بعد از آن بر حسان وحمنه
ومسطح اجرا حد شرع فرمود ومسطح همواره نفقه از ابوبکر می یافت
چون آن دروغ از او باغواء منافقان سر بر زد صدیق سوگند یاد کرد
که من بعد او را نفقه ندهد وبر او شفقت نکند فرمان رسید که
باید ارباب فضل وتوانگری این چنین سوگند یاد نکنند وخانهٔ مراد

نفس را با عمال غضب آباد نکنند و دست از نیکویی با خویشان و
مسکینان ندارند و سلوك سبیل عفو برخود لازم شمارند ایا نمی خواهند
که به معفرت حضرت حق تعالی فا ین اند ابوبکر جون بر مضمون وحی
منزل وقوف یافت کفت هر اینه می خواهم که کریم وهّاب مرا بیامرزد
بدستور سابق رجوع نمود و در تمهید ضوابط خویش نوازی وجاره
سازی افزود و این دولت جاوید درخاندان ایشان بماند که تا قیام
قیامت به پاکی و راستی مذکور می شوند و بواطن امّت مرحومهٔ محمّدیه
از استماع ان معمور می کردد و منافقان و دشمنان خوار و زار و نکونسار
می مانند و با فضل و نصرت حق معارضه کردن نمی توانند ولعمری اکر
منقبهٔ صدیق منحصر در همین بودی که زبان قران مجید به فضل او
قایل شد حیث قال وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنكُمْ هیچ کس از افراد
امت بسر حدّ فضیلت او نتوانستی رسید فکیف که تضاعیف کتاب
وسنت در مواضع مختلفه مملوست از بیان کمال او و فا ما دین احول
مبتدعه ادراك آن نمی تواند کرد زیراکه از توتیا اقتدا به سنت وجماعت
روشنی نیافته کما قال المحقق قدس سرّه نظم
صورت وسیرتش همه جان بود • زان ز جسم عوام پنهان بود
دل عاقل بجان رسد نه بنان • جشم عامی به تن رسد نه به جان
جشم عاقل درون جان بیند • کوهر لعل جشم کان بیند
دست هر ناکسی باو نرسد • پای هر سفله درو نرسد

جشم ایمان جمال او بیند • کور کی جهرهٔ نکو بیند •
جز عطیّت نبوده حاصل او • تا جه دل داشت یارب ان دل او
بوده جندان کرامت و فضلش • که اولوا الفضل خوانند ذوالفضلش
رضی الله عنه وارضاه و دیکر انکه نوبتی دیکر کردن بند صدیقه در همین
غزوه جنانك کلام ارباب سیر ظاهر ست در ان یا در سفری دیکر و سیاق
حدیث موید این است کم شد و پیغمبر و اصحاب بجهة التماس آن
در منزلی که ان حال واقع شد توقف نمودند وانجا آب نبود و
لشکریان جندان آب نداشتند که باشامیدن و وضوء ایشان
وفا کند جون وقت نماز در امد مردم ملول شدند و شکایت حال
بنزد ابوبکر بردند و کفتند بجهة مهم عقد عایشه عجب عقده در کار
خلق پیدا شده درین منزل آب نیست و مردم آب وافی همراه ندارند
و وقت نماز در آمده جکونه خواهد بود ابوبکر بمنزل پیغمبر امد و ان حضرت
سر در کنار عایشه خواب می کرد پس صدّیق بطعنه و طعن صدیقه
مشغول کشت و دست را نیزه وار به تهی کاه او زد جنانك عایشه
به تنك آمد امّا بجهة ملاحظهٔ خواب حضرت حرکت نتوانست
کرد بعد از انکه سیّد عالم صلی الله علیه وسلم بیدار شد و حال
بدان منوال دید بهمکی باطن بدرکاه ارحم الراحمین توجه نمود جبرئیل
در زمان برسید و حکم فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا برسانید و کره از
کار خلایق کشوده شد اسید بن حضیر که یکی از نقباء انصار بود

ذکر نزول آیة تیمم

ذکر غزوهٔ خندق

کفت این اول برکت خاندان شما نیست ای آل ابوبکر یعنی امثال این فایدهٔ
جلیله از میامن وبرکات صدق صدیقیه به امت رسیده وبه ثبوت را
بیوسته که جون به تیمم نماز بکزاردند وهنکام ارتحال درامد شتر عایشه
برخیزانیدند وکردن بند درشیب شتر بیدا شد ومقرراست که این
واقعه غیرواقعهٔ اولیست وبراهل خبرت صدق این دعوی مخفی
نماند وتحقیق این مبحث بساطی طویل عریض می طلبد وکتاب معالم
الاسلام فی شرح سیرة النبی علیه الصلوة والسلم متکفل اتمام ان
شده ودرنسخهٔ مجتبی ازین ابسط معین کشته فعلیك بهما والله الموفق
ودرشوال این سال غزوهٔ خندق واقع شد وبدانکه خندق واحزاب
یکی ست بواسطهٔ انك کرد مدینه خندق کندند بان شهرت یافت
وجون لشکر قریش قبایل مختلفه واحزاب متفرقه بودند باحزاب ملقب
کشت وسبب این واقعه ان بودکه جون بنی النضیر را جلا کردند وبراکنده
شدند جمعی ازیشان به خیبر بناه بردند بعدازان طایفهٔ ازاشراف
ان جماعت مانند حیی اخطب وکنانة بن الربیع بن ابی الحقیق واقران
ایشان بمکه رفتند وتحریك قریش نمودند که البته دراستیصال محمد سعی نماید
که شما برحقید واو برباطل وراه شما راست ترست ازطریق او وکریمهٔ
اَلَمْ تَرَ اِلَی الَّذِینَ اُوتُوا نَصِیبًا مِنَ الْکِتَابِ یُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَ
الطَّاغُوتِ وَیَقُولُونَ لِلَّذِینَ کَفَرُوا هٰؤُلَاۤءِ اَهْدَیٰ مِنَ الَّذِینَ
آمَنُوا سَبِیلًا تا آخر دو آیت درین باب نازل شد بس قریش بکار

سازی لشکر مشغول ساختند وبه غطفان وفزاره وسایر قبایل
آن نواحی بکشتند وهمه را بموافقت قریش تحریض نمودند وابوسفین
اهالی مکه را جمع کرد ودردار الندوه علم را ترتیب داد وباجهار هزار
نفر وسیصد اسب وهزار وبانصد شتر ازمکه بیرون امدند ودر
مر الظهران منزل ساختند وبنوسلیم انجا به ایشان ملحق شدند
وهزار مرد ازفزاره وجهارصد ازاشجع ومثل ان ازبنو مره وازقبایل
متفرقه علی مقدار مقدرتهم بیرون آمدند عدد کل ان لشکر به ده هزار
رسید وجون سید عالم صلی الله علیه وسلم واهالی مدینه برانحال
واقف شدند سلمان فارسی که بتجدید درسلك ملازمان عتبهٔ
سبهر مرتبه درآمده بود بعرض رسانید که دستور فارسیان جنان است
که درامثال این وقایع بیرامون شهر خندق فرو برند بیغمبر را معقول
نمود وکرداکرد مدینه را به بیمود وبراصحاب قسمت کرد وخود سرکاری
قبول فرمود وبکار مشغول کشتند تا درشش روز خندق تمام شد
ودران ایام هوا خنك می کذشت ویاران تنك دست بودند جنانکه
سنك برشکم می بستند مع ذلك حضرت یارانرا تحریض می فرمود و
بنفس اقدس با اصحاب موافقت می نمود تا ایشانرا درکار رنجید سازد
ورجز ابن رواحه می خواند ودعاء خیر درشان همکنان بسمع
می رسانید ومعجزات ظاهره اظهار می کرد مثل هزار نفر را دریك
وقت ازاندك طعام خانهٔ جابر سیر کردانید ودر اخر کار آش دیك

ونان تنور او به حال خود مانع بود ومنقولست که روزی در خندق سنکی
عظیم ظاهر شد وکارکنان از شکستن ان عاجز کشتند پیغمبر بنفس نفیس
در خندق در امد ومیتین از دست سلمان بستد وسه نوبت بان صخره حواله
کرد در هر نوبتی برقی از ان بیرون امد وقصور حیره ومداین کسری وصنعاء
یمن وممالک روم در نظر انور ان حضرت بنمود در هر نوبت باتفاق یاران
غلغلهٔ تکبیر به عیوق می رسانیدند بر سید ارشان که این روشنائیها
که بر من ظاهر شد شما دیدید کفتند آري فرمود در هر روشنایی قصور مملکتی
از ممالک روم وفارس ویمن بمن نمودند وامیدوارم چنانم که ملک امت من
بانجاها خواهد رسید مسلمانان شادي کردند ودر مواد شکر افزودند و
منافقان مدینه کفتند محمد از ترس مخالفان اینجا خندق می کند ومردم را
وعدهٔ فارس ومداین وروم می دهد این معنی بغیر از غرور نمی تواند بود وکریمه
وَاِذ یَقُولُ المُنَافِقُونَ وَالَّذِینَ فِی قُلُوبِهِم مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللهُ وَرَسُولُهُ
اِلَّا غُرُورًا ازین قصه اخبار می کند بس لشکر قریش در مجمع الاسیال وبا
قبایل در ذنب نمی که قریب احد ست فرود امدند وحیی بن اخطب بقبیله
بنی قریظه رفت وسید ایشان کعب بن اسد در حصار بر روي او ببست
وکفت ما با محمد عهد وپیمان داریم ومیثاق او را نمی شکنیم به مبالغه بسیار
وتشنیع بی شمار سعی نمود تا در بکشادند انکاه بوسوسهٔ اهالی الحاح مشغول
شد چندانك راضی کشتند ومقرر کرد که اکر مهم بموجب دلخواه بر نیاید
حیی به حصار ایشان در اید تا در خیر وشر باهم شریك باشند وبنو قریظه

عهد بشکستند وبه جماعت مخالفان بپیوستند چون این خبر به سید
انبیا رسید فرمود حسبنا الله ونعم الوکیل یعنی مصراع
یعنی ز دست بنده چه خیزد خدا نکه دارد انکاه ابن ام مکتوم را در مدینه
خلیفه ساخت وزنان وکودکان به حصارها فرستاد وبجهت مطهرات
وتوابع ایشان علیحده حصاری تعیین نمود ومقرر فرمود که عباد بن بشر
با جمعی از انصار هر شب حراسهٔ ایشان نمایند وخود با سه هزار سوار از
شهر بیرون رفت ودر نزدیك سلع بر کنار خندق منزل ساخت بس دشمنان
از اطراف وجوانب واعالی واسافل در امدند ومسلمانان مضطر شدند چنانکه
کریمه اِذ جَاؤُکُم مِن فَوقِکُم وَمِن اَسفَلَ مِنکُم وَاِذ زَاغَتِ الاَبصَارُ
وَبَلَغَتِ القُلُوبُ الحَنَاجِرَ شرح ان حال بیان می کند وبعضی از بنی حارثه
بر بهانه انکه خانهای ما خلل دارد وامن نیست از پیغمبر اذن طلبیدند وفی
الواقع مقصود ایشان فرار بود چنانکه کریمه وَیَستَاذِنُ فَرِیقٌ مِنهُمُ
النَّبِیَّ یَقُولُونَ اِنَّ بُیُوتَنَا عَورَةٌ وَمَا هِیَ بِعَورَةٍ اِن یُرِیدُونَ اِلَّا فِرَارًا
مبین این معنی است ومدت بیست وچهار روز مدینه در محاصره بود و
دران مدت جنك سلطانی واقع نشد وکاه کاه سنك وتیر به یکدیکر
می انداختند ودران ایام قضایا روی نموده اما ترتیب این مصحح نیست
از ان جمله انچه کلی وضروریست بیان خواهیم کرد تا فواید وعواید ان
فوت نشود یکی انکه چون معاملهٔ محاصره به تنك رسید پیغمبر صلی الله
علیه وسلم به عیینة بن حصن فزاري وحارث بن عوف که پیشوای غطفان

بودند بیغام فرستاد و بایشان قرار داد که ثلث ثمار مدینه دران سال
بایشان دهند بشرط انکه موافقت قریش ترک کیرند و بمنازل خویش باز
کردند و بران منوال صلح نامه بنوشتند و خواستند که اسامی شهود انجا
ثبت کنند بس حضرت با سعد بن معاذ و سعد بن عباده دران قصه مشاورت
نمود جواب دادند که اکر حکم ربانی است سمعا و طاعة و الا سخنی که داریم عرض
رسانیم فرمود امری درین واقعه منزل نشده اما مدعی آنست که شوکت قریش
شکسته شود چه اکثر قبایل اتفاق نموده از یک کمان به شما تیر می اندازند
سعدین کفتند دران وقت که ما بر دین حق ثابت نبودیم و وحی خداوندی
نمی شنودیم این جماعت مجال نداشتند که یک خرما از شهر ما بستانند مکر
بضیافت یا بسبیل مبایعت اکنون که دین مسلمانی داریم و بعون خدا امید
واریم ثلث ثمار مدینه بایشان دهیم بخدا که غیر از شمشیر از ما هیچ نخواهند یافت
بس صلح نامه باره کردند و توکل و تفویض یکباره ساختند و اسب مراد در میدان
حسن اعتقاد می تاختند تا وقتی که مهم باتمام رسید دیکر آنکه یک روز
عمرو بن عبد ود و عکرمة بن ابی جهل و هبیرة بن ابی وهب و نوفل بن
عبدالله و ضرار بن الخطاب و مرداس از بنی محارب سته عشر ویدیا
ضرورتیر الانعدام باتفاق سته سوار شدند و باقوم خود کفتند جنک را
آماده باشید که امروز روز آنست که مقدار مردم ظهور یابد چون بکنار
خندق رسیدند وضعی غریب دیدند کفتند این عمل متعارف عرب نیست
و محلی تنک نا بیدا کردند و در خندق راندند نقطه دایره مطالب علی بن
ابی طالب با جمعی از هوا داران در آمدند و سر راه بریشان بکرفتند چون
به یکدیکر رسیدند علی مرتضی با عمرو کفت شنوده ام که عهد کرده که هر کس از
قریش که ترا میان دو کار مخیر سازد یکی را اختیار کنی جواب داد که همچنین
است بس علی فرمود که من ترا یکی از دو امر می فرمایم قبول نمای پرسید
کدام است آنها کفت انکه بدین اسلام و طریق عبودیت معبود بحق
درایی ان کار را به قبول تلقی ننمود کفت پس بیا تا بمحاربه مشغول شویم
به بینیم که کرا می شود عمرو کفت ای علی من قتل ترا نمی خواهم امیر فرمود
بخدا که من خون ریختن ترا از خدا می خواهم عمرو بقهر رفت و از مرکب فرود
آمد و اسب خود را پی کرد و متوجه علی شد شیر بیشه ذوالفقار
بکشید و در اول وهله کار او را جست و جالاک بساخت و نوفل بن
عبدالله را سنک سار می کردند فریاد بر آورد که بهتر از این می توان کشت
پس علی بیاید و او را بکشت مشرکان خواستند که جسد او را بخرند بعشر
فرمود ما را به بدن او و ثمن او هیچ مهم نیست بهر جا میخواهند ببرند
و منبه بن عثمان را دران روز تیری بزدند و مجروح کشت و بآن جراحت
در مکه بمرد الحمد لله و آن روز تا شب محاربه نمودند و شش نفر از مسلمانان
کشته شدند و خاطر عاطر سید المرسلین بآن جهه عظیم مشغول بود بحیثیتی
که نماند نماز فوت شد چنانکه در صحاح وارد شده که حضرت فرمود
شَغَلُونَا عَنْ صَلوٰةِ الْوُسْطٰى صَلوٰةِ الْعَصْرِ مَلَأَ اللّٰهُ قُبُورَهُمْ وَ بُيُوتَهُمْ
نارا دیکر انکه منقولست از عایشه که ما در سعد بن معاذ با ما

اسرارم

در حصار بنی حارثه بود ناگاه دیدیم که سعد نیزه در دست می‌گذشت
و زرهی تنگ کوتاه در بر داشت چنانک تمام ساعدهاء او می‌نمود و این
رجز میخواند شعر لَبِّثْ قَلیلاً یَلْحَقُ الْهَیْجَا جَمَلْ ٭ لا بَأْسَ بِالْمَوْتِ اِذا حانَ
الْاَجَلْ ٭ مادرش گفت ای فرزند دلبند چرا از عقب مانده و دیر می‌روی
زودتر باش عایشه می‌گوید من گفتم کاجکی زره او گشاده و تمام‌تر ازین
بودی مبادا تیری باو رسد اتفاقا در همان روز حبان بن العرقه تیری
بر اکحل او زد و شریانش منقطع گشت دل از جان برگرفت و بتضرع فغان
در گرفت و گفت خداوندا اگر میان پیغمبر و قریش جنگ باقیست مرا مبران
تا در میدان محاربه ایشان حسب المقدور میکوشم و اگر مقاتله بیمهم نمانده
جرعهٔ شهادت در حلق جانم ریز که درین جهان مهمی ندارم آری آری و
لنعم ما قیل نظم کاری ندارم در جهان تا چند گلکاری کنم
حاجت ندارد یار من تا که منش یاری کنم ٭ دکان چرا گیرم جدا و بازار و دکانم بود
سلطان جانم بس چرا چون بنده جان داری کنم مرویست که سعد بنالید
و گفت خداوندا چندان مهلتم ده که بنو قریظه را بکام دل ببینم و میان سعد
و ایشان در جاهلیت دوستی و هم سوگندی بود آورده اند که فی الحال
خون از جراحت او باز ایستاد تکیه کرد و تتمه قصه او عن قریب مذکور
شود انشاء الله تعالی ذکر آنکه [illegible] نعیم بن مسعود
غطفانی مسلمان و منقاد به خدمت سید امجاد آمد و بعرض رسانید که
آشنا و بیگانه از اسلام من بیخبرند اگر رخصت فرمایی کار این جماعت

در هم ریزم جواب داد که بهیچ نوع تقصیر منمای که مدار حرب بر فریب است
پس نعیم اول بنو قریظه رفت و گفت کمال شفقت و فرط دوستی شما مرا بر آن
داشته که آنچه دانم بگویم و ازین ورطه خلاص شما بجویم گفتند خوش باشد
وظایف محبت در کار دار و هرچه صلاح دانی دریغ مدار گفت با جمعی که خان
و مان ایشان ازین دیار دور است موافقت نموده اید و باب مخالفت
بر روی محمدیان گشوده اید اگر مهمی کفایت شود فهو المراد و الا هر کس
بمسکن و مامن خویش باز گردند و شما در دست این جماعت در مانید و
با ایشان مقاومت کردن نتوانید این سخن نزد آن طایفه بسیار معقول
نمود پرسیدند که اکنون وظیفه چیست جواب داد که اولی و انسب چنان
می‌نماید که شما از اشراف قریش و جمعی که آمده اند بعضی را بطلبید و برهن
پیش خود نگاه دارید تا اگر کار بر وفق مراد راست نیاید و این جمع تفرقه
یابند هرگاه که محمد و اصحاب او آهنگ شما نمایند این جماعت باز بضرورت
مدد آیند و گره از کار شما بگشایند قبول نمودند و این سخن در خواطر خویش
مقرر ساختند آنگاه نعیم متوجه قریش شد و گفت خبری عجیب معلوم
کرده ام و شما را آگاه می‌گردانم بنو قریظه از نقض عهد محمد نادم گشته اند
و باو پیغام فرستاده که اگر ما جمعی از اشراف این طوایف بگیریم و بنزد تو
فرستیم هیچ شود که جریمهٔ ما را عفو فرمایی و با ما تجدید عهد نمایی و او
قبول کرده اکنون واقف باشید و به سخن هیچ کس رهن مدهید قریش گفتند
رحمت بر تو باد تقصیر نفرمودی و ما را طریق مرحمت نمودی بعد از آن بنزد

غطفان که خویشان او بودند رفت واین صله با یشان رسانید ومنّت
بسیار با آن یار کرد شب شنبهی بود که ابوسفیان و رؤسا عطفان عکرمة
بن ابي جهل را بنزد بنو قریظه فرستادند که البتّه فردا بران باشید که جنك
کنیم که مراکب ما خراب شد وبعد ازین توقف اینجا متعذّرست ایشان
جواب گفتند روز شنبه ممکن نیست که از ما عملی کلی وجزوی در وجود آید
ومع ذلك ما وقتی با شما موافقت نماییم که جمعی از متعینان هر قبیله بحصار
ما روانه سازید تا آنجا باشند واگر چنانك مهم بر وفق مدعی راست نیاید و
هر کس بمنزل خویش مراجعت نمایند ۲ هرگاه که محمد بقصد ما برخیزد شما بي
توقف خود را بمدد ما رسانید قریش وعطفان چون این حکایت بشنودند
گفتند رحمت بر نعیم باد سخن همان است که با ما در میان نهاده باز فرستادند
که ما یك مرد بشما نمی دهیم چه جای جمعی اگر خواهید جنگ کنید والّا خود
می دانید بنو قریظه را حکایت نعیم موافق نمود مستحکم تر شدند و سوگند یاد
کردند که نی کرواین مهم بفیصل نخواهد یافت پس میان طوایف اختلاف
پدید آمد واعتماد مفقود گشت ومنقولست که در اواخر حال
سه روز متصل پیغمبر در مسجد فتح دعا می فرمود ودعا احزاب شهرتی دارد
بماز پیشین روز سیوم باجابت مقرون گشت ودر شب شنبه بادی
عظیم وزیدن گرفت وسرّ نُصِرْتُ بالصَّبَا ظهور یافت وسرما نیز محکم
واقع شد سیّد چون معلوم فرموده بود که تیر دعا بهدف اجابت رسیده
ومعلوم است که آن باد از مهبّ عنایت وزیده در آن شب حذیفه را روانه
ساخت که بمیان لشکر قریش رود وخبر بتحقیق کرده باز آید ویا او مبالغه
نمود که حرکتی نکنی که ایشانرا بترسانی ودر تفرقه اندازی برحسب فرموده
نبوی حذیفه با تیر وکمان روان شد وگوییا در حمام می رفت یعنی از سرما
متاثر نمی گشت چون بمیان لشکر مخالفان درآمد دید که ابوسفیان پشت
را بآتش گرم می کرد از حذیفه مرویست که گفت خواستم که تیری بر وزنم
باز سخن پیغمبر را یاد کردم واز آن درگذشتم پس معلوم کردم که قوم در
اضطراب افتاده اند وآن باد تمام منزل ایشانرا برهم زده ابوسفین
برخواست وندا کرد که ای جماعت همنشینان خودرا تفحص نمایید مبادا
صورت غدری ظاهر شود مردی در پهلوی من بود فی الحال بر وی سبق
گرفتم وگفتم تو کیستی جواب داد که فلان بن فلانم بعد از آن ابوسفین گفت
ای گروه قریش بخدا سوگند که درین محل منزل اقامت شما نماند وچهارپایان
مستهلک شدند واز باد این همه تشویش وتفرقه می رسد بارکنید در
زمان بارتحال مشغول شدند من بدستوری که رفته بود باز گشتم
بخدمت پیغمبر وخبری که دانسته بودم عرضه داشت نمودم فی الحال
سرما برمن غلبه کرد گفتم یا رسول الله تا غایت هیچ سرما نداشتم
امّا اکنون اثر آن می یابم حضرت پاره از آن عبا که بران نماز می گزارد
برمن پوشید وبخواب رفتم تا صبح بردمید آنگاه فرمود قُمْ یا نَوْمَان
یعنی همه کس یک خواب میکنند تو دو خواب کردی وچون بامداد کردند
هیچ کس از مخالفان در آن سرزمین نمانده بود سیّد عالم فرمود الآن

ذکر غزوه بنو قریظه

نَغزوهم وَلا یَغزونا یعنی بعد ازین قریش به جنک ما نیایند ما بجنك
ایشان خواهیم رفت و دران روز بطریق رمز از فتح مکه خبر داد و ارباب
سیر آورده اند که دران غزوه شش نفر از مسلمانان شهادت یافتند
و سه کس از کفار کشته شدند پس لشکر اسلام بمدینه سکینه بازکشته
وحضرت بفرمود که بجهة سعد بن معاذ خیمه در مسجد بزدند و اورا
انجا فرود آوردند تا پیغمبر را عیادت او آسان باشد و در همان روز غزوه
بنو قریظه واقع شد بعد از انك اصحاب بمنازل خویش مراجعت نمودند
و سلاحها از خود باز کردند نماز پیشین بود که پیغمبر صلی الله علیه وسلم
در حجره زینب بنت جحش یا خانه عایشه غسل می فرمود که جبرئیل بر
استر سوار و دستار استبرق برسر بسته برسید پیغمبر بیرون او بیرون
امد و بردار مبارك غبار از روی سفیر وحی و مرکب او پاك می کرد روح
الامین کفت یا رسول الله سلاح کشوده حضرت حق از تو عفو کناد
زمره ملایك هنوز از سلاح بیرون نیامده اند اکنون فرمان مطاع
ربانی شرف نفاذ یافته که بجنك بنی قریظه روید زود جامه بپوش
و روان شو پیغمبر کفت ای دوست من لشکر زحمت بسیار کشیده اند
و تنك دست و خراب حال اند جواب داد که هیچ تشویش نخواهد بود
و همه آسان بهم میرسد و سبب جمعیت می کردد و من با جمع ملایك از پیش
می روم که حصار ایشان را در زلزله اندازم و چنانچه شرط باشد کار
آنها بپردازم پیغمبر فی الحال سلاح برخود راست کرد و بلال را فرمود

تا در شهر و بیرون مدینه ندا کرد که تمام لشکریان باید که بجانب بنو قریظه
روند و نماز دیکر نکزارند الا دران موضع و علم بدست علی ابن ابی
طالب داد و اورا مقدمه قوم ساخت و خود از عقب روان شد
و اصحاب متعاقب می رفتند چنانچه نماز خفتن بانجا رسیدند
بعضی در راه نماز دیکر ادا کردند و جمعی نماز عصر در بنو قریظه کزاردند
وحضرت هیچ کدام را زجر نفرمود محققان کفته اند که طایفه
اولی فرموده نبوت پناه را بر کنایت حمل کرده کفتند مقصود
ازین حکم رفتن باستعجال است و انکه بمهمی دیکر مشغول نشوند و
معامله نماز را مستثنی دانستند و طایفه ثانیه امر را بر حقیقت
محمول ساختند و بمقتضی آن عمل کردند و بعضی از اصولیه علم انکار
پیغمبر را درین دو صورت مختلفه دلیل ساخته اند بر انکه هر مجتهدی
مصیب می باشد و تنقیح این مبحث وظیفه مجتهدیست القصه روزی
سه هزار نفر لشکر اسلام در حوالی حصار بنو قریظه کرد امده و سی
و شش اسب همراه داشتند و مدت محاصره آن حصن به پانزده روز
و به روایتی به بیست و پنج روز کشید و حیی بن اخطب از یهود بنی النضیر
بموجب وعده به حصار ایشان در آمده بود و چون بنو قریظه را
معلوم شد که کار انها بجایی نخواهد رسید پیشوای آن طایفه
کعب بن اسد در شب شنبه با ایشان کفت ای یاران بیکی از دو امر
قیام نمایید اول انکه بدین محمدی در ایید که مقرر شد که شریعت

وقت ص

دیکر

او خواست با زنان و فرزندان را بیکبار بکشید تا همه برین قوم زنیم
اگر فتحی حاصل شود عوض آنها بیدا توانیم کرد والا بعد از ما بخواری و
بندگی نیفتند و اگر این دو قسم مرغوب شما نیست فردا که شنبه است
و محمدیان از ما ایمن و غافلند بیایید تا در میان ایشان ریزیم شاید که
مرادی بدست توانیم اورد قوم گفتند ازین امور هیچ کدام عمل نکنیم
هر کز کنا[نی] برتوریه مختار ما نخواهد بود و زن و فرزند کشتن کار ما نیست
و در احترام روز شنبه بچه روی تعرض نماییم قومی که در غزت داشت
این روز تعرض نمودند خرس و خوک گشتند و ما خرها را ان صورت نپسندیم

کا ظم طی علا

بعد ازان بضرورت به نزد پیغمبر فرستادند که ابو لبابه را بفرست
تا با او مشورت کنیم اورا روانه ساخت چون بحصار درامد اهالی
انجا تمام بگریستند و با او گفتند مصلحت می بینی که ما به حکم محمد فرود
اییم بزبان گفت آری و به انگشت اشارت کرد به گردن یعنی همه را
خواهد کشت فی الحال دانست که آن خیانتی بود که ازو صادر شد
فرود امد وانجا[لت] در مجلس پیغمبر حاضر نشد و یکسر بمسجد مدینه رفت
و خود را برستون بست و گفت تا توبهٔ من قبول نگردد هیچ کس مرا نگشاید
همچنان بماند در غیر اوقات صلوة بعد ازانکه قصهٔ بنی قریظه سرانجام
یافت و پیغمبر بمدینه بازگشت جبرئیل از قبول توبهٔ او خبر داد حضرت
بدست حق پرست خود وی را بگشود منقولست که اوسیان از
سید انس و جان درخواست کردند که بنوا النضیر به قبیلهٔ خزرج

درین قصه م

بخشیدی این قوم را بما بخش فرمود راضی می شوید بانکه سعد بن معاذ را
که سید شماست حکم سازم گفتند آری و تصور ایشان آن بود که
مگر او بران جماعت ببخشاید و چون قرظیان این حال معلوم کردند به
نزول و تحکیم سعد راضی شدند چه در جاهلیت دوست و هم سوگند

طم ی

بودند و دران شب که روز دیگر نزول واقع می شد ثعلبة بن سَعْیه
و اَسید بن سَعْیه و اَسید بن عُبید بیامدند و بشرف اسلام مشرف
گشتند و عمرو بن سُعْدی قرظی که عهد خود را با پیغمبر نشکسته بود
و در حرب احزاب حاضر نشده همان شب فرود امد و غایب شد
چنانکه هیچ کس اورا باز ندید حکایت وی به پیغمبر رسید فرمود وفا
اورا خلاص داد بعد ازانکه از حصار فرود امدند سید انبیا بفرستاد
و سعد بن معاذ را بر دراز گوش سوار کرده بیاوردند در اثنای راه

تی

بعضی از قبیله با او گفتند امروز روز انست که بفریاد هم سوگندان
خود رسی جواب داد که یاران مرا سعد می گویند دانستند که قرار بر
کشتن خواهد گرفت هم انجا بازگشتند و خبر قتل قرظیان بهر که می
رسیدند می گفتند چون سعد را بنزدیک رسانیدند پیغمبر صلی الله علیه
وسلم با اوسیان فرمود قوموا لِسیّدکم برخیزید و اورا فرود ارید
که مجروح است بعد ازانکه میان دوستان و دشمنان وی را نشاندند
و گفتند ترا حکم ساخته اند چه می گویی رو بجانب قرظیان اورد و
گفت مرا حکم داشتید و بحکم من راضی شدید همه باتفاق اواز براوردند

که آری آنگاه متوجه جانب پیغمبر شد و چشم از آن حضرت منحرف ساخت
و پرسید که هر که درین طرف است مرا حکم می دارد گفتند بلی گفت حکم من
آنست که مردان این قوم را بکشند و زنان و اولاد ایشان را برده سازند
و اموال غنیمت باشد سید عالم صلی الله علیه وسلم فرمود لقد حکمت
بحکم الله حکم تعالی سعد موافق حکم ربانی آمد پس مردان بنو قریظه را
مقید و محبوس ساخته در محوطه بنت حارث از بنی النجار در آوردند
و حکم فرمود تا در سوق مدینه گوی فرو بردند و علی بن ابو طالب و زبیر بن
العوام باتفاق تمام ایشان را بر سر آن گو بکشتند و ششصد یا هفتصد
نفر بودند و زیاده بر آن نیز گفته اند و ثابت بن قیس بن شماس به
زبیر بن باطا رسید و بجهة حقی که برو ثابت داشت از پیغمبر او را درخواست
کرد حضرت خونش باو بخشید و مال و عیالش نیز بدستور باو گذاشتند
بعد از آنکه احوال قوم معلوم کرد و بدانست که همه مقتول شده اند
بالتماس تمام با ثابت گفت تا او را به یاران واصل گردانید و خمس از
اموال ایشان بیرون کرد و باقی را بر لشکریان منقسم گردانید اسبی را
دو سهم و مردی را یک سهم معین شد چنانک هر سواری سه سهم می برد
و مرویست که در آن غزوه هزار و پانصد شمشیر و دو هزار نیزه و هزار
و پانصد سپر و شتر و مواشی بسیار غنیمت گشت و زنان و اولاد آن
قوم اسیر و برده شدند و بغیر یک زن از زنان قبیله مقتول نگشت بنانه
زن حکم قرظی بواسطه آنک آسیا سنگی بر سر خلاد بن سوید بن ثعلبه زد

بوده و او را کشته و پیغمبر صلی الله علیه وسلم ریحانه بنت عمرو را جهة
خاصه شریفه اختیار فرمود و بملک الیمین درو تصرف می نمود و باقی را
به سعد بن زید انصاری اشهلی داد تا بزمین نجد برد و بفروخت و سلاح
و اسب خرید و بمدینه آورد بعد از آنکه مهم قرظیان فیصل یافت سعد بن
معاذ را به خیمه معهوده فرستاد و انجراحت وی منفجر گشت و به اعلی
علیین انتقال فرمود و پیغمبر و صدیق و فاروق در بالین او حاضر شدند
و شیخین به آواز بر وی می گریستند و سید المرسلین بفوت سعد بسیار
ملول شد و فرمود اهتز عرش الرحمن لموت سعد بن معاذ و مراد از
اهتزاز عرش کمال خشنودی و رضاست و پیغمبر صلی الله علیه وسلم بعد از آن
که نماز برو بگزارد پیاده با جنازه او تا بقیع برفت و از لحد او بوی مشک
می آمد و در هنگام ارتحال سی و هفت ساله بود و فضایل سعد بسیار
رضی الله عنه و ارضاه و فتح قریظه در اواخر ذی القعده یا اوایل ذی الحجه
واقع شد و از مسلمانان در آن واقعه سه نفر بمرتبه شهادت یافتند

ذکر فرض حج

والله اعلم ه و در آن سال بقول بعضی از مورخان فرضیت حج خانه
تحقیق پذیرفت و جمهور برآنند که وجوب حج در سال ششم بوده و از
جهات تاخیر در گذاردن آن واقع شد اول آنکه معلوم شود که آن فرض
عمریست و وقتش موسع دوم آنکه بدانند که وجوب آن موقوف است
به استطاعت و استطاعت شرایط دارد یکی از آن امن طریق است و
مخالفت کفار مانعی قوی بود ایشان را نه بینی که از عمره ممنوع گشتند

انکه چون کفار نسئی می کردند ماه حج تغیر یافته بود حضرت تاخیر فرمود تا
موسم حج بذی الحجه رسید ودران ماه حج گزارد ونسی را براند اخت وسال
وماه قرار گرفت چنانک بعد ازین در هر محل بقدر وسع مذکور خواهد شد
انشاء الله تعالی وشرح نسی در مجلس ولادت گذشته ودر آواخر سال

ذکر غزوه ذات الرقاع

پنجم یا اوایل سال ششم غزوهٔ ذات الرقاع واقع شد وبان جهه این غزوه را
ذات الرقاع گفتند که اقدام بعضی از اصحاب بواسطه پیاده رفتن دران
سفر مجروح گشت چنانچه رقعها بران بپیچیدند ودر وجه تسمیه غیر ازین نیز
گفته اند وتحقیق آن مبسوطا درکتاب معالم الاسلام وبه سبیل توسط
در نسخهٔ مجتبی مبین گشته وسبب توجه باین سفر ان بود که خبر بمدینه
رسانیدند که انمار وثعلبه لشکری بقصد مسلمانان جمع کرده اند سید
عالم صلی الله علیه وسلم عثمان بن عفان را در مدینه خلیفه کردانیده با
چهار صد نفر ازانجا بیرون رفت وچون لشکر اسلام به ان موضع رسید
مردان ایشان پناه بکوه بردند وبیرون از ضعفا کسی نیافتند پس انها را
برده ساختند ودختری صاحب جمال دران میان بود مسلمانان بترسیدند
ونماز خوف آنجا گزاردند وبیش ازان نگزارده بودند آنگاه بمسکن مالوف

بعد از ان م

باز گشتند ودر راه حضرت رسالت شعار شتر جابر بخرید بشرط انکه او
دران طریق بران سوار باشد ودر شهر تسلیم نماید وبها ستاند وادرین
بدرش برسید ومقرر ساخت که در مدینه امداد فرماید تا آن دیون موَدی
کردد وازبرای جابر در شبی بیست وپنج نوبت وبروایتی هفتاد نوبت طلب

آمرزش نمود وبعد از نزول در بلدهٔ طیبه بهاء شتر بجابر داد وشتر باو
بخشید ودر ادای دین پدر روی عبد الله بعضا ظاهر کرد ایند چنانچه
تمام گزارده گشت ودر آن سال سید صلی الله علیه وسلم بغابه فرمود و

ذکر توجه پیغمبر بجانب غابه

دران سفر از اسب بیفتاد وران راستش مجروح گشت وبان جهه پنج روز
نماز را نشسته ادامی کرد وبفرمود تا مقتدیان نیز نشسته می گزاردند واما
در اخر حال این حکم منسوخ شد ودر ماه ربیع الاول سال ششم از هجرت

ذکر حوادث سال ششم از هجرت

ذکر غزوه بنی لحیان

غزوه بنی لحیان واقع شد ارباب سیر اورده اند که سید رسل صلی الله
علیه وسلم می خواست که از اصحاب رجیع که عاصم وخبیب وبعضی دیگر
اسیر کرده وبه کشتن داده بودند انتقام کشد پس ابن ام مکتوم را در
مدینه خلیفه ساخت وبا دویست مرد وبیست اسب به بهانه توجه بجانب
شام روان شد ومی خواست که ناگاه ایشان را دریابد غالبا بان جماعت
خبر رسانیدند یا بخود حزم رعایت کرده بودند ودر کوه متحصن گشته
وقتی که حضرت بانجا رسید دشمن را ندید وغلبه سوار را به جانب عسفان
فرستاد ودو سوار از ایشان تا کراع الغمیم برفتند وغرض آن بود که قریش را
تخویفی واقع شود وروایتی آنست که دران سفر خود به عسفان رسید
وقبر آمنه دران اراضی بشناخت وبزیارت او ماذون گشت اما از
طلب آمرزش بجهة وی ممنوع امد پس برکنار قبر ما در زمانی بنشست
وبگریست انگاه روان شد وبمدینه مراجعت نمود ودر رمضان ان

ذکر استسقا

سال استسقا واقع شد ارباب سیر اورده که دران سال بواسطه

کم بارانی یاران به تنگ آمدند و شرح ضعف حال و قلّة مال و تنگی سال بعرض سیّد المرسلین رسانیدند فرمود فلان روز معین بصحرا رویم و باران طلب کنیم پس بموجب وعده جامه کهنه پوشیده با خشوع و تضرّع بمصلّی تشریف داد و نماز استسقا گزارد و دعاء فصیح ملیح بتقدیم رسانید و تفالاً رداء مبارك بگردانید فی الحال باران به یاران رسید و تفرقه به جمعیت مبدل گشت این یك روایتست درباب استسقا و در صحاح وارد شده که روز جمعه بود و سیّد خطبه می‌خواند اعرابی از آن در مسجد که در محاذی حضرت بود درآمد و گفت یا رسول الله در درختان نم و در مواشی دم نمانده و سُبُل منقطع و اسباب ضیق و عسرت مجتمع گشته دعایی فرمای تا آبی بروی کار ما آید خدا بر تو که قوم را دریاب ع باشد که بجوی رفته باز آید آب پس سید رسل و هادی سبل دست برداشت و سه نوبت فرمود اَللّهُمَّ اسْقِنَا ای خدای سزای پرستش ما را باران فرست بحر کرمت بی کرانست و ابر عنایتت بی پایان وقت نوازش است وَهذا کما قال النّاظم نظم

یك قطره ازین باران در حلق دلم باران ❊ باران هم ازین دریا در باغ این یاران

و حال آنکه در آن روز یک قطعه ابر در آسمان نمی‌نمود ناگاه کوه کوه ابر پیدا شد و بُختیان سحاب مشکهای پرآب بارکرده برسیدند و هنوز حضرت در خواندن خطبه بود که باران درگرفت و یک هفته متصل می‌آمد چنانکه وادی قناة یکماه روان شد تا جمعه دیگر از همان در همان مرد یا مردی دیگر بیامد و گفت یا رسول الله راهها افتاد و مواشی هلاک شدند دعایی فرمای تا شکیبی حاصل شود پس دست برداشت و گفت اَللّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا خداوندا باران می‌فرست امّا نه بر یاران در بوادی و نواحی و جبال و تلال می‌بارد و فواید آن بما می‌رسان فی الفور ابر شکافت و آسمان بر مفارق ساکنان شهر مدینه صاف و باقی ابر متوجّه اطراف گشت و در روایتی آنست که سیّد عالم چون حال باران بر آن منوال دید چندان تبسّم فرمود که دندانهای نیش آن نیک اندیش بنمود و گفت اگر ابوطالب زنده بودی چشمش روشن گشتی بجهة آن شعری که انشا کرده علی مرتضی برخواست و گفت یا رسول الله گویا آن قصیده را می‌گویی که این بیت از آنجاست

وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ ❊ ثِمَالَ الْيَتَامَى عِصْمَةً لِلْأَرَامِلِ

فرمود آری پس مردی از بنی کنانه درایستاد و نظمی مشتمل بر آن معنی بخواند و پیغمبر شعر او را مستحسن داشت و بدانکه جمع میان روایات و طرق احادیث استسقا اشکال تمام دارد و تعدّد قضیّه طلب باران مقرّرست و آنچه از صحاح منقول شد بصریح معلوم نگشته که در کدام سال بوده و بجهة استطراد درین محل مذکور گشت و باقی تفاصیل این مبحث کما هو حقّه در نسخه معالم الاسلام و کتاب مجتبی حسب المقدور در تحقیق آن کوشیده والله اعلم و در شوال ارسال سریه کرز بن جابر فهری واقع شد و سبب آن بود که هشت نفر از عُکل و عُرَینه بمدینه آمدند و مسلمان گشتند و هوای یثرب ایشان را سازوار نیامد رنجور شدند و به زحمت استسقا گرفتار آمدند پیغمبر چون حکیم حاذق بود

ذکر ارسال کرز بن جابر فهری بعُکل و عرینه

فرمود این مرض را هوای خوش واشربه که مدر باشد مناسب می باید اگر
بصحرا روید وانجا که شتران خاصه شریفه می چرند بباشید وازشیر
شتر و بول ان بیاشامید شاید که صحت بران مترتب گردد بس بموجب
فرموده حضرت کاربند شدند وتن درستی یافتند وبدفعلی ایشان را
بران داشت که راعی شتران رسالت بناه رابکرفتند وبه انواع تعذیب
بکشتند وشترانرا براندند جون خبر بمدینه رسید کرز مذکور را امیر
بیست نفر کرد اینده وبه تعجیل ازعقب ایشان فرستاد به دشمنان رسیدند
وآنهارا کرد بیج کردند وهمه رابکرفتند و بانزده شتر برده بودند یکی را کشته
وخورده وجهارده دیکر موجود بود بس جماعت قطاع الطریق وشترانرا
بنزد سید عالم اوردند شبانی آنهارا بدیکری داد وبفرمود تا بهمان دستور
که شتربان بیغمبر را تلف کرده بودند و دزدانرا بقصاص رسانیدند و
الحمد لله و دردی قعده ان سال قصه حدیبیه واقع شد و موجب آن سفر آن

ذکر واقعه حدیبیه وصلح با قریش

بود که حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم در سنه مذکوره بخواب دید که
بمصاحبت امن واستقامت بایاران بزیارت بیت الله رفتند وعمره کردند
وبعضی سر تراشیدند وجمعی موی سرها بجیدند اصحاب خوش وقت شدند
وبنداشتند که درهمین سال تعبیر و واقعه جمع خواهند شد بس سید
المرسلین کارسازی کرد وابن ام مکتوم را درمدینه خلیفه ساخت وبا کروهی
انبوه ازیاران متوجه شدند ودر ذوالحلیفه احرام ببستند وهفتاد شتر
جمله قربانی همراه داشتند همه را دران منزل تقلید واشعار فرمود تا علامت
هدی بران ظاهر باشد جون بعسفان رسید بشر بن سفیان کعبی با
آن حضرت ملاقی کشت وبعرض رسانید که قریش از نهضت شما وقوف
یافته ودر ذی طوی جمع کشته وسوکند یاد کرده اند که شمارا بمکه
نکذارند وخالد بن الولید مقدمه لشکر ایشان شده ودر کراع
الغمیم نشسته بیغمبر فرمود وای بر قریش کل ایشانرا مکر باب جنک سرشته
اند وامر کرد یارانرا که به یمین راه کردید تا جنان برسیم که کمان نداشته
باشند همجنان کردند وبخدا سوکند که خالد واقف نشد الا ان زمانی
که غبار لشکر اسلام بدید ومنهزم کشته خودرا بقریش رسانید جون
اصحاب نبوت بناه از ثنیة المرار که حوالی حدیبیه بود بکذشتند
وبیغمبر دران روز برناقه قصوی سوار بود ومیراند تا بان بشته
رسید که برقریش مشرف بود ناکاه شتر خاصه بزانو درامد وهر جند
زجر کردند برنخواست ملازمان کفتند خلات القصواء یعنی شتر
قصوا مانده شد حضرت فرمود شتر من مانده نکشته وکاهلی طریق
او نیست ولیکن منع کرده اورا خداوندی که لشکر فیل را از دخول
مکه بازداشت بحق معبودی که روح محمد در قبضه قدرت اوست
که هر خصلتی وامری که قریش ازمن درخواست کنند وتعظیم حرم
وصله رحم مقتضی ان باشد قبول کنم بس مرکب برخیزانید وروان
ساخت وبرسر جاهی که در اقصای حدیبیه واقع بود فرود امد وحال
انکه اب ان بس بسیار کمی میکرد جنانک باندک زمانی انجه داشت بر کشیدند

ذکر ملاقات بدیل خزاعی با آن حضرت

انکاه شکایت تشنکی در مجلس رسالت پناه بعرض رسانیدند تیری از
کیش خویش بیرون اورد وبفرستاد تا دران جاه فرو بردند چندان اب
برجوشید که همه سمکنان بکفایت انجامید بعد ازان بُدَیل بن ورقاء
خُزاعی با جمعی از قوم خزاعه بملازمت سیّد المرسلین آمد وقبیله خزاعه
از قدیم الایام محرم جانی ودوست نهانی سعیر بودند پس کفت یا محمّد
بدان واکاه باش که قبایل قریش باجمعهم بر سر آبهاء حُدیبیه نزول کرده
اند واصول وفروع بهم بیوسته ومتفق اند دراانکه ترا بمکه نکذارند
واکر مبالغه واقع شود جنک خواهند کرد رسول اخر زمان فرمود ما را
عزم حرب نیست بلکه بقصد عمره متوجّه کشته ایم وقریش بمحاربه مشغوف
ومخاصمه مالوف اند واخر مضرّت ان با بیشان عاید کردد وظیفه آنست
که مدّتی درمیان معیّن سازیم ومرا با خلق بکذارند اکر غالب شوم اَعدا الله
در سلسله اولیا درآیند وبند عناد از خاصره اعتقاد بر منوال سایر عباد
بکشایند واکر مغلوب کردم بی مشقتی وتعبی مراد دشمنان برایدو اکر
سخنم قبول نکنند بخدا سوکند که تا جیوة باقی ماند من هم جنک خواهم کرد
وهیچ شبهه ندارم درانکه حضرت جلال احدیّت وعدهٔ خود بوفا رسانید
وبنیان مسلمانی را تمام کرداند بُدیل کفت من این حکایات با قریش بکویم
وبزلال اصلاح وسکینه اوساخ بغض وکینه از الواح سینه ایشان
بشویم پس بمجلس صنادید مکه رفت وکفت ای یاران من از پیش محمّد می آیم
وسخنان مرغوب ازو شنوده ام اکر صلاح هست بشما رسانم وکردنه از ان

میان بنشانم سفهاء قوم به استماع ان حکایت میل نمودند امّا عقلا بکوش دل
بشنودند لیکن برسخن بدیل اعتماد نداشتند برای انکه یک جهتی قوم
اورا با بیغمبر میدانستند عروة بن مسعود ثقفی کفت ای ساکنان ام
القری حقوقی که درایام سابقه باشما بجای آورده ام یاد دارید یا نه همه
کفتند آری کفت سخنی که بُدَیل ازین شخص نقل میکند نیز بدل است
قبول کنند واکر در تحقق آن شبهه دارید من بروم وبه تحقیق آن
اشتغال نمایم جمع قریش باتفاق کفتند خوش باشد پس عروه بمجلس
سیّد عالم رفت وازان حضرت استفسار نمود که بجه مهم توجّه نموده
وباب تردّد بر وجوه قوم کشوده همان حکایات که با بدیل فرموده بود
با او باز راند عروه برسبیل مصلحت انکیزی کفت ای محمّد اکر مقصود
تو استیصال قوم است در ازمنهٔ ماضیه کسی جنین نکرده واکر غرضی
دیکر داری اعلام فرمای جمعی او باش کرد اورده وتصور نموده که از
مدد ایشان مهمی کفایت خواهد شد وحال انکه به خاطر من جان می
کذرد که این کروه در وقت کار ترا بکذارند وبکریزند صدیق در ان
مجلس حاضر بود جون آن سخن بشنود بقهر رفت وکفت آن لات در
دهان کیر ومی مک جندانکه این شوی ما ترک بیغمبر بکوییم تو ازین سخن
بکذر که سرها وقدم اوست وهذا کما قیل نظم

ذکر ملاقات عروة بن مسعود ثقفی

بشرط آن فروشد دل بکویش ❀ که تا جان بر نیاید بر نیاید
عروه برسید که این حریف کیست که جنین عبادتی ظریف خرج میکند

جواب دادند که پسر ابو قحافه است عروه گفت ای ابوبکر حقوق گذشته نمی‌گذارد که در معرض جواب تو آیم والا تقصیر نمی‌کردم و عروه در حین تکلم با پیغمبر چنان دست درازی می‌نمود که بمحاسن حضرت می‌رسید مغیرة بن شعبه نعل شمشیر خود را بر دست وی زد و گفت ادب نگاه دار که عروة الثقفی نیست و مقابح بمحاسن رسانیدن جز کار شخص اشقی نیست عروه سؤال کرد که این چه کس است که چنین زبردستی می‌نماید گفتند مغیرة بن شعبه است عروه گفت ای غدار این همه سعی در اصلاح غدر تو میبذول می‌دارم و حال آنکه مغیره در زمان بیگانگی با گروهی بیگانگی نموده در سفر بود مکری انگیخت و آن فرقه را بکشت و مالهای ایشان برداشت و بمدینه رفت و مسلمان شد سید المرسلین فرمود ای مغیره اسلامت مقبول است اما با این اموال خبیثه هیچ مهم نداریم غدار گفتن عروه اشارت بآن کار و بار بوده پس عروه ملاحظهٔ آداب و رسوم یاران با آن حضرت مشاهده می‌کرد و به شگفت می‌آمد بعد از آنکه بمجمع قریش مراجعت نمود آنچه دیده بود از تعظیم و تبجیل اصحاب به نسبت با احباب با ایشان باز راند و گفت بخدا سوگند که من در مجالس اکاسره و قیاصره بسیار حاضر شده‌ام و از طریق احترام و اعزاز که پیروان محمد با سعیر خود مسلوک می‌دارند هرگز ندیده‌ام و به این حال نرسیده‌ام هر وقت که او سخن میگوید ملازمان همه خاموش و از غایت تعظیم گویا خود را فراموش میکنند بجهت کسب آب روی خویش بر سر آب طهارت وی

نزدیکست که مقاتله کنند و آب دهان مرده دهانش دست بدست می‌برند و با آب حیوة مقابل می‌دارند و حال آنکه امری نخاست عرضی بر شما عرض کرده و صواب آنست که قبول نمایید و در جنگ و فضول نیفزایید و به صحت رسیده که سید انس و جان عثمان بن عفان با دو آن ولا بنزد قریش فرستاد تا ایشان را اخبار کند که حضرت قصد محاربه ندارد و غرض عمره بیش نیست پس اهالی مکه عثمان را حبس کردند و آوازهٔ قتل او در انداختند و چون عثمان دیر می‌آمد و خبر کشتن وی را بافواه می‌گفتند سید عالم در زیر درخت سمره بنشست و اصحاب را بطلبید و با ایشان تجدید بیعت فرمود و با همگنان تاکید نمود که در جادهٔ موافقت ثابت قدم باشند و اگر جنگ واقع شود حسب المقدور بکوشند و یار را باغیار نفروشند و بوکالت عثمان دست حق پرست بر دستی دیگر نهاد و دست بدست بیعت کرد و بی تکلف عثمان را دست بردی تمام بود زیرا که دست رسول او را از دست خود بهتر می‌نمود و کریمه لَقَدْ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنِ ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ ٱلشَّجَرَةِ از استحکام سلسله مبایعت مذکوره خبر داد بعد از آن قریش جهت اطمینان خاطر حلیس بن علقمه کنانی را برای تحقیق حال روانه ساختند و چون سید کونین بر آمدن او وقوف یافت فرمود این مرد از قومی است که تعظیم حرم با علی مرتبه بتقدیم می‌رسانند شتران قربانی را برخیزانید بموجب فرموده کاربند شدند و جماعت مسلمانان لبیک گویان مستقبل او گشتند گفت سبحان الله سزاوار نیست که این قوم را

ذکر فرستادن عثمان عفان بنزد قریش

ذکر بیعت الرضوان

از دخول مکه منع کنند و هم از انجا بازگشت آنگاه مکرز بن حفص با قریش گفت
اگر رخصت باشد من به تحقیق این مهم مشغول شوم گفتند چنین کن
و چون بنزدیک مسلمانان رسید حضرت فرمود این مرد بیست فاجر شما
متعرض گشت و گوی او مشوید و خود بنفس نفیس با وی تکلم فرمود و بهمان
دستور که با بدیل و عروه گذشته بود با او بگذرانید و بعضی تلطفش
باز کردانید و روایت صحیح آنست که در اثنا تکلم با مکرز سهیل بن عمرو
از جانب مکیان بقصد اصلاح بشروطی که قریش میخواستند برسید
سهیل از افق مجلس سپهر آسا سید انبیا طالع گشت آن آفتاب طلعت ماه
جاه کیوان ایوان مشتری مکان بدستور معهود از نام او فال نیک اقتباس
فرموده گفت سَهُلَ اَمْرُنا آسان شد کار ما یعنی رونق گرفت بازار ما آنگاه
سهیل شروطی که از قریش شنوده بود یک یک بر سید ثقلین معروض ساخت
و حضرت بموجب حکایتی که در زمان نزول در ان منزل مقبول بزبان
معجز بیانش گذشته بود قبول می نمود و بعد از انکه معامله به کتابت
رسید علی بن ابوطالب را طلب کرد و فرمود بنویس بسم الله الرحمن الرحیم
سهیل گفت ما رحمن را نمیدانیم و خداوند را باین اسم نمیخوانیم بگوی تا
بطریقی که همواره مسلوک میداشته ایم بنویسند که بسمک اللهم
مسلمانان در ان مضایقه میکردند پیغمبر رخصت داد که چنانکه او میگوید
بنویس اینها همه نام یک خدای است که بندگان را بسالک خیر رهنمای است
پس ولی بر وفق اجازت نبی سطر بسمک اللهم مرقوم کردانید و بر

و بر عنوان بنوشت که هٰذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمّد رسول الله سهیل گفت اگر
ما برسالت تو معترف می بودیم این نزاع و مخالفت چرا می نمودیم بگو تا محمد بن
عبدالله نویسند سید فرمود بخدا سوگند که من فرستاده خدایم
و زمره انبیا را مقدم و پیشوایم ای علی نبشته رسول الله را حک کن
و ابن عبدالله بجای ان بنویس نقطه دایره مطالب علی یعنی ابوالحسن
علی بن ابی طالب قسم یاد کرد که من وصف رسالت ترا نتراشم و هرگز
درین مقام و مرتبه نباشم سید عالم صلی الله علیه و سلم بدست حق
پرست کاغذ صلح نامه را برگرفت و کلمه رسول از ان صحیفه دور ساخت
و بعوض ان ابن عبدالله بنوشت با وجود انک بنعت امیت معروف
و هرگز بخواندن و نبشتن موصوف نگشته بود و محققان بر انند
که در ان واقعه سید انبیا ماحی حروف نوشته سابقه شد و علی
مرتضی بامر آن حضرت کاتب کلمات لاحقه امد پس اسناد کتابت
به جناب رسالت پناه از قبیل بنی الامیر المدینة باشد و در ین محل
از ائمه اسلام و اجله انام ردّ و ردّ بسیار بظهور پیوسته و اوراق
درج الدرر گنجایی بیش از ین ندارد و تدقیق و تحقیق مبحث مذکور
حواله بکتاب مجتبی است القصه بهر نوع که بود صلح نامه باتمام رسید
و گواهی جمعی از اصحاب مثل صدیق و فاروق و عبد الرحمن بن عوف
و اقران ایشان و خط بعضی از مشرکان مکه بر ان صحیفه ثبت کردند
منقولست از زهری فی سیر که مضمون معاهده مذکوره باین راجع بود

که سید المرسلین با لشکر اسلام در آن سال بمدینه سکینه مراجعت فرمایند
و در سال آینده عمره را قضا نمایند مشروط بر آنکه با شمشیرها در غلاف بمکه
روند و سه روز بیش آنجا متوقف نشوند و مدت ده سال از جنگ و
خصومت محترز باشند و به امن و رفاهیت در اطراف و اکناف تردد
کردند و هم عهدان یکدیگر را تعرض نرسانند و هر که از جانب پیغمبر به جیش
قریش ملحق شود او را بمسلمانان رد نکنند و آنکس که از طرف قریش بی اذن
اولیاء خود به قوم محمدیان رود ویرا به نزد ایشان باز گردانند و اگر
چه بر دین حق باشد اهل اسلام از این شرط بسیار ملول شدند و گفتند
چگونه دوستان را به دشمنان سپارند و این معنی چرا روا دارند در اثنا
این قال و قیل ابوجندل پسر سهیل با قیدی که داشت افتان و خیزان
از طریق اسفل مکه برسید و خود را در میان لشکر سید رسل انداخت
سهیل گفت اتمام مصالحه برد او موقوف خواهد بود پیغمبر فرمود هنوز
کتابت به انجام نرسیده آغاز منازعت نمودن مناسب نباشد سهیل
راضی نمی‌شد به آنکه ابوجندل را آنجا بگذارد آخر او را به پدر سپردند
و مکرز ضمان امان او گشت صحابه کبار بواسطه آن داد و ستد صنوف
پریشانی خاطر یافتند و بعضی گستاخیها نمودن شتافتند عمر خطاب از آن
جمله بود و جناب صدیق بر وفق دعی سید اهل التحقیق او را تسکین می‌داد
چنانچه بثبوت پیوسته که فاروق مدتها مدید در تدارک آن حکایت
می‌کوشید و جلباب استغفار و استعذار بر آن می‌پوشید بعد از آن حضرت

ذکر رسیدن ابوجندل

رسالت پناه با اصحاب فرمود برخیزید و به قربان هدایا تقرب نمایید
و بی‌تقصیر در تمهید قواعد حلق افزایید از غایت اندوهی که بار یاران شده
بود هیچکس را دل بآن کار نمی‌داد با وجود آنکه امر نبوی سه نوبت در آن
معنی صورت تکرار یافت به تعلل می‌گذرانیدند پس پیغمبر شکایت
آن حکایت و حکایت آن شکایت با ام سلمه در میان نهاد و حال آنکه او
بفهم و ادراک بین النسا امتیاز تمام داشت و چون اهتمام سید انام
در آن مرام بمرتبه قصوی معلوم کرد بعرض رسانید که اگر حضرت اولا
بنفس انفس و شخص اقدس بنحر و حلق قیام فرمایند یقین که هر فردی
از افراد متابعان در سلوک طریق تتبع افزایند بنا بر تحقق آن مشاوره
و محاوره سید انس و جان شتران خاصه را قربان کرد و حلاق را بطلبید
تا سر آن سرور بتراشید آنگاه عامه احباب موافقت نمودند و بعد از آن
تقصیر جمعی بحلق و بعضی بتقصیر عامل شدند پس حضرت دو نوبت دعا
مغفرت برآنها که سر تراشیده بودند بتقدیم رسانید و در هر باری
مقصران خود را بیاد می‌دادند تا در کرت سیوم ایشان را نیز یاد کرد
و بآن واسطه سبکبار شدند و مقرر است که در سنت حلق خلق را
تنبیهی است بر اختیار تجرد و دفع زواید علایق چنانچه نظم خسرو
شیرین گفتار مشیر است بآن حال حیث قال نظم

بمرد صوفی گفتم چرا تراشی سر ** جواب داد که از امتحان اهل صفاست
از آنکه راه چو مویست و تیغ در پس ** پس سرپست هدیه آن تیغ موی راه بهاست

ذکر نحر و حلق رسول صلی الله علیه وسلم

توخود بگوی که از سر چگونه برخیزد ۰ کسی که از سر مویی نمی تواند خاست
ودران ولا جمعی از زنان مومنه هجرت نموده از مکه بخدمت سید المرسلین
آمدند وام کلثوم دختر عُقبَة بن ابی مُعَیط از ان جمله بود وکفار قریش
خواستند که ان دختر را باز کیرند وبه ام القری برند در زمان جبرئیل
برسید وفرمان رسانید که مومنات را به کافران نفرستند وکریمهٔ یا ایها
الذین آمنوا اذا جاءکم المومنات مهاجرات فامتحنوهن درباب ایشان
منزل کشت ومسلمانان از مناکحت کفار ممنوع شدند واصحاب پیغمبر زنان
مشرکه را طلاق دادند وعمر خطاب دران روز دو زن از دین بیگانه که
در مکه داشت مطلقه ساخت ودرین عمره از مسایل فروعیه واصولیه
مبین کشته جنابك کتاب مجتبی انهاء آنها نموده انگاه خواجهٔ کاینات
علیه شوامل الصلوات بطیبهٔ طیبه مراجعت فرمود ودر اثناء بازکشتن
شبی از شبها سورة الفتح نازل شد وحضرت به یاران بشارت رسانید
که امشب بر من سوره فرود آمد که از دنیا ومافیها دوست تر می دارم
پس کریمهٔ انا فتحنا تا آخر بر ایشان خواند ومحققان فن تفسیر آن فتح را به
صلح حدیبیه مفسر ساخته اند زیرا که مبدا فتوحات کلیه بوده وبعد از
نزول در مدینه امن وطمانینه ابو بصیر عتبة بن اسید ثقفی قرشی مسلمان
کشته بملازمت پیغمبر آمد متعاقبا قریش دو نفر بنزد حضرت فرستادند
که به شرط وفا کن واو را روانه جانب ما ساز پس سید رسل بموجب فرمان
اوفوا بالعقود ابو بصیر را با ایشان سپرد تا بمکه برند وچون بذو الحلیفه

ذکر آمدن ابو بصیر

رسیدند ابو بصیر مکری انکیخت وشمشیر که با یکی ازان دو شخص بود بستد
وفی الحال کار فرمود وبا رجوه از دوش احد الرجلین برداشت رفیق او
بلا توقف فرار با خود قرار داده بمدینه رفت وصورت بعرض حضرت
رسانید وبر اثر وی ابو بصیر برسید وکفت یا رسول الله تو بعهد
خویش وفا نمودی وبخشندهٔ آمال وامانی مرا خلاص داد سید عالم
صلی الله علیه وسلم فرمود وای بر مادر او افروزندهٔ آتش جنك است
اکر مددی بیابد ابو بصیر از مضمون آن مقاله چنان فهم کرد که باز ویرا
بجانب مکیان مردود خواهند ساخت از بحر مجلس رسالت پناه خود را
بیرون انداخت وراه ساحل پیش کرفت وانجا متوطن کشت وابو جندل
پس از وقوف بر حال او بوی ملحق شد ومن بعد هرکه از قریش مسلمان
می کشت با یشان می پیوست ویوما فیوما سلسله عدد وعُدد ان طایفه
استحکام می پذیرفت تا کار بجایی رسید که راه آمد شد بر قوافل
قریش مسدود شد بضرورت از پیغمبر درخواست کردند که ایشان را
بنزد خویش طلب فرمای وان کروه از کار ما بکشای که بطیب نفس از
سر آن یک شرط کذشتیم وبعضی از مفسران بر انند که کریمهٔ وهو
الذی کف ایدیهم عنکم وایدیکم عنهم ببطن مکة الی قوله
تعالی حمیة الجاهلیة مخبر از شرح واقعهٔ ایشانست والله اعلم
ودران سال بقول اظهر نزد حذاق فن سیر رسول صاحب نظر
بعد از مراجعت از حدیبیه در ماه ذی حجه هفت پیغام کزار به ملوك

ذکر فرستادن رسل بملوك اطراف

اطراف فرستاد و روایتی آنست که این قضیه در سال هفتم از هجرت
واقع شده و آنچه بخاطر قاصر می‌رسد اینست که جمع کنیم بین الروایتین
و گوییم ارسال در سال ششم بوده و وصول رسل بمرسل الیهم در سال
هفتم تحقق نموده و ظهور این جمعیت بی پریشانی بر نظر اهل خبرت
مخفی نخواهد بود علی اختلاف القولین چون جناب رسالت شعار
خواست که آن امر از قوت بفعل آرد زمرهٔ یاران و رفقه دوستداران
در مجلس انور محمدی معروض ساختند که ملوک عجم با نامه که مُهر ندارد
مهر ندارند و آنرا قبول نمی‌کنند و نمی‌خوانند یعنی معتبر نمی‌شمارند پس
بفرمود تا انکشتری طلا جهت آن حضرت ترتیب نمودند اصحاب نیز
علی مقدار مقدرتهم دران باب بکوشیدند و انکشترها طلا به
انکشت بپوشیدند و مرویست که استعمال آن یک روز بیش نبود روز
دیکر جبرئیل برسید و خبر رسانید که لبس ذهب در مذهب شرع بر رجال
امت حرام کردانیدند فی الحال اتباعا للامر المطاع انکشتری را بینداختند
یاران دران طرح موافق شدند بعد از آن امر کرد تا خاتمی دیکر برای او ساختند
حلقه و نکین آن نقره بود و کلمات محمد رسول الله را به سه سطر بران
نقش کردند سطر اول الله سطر ثانی رسول سطر ثالث محمد و جار
رسانند که هیچ آفریده این نقش را بر نکین خود اختیار نکند و در کتب
احادیث استعمال خاتم نبوی در انکشت کوچک از دست چپ و راست
هر دو مرویست یعنی کاهی در این اصبع و وقتی در آن مرعی می‌کشته و فقهاء

مجتهدین غالبا کثرت و قلت و تساوی عمل نبوت پناه و طرق اخبار
مرویه دران باب اعتبار کرده هر کس آنچه نزد او ظهور یافته باختیار
آن شتافته بعضی بران رفته اند که سنت لبس در یسار است و جمعی
لبس در یمین مرجح داشته اند و کروهی می‌کویند لبس هر یک در اصل سنت
مساوی است اما الباس یمین افضل و اقوی است و آن انکشتری معمر
می‌داشت تا آخر عمر شریفش بعد از آن بصدیق رسید تبرکا لا آثار انکا
فاروق بر کرفت پس از ایشان عثمان مدت شش سال از خلافت
خویش به تلبس آن دست برد می‌نمود تا آن زمان که در چاه اریس افتاد
هر چند از آن بیر آب کشید یافت نشد و بورود پیوسته که خواطر
مردم بان جهت از عثمان متنفر کشت و مخالفت او در بواطن پیدا شد
و از طرق احادیث بختم و خاتم سید عالم ظاهر بتعدد خواتیم معلوم
می‌شود و انکه نکین یکی از نقره و دیکری از آهن ملون بنقره و نکینی
دیکر سنکی بود که از بلاد حبشه اورده بودند و تفاصیل این مسایل
و ما یتعلق بها در کتاب معالم الاسلام مبسوط و مستوفی کشته
و بیان مهمات آن کما ینبغی کار نسخهٔ مجتبی است و درین محل مبادی
طبیعت سلیمه و ایادی قریحه مستقیمه عنان اختیار به صوب
ثبت مناظره که ممهد این قواعد تعریض و تصریح و مولد آن معاقد
تعریض و تصحیح بوسیلهٔ حسن عبارات دلپذیر و ذریعهٔ این
اشارات بی نظیر بر صفحات اوراق مولفات مصنوعه بقلم اعتبار

محرر ومزبور وبر وجنات اطباق مصنفات مطبوعه برقم اختیار مقرر
ومسطور ساخته ودر مضمار اظهار فضل وهنر لواء نقل مضمون آن خبر
کافی اثر افراخته اند مصروف می کرداند ومذکر بیان نبیل ومفسر زبان
اصلیم بکوش وافی هوش مستمعان این مجلس عالی از اشراف واعالی
وسادات وموالی می رساند که در مجامع کثیر المنافع حکومت وایالت
وجوامع غزیر البضایع ابهت وجلالت میان شمشیر دست امارت و
خاتم انکشت وزارت بزبان حال وهو ابین من لسان المقال مجادلهٔ
تند وتیز ومعارضهٔ قهر امیز بظهور امد بحیثیتی که کاه کاه خصومت
ایشان به خون می کشید وانجام کارشان بشنو که چکونه وچون می رسید
شمشیر دربندان می بود که به تیز زبانی مهم خویش را بیش اندازد
خاتم سعی ان می نمود که در کسب بیشوایی نقشی بر دارد **شمشیر**
می کفت برهان قاطع درمسند حکومت من دارم جنانک هیچکس را
به سخن نکذارم زیرا که **نظم** شهریست بزرك ومن دران خود میرم
تا خود زنم وخود کشم وخود کیرم **خاتم** می کفت اکر فرمان عالم
مطیع جانمطاع سلطانی شرف نفاذ یابد من در روزی هزار میر
بکیرم وعذر هیچ یکی بندیرم **نظم** وکر جمله امیران عکس کیرند
همان بیانم که باشد در ضمیرم **شمشیر** می کفت تو به بروانهٔ من
درکار می آیی اکر عظمت من نباشد تو هیچ مهم را نمی شایی **خاتم**
می کفت تو به بهانهٔ من کره از امور مشکله می کشایی وروزی که من

در دیوان حاضر نباشم تو یك زمان نمی بایی **شمشیر** می کفت رخش اختیار
در زیر زین من است **خاتم** می کفت نقش اعتبار در نکین تمکین من
است **شمشیر** می کفت من نسب کوهری دارم **خاتم** می کفت من
مذهب جوهری معتبر می شمارم **شمشیر** می کفت یکی از القاب من
ذو الفقار است **خاتم** می کفت اسما والقاب من نبی شمار است
شمشیر می کفت من همواره با اهل دولت درمیانم وتو دست آویز
هرکس وناکس می شوی وروز بروز دست بدست می روی **خاتم**
می کفت من در هر انکشتی هنری دارم وازهر صاحب یدی خبری
می آرم وتو هرجا هستی بغیر از یک کار نمی کنی یعنی از افق غلاف بی
خلاف یك کوکب بیش نمی تابد وحال انکه امور عالم وعالمیان بحسن
تخویف وتشریف نسق می یابد ومن جامع جمیع جهاتم هم دشمن کدازم
وهم دوست نواز **ع** دردست ویم تا بجه دستم دارد
وبی شبهه جمعیت مطلوب وجامعیت محبوب است وافضلیت
بشر بر ملك بان سبب بحقق یافته که فوج ملایك ازین فضیلت
محروم ومعتکف در صوامع وَمَا مِنَّا اِلَّا لَهُ مَقَامٌ معلوم اند
شمشیر می کفت تو به صورت نقشی می نکاری اما از معنی
نقشی نداری بغایت نادانی وخود را از جمله دانایان می شماری
از میان جمع منشور جامعیت بنام خویش میخوانی وجون از اولوا
الالباب نیستی سر کریمه وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ نمیدانی وآیت

مناظره شمشیر و خاتم

شافی حمایت وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ حجتی
است قاطع در تکمیل حجتین و تفصیل حسنیین من خاتم می‌گفت من
پیدا و بیدارم و تو مخفی و در نیامی و معیّن است که مصراع
خفته نابینا بود دولت به بیداران رسد شمشیر می‌گفت هرچند در
نیامم امّا بیک نیام رفقه الناس نیام را به سرمنزل بیداری می‌رسانم و
موافقان را در مسند دولت مربع و منافقان را بر خاک مذلت مثلث می
نشانم خاتم می‌گفت تو هم نشین چوب و پوستی و من ملازم دست
دوستم ع ماچو گل از دست دوست دست بدست آمدیم
شمشیر می‌گفت ای خاتم غافل از خاتمت احوال و اهل ملاحظه مضمون
خبر معتبر انّما الاعمال بالخواتیم ننموده و به میامن ذهن وقّاد
و طبع نقّاد این معما را نکشوده که به مساعدت دست و ساعد یار
آفتاب تجلی جمالم طلوع می‌کند و تا قوت بازوی ضارب در کار نمی
آید هیچ مهم از من نمی‌گشاید و لهذا قیل السیف بضاربه اری نظم
جنبش کرد از سوار بود • اوست کاین گرد را برقص آورد •
خاتم می‌گفت جمال فرع را کمال اصل در کار است تا فضل و عطا و
مهر و وفا از وی طمع توان داشت و هیولی تو آهنی بیش نیست لاجرم
از وفا دوری و از حفاظ مهجوری و مقرّر است که بیت
زبد اصل چشم وفا داشتن • بود خاک در دیده انباشتن
و سلسله نسب من غالبا به ذهب و فضّه منتهی می‌شود و اکثر

عمر مرد در مصاحبت جواهر نفیسه بسر می‌رود شمشیر چون این کلمات
دعوت آمیز بشنود از کوره بر آتش غضب گرم و تیز برآمد و گفت
ای خاتم بوالعجب • أَيْنَ الْحَيَا أَيْنَ الأَدَبُ نظم عمرها زانچه بسر می‌بری
پای ز اندازه بدر می‌بری • نقد عمر را به محبت نقدین مصروف مساز
و بمال و منال فانی چندین مناز که ذهب بر جناح ذهاب است و حریر
حرمت او را مرجع و مآب استعمال آن بر مردان عرصه شریعت حرام
و هذان حرامان علی ذکور امّتی در اثبات این معنی تمام است و قصه
فضّه هرچند مسکوک آید تو تفتیش در کیسه ارباب کرم مشکوک
نماید و معامله جواهر از طریق بازار مجامله دور و جوهری نقاد نقات
غیور سنت بد بنیادنی و بزخارف مایی و منی مغرور گشتن و بساط
انصاف بانامل اعتساف در نوشتن امریست بی اعتبار ان فی ذلک
لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ خاتم چون دانست که برابطه اصول و فروع
و ضابطه معقول و مسموع با شمشیر برکنار نمی‌افتد مضمون این
نصیحت کار بند شد که نظم هرگه که از حوادث و اوضاع روزگار
پیش آیدت ز نیک و بد کار مشکلی • یا در پناه خدمت صاحبدلی گریز
یا التجا نمای باقبال مقبلی • و بضرورت ملجایی و ملاذی می‌طلبید
و حلقه‌وار گرد هر در بسر می‌دوید تا رسید بعتبه سپهر مرتبه
رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ و در آن آستان آسمان نشان شرح افتادگی
خویش بموقف انها رسانید نحرها عنایت سید انس و جان موجی

بی کرانم

برآورد وخاتم را به نیل انامل کثیر الفضایل وَلٰکِنْ رَسُولَ اللهِ وَخَاتَمَ
النَّبِیّین مشرف کردانید وسطور وافی نور محمد رسول الله را به
صفحهٔ نکین یقین اورسانید تا از یمن آن حضرت بمنی تمام واز
بسیاران سرور بسیری بانظام یافت وافتاب قبول آن مقبل بر
حقیقت حال مبارك مالش تافت انکشتری چون دید که انکشت
پیغمبری بصنوف نیك اختری مشتری وی شد از شادی فغان
برآورد که ای سیف قاتل خاموش باش ودم مزن وچوبک معارضه
ام به یکبارکی بشکن که **نظم** باغم او سرشته شد کل من
مهر مهر ویست بر دل من ** شمشیر را بغیر از رجوع بما من غلاف
نی جدال وخلاف هیچ چاره نماند ومضمون اَصَبْتَ فَالْزَمْ برصدق
نیت وصفاء طویت خاتم بخواند وبه طریق صلح با خاتم درمیان آمد
وبالوف کاردانی وصنوف مهربانی بی هم باهم بساختند وهرکدام
قدر ومنزلت خودرا بواجبی بشناختند انکشتری با مصاحبت
انکشتان ماه شکاف صدرنشین مسند پیغمبری برامیخت وشمشیر
بحبل المتین تواضع متوسل کشته حلقهٔ خلعت کاری شاه سریر بختیاری
درامد وخویش را از کمر دولت مقر آن کوه عصمت وقار وشجاعت
بیاوخت وَالْآنَ نعود الی اتمام ما نحن فیه ونقول ناقلاً عن اهل النبیه
که چون صنعت انکشتری باتمام رسید سید انس وجان علیه
افضل الصلوات واکمل السلام من الرحیم الرحمن بفرمود تا کتاب

ذکر
تعداد ومکاتیب
واسامی رسل و
شرح آن

ذکر
فرستادن نامه
هرقل

رسایل ومکاتیب هفت نامه بنوشتند یکی بهرقل عظیم روم دوم
بکسری حاکم فارس سیوم به مُقَوقِس والی اسکندریه چهارم به
نجاشی ملك حبشه پنجم به هوذه بن علی حنفی پیشوای یمامه ششم
به حارث بن ابی شمر غسانی مقدم دمشق هفتم به منذر بن ساوی
بزرك بحرین وهر نامه را بیکی از خواص داد وبنزدیك هر یك از آن
حکام فرستاد اما مکتوب هرقل مضمونش بان راجع بود که بنام خداوند
بخشایندهٔ مهربان از نزد محمد رسول الله بهرقل بزرك روم نوشته
می شود سلام وسلامتی ملازم آن کسی باد که پی روی سبل هدایت
نمود بعد از تمهید این مقدمات بدرستی که میخوانم ترا بکلمه که داعی
خلایق است بطریق مسلمانی مطیع ومنقاد شو تا بسلامت مانی و
بدهد ترا حضرت جلال احدیت مزد دوباره واکر اعراض کنی از قبول
این دعوت بتحقیق که برتو خواهد بود اثم ووبال رعایا وپی روان
ونامه را به کریمهٔ یَا اَهْلَ الْکِتَابِ تَعَالَوْا اِلٰی کَلِمَةٍ سَوَآءٍ بَیْنَنَا وَ
بَیْنَکُمْ اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا اللهَ تا اخر آیت مختتم کردانید وانکاه آنرا
مهر کرده بدحیهٔ کلبی داد وبنزد پیشوا بُصری فرستاد تا او کسی برفیق
او کرداند ومکتوب وحامل آنرا بهرقل رساند پس دحیه بموجب فرموده
متوجه کشت وچون به بُصری رسید حارث بن ابی شمر غسانی که
بزرك آن خطه بود عدی بن حاتم طایی را مصاحب وی ساخته بدار
الحکومهٔ هرقل روانه کردانید وبه صحن رسید که دران ولا هرقل

در بیت المقدس بود شبی باستخراج احکام نجومیه اشتغال داشت
و بر وی ظاهر شد که ملک بر جمعی مسلم شود که بسنت ختان قیام نمایند
روزی دیگر با شکلی متغیر و هیاتی متنفر بر مسند حکم بنشست و
شرحی که شب معلوم کرده بود با ندیمان و مقربان در میان نهاد گفتند
درین مملکت یهود این کار می‌کنند بفرمای تا همه را بهلاکت رسانند
و خاطر ازین ممر جمع شود در اثنای این گفت و گوی عدی بن حاتم
برفاقت دحیه کلبی برسید و مکتوب شریف نبوت پناه را برسانید
هرقل بعد از وقوف بران حال و قال گفت تفحص کنید که این شخص
یعنی دحیه کلبی مختون هست یا نه چون بدیدند و برا به این سنت
عامل یافتند و بدانستند که این امر در میان عرب معمول است پس
کیفیت واقعه را بعرض هرقل رسانیدند گفت مقرر است که فرستنده
این مکتوب حاکم امت گردد و کارش بالا گیرد و یوما فیوما بازار اهتمامش
رونق پذیرد و هرقل در مبادی حال خواست که بتحقیق اوضاع
پیغمبر آخر زمان مشغول شود بنا بران نامه نوشت بدوستی که در
شهر رومیه داشت و در علم نجوم نظیر او نبود و از وی تفحص احوال
حضرت نمود و از اطراف و جوانب تفتیش این معنی می‌کرد اتفاقا
بعد از صلح حدیبیه ابوسفیان با جمعی از اهل مکه برسم تجارت به
بیت المقدس رسیدند هرقل ایشانرا بطلبید و چون بدانست که
ابوسفیان را قرابتی قریبه با سید المرسلین هست او را نزدیک خود

بنشاند و باقی مصاحبانرا در پس پشت وی بداشت تا اگر دروغی ازو
بشنوند بی‌محابا تکذیبش نمایند و ترجمانی را تعیین نمود تا از نسب نامی و حسب
گرامی خیر الانام از ابوسفیان سوال کرد و اینکه در عرب پیش از وی کسی
دیگر این دعوی کرده یا نه و از پدران او هیچ کدام از ملوک بوده یا نه و اول
اشراف پی روی او می‌کنند یا ضعفا و روز بروز زیاده می‌شوند یا کم می
گردند و از متابعان او راه ارتداد پیش می‌گیرند یا نه و هرگز بدروغ متهم
شده یا نه و غدر از وی ظهور یافته یا نه و جنگ میان او و شما چگونه واقع
می‌شود و قوم را بچه چیز دعوت می‌فرماید ابوسفیان از خوف آنکه مبادا
به کذب و افترا بر خلق شهرت یابد بغیر از سلوک صدق چاره ندید و جواب
داد که او در نفس و در حسب اقدس آمده و در قوم ما هیچ کس پیش از وی
باین کار بر نخاسته و آبا و اجدادش ملوک نبوده اند و ضعفاء قوم بیش
از اشراف و بیش ازیشان باو می‌گروند و متابعانش یوما فیوما در ازدیاد اند
و هیچ یک از اتباع وی مرتد نمی‌شوند و مطلقا بدروغ منسوب نشده و تا
غایت غدر نکرده و اکنون میان ما و او عهدی در میان است معلوم نیست
که بران وفا نماید یا نه و ابوسفیان در غیر این محل نتوانست که سخنی ملایم
عقیده خویش در گنجاند لاجرم باین عنوان ادا کرد دیگر گفت در محاربه و
مقاتله با قوم گاهی او غلبه یافته و وقتی ما غالب شده ایم و خلق را بجد این سنتی
و ترک شرک و گزاردن صلوات خمسه و راستی ورزیدن و در زهد و عفت
کوشیدن می‌فرماید پس هرقل بترجمان گفت بگوی با این شخص مجیب در جواب خود

خود مصیب که ازین جوابها که داری سر حقه تحقیق حال او برما کشادی
واکر این سخنان که تو ادا کردی مطابق واقع باشد بی شبهه دیری
نکشد که صبح دولت او از افق شام طلوع کند ومراد رانکه رسول اخر زمان
مبعوث خواهد شد شکی نیست اما نمی دانستم که از قبیلهٔ عرب ظاهر
کردد ای کاج من در ملازمت وی بودمی و بساط خدمتش می بوسیدمی
آنکاه نامه که دحیه آورده بود بمجلس طلبید و از مضمون آن اهل مجلس را
بیاکاهانید پس فغان و فریاد از حاضران برامد ابو سفیان و رفقاء ورا
از خانه بیرون کردند و او با یاران می کفت کار پسر ابو کبشه بالا کرفته
پادشاه بنی الاصفر ازوی ترسان و شرح احوالش پرسان شده و به
ان وسیله آثار صدق در باطن ابو سفیان ظاهر می شد و بپیوسته
ترقی می یافت تا انکاه که بمسلمانی درآمد منقولست که هرقل
بدار السلطنهٔ خود یعنی حمص توجه نمود و جواب مکتوبی که بدوست
رومیه فرستاده بود انجا بوی رسید مشتمل برانکه در حقیقت نبوت
محمد احمد سیرت محمود سریرت هیچ شک نیست بنا بر تاکید امور
سابقه ولاحقه هرقل مایل ان شد که به دین رسول هاشمی
درآید فاما بجهة تمهید ضوابط مملکت داری بزرکان روم را بقصری
که در حمص بنا کرده بود طلبید و بفرمود تا درهای ان منزل را به بستند
بعد از ان از غرفه قصر بر ایشان طالع شد و کفت ای کروه روم وای
معادن مسموع و معلوم اکر میخواهید که در مسند رشاد و فلاح

درآیید و از جاه ویل و ثبور برایید با این پیغمبر بیعت کنید سامعان
همه بکریختند و به اذیال انکار و نفرت آویختند بعد از انکه خود را
نزدیک در یافتند چون ابواب مقفل بود طریق فرار در نیافتند پس
ایشانرا باز کردانید و کفت غرض ازین حکایت آزمایش شما بود در
دین داری والتزام طریق خویش اکنون دانستم و زیاده ازین مبالغه
کردن نتوانستم لاجرم اکابر از هرقل راضی شدند و سجده وبرا بجهة
تعظیم متقاضی کشتند و اسلام هرقل مختلف فیه است اظهر آنست
که بدین داری و شکر کزاری و استمرار بر تصدیق موفق نیامده و
دحیه را عذر خواهی نموده بمدینه سکینه باز کردانید و قصه هرقل
کما هو طریقها و شرح اختلاف طرقها در کتاب معالم الاسلام و نسخهٔ
مجتبی تنقیح یافته و اما فحوی کتاب کسری انکه بنام خداوند بخشاینده

ذکر مکتوب کسری

مهربان از محمد مرسل بنزد کسری بزرک فارس مرقوم می شود سلام
الدوام بر انکس باد که راه راست مسلوک دارد و بخدا و رسول ایمان
ارد می خوانم ترا بقبول کلمه که داعی خلق است بمعبودیت پروردکار
بدرستی که من فرستادهٔ خداوند یکتا ام بتمام مردمان تا بترسانم
از ذوی العقول جمعی را که قابلیت قبول ایمان باشد و نزول کلمهٔ عذاب
و خرابی مرجع و مآب نصیب کافران است و اکر از امتثال فرمان اعراض
نمایی وزر کفر و کافری افزایی یقین که وزر و وبال آتش پرستان
مملکت بر تو خواهد بود انکاه مکتوب را مهر کرده بعبد الله بن حذافه

سهمی حادو بیش بزرگ بحرین فرستاد که وبرا بنزد کسری پرویز روانه
گرداند بعد از آنکه رسول سید المرسلین بمجلس خسرو آمد و نامه را
برسانید و بر مضمون آن واقف شد مکتوب را پاره کرد و گفت بندگان
بخداوندگان چنین نویسند نعلس که چون حضرت رسالت
بران حال وقوف یافت فرمود خداوند تعالی ملک او را پاره یعنی در
دو جهانش معذب دو باره گناد و دیر نکشید که کارش زار و دولتش
نگونسار و منزلش دار البوار گشت پس کسری کتابتی بنوشت به باذان
حاکم یمن که دو مرد جلد روانه ساز تا آن شخص را که در حجاز دعوی
نبوت میکند گرفته بنزد من آرند و بعد از وصول به باذان بانوبه
که از عقلا ملازمان میداشت باتفاق خرخسره فارسی بمدینه فرستاد
تا فرمان کسروی بحضرت رسانند و تقبیل نمود که اگر تشریف فرمایی
آنچه وظیفه امداد باشد بجا آرم و مهمت بواجبی بگزارم ایشان هر دو
باتفاق بمدینه آمدند و پیغام باذان در مجلس حضرت ادا کردند و
حال آنکه ریشها تراشیده و شوارب دراز کرده بودند سید رسل صلی الله
علیه وسلم پرسید که بحکم که مقابح گذاشته و خاک اعدام بر محاسن نافرجام
انباشته اید گفتند ما درین کار معذوریم و از ملک الملوک یعنی خسرو
بآن ماموریم فرمود پروردگار من عکس این معنی گفته و سمع قابل ما از
سفیر وحی مخالف امر و نهی شما شنفته آنگاه با یشان گفت در منزلی
جای گیرید تا فردا هر حال که معلوم شود اظهار کنم و طالبان را واقف

خبر

اسرار گردانم در همان شب جبرئیل علیه السلام خبر آورد که شیرویه در
فلان شب از فلان ماه معین پرویز را بکشت و آن بلا از عالم و عالمیان
بگشت روز دیگر که قاصدان بر منوال خادمان بعتبه رفیعه نبویه آمدند
قصه مجدد با ایشان در میان نهاد بغایت براشفتند و حکایات واهیه
از سر طنز و غضب بگفتند حضرت ایشانرا تسکین داد و کمری مرصع بخرخسره
بخشید و فرمود باز گردید و آنچه شنودید با باذان بگویید و لوح خاطر را
از گرد الم بشویید و ازین جانب باو رسانید که اگر نطاق متابعت بر
میان بندی و بزمره موافقان شرع و سنت بپیوندی سعادت دارین
یابی بعد از آنکه رفیقین بخدمت باذان باز گشتند و آنچه در مجلس منیع
سید رسل دیده و شنوده بودند با او بگفتند متامل شد و گفت ازین حکایت
بوی نبوت می آید و شک نیست که عن قریب صدق و کذب آن معلوم
خواهد شد پس روزگاری نگذشت که شیرویه مهم پدر را چنانچه میان
مورخان شهرت یافته بساخت و شرح آن بطریقی که ملایم می نمود به
باذان نوشت و مبالغه کرد که متعرض نبی عرب مشو تا بعد ازین در آن
باب کلی واقع شود باذان چون کیفیت احوال بدانست بالفور با
جمیع ابناء فارس که پیش او بودند و عامه یمنیان با سلام در آمدند
و بیامن توفیق ربانی کار ایشان انتظام پذیرفت والله الموفق

ذکر نامه مقوقس

و اما مکتوب مقوقس بدستور نامه هرقل تلقی فرمود و ختم کرده به حاطب
بن ابی بلتعه داد و پیش او فرستاد مقوقس در اکرام نامه و حامل آن

سعی نمود ودر جواب بنوشت که بعثت پیغمبر آخر زمان الا علی الیقین
می دانم ودرین ولا فرستادهٔ ترا مکرّم ساختم وحسب المقدور نوی
پرداختم تا به بینم که مآل حال بچه می رسد وچهار کنیزک ترکیه
وغلامی لالا واستری سفید دُلدُل نام ودراز گوشی که انرا عُفیر
یا یعفور می گفتند ونیزه وبیست قد جامهٔ نرم برسم هدیه بحضرت
روانه گردانید سید رسل تحفها را قبول کرد وفرمود خبیث طینت نمود
برای حکومت وملک وی بقا نیابد ودست دولتش دامن دوام
نگیرد وازجملهٔ کنیزکان مزبوره ماریهٔ قبطیه را برای خاصه شریفه
اختیار کرد وخواهروی را شیرین بحسان بخشید وحال آن دونفر دیگر
تا غایت معلوم نشد وبرداز گوش احیانا سوار می شد تا در سفر حجة
الوداع بهلاکت رسید ودُلدُل را داخل مراکب ظفر مواکب خویش گردانید
وبعد از انقضاء حیوة پیغمبر چند ان بماند که خلافت خلفا راشدین
سپری گشت ودر ایام معویه هلاک شد واما نجاشی ونام او اصحمه بود
حضرت بفرمود تا بنام او دو مکتوب بنوشتند یکی مشتمل بود بر دعوت
وی بدین مسلمانی واعتراف نمودن برسالت رسول آخر زمانی و
مقر آمدن بعبودیت وپیغمبری عیسی وقبول کردن احکام شریعت
غرا وبفرستادن جعفر بن ابی طالب ودیگر مهاجران بجانب حبشه
یعنی رسال ایشان متضمن اسرار بوده ومضمون کتابتی دیگر آنکه
ام حبیبه دختر ابوسفین که از مهاجرات حبشه است برای آن حضرت

ثابت م

ذکر
مکتوب نجاشی

بخواهد وبمدینه روانه دارد پس هر دو مکتوب را بعمرو بن امیه ضمری
داد وبنزد نجاشی فرستاد بموجب فرموده متوجه گشت وچون به پایه
سریر ملک حبشه درآمد کتابت اول را بعرض رسانید ان صاحب
دولت از تخت سلطنت وترفع برخاست وبر زمین مسکنت وتواضع
بنشست ونامهٔ نامی را بلب ادب ببوسید وبر چشم نهاد وبا جعفر
بیعت کرد وبه شرف اسلام مشرف گشت وبحقیت نبوت محمد
محمود عاقبت معترف شد وبناء این دولت برقامت نجاشی
جست ودرست آمد آری نظم تاج سر شاهان بداران روی نجاشی
شد خاک کف پای سگ کوی محمد پرویز که باشد که زفرمانش کشد سر
ای ترک فلک بندهٔ هندوی محمد وبعد از انتظام این سلسله
عمرو بن امیه کتابت دوم را بملک داد جهة تزویج معامله تزویج
ام حبیبه وشرح ان در مجلس آینده مرقوم گردد انشاء الله تعالی
ارباب سیر آورده اند که نجاشی بعد از تجرع کوس عرفان وتدرع
لبوس ایمان جواب مکتوب پیغمبر کما هو حقه بنوشت وتصریح نمود
که آنچه در باب عیسی بقلم شریف آمده بیان واقع است وعرضهٔ
شک وشبهه نمی تواند بود وجعفر بن ابی طالب را با کوچ کارسازی
کرده بمدینه روانه گردانید وروایتی هست که پسر خود را با شصت
نفر از خواص وملازمان بطریق دریا بخدمت حضرت فرستاد
ودر راه کشتی ایشان غرق شد وبه ساحل امان نرسیدند

ذکر مکتوب هوذه

واما مکتوب هَوْذَة بن علي حنفي در صحبت سَليط بن عمرو عامري باو رسید
وبعد از وصول کتابت فرستاده پیغمبر را نکو برسید و در منزل مرغوب
جاي داد واقامت وجایزه مناسب بفرستاد وجند جامه از منسوجات
هجر او بپوشانید ودر جواب حضرت بنوشت که بر مضمون نامه نامي
وقوف حاصل شد فاما من درمیان قوم بمرتبه عالیه ومنقبه متعالیه
معروف ومشهورم اکر جنابک مرا در ین امر شریک مي سازي در سلسله
متابعتت درمي ایم پس سلیط جواب مکتوب وتحفي که باو رسیده بود
بمجلس رسالت پناه اورد سید عالم جون مدعي ویرا بدانست فرمود که
اکر یک انکشت زمین از من بطلبد ملتمس ویرا مبذول ندارم وحکایتش
مقبول نشمارم وامید جنانست که او از باغ مملکت کل ثبات نچیند
ودر آینه انتظام روی دوام نه بیند منقولست که بعد از فتح مکه
جبرئیل امین خبر اورد که هوده بیهوده کوي بمرد وجان بمالک سجین
سپرد

ذکر مکتوب حارث بن ابي شمر

واما مکتوب حرث بن ابي شمر غساني را به شجاع بن
وهب داد وبپیش وي فرستاد آورده اند که حرث در غوطه دمشق
بود که کتابت علیه نبویه باو رسید وجون نامه را بخواند تجرات نموده
بینداخت وکفت هرکه ملک از من طلبد بجنک وی روم ومحصول
جیوشش بد روم واکرچه در یمن باشد وحکایات نامعقول از و
منقول کشته القصه عزیمت حرب جزم کرد واین خبر بقیصر فرستاد
که جنین فکری دارم او در جواب بنوشت که عزم را فسخ کن ودد

ایلیا بمن بپیوند تا بمشافهه در ان باب تاملي واقع شود بنا بران امر توجه
وي معوق ماند وشجاع را بطلبید وصد مثقال طلا برسم صله باو
داد وبمدینه روان کرد ایند واز شجاع منقولست که حرث صاحب
رومي داشت که وصف ونعت پیغمبر در انجیل خوانده بود پس او بان
حضرت ایمان آورد وسلام ملا کلام از سر صدق تمام بخدمت سید
انام فرستاد بعد از انکه پیغام کزار پیغمبر بعتبه رفیعه محمدیه باز کشت
واوضاع کذشته بعرض رسانید حضرت فرمود ملک او را زوال
رساد مشهورست که او نیز در سال فتح مکه به جهنمیان منضم کشت
والحمد لله الذي صَدَقَ وَعْدَهُ

ذکر مکتوب منذر بن ساوي

واما کتابت منذر بن ساوي
به علاء بن الحضرمي داد وبجانب او فرستاد برفت ودر بحرین باوي
ملاقات کرد ونامه شریفه رسانید بعد از وقوف بر مضمون ان بموجب
فرموده مسلمان شد وجمعي از رعایا باوي موافقت نمودند وبعضي در
عناد وخلاف افزودند پس منذر کیفیت احوال خویش ورضا واباء
دوستان ودشمنان به قید کتابت اورده در صحبت علاء بحضرت
اعلی روانه ساخت وبعد از وصول آن اخبار بمجلس سید ابرار فرمود
جوابش بنویسید که مملکت بر تو مسلم است مادام که با لوف مرحمت
وصنوف تعلیم شریعت سواد وطوق جزیه در کردن مخالفان انداز
وباید که مسلمانان از ذبایح مجوس تناول نکنند وبا ایشان عقد نکاح
نه بندند ومنصب اخذ جزیه وزکوة ان قوم بعلاء بن الحضرمي مفوض

ساخت و از ملوک و حکام که مذکور شدند بسر ساوی تا نجاشی مساوی
کشته بدین اسلام در آمدند و باقی بقول صحیح در درک مخالفت ماندند

طوق علا

بعضی از ارباب سیر بر آنند که ارسال علا بنزد منذر در سال هشتم
بوده و بر نظر متبصران این فن مخفی نماند که در اعوام هجرت بعد از اعلا اعلام
دعوت مکاتیب و رسایل به پیشوایان ممالک و قبایل زیاده بر آنچه مسطور
شد فرستاده گشته فاما عرصه درج الدرر حالیا عرضه شش از بن نمی تواند
بود و در سنوات آتیه آنچه میسر شد مذکور شود و استیفار تتمه اینها
وظیفه کتاب معالم الاسلام و نسخه مجتبی است والله المرشد و در این

ذکر مسابقه میان افراد اسبان و احاد شتران

سال حضرت رخصت فرمود تا زمرهٔ یاران و رفقهٔ جان داران مراکب
خویش را از اسب و شتر در مضمار مسابقت می رانند و یکی را مجلی و دیگری را
مصلی می خوانند و بجهة هر صنفی از اصناف اسبان میدان علی حده مقرر
ساخت و شهرت دارد که شتر عضبا که خاصه نبوی بود گوی سبقت
پیوسته از اقران می ربود اتفاقا یک روز شتر شخصی بر وی پیشی گرفت و اصحاب
از آن جهة ملول شدند سید ایشان را تسکین داد و در خاطر همگنان نشاند
که هر کمالی را زوالی و هر شرفی را وبالی و هر رفعی را وضعی و هر جمعی را منعی
عارض و متعارض می باشد و بر عقلا پوشیده نماند که نظم

خدایی که بالا و پست آفرید ❊ زبردست هر دست دست آفرید

ذکر واقعه ظهار

و در آن سال میان اوس بن الصامت و زوجه اش خوله بنت ثعلبه
ظهار واقع شد منقولست که خوله گفت من در خانه اوس بودم
واولاد متعدد داشتم در اواخر حال شوهرم پیر و ضریر و فقیر
و بدخلق شد روزی نزاع میان ما بتطویل کشید در آن اثنا بمن
گفت اَنْتِ عَلَيَّ کَظَهْرِ اُمّي و از خانه بیرون رفت و بعد از آنکه غضب
وی تسکین یافت خواست که با من صلح کند و صحبت دارد سوگند
یاد کردم که این معنی صورت نه بندد تا زمانی که کیفیت این حال در
مجلس نبوت پناه معروض دارم و حکمی درین باب نازل شود پس بخدمت
حضرت رفتم و قصه گذشته عرض کردم فرمود تا غایت در عرف عرب
ظهار حکم طلاق داشته و نصی سماوی درین مسئله نازل نشده
خوله می گوید بعرض رسانیدم که معامله من در نهایت اشکال است
اگر فرزندان با او میگذارم ضایع می شوند و خود از مونت ایشان
عاجزم پس بسجده رفتم و بقاضی الحاجات مناجاتی کردم مشهور است
که این واقعه در منزل عایشه بظهور پیوست هنوز خوله سر بر
نیاورده بود که جبرئیل برسید و اوایل سوره مجادله و حکم ظهار و
بیان کفارت آن فرود آورد لاجرم صدیقه از کمال سمیعی شنوندن نی
صماخ متعجب شد و چون اوس پر فاقه و بی طاقة بود و بر آزاد کردن
بنده و روزه گرفتن دو ماهه قدرت نداشت کارش به اطعام شصت
مسکین قرار یافت و بجهة فقر از ادا آن هم عاجز بود اتفاقا شخصی
بیامد و زنبیلی پر از خرما چنانکه هم کفارت او از آن سامان می پذیرفت
بیاورد پیغمبر وی را بطلبید و فرمود این را بردار و بر فقرا صرف کن،

تا همت مکفی کرد داوس کفت یارسول الله در خطهٔ مدینه از اهل البیت خود درویش تر نمی بینم اکر رخصت فرمایی بایشان رسانم وجند روزی ان مسکینانرا از ورطهٔ جوع برهانم مرویست که ان یار به ان کار مرخص کشت وعلماء اسلام وفقهاء انام ان صورت را بر جواز مطلقا یا بر خصوصیت صاحب واقعه یا بر استقراض محمول داشته اند والله المنعم

ذکر حوادث سال هفتم از هجرت و غزوهٔ ذی قرد

ودر اوایل سال هفتم از هجرت غزوه ذی قرد واقع شد وباعث برین قضیه آن بود که شتربان پیغمبر شتران شیردار حضرت را در ذی قرد که موضعیست قریب قبیلهٔ غطفان وفزاره می چرانید عیینة بن حصن فزاری وپسرش عبد الرحمن با جمعی ازان قوم بیامدند وداعی را بکشتند وزوجه اش اسیر ساختند وشترانرا براندند غلام عبد الرحمن عوف ازان حال وقوف یافته بمدینه می رفت که خبر باصحاب رساند در راه به سلمة بن الاکوع رسید وشرح باوی بکفت سلمه فی الحال بکوه سلع برآمد وسه نوبت باواز بلند نداء یا صباحاه بمسامع ساکنان یثرب رسانید وان کلمه است که غافلانرا بان می آکاهانند پس تیر وکمانرا برداشت ورایت جلادت برافراشت وتعجیل تمام از عقب دشمنان برفت تا در سر آب بایشان رسید وجنک محکم کرد وتیر انداز بهار سهمناک نمود هر تیری که می انداخت این رجز می خواند انا ابن الاکوع وَالْيَوْمُ يَوْمُ الرُّضَّعِ یعنی من پسر اکوعم وامروز روز هلاک لئیمانست القصه قوم را نکذاشت که آب آشامند وایشانرا بکریزانید وتمام شتران

باز کرفت وسی جامه برد وسی نیزه که دشمنان از غایت ضعف می انداختند برداشته وشترانرا پیش کرده روانه مدینه شد در راه سید انام با کروهی از صحابهٔ عظام که بقصد دزدان بیرون آمده بودند برسیدند وسلمه را بان کیر ودار بدیدند کفت یارسول الله نکذاشته ام که ان خاکیان با دیبای آب آشامند والحاله هذه آتش عطش برایشان غالب کشته می روند اکر رخصت فرمایی صد مرد اختیار از میان بردارم واز عقب بی عاقبتان بروم وهمه را کردن بسته بخدمت آرم حضرت فرمود ای پسر اکوع جون قدرت یافتی وما لک کشی حلم ورز وعفو کن سید المرسلین سلمه را ردیف خویش ساخته بمدینه مراجعت نمودند ودرین سال ابوهریرهٔ دوسی بوسیلهٔ شرف ملازمت سید عالم صلی الله علیه وسلم صاحب دولتی فردوسی کشت ودر زمرهٔ اصحاب صفه اندراج یافت ودر اسم او ونام پدرش اختلاف بسیار واقع شده مع ذلک برتبهٔ تحقیق نرسیده وبقول ارجح او را عبد الرحمن وپدرش را صخر می کفتند ووجه انکه هره صغیره با خود می داشت ابوهریره مکنی کشت ودر مدت اندک ملازمت بسیار نمود وبیامن دعای سید انبیا در قوت حافظه اش بیفزود بحیثیتی که هرچه می شنود فراموش نمی کرد لاجرم از اصحاب الوف شد جنانکه از هیچ یکی از اصحاب مثل ان مروی نکشته مرویاتش در کتب معتبرهٔ اسلامیه به پنج هزار وسیصد وهفتاد وچهار رسیده ازان جمله ششصد ونه در

ذکر اسلام ابوهریره دوسی

در صحیحین مثبت است سیصد و بیست و شش متفق علیه و نود و سه فرد بخاری و صد و نود فرد مسلم و بیش از هشتصد نفر از صحابه و تابعین از او روایت کرده اند و اخبار فراوان مرکت او در اقطار امصار انتشار یافته با وجود آنک بصحت پیوسته که ابوهریره می گفته دو انبان علم و بروایتی پنج انبان از رسول ثقلین اخذ کرده ام و تا غایت سر یک انبان بیش کشوده نشده می ترسم که اگر دیگری را بکشایم رگ گردنم بو برین گردد ایا دران انبانها باقیه جا بوده باشد غالبا قطب روم علیه الرحمة من الحی القیوم ازان استفسار فرموده می گوید **نظم**

سلام علیک ای دهقان دین انبان جهاد ارت ⁂ چنین تنها چه می گردی درین صحرا چه می کارت

سلام علیک قدوسی کهی ابنی بجا سوست ⁂ کهی دجوز دابر سی کهی انگور بفشارت

وفات ابوهریره در سال پنجاه و هفت از هجرت در مدینه واقع شده و هفتاد و هفت ساله بوده و در بقیع مدفون گشته و قصه انبان او که سید کاینات خرمایی چند بنهاد و دعاء برکت بران خواند و هر روزه مکرر ازان تناول می کرد و هیچ کم نمی امد تا در روز قتل عثمن مفقود شد و دران ولا دو غم باو رسید شهرتی دارد و بر ضمیر منیر حاضران و خاطر خطیر ناظران مخفی نخواهد بود که این همه لطایف دولت و شرایف حکمت بمساعدت سعادت ایمان بان صاحب کرمت و عرفان

دران

رسیده و از برتو نسایم شمایم معرفت و ایقان چندین هزار گل و ریحان در بستان باطن فردوس نشانش دمیده و الحاله هذه محسنات بدیعه مستدعی آنست که چون حرفیه مجلس سابق در سان منهیات گذشته حرفیه امروز شرح مامورات را مبین سازد و لوار تحلیه بعد از ادار تخلیه برافرازد و چون بمقتضی قضیه کلیه كُلُّ الصَّيْدِ فِي جَوْفِ الْفَرَا مقررست که ایمان اتم مامورات و اهم منظورات واقع شده از ملهم صواب بی شایبه ارتیاب بگوش جان چنان میرسید که حرفیه حالیه در تحقیق لوازم و فواید ایمان و تدقیق شمایل و عواید مومنان به یاران رسانم و بر مسامع علیه عزیزان معروض گردانم که **ا** امن و اهتدا و استقامت و ارتقا امارت ارایش امان اهل ایمان است أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ **ب** بشارت بلوغ به بغیه باقیه بارقه بصایر مومنان است لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ **ت** ترادف تایید و تقویه و تتابع تسدید و تحیت تمیمه ترایب مومنانست تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ **ث** ثبات ثقات ثمنی از ثمار ثواب مومنانست يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ **ج** جمال جوار جانبازان در جنات جنان جاین جمعیت جماعت مومنانست جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا **ح** حسن حیوة حقیقی حاصل حدیقه حمایت مومنانست ⁂ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً **خ** خیریت خدا برستان خلاصه خواص

ذکر حرفیه در سان ایمان

مومنانست اُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ ٱلْبَرِيَّةِ **د** دولت دخول دار السّلام
دلیل دوام دعوت مومنان است وَٱللَّهُ يَدْعُوا إِلَى دَارِ ٱلسَّلَامِ
ذ ذوق ذکر ذوارف ذوی العوارف ذنا به ذکاء مومنانست
إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ **ر** رجا رحمت
رحمانی رایحهٔ روضهٔ رضا مومنانست رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ
ز زیادتی زکا وزهد زینت زیبا مومنانست لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا
ٱلْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ **س** سعادت وسخا وسیادت وسنا سمت وسیرت
مومنانست فَأَمَّا ٱلَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي ٱلْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا **ش**
شرف شکر وشکیبایی شیمت مومنانست لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ
ص صلات صلوات صالحات صحیب صدق مومنانست أُولَئِكَ
عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ **ض** ضیاء ضعف بی ضعف ضمیمهٔ
ضیافت مومنانست اولئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ ٱلضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا **ط** طلیعهٔ
طلوع طوبی طراز طاعت طبیعت طیبهٔ مومنانست طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ
مَآبٍ **ظ** ظهور ظل ظلیل ظفر ظعینه ظرافت مومنانست إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ
فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ **ع** علمهاء عالی عارفه عز وعلاء مومنانست
إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا **غ** غنایم غفران غاشیهٔ غرفات
غنای مومنانست وَهُمْ فِي ٱلْغُرُفَاتِ آمِنُونَ **ف** فوز وفلاح وفرود
فاتحه فتوح فراست مومنانست أُولَئِكَ هُمُ ٱلْفَائِزُونَ **ق**
قابلیت قبول قرب قمه قبه قیمت مومنانست أُولَئِكَ هُمُ ٱلْمُقَرَّبُونَ **ك**

کفایت کار رها کرشمهٔ کمال کرامت مومنانست وَكَفَى ٱللَّهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلْقِتَالَ
ل لوایح لطایف لقاء لم یزلی لمعه از لمعات لذات مومنانست فَمَن كَانَ
يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا **م** مرود در مسالك ممالك محبت مزید محمدت
مومنانست لَهُم مَّا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ **ن** نور نوید نواخت نشاه نزاهت
نیت مومنانست نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ **و** وعد ووقوف بر وکالت
واجب الوجود وظیفهٔ ولاء مومنانست ٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلَّذِينَ آمَنُوا **ی** یمن یقین افزای
یقظه نمای یاران یکرانه یتیمهٔ یاد مومنانست يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوا واین تشریف
شریف مکررا در قران مجید ورود یافته وهیچ مومن بیامن متابعت محمدی
به نیل این خلعت شتافته هر اینه شکرا لتلك النعمة العظمی بر ذمّه هر فردی از افراد
امت لازم باشد که پیوسته نثار صلوات زاکیات بر روضهٔ مقدسهٔ سید کاینات
باشد واز ورطهٔ بلیات وآفات خلاص ونجات جوید واز میان دل وجان
هر زمان بصد زبان گوید صلی الله علیه **نظم** دَوَائِي إِذَا مَا ٱلدَّاءُ حَلَّ بِمُهْجَتِي
مَدِيحُ رَسُولٍ بِالشَّفَاعَةِ يَفْرُدُ • دَرَاتٌ بِمَدْحِي فِي نُحُورِ عَرُوسِ • وَسَاعَدَنِي فَضْلٌ وَ
مهبط وحی خداست جان محمد • کاشف سر خدایان محمد • شاه نشانان بپیش گاه جلالند
خاک نشینان آستان محمد • کشتهٔ نشان دار هر نبی بنشانی • محو نشانها بود نشان محمد
هست بهمان سرای نعمت هستی • آدم وعالم طفیل خان محمد • نامیه اشجار جیست روضهٔ جنت
چند نهالی ز بوستان محمد • کنگره احل ز عرش دارمش اعلی • نیست غلو در علو شان محمد
شد صدف گوش هوش عارف وعامی • پر گهر از لعل در فشان محمد • لیس کلامی بفی بنعت کماله
صَلِّ إِلَهِي عَلَى ٱلنَّبِيِّ وَآلِهِ • وَصَلِّ عَلَى جَمِيعِ ٱلْأَنْبِيَاءِ وَٱلْمُرْسَلِينَ وَعَلَى آلِهِمْ وَصَحْبِهِمْ
أَجْمَعِينَ • وَأَجِبْ دُعَاءَنَا وَٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ •

ه هادی هدایت هو هادی هدی
مومنانست وان الله لهادی
الذین آمنوا

محمد و سوددد

307

المجلس التاسع من كتاب درج الدرر
ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على مبين مناهج التحريم والتحليل ومعين مدارج التفريع والتاصيل ذي المجد الاثيل والظل الظليل محمد المصطفى المعلى ناصر الامة وكاشف الغمة الداعي الى سواء السبيل الحمد لله الحمد لله الذي شهر في شهر ميلاد نبيه الرفيع ورسوله المنيع سيوف البروق اللامعة وبهر نواظر الكائنات باشعة شموسه الطالعة ونور آفاق الاقطار بضوء قمره وعطر اطباق الامصار بعرف زهره وحلى اجياد الدهور والاكوان بدرر شهوده وافاض على قاطبة الخلائق سجال بركة مولوده فسبحانه من اله كريم اصطفى من عباده المصطفى وجعله لبناء الدين القويم وروآء الصراط المستقيم ركنا ركينا واعطاه في عرصة الرسالة ورقعة البسالة نصرة وتمكينا فقال وهو اصدق القائلين صدقا ويقينا بسم الله الرحمن الرحيم انا فتحنا لك فتحا مبينا ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له رب العالمين وباعث نبيه النبيه محمد صلى الله عليه وسلم في الاميين ونشهد ان محمدا عبده ورسوله وحبيبه وخليله المكرم بالقرآن العزيز المعجز المستمر على تعاقب السنين والمؤيد بالملة الحنيفية الميسرة وجنود الملئكة الكرام البررة ووفود النصر والتمكين كما اخبر عن حقيقة هذه القضية المرضية لسان القرآن المبين وبيان الفرقان المبين فقال لقد نصركم الله في مواطن كثيرة ويوم حنين اذ اعجبتكم كثرتكم فلم تغن عنكم شيئا وضاقت عليكم الارض بما رحبت ثم وليتم مدبرين ثم انزل الله سكينته على رسوله وعلى المؤمنين وانزل جنودا لم تروها وعذب الذين كفروا وذلك جزاء الكافرين صلى الله عليه وعلى آله واصحابه وجيله واحزابه من ذوي قدر جلي ابي بكر وعمر وعثمان وعلي وعلى والديه وعميه وصنوي ابيه ورهطه وفوجه وذويه وسلم تسليما كثيرا

من المهاجرين والانصار والتابعين الاخيار رحـ

الحديث

بسم الله والحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله اما بعد فقد سمع اذناي ووعاه قلبي من فلق افواه الكبراء الاعلام وعن ظهر قلوب الفضلاء العظام الذين هم حماة شريعة سيد الانام شريفا عن شريف ونظيفا عن نظيف وهماما عن همام الى ان اتصل عنعنة السند الى انس بن مالك رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الله اكبر خربت خيبر انا اذا نزلنا بساحة قوم فساء صباح المنذرين حديث صحيح رواه البخاري ومسلم والنسائي في كتبهم صدق رسول الله

معنى حديث

مبرزان مضامير صبر وصدق ويقين ومبارزان معارك جاهد الكفار والمنافقين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين جنين روايت ميكند انحضرت شجاعت نصرت عالى رتبت والى قربت سلطان مسند سروري قهرمان معهد پيغمبري مخاطب خطاب فذكر دلاور لشكركش قم فانذر بر دبا رنيكو كار انا سنلقي عليك فرمانبردار بلغ ما انزل اليك رسول مكي مقبول مدني نبي قرشي امي هاشمي

مصطفی مطلبی مجتبی ابطحی مرتجی ارحجی مکین المعنی امین لوذعی مشرف بتشریف
انا کفیناک المستهزئین معرف بتعریف قل ما اسالکم من اجر و ما انا من
المتکلفین آن عالی همتی که خلق را خلق او بجمع روحانیان نشان
داده از کوثر لطف او بر دل هر یک از اصحاب چشمهٔ از منابع سنت
و کتاب گشاده انبساط بساط دعوت فوج انبیاء ما تقدم بمقدم او
تمام شده هر پیغمبری بقومی مخصوص یا مدتی معین مبعوث اما مایدهٔ
بر فایدهٔ بعثت او تا انقراض جهان بر عالم و عالمیان عام شده حصون
خیبر بمدد الله اکبر و قوت بازوی حیدر دش بدست در آمده در ایام
فتح مکه باشارت رمح قاطع و عبارت حکم نافذش اطراف و جوانب
حرم از رذیلهٔ هر صنم مطهر آمده در معرکهٔ حنین بمیامن نصرت بالصبا
ذرات رمال آن صحرا چشمهای اعدا را تیردوزی کرده و بمساعدت سعادت
احلت لی الغنایم از اموال هوازن صعالیک صحابه یعنی درویشان
تنگ دست را فراخ روزی کرده سالک مسالک اهتدا مالک ممالک
اصطفا مکرم مجتبی محمد مصطفی

نظم

احمد مرسل که نبشته قلم ∴ حمد بنام وی و حا میم هم
ابلق ایام برآخر کهش ∴ زاویهٔ فقر تفاخر گهش
تیغ کشیده قلم انداخته ∴ فتنه ز تیغش علم انداخته
گوی زمین برده بچوگان خود ∴ عرصهٔ میدانش ازل تا ابد
نه فلک از نام محمد مقیم ∴ هر دو جهان در حد ناش دو نیم
ای سخنت گنج خدا را کلید ∴ گوهر آن گنج تو کردی پدید
غرهٔ ماه از خم ابروی تو ∴ طرهٔ شام از شکن موی تو
پرتو تو مشعل راه همه ∴ ظل لوای تو پناه همه
گر عمل از خویش نداریم امید ∴ بر کرم تست مرا اعتمید
این همه گستاخی ما بر گناه ∴ زان سبب آمد که توئی عذرخواه

صلی الله علیه و بارک و سلم و بجل و عظم و کرم

ترکیب لطیف مشتمل بر مصطلحات فن هندسه

لحظهٔ در دایرهٔ اهل وداد درای و در نظر مخلصان
متساوی الاعتقاد متوازی الاعتماد خود را مستقیم نمای تا بقاعدهٔ سهو
مقداری معین از مجلس در شرح حدیثی که از قطب محور هدایت محور
قطب حمایت و درایت مرکز محیط کمال محیط مرکز اکمال روایت کرده ام
مصروف سازم آنگاه منطقهٔ اجتهاد بر میان جان بسته در هر ضلعی از
اضلاع خواطر مستمعان بشرط آنکه از جادهٔ انصاف منحرف نکردند اسطوانهٔ
درایتی در خبری و در آیتی بر افرازم بدانکه مدار سلوک سالکان مسالک
نقطهٔ تقاطع دوایر ممالک انس بسر مالک میگوید که چون خط مستطیل سفر
خیبر بمقطع انجامید و از مقعر طریقی دیگر از طرق این خبر جنان بمحدب ادراک
رسیده که سحرگاهی بود که لشکر اسلام در هر زاویهٔ از زوایا حاده و منفرجه
آن خطه قایمهٔ خیام توقف برافراختند آنگاه که عمود صبح از جیب افق
ظاهر شد پیغمبر با اصحاب در اول وقت که هنوز تاریکی در انصاف اقطار
کرهٔ ارض می نمود سهم قامت را که بر وتر قیام استقامت یافته بود بر منوال
قوس منحنی ساختند یعنی نماز بامدادگاه بگزاردند بعد از آن در ساحت
قریهٔ خیبریان در آمدند و شکل مستدیر حصون ایشان در آن سطح مستوی
ظاهر گشت سید انبیا و رسل فرمود الله اکبر خربت خیبر انا اذا نزلنا بساحة
قوم فساء صباح المنذرین یعنی الوهیت بی زوال و کبریا و جبروت بی انتقال

وصف خداوند یکتا و نعت معبود ساکنان ارض و سماست خیبر خراب
شد و سر آبهاء خیبریان سراب گشت بدرستی که ما چون فرود آییم
در عرصهٔ قومی که کمر متابعت ملت زهرا بر میان نبندند و به زمرهٔ
اهل کتاب و سنت نپیوندند پس بد باشد صباح بیم یافتکان. این
حاصل المعنی خبر انس بود که در منصّهٔ عرض جلوه نمود و باید بدانی
که اخبار غزوهٔ خیبر بطرق مختلفه و عبارات متنوّعه در کتب صحاح و سنن
و سیر و تواریخ مثبت گشته اکنون مترصّد باش تا بین الاجمال و التفصیل
حالیا به شرح واقعه مذکوره پردازم بعد از آنچه مجلس گنجایی آن داشته
باشد از تتمهٔ اخبار سنوات هجرت بآن متصل سازم بشرط آنکه روح
مطهّر سیّد کاینات بتحفهٔ صلوات شاد گردانی و بگویی صلّی الله علیه شعر

زِنُوا کُلَّ فَضْلِ الرُّسْلِ مَعْ فَضْلِ اَحْمَدٍ ⁂ تَرَوْا فَضْلَهُ عَنْ فَضْلِهِمْ یَتَمَیَّزُ
زِمَامُ الْمَعَالِی فِی یَدَیْهِ مُقَلَّبٌ ⁂ وَاَعْلَامُهُ فِی ذِرْوَةِ الْعِزِّ تُرْکَزُ
زَکِیٌّ صَدُوقُ الْقَوْلِ اَیَّدَ قَوْلَهُ ⁂ کِتَابٌ عَزِیزٌ بَاهِرُ النَّظْمِ مُعْجِزُ

سر و سرور جمع پیغمبران . شعاعی ز انوار او اختران . رسولی ز پیغمبران جمله فرد
که یزدان رسالت با و ختم کرد . حدیثش بسوی سما رهنما . بصدق آنچه او گفته وحی خدا
بدعوی گرا قدر و مقدار او . که قرآن بود شاهد کار او . فلک را ز بر دیده و زیر هم
حکمت قلم راند و شمشیر هم . علیه لطایف الصلوات الانیسه و شرایف التسلیمات
النفیسه.

ذکر باعث بر غزوهٔ خیبر

موسّسان قوانین روایات غزوات سیّد المرسلین و مهندسان
افانین حکایات بعوث و سرایای خاتم النبیین در صحایف اسفار موالید و سیر

چنین ثبت فرموده اند که چون لشکر اسلام در خدمت افضل انام از سفر حدیبیه
بمدینه مراجعت کردند و از مجلس سابق معلوم شد که در اثناء آن رجوع
سفیر وحی و تنزیل یعنی روح القدس جبرئیل سورة الفتح را از سطور الواح
بیت العزه باوراق دل با حاصل سیّد الکونین نقل کرد و بواسطهٔ آنکه در تضاعیف
آن سورهٔ نافعهٔ کریمه وَعَدَکُمُ اللّٰهُ مَغَانِمَ کَثِیرَةً تَأْخُذُونَهَا رایت انجاز بر افراخته
حضرت رسالت را بنور نبوت معلوم شد که بعضی از آن مغانم موعوده
از ناحیهٔ خیبر بدست خواهد آمد زیرا که در عرصهٔ بلاد حجاز از آن
معمورتر نبود و کثرت ثمار و اجناس و نقود آنجا شهرتی داشت لاجرم فرمان
مطاع شرف نفاذ یافت بر آن جمله که یاران بکارسازی غزاء خیبریان
قیام نمایند اهالی مدینه از اصحاب صدق و سکینه در آن باب مهما امکن
بکوشیدند اما منافقان آنجا بجهت صداقتی که با خیبریان داشتند بسیار
ملول شدند و جز خیبت باشان نرسید پس سیّد عالم صلی الله علیه و سلم
سباع بن عُرفُطهٔ غفاری را در شهر خلیفه ساخت و در اواخر محرّم سنه
سبع از هجرت با هزار و چهار صد نفر بآنجانب متوجه شد و از مطهرات ام سلمه
رفیق گشت و از صحابیات بیست زن بجهت خدمت مرضی و تداوی جرحی
و امثال آنها از پختن و دوختن ملازمت نمودند و دویست اسب از انجمله
سه خاصهٔ حضرت لِزاز و سَکب و ظَرِب و شتر فراوان همراه ایشان بود
و از قبایل اطراف هیچکس را نطلبید و قرار فرمود که هر کس از مدنیان که
داعیهٔ غنیمت داشته باشد با ما بیاید و آنکس که نظر او بر تاکید جهاد بود

موافقت نماید مع ذلك ده قد منافق بطمع دنیوی رفاقت آن لشکر اختیار
کردند و دو مرد را از قبیلهٔ اشجع برای راهبری معین ساخت و
از طریق ثنیة الوداع و ذنب نقمی توجه نمودند و منزل بمنزل میرفتند
تا به صهبا رسیدند و از انجا تا خیبر چهار فرسخ راه است و از جملهٔ
قضایا که در حین رفتن واقع شد آن بود که یکی از یاران با عامر بن سنان
اکوع گفت چه شود اگر شعری بخوانی و خاطر ما را شاد گردانی او رجز
عبد الله بن رواحه را یعنی اللّهم لولا الله ما اهتدینا تا آخر ابیات
بطریق حدا خواندن گرفت مستمعان خوش وقت شدند و شتران
ایشان از سر ذوق تمام در دوش آمدند حضرت پرسید که این خواننده
کیست بعرض رسانیدند که عامر پسر اکوع است فرمود رحمت کناد بر او
خداوند تعالی و معهود چنان بود که این نوع دعا از سید رسل صلی الله
علیه وسلم در شان هر که وقوع یافتی بعد عن قریب بعالم آخرت شتافتی بنا
بر این عمر بن الخطاب گفت یا رسول الله چرا نطلبیدی که حضرت حق
او را بر ما ممتع کرداند یعنی تا از نفس او محظوظ می شویم و قصهٔ
شهادت عامر و فوت او در محل خود مذکور شود ان شاء الله. قد نقلست
که فوج منافقان خبر به سکان خیبر فرستادند که محمد با اصحاب قصد
شما دارند خبردار باشید و در حصارها توقف مکنید بلکه بجنگ
بیرون آیید که اسباب حرب در میان شما بسیار و قوم او اندک اند
و بعد از انکه اعادی بر ان حال وقوف یافتند کنانة بن ابی الحقیق

ذکر خبر فرستادن منافقان مدینه به خیبریان که پیغمبر صلی الله علیه وسلم بطرف شما می آید

دیکوم

و هوذة بن قیس وائلی را بجهت استمداد بقبیلهٔ غطفان فرستادند بشروط
بر انکه اگر ایشان بمدد ایشان بهم رسد یک نصف ثمار خیبر در ان سال
تسلیم آن جماعت نمایند و درین باب دو روایت بنظر رسیده قد یکی انکه
غطفانیان از خوف محمدیان امداد اهل خیبر بتقدیم نرسانیدند و
قد روایتی انکه جمعی کثیر بقصد هواداری متوجه شدند اما در راه خوف
بر ایشان غالب شد و باز گشتند و سلام بن مشکم که مقدم خیبریان
بود در ان ولا خستگی صعب داشت پس متعینان قوم بمنزل او رفتند
و در باب خروج از قلاع و توقف مشاورت کردند سلام ایشانرا
به بیرون رفتن تحریض نمود اما تقدیر موافق نیامد و در حصارها بار
بماندند ارباب قد سیر آورده اند که چون حضرت رسالت پناه
نماز خفتن در منزل صهبا خیبر بگزارد دلیلان را طلبید و بعد از
تحقیق طرق قرار بران گرفت که از راه مرحب توجه نماید پس در وقت
کوچ روانه شدند و بصحرای خیبر درآمدند و عباد بن بشر را با سواری چند
برسم طلیعه بفرستاد و به جاسوس دشمنان رسید و بعد از گفت و گوی
بسیار وی را امان داده بنزد پیغمبر رسانید حضرت کما هی احوال اهل قلاع از و
معلوم کرد بعد عمر خواست که جاسوس سک را بکشد عباد گفت او در جوار
مراست سید المرسلین با عباد گفت از حالش بیخبر باش تا آخر کار رحم او بر
نهج قرار یابد روایتی هست که آن جاسوس بعد از فتح خیبر باسلام درآمد
پس عساکر منصوره از طریق وادی حرضه بمیان قلعها شق و نطاة رسیدند

ذکر نزول پیغمبر صلی الله علیه وسلم در صهباء خیبر

فرمود م

ذکر رسیدن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بزمین خیبر

وچون نظر سیّد بشر بر مساکن ایشان افتاد دعاء رویة بلدح یعنی اللهم ربّ
السّموات السّبع وما اظللن وربّ الارضین السّبع وما اقللن وربّ الرّیاح
وما ذرین اسئلك خیر هذه القریة وخیر ما فیها واعوذ بك من شرّها وشرّ
ما فیها بخواند آنگاه در منزلی که آنرا منزله میگفتند فرود آمد وموضعی
بجهت مسجد تعیین فرمود وآنجا نماز تهجّد بگزارد پس شتر خاصّه نبویّه برخاست
وزمام در زمین کشان میرفت تا در نزدیکی آن محل بزانو درامد ومعسکر
همایون دران قطعه زمین قرار گرفت ومسجدی دیگر معیّن ساخت ونماز
صبح در تاریکی بگزارد وخواب غفلت دران شب بر خیبریان غالب شد
وبران اوضاع وقوف نیافتند چندانکه آفتاب برامد بعد از آنکه بیدار
شدند دلهاء ایشان مضطرب بود پس مزارعان بیلها ومیتینها وزنبیلها
بردوش گرفته آهنگ مزارع وباغات نمودند چون نگاه کردند دیدند
که لشکر اسلام نزول فرموده فریاد برآوردند که محمد واصحاب او آمده اند
ومنهزم گشته بحصارها رفتند ودرها ببستند دران هنگام سید رسل صلی الله
علیه وسلم فرمود الله اکبر خربت خیبر چنانچه در صدر مجلس گذشت یهود
بغایت پریشان شدند وخبر به سلام بن مشکم بردند که محمد یان رسیدند
جنگ کنیم جواب داد که چون سخن نشنودید بادی در محاربه تقصیر منمائید که در حرب
کشته شدن بهتر از اسیری خواهد بود وصیّت ویرا قبول کرده دل بر مقاتله
محکم ساختند واهل وعیال بقلعه کتیبه بردند وزواده در حصن ناعم
وحصار مصعب مضبوط گردانیدند ومقاتلان در نطاة جمع شدند

وسلام بن مشکم با وجود قوّت ضعف از زنان کناره گرفته بمیان مردان
درامد وایشانرا بجنگ ترغیب می نمود وعن قریب بمقر سقر منتقل گشت
منقولست که چون مخالفت دشمنان بر دوستان ظاهر شد سیّد عالم
صلی الله علیه وسلم موعظه بلیغه بخواند ویاران وفادار را بر جد واجتهاد
در امر جهاد وصیّت فرمود ونوید غنیمت وصداء ظفر بعد از صبر
بگوش هوش همگنان رسانید پس حباب بن المنذر در مجلس نبوی بزانوی ادب
درامد وگفت یا رسول الله توقف ما در منزله از جهات بی منزلة واقع شده
اوّل آنکه تیر اعادی بما می رسد دوم آنکه اشجار وآبهاء متغیّر اطراف
وجوانب ما فرو گرفته وهوا گرم می گردد خوف آن هست که بعفونت
وخستگی عاید شود سیم آنکه احتمال شبیخون دارد مرویست که
سخنان حباب در خاطر خطیر جناب نبوّت مآب جایگیر شد واورا دعاء
خیر فرمود وپرسید که اکنون چه باید کرد جواب داد که وظیفه آنکه
ازین موضع بمحلّی مرتفع که ازین غوایل محفوظ باشد انتقال نمائیم وهر روزه
باین حوالی می آییم وابواب محاربه بر وجوه دشمنان می گشائیم وشبهنگام
بمنزل ومقام باز میگردیم در زمان محمد بن مسلمه را طلب کرد واختیار
موضع نزول را باو مفوّض ساخت وآن روز در همان محل بگذرانیدند
وبا اهل نطاة از طرف اسفل حصار جنگ عظیم واقع شد ویهود سعی بلیغ
نمودند واز مسلمانان جمعی مجروح گشتند ومحمود بن مسلمه بواسطه ثقل
اسلحه وحرارت هوا متاثّر شد وپناه بسایه حصار ناعم برد وبتصوّر آنکه

آن موضع از رجال خالی باشد آنجا تکیه کرد اتفاقا مرحب دران قلعه بود
سنک آسیایی بیاورد و بر بالاء او انداخت چنانکه بر سرش شکست و
بآن زخم بهلاکت رسید و روایتی هست که این عمل از کنانة بن ابی الحقیق
صادر شد و دران روز چهارصد نخل از باغات خیبریان قطع کردند

ذکر انداختن نخیلات خیبریان

و یهود از بخت ملال تمام یافتند و بشفاعت صدیق ازان کار بکذشتند
و بعد از تسکین نایرهٔ جنک چون شب درآمد بمنزلی که محمد بن مسلمه اختیار
کرده بود نقل کردند و معسکر بر انجا قرار کرفت و خلافت منزل را بعثمن
بن عفان مقرر ساخت و بفرمود تا دو رایت راست کردند یکی سیاه عقاب نام
از بردهٔ در خانهٔ صدیقه ترتیب نموده بودند و دیگری سفید و غیر ازانها
الویه داشتند و هر روز لشکر صف می کشیدند عکاشة بن محصن در مقدمه
و عمر بن الخطاب در میمنه و محمد بن مسلمه در میسره به نزدیک حصار میرفتند
و بمحاربه مشغول می شدند و اکثر ایام سید انام بنفس نفیس خویش در معرکه
حاضر می آمد و شعار مسلمانان درین غزوه این بود که یا منصور امت امت
و اکر یکی از اصحاب جراحت می یافت اورا بمنزل می بردند و ضعفا بتداوی
ایشان قیام می نمودند و هر شب یکی از امرا لشکر بحراست مشغول می شد سته
روزی چند بآن منوال بکذشت بعد ازان پیغمبر را صداع طاری کشت
چنانچه سه روز سوار نشد روزی علم بعمر داد و لشکر را با او بفرستاد
تا شب جنک کردند و فتح ناکرده باز کشتند روز دیکر ابو بکر را روانه
ساخت حسب المقدور بکوشیدند و بدستور روز کذشته معاودت

واقع شد روز سیم باز عمر را بامارت تعیین فرمود برفت و بیشتر از بیشتر
سعی کرد و بجایی نرسید چون بخدمت سید المرسلین آمدند فرمود فردا علم
بکسی خواهم داد که خدا و رسول را دوست دارد و خدا و رسول او را
دوست دارند و مقررست که بقوت بازوی او آبی بروی کار آید و انامل
اجتهادش در فتح بکشاید و به صحت رسیده که درین توجه سید کونین

ذکر تخلف علی بن ابو طالب در اوایل حال ازان لشکر

نقطهٔ دایرهٔ مطالب علی بن ابی طالب بواسطهٔ رمدی که داشت تخلف
نموده در مدینه بماند و بعد از چند روز چون درد چشم آن نور دیدهٔ
مومنان تسکین نمی یافت با خود کفت اکر شفا این مرض میسر خواهد شد بوسیلهٔ
غبار نعلین جد حسن و حسین تواند بود بالضروره از عقب در مان روان
شد و بحضرت ملحق کشت دران شب که روز دیکر فتح خیبر مقدر بود و
سید رسل آن وعده بفرمود تمام ملازمان متفکر شدند که آیا فردا این
خلعت بقامت کدام یک از ماجست و درست آید روز دیکر جمشید خورشید
از سرادق افق در طارم چارم ظاهر شد سید انبیا از خیمهٔ اهتدا بیرون
آمد جماعت یاران مترصد که آن قرعه بنام کدام ازیشان برآید سوال
کرد که کجاست علی بن ابی طالب اصحاب جواب دادند که مرض رمد عارض
او کشته بود بآن جهت درین معرکه حاضر نتوانست شد فرمود بروید

ذکر رسیدن علی مرتضی بملازمت پیغمبر صلی الله علیه و سلم

و او را بطلبید سلمة بن الاکوع روان شد و پس از اندک زمانی دست
وی را کرفته بخدمت حضرت رسانید فی الحال آب دهان شفابخش در چشمان
او ریخت چنانکه تمام آن درد را فرا آب داد تا از مرکوشه بیرون رفت

بمرتبهٔ که از الم اثر نماند و بعد ازان مرکز عود نتوانست کرد آنگاه علم
بدست او داد و دعاء خیر بروی خواند و روانش کردانید پس
شیر خدا گفت یا رسول الله مقاتله کنم با ایشان چندانکه مثل ما گردند
یعنی مسلمان شوند حضرت جواب داد که بمصاحبت سکینه و وقار متوجه
شو تا بخیبریان رسی و ایشان را بمسلمانی دعوت نمای و از حقوق الوهیت ایشان
آگاه گردان بخدا سوگند که اگر بمساعدت سعی تو یک آدمی بایمان
در آید بهتر از انکه ترا شتران سرخ موی باشد و باقی حکایت محذوف است
و مراد انکه قبول نکنند معین است که با ایشان چه خواهی کرد امتثالاً لامره
المطاع لشکر را سر کرده بجانب قلعه نهضت نمود و دران روز مسلمانان
سه علم داشتند یکی بدست علی ولی بود و دیگری حباب بن المنذر داشت
و یکی بسعد بن عباده داده شد بعد از انکه بمعرکه رسیدند جنگ سلطانی
واقع شد اول حرث یهودی که در فن حرب نیک ماهر بود با فوج
خود بمیدان آمد و دو نفر را از اهل اسلام بشهادت رسانید و علی بن
ابوطالب بیک حمله او را بدوزخ فرستاد و قومش منهزم گشته بحصار
رفتند دیگر مرحب یهودی با تیغ خویش بیرون آمد و رجزی میخواند عامر بن
الاکوع بمعرض او در آمد و به شمشیر یکدیگر را بزدند تیغ مرحب در سپر
عامر نشست و سیف عامر کوتاه بود خواست که بدشمن رساند نرسید
بلکه باز گشت و بزانوی صاحبش خورد و رگ اکحلش ببرید و آن زخم سبب
شهادت وی شد مردم گفتند بنیان عمل خیر و ایمان عامر معمور نماند بلکه

ذکر محاربه با خیبریان

اکی ص

حبط و ضایع شد سلمه که برادرزادهٔ او بود آن حکایت را بمسامع
علیهٔ نبویه رسانید فرمود دروغ میگویند همهٔ غازیان را یک اجر است
و او دو مزد خواهد گرفت یکی جزای جهاد و دیگری سزای اجتهاد آنگاه
آنگاه شیر خدا در میدان آمد و رجز انا الذی سمتنی امی حیدره می خواند
پس شمشیر بر فرق مرحب زد و در زمان بسجینش فرستاد و چون آتش
حرب افروخته شد یکی از یهود ضربی زد بر دست علی چنانکه سپر از دست
حق پرستش بیفتاد در زمان حمله بر در دیک خیبر دری بود بر کند
و سپر خود ساخت و جنگ میکرد تا مهم فتح حصار نطاة و قموص و حصن
مُصعَب بتفصیل رسید و مسلمانان را لحظه فلحظه قوتی تازه و نصرتی
بی اندازه بحصول می پیوست اهالی حصون باقیه چون حال بان منوال دیدند
درماندند و بعجز و اضطراب از باب صلح در آمدند و قرار کردند که
نقود و اسلحه را مطلقا باهل اسلام گذارند تا از سر خون ایشان بگذرند
و هر مردی را یک شتروار از طعام و غیره بدهند و ازان دیار بیرون روند
مشروط بر انکه هیچ پوشیده و پنهان ندارند و چون معاملهٔ صلح مقرر شد
علی مرتضی از محاربه در گذشت و در را بینداخت هفت مرد جلد بر فتند
که آنرا بگردانند نتوانستند و چهل نفر اتفاق کردند که آنرا بردارند
و ایشانرا نیز میسر نشد و این نوع شجاعت ازان نامدار تا قیامت یادگار
ماند لاجرم در انجمن دوستداران همواره زمرهٔ وفاداران بادآء این
معنی رطب اللسان اند که

نظم

ذکر فتح خیبر بدست علی مرتضی

ای جان سخن زدست و دل بوتراب کن ❊ آباد ساز کعبه و خیبر خراب کن
خاک عدو بباد ده از گرد دلدلش ❊ وز نار تیغ او جگر خصم آب کن
با هر که آنجناب گرفت انس انس گیر ❊ وز هر چه اجتناب نمود اجتناب کن
سرچشمه کرنجا اسد الله باشدت ❊ بشکن سبوی جسم و سفال کلاب کن

القصه بطولها بعد از ان سید عالم بتفحص کنج آل ابی الحُقیق مشغول شد کنانه انکار کرد و بشرطی که کرده بود وفا ننمود پیغمبر صلی الله علیه وسلم زبیر عوام را فرمود تا بتکلیف و تعذیب او قیام نمود بجائی نرسید یکی از یهود گفت من دیده ام که کنانه در فلان خرابه گشت می کرد حکم شد که آن موضع را تفتیش کنند بموجب فرموده کاربند شدند و کنج مطلوب را در پوست شتری مضبوط ساخته بیافتند بنابران امان از ایشان برخاست پس کنانه را بمحمد بن مسلمه داد تا بعوض برادر خود محمود ویرا بکشت وزنان و اموال ایشان برده و غنیمت گشت و بثبوت پیوسته که

ذکر مقتولان خیبر از اعدا و احبا

در حرب خیبر نود و سه نفر از فوج اعادی بقتل آمدند و از لشکر اسلام پانزده مرد بدرجهٔ شهادت رسیدند و بعد از انکه غدر یهود ظاهر شد خواستند که باقی مردان ایشانرا بکشند یا از ان عرصه بیرون کنند بتضرع تمام گفتند مسلمانان را بضرورت کارکنان می باید که این باغات را غمخواری نمایند می تواند بود که ما را اجیر خویش سازید مدتی که اختیار کنید تا باین خدمت مشغول می شویم بشرط آنکه در ملک هیچ مدخل نداشته باشیم پس حضرت منت نهاد بترک قتل بر ایشان و فرمود ما دام که رضاء ما باشد این کار میکنید و از هر چه حاصل شود یک نیمه اجرة العمل خود میگیرید

یا ص

و نصفی دیگر به بیت المال می سپارید و هر سال عبد الله بن رواحه را می فرستاد تا خرص باغات ایشان میکرد و دستور مقرر بعمل می آورد و بنا بر انکه توقف یهود در ان موضع مشروط بصلاح و رضاء اهل اسلام بود در زمان خلافت سرور اصحاب عمر خطاب چون خلیفهٔ دوم مصلحت در بودن آن قوم ندید و حدیث رسول عرب و عجم در ان باب باو رسید ایشانرا اخراج کرد و به تیما و اریحا فرستاد بعد از ان سید المرسلین بفرمود

ذکر تقسیم غنایم خیبر

تا غنایم خیبر را منقسم ساختند و اسپی را دو سهم و مردی را یک سهم بدادند و بجهت زنان و کودکان صحابه که در ان غزوه ملازم بودند نصیبی مقرر کردند و اولاد و نساء خیبریان را بقسمت در آوردند از انجمله صفیه دختر حیی بن اخطب به دحیه کلبی رسید پس جماعت یاران بعرض حضرت رسانیدند که جمال حسب و کمال نسب صفیه اقتضاء آن میکند که تعلق بخاصهٔ شریفهٔ نبویه داشته باشد بنا بران جناب رسالت مآب اورا از دحیه برای خود بطلبید و در عوض کنیزکی دیگر و بروایتی هفت برده سهم از ان غنایم باو داد و نام وی پیشتر زینب بود داخل صفی مغنم شد اسمش بصفیه قرار گرفت آنگاه ویرا بخیمه ام سلیم مادر انس فرستاد تا بمحافظت و کارسازی وی اشتغال نماید و شرح تزویج او بعد ازین مزبور شود ان شاء الله تعالی نقلست که در همان روز که فتح خیبر میسر شد جعفر پسر ابوطالب و زوجهٔ او اسماء دختر عمیس به رفاقت رفقهٔ اشعریین پنجاه و دو یا سه

نفر که مقدم ایشان ابوموسی اشعری بود از جانب حبشه بطریق دریا برسیدند
و با حضرت ملاقات کردند پیغمبر بسیار شادمان شد و فرمود قدوم جعفر با فتح
خیبر در ایصال سرور برابری میکند و با وجود آنکه آن جماعت در معرکهٔ
حرب حاضر نبودند از غنایم خیبریه نصیبی بایشان داد و در شان دیگری
آن معنی صورت نبست و بثبوت پیوسته که بعد از واقعهٔ فتح مذکور زینب
دختر حارث زوجهٔ سلام بن مشکم گوسفندی زهرآلود بریان کرد
در مجلس شریف پیغمبر برسم تحفه حاضر ساخت و بشر بن براء بن معرور
آنجا ملازم بود حضرت از گوشت ذراع آن گوسفند لقمهٔ در دهان
نهاد و مضغ میکرد فی الحال با دندانهاء ابدا رسید ابرار متکلم شد
و گفت ع از من مخور ای شکر عبارت زیراکه زهرناکم و نه شایستهٔ
این محل باکم در زمان آنرا بینداخت و رجال و نساء یهود را بطلبید
و فرمود این گوشت مسموم ساخته اید یا نه زینب بآن کار معترف
شد و گفت خواستم که نقد نبوت ترا بر محک اختبار درآرم اگر از بوتهٔ
سلطنت و استیلا بیرون آمده باشد از تو خلاص یابیم و اگر سبیکهٔ
علو شانت بسکهٔ رسالت آراسته بود ترا از آن المی نرسد پس
سید المرسلین از او عفو فرمود و منقولست که بعد از آن در دایرهٔ
اهل اسلام درآمد و روایتی هست که بشر بن البراء از آن بریان
بخورد و بهلاکت رسید و پیغمبر صلی الله علیه وسلم بفرمود تا زینب را
بعوض او بکشتند و جمع میان روایت عفو و قتل بآن حاصل شود

که از جهت خود عفو کرده چون عادت ذات شریفش انتقام نبوده و از
برای فوت بشر بر اجراء قصاص فرموده و مع ذلک خالی از اشکال
نیست و بسط این محل در نسخهٔ مجتبی بتقدیم رسیده والله اعلم و بصحت
پیوسته که در روز فتح خیبر گوشت درازگوش اهلی و اشتر و سبع
نیش دار و نکاح متعه را حرام گردانید و از بیع مغانم پیش از قسمت
و مجامعت با سراری پیش از استبراء و از بیع اشیاء ربویه بی رعایت
مساوات نهی فرمود و بعد از اتمام این مهام بجانب مدینه توجه نمود
و چون بمنزل صهبا رسید سه روز آنجا توقف واقع شد تا مدت
استبراء صفیه بگذشت پس سلسلهٔ نکاح را با وی استحکام داد و
عتق او را صداقش ساخت یعنی اول ویرا آزاد گردانید بعد از آن
بی مهر عقد بست و صحت مناکحت بی کابین در خصایص رسول
معدود گشته و بعضی این معنی را در فضایل صفیه آورده اند آنگاه
بفرمود تا در آن محل گوها فرو بردند و نطعهاء کوچک بینداختند
و خرما و روغن و قروت در آنجا ریختند و حنکال راست کردند و
ولیمهٔ عروسی صفیه آن طعام بود و مرویست که در شب زفاف ابو ایوب
انصاری سلاح بسته تا روز گرد خیمهٔ پیغمبر برسم حراست می گشت
و چون صبح بدمید حضرت بر آن حال وقوف یافت و در شان او
دو نوبت دعاء خیر بتقدیم رسانید و از مضمون نص والله یعصمک
من الناس او را واقف گردانید نقلست که چون صفیه بخدمت

سید رسل صلی الله علیه وسلم رسید نشانی سبز بر حوالی چشم وی می نمود
از وی پرسید که موجب این علامت چیست گفت در حین محاصرهٔ خیبر
شبی بخواب دیدم که آفتاب و بروایتی ماه بکنار من در آمد بیدار
شدم و کیفیت واقعه با زوج خود گفتم ناگاه بقهر رفت و طپانچه
بر رویم زد و گفت میخواهی که حلیلهٔ این ملک شوی که بر ما نزول
کرده این اثر آن ضرب است آورده اند که روز دیگر اصحاب
در فکر بودند که صفیه سُرّیه خواهد بود یا زوجه و در هنگام ارتحال
از آن منزل چون اورا از نظر خلق محجوب ساخت معلوم شد که داخل
امّهات مومنین است و سید عالم صلی الله علیه وسلم با او اهتمام تمام
داشت و در کتب معتبره ده حدیث از وی مروی گشته یکی از آنها
متفق علیه و احادیث او مرسل واقع شده یعنی از پیغمبر بی واسطه
روایت ندارد بلکه بوسیلهٔ امّهات مومنین مثل عایشه و حفصه و غیرهما
باو رسیده و سال وفاتش مختلف فیه و مدفنش بقیع است رضی الله
عنها و از غرایب امور که در صهبای خیبر بظهور پیوست آنکه آخر روزی
نبیّ قرشی سر در کنار ولیّ هاشمی یعنی علی بن ابی طالب داشت و وحی
نازل شد و او نماز دیگر نگزارده آخر قصه بجایی رسید که آفتاب
فرو رفت و نقطهٔ مرکز لا فتی از آن وقتیه محروم ماند بعد از
وقوف حضرت بر آن حال بخدا نالید و فرمود الهی می دانی که علی
در کار خدا و رسول بوده چه شود اگر آفتاب را باز گردانی تا او

نماز بگزارد و آن بار از خاطر بر دارد بی تعلل مهر غروب کرده بازگشت
و بر کوه و زمین تافت چندانکه مهم علی مکفی شد و فی الواقع این صورت
معنی معجز سید انبیا بوده که جلوه نموده باید که بر خواطر خوارج
ثقیل نماید زیرا که در ضمن اعجاز حضرت رسالت پناه امثال این
خوارق عجیب و غریب نیست و هر چند نقاد حدیث را در صحت
سند این خبر قیل و قال هست امّا کبار ائمهٔ اجلّه در کتب خویش آورده اند
والعهدة علیهم و در او ان مراجعت ازین سفر مُحَیِّصَة بن مسعود را
بدعوت اهل فدک فرستاد و پیشوای ایشان یوشع بن نون یهودی بود
پس محیصه با آن جماعت صلح کرد بر آنکه نصف املاک فدک به یهود
گذارند و نصفی دیگر از آن پیغمبر باشد حضرت بآن مصالحه راضی شد
و نیمهٔ فدک را از برای خاصهٔ خویش تعیین فرمود و محصول آنجا به ابناء
السّبیل مصروف می گشت بدستور مقرر ساکن خیبر می بودند تا در ایام
خلافت امیر المومنین عمر ابو الهَیْثم بن التیهان و زید بن ثابت و سَهْل
بن ابی حَثْمه را بفرستاد و املاکی که تعلق بدیشان گرفته بود بها کرد
و ثمن از بیت المال بداد و یهود را از آنجا اخراج نمود و به شام فرستاد
و در سَنَوات خلافت خلفاء راشدین بهمان طریق که سید عالم صلی الله
علیه و آله وسلم در صرف محصول آن سلوک می فرمود مسلوک می داشتند
و بعد از انقضاء ایام ایشان امور عالم مختل شد و این مجلس قابل نقل آن
حکایات نیست و در تاریخ مکمل که از مؤلفات این فقیر است شرح آن مبسوطاً

ذکر رد شمس بعد از غروب در صهبا بجهت نماز گزاردن علی مرتضی

ذکر فتح فدک

ذکر لیلة التعریس

بتحقیق پیوسته والله الموفق ودر اثناء همین معاودت چون به وادی
القری رسید در آخر شبی خواب بر سید المرسلین استیلا یافت
همانجا فرود آمدند وبلال را به محافظت وقت تعیین فرمود و
بموافقت تمام ملازمان به نوم مشغول شدند بلال بر راحلهٔ
خویش تکیه کرده بود وخواب او را نیز در ربود همه در خواب بماندند
چندانکه آفتاب طالع شد واول پیغمبر بیدار گشت وبانگ بر
بلال زد چون از خواب در آمد وحال بر آن منوال دید گفت یا رسول الله
پدر وما درم فدای تو باد محل عتاب نیست آنچه بر شما غالب آمده
بر من غلبه یافته وشوارق البلیة اذا عمت طابت برین عرصه تافته
حضرت فرمود شیطان این منزل را فرو گرفته رحلت کنید مقداری
راه پیش رفتند ووضو ساختند ونماز گزاردند ویاران را واقف
گردانید که در نوم تقصیری نباشد قصور وتفریط در بیداری تحقق
می یابد هر که در خواب ماند یا بفراموشی نماز ازو فوت شد باید که چون
متنبه گردد باقامت صلوة قیام نماید وکریمهٔ وَأَقِمِ الصَّلَوٰةَ لِذِكْرِي
باستشهاد این حکایت بخواند والله العاصم

ذکر زفاف ام حبیبه

ودرین سال زفاف
ام حبیبه دختر ابو سفین بن حرب امویه واقع شد واول زوجهٔ
عبید الله بن جحش بود ودر سنین بعث در مکه باتفاق شوهر مسلمان
شدند وکرهٔ ثانیه بحبشه هجرت کردند ورمله نام داشت ودختری
مسماة بحبیبه ازوی متولد گشت ازانجهت بام حبیبه مشهور شد
منقولست که شوهرش در آخر حال بدین ترسایی در آمد ودر ارتداد بمرد
وام حبیبه بمساعدت توفیق با مسلمانی بسر می برد تا دران نزدیکی
که عمرو بن امیه برسالت بجانب حبشه می رسید شبی در خواب دید
که شخصی با وی گفت یا ام المؤمنین چون بیدار شد واقعهٔ خود را
بآن معبر ساخت که شرف فراش سید المرسلین خواهد یافت وانتظار
آن دولت می کشید چون عمرو بمجلس نجاشی مکتوبات سید کاینات
برسانید چنانچه در مجلس سابق شرح آن مذکور شد مرویست که
نجاشی کنیزکی ابرهه نام داشت او را بمنزل ام حبیبه فرستاد بجهت
رسانیدن این بشارت وانکه وکیلی معین سازد تا مهم مناکحت او باتمام
رسد ام حبیبه بغایت خوش وقت شد ومر حلیه که در دست وپای
وانگشتان داشت بمژدگانی بمبشره بخشید وخالد بن سعید بن
العاص را وکیل خود گردانید پس نجاشی مجلسی بساخت وجعفر بن ابی طالب
وجمعی از اهل اسلام که در حبشه بودند کرد کرد وام حبیبه را برای
سید المرسلین بخواست وخود خطبهٔ نکاح خواند وچهارصد مثقال طلا
وبروایتی چهار هزار درهم کابین وی گردانید وما یدعُ وافیه بکشید آنگاه
مهر را نقد کرده بخالد بن سعید داد وبنزد ام حبیبه فرستاد تا بکارسازی
خویش صرف نماید وچون آن دراهم یا دنانیر را برسانید فی الحال پنجاه
مثقال ازان وجه با برهه فرستاد وعذرخواهی نمود که در روز رسانیدن
آن خبر خدمتی شایسته واقع نشد اکنون این محقر قبول فرمای

رسیده

بس هرچه آن عزیزه در اوّل گرفته بود با تحفهٔ آخرین منضم ساخت
و باز باو روانه کرد و گفت تو با اینها احقّی زیرا که بخدمت شوهر
می‌روی و زنان همشو داری اما ایك درخواست دارم که چون
بعتبهٔ رفیعهٔ نبویّه رسی سلام من برسانی وعرضه داری که
بر دین اویم و پیوسته درود بر حضرتش میگویم اری نظم
مرا چو نیست میسّر بکوی دوست گذار ٭ تو میروی بسلامت سلام من برسان
و زنان نجاشی اصناف بویها خوش ترتیب کردند و برای ام حبیبه
فرستادند و بثبوت پیوسته که چون خبر استحکام سلسلهٔ آن عقد
مبارك به سیّد عالم رسید شرحبیل بن حسنه را از مدینه بفرستاد
تا حلیلهٔ جلیلهٔ مذکوره را بخدمت حضرت آورد و بعد از نزول در
طیبه با او زفاف فرمود بس اسلام ابرهه و شرحی که گذشته بود
معروض داشت ٭ پیغمبر در جواب گفت وعلیها السّلامُ ورحمة الله
وبرکاته و با ام حبیبه خوش برآمد و سنّ وی در ان ولا از سی سال
گذشته بود و از جملهٔ مخلّفات گشت و مرویاتش در کتب معتبره به
شصت و پنج حدیث رسیده از انجمله دو متفق علیه و دو فرد مسلم
واقع شده و جمعی از صحابه و صحابیات و تابعین از وی روایت دارند
وفاتش در سال چهل و چهارم از هجرت بوده و مدفنش بقیع است
والله اعلم ٭ و در این سال عمرهٔ قضا متحقق گشت ارباب سیر آورده اند

ذکر عمرهٔ قضا از مهاجرت

که در سال هفتم رسول صلی الله علیه وسلم چون هلال ذی قعده از افق
نمود پیغمبر امر فرمود یاران را تا بجهت قضاء عمرهٔ سابقه بر وفق وعدهٔ
مقرّره متوجّه امّ القری گردند و حکم شد که هرکه در بیعة الرّضوان
حاضر بوده در ان سفر همراه باشد و جمعی دیگر که از حضّار آن مجلس
شریف نبودند هم موافقت نمودند پس ابو رُهم غفاری را در شهر
بخلافت تعیین کرد و با دو هزار نفر از اصحاب روانه شدند و
شصت شتر یا هفتاد بجهت قربانی با خود ببرد و ناجیهٔ اسلمی
را بران موکّل ساخت و صد اسب و اسلحهٔ فراوان از زره و نیزه
و شمشیر با ایشان بود اهالی مکه چون از رسیدن سید عالم خبر
یافتند بلده را خالی گذاشتند و به قلّهٔ کوهها رفتند حضرت لبیك
گویان سوار از ثنیّهٔ حجون بحرم درآمد و عبد الله بن رواحه زمام
شتر پیغمبر در دست داشت ومیکشید تا بحجر الاسود نزدیک شد
و به محجن یعنی عصاء سرکج استلام آن رکن رکین بتقدیم رسانید
پس طواف خانه بجای آورد و بلال را به بام کعبه فرستاد تا سنّت
اذان باقامت رسانید و یاران را فرمود در طواف کعبه سه نوبت
بسرعت سیر کردند و چهار کرت دیگر آهسته میرفتند و در سعی میان
صفا و مروه همین سلوك مسلوك میداشتند برای آنکه مشرکان معلوم
کردند که در قوّت ایشان ضعفی نیست چه مدّعی کفار این بود که هواء مدینه
مهاجران را سست و ناتوان ساخته و هرچند اکنون آن جهت ملحوظ
نمانده در طواف و سعی همان طریق مرعی میباید داشت چنانچه در محل خود

مبین کشته وبعد از اتمام عمره شتران قربانی را نحر کردند وسر تراشیدند وسه روز درانجا توقف نمودند پیشین روز چهارم سُهیل بن عمرو که در حدیبیه مُصْلح بود وحُوَیطب بن عبد العزّی بیامدند وگفتند میعاد موعود منقضی شده ووقت رحلت آمده و وفا بوعده از خصال اهل کمال است پس حضرت سوار شد وبا ابو رافع مقرّر فرمود نداکن که اهل اسلام باید که هیچ متنفّس شب در مکه نماند ومُعَسکر همایون به سَرِف آورد ودران منزل با میمونه دختر حارث هلالیه که خالهٔ عبد الله بن عباس وخالد بن الولید ویزید بن الأصمّ بود زفاف کرد واوّل نام وی بَرّه بود رسول ثقلین اورا میمونه خواند واختلاف است درانکه پیشتر در حبالهٔ که بوده ودر نسخهٔ مجتبی تفصیل آن بقلم آمده وآنچه میگویند نکاح او درحین رفتن بعمره با وجود احرام واقع شده صحّتی ندارد واوست که نفس خودرا به حضرت رسالت بخشیده وکریمهٔ وامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ بقول بعضی از مفسّران درشان وی نازل شده وآخر زنی که درحبالهٔ پیغمبر قرار گرفته او بوده است ومرویّات هفتاد وشش حدیث است از ان هفت متفقٌ علیه ویك فرد بخاری وپنج فرد مسلم والله اعلم ودرین سال سید عالم صلی الله علیه وسلم مکتوبی به ملك غسّان جَبَلَة بن اَیْهَم فرستاد واورا بدین اسلام دعوت فرمود قبول کرد ومسلمان شد وجواب کتابت با هدیهٔ مناسب بخدمت پیغمبر روانه ساخت

ذکر فرستادن مکتوب بحاکم غسّان

ومدّتی بران حال ثبات نمود آخر الامر در ایام خلافت سرور اصحاب عمر بن الخطّاب سالی که خلیفه عهده حج میگزارد وجَبَله نیز بتمهید قواعد آن رُکن رکین مشغول بود بر شخصی از بنی فزاره ظلمی کرد ومرافعه بمجلس فاروق بردند پس جَبَله بقصاص محکوم علیه گشت بقهر رفت وفرار با خود قرار داده در شب از میان حجاج خود را بیرون انداخت وبقُسْطَنْطِینیّه متوجه شد وآنجا به دین ترسایی درامد وبا آن حال بمرد نَعُوذُ بِاللهِ مِنْ سُوءِ الْخَاتِمَه ودرین سال خواجهٔ کونین صلی الله علیه وسلم مکتوبی دیگر بنزد فَرْوَة بن عمرو جذامی که از عمّال روم بود فرستاد واورا بمتابعت اسلام تحریض فرمود مسلمان شد وجواب کتابت پیغمبر به مسعود بن سعد داد واستری شهبا واسبی رهوار کوشی وجامهٔ چند وقبایی از سُنْدُس زرد دوخته برسم هدیه با او روانه کرد اند حضرت تحفهای وی را قبول فرمود وپانصد درم برسول فروه بخشید ودر جواب بنوشت که فرستادهٔ تو رسید واسلام واکرامت بوقوف پیوست ونام تو در جریدهٔ سُعَدا مثبت گشت والسلام و چون حاکم روم بر احوال وی واقف شد اورا بطلبید وبمبالغهٔ تمام خواست که خلعت اسلام ازو سلب کند بجایی نرسید آخر الامر از دارش بیاویخت وازانجا بدار القرار انتقال نمود رضی الله عنه ونزد بعضی ارسال این کتابت واسلام فروه در سال دهم از هجرت واقع شده ودر سال هشتم از هجرت سید انبیاء ورسل صلی الله علیه وسلم اعلام شرع

ذکر فرستادن مکتوب به فروه بن عمرو جذامی

فَرْوه

حوادث سال هشتم از هجرت

ذکر اسلام عمرو بن العاص و خالد بن الولید و عثمن بن طلحه

وسنت متعالی و آثار فتح و نصرت متوالی گشت ارباب سیر چنین تصحیح فرموده اند که در ماه صفر آن سال عمرو بن العاص و خالد بن الولید و عثمن بن طلحه بشرف اسلام مشرف شدند منقولست که بعد از واقعهٔ احزاب و اعتلاء احوال پیغمبر و اصحاب رای عمرو بر ان قرار گرفت که بحبشه رود و التجا به نجاشی برد مگر از صدمهٔ قهر محمدی خلاص یابد پس با جمعی از یاران موافق و تحف و هدایاء لایق بخدمت اصحمه رفتند و انجا ماوی گرفتند پس در ان ولا که عمرو بن امیهٔ ضمری برسالت از جانب بحر محیط نبوت و جلالت در مجلس نجاشی مثول یافت دیگ عصیان عمرو عاص بجوش آمد و خواست که مکری انگیزد و بهر نوع که میسر شود خون عمرو بن امیه بریزد روزی فرصت یافت و بعرض ملک رسانید که این شخص فرستادهٔ دشمن ماست اگر بمنش سپاری غایت عنایت و غریب نوازی باشد نجاشی چون آن سخن بشنود تغیری عظیم یافت و طبانچهٔ بر روی خود زد و گفت رسول کسی که ناموس اکبر بروی نزول می یابد از من میطلبی عمرو بترسید و بعذر خواهی درامد ملك فرمود ای عمرو فرصت غنیمت شمار و مسلمان شو که او پیغمبر برحق است و بمبالغهٔ تمام اورا به سلسلهٔ اهل اسلام درآورد پس عمرو بپنهانی رفیقان کارسازی کرد و متوجه مدینه شد در راه بخالد بن الولید رسید و او از مکه بهمین نیت بیرون آمده بود چون بایکدیگر ملاقی گشتند عمرو

از خالد سوال کرد که قصد کجا داری جواب داد که راه روشن و حجت واضح شد و خیرگی و اعتدا از حد اعتدال میگذرد میروم که خال دین شوم و داخل ساکنان جنات عدن فادخلوها خالدین گردم یعنی که نظم آفتابی برامد از در و بام شد از و همچو صبح روشن شام ؛ لشکر کفر منهزم گردید صحن یثرب فرو گرفت اسلام ؛ عمرو گفت ای خالد من نیز بهمین کار میروم پس بحسن موافقت و یمن مرافقت بمدینهٔ سکینه درامدند اول خالد بمجلس نبوت پناه رفت و مسلمان آمد بعد از و عمرو به مثول درعتبهٔ کیوان مرتبه مشرف گشت و گفت یا رسول الله دست فیاض بگشای تا بمیامن یمن و افی بیسارت از اصحاب یمنت گردم حضرت بسط کف کفایت فرمود عمرو بعرض رسانیدم که داعیهٔ آن دارم که غفران گناهان گذشته با من شرط کنی چرا که پریشانی و بی سامانی بمرتبهٔ اعلی رسیده و عمر عمرو با قصور و تقصیر فراوان بدین تاریخ انجامیده و لنعم ما قیل نظم بگذشت عمر و توشهٔ ره برنداشتیم واحسرتا که عمر بغفلت گذاشتیم ؛ بر باد رفت حاصل عمر ای دریغ و درد حسرت کنون چه سود که تخمی نکاشتیم ؛ حضرت فرمود ای عمرو ندانستهٔ که بیمین متین اسلام و هجرت و حج هادم بنیان معاصی سابقه می باشد و خاك ادبار بر مفارق اهل اصرار می پاشد پس عمرو مسلمان شد و بعد از ایشان عثمن بن طلحه بمدینه آمد و بدولت متابعت فیروزی یافت

ودرین محل بذکر ترجمهٔ سریه یاران ازین مجلس را مطول نمی سازم زیراکه
انها آنها از مهمات این کتاب نیست ودر نسخهٔ معالم الاسلام ومجتبی
استیفاء واقع شده والله اعلم، ودرین سال غالب بن عبدالله لیثی را
با جمعی تعیین فرمود تا بقصد بنی الملوّح بموضع کدید روند پس بموجب فرموده
کاربند شدند وبر اموال دشمنان فیروزی یافتند وبا غنایم تمام
بمدینهٔ سکینه بازگشتند ودرین سال رسول ثقلین صلی الله علیه وسلم
سرایا متفرقه را بهر صوب روانه ساخت واستیفاء آنها مفضی
بتطویل خواهد شد لاجرم از ذکر بعضی اعراض کرده حوالهٔ تفصیل
آن بنسخهٔ مجتبی است اما از کلیات ضروری البیان سریهٔ موته است
وموجب ارسال ایشان انکه سید المرسلین صلی الله علیه وسلم مکتوبی
به حارث بن عمیر ازدی داد که بنزد حاکم بصری برد واو را
روانه ساخت چون بموته که نزدیک بلقاست از اعمال دمشق
رسید شرحبیل بن عمرو بقصد وی برخاست وخونش بریخت
واز رسولان سید رسل غیر از حارث دیگری مقتول نشده
بعد از انکه خبر قتل او به پیغمبر رسانیدند ملال تمام بخاطر خطیر
حضرت نبوت شعار رسید وسه هزار مرد را مرتب ساخت
ولوایی سفید بجهت ایشان عقد نمود وحکم فرمود که بمقتل
حارث روید وبدعوت آن قوم قیام نمایید اگر در سلک متابعان
درآیند فهو المراد والا بمقاتله مشغول شوید وقرار چنان شد

آن م

ذکر ارسال سریهٔ غالب لیثی

ذکر ارسال سریهٔ زید بن حارثه بموته

که زید بن حارثه امیر آن سریه باشد واگر او شهادت یابد امارت
بجعفر دهند واگر جعفر مقتول گردد عبدالله بن رواحه را امیر
سازند واگر او نیز در سلسلهٔ شهداء درآید مسلمانان به اتفاق
یکی را حاکم لشکر گردانند وبثبوت پیوسته که پیغمبر همراه ایشان
تا ثنیة الوداع تشریف داد وقاعدهٔ تودیع انجا ممهد ساخت
وبمنزل شرف بازگشت آن جماعت برحسب فرمان مطاع
متوجه گشتند وچون به نزدیک اعادی رسیدند شرحبیل مذکور
زیاده از صد هزار کس گرد آورد ودر موضع موته جنگ واقع
شد اول زید علم برداشت وجنگ میکرد تا شهادت یافت بعد
از و جعفر بن ابی طالب بمیان آمد واسب خود را پی کرد واول اسبی را
که در اسلام پی کردند آن بود وجنگ عظیم بتقدیم رسانید آخر
کار شخصی از روم ویرا بشمشیر بدو نیم زد وچون تفحص کردند
بر یک نیمهٔ بدن او سی وچند زخم بود آنگاه عبدالله بن رواحه
رایت برداشت واو نیز جرعهٔ شهادت بنوشید پس اهل اسلام
خالد بن الولید را باتفاق معین ساختند وفی الواقع کارهاء کلی بجای آورد
روایتست که خالد گفت درآن روز نه شمشیر در دست من شکسته
شد آخر الامر سیف یمانی برگرفتم وباز جنگ میکردم چندانکه فتح
حاصل شد وبصحت رسیده که سید عالم صلی الله علیه وسلم در مسجد
مدینه بود وبه نور نبوت حال آنجماعت را معلوم کرده میگریست

به امارت م

ملازمان پرسیدند که سبب گریه چیست فرمود زید علم برداشت
و به شهادت رسید بعد از و جعفر برگرفت و او نیز شهید شد
دیگر عبدالله بن رواحه بآن دولت معزز گشت عاقبت بمدد شمشیری
از شمشیرهای حق یعنی خالد بن الولید فتح میسر شد و از خواطر
یاران الم دور ساخت و بعد از انکه باز ماندگان ایشان بمدینه
معاودت نمودند پیغمبر با اصحاب رسم استقبال بجای آوردند
و بعضی از یاران بر آن جماعت تشنیع زدند که شما فرارانید
یعنی گریختگانید حضرت فرمود معاذالله ایشان کرارانند یعنی
مکرر اجنگ کرده اند تا آن زمان که دامن فتح بچنگ آورده اند
و درین سال ابوعبیدة بن الجراح را امیر سیصد نفر از مهاجر و
انصار گردانید و انبان خرما بجهت زواده بایشان داد
و بقصد بطنی از جهینه که نزدیکی ساحل بسر می بردند فرستاد بر طبق
فرمان روان شدند و عمر بن الخطاب و جابر بن عبدالله انصاری
رفیق ایشان بودند چون به ساحل رسیدند دشمنان را نیافتند
و بتایید ادراک آن جماعت توقف تمام واقع شد و زواده لشکریان
کمی میکرد تا بجایی رسید که هر مردی را در روزی یک خرما میدادند
چنانکه بصحت پیوسته که در حین حکایت آن حال یکی از ان طایفه
پرسید که یک خرما بچه وصله شما می نشست جواب دادند که قدر آن
روزی میدانستیم که آن یکی هم نبود و قیس بن سعد در ان سریه

نه شتر بکشت و مصاحبان را اطعام کرد و میخواست که زیاده کند
امیر لشکر او را نهی کرد و گفت شاید در مانیم و بپیاده رفتن نتوانیم
و حضرت جلال احدیت عنایت فرمود و موج دریا حوتی عنبر نام
بر کنار انداخت و آن سیصد نفر هشده شب از ان ماهی می
خوردند و سوز بود و ثابت شده که ابوعبیده امر کرد تا دو استخوان
پهلوی آن ماهی را نصب کردند و شتری پالان دار از شیب آن
بگذشت القصه در ان سفر با اعدا ملاقات واقع نشد و چون
بعتبهٔ نبویه مراجعت نمودند شرح حال در مجلس اقبال آن
صاحب کمال معروض داشتند فرمود آن رزقی بود که از خزانه
غیب بشما فرستادند و سید عالم از گوشت آن ماهی که ذخیره
کرده بودند تناول فرمود

ذکر ارسال عمرو بن العاص بذات السلاسل

و دران سال خبر بمسامع علیهٔ محمدیه
رسانیدند که گروهی از قضاعه بقصد غارت حوالی مدینه می آیند
بس سیصد نفر از اصحاب اختیار فرمود و لوایی سفید برای آن فوج
عقد کرد و عمرو بن العاص را امیر ایشان ساخته بر سر آن قوم فرستاد
چون باب سلاسل رسیدند معلوم کردند که اعداد دشمن در ان
عدد دست که برابری با آن جماعت توانند کرد بنابران رافع بن مکیث
جهنی را بخدمت پیغمبر فرستادند و مدد طلبیدند حضرت ابوعبیدة
بن الجراح را با دویست مرد از مهاجر و انصار که صدیق و فاروق
در ان میان بودند برسم معاونت آن سریه روانه ساخت و با ایشان

ذکر اتخاذ منبر

گفت شرط آنست که مخالفت در میان شما واقع نشود بعد ما که به یکدیگر
پیوستند ابو عبیده خواست که امامت کند عمرو گفت این گروه بمدد
آمده اند و امارت بمن متعلق گشته ضابطه آنست امیر امام باشد
وچون حضرت وصیت بعدم اختلاف فرموده بود قرار بران گرفت
که عمرو را مقتدی دانند در نماز و غیر نماز و به اتفاق برفتند و
تمام منازل طی راطی کردند و دشمنان از اکبر بزا بیندند و همه را
متفرق کردانیدند بعد از ان مراجعت نمودند و عوف بن
مالك اشجعی را برای اخبار سلامتی همکنان و بازگشتن بی تفرقه
پیشتر بمدینه فرستادند. ودران سال اتخاذ منبر بجهت جلوس
سید [illegible] واقع شد در صحاح وارد است که زنی انصاریه بود وغلام
نجار داشت ومرویست که نام آن غلام مبارك میمون بود روزی
آن ضعیفه بخدمت رسول صلی الله علیه وسلم رفت وکفت ای پیغمبر خدا
اکر رخصت فرمایی بکویم با مملوك خود که از برای نشستن حضرت
منبری بسازد و مسندی بپردازد جه استادن در حین نصیحت
وموعظه اکنون ملایم حال ومناسب سال تو نیست خواجه کاینات
اولا بجواب مسارعت نمود وبعد از استخارت واستجازت
از رب جلیل آن زن را بطلبید وفرمود بکوی غلام را در رود کن خود
که از برای من جوبی چند موصل سازد تا در هنکام تحدیث بو [illegible]
نشیند وچشم عامه حاضران بآسانی مرا ببیند بس ضعیفه مذکوره

بایه سه منبر رسولست از عوال مدینه ه

ذکر مناظره ستون ومنبر

در روایتی که از [illegible] از اخشاب است ه

غلام را بیغام رسانید واز جوب طرفاء غابه منبری سه پایه بساخت
وبعد از تمام آنرا به مسجد آوردند وبر یمین محراب بنهادند سید
انبیا واصحاب روزی از ما وبن برآمده برآن منبر آمد وآغاز
نصیحت فرمود ودستور سابق جنان میکذشت که حضرت بر ستونی
که در مسجد افراشته بودند تکیه می نمود واصحاب را بندمی داد
بعد از ان که دران مجلس بموعظه مشغول شد ستون صداء ندآء
پیغمبر شنید وجسم روح پرور اورا بخود متکی ندید در بحر اضطراب
افتاد وبا منبر در کفت وکوی آمد واز طرفین بساط مناظره بینداختند
ستون کفت ای منبر در حق من احداث بد نموده ومحبوب مرا از
من ربوده وابواب جور وجفا بر رویم کشوده مکر حدیث صحیح
الظلم ظلمات یوم القیمه نشنوده یا درد مفارقت دوستان
نیاموزده که مرا در غرقاب فراق انداخته وخود خوش بیاسوده
لا یؤمن احدکم حتی یحب لاخیه ما یحب لنفسه کلام سید
انس وجانست همه خویش ساختن وخویش وبیکانه را در بلا انداختن
نه وظیفه کاملانست در طریق بندکی هر که بکریمه ویؤثرون علی
انفسهم ولو کان بهم خصاصه عمل کرد کامل آنست وبه حقیقت
شناسد هرکه نه نادانست که

نظم

حالت عشق همه راست نیاید بزبان ه قصه‌ها هست که کم کفت ورا در ما نست
منبر کفت ای ستون مجنون بقضاء حق تعالی راضی شو واز ماید قسمت

نصیب خود را متقاضی شو، و بدانکه هر دولتی را مبدائی و منتهائی است
و هر حکایتی را صورتی و معنائی است، در ایام سابقه زمام اختیار
در دست تو، و سهام استظهار در شست تو بود، و الحالة هذه
قرعهٔ اعتبار بنام من بر آمده، و این تاج سیادت هامهٔ همتم را در
خور آمده، این زمان وظیفهٔ تو صبر و شکیبائی نمودن و در تحمل
و خاموشی افزودن است، چه مقرر است که از شکایت کاری نگشاید
و به حکایت هیچ مهم راست نیاید **نظم**
روزی بکرت مرحمت او بنوا زد ، ور مرحمت او نبود از تو چه آید
ستون گفت ای منبر تو پیش از واعظ وعظ میگوئی، و بر غریبان و بی کسان
شماتت نموده خون بخون می شوئی، من چون بندگان مدتی در خدمت
سید بیک قدم استاده ام، و هر کن دیدهٔ الفت بر رخسار غیر نگشاده ام
باغ و بستان را ترک کردم، و دل بر ملازمتش نهادم، و پیوسته این

و وداع شاخ و برگ کردم م

معنی بود پیش نهادم **نظم** منم آن عاشق صادق که از آن روز که زادم
دل و جان را نتو دیدم دل و جان را بتو دادم ، اکنون روا میداری که
در گوشهٔ حرمان بنشینم و یار را در کنار اغیار ببینم حقا و ثم حقا که **نظم**
ز بیداد شب هجرش بغایت زار و غمگینم ، گواه حال بس باشد بنات النعش و پروینم
بیا جانا که از جانت هزاران درد بر جینم ، ز دستم بر نمی خیزد که یکدم بی تو بنشینم
بجز دویت نمی خواهم که روی هیچکس بینم ، **منبر** گفت ای ستون مفتون
من نیز زحمت بسیار و تعب بی شمار دیده ام، و بار محنت اره و تیشه
کشیده ام، تا آخر الامر با این دولت رسیده ام، و بحمد الله که بیمن طالع
و حسن بخت **مصراع** ور را بدیدم و آنها همه زیاد برفت **ستون گفت** **ع**
ای منبر ستمکر در حال من نظر کن ، که واقعهٔ من عکس کار تو افتاده
و از جرعهٔ که ساقی قضا در کام این بی سر و پا ریخته غالبا بدیگری
نداده، حال آنکه در بستان امکان و در حدیقهٔ کون و مکان درختی
بودم رعنا، و صورتی داشتم مملوا از معنی، کار و بارم بس با برگ
و نوا بود، مَثَلِ پود و تارم اَصْلُها ثابتٌ و فَرْعُها فی السماء بود، ثمرم
حلوای بی دود، زمرم طَلْعِی منضود، با رفیقان شفیق همنشین،
نقد کیسهٔ حاصلم تُؤْتِی اُکُلَها کلّ حین، ناکاه جاذبهٔ محبت سلسلهٔ
مودت در گردن جانم انداخته از خان و مانم بیرون کشید، و
دود آتش عشقم به سر دوید، تا هر چه داشتم بیکبار کی درباختم،
و علم تجرید در زاویهٔ تفرید برافراختم، نه اصل ماند و نه فرع، افتادم
درین وادی غیر ذی زرع، عاقبت عنایت دوست دستگیری
فرموده از خاک مذلتم برداشت، و بر منوال علم دولتم برافراشت،
عسرتم به عشرت مبدل، و جراحتم به چه راحت محول گشت، آنکاه
بر وفق قضیهٔ کلیهٔ **ع** واَیُّ نعیمٍ لا یکدّره الدهرُ ، صرصر بلایی برخاست،
و قمر مواصلتم منخسف شد و بکاست، و باری که کوه بی ستون نتواند
کشید بر من بار کرد، و دوست را از من جدا ساخت و با دیگری یار
کرد، حالیا نه از سابق خبر می یابم نه از لاحق اثر، اختیار از دست رفته

ومن تنها مانده در معرض صد خطر مضمون این منظوم وصف الحال شده و فحوای این قال شرح مقالم آمده که نظم

یار دیر آمد افسوس که پر زود برفت ، عقل و هوش و دل و جان تا خبرم بود برفت

سود و سرمایهٔ من صبر و دلی بیش نبود ، هجر یار آمد و سرمایه شد و سود برفت

کر رود دود بسر هیچ چراغم چه عجب ، یار زد در دل من آتش و چون دود برفت

عشق خود در دل من یافت بشکرانهٔ آن ، محنت و درد و غم و غصه بیفزود برفت

اکر کرم فرمایی و حق مرا بمن رسانی و بزلال وصالش آتش ملالم بنشانی ع کرده باشی رحمتی وانکه بجای خویشتن منبر کفت ای ستون مغبون بحسن و جمال سابق می نازی و برك و نوایی کذشته سرمایه می سازی و به انتهای دولت و تسیین درجهٔ طالع نمی‌دازی از تواریخ ماضیه و شماریخ خالیه دهان هیچکس شیرینی نمی یابد و آفتاب للنقد حرمة بر ساحت طلب صادقان می تابد چیزی که نداری در بازار سنجان مفروش وا زصیت و صدای مجوف مانند دهل مخروش حاجت به کفتن نیست اکر با نوایی و اکر بی برکی که ع تو ان ذات ریحان اندو برکی والحاله هذه من از فنون شریعت و طریقت و حقیقت سه پایه با یکدیکر پیوسته ام و با میدواری وصلش چندین وصله بر هم بسته ام تا زمانی در قدمش بنشسته ام غالبا تو این مسئله نخوانده که ع مزد او کرفت جان برادر که کار کرد ستون کفت ای منبر از پن پایها بر من مخوان و حقیقت حال را نیکو بدان همه عالم میدانند که تو این فضیلتها

بهیچ حیله بر خود بسته و من در آنچه میکویم راسخ و بر رسته ام و درین معنی شبهه نیست که ع بر بسته دکر باشد و بر رسته دکر فصل فضل فرع بوسیلهٔ فضیلهٔ خاصهٔ اصل نوعی از کمال و جنسی از جمال حاصل میکند و الاعرضی بیش نتواند و معلوم است که حسب و نسب تو چیست و بکجا منتهی میکردد و ظرفا دانند که ع زمین شوره سنبل بر نیارد و آخر الامر سر انجام صحبت به بی وفایی خواهد کشید و از همین درجه دریچهٔ کوشت خطبه از زبان دکری خواهد شنید و استقامت و ثبات در مقام نفی و اثبات از مهمات است کما قیل بالفیل نظم

غلام همت آن با وفا ایک رنکم ، که طور یاری خود را نمی دهد از دست

منبر کفت ای ستون محزون هرچند راست استادهٔ کج میکویی و با بی‌حرجان در طریق حرج می پویی مکر ندانستهٔ که رد و قبول بتقدیر حضرت الله است و اکر یار مرا بر دارد و ترا بکذارد در اچه کناه مست باید که ناخن شکایت چهرهٔ اعتقادت بسبب این حکایت نخراشد که ع تا دوست کرا خواهد و میلش بکه باشد ، چون قال و مقال به این مرتبه رسید ستون فغان و ناله بر کشید و تعزیت بی طالعی خود از سر کرفت و بحیثیتی بانک و فریاد در کرفت که حضار مجلس از هر بد انستند و تسکین دادن او نتوانستند آخر بحر مرحمت رحمة للعالمین جوشی بر اورده و از منبر فرود امد و ستون را بنواخت و بمعانقهٔ لطف و شفقت بوی پرداخت و چنان که مادر مهربان کودکی را از کریه باز آرد او را آرام داد و

بودم

بثبوت پیوسته که حضرت رسالت پناه باستون فرمود ترا مخیّر می
سازم اگر میخواهی دعا کنم تا در همان حدیقه که در دنیا می بودی
سرسبز شوی وبحال اوّل بازگردی و پر میوه نغز شوی و اگر
خاطرت خواهد درخواست نمایم تا در بهشت عنبر سرشت نشو
ونما یابی وان انهار انجا سیراب گردی و دوستان خدا از خوشهاء
تو توشها بردارند ستون بطالع میمون قسم ثانی اختیار کرد چنانچه
قطب روم می فرماید که نظم گفت آن خواهم که دایم شد بقاش
بشنو ای غافل کم از چوبی مباش ه آنگاه سید عالم صلی الله علیه وسلم
بمنبر مراجعت فرمود و بایاران گفت زاری این چوب بجهت مفارقت
آنچه می شنود از نام حق بود و اگر تسلیهٔ او واقع نمی شد تا قیام قیامت
میگریست و ذنایب وفواید این خبر فراوانست ویقاین مصراع
که تو خود دانی اگر زیرک وعاقل باشی ه و اختلافست در انکه ستون
بعد از ان بچه رسید نقلی هست که آنرا در محلی دفن کردند و روایتی
دیگر آنکه چون بناء مسجد را تغییر دادند ابی بن کعب ستون را بخانه
برد و رشمین آنرا نابود گردانید والله اعلم ه و در ان سال فتح مکه

ذکر غزا فتح مکه

مبارکه واقع شد و باعث برین قضیّه آن بود که در صلح حدیبیه
چنان مقرر ساختند که از طرفین هم سوگندان یکدیگر را تعرض
ننمایند پس بعد از گذشتن بیست و دو ماه از معاهدهٔ مذکوره
اولاد نفاثه از بنی بکر که هم عهد مکیان بودند و قوم بنی کعب از خزاعه

که عهد با پیغمبر داشتند منازعت قدیمه مجدّد شد و بکریه بضرورت
از قریش استمداد نمودند و اهالی مکه صفوان بن امیه و حویطب
بن عبد العزّی و مکرز را با جمعی دیگر بطریق خفیه باعانت ایشان
فرستادند تا بغتةً بر سر بنی کعب ریختند و بیست نفر از ایشان
بقتل آوردند فغان از نهاد خزاعه برامد میگریستند و رجزها
میگفتند و شرح حال خود را در ضمن در منظومه بر مفارق معنی
نبوت پناهی پی ساختند پیک صبا که رفیق شفیق مستمندانست
احوال آن قوم مستهام را بعرض سید انام رسانید منقولست
که حضرت در حجرهٔ میمونه بمحل طهارت کردن رفته بود میمونه میگوید
ناگاه شنودم که سه نوبت بآواز بلند فرمود لبیک چون بیرون
آمد گفتم یا رسول الله کدام خواننده را جواب میگفتی و در لبیک را
بالماس زبان می سفتی خبر داد که رجزگوی بنی کعب در قفا نست
ومدد می طلبد و روایتی هست که از خزاعه بمدینه آمدند و بمشافهه
شرح غدر قریش بعرض رسانیدند پیغمبر برخاست و رداء مبارک
در زمین میکشید و میگفت یاری نیابم از حق اگر بنو کعب را یاری
ندهم و مقداری ابر در آسمان بنمود فرمود این ابر بجهت نصرت
هم سوگندان من در صدد انصباب است پس ایشانرا رخصت داد
تا بمنزل خویش بازگشتند و پنهان بکار سازی سفر مشغول شد
نقلست که مکیان از کرده خویش ندامت یافتند و دانستند که ع

منشوره ص

جمع م

ذکر آمدن ابوسفین بمدینه جهت تجدید عهد

نقض عهد از خصال مذموم است و ترسیدند که مبادا از حضرت
پیغمبر تدارکی واقع شود بنا بران ابوسفین را بمدینه فرستادند
بتوقع آنکه معاهده مجدد کردد و او بامید واری صهر بیتی که با حضرت
پیدا کرده بود به یثرب آمد و به خانهٔ دختر یعنی ام حبیبه رفت و هیچ
حرمتی نیافت بلکه نکذاشت که بر فرشی که سید رسل قدم بران
میرسانید بنشیند و از انجا بمجلس شریف نبوت پناه رفت و در
باب تجدید عهد بهر که توسل جست نتیجهٔ بران مترتب نکشت
لاجرم خجالت بر خجالتش افزوده مصاحب حرمان بمکه معاودت
نمود بعد از ان سید انبیا صلی الله علیه وسلم پیغام بقبایل اطراف
فرستاد که بعتبهٔ رفیعهٔ نبویه ملحق شوید جمعی بمدینه آمدند

ذکر خبر فرستادن حاطب بقریش که سید بجانب شما می آید

وبعضی در راه به خدمت رسیدند و بصحبت پیوستند که چون
عزیمت حضرت نزدیک شد حاطب بن ابی بلتعه بران وقوف
یافت و نامهٔ مشتمل بر اعلام آن خبر بقریش نوشت و به زنی
ساره نام از مزینه داد و کفت اکر این ثنایت بمکیان رسانی ده
مثقال طلا حق السعی بستانی پس ضعیفه مکتوب را در تضاعیف
موی بستهٔ خویش پنهان ساخت و با قافله روان شد و بعد از
توجه ایشان جبرئیل امین بامر رب العالمین سید المرسلین را از ان
حال آکاهی داد فی الحال با علی مرتضی و زبیر بن العوام و مقداد اسود
و ابومرثد غنوی مقرر فرمود که از عقب این کاروان بروید و

در روضهٔ خاخ به ایشان خواهید رسید آن زن را بکیرید و
کتابی که دارد از وی بستانید و بیاورید بموجب فرموده کاربند
شدند و در محل موعود بمقصد رسیدند و بمبالغهٔ تمام مکتوب را
بستدند و بمجلس اطهر آوردند و چون بر مضمون ثنایت واقف
شدند معلوم کردند که آن عمل از حاطب بظهور پیوسته پس حضرت
اورا بطلبید و سؤال فرمود که باعث برین کار ناپسندیده چه بود
کفت یا رسول الله حق تعالی واقف الاسرارست که منشأ این کار
و باب نفاق و ارتداد نبوده و بجهت آنکه مرا در مکه نسبتی نیست
وبعضی از اموال وجهات آنجا دارم این معنی را صورت پیدا
کردم تا سلسلهٔ حقی با ایشان مستحکم کردانم و متعلقات
خود را از تضییع برهانم چه سایر مهاجرانرا بواسطهٔ قرابتی که
با قریش دارند خاطر از طرف مهمات خویش جمع است عمر
خطاب در مجلس اعلی حاضر بود کفت ای پیغمبر خدا وای هادی
مهتدی رخصت فرمای تا حاطب را بکشم که از عمل وی بوی نفاق
می آید فرمود متعرض او مشو که وعدهٔ اکرم الاکرمین با حضار
معرکه بدر اینست که هر تقصیر وقصوری که از یشان واقع شود
عفو فرماید و کره از کار فرو بستهٔ آن فوج بکشاید و حاطب
از اهل بدر است پس دست از و بدار که اکرچه بد کرده از جزای
بد رست و کریمهٔ یا ایها الذین آمنوا لا تتخذوا عدوی و عدوکم

نسبتی ص

اَوْلِیاءَ، درین باب نازل شد یعنی فرمان رسید که دوستان
با دشمنان دوستی نکنند و بنیان محبّت معبود به مبین امری که
مخالفت با احوال محبّان داشته باشد نکنند ولنعم ما قیل نظم
با دشمن من چو دوست بسیار نشست، با دوست نشایدم دگر بار نشست
پرهیز از ان عسل که با زهر آمیخت، بگریز از ان مگس که بر مار نشست
ارباب سیر آورده اند که حضرت سید المرسلین علیه افضل صلوات
المصلین بعد از تمام مهمات لشکر ابن ام مکتوم وبروایتی ابو رُهْم
غِفاری را به خلافت مدینه مقرر فرمود و گفت خدا وندا دیدهٔ
مکّیان را از رفتن ما نابینا گردان تا ناگاه بایشان رسیم
و روز چهارشنبه دهم ماه رمضان و بقولی دیگر دوم ماه مذکور
بعد از نماز عصر از شهر بیرون رفت و از منزل صُلْصُل زُبیر را
با دویست مرد طلیعه از پیش بفرستاد و چون بقُدَید رسید
علمها راست کرد و در حین رفتن بعضی از اهالی مکه به لشکر اسلام
پیوستند از انجمله عباس عم رسول با اهل و عیال در منزل سُقْیا
یا در ذوالحلیفه بقصد هجرت بمدینه متوجه گشته بود با آن حضرت
رسید فرمود اهل و متاع را به طَیْبه فرست و خود با ما باز گرد
بموجب فرمان کار بند شد و ابو سفین پسر حارث و عبد الله
بن ابی امیه که اول ابن عم و ثانی ابن عمهٔ پیغمبر بودند در منزل
اَبْوا برسیدند و شرف اسلام دریافتند و از امهات مؤمنین

دران سفر ام سلمه همراه بود و در اوایل حال روزهٔ رمضان
می داشتند و چون بمنزل عُسْفان رسیدند افطار کردند و
تا آخر ماه مفطر بودند و در مَرّ الظَهْران ده هزار یا دوازده
هزار کس در معسکر همایون جمع آمدند پس حکم فرمود تا شب
دران منزل هر مردی آتشی بر افروختند عباس چون شعلات
آن نیران بدید که از فلك اثیر می گذشت ~~میگذشت~~ گفت وای
بر قریش اگر شاه پیغمبران با این لشکر بقهر بمکه رود وایشانرا
امان ندهد بهلاك ابد گرفتار آیند پس بر استر شهبای سید
انبیا سوار شد وبتصور انکه هیزم کشی یا شیر فروشی یا دیگری که
قصد ام القری داشته باشد به بیند وخبر به اهالی انجا فرستد
که اندیشهٔ وافی بنمایند و در خلاص بوسیلهٔ اخلاص بر وجوه خود
بگشایند ومردم مکه بواسطه غدری که ازیشان صادر شده بود
خوف عظیم داشتند بنابران ابو سفین بن حرب باتفاق حکیم بن
حزام جهت استخبار احوال از مکه بیرون آمده بودند وبدیل
ورقا در راه به ایشان ملحق شده دران شب بهمین منزل رسیدند
وآتشها را بدیدند بس متعجب گشته بایکدیگر گفتند عجب آتشهاست
که می نماید به شعلات نیران عرفه می ماند که افروخته شده آیا
چه تواند بود بدیل گفت غالبا آتشهاء خزاعه است ابو سفین
جواب داد که خزاعه را قوت این کار نیست درا ثناء آن گفت و گوی

ذکر ملحق شدن عباس دران طریق به پیغمبر

بعد از انکه از مکه

برسیم

ذکر رسیدن ابو سفین بخبر گرفتن بمر الظهران

ذکر بهم رسیدن عباس و ابو سفین دران نواحی

عبّاس به ایشان رسید و آواز ابوسفین را بشناخت فریاد برآورد
که یا با حنظله پس ابوسفین عبّاس را نیز بدانست و گفت یا ابا الفضل
آنگاه مصاحبان مکّی را معلوم شد که لشکر اسلام در قدم قدوهٔ انام
دران محل نزول نموده اند پس عباس گفت ای ابوسفین وای بر قریش
اگر مهم ایشان سرانجامی بدید نیارد ابوسفین پرسید که وظیفه
جیست عباس فرمود تو اوّل کار خود بساز بیا و ردیف من شو
تا در مَخْلصت کوشم ابوسفین رفیقانرا باآن خبر بمکّه فرستاد و بر
خَلْف استر عباس سوار شد و متوجه منزل گشتند بهر آتشی که
می رسیدند میگفتند عم رسول بر مرکب او سوار به خانهٔ خویش
میرود جون بر آتش عمر بگذشت ابوسفین را بشناخت و شمشیر کشیده

ذکر شناختن عمر خطاب ابو سفین را

ازعقبش بتاخت و گفت الحمد لله که بی امان ترا دیدم پس عبّاس
بتعجیل براند و عمر می دوید و باخود العجَل العجَل میخواند تا چندانکه
مرکبی سنگین رَوْ بر مردی دیر رفتار سبق تواند گرفت عبّاس بر عمر
سابق شد و به خدمت پیغمبر شتافت فاروق متعاقب برسید
و گفت یا رسول الله ابوسفین را بی عهد و قراری یافته ام اذن فرمای
تا کارش بسازم و خواطر همگنان را از غصّهٔ وی بپردازم عباس
بعرض رسانید که من اورا امان داده ام پس میان ایشان معارضه
و مجادله بتطویل کشید آخر الامر عبّاس مبالغه از مرتبهٔ اعتدال
بگذرانید حضرت فرمود ای عمّ من امشب ابوسفین را بخیمهٔ خویش بر

وفردا بیار آنگاه برحسَب فرمان نبوی ایشان بمنازل خود رفتند
روز دیگر علی الصّباح عباس ابوسفین را برداشت و بمجلس نبوّت
پناه آورد حضرت فرمود وای بر تو ای ابوسفین هنوز وقت
نیامد که بدانی و باور داری که معبود بحق و مسجود مطلق یکی است
و من که محمّدم رسول صادقم و بقول حق ناطقم ابوسفین جواب داد
که در وَصولی و حلیمی و کریمی تو هیچ شبهه نیست تا غایت درین
باب قصوری و فتوری داشتم امّا این زمان هیچ ازانها نمانده
عباس گفت ای ابوسفین فرصت غنیمت شمار و پیش آمدن عمر خود را
بسلسلهٔ تابعان در آر تا خلاص یابی پس ابوسفین مسلمان شد

ذکر اسلام ابو سفین

عباس در خدمت پیغمبر معروض داشت که بسر حرْب مردی
جاه دوست است اگر ویرا بمزید التفاتی مخصوص سازی مفتخر
و سرافراز گردد حضرت فرمود هر که بخانهٔ ابوسفین رود آمن
باشد و هر که بمسجد الحرام درآید بر ذروهٔ این مراد نیز برآید و
آنکس که در خانهٔ خود ببندد بهمین مقصد پیوندد آنگاه با عباس
فرمود ای عم من ابوسفین را ببر و در تنگجایی در پای کوه بدار
تا لشکر حق بر وی بگذرند عبّاس بر وفق فرموده کاربند شد و همچنانش
بداشت قبایل جُوق جُوق بر وی میگذشتند و ازحال یک یک سوال
میکرد و عباس بتعریف ایشان مشغول می شد و هر قبیله را بنام باز
میخواند که این غفار است این مُزَیْنه است این جُهَیْنه است

علی هذا و ابو سفین در جواب میکفت مرا با این طوایف و اقوام هیچ
کار نیست چند انکه حضرت رسالت نصرت فتح بر یمین و نصرت
بر یسار با کرو می اندك از مهاجر و انصار تمام مسلح بنوعی که از جشم
ایشان هیچ عضوی دیکر نمی نمود بر سید ند و علمدار خاص حضرت
آن روز زبیر عوام و علم انصار بدست سعد بن عباده بود ابو سفین
متعجب شد و پرسید اینها کیستند عباس جواب داد که سید ابرار
و خواص اصحاب او از مهاجر و انصار ند کفت ای ابو الفضل ملك
برادر زاده تو بس بزرك شده عباس عبارت ویرا تغییر داد
و فرمود این نبوت است که یوما فیوما ابهت و عظمت آن تزاید
می یابد آنکاه ابو سفین پیش از دیکران بمکه درامد و فغان براورد
که محمد لشکری می آورد که هیچ کس از عهدهٔ ایشان بیرون نمی آید
باید که هرکس فکر کار خود بکنید و بدانید که حکم نبوت پناه بدین
نمط شرف نفاذ یافته که هرکه در خانهٔ من در اید یا به مسجد الحرام
ملتجی شود یا در خانهٔ خود ببندد در امان باشد و احسن احوال
آنست ای اهالی مکه که مسلمان شوید تا بسلامت مانید در زمان
زوجهٔ ناشزه اش هند بروی خواریها کرد و بینهما خصومت قوی

ذکر دخول لشکر اسلام متفرقا بمکه

واقع شد و چون لشکر اسلام بذی طوی رسید سید المرسلین
عساکر منصوره را بخش کرد و فرمود زبیر با جمعی از مهاجران
بطریق کدا در اید و سعد بن عباده با کروه خود از ثنیهٔ مدنیین
متوجه شوند سعد چون روان شد کفت امروز روز ملحمه یعنی
جنك بزرك است و جای آن هست که حرمت حرم نکه ندارند
ابو سفین از استماع این سخن بسیار ملول کشت و استغاثه به پیغمبر
برد حضرت آن حکایت را مقبول نداشت و فرمود امروز
روز مرحمه است نه ملحمه و مقرر کرد که علی بن ابی طالب بغرامت
آن سخن علم از سعد باز کیرد و بقیس پسر او دهد و بروایتی خود
نکاه دارد و بقولی دیکر به زبیر تسلیم کند تا اورا دو علم همراه باشد
و حکم شد که خالد بن الولید با فوج خود بطریق لیط از اسفل مکه
در اید و ابو عبیدة بن الجراح را با جمعی که سلاح نداشتند از راه
بطن وادی روانه کرد و همه را جار رسانیدند که هیچکس را نکشند
مکر انکس که بی علاجی نماید و جنک کند و قصد قتل از وظهور یابد
و علی الجزم قرار داد که یازده مرد و شش زن را در حل و حرم هرکجا
ببینند بی محابا بکشند و اسامی و شرح حال آنجماعت عن قریب مبین
خواهد شد ان شاء الله تعالی آنکاه حضرت بنفس نفیس بر ناقهٔ قصوا

ذکر درامدن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بمکه

سوار صدیق بر یمین و اسید بن حضیر بر یسار باحوق خاصه
شریفه از طریق اذاخر توجه فرمود و خیمهٔ از ادیم بجهت
آن سرور در حجون بزدند و دران غزوه محاربهٔ معتدبها واقع
نشد مکر انکه خالد بن الولید با کروه خود به صفوان بن امیه و
عکرمة بن ابی جهل و سهیل بن عمرو و عبد الله بن زمعه و اتباع

ذکر محاربه که دران روز واقع شد

ذکر عدد مقتولان از طرفین

ایشان رسید و میان آن دو قوم جنگ برخاست و خالد و تبع
او بیست و سه نفر از قریش و بروایتی بیست و چهار آ از هذیل بکشتند
و بواسطهٔ این مقدار مقاتله اکثر علما بران رفته اند که مکه بقهر
گرفته شده نه بصلح و این مسئله مختلف فیهااست بین الائمه
و در نسخهٔ مجتبی تنقیح یافته و آز جمع مسلمانان که در تابعین
خالد بودند کرز بن جابر فهری و حُبَیش بن خالد اشعری
در معرکه مقتول گشتند و آروایتی دیگر آنکه آن دو مرد راه
گم کرده و از لشکر دور افتاده بودند مشرکان بایشان رسیدند
و هر دو را بقتل آوردند و آدر بعض روایات چنان بنظر رسیده
که سید ابرار فرقهٔ انصار را تحریك نموده که اوباش و سُقاط
قریش را بکشند پس شمشیر در ایشان نهادند و بی محابا می کشتند
ابو سفین مضطرّ و پریشان حال بدوید و دامن عاطفت محمدی را
بگرفت و گفت یا رسول الله از قریش هیچ متنفس نخواهد ماند ع
رحمی کن ای وَصول که وقت ترحّم است ع پس حضرت عنایت فرمود
و منادی را بفرستاد تا ندا کرد که هر که به خانهٔ ابو سفین رود
در امان باشد و هر که سلاح بیندازد و یا در خانهٔ خود
ببندد خلاص یابد و آباید که روایات امان را مقیّد دانی به غیر
از آن مقدار مرد و زن که محزوم به شده بود فرمان به قتل ایشان
تا هیچ محذور لازم نیاید آالقصه چون انصار خبر سمع کشتن قریش

حاشیه: [3] حبیش بتول اصح بضم حاء مهمله بعد از آن باء موحده مفتوحه آخره شین معجمة وقیل خنیس بخاء معجمة ونون مفتوحة آخره سین مهملة ٥

ذکر تسکین دادن حضرت انصار را

بشنودند ملول شدند و با یکدیگر به طریق خفیه گفتند پیغمبر
وطن مالوف خود را باز دید و آواز و آوازه قبایل و عشایر
خویش شنید مقرر است که جانب ایشان را مرعی خواهد داشت
و نظر مرحمت برین جماعت خواهد گماشت مبادا دل از ما برگیرد
و لوح خاطرش نقش حب الوطن بپذیرد فی الحال جبرئیل رسید
و خبر رسانید که انصار بواسطهٔ حسن التفات تو با حوال مکیان
ملول گشته با یکدیگر حکایات گفته و بغایت برآشفته اند تسکین
خواطر ایشان بجای آر و این بار از دل دوستان بر دار بعد از
استماع خبر مذکور سید جمهور و صدر صدور صلی الله علیه وسلم
در آن خیمه تنها بنشست و یاران مدنی را بی مصاحبت غیر بنزد
خود طلبید و از ایشان پرسید که شما چنین سخنان گفته و دلها را
بد کرده اید تمام معترف شدند که آری چنین بوده فاما منشأ
آن جز محبت و وداد و کمال خلوص اعتقاد چیزی نبوده پس حضرت
صلی الله علیه وسلم در دلداری آن جماعت کوشید و هر یک را از
جامه خانهٔ مکرمت خلعتی شایسته در پوشید و گفت من بشما هجرت
نموده و روز بروز در الفت و دوستی طیبهٔ طیبه افزوده ام
حیات و ممات من حیوة و ممات شماست و اهتمام و التفات من با انصار
خدا و رسول در مرتبهٔ اعلی است بی توقف یاران حاضر بگریستند
و گفتند حضرت جلال احدیت واقف الاسرار و الخفیات است که از

راس ص

که از خوف آنکه مبادا ما را بگذاری ودوستی مُسْقط ومسکن اُنس
واستیناس درکار آری این سخنان از ما سر بر زده سید المرسلین
در جواب ایشان گفت پادشاه لایزال وملک متعال تصدیق
صدق اخلاص واختصاص شما فرماید وعذر این هفوه را قبول
می نماید وفنون تسلیه وضروب تسکین ایشان بتقدیم رسانید وبعد

ذکر درآمدن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بحرم ومسجد الحرام

ازانکه مکه مبارکه فتح شد پیغمبر مختار بر شتر سوار گشته خودی از آهن
بر سر واسامة بن زید را ردیف خویش ساخته وبلال حبشی وعثمن بن
طلحه از حجاب کعبه ملازم از جانب اعلی مکه درآمد وسوره کریمه انا فتحنا
بقرائت آهسته با ترجیع میخواند وبی احرام به حرم تشریف داده شتر
بمسجد الحرام درآورد پس مرکب را بخوابانید وفرود آمد وتیر چوبی
در دست حق پرست گرفته گرد خانه بقصد طواف می گشت وسیصد
وشصت بت پیرامون کعبه منصوب بود در اثناء تطواف جاء الحق
وزهق الباطل میخواند وبه آن تیر چوب اشاره به سوی بتان میفرمود
همه بر خاک مذلت می افتاد ودر روایتی هست که همچنان سوار خانه را

ذکر کشتن ابن خطل

طواف نمود درمیان آن جست وجو یکی آواز براورد که هذا
ابن خَطَلٍ مُتَعَلِّقٌ بِاَسْتارِ الکَعْبَةِ است پسر خطل مصاحب اصناف
عیب وخلل پناه بپرده بیت الحرام برده حکم شد که بکشید اورا و
بی تعلل مقتول گشت وسابقا گذشت که آن روز فرمان مطاع بقتل
یازده مرد وشش زن ذر حل وحرم نافذ شده بود اگر درین محل

ذکر اسامی جمعی که مقرر شد که درآن روز مقتول شوند از رجال ونسا ومآل حال هر یک

نبذه از اوضاع واسامی ایشان مبین گردد بنوعی که علت
باعثه بر قتل آن جماعت معلوم شود یقین که مجلس بحلیه کمال
آرایش یابد اما از زنان قُرَیبه وفَرْتَنا دو کنیزک بودند مغنیه
ومتعلق به ابن خطل مذکور داشتند وپیوسته هجو پیغمبر تغنی
می نمودند قریبه کشته شد وفرتنا بگریخت وبناشناخت خود را
بملازمت حضرت رسانید ومسلمان گشت وتا ایام خلافت عمر
یا عثمن بماند سیوم ساره مولاة بنی عبد المطلب او اولا بمدینه
رفت وایمان آورد واز پیغمبر صله بستد وآخر از حاطب
بن ابی بَلْتَعَه مکتوب بگرفت که بقریش رساند ومتوجه مکه شد
وحضرت فرستاد ونامه را ازو اخذ کردند چنانچه شرح آن از
پیش گذشت پس در مکه به ارتداد درآمد وروز فتح بدست
علی بن ابی طالب مقتول گشت چهارم هِنْد دختر عُتْبه زن ابو سفین
وسید رسل از جهات منکی او بود یکی آنکه بسیار آزار وضرر بحضرت
می رسید دیگر آنکه در روز احد حمزه را مثله کرده وشکمش شکافته
وپاره از جگرش بریده بود در روز فتح بگریخت وآن هنگام که
زنان با حضرت رسالت پناه بیعت میکردند بناشناخت بیامد و
مسلمان شد پنجم اَرْنَب کنیزک ابن خَطَل مذکور بود ودرین روز
اورا بکشتند ششم ام سعد واورا نیز از بدان وددان می شمردند
وهمانجا کشته شد واما مردان اول عکرمة بن ابی جهل واو در

ایذاء پیغمبر بسر بذر و از حدّ اعتدال بدر بود، روز فتح مکّه بگریخت
و بساحل رفت و زوجهٔ او ام حکیم دختر حارث بن هشام بعد از
فتح مسلمان شد و جهت شوهر امان طلبید و از عقب او توجّه نمود
و ویرا بخدمت حضرت آورد تا باسلام درآمد و بخلعت مرحبًا
بالرّاکب المهاجر افتخار یافت و در اسلام کارهای نیکو از وظاهر شد
و در حرب یرموك بدرجهٔ شهادت رسید، دوم صفوان بن
امیّه در ناخلفی خلف بدر خود امیة بن خلف جلف بود دران
روز بگریخت و به جدّه رفت و عمیر بن وهب جمحی طالب امان
وی شد مشروط برانکه دو ماه هیچکس با یذاء متعرّض او نگردد و
با وجود کفر در حنین و طایف ملازمت لشکر اسلام نمود و از
غنایم آن غزوه بهرهٔ وافی یافت بعد ازان مسلمان و کامل الاسلام
گشت، سوم عبدالله بن سعد بن ابي السّرح برادر رضاعی
عثمان اوّلا بمدینه رفت و ایمان آورد و چندگاه به کتابت
وحی منزل اقدام نمود و خیانت وي دران کار شهرت گرفت آخر
بمکه معاودت کرد و مرتد شد و کفر را بر ایمان ترجیح نهاد روز
فتح بگریخت و پناه بعثمن برد و چون تسکین مهمات وقعهٔ فتح روی
نمود عثمن ورا بمجلس پیغمبر آورد و جهت وی امان طلبید و بعد از
توقف تمام امان یافت و عاقبت ایمان آورد و مقبول گشت چهارم
هبّار بن الاسود و او از موذیان پیغمبر بود و زینب دختر رسول

در حین مهاجرت بمدینه از و اذیتی عظیم کشید بعد از فتح ایمان
خود را فاش گردانید و حضرت از گناه وی درگذشت و مقبول
الاسلام شد، پنجم حویرث بن نقید سیّد انام و جمعی از اهل اسلام
مکرّرا از و متاذی گشته بودند، در روز فتح بوسیلهٔ تیغ بي دریغ
علی بن ابي طالب به مقرّ سقر روانه گشت، ششم مقیس بن صبابه
و گناه وی آن بود که مردی را از انصار که به خطا برادر او را کشته
بود بکشت و بمکه رفت و طریق ارتداد پیش گرفت روز فتح بگریخت
و با جمعی از کفار در گوشهٔ بشرب مشغول شد نمیله بن عبدالله
[illegible]
بکشت هفتم عبدالله بن حطـ
لیثی به سر ایشان رفت و او را
الزّبَعرَي همیشه کار او هجو رسول بود در روز فتح باتفاق هبیره
بن ابي وهب شوهر امّ هانی دختر ابوطالب بگریخت و به نجران
رفتند هبیره انجا مشرك بمرد و ابن الزّبعرَي بخدمت حضرت
معاودت نموده عذرخواهی تقصیرات ما تقدّم بتقدیم رسانید
سیّد المرسلین از سر جرم وی درگذشت و اسلامش قبول
فرمود هشتم حارث بن طُلاطِله از جملهٔ موذیان و هجوگویان
پیغمبر بود دران روز بدست علی بن ابوطالب مقتول گشت نهم
کعب بن زهیر قصّهٔ ایذاء و هجو او شهرتی دارد در روز فتح
فرار با خود قرار داد بعد ازان برادرش وسیلهٔ امان و استغفار
او گشت تا ایمان آورد و قصیدهٔ لامیه مشهوره یعنی بانت سعاد
فقلبی الیوم متبول در مدح سید عالم بنظم آورده در مجلس رسول

بخواند و مقبول افتاد و جایزهٔ بستد چنانچه شرح آن بمسامع طالبان
تحقیق رسیده باشد، دهم وحشی قاتل حمزه در ان روز بگریخت
و به طایف رفت و با جمعی از وفود بملازمت حضرت آمد و استماع
وحی میکرد و انتظار وقت میکشید و جون کریمهٔ قُلْ یَا عِبَادِیَ الَّذِینَ
أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ تا آخر آیت نازل شد
اورا هیچ بهانه نماند باسلام درامد و بتدارک ما فات قیام نموده
در روز یمامه مُسَیْلمه کذاب را بکشت و آن عمل را علامت قبول
توبهٔ خود دانست یازدهم عبد الله بن هلال بن خَطَل نامش در
جاهلیت عبد العُزّی بود بمدینه آمد و مسلمان شد و اسم وی بعبد الله
تبدل یافت و باتفاق مردی از انصار اورا بقبیلهٔ فرستادند که زکوة
ایشانرا بستاند و به بیت المال مدینه رساند در اثناء راه با غلامی
رومی که رفیق وی بود کفت کوسفند بکش و طعام مهیا ساز و خود
بخواب رفت جون بیدار شد طعام پخته ندید خیال اورا بران داشت
که بقهر رفت و غلام را بکشت و مرتد کشته بمکه معاودت کرد و قصهٔ
کنیزکان و مداومت ایشان به تحریک وی بر هجو پیغمبر شهرت یافته
بود لاجرم جون حضرت در روز فتح بمسجد الحرام درامد و بدانست
که او با به استار کعبه پناه کرفته فرمود بکشید اورا و بی تعلل مقتول

ذکر قاتل ابن خطل

کشت و در قاتل او اختلاف واقع شده اصح آنست که ابو بَرْزَهٔ
اسلمی ویرا بقتل رسانید القصه بعد از انکه مهم فتح بمقطع رسید سید رسل

مغفر از سر منور بر کرفت و عمامهٔ که زیر خود بر سر بسته بود تا زنک
آهن به بدن مطهرش نرسد و آن دستار سیاهی از مغفر بدست آورده
بر سر انور بکذاشت یا جون خود برداشت عمامهٔ سیاه بجای آن
بر سر بست و بمقام ابرهیم رفت و آنجا دوکانهٔ بکزارد پس عثمن بن

ذکر طلب کردن کلید خانه

طلحه را بفرستاد تا کلید خانه بیاورد برفت و دیر می آمد جون انتظار
از مرتبهٔ اعتدال بکذشت مردی را و میکویند آن مرد سرور مردان
علی بن ابو طالب بود از عقب عثمان مذکور روانه کردانید و بمفتاح
کعبه بمبالغه بسیار از مادر عثمن سُلافه بنت سعد بستد واو
راضی نبود با فرزندان میکفت شاید که از شما بکیرند و باز ندهند
بعد از انکه کلید را بنظر انور پیغمبر آورد و در بکشودند اول پیغمبر بود

ذکر کشودن در خانه و پاک کردن آنجا از صور آلهه باطله

تا باندرون خانه رفتند و هر صورتی که بر دیوارها آنجا نقش کرده
و روغن داده بودند محو کردند و صورتها تراشیده را از انجا بیرون
آوردند از انجمله صورت ابرهیم و اسمعیل بود که تیر قمار در دست
داشتند حضرت جون آنرا بدید فرمود منتقم بی زوال فاعل این
صور را هلاک کرداناد چه مقرر است که این دو پیغمبر مرسل هرکز
قمار نباخته اند انکاه بنفس اقدس باتفاق اسامهٔ پسر زید و بلال
و عثمان بن طلحه بخانهٔ درامد و بفرمود تا تتمهٔ آنچه مانده بود از آثار
صورتهای معبودان باطله از انجا محو کردند و بآب بشستند و بعد
از فراغ از ان مهم عثمن خادم بامر رسول در خانه را ببست و بلال ویرا

[ذکر حلال گشتن حرم مکه ساعتی بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم]

دران باب بمراهی نمود پس ساعتی در اندرون کعبه مکث واقع شد
و بدعا و تکبیر اشتغال فرمود و دو رکعت نماز در خانهٔ معظمه بگزارد
وچون بیرون آمد کلید در دست بر عتبهٔ کیوان مرتبهٔ کعبه بایستاد
و باین تهلیل قیام نمود که لا اله الا الله وحده لا شریك له صدق
و نصر عبده و هزم الاحزاب وحده و خطبهٔ بخواند مشتمل بر اداء
شکر وسپاس ونصایح بی قیاس و دعاوی جاهلیت از عرض
وخون ومال برانداخت و در باب حرمت حرم وتعظیم بیت مکرم
مبالغه فرمود و اظهار کرد که بجهت تکمیل مناصب نبوت وتفضیل
مناقب شریعت من یکساعت ازین روز بقتال در حرم مرخص بودم
وبعد ازین حرمت آن تا روز قیامت موبد خواهد بود درینجا خون
نریزند و درختانش نکنند وخار این زمین را نزنند مگر اذخر
که در مهمات دنیویه و دینیه بآن محتاجند و تنفیر صیدش
ننمایند ولقطهٔ آنجا برندارد مگر کسی که صاحب آن بود و در روایتی
صحیح بنظر رسیده که ساعت تحلیل حرم ممتد بوده از صبح روز فتح
تا وقت نماز عصر و وجه امتداد مذکور می شاید که تفحص و تحقیق احوال
آن هفده مرد و زن بوده باشد که حکم بر قتل ایشان در حل و حرم
فرموده والله اعلم و بعد از اتمام خطبه شریفه از اهالی مکه که حاضر بودند
پرسید که عقیدهٔ شما چیست در شان من و تصور چه دارید

[ذکر عذر خواستن قریش]

که با شما بتقدیم خواهم رسانید گفتند تو ما را برادر کریمی و پسر برادر کریمی

و مقرر است که از کریمان جز کرم ولوازم آن صدور نیابد و درین
عبارت اشارتی داشتند بقصهٔ صدیق و برادران نظر براقتضاء

[یوسف ص]

این دلالت همان دستور که آن پیغمبر محبوب با فرزندان یعقوب
بعمل آورده بود حضرت التزام نمود و فرمود شما را همه آزاد کردم و از
تشنیع و سرزنش درگذشتم و بساط اعتراض و توبیخ در نوشتم بعد ازان
علی ولی از نبی صفی درخواست کرد که سقایت زمزم و خادمی خانه بما که
ذوی القربی و اهل البیتیم ارزانی دارد درین زمان جبرئیل با کریمهٔ ان الله
یامرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها نازل شد پس پیغمبر آخر زمانی

[ذکر سپردن کلید خانه باز به عثمان بن طلحه حاجب]

بموجب فرمان ربانی عثمن بن طلحه را بخواند و کلید باز باو سپرد و فرمود
خالدا مخلدا این منصب حق این خاندانست نستانند مفتاح خانه را از
شما مگر ظالمی معاند و سقایهٔ زمزم را بعباس داد و عثمن کلید را به شیبه
برادر خویش تسلیم نمود و الی الآن مفتاح کعبهٔ معظمه همچنان در دست
بنی شیبه است آنگاه سید عالم صلی الله علیه وسلم از مسجد بیرون فرمود و
بکوه صفا برآمد چندانکه خانه را بدید و به فنون ادعیه مشغول شد و انجا بنشست
و عمر خطاب در ملازمت حضرت بایستاد و یک یک از مردان قریش را
بعرض می رسانید تا بیعت میکردند و بعد از اتمام مبایعهٔ مردان نوبت
بزنان ایشان رسید و در حین بیعت دادن نسا یک گوشه از رداء
مبارك بدست حق پرست خود می گرفت و طرفی دیگر به دست هر یک
از ایشان می داد و بر مضمون کریمهٔ یا ایها النبی اذا جاءك المؤمنات

يبايعنك على ان لا يشركن بالله شيئا ولا يسرقن تا آخر آيت با آن طايفه وصيت مى فرمود و بعد از فراغ ازان مهم بخانهٔ ام هانى دختر ابوطالب تشريف داد وانجا غسل كرد بجهت انكه گرد وغبار بر موى و محاسن آن سرور نشسته بود پس هشت ركعت نماز چاشت مخففا بگزارد اما ركوع وسجود دراز بهاتمام رسانيد آنگاه متوجه منزل شد

ذكر گزاردن آنحضرت نماز چاشت را در خانه ام هانى

منقولست كه در شعب ابوطالب وخيف بنى كنانه معسكر همايون زده بودند وحكمت در اختيار نزول دران موضع انكه دران ناحيه مى بينند وبليات گذشته را ياد مى كنند ونعمت فتح مكه واستيلا بر صناديد قريش در نظر غيرت ايشان اتم واعظم مى نمايد ومحققان فن تاريخ برانند كه فتح در سيزدهم شهر رمضان وبقولى در بيستم ماه مذكور واقع شد وبقيه ماه وشش روز از شوال در مكه توقف فرمود ونمازهاء رباعى بقصر ميگزارد وبحث افطار درين سفر سابقا گذشت وبايد معلوم كنى كه در تعيين روز خروج از مدينه وروز فتح مكه ودر مدت توقف سغمبر آنجا وروز بيرون رفتن ازان موضع اختلافات واقع شده وتحقيق آن وظيفهٔ نسخه مجتبى است والله اعلم وبعد از تحقق فتح اصحاب را اعلام كرد كه هجرتى كه واجب بود از مكه بمدينه برافتاد وحكم جهاد وصدق نيت وخلوص اعتقاد تا قيام قيامت باقى ماند ودر ايام توقف در ام القرى قضايا روى نمود يكى انكه فاطمهٔ مخزوميه از اشراف قريش به دزدى مبتلا گشت وبحسب شرع قطع يد برو

ذكر قضائى كه در ايام توقف در مكه واقع شد

لازم آمد هرچند اهالى مكه حيلت انگيختند وشفيع پيدا كردند بجايى نرسيد ودست وى را بريدند ديگر انكه در بيست وپنجم رمضان خالد بن الوليد را با سى نفر بنخله فرستاد تا بتخانهٔ عزى را خراب كرد وزنى برهنه كاليده موى كه سادنهٔ آنجا بود بكشت وبآن وسيله عبادت عزى ازان ناحيه برافتاد ديگر عمرو بن العاص را با معدودى به قبيلهٔ هذيل روانه ساخت تا بتخانهٔ سواع را براندخت وخادم آنجا مسلمان شد ديگر انكه سعد بن زيد اشهلى را با بيست نفر بجانب مشلل متوجه گردانيد تا بتخانهٔ منات را مستاصل كرد ودر اول شوال خالد وليد را با سيصد وپنجاه مرد از مهاجر وانصار وبنو سليم بنواحى يلملم بقبيلهٔ بنو جذيمه روان كرد تا ايشانرا به اسلام دعوت كند چون بآنجا رسيد قوم مسلح به سر راه او آمدند خالد تصور كرد كه با ناآهنگ معارضه دارند هرچند آن جماعت عذر آوردند وگفتند ميان ما وبعضى از عرب عداوتى قايم مانع بنداشتيم كه ايشان قصد ما كرده اند وتلبس بسلاح بآن جهت واقع شده خالد بعذر ايشان التفات نكرد وهمه را بگرفت و مسلسل ومغلول گردانيد وهريك را بيكى از ياران خود سپرد ودر سحرگاه ندا كرد كه بايد كه هركس اسير خود را بقتل آورد بنو سليم به سخن او عمل كردند اما مهاجر وانصار دران باب تامل كردند واسيرانرا بگذاشتند يكى از ايشان بگريخت وبمدينه رفت وآن خبر بمسامع عليه نبويه رسانيد خاطر عاطر حضرت ازان جهت بسيار ملول شد ودو نوبت فرمود خداوندا تبرا

ذكر فرستادن خالد بن الوليد بخراب كردن عزى

ذكر فرستادن عمرو عاص بخراب كردن سواع

ذكر فرستادن سعد بن زيد بخراب كردن منات

ذكر فرستادن خالد بن الوليد بقبيلهٔ بنو جذيمه

میجویم بکرم تو از انجه خالد بعمل آورده و فی الحال علی بن ابوطالب را بطلبید و بقداری مال به او داد و فرمود برو و به تدارک آن گروه قیام نمای و دیت کشتکان بایشان رسان و اموال تلف شده را عوض ده پس علی مرتضی بروفق فرمان سید انبیا کار بعد از اتمام مهام از ایشان پرسید که از دیت و جهات ضایع شده شما هیچ مانده که بوصول نرسیده کفتند نی همه را رسانیدی علی ولی کفت از انجه حضرت نبی و فی برای شما بمن داده چیزی مانده آنرا نیز رعایةً للاحتیاط هم به شما تسلیم می نمایم تا هیچ قصور نماند آنکاه بخدمت سید عالم باز کشت و دران سال غزوه حنین واقع

ذکر غزوه حنین

وحنین وادی است که مکه تا بآنجا سه شب در میانست از جانب عرفات و سبب وقعه مذکوره آن بود که چون خبر فتح مکه بهوازن رسید پیشوای ایشان مالک بن عوف نضری با مردم قبیله خویش کفت هم قریش بجایی نرسید اکنون ما را فکر خود می باید کرد مبادا لشکر محمد باین صوب توجه نمایند اکر ما قاصد ایشان کردیم اولی و انسب نماید و قارب بن الاسود که مقدم ثقیف بود و قوم او درین اندیشه با هوازن موافقت نمودند و اکثر قبایل آن نواحی بغیر از کعب و کلاب متفق شدند و لشکر انبوه جمع کردند و مواشی و اموال با خود مصاحب ساخته با وطاس آمدند درید بن الصمة با کروه خویش آنجا به سر می برد و حال آنکه درید دران ناحیه به خبرت و بصارت و فطنت و شجاعت و حکمت و فصاحت شهرت تمام داشت و عمرش به صد و بیست یا بصد و شصت سال رسیده بود القصه چون آواز کریه و فغان اطفال هوازن بشنود از مالك تفحص نمود که در آوردن عیال چه ملاحظه کرده جواب داد که اختیار این وضع بجهت آن واقع شده که چون قبیله کعب و کلاب کجا اند

لشکریان در مال و عیال خویش بینند در جنگ بهما امکن ساعی باشند درید آن فکر را معتقد نبود پرسید که

کفتند ایشان نیامده اند کفت کاجکی شما نیز نمی آمدید اکنون که توجه نموده اید وظیفه آنست که اموال و عیال را در محلی محکم مضبوط سازید و خود روانه شوید اکر از دست شما بر آید بسلامت باز بایشان رسید و اکر نوع دیکر روی نماید باری آنها محفوظ مانند مالك در جواب او کفت کبر سن و خرافت بر تو استیلا یافته و غفلت بر عقلت غالب کشته و رایت با آیت اهل تدبیر موافق نمی آید پس درید با ایشان اتفاق نمود مالک در فکر خود یک جهت شد و جاسوسان به اطراف فرستاد تا خبر تحقیق بیارند برفتند و زود باز کشتند بند ایشان لرزان سوال کرد که شما را چه روی نمود کفتند مردان سفید پوش بر اسبان ابلق سوار دیدیم و بهیچ حال خود را باز ندیدیم بترسیدیم و بی اختیار باز کشتیم مالک به شنودن آن قصه هم متقاعد نشد و همچنان بر عزیمت مصر بود ارباب سیر آورده اند که چون خبر اتفاق هوازن و ثقیف بسمع شریف حضرت رسید لشکر اسلام آنچه از مدینه و نواحی بآنجا آمده آماده بودند و از طلقاء مکه جمعی دیکر بایشان ملحق شدند پس عتاب بن اسید را بحکومت مکه تعیین فرمود و از صفوان بن امیه صد زره و مصالح آن از اسلحه بعاریت بستد و با دوازده هزار و بروایتی با شانزده هزار مرد در ششم شوال روانه شدند و چون در نواحی حنین فرود آمدند عبد الله بن ابی حدرد بآن حضرت رسید و بعرض رسانید که بر سر فلان تل رفته بودیم دیدیم که هوازن با جمعی انبوه آراسته مصاحب اموال و مواشی و حواشی بجانب حنین می آمدند پیغمبر متبسم شد و فرمود تمام آنها غنایم مسلمانان خواهد بود و روایتی هست که بر زبان مبارک سید عالم صلی الله علیه وسلم بکذشت که چون عدد لشکر به دوازده هزار رسد بجهت قلت مغلوب نکردند و روایتی دیکر آنکه ابو بکر صدیق

یا دیگری از یاران این حکایت گفته یا اند بشیدع بود القصه هوازن اهل عیال
و اموال در اوطاس بگذاشتند و بر مسلمانان سبق گرفته بوادی حنین در آمدند و لشکر اسلام
در آخر شب خواستند که خود را بآنجا رسانند و چون طریق مدخل مضیق بود و مجموع درآمدن
آن یک محل میسر نمی شد بضرورت متفرق شدند و از طرق مختلفه توجه نمودند و هنوز
تاریک بود که صفوف عساکر محمدیه با الویه و رایات بحنین رسیدند اعلام مهاجران یکی بدست
علی بن ابوطالب بود و دیگری عمر خطاب و دیگری سعد بن ابی وقاص داشت و رایات انصار یکی
به سعد بن عباده و دیگری بحباب بن المنذر رسیده بود و روایتی هست که مرطبی و فوجی رایتی
علی حده داشتند بعد از آنکه بوادی درآمدند از لشکر دشمن تیراندازان محکم که تیر ایشان بر زمین
نمی افتاد بر سر راه کمین کرده استاده بودند و بغتةً جنگ در پیوستند و بسیاری از مسلمانان را
مجروح ساختند و فوج اسلامی بیکبار متفرق شدند چنانکه چهار نفر پیش پیش پیغمبر
نماندند سه مرد از قریش علی بن ابوطالب و عباس در پیش روی حضرت استاده
و ابوسفین بن الحارث بن عبد المطلب لجام مرکب ظفر پیکر آن سرور گرفته و از غیر قریش
عبد الله بن مسعود بر یسار سید ابرار ملازم مانده بود و روایتی هست که معامله
بجائی رسید که هیچ کس پیش خواجهٔ کونین نماند و غالبا این روایت محمول بر غایت
قلت خواهد بود و محققان این فن شریف آورده اند که چون سید رسل صلی الله علیه وسلم
در زمان با ستعداد قیام نمود و گفت اللّٰهمّ بک احول و بک اصول و بک
اجول ای خدای سزای پرستش یاری دوستداری و میدان گذاری و سبکباری
همه به تست و هیچکس و هیچ چیز بغیر از کرم و عنایت تو ملحوظ و معتمد
نیست بس به عباس اشارت کرد که ای عم من بانگی زن بر انصار و بر اصحاب

که در سایهٔ درخت سمره به بیعت الرضوان مشرف شدند تا جمع شوند و عباس صوتی
بغایت رفیع داشت فریاد بر آورد که یا معشر الانصار و یا اصحاب السمرة و یا اصحاب
سورة البقره چنانکه همه یاران بشنودند و غلغلهٔ یا لبیک یا لبیک از اطراف و جوانب
برخاست و یاران جائی از مرکب پیاده می شدند و زره می انداختند و شمشیرها
در دست و سپر بر دوش بملازمت پیغمبر می پیوستند اول نه نفر بهم آمدند آنگاه
دوازده شدند بعد از آن بهشتاد رسیدند اما صد تمام نگشت و سرور دلاوران
عالم صلی الله علیه وسلم در آن روز رکوب استر اختیار فرموده و بر بغلهٔ بیضا که
فروهٔ جذامی فرستاده سوار گشته بود تا شجاعتش بر همگنان ظاهر شود و بدانند
که فکر فرار با خود قرار نداده و با وجود قلت رفقا و آنکه تمام لشکر دشمن توجه
بجانب آنحضرت داشتند بهیچ حال روی نگردانید بلکه مرکب را زجر میکرد
و پیش میراند و عباس و ابوسفین برادر زادهٔ او لگام مرکبش نگاه میداشتند
تا بمیان دشمن نرود در چنان حالتی تعریف خود می فرمود و میگفت انا النبی
لا کذب انا ابن عبد المطلب تا اعادی بدانند که پروای ایشان ندارد یعنی نظم
مایم مست و سر گران فارغ ز کار دشمنان عالم اگر بر هم فتد عشق ترا بادا بقا
و خود را به بنوت عبد المطلب می ستود تا از شنودن آن دلها دوستان و دشمنان
قوت و ضعف پیدا کند و بحقیقت بشناسند که اوست آن فرزندی که در
مبادی حال اخیار و احبار با جدش بجد تمام شرح کمال مآل او میگفتند
که از امثال این جماعت ضرری بوجود با جودش نخواهد رسید و بعد از آنکه
آن معدود از یاران در خدمتش جمع آمدند و آتش حرب بالا گرفت نهیب برا ستردی

ذکر مرکب پیغمبر صلی الله علیه وسلم در آن جنگ

و لولا علو دولت و سمو منزلت و دوام شریعتش بالماس بیانش می سفتند و بی شبهه بدانند صح

ذکر فتح حنین

تا سینه بر زمین بچسبانید و در روایتی آنست که از مرکب پیاده کشت و مشتی خاك بر داشت و بر جانب دشمنان ریخت آنگاه سوار شد و از علی بن ابو طالب یک مشت ریک بستد و به طرف اعدا پاشاند وکفت شاهت الوجوه در ساعت باد در صبا آن خاك و ریک را بر چشمها و دهانها تمام اعادی قسمت کرد و چنان آوازی بر آمد که کویا آهنی بر طشتی زدند و جنود غیبیه به شکل مورچه و ملئکه سماویه با علامتها معینه فرو ریختند و زلزله در بواطن کفار بدید آمد و سکینه و آرام بر مؤمنان نازل کشت و دمار از روزکار اشرار بر آوردند و سر کریمهٔ وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی ظهور یافت و بسیاری از هوازن بقتل آمدند چنانکه به ثبوت پیوسته که ابو طلحه انصاری به تنها دران معرکه بیست دشمن بکشت و حکم نبوت پناه بران نمط جاری شده بود که رخت و بخت هر مقتولی از آن قاتل او باشد و باین واسطه بیست سلب با بو طلحه رسید و از غرایب اخبار آنکه شیبة بن عثمان از بنی عبد الدار دران غزوه بدشمنی و نفاق همراه لشکر اسلام بود بطمع آنکه هوازن بر مسلمانان غالب شوند دران زمان که پیغمبر با چهار نفر بماند شیبه خواست که دست بردی نماید و در برابر آنکه پدر و برادرش در احد بقتل آورده بودند حضرت را هلاک کرداند از طرف راست رسول در آمد دید که عباس زرهی سفید پوشیده و با حزم تمام استاده از ان جانب مایوس باز کردید و به یسار پیغمبر آمد ابو سفین بن حارث بران شق ملازم یافت انجا هم نومید شد از خلف خواست که خود را برساند شمشیر کشید بتصور آنکه کاری تواند کرد ناکاه شعلهٔ آتش میان او و پیغمبر نموده شد چنانکه بنزدیکی آن سرور نتوانست رسید دست بر چشم مالید و به قهقری باز کشت سید عالم بقفا خود نکاه کرده شیبه را بدید فرمود که پیش آی چون او بحضرت عالی نزدیکتر رفت حضرت بر زبان مبارک این دعا بکذرانید که اللهم اذهب عنه الشیطان خداوندا وسوسهٔ شیطان را از خاطر او

پس مضمون امر عالی قیام نمود م

ذکر فرستادن لشکر با وطاس

دور ساز شیبه میکوید دیده باز کردم و روی انور رسول مبارک نظر بدیدم و از چشم و کوش خودش دوستر داشتم آنگاه فرمود ای شیبه برو و با دشمنان جنک کن و چون هزیمت بر هوازن افتاد بازماندکان ایشان متفرق کشتند طایفه بجانب نخله پناه بردند و مالک بن عوف با کروهی بحصار طایف تحصن نمودند و جمعی بوادی اوطاس رفتند و به مال و عیال ملحق شدند سید المرسلین علیه افضل صلوات المصلین ابو عامر اشعری را امیر فوجی از لشکر کردانید و ابو موسی اشعری که برادرزادهٔ او بود ملازم وی ساخت و به اوطاس فرستاد و میکویند زبیر بن العوام نیز با ایشان بود چون بآنجا رسیدند درید بن الصمة با ششصد نفر بر سر تلی کرد آمده بودند و با هم متفق کشته بتصور آنکه مکر محفوظ مانند پس جنک عظیم واقع شد چنانک سیصد کس ناکس از ایشان بقتل آمدند و ربیعة بن رفیع از اتباع زبیر سر درید را از بدن جدا کرد و منقولست که دران روز ده نفر در معرض ابو عامر که امیر سریه بود در آمدند نه مرد از ایشان بکشت و شمشیر را بر حریف عاشر کرد و کفت خدایا کواه باش بر و آن شخص بنالید که خدایا کواه مشو بر من ابو عامر کمان برد که او مسلمان شده دست از وی کشیده داشت و فی الواقع آن غدار مکری انکیخته بود پس کمین کرد و شمشیر خود را به ابو عامر انداخت بر زانوی او خورد و به آن زخم کشته کشت و در روایت صحیح آنست که قاتل ابو عامر مردی از قبیلهٔ جشم بود که تیری بر زانوی او زد ابو موسی اشعری از عقب وی برفت و او را به قتل آورد آنگاه به بالین عم آمد و خبر رسانید که ضارب ترا کشتم ابو عامر کفت این تیر از زانوی من بیرون آر ابو موسی آنرا بکشید و خونابه از ان روان شد و التماس کرد از ابو موسی که سلام من بحضرت برسان و درخواست کن که مرا بدعاء مغفرت یاد فرماید و جای خود را یعنی امارت آن لشکر به ابو موسی تفویض نمود آنگاه به غرفات علیین منتقل شد مرویست که فتح بدست ابو موسی

حواله م

بعد از آن م

متحقق گشت و مال بسیار و غنایم بی شمار بمسلمانان رسید چهار هزار وقیهٔ نقره و
شش هزار برده و بیست و چهار هزار شتر و چهل هزار گوسفند ابو موسی بخدمت حضرت
رفت و پیغام ابو عامر بعرض رسانید و دعاء آمرزش بطلبید فرمود خداوندا بندهٔ خود را
ابو عامر بیامرز و منزل او را بالاتر از منازل بسیاری از بندگان خویش مقرر ساز
ابو موسی زبان طلب بگشود و گفت یا رسول الله اگر مرا هم ازین جرعه نصیبی بخشی دور
نباشد آری نظم تو شاه کریمی و من افتاده بدر ردم :: امید که از لطف تو محروم نگردم
فرمود الهی گناهان عبد الله بن قیس یعنی ابو موسی را بیامرز و منزلی رفیع بوی ارزانی دار
آنگاه بفرمود تا غنایم اوطاس را در جعرانه که منزلیست قریب مکه جمع کردند و

ذکر توجه بمحاصرهٔ طایف

آنجا مضبوط داشتند و خود با لشکر بعزم محاصرهٔ قلعهٔ طایف روانه شد منقولست
که آنجا شهری بود بزرگ و باغستان خرما و انگور بسیار و حصاری محکم داشت
از جانب شرقی مکه و از آن موضع تا ام القری دو مرحله یا سه مرحله راه است
و آورده اند که بستانی که در نواحی صنعاء یمن اصحاب صریم انشا کرده بودند
جبرئیل بامر رب جلیل آنرا از بیخ برکند و بمکه برد و گرد خانه بگردانید و بزمین وج
که طایف است رسانید و آنجا بماند و چون سید انبیا و رسل متوجه آن ناحیه
گشت در راه بمنزل خاص مالك بن عوف رسید و بفرمود تا آنجا را بکوفتند و سابقا

ذکر ایام محاصرهٔ مذکور

گذشت که مالك بقلعهٔ طایف رفته بود پس لشکر اسلام پانزده و بروایتی هشت
روز بمحاصرهٔ ایشان قیام نمودند و به تعلیم سلمان فارسی آنجا منجنیق را ترتیب کردند
و اول منجنیقی که درین ملت افراشتند آن بود و به جهت استحکام قلعه و آنکه
ذخیرهٔ وافی داشتند گرفتن آن متعذر می نمود و تیر اهل حصار بمسلمانان می رسید

و تیر لشکر اسلام در ایشان کارگر نمی شد شبی از شبها پیغمبر فرمود فردا ازین
مرحله رحلت خواهیم کرد یاران گفتند فتح ناکرده ارتحال نمودن چه لطف داشته
باشد فرمود پس جنگ کنید بعد از آن حکایت چند روز دیگر محاربهٔ عظیم بتقدیم
رسانیدند و بسیاری از یاران جراحت یافتند پس حضرت با نوفل بن مسعود
دیلی در باب کوچ کردن و توقف نمودن مشاورت فرمود او جواب داد که
این جماعت بر منوال روباهی چند اند در سوراخی گریخته اگر ثبات قدم
می ورزی ایشانرا میگیری و اگر میگذاری و میروی ضرری از انها نخواهد
رسید اتفاقا شبی دیگر فرمود فردا ان شاء الله تعالی کوچ است اصحاب شادمان
شدند و منت داشتند حضرت متبسم گشت و از اختلاف امزجهٔ خلق

ذکر قضایا که در ایام محاصرهٔ طایف واقع شده

متعجب ماند و در ایام محاصرهٔ مذکوره قضایا واقع شد یکی آنکه جار رسانیده
بودند که هرکس ازین حصار فرود آید در امان باشد بیست و سه نفر ازانجا
نزول کردند از انجمله نفیع بن الحارث بود و بجهت آنکه به بکره بزمین آمد به
ابو بکره مکنی گشت و مسلمان شد دیگر آنکه دوازده نفر از صحابهٔ کرام
دران مقام خلعت شهادت پوشیدند از انجمله عبد الله بن ابو امیه برادر ام سلمه
بود تیری بر او خورد و کشته شد دیگر آنکه حضرت به نفس مبارک دران ایام
جنگ میفرمود و چون هلال ذی قعده در افق طایف مرئی شد از آن موضع

ذکر قسمت غنایم حنین

عزم مراجعت کردند و در پنجم ماه به جعرانه رسیدند و غنایم حنین را بر مهاجران
و طلقاء مکه و مولفهٔ قلوب قسمت فرمود و این قوم دران یوم دو قسم بودند
جمعی آنکه در روز فتح بمسلمانی در آمده اما اسلام ایشان ضعف داشت

مثل ابوسفین وبسرا ومعویه وعیینة بن حصن وسهیل بن عمرو واقران ایشان
وغرض آن بود که حلاوت مسلمانی در بواطن آنجماعت استحکام پذیرد دوم
آنکه گرفتار بودند اما از غنیمت ایشانرا نصیب تام دادند تا بطمع زیادتی
به ایمان درایند یا برای حق گزاری در تکثیر دشمنان نیفزایند مثل صفوان
بن امیه واکفاء او هر یک را صد شتر بداد وآن معنی سبب اسلام صفوان
شد وانصار را از آن اموال وانعام هیچ انعام نکرد اکثر ایشان ملول شدند
وگفتند عجب حالی است از شمشیرهاء ما خون جماعت دشمنان می چکد یعنی آنها
را ما میکشیم واین زحمتها متنوعه میکشیم واز سهام غنیمت محرومیم پس سعد
بن عباده بمجلس حضرت رفت وحکایات انصار بعرض رسانید بفرمود تا
خیمهٔ که از ادیم بود بزدند وانصار را بی رفاقت غیر آنجا جمع کردند آنگاه
به آن مجمع درامد وفرمود این چه کلمات است که از جانب شما بمن رسید دانایان
مجلس بعرض رسانیدند که ارباب فهم وعقل وادراک از ما چیزی نگفته اند
که ملایم خدمتکاری ومتابعت نباشد اما سخنی که بسمع شریف رسیده
از نوجوانان وبی عقلان صادر شده پس سیّد عالم صلی الله علیه وسلم
سر حقّهٔ نصیحت بگشود وهمه را طریق رحمت ومعدلت بنمود وگفت
ای گروه انصار وای یاران بر دبار نمی دانید که شما در چه احوال بودید
وبا چه طایفه می گفتید ومی شنودید ضلالت شما پیدا وتفرقهٔ اوضاعتان
هویدا بود وفقر وفاقه بکمال ونکارت وپریشانی در نهایت حال داشتند
بیمامن صحبت عالی من ضلالت شما بهدایت وتفرقه بجمعیت ودرویشی

وپریشانی به الفت بی منتها تبدل یافت هر جمله از این جمل که پیغمبر بر ایشان
می شمرد جواب می دادند که منّت خدا ورسول بر ما بسیار است آخر سخن بآنجا
رسید که شما راضی نیستید که مردم با شتر وگوسفند بخانها روند وشما با پیغمبر
بمنازل خویش مراجعت نمائید اگر فضیلت هجرت ملحوظ نبودی من خود را یکی از
انصار شمردمی مردمان جامها بیرونی اند وانصار جامها اندرونی که با بدن
اتصال دارد بدرستی که زود باشد که شما بعد از من به بلیتهاء عظمی گرفتار شوید
باید که شکیبائی پیش گیرید تا در لب حوض کوثر بسلامت بمن رسید آنگاه فرمود
این جماعت قریش را مجدداً مصایب کبری واقع شده وبه نو در اسلام در آمده اند
وشما یاران قدیمید خواستم که اسلام ومسلمانی را در دلهاء ایشان شیرین
کردانم وبر شما اعتماد کلّی دارم زیرا که نظر این جماعت بر دنیی است ونظر
شما بر عقبی وامثال این معارف لطف آمیز بآن طایفهٔ سامیه در میان
آوردند چند انکه تسلّین یافتند

ذکر بعضی از وقایع که در منزل جعرانه واقع شد

وبدانکه در منزل جعرانه کلّیات وجزئیات
بمیان آمده یکی آنکه چون غنایم مذکوره منقسم شد جمعی از اشراف هوازن که

ذکر آمدن وفد هوازن بجهت برده واموال خویش ومسلمان شدن ایشان

از ده پیش وبه بیست نرسیده بودند بیامدند ومسلمان شدند واز حضرت
اموال وسبایا خویش طلب کردند وآن ابیات مشهوره بخواندند که اوّل
آنها اینست که

نظم

اُمْنُنْ عَلَیْنَا رَسُولَ اللهِ فِی کَرَمٍ
فَاِنَّکَ المَرْءُ نَرْجُوهُ وَنَنْتَظِرُ

پیغمبر فرمود مدتی انتظار شما کشیدم ودر تقسیم
انفال تاخیر نمودم تا مگر حاضر شوید وهمی که داشته باشید بر وفق
مرام سرانجام یابد والحالة هذه قسمت واقع شده ودوستترین حکایات نزد من

آنست که موافق صدق ومطابق صواب باشد اکنون شما مخیّرید مال میخواهید
یا بردها کفتند ای فرستادهٔ خدا حسب بر مال مقدّم است واین بردها
مادران وخواهران وعمّات وخالات ما اند ایشانرا در تصرّف اجانب کذاشتن
وفکر شتر وکوسفند کردن از طریق مردی ومردمی بغایت دور است حضرت
فرمود هرچه به بنی هاشم یا بنی عبد المطّلب متعلق است من بر شما مسلّم داشتم و
تمام واکذاشتم وفردا با سایر اصحاب سخن کنم وایشانرا راضی سازم روز دیکر
بعد از نماز پیشین جماعت هوازن در استادند وخطبها بخواندند مشتمل
بر ترغیب در خیرات ومبرّات ورد سبایا بعد از ایشان سیّد عالم بشفاعت
برخاست وکفت این قوم برادران شما اند تایب ومسلمان آمده ومن
ایشانرا مخیّر ساخته ام در اختیار مال وسبی وایشان بردهارا میخواهند
وآنچه به بنی هاشم تعلّق داردازان درکذشتند ونصیب شما ماندهٔ اکر
می بخشید منّت قبول است واکر بقرض میدهید تا من بعد از مرجاغنیمتی
برسد بعوض هر شخصی شش شتر بشما دهم آن هم در حساب خواهد بود جمعی از
اصحاب کفتند ما به این معنی راضی شویم حضرت فرمود من راضی از غیر راضی
نمیدانم بروید وبا پیشوایان مشورت کنید تا ایشان بیایند وسخن بمقطع رسانند
پس برفتند ومهم را بهم رسانیده بازآمدند وخبر رضا کلّی بیاوردند ظاهر روایت
صحیح این بود که بقلم آمد واختلافی که درین قصّه وارد شده در نسخهٔ مجتبی
مبیّن کشته امری دیکر آنکه دران منزل سیّد عالم صلی الله علیه وسلم از احوال مالک
بن عوف می پرسید کفتند پناه بطایف برده فرمود اکر بیاید اهل ومال

ذکر
پرسیدن پیغمبر صلی الله علیه وسلم مالک بن عوف را وآمدن او

بوی مسلّم دارم وصد شتر دیکر سرباری باو بخشم آن خبر به مالک رسید و
در شب بخدمت حضرت آمد ومسلمان شد وآنچه وعده فرموده بود باو داد وحکومت
قبیله وهر طایفهٔ که دران نواحی به اسلام درآیند باو ارزانی داشت دیکر
آنکه چون قسمت غنایم بتفصیل رسید در ذی قعده از جعرّانه احرام بعمره بست
ومحرم درآمد ومناسک آن به اتمام رسانید ومعاذ بن جبل را در حکومت مکّه
شریک عتّاب بن اسید کردانید تا اهالی امّ القری را تعلیم قرآن وفقه و
حلال وحرام به تقدیم رساند وخود با عساکر منصوره در اواخر ذی قعده بمدینه
سکینه بازکشت ومدّت غیبت پیغمبر دران سفر قریب به هشتاد روز بود
ودرین مدّت قصر نمازها رباعیه می فرمود ودر ذی حجّهٔ آن سال ابرهیم پسر
پیغمبر از ماریهٔ قبطیّه متولّد شد وقابلهٔ او سلمی بود مولاة سیّد المرسلین وبعد از
تولّد آن مولود مودود شوهر خود را ابو رافع به خدمت حضرت فرستاد
تا بشارت برسانید وغلامی بمژدکانی باو بخشید وجبرئیل به تهنیت آمد
وکفت السّلام علیك یا ابا ابرهیم ودر روز هفتم سر فرزند را بتراشید و
برابر آن نقره بصدقه داد وعقیقهٔ ترتیب نمود وزنان انصار بجهت شیر
دادن او بر یکدیکر سبق میکرفتند آخر الامر برام برده دختر منذر بن زید
زوجهٔ برآء بن اوس قرار یافت وسیّد انبیا صلی الله علیه وسلم کاه کاه میان
روز به خانهٔ او میرفت وقیلوله می فرمود ودران سال زینب که بقول اشهر
اسن دختران پیغمبر بود ازین عالم نقل کرد وسبب آنکه ولادت وی در سال سیام
از عام فیل بوده واورا به زنی با بو العاص بن الربیع بن عبد شمس داده و قصّهٔ

ذکر
احرام بستن بعمره از جعرّانه

ذکر
ولادت ابرهیم

ذکر
وفات زینب دختر پیغمبر صلی الله علیه وسلم

فدیهٔ شوهر او و ذکر اسلامش در مجالس سابقه گذشت و ابتداء مرض زینب
آن بود که در حین هجرت بمدینه هبار بن الاسود باو رسید و چوبی بر شکمش
زد و حملی که داشت ساقط شد و دران علت بماند تا در سال هشتم
از سنین هجریه بعالم آخرت انتقال یافت و بفرمودهٔ حضرت ام عطیه
که غاسلهٔ زنان مدینه بود به اتفاق اسماء دختر عمیس و صفیهٔ عمهٔ رسول
ولیلی ثقفیه و ام سلمه بغسل او مشغول شدند و بموجب تعلیم سید رسل
مکرر را به عدد وتر اورا بآب سدر و آخر باب کافور بشستند و موی ویرا
سه شاخ بتافتند و درازا رسید ابرار اولا مکفن شد بعد ازان به جامهای
دیگر تکفین ویرا تمام ساختند و نماز جنازه بروی بگزاردند و حضرت به نفس
مطهر بقبر سوزش در آمد و اورا پسری بود علی نام و ببلوغ نرسید و دختری
داشت مسماة به امامه و سید انبیا از غایت محبتی که با وی داشت روزی
اورا بر دوش و افی هوش نشانده امامت قوم میکرد و این دختر بعد
از مادر زندگانی یافت تا علی بن ابوطالب بعد از وفات فاطمهٔ زهرا
بر وفق وصیت وی عقد نکاحش در اورد و ازو نسل نماند والله اعلم

ذکر گران شدن اطعمه و بحث تسعیر

و دران سال اطعمه گران شد صحابه از پیغمبر درخواست کردند که اجناس
را بجهت ما مسعر سازد جواب داد که تسعیر و قبض و بسط تعلق بحضرت حق
دارد و امید میدارم که فردا قیامت دران عرصهٔ حشر و ندامت ضامن
مظلمهٔ هیچ آفریده نباشم نه بجهت خون و نه از برای مال

ذکر وقایع سال نهم از هجرت

و چون هلال محرم
سنه تسع از هجرت نموده شد عیینة بن حصن فزاری را با پنجاه سوار

ذکر ارسال عیینة بن حصن فزاری بقصد بنی تمیم

که نه از مهاجر و انصار بودند بقصد بنو تمیم روانه ساخت شب میرفتند
و روز پنهان می شدند تا فجأةً بریشان هجوم کردند و یازده مرد و یازده
زن و سی کودک را برده ساختند و بمدینه آوردند حضرت فرمودند
آنها را درخانهٔ رملهٔ دختر حارث محبوس داشتند متعاقب رؤسا
تمیمیه عطارد بن حاجب و زبرقان بن البدر و اقرع بن حابس باميد
تخلیص آن فوج برسیدند و در مسجد رسول بنشستند و فغان براوردند
که یا محمد بیرون آی و کریمهٔ إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِن وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ به بی عقلی آن طایفه سجل بست و بعد از انکه سید
عالم بمسجد خرامید و نماز پیشین بگزارد ایشانرا بطلبید عطارد در
نظر حضرت دبیری کرد و خطبهٔ بخواند و باشارت علیهٔ نبویه ثابت
بن قیس در جواب او خطبهٔ بلیغ ادا کرد پس زبرقان بن البدر به
انشاد قصیدهٔ مشغول شد فی الحال حسان بن ثابت در ازاء شعری
بخواند پس بانصاف در آمدند و گفتند خطیب محمد ابلغ از خطیب ما
و شاعر او افصح از شاعر ماست و بغیر از ایمان آوردن چارهٔ ندیدند
و چون به شرف اسلام مشرف گشتند حضرت اسیرانرا با جایزها فراخور
به ایشان انعام فرمود و بمنازل خویش بازگردانید

ذکر ارسال عمال صدقات

و دران سال سید انبیا
و اشرف بنی ستوده اوصاف عمال صدقات را به قبایل اطراف
و احیاء اکناف نامزد فرمود و هریک را به جانبی تعین کرد مثل انکه
کعب بن مالک به قبیلهٔ اسلم و غفار و عباد بن بشر بمزینه و رافع بن مکیث

به جهینه وضحّاك بن سفین به بنی کلاب وبشر بن سفین به بنی کعب وعبد الله
بن اللتبیّه به ذبیان و ولید بن عقبة بن ابی مُعَیط به بنی المصطلق فرستاد
بموجب فرموده کار بند شد و هرکس بصوبی که معیّن شده بود روانه کشته
ومهمات بر وفق مراد بساختند مکر ولید بن عقبه که میان او وجماعت
بنی المصطلق عداوتی قدیم بود ومع ذلك جون معلوم کردند که حضرت
آن منصب را باو ارزانی داشته طبل وعلم همراه کرده برسم استقبال
بیرون آمدند ولید بتصور آنکه ایشان بنا بر دشمنی سابق بجنک او می آیند
بکریخت وبمدینه آمد وافسادی عظیم وفسادی بغایت سقیم اختراع کرده
بعرض پیغمبر رسانید وبنی المصطلق جون بران محمول موضوع واقف شدند
باضطراب تمام بمدینه آمدند وشرح واقعه را در مجلس سامی اشرف
الانامی معروض داشتند حضرت خالد بن الولید را بجهت تحقیق احوال
ایشان بفرستاد وخُفیةً باو فرمود بطریقی که از ایشان پنهان باشد
اوضاع این قوم را تفتیش نمای اکر بر جادهٔ صدق باشند فهو المراد
واکر غیر آن معلوم کنی دمار از خان ومان این قبیله بر آر ومرحبا بادا باد
خالد برفت وکما هی حقیقت آن طایفه را بلطایف مرجه تمامتر بدانست (حقیقت م)
وصدقات ایشانرا اخذ کرده بعتبهٔ منیعهٔ نبویّه بازکشت وکریمهٔ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا تا آخر آیت در
شان ولید وکار وبار او نازل شد ودر آن سال سیّد کاینات علیه
افاضل الصلوات وکوامل التحیّات از جمیع مخدرات حجرات عفت وطهارت

ذکر مهاجرت نمودن پیغمبر از مطهرات حجرات شرف

مهاجرت نمود وسوکند یاد کرد که یکماه به خانهٔ ایشان در نیاید بنابران در غرفهٔ
مسجد ماوی کرفت ودر علت باعثهٔ آن واقعه اختلافست که چه بوده

ذکر سبب قصهٔ ایلا

قولی آنست که جون ابرهیم از ماریهٔ قبطیه متولد شد مطهّرات رسول رشک بردند
وسخنان میکفتند که حضرت ازان آزرده می شد تا کار بجایی رسید که یکماه
از ایشان دوری جست قولی دیکر آنکه روزی آنحضرت ماریه را در غیبت حفصه
بمنزل او برد وخلوت صحیحه واقع شد حفصه بران وقوف یافت پیغمبر بجهت
تسکین خاطر او ماریه را بر خود حرام کردانید وباوی مقرر ساخت که هیچکس را
بران حال واقف نسازد قبول نمود ومخالفت کرد وبه عایشه واقران او
بشارت رسانید که از ننک ماریه خلاص شدیم سیّد انبیا جون بران
اظهار مطلع شد بقهر رفت وبایلا قیام فرمود قولی دیکر آنکه در خانهٔ یکی
از زوجات کوسفندی ذبح کردند ونصیب حجرات بفرستادند زینب
حصّهٔ خود را باز کردانید جیزی بران زیاده ساختند ونکرفت ومکرر را
آن معنی صورت پیدا کرد حضرت برنجید واز تمام ایشان یکماه کوشه کرفت
قولی دیکر آنکه سیّد المرسلین روزی در خانهٔ حفصهٔ دختر عمر یا در منزل
زینب دختر جحش بجهت آشامیدن شربت عسل زیاده بر معهود توقّف
فرمود باقی زنان منازل عفّت وطهارت مکری انکیختند وبا پیغمبر کفتند
از تو بوی مغافیر می آید وغرض ایشان آن بود که آنجهت شرب عسل
دانند ودیکر ازان نیاشامد نوبتی دیکر آن ضعیفه شریفه کفت ازان
عسل جیزی مانده شربتی دیکر بیاورم جواب داد که نمی خواهم زیرا که زنبور

این عسل در مغافیر جریده و رایحهٔ خبیثه را بجهة زادهٔ جریده بس عزیزهٔ
راضیهٔ مرضیه بدانست که آن قضیّه کاذبه ساخته و پرداختهٔ سایر
زنان است لاجرم حکایت شکایت به اکرم الاکرمین عرض کرد جبرئیل
امین بامر ربّ العالمین کیفیت آن حال وقال با سیّد المرسلین در میان
نهاد حضرت خشمناک گشت و قصّهٔ ایلا را بران مترتّب ساخت قولی دیگر
آنکه زوجات رسول ازان سرور نفقه و کسوه طلب داشتند و چیزی
میطلبیدند که در تصرّف ملازمان جناب نبوّت شعار نبود خاطر
عاطرش ازان جهت متغیّر شد و از صحبت ایشان متنفّر گشت و سوگند
یاد کرد که یکماه ازان جماعت عزلت گیرد و نزول آیت تخییر و سیاق آن
کریمه مقوّی این قول است و اگر گویند تمام اسباب مذکوره وجهات مسطوره
درین باب تداخل نموده و بعضی از بعضی در دخل اتم و اعظم بوده بمکارم
اخلاق نبویه اولی و انسب نماید چه کرم و حلم حضرت رسالت پناه کی اقتضاء
آن کند که در ازاء یک جریمه تادیب چنان بتقدیم رساند والله اعلم علی
اختلاف الاقاویل مدّت یکماه در غرفهٔ مسجد بسر می برد و در اوایل
حال ارجوفه در میان مردم افتاده بود که تمام زنانرا طلاق داده
و خواطر اعزّهٔ اصحاب ازان جهت ملال فراوان یافت چندانکه
کیفیت آن بتحقیق بدانستند و بسط این گفت و شنید در نسخهٔ مجتبی مبین
شده القصّه تطولها والغصّه بشمولها آن ماه به بیست و نه روز با تمام
رسید شب سی ام که هلال ماه آینده از شق افق بنمود حضرت بمنزل عایشه

فرمود دین داری صدّیقه اول او را بتفحّص آن مشغول داشت که قسم
به یکماه منعقد شده و من شمرده ام و حال آنکه بیست و نه روز پیش نگذشته
و پیغمبر حلّ مشکل وی را بآن طریق فرمود که سنّت الله بران دستور جریان یافته
که ماه گاهی سی و گاهی بیست و نه می باشد و چون در اواخر ایام ایلا کریمهٔ
تخییریه نازل شده بود سیّد المرسلین با عایشه فرمود حکایتی با تو میگویم باید که
بی مشاورت مادر و پدر در جواب آن تعجیل ننمایی بعد ازان گفت حاصل قصّه
آنکه شما را مخیّر ساخته اند اگر دنیا و زخارف آن میجویید سبیل جدایی مسلوک
دارید و اخذ متعه و کابین بر خود لازم شمارید و اگر رضا خدا و رسول را
طالبید و صحبت مرا راغبید با فقر و فاقهٔ من بسازید و بطلب زیب
و زینت دنیویه مپردازید عایشه چون آن سخن بشنید گفت مصراع
در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست ؛ درین مسئله مشوره کردن با ابوین چه
مدخل دارد من عنایت خدا و حمایت رسول میخواهم و در کشیدن کوه کوه بلا
از محبت ایشان کاهی نمی کاهم و فیه ما قیل نظم
ای گوئی با محبّان کار او جور است و ناز ؛ پیش تو جور است و نزد من عنایت میکند
و بصحت رسیده که سایر مطهّرات بدستور عایشهٔ صدّیقه جواب دادند
و از جادهٔ متابعت وی گامی بیرون ننهادند والله المرشد ، و دران سال

ذکر رجم غامدیه

رجم غامدیه واقع شد چنانکه بثبوت پیوسته که قریب به سه سال پیش ازین
تاریخ ضعیفه حامله آمده بود و بنابکاری خویش معترف گشته و التماس
اجراء حدّ شرع نموده حضرت بعد از تحقیق و تفحّص قصّه وی را موقوف بوضع حمل

واتمام مدت رضاع کذاشته درین ولا که آن سال وماه کذشته بود آمد وتحمل
تأدیب دنیا بر کشیدن تعذیب آخرت تقدیم کرد وچون محصنه بود حکم شد بانکه طفل
اورا بمردی سپردند ودر بیرون مدینه کوی فرو بردند وضعیفه را بجامهٔ محکم
بسته دران کو نشاندند وسنکسارش کردند دران اثنا مقداری از خون
او به رخسار خالد ولید رسید ویرا دشنام داد سید عالم فرمود ای خالد آهسته
باش که این مسکینه توبه کرده که اکر طمغاجی توبهٔ چنین بجای آرد ویرا بخشند

ذکر واقعه لعان

وثنا هانش بیامرزند و دران سال میان عویمر وخوله زن او بجهت آنکه ویرا
با پسر عمش شریک بن سحما بوضعی مخصوص در یک جامه خواب دیده بود وشهود
معدله دران قضیه نمی توانست کذرانید وحد قذف بر خود لازم نمی کردانید
بضرورت لعان واقع شد وبعد از نصیحت بالغه چون نماز دیکر روز جمعه
بکزاردند هر یک از زن وشوهر را علی الناس در مسجد مدینه بر منبر کرد تا بکلمات
خمسهٔ لعانیه بطریقی که دران باب مقرر شده اقدام نمودند وبینهما حرمت موبده
استحکام یافت وبعد از تولد فرزند چنان ظاهر شد که شرکت شریک محقق بوده
وعویمر سبیل کذب نه پیموده فاما بواسطهٔ آنکه حکم ربانی دران باب
معمول به شده بود تجاوز از ان نتوانست نمود وتفصیل این واقعه کما هو
حقه در نسخهٔ مجتبی بتقدیم رسیده وچون امر مذکور با وقایع نبویه نسبتی
ندارد جز این مقدار که در ایام نبوت اینجا دند از قوت بفعل آمده درین
مجلس بهمین حروف مختصره اکتفا کرده میکوید ع یک نکته از ین قصه کفتیم وهمین باشد

ذکر وفات نجاشی ونماز غایب کزاردن

والله اعلم ، ودران سال نجاشی وفات یافت وحضرت یاران را از واقعهٔ موت او
خبر داد وبمصلی رفت وبرو نماز غایبانه بکزارد وبآن فعل جمعی از فقهاء
استدلال می نمایند در تجویز نماز غایب وآنانکه جایز نمی دارند میکویند
بران امام معصوم جنازهٔ نجاشی پوشیده نبود پس دلیل جواز کزاردن تا

ذکر وفات ام کلثوم

نتواند شد ودران سال ام کلثوم دختر پیغمبر که در اوایل حال چنان
مقرر بود که اورا به زنی به عتیبة بن ابی لهب دهند ونزول سورهٔ تبت
قاطع آن وصلت شد وهمچنان بماند تا بعد از وفات خواهرش رقیه پیغمبر خدا
ویرا بعثمن بن عفان داد وشرح تزویج او پیشتر کذشته وفات یافت
وجمعی از زنان که غسل زینب بنت رسول الله کرده بودند اورا بهمان دستور
بشستند وحضرت با جمع یاران برو نماز جنازه کزاردند وابو طلحهٔ
انصاری بفرمودهٔ سید عالم بقبر او درآمد ودر بقیع مدفون کشت واز وی عقب
نمانده

ذکر وفات عبد الله بن ابی بن سلول

ودران سال عبد الله بن ابی ابن سلول منافق به درک اسفل واصل
کشت منقولست که سید انبیا در ایام مرضش بعیادت او تشریف فرمود و
به استدعاء وی جامهٔ مطهر خویش را برای کفنش فرستاد ونماز برو کزارد
وهر چند عمر خطاب در منع آن کوشید بجایی نرسید اما بعد از ان بموجب
کریمهٔ ولا تصل علی احد منهم مات ابدا از نماز کزاردن بر منافقان ممنوع کشت
وبمیامن آن لطف وکرم که در شان عبد الله بن ابی مبذول فرمود هزار منافق دران
روز باسلام درآمدند وزنار نفاق بکشودند ومن بعد طریق اخلاص نمودند

ذکر آمدن وفود بمدینه سکینه

ودران سال وفود متتابعه مثل وفد اسد وتمیم وفزاره وثره وبنی البکا وکلاب
وقشیر وتجیب وثقیف وبلی وعذره وحمیر وسعد هذیم ونهد وداریین از لخم وجذام

گروه گروه بخدمت پیغمبر می آمدند و بشرف اسلام مشرف می شدند وهریک را
علی قدر مراتبهم به جایزهٔ مناسب می نواخت و بمنازل خویش روانه می ساخت
وایشان مطیع ومنقاد فرمان با زمرهٔ الفا واقران بمصاحبت امن وامان و مرافقت
طاعت وعبادت وتلاوت قرآن روزگار می گذرانیدند و به شکرگزاری نعمت اسلام وایمان عمر
گرامی به پایان می رسانیدند و بدیدهٔ اعتبار در کار وبار وپود و تار بیگانگان بی مقدار
می دیدند و بدقایق معانی این حرفیهٔ راسخ المبانی می رسیدند که قلم حکمت بی مثال
قادر بر کمال ومنتقم بی زوال چگونه به ا اهلاک آتش فنا در ابنیهٔ آمال ارباب انکار
میزند که اهلکناهم بذنوبهم وبه ب بوس وبلیت وبیماری وبعد از بصیرت وبیداری
بنیان بواطن بیگانگان را در هم میکند که بئس مثل القوم الذین کذبوا بآیات الله وبه ت
تهدید تمام ترس وتفرقه وتوزع وتهلکه از ترایب بر تلبیس توانگر نمایان تنگ دست
می آویزد که تری الظالمین مشفقین مما کسبوا وبه ث ثبور ثمرات ثقل بر مفارق
ثبات بی ثقه وثبات می ریزد که ثلثة لا یکلمهم الله ولا ینظر الیهم یوم القیمة ولا یزکیهم
ولهم عذاب الیم وبه ج جلوهٔ جلال جماعت جانیان جایر را بجاه جحیم می اندازد
که جهنم یصلونها فبئس المهاد وبه ح حرمان حظایر حور وحرم حضور را بر جانیان
حوزهٔ حطمه حرام می سازد که حرمهما علی الکافرین وبه خ خیبت خانه خربت
خاینان خیره را خراب کرده قایمه خیمهٔ خسارت در خطهٔ خواری بجهت ایشان
می فرازد که خسر الدنیا والآخرة ذلک هو الخسران المبین وبه د داهیه دهماء دمار
از دودمان دونان بی دولت بر آورده سر آب دولتشان سراب میکند که دمر الله
علیهم وللکافرین امثالها وبه ز زجر زوادهٔ زیان کاری وزبونی زمرهٔ بی زینت

ذکر حرفیهٔ مشتمله بر اوصاف ذمیمهٔ بیگانگان وجزاء اعمال ایشان

وبه ذ ذنوب ذنوب ذایقهٔ متکبران را
بی ذوق وبی آب میکند که ذق انک انت
العزیز الکریم وبه ر رین وریب رقم ردّ
بر رخسار بی رونق روزنان راه ایمان
می کشد که ورد الله الذین کفروا بغیظهم
لم ینالوا خیرا صح

زقوم خواران کافر را زیاده میکند که زادتهم رجسا الی رجسهم وماتوا وهم
کافرون وبه س سوگواری سربال سیاهی را از برای سرتاپای ساکنان سکه سفاهت در
سیاست خانهٔ سقر می آویزد که سرابیلهم من قطران وبه ش شقاوت وشآمت از
شهرستان اشخاص اهل شرک وشک وشبهه شاهدان شهرت می انگیزد که شهد علیهم سمعهم
وابصارهم وجلودهم بما کانوا یکسبون وبه ص عناعصهٔ عجب ارباب عداوت را عرضهٔ
عذاب می سازد که ولهم عذاب الیم بما کانوا یکذبون وبه غ غبار غش وغباوت
غاشیهٔ غفلت را بر دیدهٔ غافلان می اندازد که وعلی ابصارهم غشاوة وبه ف
فتنه وفتور فنون فظاعت از بهر فرقهٔ فقیران بی فر ایمان معد ومهیا می دارد
که الفقر سواد الوجه فی الدارین وبه ق قنوط بر قساوت قلب قاسطان قوافل
قوت می کارد که ثم قست قلوبکم من بعد ذلک فهی کالحجارة او اشد قسوة وبه ک
کفران کماهی کیفیت کار کفرهٔ بدکاران را منکشف میکرداند که کلا انهم عن
ربهم یومئذ لمحجوبون وبه ل لعنت لوندان ظالم لذت طلب را لگدکوب
لیت ولعل ساخته به لب لجهٔ لظی میرساند که الا لعنة الله علی الظالمین وبه م
مقت ومحنت متحیران مضامیر مکر را از میمنت متاع معرفت محروم می نشاند که ومکروا
ومکر الله والله خیر الماکرین وبه ن نومیدی ناصیه نابکاران ناحیه نحوست را
نشانهٔ نکارت ونسیان می سازد که نسوا الله فنسیهم وبه و وعید ووبال واقفان وصید
وخامت را در ورطهٔ ویل می اندازد که ویل لکل افاک اثیم وبه ه هوان هایمان هواپرست را
بهاویهٔ هلاکت می کشاند که هلک عنی سلطانیه وبه ی یا حسرتی یا فوخ یاوگیان
یاجوج صفت را داغ کرده به یحموم یاس می دواند که یئسوا من رحمتی اکنون اگر

صنعت بی صدق صاییان صعاصر صمیم را
در صماخ صورت بنیان بید اسیکند که صم بکم عمی
فهم لا یرجعون وبه ض ضغینه ضرور ضعف را
در ضمایر ضرایر ضد کرایان هرید اسیکنند که ضربت
علیهم الذلة اینما ثقفوا وبه ط طغیان طریق طرب را
بر طبیعت طامعان طراز می بندد که طبع الله علیها
بکفرهم وبه ظ ظلم الوف ظلمت بر ظاهر وباطن ظالمان
می پیوندد که ظلمات بعضها فوق بعض وبه ع
صح

چنانکه خلاص از ین بلیات بجوئی و در ین طریق مناص از ین منیات می پوئی باید سبیل نجات و ادراک علو درجات روضهٔ معلی مزکی سید سادات عالم و منبع سعادات دمادم را بتحفهٔ صلوات زاکیات شاد گردان و بگو صلی الله علیه شعر

علیک سلام الله یا خیر مرسل ، علیک سلام الله یا اشرف النذر ، علیک سلام الله یا صفوة الوری
علیک سلام الله یا عالی الذکر ، علیک سلام الله اسعی بنورها ، علیک سلام الله اقضی بها امری

ای شده طافح ز فیض کاس محمد ، زادم و عالم مکن قیاس محمد
وحدت مستور در مطاوی کثرت ، بار دگر سر زد از لباس محمد
یک سر مو از حقش جدا نشناسد ، هر که شد امروز حق شناس محمد
جیش عدو کشته با وفور جلادت ، منهزم از هیبت و هراس محمد
حفظ حق اندر حجاب نسج عناکب ، داشته از یاس خصم پاس محمد
هر چه کند التماس در حق امت ، رد نشود هرگز التماس محمد

لیس کلامی یفی بنعت کماله ،
صل الهی علی النبی و آله ،

م

المجلس العاشر من كتاب درج الدرر
ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على عامر ابنية النصفة والعدالة، وناظر اندية المكرمة والجلالة، مورد خير الكلام ومهبط اصدق المقالة، محمد المرتجى المجتبى مركز دايرة المجد والسودد ودايرة مركز النبوة والرسالة، الحمد لله الحمد لله الذي ختم بنيان الشريعة الغراء بلبنة وجود نبيه النبيه، ونسخ بملة الزاهرة البيضاء ساير الملل والشرايع وهدم بمباين تسوية صراطه، وتقوية ماخذه ومناطه، قواعد التعطيل والتشبيه، احكم مباني طريقته الحنيفية الزهراء بالاركان الخمسة المتقنة، وشيدها بدعايم الاعمال المرضية من ذوي الفضايل الرضية، الذين يستمعون القول فيتبعون احسنه، فسبحانه من اله حكيم اصطفى من عباده المصطفى واحيى مراسم الحج والعمرة بمساعدة نتايج نفايس انفاسه، واعلى مقاسم مسالك الصفا والمروة والمزدلفة، وساير الطرق المختلفة والمؤتلفة، في تلك الاماكن الشريفة والمساكن المنيفة، واضاء بها بوارق شوارق نبراسه، ولما اتم محجته واعظم حجته في الحجة العاشرة من الهجرة بتكميل الحجة العظمى بعد استدارة الزمان لهيئته في الازل صدقا ويقينا، عرفه في يوم عرفة اكمال دينه، بعد اسبال اذيال تحسينه وتمكينه حينا فحينا، فقال جل وعلا تبارك وتعالى علوا مبينا، اليوم اكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتي ورضيت لكم الاسلام دينا، ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادة عبد عارف متمكن في مراصد الفوز والفلاح والنصرة، ونشهد ان محمدا عبده ورسوله وحبيبه وخليله المؤيد

مناسك ح

بالدين القويم والصراط المستقيم وفضايل العترة وشمايل الاسرة والمنزل عليه قوله جل طوله وعم نوله لقد تاب الله على النبي والمهاجرين والانصار الذين اتبعوه في ساعة العسرة صلى الله عليه وعلى آله وصحبه ورهطه وحزبه، ممن اطاع امره واقتفى اثره، وتابع سره وجهره، من ذوي قدر جلي ابي بكر وعمر وعثمن وعلي، وسبطيه وقرتي عينيه وعميه وصنوي ابيه، وساير متابعيه وفوجه وذويه، وسلم تسليما كثيرا الحديث

بسم الله والحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله، اما بعد فقد استحكم سلسلة روايتي متصلا معنعنا، وصار سند درايتي مرفوعا محفوظا متقنا، بتوافق المشايخ الاجلة الاعلام، وتصادق الايمة الادلة العظام، كابرا عن كابر وجليلا عن جليل واماما عن امام، حتى انتهى الاسناد الى سيد الانام والبدر التمام ورسول الملك العلام محمد المعلى المقتدي المنعام، انه قال واجاد، وانعم وافاد، عليه عرايس التحيات ونفايس الهديات من كل حاضر وباد، في جل محفل وناد، من جهز جيش العسرة فله الجنة، قال اهل الضبط والاتقان فجهزها عثمان، حديث صحيح رواه البخاري صدق رسول الله نعت صرافان نقود ممالك معمورة شرع و سنت، ووصافان وفود مسالك منصورة دين و دولت، رضوان الله تعالى عليهم اجمعين چنين روايت ميكنند از حضرت سعادت پناه، سيادت سپاه، نقطهٔ دايرهٔ آفرينش دايرهٔ نقطهٔ دانش وبينش، آن عالى مقامى كه جهان بهان در نظر همت او چون عجوزهٔ معجر افشان برسر انداخته در پاى غبرا

دوستان او را چون دُرّ بر گرفته و دشمنان وی را خس وار چون بحر بر سر
انداخته او قافله سالار بادیهٔ هدایت و قرآن دلیل او و صاحب اختیار
روضة التبجیل تنزیل و ایمان سلسبیل او و تعویذ دفع آفت مخافتش فاصبر
صبرا جمیلا تأیید تخفیف بار عنا در انکار دشمن پر آفتش و مهّلهم قلیلا
صدای کوس حشم کافی حشمت او قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین
ندای خروش سحر وانی سهر او وانه لتنزیل رب العالمین از برای کسب
غنیمت حلال خواب و آرام را بر خود حرام کرده چندانکه بگوش هوش شنوده
انا فتحنا لک فتحا مبینا در مدت بیست و سه سال ایوان اداء وحی و بنیان
صافی تبیان امر و نهی را بی وهن و وهی تمام کرده بنوعی که لسان تنزیل
مبرا از تغییر و تبدیل بنعت کمالش ستوده که الیوم اکملت لکم دینکم
واتممت علیکم نعمتی ورضیت لکم الاسلام دینا سرو آزاد گلزار
اهتداء شمشاد وفا فراز اعتماد در غزار اصطفا صد رصفهٔ صفا بدر قبهٔ
وفا ماه روی والضحی سیاه موی واللیل اذا سجی محمد مصطفی نظم
طبیب حاذق بیمار عصیان ، ندیده دامن او گرد طغیان
جهان ارکان از و در استقامت ، بنامش پنج نوبت تا قیامت
سپهر و مه گواه معجزاتش ، زده در بدگمان از معجز آتش
کتاب و تیغ داده کردگارش ، نوشته بر دو عالم شهریارش
ز تیغ او مسلمان نفس دشمن ، بلی هست این مثل کاهن با آهن
امیدستم بلطف بی شمارش ، که خواهد بنده را از کردگارش

351

ترکیب لطیف مشتمل بر اصطلاحات فن اسطرلاب

جز او خواهنده حق بخشنده باشد ، همه رحمت نثار بنده باشد
از و خواهش ز حق رحمت یقین است ، پیمبر رحمة للعالمین است
دل اشرف با و امّید وار است ، شفاعت ز و ز حق رحمت نثار است
علیه کوامل الصلوات النامیه وشوامل التسلیمات السامیه این معین
صفیحهٔ فضل و هدی و این مبیّن عضادهٔ مبانی ساکنان امّ القری که
شمّهٔ از اوصاف جیب بی عیب و نبذهٔ از نعوت سمت بی ریبش
استماع نمودی چنین فرموده و مسامع صحابهٔ کبار و ملازمان دولتیار
از زبان گوهر بار او شنوده که سران قطب محور کمال و محور قطب فضل
و اکمال که جیش عسره یعنی لشکر تبوک را کارسازی نماید و بر وجوه سالکان
آن طریقه ثقبهٔ ابواب چاره سازی گشاید فردای قیامت بر کرسی
منازل خلد بر آید و در ظل استیناس و انس از مدارات منطقة البروج
عوالم قدس بر سر آید این شظیهٔ از شظایا ترجمهٔ حدیث مروی است
که از شبکهٔ دهان بر خط افق بیان ظاهر شد و در ضمن هر قوسی از اجزاء
این خبر معتبر مری حقیقتی از حقایق کافیه و مدیر دقیقهٔ از دقایق شافیه
از مطالع بروج شمال اقبال می نماید اول تحریض بر مطالعهٔ خطوط صفایح غزو و
جهاد دوم آنکه صاحب قوت ممسکه مقنطرات مهمات غزاة بر وفق قضیهٔ موجههٔ
الدّالّ علی الخیر کفاعله در نیل مراتب درجات شریک ایشان خواهد بود سوم
تقرر وصول بعتبهٔ جنان آن حکیم عالی همت را که اسطرلاب حکمت بر دست
گیرد و ساعات معوجهٔ این سرای فانی را که اوهن من بیت العنکبوت

است به فلسی بنذیرد وبرفرس توجه سوار شده در حلقهٔ سودا بیان من
یرید عشق در اید وبعروهٔ وثقیٔ توکل ویقین متشبث کشته علاقهٔ تعلقات
نفسانی را از هم بکشاید و بیمن متابعت ان بیغمبری که لبنهٔ ذات شریفش
بناء لطیف بعثت را تمام داد، خطوط مشرق ومغرب شرع وسنت وبرا
مرآة ملاحظهٔ صورت ومعنی سازد وبه تفکر در دقایق وثوانی ساعات
مستقیمهٔ مسلمانی پردازد وچون برغایت ارتفاع شریعت غرا محمدی واقف
کردد این صدا برساند بکوش فاضلان کمل که نظم

همه زیج جهان جدول به جدول ** به اسطرلاب حکمت کرده ام حل

ذکر غزوهٔ تبوک

اکنون بیا وبشنو که این کفت وکوی در کدام سال بوده وان جست وجوی
در چه حال فرموده مرتقان فن سیر چنین اورده اند که در ماه رجب سال
نهم از هجرت غزوهٔ تبوک واقع شد وسبب وقوع واقعهٔ مذکوره آن بود
که نصاری عرب بیغام بهرقل فرستادند که بیغمبری که از حجاز خروج
کرده بود وفات یافته وفتور تمام در کار توابع واصحاب او ظاهر شده وبه
آسانی مملکت ویرا در حوزهٔ تصرف می توان اورد بس هرقل سرداری قباد نام
با چهل هزار مرد نامزد ان ولایت کردانید ودران ولا قافلهٔ از شام بمدینه
آمدند وآرد سفید وزیت اوردند وبا ساکنان خطه یثرب کفتند ملک
روم لشکری انبوه بقصد شما روان ساخته وازقبایل عرب آنانکه ترسایی
اختیار کرده اند چون لخم وجذام وعامله وغسان وتنوخ بایشان ملحق شده
ومقدمة الجیش ان طایفه به بلقا رسید تا اصحاب فرمود بالضروره بکار

رسیده اند بس آن
حکایت در مدینه و
بمسامع علیه حضرت

سازی محاربهٔ بنی الاصفر مشغول می باید شد وهرچند معهود حضرت چنان
بود که بهر جانب که توجه نمودی بنهان داشتی وعلم تشهیر بطرفی دیکر بر
افراشتی تا اعادی بر نیت وعزیمت ایشان وقوف نیابند درین سفر بواسطه
قلت اسباب وتنک دستی اصحاب ودوری مقصد وحرارت هوا وقوت
دشمن برهمکنان اظهار فرمود تا بجد تمام در اتمام مرام کوشند وازین جهات
لشکر مذکور به جیش العسرة ملقب کشت وتبوکش می خوانند زیراکه تا
عین تبوک بیش نرفتند القصه اقدام بران کار دوبار بر اکثر مردم دشوار نمود
چه میخواستند که در ظلال بساتین مدینه بمصاحبت امن وطمانینه بسر برند
وان ثمار انجا برخورند نظر بر قصود این داعیه کریمه یا ایها الذین آمنوا
ما لکم اذا قیل لکم انفروا فی سبیل الله اثاقلتم الی الارض ارضیتم بالحیوة
الدنیا من الآخرة فما متاع الحیوة الدنیا فی الآخرة الا قلیل نازل
شد لاجرم یکجهتان کمر اذعان بر میان جان بستند وحسب المقدور
بساختن آن کار دخیر بیوستند سرور ارباب تحقیق ابوبکر صدیق تمام متصرفات
خویش بمجلس سامی رسول کرامی آورد حضرت برسید از بهر عیال هیچ کذاشته
جواب داد که آری ادخرت الله ورسوله عنایت الهی وحمایت رسالت
بناهی ذخیرهٔ تمام است یعنی که ع جون تو دارم همه دارم دکرم هیچ نباید
وقدوهٔ احباب عمر خطاب با خود کفت امروز روزیست که دست بردی نمایم
شاید که کوی سبقت از بسر ابوقحافه بربایم بس نیمهٔ اموال خود در نظر انور
بیغمبر نهاد سید عالم صلی الله علیه وسلم ازوی سوال کرد که از برای متعلقان

هیچ نکاه داشته بعرض رسانید که همین مقدار همّت ایشان موقوف مانده بود
بَیْنَکُمَا مَا بَیْنَ کَلِمَتِکُمَا تفاوت میان شما در مرتبه و مقدار چندانست که
میان کفتار شما عمر چون کیفیت حال بدانست کفت ای ابوبکر در مدت اسلام
هرکز با تو برابری مرا حاصل نکشت تا بمسابقت چه رسد و هر یک از عباس
و عبد الرحمن بن عوف و طلحه و زبیر و سعد بن عباده و محمد بن مسلمه بمقدار
مقدرت خویش در تجهیز ان جیش بکوشیدند و عثمان بن عفان هزار مثقال
طلا بیاورد و در کنار سید عالم ریخت حضرت دست در ان برمی اورد و می
کفت بعد ازین هرچه از عثمان صادر شود بوی ضرر نرساند بعد از ان
سیصد شتر جهاز بسته مکمّل تسلیم نمود و متفرقا بدفعات امداد یاران می نمود
چنانچه مرویست که دو دانک ان لشکر بمعاونت او روانه شدند نابرآن
خلعت زیبا مَنْ جَهَّزَ جَیْشَ الْعُسْرَةِ فَلَهُ الْجَنَّةُ برقد قدر او چست ودر سنت
امد و از افراد مهاجر و آحاد انصار هرکس انچه داشت از کم و بیش می کردند
از ان جمله ابو عقیل انصاری یک صاع خرما بیاورد منافقان بروا استهزا کردند
ع کس از بهر دست جود منافق نرست ع اکر بسیار بهم می کنند مرآیان اند
و اکر اندک می آوردند تشنیع می زدند که این چیست و بچه وصله می نشیند
پس کریمه اَلَّذِیْنَ یَلْمِزُوْنَ الْمُطَّوِّعِیْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ فِی الصَّدَقَاتِ
وَالَّذِیْنَ لَا یَجِدُوْنَ اِلَّا جُهْدَهُمْ فَیَسْخَرُوْنَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللّٰهُ مِنْهُمْ
وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِیْمٌ مرهمی بر ریش ان درویشان رسانید و زنان مسلمانان
از زیورهای خود مثل انکشتری و کوشواره و خلخال و غیرها بقدر حال می فرستادند

میفرستادند

تا در خرج غازیان صرف می کردند و کروه بکّائین هفت نفر از صلحاء اصحاب
بملازمت حضرت رفتند و مرکب طلبیدند فرمود در دست چندان چیزی نیست
که مهم شما را سرانجام توان کرد کریان کریان از مجلس سید انس و جان بیرون رفتند
چنانچه کریمه تَوَلَّوْا وَّاَعْیُنُهُمْ تَفِیْضُ مِنَ الدَّمْعِ شرح حال ایشان بیان میکند
پس یامین بن عمرو دو نفر و عباس بن عبد المطلب دو نفر دیکر و عثمان عفان
سه شخص باقی را مرکب و ما یحتاج بدادند القصّه اهل اسلام مهما امکن در تدارک
ضوابط ان سفر سعی می نمودند فامّا منافقان بهر نوع در تعلل می افزودند و
هرکس از ان ناکسان عذری می انکیختند و در دامن بهانه می آویختند جد بن
قیس که از اعیان ارباب نفاق بود با جناب رسالت مآب کفت مرا اذن ده
تا در مدینه بمانم زیرا که از ان می ترسم که زنان بنو الاصفر را ببینم و در فتنه افتم
پس آیت وَمِنْهُمْ مَّنْ یَّقُوْلُ ائْذَنْ لِّیْ وَلَا تَفْتِنِّیْ اَلَا فِی الْفِتْنَةِ سَقَطُوْا پرده
از روی کار او بازبرکرفت انکاه باتفاق منافقی دیکر در ان شاد و مردم را از
کرمی هوا می ترسانید و در کارسازی ان غزا دل سرد می کرد آیتی متعاقب ان
حال نص قاطع قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا آتش حرمان در جان و مان ایشان
انداخت و منقولست که هشتاد و چند منافق به اعذار موهومه
و بهانهای معدومه متوسّل کشته از ان سفر باز ماندند و کعب بن مالک
انصاری و مرارة بن الربیع عمروی و هلال بن امیه واقفی با وجود انکه از
خلّص اصحاب بودند بی جهتی در مدینه توقف نمودند و شرح قصّه پر غصّه
ایشان بعد ازین مذکور خواهد شد و چون مهم لشکریان حسب الوسع و الطاقة

فصل

باتمام رسید سباع بن عرفطه غفاری وبروایتی محمد بن مسلمه وبروایتی دیگر ابو ذر غفاری وبروایتی علی بن ابو طالب را بخلافت مدینه تعیین فرمود وبصحبت پیوسته

که یا علی کُنت اُخْلُفْنی فِی اَهْلی خلیفه من باش در اهل وعیال من علی ملول شد

وبعرض رسانید که تا غایت مرا از هیچ غزوه تخلف واقع نشده این نوبت چگونه

از ملازمت محروم مانم محل آن هست که دل ودیده را هردو خون کنم ودر چنین

مفارقت مصراع ای نور هردو دیده وداع تو چون کنم ه پیغمبر در جواب چنین

ادا کرد که اَمَا تَرْضَی اَنْ تَکُوْنَ مِنّی بِمَنْزِلَةِ هٰرُوْنَ مِنْ مُوْسَی یعنی ای فرزند پسند

سلونی راضی نیستی برتبه هرونی همچنانک موسی هرون را بخلافت قوم گماشت

من ترا به ضبط اهل وعیال خود می‌گذارم ومطهرات اعزه را بتو می‌سپارم وثابت

شده که با امهات مومنین وصیت کرد که از سخن وصواب دید علی عدول ننمایند

وهر مهمی که روی نماید با وی گوییرا انگاه بفرمود تا معسکر همایون در ثنیة

الوداع بزدند وانجا لشکر جمع شدند وعبدالله بن ابی سلول با توابع خود

مکس وار در مقابل ذباب منزل گرفتند وسید رسل صلی الله علیه وسلم

بنسق مهمات جماعت مشغول شد وعلم اعظم به ابوبکر صدیق داد وامامت

عساکر منصوره با ومفوض ساخت ورایت عظمی به زبیر بن العوام ولوا اوس

با اسید بن حضیر ولوا خزرج به ابو دجانه سپرد وسی هزار مرد وزیاده کرد آمده

وده هزار اسب ودوازده هزار شتر همراه داشتند وچون لشکر از آن موضع

بارکردند عبدالله بن ابی منافق با خواص خویش مخالفت نموده وگفت مرا با جنگ

بنوالاصفر چه کار است ومحمدیان می‌پندارند که به محاربه ان قوم رفتن آسانست

بازگشته

بخدا سوگند که چنان می‌بینم که عن قریب این جمع را در سلاسل واغلال کشیده

بهر طرف برشان ساخته اند وبعد از انکه خبر مراجعت ان بدسرشت به پیغمبر

رسانیدند فرمود اگر در شان خیری باشد باز بشما ملحق کردند والا امت دار بید

که از شر اشرار خلاصی یافتید وجمعی دیگر از منافقان به طمع غنیمت موافقت

حضرت اختیار کردند وکار ایشان پیوسته همین بود که یاران رسول را از

حرب رومیان تنفیر وتوهیم می‌نمودند وسخنان ناسزا می‌گفتند وگاهی که حکایات

ایشان به مجلس نبوت پناه می رسید می رفتند ودر عذرخواهی می کوشیدند و

آیات قرانی در تفضیح آن جماعت نازل می شد ودران سفر اکثر اوقات نماز

پیشین را بجهة گرما تاخیر نموده بجمع نماز دیگر می گزارد وگاه جمع تقدیم نیز واقع

می شد ومساجدی که دران راه سید انبیا ورسل انجاها نماز گزارده از خارج

مدینه تا منزل تبوک معروف ومشهور است ودران غزوه معجزات زاهره و

آیات باهره علی التوالی ظهور می یافت وبواسطه انک خلایق غلبه بودند اکثر

اوقات برای کمی زواده واب شکایت بمجلس حضرت می رفتند وهر نوبت مقتضی

المرام باز می‌گشتند اگر از تشنگی می نالیدند دعایی فرمود ودر زمان ابر می رسید

وباران می‌آورد چنانک تمام سیراب می شدند ومشکها پر می ساختند مسلمانان

با منافقان می‌گفتند اکنون هیچ حجت نماند دلها با صاف سازید جواب می دادند

که ابری گذر کرده بود وبارانی بباریده واگر از گرسنگی متضرر می بودند سفرها

می‌انداخت تا هر کس انچه در مزود او باقی مانده بود می آورد ودرهم می‌بخشید

ودعا برکت بران می خواند وتمام مزودها وکیسها مملو می ساختند وچون به حجر

ذکر بعضی از معجزات که در سفر تبوک واقع شد

که دیار ثمود بان بود رسید حکم فرمود که هیچ کس از آب ان موضع نیاشامد بجهة
انکه مورد عذاب بوده وانجا جار رسانید که درین شب تنها هیچ کس بیرون نرود
الا دست در دست دیگری وشتران را زانو ببندند به موجب فرموده کار بستند
مگر دو شخص که بران حال وقوف نیافته هر یک تنها بیرون رفتند یکی را خناق بگرفت و
دیگری را باد ببرد خناق گرفته را بنزد حضرت اوردند تا دعا در شفا بروخواند
ومخلص گشت وباد برده بسلامت بقبیله طی افتاد ودر حین مراجعت اورا
بتحفه بخدمت سید رسل رسانیدند وچون بنزدیک تبوک رسیدند شبی شتر
قصوا گم شد زید بن اللصیت که از یهود بنی قینقاع بود واول به اسلام
درآمده واخر منافق گشته می گفت عجب حالی است محمد از اسمان خبر می دهد و
نمی داند که شتر او در زمین کجا رفته ان سخن بسامع کثیر المنافع سید کونین
رسید از خیمه بیرون خرامید وفرمود از منافقی حکایتی چنین نقل می کنند
والله که من نمیدانم الا انچه حضرت جلال احدیت مرا اعلام می فرماید
والیه اشار الناظم **نظم** بارها گفته ام وبار دگر می گویم
که من دلشده این ره نه بخود می پویم ٭ در پس آیینه طوطی صفتم داشته اند
آنچه استاد ازل گفت بگو می گویم ٭ حالی معلوم شد که قصوا در فلان
شعب معین از فلان وادی است ومهارش به درختی آغشته شده فی
الحال برفتند وهمچنان دیدند وباز آوردند ودوازده منافق وبروایتی
پانزده شبی در عقبه کمین کردند که ناگاه برحضرت حمله برند وبصدر هلاک
رسانند فی الفور جبرئیل برسید وآن سرور را واقف کرد ابن بسر حذیفه

بن الیمان را بفرستاد تا یک یک را نام بنام خجل ورسوا از راه دور گردانید
ودران شب که روز دیگر در منزل آخر ازان سفر نزول می کردند فرمود فردا
چاشتگاه به عین تبوک خواهید رسید باید که پیش از وصول ما بسر چشمه
هیچ آفریده دست بآب نرساند معاذ بن جبل روایت کرده که دو مرد
پیشتر رفته بودند وازان حکم نبی وقوف نیافته تعرض آب نموده وآثار
خشکی بران ظاهر شده بود پیغمبر چون تشریف داد پرسید که دستی
باین آب رسیده گفتند آری پس زجر کرد ایشانرا وبفرمود تا اندک اندک
آب ازانجا برداشتند ومجموع ساختند چندانک دست وروی مطهر را
بآن بشست ودر چشمه ریخت فی الحال آب جوشیدن گرفت بمرتبه که
تمام لشکر را کفایت بود والی الآن آثار برکت دران چشمه باقی است
معجزه دیگر که در تبوک ظاهر شد موت عبد الله ذو البجادین بود
وترجمه او مجملا انکه عمش تشویش بسیار باو رسانید وهرچه داشت
ازوی بستد ان مسکین غنیمت دانسته مفلس وبی کس بمدینه رفت
ومسلمان شد ودر صفه مسجدی بود وشبها قران بآواز بلند می خواند
القصه در سفر تبوک همراه بود روزی ازحضرت درخواست کرد که
دعایی در کار من کن تا جرعه شهادت بنوشم حضرت پاره از پوست
درخت سمره بر بازوی وی بست وفرمود خداوندا ریختن خون این شخص را
برکافران حرام گردان گفت مطلوبم غیر این حال است سید عالم جواب
داد که چون تو به نیت غزا توجه نموده اگر تب ترا تب گردد ودرجا

ملازم ص

خواب بمیری ثواب شهادت خواهی یافت بعد از چند روز که در تبوک
بودند خسته شد و بعالم بقا رحلت نمود دیگر آن بود که در تبوک شبی بادی
عظیم وزیدن گرفت فرمود این باد بجهة موت منافقی می وزد و چون
بمدینه آمدند یکی از زبردستان اهل نفاق به درک الاسفل رفته بود
این شمه ایست از آثار اعجاز حضرت رسالت پناه که دران سفر بظهور
پیوسته و ایراد بواقی انها علی التفصیل وظیفهٔ کتاب مجتبی است والله
الموفق ارباب سیر آورده اند که سید عالم صلی الله علیه وسلم روزی چند
در منزل تبوک توقف فرمود تا آوازهٔ ابهت آن حضرت باطراف رفت
و تایید ربانی بر وفق خبر عالی اثر وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ خوفی تمام
بر بواطن اعادی مستولی گردانید چنانک مجال توجه نیافتند و محققان
این فن شریف بر آنند که پیغمبر از آن محل رسولی و مکتوبی بهرقل فرستاد
و روایتی هست که هرقل مردی از قبیلهٔ غسان بمیان لشکر اسلام روانه
گردانید تا بواجبی احتیاط علامات نبوت رسول آخر زمانی بتقدیم رسانید
و آیات صوری و معنوی آن حضرت تحقیق کرده بنزد حاکم روم بازگشت
و دیده و دانسته خود را با او در میان نهاد و هرقل را داعیهٔ اسلام پیدا
شد و از ترس آنکه مبادا در ملک او قصوری راه یابد اظهار نکرد و بعضی
بر آنند که سرًّا باسلام درآمد و عنان از صوب محاربه سید معطوف
ساخت و حاکم اَيْلَه و اهالی جَرْبا و اَذْرُح بملازمهٔ سید انام آمدند و
حضرت با ایشان صلح فرمود و جزیه قبول کردند و از جمله ایشان کتاب

امان نوشته هر یک را بمحل خود بازگردانید و بعد از آنکه مدتی در تبوک
بودند و اثری و خبری از آمدن دشمن ظهور نیافت با اصحاب در باب رفتن
بجانب شام و محاربه با اهل روم مشاورت فرمود فاروق بعرض رسانید
که بنو الاصفر قومی انبوه اند و حالیا امسال باین موضع آمدیم و صیت
عظمت مسلمانان بجوانب و اطراف شام و روم رسید اگر اکنون مراجعت
واقع شود و آینده درین باب فکری کلی فرمایی اولی و انسب باشد حضرت
این سخن معقول نمود و بازگشتن مقرر شد و خالد بن الولید را با چهار صد
و بیست نفر تعیین فرمود که به دَوْمَة الجندل روند و مهم اُکَیْدِر بتعجیل
رسانند خالد گفت با لشکری اندک چه گونه به بلاد بنی کلب توان رفت
پیغمبر جواب داد که خاطر را جمع دار که در صحرا خالی به اُکَیْدِر می رسی
و بی تعبی بروی غالب می شوی پس خالد بموجب فرموده با یاران معدود
روان شد اتفاقا شبی که مهتاب بود اُکَیْدِر با خاتون خود در بام حصار
بعیش اشتغال داشت گاوی کوهی بیامد و شاخ بر دیوار قلعه او می زد
و اُکَیْدِر را با صید کردن آن جانور الفتی تمام حاصل بود چون حال بدان
منوال دید حصن را به برادر خویش مَصَاد سپرد و باتفاق برادری دیگر
حسان نام سوار شدند و از عقب صید می تاختند ناگاه خالد با
جمعی که همراه داشت به سر ایشان ریختند و حسان جنگ کرد تا کشته شد
وَسَلَب او به خالد رسید و اُکَیْدِر را دستگیر کردند و به در حصار آمدند
مَصَاد خیرگی کرد و در را نگشود چند روزی محاصره واقع شد و گرفتن

قلعه متعذر می نمود آخر الامر خالد صلاح در صلح دید و با اُکَیدر شرط کرد
که دو هزار شتر و هشتصد اسب و چهارصد زره و چهارصد نیزه بدهد و در
صحبت او بخدمت سید المرسلین روند و بهرچه حکم صادر شود بان دستور
کار بند گردند و خالد خون اکیدر و مصاد را بخشید و ایشانرا به پیغمبر رسانید
و مهمشان بجز به قرار گرفت و نامهٔ امان بستند و باز گشتند و دران سال

ذکر بناء مسجد ضرار

مسجد ضرار را خراب کردند و شرح آن قصه اجمالاً آنکه ابوعامر راهب
پیش از رسیدن سید عالم صلی الله علیه وسلم بمدینه طریقهٔ عزلت و
دین ترسایی اختیار کرده بود و بعضی از اوضاع او در مجلس بشایر گذشت
و حال آنکه ابوعامر مذکور در قبیلهٔ خزرج اعتبار تمام داشت بعد از نزول
حضرت در طیبه طیبه بران وضع نماند چه مقرر است که مصراع
چو آفتاب برآید ستاره ننماید «فکیف ظلمت نی بهم لاجرم حسد حسد
اورا فرو گرفت و بعد از غزوهٔ بدر بمکه رفت و قریش را به حرب احد تحریک
نمود و دران معرکه انواع خرابی ازوی به ظهور آمد و می گویند در معرکه
حنین داخل هوازن بوده و بعد از انهزام اعادی آن ملعون بشام رفت
و از هرقل درخواست کرد که جمعی را ممد وی سازد تا بمدینه روند و در
باب شغب و مکری انگیزند و او قبول کرد آنگاه نامهٔ بمنافقان مدینه نوشت
که در مقابلهٔ مسجد قبا موضعی محکم که به صورت مسجد نماید و در معنی
کنشت باشد بسازید چنانکه من با متابعان خود آنجا سر توانم برد بعد از آن
فکری که داشته باشم از قوت بفعل آید بنا بر سخن او دوازده منافق مدینه
اتفاق نمودند و صومعهٔ ضرار مبتنی بر کفر و تفریق و اضرار بساختند و
دران ایام که سید انام بتجهیز لشکر تبوک اشتغال داشت آن جماعت
بخدمت حضرت رفتند که مسجدی که در محلهٔ خویش برای ضرورت باران
و وحل بنا کرده ایم اگر بقدوم شریف خویش آنرا مشرف سازی داخل تعطف
و امت نوازی باشد در جواب فرمود حالیا مهمی کلی در پیش است بعد از
معاودت ازین سفر آنچه مقدر بود ظهور یابد و چون از تبوک بازگشت
و در منزل ذی اَوان که از آنجا تا مدینه یک چاشت راه است فرود آمد
منافقان مترصد آنکه پیغمبر بعد از آنکه بوطن شریف رسد مهم خود بسازند
و حضرت هنوز ازان موضع سوار نشده بود که جبرئیل برسید و مضمون
ضمایر اهل نفاق بر طبق اخلاص نهاده بعرض رسانید و کریمهٔ وَالَّذِينَ
اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ تا آخر چهار آیت
بر لوح المحفوظ دل با حاصل محمدی ثبت فرمود فی الحال مالک بن

ذکر تخریب مسجد ضرار

الدخشم و معن بن عدی را بفرستاد تا به اتفاق یاران قبیلهٔ آن بنارا
بسوختند و منهدم گردانیدند و اصحاب آنجارا متفرق و منهزم ساختند
و بتدریج موضع مذکور مزبلهٔ مدنیان گشت ارباب سیر آورده اند
که در ماه مبارک رمضان بود که سید انس و جان بمدینه رسید و به دستور
معهود اول بمسجد رفت و دوگانه بگزارد و چندان متوقف شد که منافقان
و موافقان حکایتی که داشتند با آنحضرت بگفتند و در باب هر کس
حکمی مقرر گشت از کعب بن مالک منقولست که می گفت من در جمیع غزوات

358

ذکر قصه آن سه یار موافق که بی عذری بغزا تبوک نرفته بودند

ملازمت حضرت نمودم الا در وقعه بدر بجهة آنکه در اول حال عزیمت
قتال معین نبود و بیعت شب عقبه یا آن نیک عاقبت را در برابر آن
حرمان می دارم هرچند بدر در میان مردم اشهر ست اما لیلة العقبه
نزد ارباب خبرت از آن وا نمی ماند فی الجمله در آن وقت که فوج اسلام کار
سازی سفر تبوک می کردند در قوت و قدرت من هیچ قصور نبود و با ساختن
بیرون می توانستم رفت لیکن تسویلات نفس اماره مهم مرا در تعلل انداخت
چند آنکه قوم بیرون رفتند در آن اندیشه بودم که از عقب ایشان بروم
و از روز بروز می افتاد تا چنان شد که وصول به رفقا متعذر گشت و در
شهر بماندم و بدان جهة بسیار ملول شدم و اکثر اوقات در خانه می گذرانیدم
زیرا که در چنین تردد با منافقان یا با معذوران ملاقات می بایست نمود
القصه در آن غیبت نام من در مجلس رسول مذکور نشد الا یک روز که
حضرت در تبوک از احوالم متفحص گشت و پرسید که کعب بن مالک بچه
سبب تخلف نموده شخصی که از قبیله من بود جواب داد که دو برد عطف
دار پوشیده بآن مغرور گشته و ازین دولت محروم ماند معاذ بن جبل
متعرض وی شد و گفت چرا به غیبت برادر مسلمان اشتغال می نمایی

و بعرض رسانید که یا رسول الله ما هیچ بدی از وی معلوم نداریم فی الجمله آن مجلس صح

و بگذشت و دیگر کسی بوقت من نپرداخت چون آوازه معاودت لشکر اسلام
بشنودم هر شب مقدمات عذریه ترتیب می نمودم و شب دیگر خیالات
گذشته را از آیینه ضمیر می زدودم آخر الامر تمام افکار ردیه از دل بدر کردم
و عزم جزم شد که بغیر از راست هیچ نگویم بعد از آنکه حضرت در مسجد

مدینه منزل ساخت و منافقان اعذار باطله خود را بگفتند و بر وفق آن
سوگند یاد کردند چنانکه کریمه یَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ مبین
احوال ایشانست وقتی که نوبت بمن رسید در آمدم و سلام کردم تبسم خشم
آمیز بفرمود و پرسید که چرا با ما موافقت ننمودی تو به نیت سفر نه شتر خریده
بودی گفتم بلی یا رسول الله در فن جدل نیک ماهرم و بر انگیختن اعذار مسموع
قادرم اما می ترسم که اگر دروغی بگویم و ظاهرا رضاء مخلوق بجویم حضرت
عزت بر من قهر کند و از حقیقتم بی بهره سازد مقر و معترفم که عذری
نداشتم و نه جهتی علم تعلل و توقف افراشتم و ملاحظهٔ اَلْفُرْصَةُ تَمُرُّ مَرَّ
السَّحَاب از یاد خاطر بگذاشتم سید انبیا فرمود اما این شخص راست گفت
برخیز تا به جناب جلال و ملک متعال در شان تو چه حکم فرماید چون بیرون
آمدم جماعت قبیله بنو سلمه بجملگی زبان طعن بر من بگشودند و سرزنش
بسیار نمودند و گفتند بایستی که ظاهرا عذری می انگیختی و در دامن بهانه
می آویختی بعد از آن تدارک می نمودی و در تضرع و زاری می فزودی چه بلا شبهه
پیغمبر به حال تو می پرداخت و کارت در درگاه حق می ساخت و ازین
مقولات چندان گفت و گوی در میان آوردند که قصد کردم تا باز گردم
و حکایت گذشته را بنوردم بعد از آن پرسیدم که هیچ کس غیر از من این
طریق مسلوک داشته یا نی گفتند آری مرارة بن الربیع عمروی و هلال
بن امیه واقفی تامل نمودم و ایشان دو مرد نیک بودند گفتم اقتدا بحال
و مآل نیکان البته نتیجه نیکو خواهد داد پس از آن دغدغه که به خاطر

شم مرارة بضم میم و دو را است ۱۲

عمروی منسوب است به بنی عمرو بن عوف و در بعضی از نسخ بجای عامری واقع است و سهو است ۱۲

رسیده بود در گذشتم وطومار تزویر وتدبیر بیکبارگی در نوشتم روز دیگر پیغمبر
همان روز منادی رسول در مدینه ندا کرد که اهالی طیبه باید که با این سه
نفر بسبیل معاشرت ومصاحبت ومعاملت ومکالمت مسدود سازند و
بهیچ حال به ایشان نپردازند بنا بران تمام مردم از آشنا وبیگانه از ما متنفر
گشتند وروزگار ما بغایت منغص شد هلال ومراره بجهة پیری و
ناتوانی در منزل خویش بماندند امّا من چون جوان بودم تردّد می نمودم وبه جماعت
حاضر می شدم وهرگاه بمجلس اشرف حضرت می رسیدم سلام می کردم ومترصّد
می بودم که آیا لب مبارک بجواب سلام متحرّک می سازد یا نی آری عزیز من
کار عاشق در سلوک سبیل عشق بجایی می رسد که راضی می گردد با آنکه محبوب
اورا بقهر یاد کند یادی مذکور زبان او شود کما قیل **نظم**

میان مردمم باری بدشنامی مشرّف کن ❀ زبد نامی نمی ارزد جوابی گر سلام من
زهجرت نیم کشته ام جانا تمامم کش ❀ خدا را رحمتی برحال وکار ناتمام من
زتاب غم دلم شد گرم ومی سوزم که از ناگه ❀ سگانت عار دارند از کباب نیم خام من

کعب می گفت هر وقت که من متوجه پیغمبر می شدم از من اعراض می فرمود وگاهی که
معرض می گشتم در من می دید وچون در آن داد وستد تامل می کردم درد محنتم
زیاده می شد ومی دانستم که از سری خالی نیست غالبا مضمون این بیت بخاطر
می گذشته وجای آن بوده که **نظم** ای من غلام دیدن ونادید کردنت
انجیل عاشقان نظری هست با منت ❀ اتفاقا روزی در بازار می گذشتم
کاروانیی مرا می طلبید بمنش نشان دادند بیامد ومکتوبی بمن داد مطالعه کردم

نامه بود ملک غسان فرستاده مضمونش آنکه بما رسید که پیشوای تو بر تو
جفا کرده ویار ودوست وقوم وقبیله را از تو جدا کرده بی تعلّل متوجه این جانب
شو که رعایتش باقصی الغایة بجای آریم ودر هیچ حال ضایع نگذاریم چون
کتابت بخواندم با خود گفتم این ابتلایی دیگر است که حواله شده بکنار تنور
خباز رفتم وخط را بآتش انداختم تا بسوخت وجواب فرستادم که من ازین
آستانه بجایی نمی روم وبهر حال که هستم کند آنم وشکایتی ندارم یعنی تا
چیوه باقیست **نظم** بنشسته ام من بر درش تا که برجوشد وفا
باشد که بگشاید دری گوید که برخیز وبیا ❀ ومقرّر است که ضابطه دوستی
مقتضی آن نباشد که بجفاء محبوب از او روگردانند وبرکب توجه بجانب
اغیار دوانند کما اشار الیه النّاظم واجاد **نظم**

گر بخواری زد رخویش براند ما را ❀ با امید وش بنشینیم وبدر درها نرویم
ور بشمشیر احبّا تن ما پاره کنند ❀ بتظلم بدر خانه اعدا نرویم

کعب می گفت روز روشن بر ما چون شب تاریک می گذشت وهیچ دوست
ویار پیرامون ما نمی گشت روزی بسر دیوار ابوقتاده رفتم که پسر عم ودوست‌ترین
خلایق بود بمن سلام کردم وجواب نشنودم گفتم ای ابوقتاده بمعبود بی
همتا ترا سوگند می دهم که می دانی که خدا ورسول را دوست می دارم جواب
که خدا ورسول دانا ترانند پس گریان وبریان از نزد او بازگشتم آری عزیز
من مران افتاده بیچاره که مغضوب خدا ورسول گردد هیچکس را مجال پای نهادن فی
کردن با او نماند وبه هیچ وسیله متوسل گشتن نتواند کما اشار الیه القایل

دادم

واافاد **نظم** ای دل تو اگر زرخ بخراشی چه کنی ❁
خونابه ز دیدها بپاشی چه کنی ❁ دور از تو اگر او زخودت دور کند
آنکه تو کجا روی که باشی چه کنی ❁ وچون چهل روز بان طریق بگذرانیدند
حکم شد که از زنان هم هجرت نمایند کعب میگوید بحضرت پیغام کردم که زن را
طلاق بدهم خبر فرستاد که محتاج طلاق دادن نیست اما ترک مجامعت و
مخالطت ضروریست در زمان زنانرا بخانهار اقوام ایشان فرستادیم
ضعیفه هلال بن امیه بمجلس سید عالم صلی الله علیه وسلم رفت وگفت
هلال ناتوان و وامانده و بغروب نزدیک است اگر رخصت فرمایی بخدمت
او قیام نمایم فرمود باید که او بخدمت تو مشغول نشود جواب داد که یا رسول
الله ضعف هلال از ان قوی تر است که حرکتی از وی متصور باشد غالبا
این بیت وصف الحال او بوده که **نظم** بی تو هلال وار جان زرد و لاغر شد
کان کس که دید گفت همین دم فرو رود ❁ پس زن هلال بخدمت کردن شوهر
مرخص گشت جمعی از اقارب کعب با او پیغام کردند که اگر صلاح میدانی زن تو
نیز برود و اذنی حاصل کند گفت بی جهتی که مجوز قصه هلال بود من ندارم
وشاید که رخصت نیابم و مزید ملال گردد پس ده روز بان حال بگذشت و ایشان
مضطر شدند که زمین با این همه وسعت بر ایشان تنگ می نمود لقوله عز و علا
حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وچون پنجاه روز تمام شد توبه
آن مسکینان بمحل قبول رسید و آیات بینات لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ
وَالْأَنْصَارِ تا آنجا که وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ در شب پنجاه و یکم ان واقعه

ذکر قبول توبه کعب بن مالک وان دو یار دیگر

نازل شد و پیغمبر صلی الله علیه وسلم بعد از فراغ از نماز صبح روز دیگر در
مسجد بنشست و یارانرا از ان قضیه آگاه گردانید و دران روز کعب از بسیاری
ملالت در خانه مانده بود وان دو یار دیگر پیوسته در منزل میگذرانیدند
پس هواداران اصحاب ثلثه مجال یافتند و از برای ایصال خبر خیر بجانب ایشان
شتافتند کعب میگفت بعد از نماز صبح در بام خانه متوجه قبله نشسته بودم
که ناگاه شخصی بر سر کوه سلع بر آمد وگفت یا کعب بن مالک أَبْشِرْ دانستم
که مژده قبولی رسیده در زمان سجده شکر بگزاردم و دو جامه که در بر داشتم
بجهت منادی معین ساختم و متعاقب سواری برسید وان بشارت را
موکد گردانید پس دو جامه دیگر بعاریت بستدم و در پوشیدم و متوجه شدم
در راه گروه گروه با من ملاقات میکردند و مبارکباد میگفتند و چون به
مسجد در آمدم طلحة بن عبید الله برخاست و مستقبل من گشت و بمصافحه
و تهنیت چنانچه شرط است قیام نمود وان عزت وی راهرگز فراموش نکنم آنگاه
بحضرت سلام کردم جواب داد و روی مبارکش از شادی براق و چون ماه
تابان شد فرمود بشارت بادترا ای کعب پرسیدم که از نزد تو یا از حضرت
حق جواب داد که از عنایت بی نهایت ربانی و آیات منزله دران واقعه بر
من خواند وان دو یار دیگر افتان و خیزان خود را برسانیدند کعب میگوید در
خدمت پیغمبر معروض ساختم که بشکرانه آنکه توبه قبول شد تمام مال خود را
صدقه میکنم حضرت فرمود اگر بعضی از ان بجهت اهل و عیال نگاه داری اولی
باشد گفتم سهم خیبر را ذخیره سازم و باقی بفقرا و مساکین گذارم و باید که بر

سالکان مسالک یقین مخفی نماند که یاران ثلثه بیامن راستی از آن ورطه خلاص
شدند وکریمه اتقوا الله وکونوا مع الصادقین مثبت این مدعی است ومقرر است
که مدار حصول جمیع مرادات دینی و دنیوی بر صدق است کما اشار الیه الناظم

نظم
جو صدق نیست مرادی نمی شود حاصل ۞ اگر بصدق درآیی شود جو انشود

منقولست که کعب گفت چون بوسیله راستی نجات یافتم بعد از آن هرگز دروغ
نگفتم والحمد لله علی ذلک این بود تفصیل غزواتی که سید کاینات علیه افضل
الصلوات بحضور نفس نفیس وشهود شخص اقدس خویش اتمام آن مرتبت ساختند
و آنچه حاضر نشده آن را بعث و سریه می نامند و غزوات حضرت بیست و هفت

آنچه خودم

ذکر اعداد غزوات وبعوث وسرایا اجمالا

ثابت گشته وبعوث وسرایا به پنجاه وشش رسیده و از این قسم آنچه مهتم بود نموده
ومشتمل بر زیادتی فواید وعواید بوده مذکور گشته یا خواهد شد ودر ازمنه وقوع
وقایع مسطوره اختلافات واقع شده آنچه مرضی فقیر بوده درین نسخه ایراد نموده
و استیفاء بواقی روایات بحجرها وبجرها حواله به کتاب معالم الاسلام ومجلی است
والله العاصم

ذکر ارسال علی بن ابی طالب بقبیله طی

ودر ماه ربیع الآخر این سال علی بن ابوطالب را با جمعی بقبیله
طی فرستاد بموجب فرموده متوجه شدند وناگاه بر سر آن قوم تاختند وبتخانه
ایشان را منهدم ساختند عدی بن حاتم که بزرگ قوم بکریخت وبه جانب شام
رفت وغنیمت بسیار به اصحاب علی رسید دختر حاتم را اسیر کردند ودو شمشیر
در کردن صنم آن طایفه که فلس نام داشت حمایل ساخته بودند یکی مخذم ودیگری
رسوب آنها را بجهت تحفه حضرت بر داشتند وبمدینه آوردند وبثبوت پیوسته
که دختر حاتم بمجلس پیغمبر رفت وگفت یارسول الله بساط زندگانی بدرم طی شد واسب

دولت برادرم طی کردند وبهار عمر من دی گشت کما قیل

نظم
فریاد که نامه جوانی طی شد ۞ وان تازه بهار ارغوانی دی شد
وان مرغ طرب که نام او بود شباب ۞ خود هیچ ندانم که کی آمد کی شد

اگر عنایت فرموده نامه آزادی بمن ارزانی فرمایی از قبیل وضع الشیء
فی محله تواند بود سید عالم او را آزاد ساخت وجامه بوشانید
وشتری انعام کرد وزاده نیکو بداد وبقبیله خویش فرستاد پس او
بوطن مالوف آمد واز آنجا بشام رفت وبمبالغه تمام برادر خود را
عدی بعتبه علیه نبویه روانه گردانید وگفت البته خود را باو رسان
اگر پیغمبر بحق است حق سبق ترا ضایع نسازد واگر از ملوک باشد عزت
و بزرگی بر تو باقی ماند پس عدی بمدینه توجه نمود وبخدمت رسالت
پناه شرف اختصاص یافت وبه اعزاز واکرام سید انام مفتخر گشت

داریم

منقولست که بالشی بار داد خویش را از بهر وی بنداخت و
خود بر زمین نشست وبمواعظ شافیه ونصایح کافیه وی را بنواخت و
با او گفت زود باشد که طرق حجاز چنان ایمن گردد که ضعیفه تنها بر
شتر سوار از قادسیه بمکه رود واز هیچ کس نترسد وقصور اکاسره
مسخر امت من شود ومال وثروت خلایق بمرتبه رسد که بمردم دهند
وقبول نکنند پس عدی مسلمان شد ودر دین کامل گشت و بو عمل داوبی
رسید وان زن را چنانچه پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرموده بود بدید و
انتظار باقیه می کشید واحادیث احکام صید کلب معلم از وی مرویست

مواعیدم

ذکر وصول مکتوب ملک حمیر

کما بیّن فی محلّه والله اعلم ودران سال نامها ملوک حمیر که مشتمل بر اعلام
اسلام ایشان بود در ماه رمضان بحضرت رسالت نصرت آوردند پس
جواب انها را بنوشت وبعمرو بن حزم داد وبجانب ایشان روانه کردانید
ودران سال قوم عامر بن الطفیل با او گفتند قبایل واحیا علی التعاقب
والتوالی می روند ومسلمان می شوند تو چرا از اکفا واقران باز می مانی
واین اتفاق با یاران نمی خوانی عامر جواب داد که اگر حکومت صحرا یا خلافت
خود را بمن تفویض نماید متابعت وی را اختیار می کنیم گفتند عجب می دانیم

ذکر آمدن عامر بن الطفیل واربد بمدینه

که او مدعا تو را قبول کند عامر بمدینه رفت وبا اربد بن قیس بخلوت صحبتی
بداشت وبا او قرار کرد که چون بیکدیگر بمجلس محمد رویم ومن او را به
سخن مشغول سازم وتو شمشیر کشیده از عقبش بیا وبنیاد حیوتش بر
انداز پس بان عزیمت توجه نمودند وچون بمقصد رسیدند عامر با حضرت
حکایت می کرد وانتظار کار اربد می کشید حکم تا قدر ربانی او را نگذاشت که
از جای خود پیش آید عامر بعد از انکه بدانست که از ید اربد مکروهی
به پیغمبر نمی رسد منفعل گشته پشت داد وگفت بروم وصحرا در صحرا لشکر
سوار و پیاده جمع کنم وبمحاربهٔ تو ای محمد بنوعی قیام نمایم که تا انقراض جهان
از ان باز گویند سید انبیا فرمود خدا وند جبار قادر نگذارد وانصار قبیله یعنی
اوس وخزرج انانصار سزای تو بدهند انگاه بخدا نالید وگفت الهی شر عامر از من
دور گردان بعد از ان عامر از اربد پرسید که چرا بوعده وفا ننمودی جواب
داد که هر وقت که قصد او می کردم تو در میان من واو حایل می شدی نتوانستم
که ترا بکشم پس بعزم معاودت بقبیله باز گشتند بالفور صاعقه از غیب
پدید آمد واربد را بسوخت انگاه عامر وحیداً طریداً می رفت وطاعونی بر
حلق او ظاهر شد متحیر وسرگردان بخانهٔ زنی سلولیه پناه برد وآنجا تکیه
کرد بعد از ان در فکر افتاد وگفت طاعونی مانند طاعون شتر ومردن
در خانهٔ سلولیهٔ یک از یک کنده تر می نماید فی الحال از ان منزل بیرون آمد
وباقبح وجهی بمرد وآن سخن بطریق مثل روی یادگار ماند در باب انکه
کسی را دو نوع از مکروه پیش اید که با هیچ کدام از انها نتواند ساخت
والله اعلم ودران سال سید المرسلین علیه افضل صلوات المصلین

ذکر حج ابو بکر صدیق رضی الله عنه

مقرر فرمود که بسرور ارباب تحقیق ابو بکر صدیق با سیصد نفر بمکه رود
وحج بگزارد وبیست وپنج شتر با ایشان همراه بفرستاد تا در منحر بیست
از ان بجهة پیغمبر وپنج برای ابو بکر قربان کنند وصدیق را از مناسک
حج صاحب وقوف گردانید وسوره براءةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وچهار
کلمهٔ دیگر هر کلمهٔ مشتمل بر حکمی تمام باو داد که در موسم بر خلایق بخواند
وبعد از توجه ایشان جبریل برسید وفرمان رسانید که خواندن
سورهٔ براءة باید که از پیغمبر واقع شود ویا از کسی که خویش نزدیک
او باشد پس علی بن ابی طالب را بطلبید واز عقب یاران بفرستاد
بقرار آنکه سورهٔ براءة واحکام اربعه بستاند وبمردم رساند پس
جناب ولایت مآب بر طبق فرموده متوجه گشت ودر عرج به ابو بکر
واصحاب رسید صدیق پرسید که امیری یا مامور جواب داد که مامورم

اما سوره براءة خواندن وجمل چهارگانه بخلق رسانیدن بمن تعلق گرفته
فی الحال سورهٔ مذکوره وکلمات را تسلیم وی نمود وچون بمکه رفتند و
حج بگزاردند علی بن ابوطالب سوره را بر حجاج بخواند واحکام به ایشان
رسانید ومضمون آنها آنکه به بهشت نرود الا نفس مسلمان وبعد ازین
تاریخ هیچ مشرک حج نگزارد وهیچ برهنه طواف خانه نکند وهرکه با
پیغمبر عهدی دارد که آن عهد موقت نگشته تا چهار ماه دیگر از روز
آن پیمان آخر شود وهرکه عهدی موقت داشته باشد مانند قبیله
بنی ضمره که وعدهٔ ایشان تا نه ماه بوده اتمام عهد آن طایفه بتقدیم
رسانند لقوله تعالی فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ وآنکس که عهد
از پیغمبر نیافته چون ماه محرم آخر شود امان ازو برخیزد وبدانکه
اقوال مفسران وارباب سیر وتاریخ درین مقام پر اختلاف وبی هنجار
واقع شده آنچه موافق نص است اینجا اختیار کرده شد وترجیح وتنقیح
سایر اقوال وروایات در کتاب معالم الاسلام ونسخهٔ مجتبی بتقدیم
رسیده والله المؤید وبعضی از مورخان برانند که آن سال حج ابوبکر
در ذی قعده واقع شد وچون مراجعت کردند صدیق از حضرت رسالت
سؤال کرد که در فرستادن علی چه حکمت بود فرمود تا آن مامور بودم
والله اعلم ودر سال دهم از هجرت سید رسل خالد بن الولید را با جمعی
به بنی الحرث بن کعب بنجران فرستاد مقرر بر آنکه ایشان را باسلام دعوت
کند اگر قبول کنند فهو المراد والا طریق مقاتله با ایشان مسلوک دارد

ذکر حوادث سال دهم از هجرت

ذکر ارسال خالد بن الولید به بنی الحرث بن کعب

چون خالد به آن قبیله رسید ایمان آوردند وچند روز در میان ایشان توقف
نمود تا بعضی از شرایع ازو بیاموختند وخبر اسلام قوم را بحضرت روانه کرد
بعرض نمود تا در جواب نوشتند که احوالی که بقلم آورده بودی معلوم شد اکنون
بازگرد وجمعی را با خود بیار خالد قیس وسعد که پیشوایان قبیله بودند همراه
کرده بعتبهٔ رفیعهٔ نبویه معاودت نمود سید عالم قیس را امیر ایشان ساخته
بمسکن مالوف بازگردانید وعمرو بن حزم را جهت تعلیم مسایل واخذ صدقات
همراه او بفرستاد ومرویست که عمرو تا زمان وفات سید کاینات
بنجران ماند والله اعلم ودران سال ابرهیم فرزند رسول واجب التعظیم ازین
عالم نقل کرد ودران ولا او شانزده یا هشده ماهه بود ودر حالت نزع آن
جگرگوشه حضرت رسالت مآب بموافقت بعضی از اصحاب بخانهٔ دایهٔ او آمد
وثمرهٔ فؤاد را ببویید وببوسید وآب از دیده روان ساخت عبد الرحمن بن
عوف گفت یا رسول الله همواره مردم را از جزع منع می نمایی والحاله هذه
قطرات اشک بر صفحهٔ رخسار با انوارت پیداست فرمود من از نوحه و
فریاد وجامه پاره کردن وافعال جاهلیت منع می کنم اما از آب چشم ریختن
هیچ مانعی ووازعی نیست چه منع آن فوق طوق بشری است کما اشار الیه

نظم

زدیده آب روانست وهیچ ره برما
مگیر راه که بی اختیار می آید
بر آتش دل ما دیده می زند آبی
هم آب چشم که آخر بکار می آید

پس دیگر بار حضرت بگریست ودر روی
نازنین دلبند نگریست وگفت دیده آب می ریزد ودل اندوه می انگیزد

ذکر وفات ابرهیم پسر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

وسخنی که مخالف رضاء حق باشد نمی گوییم وبدرستی که ما بفراق تو ای ابرهیم اندوهناکیم وبعد از وفات او را در بقیع دفن کردند وحضرت در مدفن وی حاضر شد وفرمود فرزند من شیر در دنیا تمام بیاشامید ودر بهشت دو دایه از بهر تکمیل ارضاعش تعیین کرده اند ودر همان روز ضحوهٔ صغری آفتاب بگرفت مردم گفتند بجهه موت ابرهیم شمس منکسف گشته پس پیغمبر صلی الله علیه وسلم نماز کسوف بتطویل بگزارد بعد از ان خطبهٔ بلیغه بخواند وخلایق را بیاگاهانید که آفتاب وماه دو آیت اند از آیات قدرت حق وبجهة مردن وزیستن هیچ آفریده گرفته نمی شوند هرگاه که واقعه چنین روی نماید شما به نماز گزاردن ودعا کردن وصدقه دادن اشتغال نمایید وروایاتی که در باب صلوة کسوف وارد شده طرق وشعب دارد وکافل جمع ان نسخهٔ مجتبی است والله اعلم

ذکر آمدن عاقب وسید با نصاری نجران بمدینه

ودر ان سال سید وعاقب با گروهی از نصاری نجران بخدمت سید انس وجان امدند ودر باب عیسی مبالغه تمام داشتند وهرچند حضرت در حسم مواد شبهات ایشان می کوشید در عناد می افزودند ودر هوا افراط ومبالغه باد می نمودند آخر الامر جبرئیل بر سید وفرمان رسانید که وظیفه آنست که با این قوم از باب احتجاج در آیی ودر نظر دوست ودشمن از ایشان برسرایی وبگویی بیایید تا بمباهله مشغول شویم وآنچه کاشفه ایم از صدق وکذب بر آنرا بدرویم در ابتدا حال نصاری بان معنی راضی شدند وزمان ومکان را بجهة تمهید قاعدهٔ ان قضیه مقرر ساختند وچون بخلوت رفتند وبا عقلا وعلماء خویش مشاورت نمودند پشیمان گشتند ودر ان صلاح ندیدند بواسطهٔ انکه صدق حقیقت سید انبیا می دانستند ومعلوم داشتند که اگر بمباهله قیام می نمایند ابواب

ذکر مباهله با نصاری

افنا واهلاک بر وجوه خود می گشایند منقولست که در روز میعاد سید کاینات حسین علی را در بغل گرفته ودست حسن در دست وفاطمه زهرا از عقب وعلی مرتضی بعد از او روانه شدند تا بمحل موعود رسیدند ترسایان چون بچ فرق با آن آب رو بدیدند با ترس آیان رفتند وبا یکدیگر گفتند روی چند می بینیم که اگر از حضرت کبریا بخواهند کوه را از جای بکنند البته ایشان از جای خود زایل کرداند آنگاه به سرای سید رسل امدند وبعرض رسانیدند که ما مباهله نمیکنیم وبنیان جنگ خویش نمی کنیم فرمود چون از مباهله می گریزید بیایید ودر ذیل مسلمانی آویزید قبول نکردند پیغمبر گفت پس جنگ را آماده باشید گفتند مهم ما وتو به لسان وسنان راست نمی آید اما صلح می کنیم بانکه هرسال دو هزار حله بدهیم هزار در ماه رجب وهزار در صفر ودر هر سالی سی زره قدیمی تسلیم نماییم بشرط انکه مسلمانان متعرض ما نشوند وعشر نطلبند واز دیار خود ما بیرون نکنند سید کونین فرمود من به این صلح راضی می شوم مقرر بر انکه من بعد شما ربوا نخورید واز معاملات ربوی دوری جویید ایشان نیز قبول کردند وعهدنامه در ان باب نوشتند وبان قوم دادند ومی گویند آن خط الی الیوم در دست اولاد ایشان باقی است ودر وقت رفتن امینی طلب کردند تا اشیاء موعوده را باو سپارند حضرت فرمود امینی در غایت امانت ودیانت با شما روانه خواهم کرد پس ابو عبیده

بن الجراح را با ایشان بفرستاد مورخان آورده اند که اوضاع آن جماعت
تا زمان عمر خطاب با آن دستور بماند بعد از آن تغیرات باحوال ایشان

ذکر تتابع وفود

راه یافت والله اعلم و در آن سال تتابع وفود و ترادف عقود در میان آمد
و حقیقت وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا تحقق یافت
اول وفد عبد القیس چهل نفر برسیدند و جارود عبدی در آن میان بود
و مسلمان شد و از کمل اهل اسلام گشت دیگر جوق جوق پیاپی می آمدند مانند
وفد محارب و سلامان و خولان و مراد و غسان و کنده و زبید و بنی تغلب
و کنانه و بکر بن وایل و بهرا و خثعم و رهاوین و حضرموت و غافق و
غامد و شیبان و همدان و جیشان و سباع و عبس و دیگران که اگر تعداد
و تراجم ایشان کما هو طریقه نقلم این مجلس از مرتبه اطناب تجاوز کند و
مقصود از ایراد ذکر این طوایف آنکه معلوم شود که یوما فیوما بازار اسلام
رونق می گرفت و لشکر حق تزاید می یافت و آفتاب وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ بر اطراف
و اکناف بلاد حجاز می تافت و کریمه الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ ورد
زبان محمدیان می گشت و دستور چنان بود که چون وفدی می رسیدند خواجه
عالم بهترین لباسی می پوشید و اصحاب را می فرمود تا البسه نفیسه در بر
می کردند و مهمانان را در اماکن مرغوبه فرود می آوردند و آخر الامر ایشان را
خشنود و مرفه الحال با جواین فراخور باز می گردانید تا بینسا للخواطر الامة

ذکر رسیدن وفد بنی حنیفه و مسیلمه کذاب

و تاسیسا لکشف الغمة و در آن سال جمعی از قبیله بنی حنیفه برفاقت
مسیلمه کذاب بمدینه آمدند و مسلمان شدند و مسیلمه از حضرت التماس
کرد که مهم امت را بعد از انقضاء ایام زندگانی خویش بمن گذارد پیغمبر جواب
داد که یک چوب خرما بتو ندهم و تو از تقدیر ربانی تجاوز نتوانی کرد و اگر فی المثل

لغت

حق نمایی عاقبت از پای درآیی و بهلاکت رسی و حال ترا بمن نموده اند و
همچنان خواهد شد و بعد از آنکه مسیلمه بقبیله خود بازگشت ارتداد
پیشه ساخت و دعوی پیغمبری کرد و شرح واقعه او در آخر مجلس مذکور
شود ان شاء الله تعالی و در آن سال جریر بن عبد الله بجلی با صد و پنجاه

ذکر رسیدن وفد بجیله

نفر از قبیله بجیله بیامدند و مسلمان شدند و جریر علتی داشت که بر اسب
سواری نمی توانست کرد سید عالم صلی الله علیه وسلم بر و دعا و شفا خواند
و دست مبارک بر سینه اش مالید و سوار گردانید و او را با جمع وی روانه
ساخت تا بتخانه ذو الخلصه را بر انداخت و باعث بر افراد ذکر بعضی از

ذکر ارسال جریر بجلی به تخریب ذو الخلصه

قبایل اشتمال قضیه ایشان است بر فواید زواید و در آن سال جریر
مذکور را به نزد ذی الکلاع سُمَيْفَع بن ناکور بن حبیب فرستاد تا او را
به اسلام دعوت کرد و او از جبابره ملوک بود و نسبتش به تبع منتهی
می شد و در نواحی طایف بسر می برد و رعایا وی را بر بوبیت معتقد بودند
القصه جریر آنجا بماند تا پیغمبر از این جهان رحلت نمود و ذو الکلاع در
ایام خلافت عمر باسلام درآمد و کبریا و جبروتش به تواضع و بی تکلفی
مبدل گشت و از ترجمه او بیش از این اینجا مطلوب نیست و در آن سال

ذکر ظاهر شدن جبرئیل بصورت مردی

جبرئیل بصورت مردی که محاسنش بغایت سیاه و جامه اش در اعلی
مراتب بیاض بود بمجلس پیغمبر چنانکه حاضران بدیدند درآمد و به زانوی

ادب هم نانوي حضرت شد و دست طلب و اهتمام بر فخذ سید انام نهاد و از ان سرور ایمان و اسلام و احسان و قیامت و علامات ان بر سید و همه را جواب صواب شنید و غایب شد و بعد از سه روز خواجه عرش جناب با بعضی از خواص اصحاب فرمود که آن پرسنده جبرئیل بود و شما را تعلیم دین می نمود

ذکر وفات باذان حاکم یمن

و دران سال باذان حاکم یمن بعالم بقا تشریف داد و شرح اسلام او سابقا گذشت و بعد از تحقق فوت او مملکتش را قسمت فرمود و بعضی از ان به پسر وی شهر بن باذان داد و برخی بعامر بن شهر همدانی و چیزی به یعلی بن امیه و قسمی به ابو موسی اشعری و هر گوشه بانکه مصلحت دید ارزانی داشت

ذکر ارسال علی بن ابی طالب بجانب یمن

و درین سال سلطان اولیا علی مرتضی را با سیصد سوار بجانب یمن فرستاد تا قبیلهٔ همدان را مسلمان و همه دان سازد و پیش از ان خالد بن الولید را بانجا فرستاده بود و او را انقیاد ننمودند پس در حین توجه نبی با ولی گفت اول ایشانرا بایمان دعوت نمای اگر قبول کنند شمشیر از آنها بردار انگاه باقامت نماز و اداء زکوتشان تحریض فرمای اگر مطاوعت نمایند بقتل ان قوم تعرض مکن بخدا سوگند که اگر یک مرد بوسیلهٔ تو بایمان در آید بهتر از انکه ترا شتران سرخ موي باشد و خالد را و هر که خواهی از اصحاب بمدینه روانه گردان علی گفت یا رسول الله در سن جوانی مرا بنزد جمعی می فرستی که بسال از من کلان تراند و حال انکه در فن قضا مهارتی تمام ندارم در زمان سید کونین دست حق پرست بر سینه ابو الریحانتین بمالید و گفت خداوندا زبان او را درست گردان و دلش را بنور هدایت روشن دار و گفت ای علی هرگاه که دو خصم پیش تو حاضر شوند و یکی بر دیگری دعوی کند تا جواب مدعی علیه نشنوی میان ایشان حکم مکن منقولست که چون نقطهٔ دایرهٔ مطالب علی بن ابو طالب بان موضع رسید و نامهٔ پیغمبر آخر زمان بر ایشان خواند قبیله همدان همه بیکبار در یک روز مسلمان شدند پس خبر به سید رسل فرستاد حضرت از استماع ان حکایت بسیار خوش وقت شد و سجدهٔ شکر بگزارد و سه نوبت فرمود السلام علی همدان و علی مرتضی مدتی انجا توقف نمود و صدقات ان طایفه را جمع می کرد تا دران ولا که سید انبیا بحجة الوداع توجه نمود علی از یمن روانه گشت و در مکه بان حضرت ملحق شد کما سیاتی قریبا ان شاء الله تعالی

ذکر ارسال معاذ بن جبل به یمن

و دران سال معاذ بن جبل به صوبی از اکناف یمن متوجه شد و در حین رفتن با او انواع اهتمام اظهار کرد و گفت ای معاذ بنزد اهل کتاب می روی باید که ایشانرا به کلمتی شهادتین دعوت کنی بعد از ان به نمازها پنجگانه تکلیف نمایی پس از اطاعت قوم درین دو فریضه زکوة اموال بطریقهٔ مقرره از اغنیاء قوم بستانی و به فقرا و اصحاب استحقاق رسانی و دران باب بر ایشان تعدی جایز نداری و بهتر از انچه بر انها واجب باشد نستانی و از دعاء مظلومان برحذر باشی که میان حضرت حق و دعوت ایشان هیچ حجابی نیست و با وجود انکه ارسال معاذ بعد از وجوب حج بوده تعرض بان رکن ننموده زیرا که در طریق دعوت همواره همین طریق مسلوک می داشته و در هنگام بیان ارکان مسلمانی رایت تعداد بعض

واجبات درا کثر اوقات می افراشته و بسط این مبحث کما هو حقه در
کتاب مجتبی بقلم آمده و اتفاقست میان ارباب سیر و اهل تحقیق که معاذ بن
جبل تا زمان خلافت عمر در یمن توقف نموده بعد از ان بمدینه امد و از انجا
بشام رفت و در ان بلده وفات یافت پس آنچه در بعضی از کتب میلادیه
آورده اند که در اوان وفات سید کاینات معاذ واقعه دید و بمدینه در
ودر شب نزول در ان خطه اول بخانه فاطمه آمد الی آخره از مزخرفات
وعاظ و مزخرفات قصاص خواهد بود و الحق احق بالاتباع و در ان

ذکر حجة الوداع

سال حجة الوداع واقع شد نقادان فن موالید و سیر چنین تحقیق کرده اند
که سید المرسلین علیه اکمل صلوات المصلین در سال دهم از هجرت
چون ایام حج نزدیک رسید به اطراف و جوانب از ادانی و اجانب خبر
فرستاد که عزیمت زیارت بیت الله مقرر شده باید که زمره یاران دولت
مرافقت ما را دریابند و بادراک این سعادت شتابند بنابران بسیاری
از اصحاب در مدینه جمع آمدند تا در اول حال ملازم حضرت باشند
و مناسک حج و اداب ان طریق بیاموزند پس در روز شنبه بیست و پنجم
ذی قعده نماز پیشین در مسجد طیبه بگزارد و بیرون رفت و از راه شجره
که طریق وسط است متوجه ذو الحلیفه شد و انجا فرود آمد و نماز عصر
بقصر ادا کرد و احرام بست به نیت مطلقه و داعیه افراد داشت
و جامه احرام در پوشید و به آواز بلند به تلبیه مشغول شد و شب انجا
بیتوته نمود تا از یاران هر که باز مانده باشد بایشان ملحق گردد و در ان

منزل سرور ارباب تحقیق ابو بکر صدیق را از اسما بنت عمیس پسری محمد نام
متولد شد پس اسما از حضرت پرسید که وظیفه من در باب فریضه حج چیست
فرمود غسل کن و لجام بر بند و به احرام در ای روز دیگر سید عالم صلی الله علیه
و سلم در ان موضع نماز صبح بگزارد و بر ناقه قصوی سوار شد و چون بر مرکب
متمکن گشت رو بقبله اورد و لبیک گفتن بنیاد کرد و به سیر در امد و هشت
روز در راه بود و امامت اصحاب می فرمود روز یکشنبه چهارم ذی
الحجه بمکه رسید و غلبه انبوه ملازم بودند بقولی هفتاد هزار و بروایتی صد
و چهارده هزار و بیشتر از ین نیز گفته اند و نه زوجه مطهره و فاطمه زهرا
و جمیع خواص و خدم همراه داشت و در اکثر احوال باتفاق به این طریق
تلبیه می گفتند که لَبَّیْكَ اللّٰهُمَّ لَبَّیْكَ لَا شَرِیكَ لَكَ لَبَّیْكَ اِنَّ الْحَمْدَ
وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكُ لَا شَرِیكَ لَكَ و قربانیها با خود داشت و در
منزل سرف با اصحاب معین فرمود که هر که هدی همراه دارد حج خود را عمره
سازد و بعد از سعی و طواف از احرام بیرون اید انگاه احرام به حج بندد
و ابو موسی اشعری از یمن متوجه گشته در بطحا بان حضرت رسید و عرض
رسانید که بر طبق نیت تو نیت کرده ام اما قربانی ندارم حکم شد که او
نیز بو نک یاران بر آید و سید انبیا از ثنیه علیا بحرم در امد و چون بباب
بنی شیبه رسید و خانه را بدید این دعا بخواند که اللّٰهُمَّ زِدْ هٰذَا الْبَیْتَ
تَشْرِیفًا وَتَعْظِیمًا وَتَكْرِیمًا وَمَهَابَةً وَزِدْ مَنْ عَظَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهُ وَاعْتَمَرَهُ
تَشْرِیفًا وَتَكْرِیمًا پس بمسجد الحرام تشریف داد و حجر الاسود را ببوسید

ورداء مبارک از زیر بغل راست بیرون آورده و بر دوش چپ انداخته هفت نوبت گرد خانه طواف کرد سه بار دویدن و چهار کرت آهسته و بعد از اتمام اسبوع طواف بمقام ابرهیم رفت و کریمهٔ وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى بخواند و دو رکعت نماز بگزارد و در هر رکعتی یکبار فاتحة الکتاب وسورهٔ کافرون و اخلاص قراءة فرمود و چون از نماز فارغ شد دیگر حجر را ببوسید و از باب الصفا بیرون رفت و چون بکوه صفا نزدیک رسید کریمهٔ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ بخواند و بآنچه حضرت ذو الجلال افتتاح نموده ابتدا کرد و چند آن بکوه برآمد که خانه را بدید و نظر صفای زد پس رو بقبله آورد و گفت لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ انگاه دعا کرد و سه نوبت باین دستور باذکار و ادعیه اشتغال نمود بعد از آن فرود آمد تا به بطن وادی رسید پس متوجه مروه شد و در میان وادی بدوید و بهمان عمل که در صفا بجا آورده بود مروه را وفا نمود و بموجب فرمودهٔ حضرت هر که قربانی نداشت حلال گشت و بعضی سر تراشیدند و بعضی موی بچیدند و فاطمهٔ بتول و مطهرات رسول در موافقت اصحاب تقصیر کردند اما تقصیر نکردند و پیغمبر با یاران گفت اگر آنچه اکنون دانسته ام بیش ازین معلوم داشتمی قربانی را با خود نمی آوردم و حالی مآل معاملهٔ من همین می شد و این سخن برای تسکین خواطر جمعی می فرمود که هدی همراه ایشان نبود و الا مفرد است در لحج

کم

جمعی م

پیغمبر اختیار کرده بفضل و ثواب بیشتر بوده پس سراقة بن مالک بن جعشم پرسید که این معنی مخصوص امسال است یا پیوسته بدین طریق مرخص خواهند بود جواب داد که موبّدا چنین است و همواره دستور همین است و انگشتان مبارک را مشبک کردانید و دو نوبت فرمود عمره در حج درآمد و در آن روز بر کوه صفا نقطهٔ دایرهٔ اصطفا یعنی محمد مصطفی بمشاورت جبرئیل یا بفرمان رب جلیل نیت قران کرد میان حج و عمره چون صاحب قران وان مطلق مقید گشت و علی بن ابوطالب از یمن بیامد و شتری چند قربانی بیاورد نبی از ولی پرسید که چه نوع نیت کرده جواب داد که نیت من نیت تست فرمود پس بر احرام خود ثابت باش که من و هر که هدی همراه دارد بهمین نوع می گذارد و مجموع شتران پیغمبر و امیر صد عدد شد و چون علی فاطمه را بدید که جامهٔ مصبوغ پوشیده و حلال شده عمل وی را انکار نمود بتول گفت بامر رسول چنین کرده ام و بعد از آنکه بر حقیقت حال واقف گشت انکار را باقرار مبدل گردانید و در روز ترویه که هشتم ماه بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بر شتر سوار شد و با تمام اصحاب بمنی رفتند و آنان که از احرام بیرون آمده بودند باز بحج احرام بستند و در آن روز عایشه صدیقه حائض شد و ملال بسیار یافت پس شرح واقعه بعرض سید عالم رسانید فرمود احرام به بند به نیت حج و هر چه حاجیان بعمل آرند تو نیز بعمل می آر لیکن طواف خانه مکن و چون پاک شوی طواف بتقدیم رسان تا حجت تمام شود و بثبوت پیوسته که در روز ترویه سید المرسلین صلی الله علیه

بوده

وسلم در منی خطبهٔ بلیغه بر یاران بخواند وآنچه دران ولا دانستن آن
ضرورت بود یاران تعلیم کرد ونماز پیشین وپسین وشام وخفتن آنجا
بگزاردند وشب دران محل بیتوته فرمود وروز دیگر بعد از نماز بامداد
چندان توقف نمود که آفتاب برآمد پس خیمهٔ از موی بافته بفرستاد تا
در نمره که موضعی است در عرفات بزدند انگاه از منی روانه شد وتصور
قریش آن بود که بدستور جاهلیت در مشعر الحرام فرود آید چون به آنجا
رسید نه ایستاد وبعرفات رفت ودران خیمه درآمد چندانکه آفتاب
از وسط السما زایل گشت انگاه بر ناقهٔ قصوا سوار شد وبه میان وادی
داند وجریر بن عبد الله بجلی خلایق را خاموش کردانید وحضرت خطبهٔ
فصیحه وموعظهٔ ناجعه بمسامع حاضران رسانید وایشان را از امدن
دجال واوضاع او واقف کردانید وفرمود خون وعرض ومال شما بر
یکدیگر حرام است مانند حرمت این روز واین ماه واین مکان وحکم نسی را
برانداخت وان عملی بود که کفار با ماههای حرام تبقدیم می رسانیدند وماه
حرام را حلال می ساختند وحرام را حلال می کردانیدند وسال ایشان از
دوازده ماه بیشتر می شد پس برطبق نص قرآنی انرا تغییر داد وگفت
دور زمان به هیأت اول خود بازگشت وچنانکه در ازل قرار یافته
ودر هنگام آفرینش آسمان وزمین مبین شده بهمان دستور در سلک
انتظام درآمد سالی دوازده ماه واز انجمله چهار شهر حرام سه متصل
یکدیگر شوال وذو القعده وذو الحجه ویکی دیگر منفرد افتاده وان ماه

رجب است میان شعبان وجمادی الآخرة که قبیله مضر همواره تعظیم
آن می نموده اند وفرمود امور جاهلیت وکارهاء ایام فترت را تمام تغییر دادم
ودر زیر قدم خود درآوردم وان حکایت کنایتی بود از ابطال آنها وخونهاء
جاهلیت را موضوع کردانیدم واول خون پسر ربیعه را که در قبیلهٔ بنی سعد
شیر خورده بود وهذیل او را کشتند باطل ساختم وتمام رباها جاهلیت را
دفع کردم واول رباء عباس را برانداختم ودر آخر مجلس باز مجملا ومفصلا
قوم را به پرهیزکاری ودین داری امر فرمود ومقرر کرد که مردان حقوق
زنان را مرعی دارند وایشان را ضایع نگذارند ونفس ونفقه بنهج شرع
بایشان رسانند وزنان نیز در رعایت حقوق شوهران تقصیر نورزند
وخود را از نامحرم نگاه داشته دیگری را بجای ایشان ننشانند وبدانید که
که من در میان شما حکمی میگذارم اگر بحکم او عمل کنید گمراه نشوید وان حکم
قرآنست وباید که حاضران آنچه شنوند به غایبان رسانند واز
ارتداد وخون ناحق دوری جویید انگاه با قوم گفت حضرت جلال احدیت
از شما خواهد پرسید که محمد با امت چگونه کذرانید چه جواب خواهید
داد همه گفتند ما بگوییم ان حضرت در طریق تبلیغ کما هو حقه کوشید
وحق را بهیچ حال نپوشید واداء امانت ربانی نمود وهمه را پند ونصیحت
فرمود پس بانگشت شهادت بطرف آسمان وجانب خلقان اشارت
کرد وسه نوبت گفت خدایا گواه باش بعد از آن بلال بانگ نماز گفت
واقامت را باقامت رسانید ونماز پیشین وپسین بجمع تقدیم بگزاردند

بقول م

انکاه حضرت سوار شد وبعرفات تشریف داد وچنان بایستاد که جَبَل المُشاة دربیش روی او بود وشکم ناقهٔ قصوا بر بهلو سنکهاء بزرک می نمود و متوجّه قبله واقف شد ودران روز روزه نداشت بس برای امت بتضرع تمام وزاری بانظام بدعا اشتغال فرمود تا خبر رسید که کناهان اشانرا مغفور سازم مکر مظالم بیغمبر بنالید وبسیار مبالغه کرد که چه شود اکر عنایت فرمایی ومظلوم را تدارک نمایی ومهم ظالم بسازی ودرین باب الحاح از مرتبهٔ اعتدال بکذرانید چندانکه افتاب فرو رفت وبصحت رسیده که در روز عرفه که جمعه بود وبیغمبر صلی الله علیه وسلم دران منزل شریف استاده جبرئیل بیامد وکریمهٔ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دِينًا بر وی خواند ودُرَر اکمال وتکمیل بر مفارق تعظیم وتبجیلش برافشاند وتا قیام قیامت این خبر کافی اثر در کوش هوش امت عالی همتش باقی ماند والحمد لله علی ذلك ارباب سیر اورده اند که بعد ازانکه سلطان نیم روز بر غارب غروب سوار کشته باقالیم زنکبار ظلام درامد حضرت اسامة بن زید را ردیف خویش ساخت وزمام ناقه را محکم بکرفت بحیثیتی که نزدیک بود که کردن او دوتا شود وبتمکین ووقار می راند وخلایق را می کفت آهسته باشید واکر بکوهی می رسید عنان شتر را می کذاشت تا بآسانی بالا رود ودر مزدلفه فرود امد ونماز شام وخفتن بجمع تاخیر بکذارد وشب انجا بسر برد چندانکه صبح صادق بدمید وبعد از اذان واقامت نماز بامداد در تاریکی ادا کرد وبر قصوا سوار شد

وبه مشعر الحرام رفت ومتوجه قبله بدعا وزاری قیام نمود وباز در مهم امت مبالغه والحاح می فرمود تا جبرئیل امد بر وفق مدعا خبر اورد بیغمبر متبسم شد ابوبکر وعمر کفتند درچنین محلی تبسم بی جهتی نخواهد بود اکر خبری ملایم شنوده با ما بکوی تا خاطر دردمندان مجموع وموانع مستمند ان مرفوع کردد فرمود حضرت وهاب امال وامانی دعاء مرا در شان امت آخر زمانی مقبول ساخت وقامت آرزوی مرا باین خلعت شریف بنواخت والحاله هذه ابلیس خاک بر فرق می ریزد وفنون جزع وفزع می انکیزد تبسم باین سبب واقع است واکر درین محل طوطی بیانم به تذکار این بیت که

نظم

مه نور می فشاند وسک بانک می کند ❊ مه را چه جرم خاصیت سک چنین فتاد ❊

شکر خا کردد بعنایت در محل خواهد بود وبیش از طلوع آفتاب فضل بن عباس را ردیف خود کردانید واو جوانی زیبا روی رعنا موی بود وزنان در کجاوها بر شتر می کذشتند وفضل در ایشان می دید وبیغمبر دست حق برست بیش دیدهٔ او حایل می ساخت واو از طرفی دیکر نکاه می کرد باز ازان حضرت بمنع او مشغول می کشت تا به وادی مُحَسِّر رسید مرکب را تیزتر براند و انداز میانه که به جمرهٔ کبری می روند روان شد تا رسید به آن جمره که نزد شجره است وانجا هفت سنک کوچک انداخت ودر هر نوبت تکبیر کفت انکاه بقربان کاه تشریف داد وشصت وسه شتر بدست مبارک نحر کرد شتران چون دیدند که حضرت بخود آنکار می کند بر

یکدیکر بیشی می کرفتند وبه زبان حال می کفتند

نظـــم

خون خود را فدای تیغش ساز ٭ زانک قصاب وقت دلدار بیست

بعد ازان سی وهفت شتر باقی مانده را بعلی بن ابوطالب داد تا قربانی را به اتمام رسانید وازجهة امهات مومنین یک کاو قربان کرد وصحت فرمود وبثبوت بیوسته که بروفق فرمان سید انس وجان از هر شتری که قربان ساخته بودند بارهٔ قطع کردند ودر یک دیک بختند ونبی وولی باتفاق ازان تناول نمودند وشوربای آن بیاشامیدند وباقی کوشت وپوست وجلهای اشتران را بصدقه دادند انکاه سر مبارک بتراشید وموی دلجوی را بر اصحاب منقسم کرداند وجمعی از یاران حلق کردند وبعضی موی را بچیدند وبعد از فراغ از نحر وحلق خطبهٔ بخواند وآن نصایح بالغه که در عرفات بقوم رسانیده بود باز مکرر ومقرر ساخت انکاه سوار شد وبمکه امد وسواره خانه را طواف کرد بعد ازان بکنارهٔ جاه زمزم راند وبنو عبد المطلب آب می کشیدند فرمود اکر از غلبهٔ مردم بر شما اندیشه نمی کردم دلو را فرا می کرفتم وبخود آب می کشیدم بس از دلو ایشان مقداری آب آشامید بعد ازان فرود امد ونماز بیشین در مسجد الحرام بکزارد وجار رسانید که امهات مومنین یعنی زنان بیغمبر شب از منی بار کنند واز غرایب وقایع که دران ایام واقع شد ان بود که طفلی را در همان روز که متولد کشته بود بخدمت سید رسل آوردند ازو برسید که من کیستم فی الحال بزبان فصیح کفت انت رسول الله حضرت فرمود راست کفتی بارک الله فیک ودیکر تکلم

زبان نکشود تا ان زمان که بوقت معتاد رسید وجون از کار وبار حج فارغ شدند خلایق را رخصت داد تا هر کس بمنازل خویش عزیمت نمودند وحضرت بمرافقت اهالی مدینه ومصاحبت امن وسکینه بمسکن معروف بازکشت وجون بذو الحلیفه رسیدند شب انجا خواب کردند وروز دیکر از طریق معرس بمدینه درآمدند وان حج را حجة الوداع می خوانند بجهة انک در روز عرفه سید عالم صلی الله علیه وسلم اصحاب را وداع کرد وکفت شما دیکر مرا درین مقام نخواهید یافت ودر عرف مورخان ان را حجة البلاغ وحجة الاسلام نیز می کویند زیرا که بیغمبر در ایام بعثت وظهور اسلام بغیر ازین حج نکزارده وآنچه شهرت یافته که سید رسل بیش از هجرت یک حج وبروایتی دو حج فرموده ان را حجة الاسلام نمی کویند جه هنوز در شریعت غرا واجب نشده بود وبروفق اعمال جاهلیت بتحقیق می بد برفته والله اعلم وبعد ازانکه بمیامن اهتمام سید انام بنیان اعمال حج باتمام رسید مادهٔ مقاوله که درمیان حج وجهاد واقع بود مندفع وجهات خصومت بینهما مرتفع کشت وشرح این حال وکشف این مقال انکه جون بساط وافی الانبساط شرع مطهر سید المرسلین معین وبیدا وسماط کافی الاحتیاط دین از هر خاتم النبیین مبین وهویدا شد وقوایم ملت زهرا محمدی باساس ثبات ودوام استحکام یافت ودعایم سنت والاء احمدی بارکان وثوق وانتظام قوام کرفت میان حج وجهاد معارضه وکفت وکوی ومجادله وجست وجوی بظهور

ذکر
مناظره حج وجهاد

آمد مبتنی جهاد ان بود که رایات تعظم و تفضل برافرازد و نقوش پیشوایی
برلوح زیبایی بطرازد و حج راهی دور و دراز می پیمود به امید انکه در مضمار
تقاخر مفضّل و مقدّم باشد و حروف غیر از صحیفهٔ هو خیر بتراشد و هر مدعی
بر صدق مدّعی خویش کواهی می کذراند و سخن خود را به جایی می رساند
جهاد می کفت حق تقدم مراست و قضیه کلیّه اَلفَضلُ للمتقدّم دلیل
بر حقیقت این حال کواه ثبت **حج** می کفت اسد لا لـ تقدّم زمانی کی تمام است
دلیل برین معنی واقعهٔ صادقه سیّد انبیا و سایر رسل کرام استکه با وجود
تاخر زمان احمد مختار و تقدم اوان پیغمبران بزرکوار خطبهٔ افضلیت و اکملیت
بنام محمد رسول الله می خوانند و همه خود را تابع او می دانند و پیوسته این
معانی بعرض شریفش می رسانند که **نظم** مهر شد این نامه بعنوان تو
ختم شد این خطبه بدوران تو ** خط فلک خطّه میدان تست
کوی زمین در خم جوکان تست ** تا زعدم کرد فنا برنخاست
میتک و میتاز که دوران تراست ** **جهاد** می کفت در مقابلهٔ مقاتلهٔ من
در امدن حد هرکس نیست و در میدان امتنان من پای نهادن هر احدی را
دست رس نیست نیزه ام علم شجاعت می افرازد شمشیرم سر کردن کشان
می اندازد کمانم به تیر صلابت کافهٔ دشمنان را دلدوزی می فرماید تیرم نیز کمان را
از کمان مهابت عامهٔ بی دینان را جکر سوزی می افزاید خنجرم همه خنجر اعادی
بمقطع می رساند کرزم زمرهٔ موافقان را از شر منافقان می رهاند سپرم در
باب محافظت یاران دست بجان داری می کشاید مغفرم در میان افراد

اسلحه سرداری می نماید **نظم** هیبتم از بانک زند بر سپهر **
آب شود چشمهٔ رخشان مهر ** ور غضبم صدمه بعالم زند **
مشرق و مغرب همه برهم زند ** **حج** می کفت فیاض ذوارف عوارف
هر موجودی را از فیض جود خود نصیبی تمام ارزانی داشته و از جهة
هر طالبی قسطی فراخور کذاشته والحالة هذه توجّهات فضایل خود را
تعداد می نمایی چرا شمایل مرا ملاحظه نمی فرمایی مکر نمی دانی که اسباب کمالم
اکثر من ان یُعَدّ و یُحصَی و اوفر من عدید الرمال والحصی است حطیم
قطعهٔ از جنّة النعیم است ** دال بر شرف موقف امام واجب التعظیم
وَاتَّخِذُوا من مَقَام ابرهیم است ** در مشعر و مزدلفه ام نظر کن که مرورا
چه مقدار صفاء و وفاست حجر اسودم معدن جواهر فضل و لطف و عطاست
حلقهٔ در معبدم دست اویز معتکفان عتبهٔ اخلاص و دعا است
در اطراف و جوانبم جراء و بوقبیس است هر یک از طاهان و زایرانم مثل
سری و جنید و شبلی و اویس است زمزم منبع زلال صدق و یقین است
حرمم نمود از جنّات عَدْنٍ فَادْخُلُوهَا خَالِدِین است با وجود این همه فضل
و کمال با من در مقام عناد و جدال ثبات قدم نمودن و در مواد تکلّف
و تصلّف افزودن نزد ارباب خرد مستحسن نخواهد بود و لعمری که
نظم انصاف من ار تو ندهی ای دوست **
خود نافه کند حکایت از پوست ** ور تو بدهها کنی بپا سم **
من قیمت سنک خود شناسم ** ور تو نکنی ز افرین شاد **

بسمات م

من خود کنم آوزن خود باد **جهاد** می‌گفت ای حجّه بر حجّه اعلام اعلام
مشاعر ومناسک تو بهمراهی تشدید وتایید من تحقق می‌پذیرد واگر امداد
واعانت عساکر منصورهٔ من نباشد هیچ مسلمان نتواند که از شر نقش
غلط کافران در منزل توخانه کیرد منصوبهٔ فتح طویل عریض من است که
جیش اسلام با ده هزار غازی زیاده از شش درغم بیرون آورده وبرتخته منی و
ابطح در پایهٔ سریر شهسوار میدان انا افصح صف درصف نشانده وغبار
اهلاک واذلال بر مفارق سه تای گویان صاحب لاف ثالث ثلاثه ودزد
بازان پرگزاف انا اکثر منک مالاً وولداً فشانده وتو هیچ حال قدر این منّت
نمی‌دانی وآیت شکر این نعمت نمی‌خوانی **نظم** چه بدعهدی ای حجّه ناسپاس
که ملکی چنین را نهٔ حق شناس ٭ اگر دانی اندازهٔ کار من ٭
نکویی مگر شکر کردار من ٭ **حج** می‌گفت ای جهاد هیچ کس در عالم کون و فساد
خودبین وخودپسند مباد اگر تو بعساکر منصوره صوری خود می‌نازی من به
توفیق آسمانی وتایید ربانی بپیوسته سرافرازم ودر عرصهٔ انس واستیناس
با حریفان واذّن فی الناس شطرنج غایبانه می‌بازم هرکه با من رخ در رخ دارد
منصوبهٔ بخت مقبل وطرح طالع فرخ می‌نگارد پیادگان دفعهٔ اقبالم اسب
سواران مضمار یأتوک رجالاً کنند وفرزین صفتان کج رفتار در عرصهٔ شاه مات
اجلالم با صد گونه اضطرار بصدمهٔ فیلان زبردست عالی مقدار پایمال اند
نظم جماعت که در گرد خوان منند ٭ بنزل ابد میهمان منند ٭
بران کس مباد این حلاوت حلال ٭ که خاشاک نوشد به آب زلال ٭

جهاد می‌گفت در جام شهادتم رحیق تحقیق است **حج** می‌گفت نشان
احترام طایفان والاسیادتم یأتین من کل فج عمیق است وبنیان اهتمام
قاصدان باسعادتم ولیطوّفوا بالبیت العتیق است **جهاد** می‌گفت طغراء
منشور دولت جاودانم مضمون من اغبرّت قدماه فی سبیل الله کنت له
ضامنا است **حج** می‌گفت توقیع سجل امن وامانم ومن دخله کان آمنا است
جهاد می‌گفت حرّض المؤمنین علی القتال سطر صحیفهٔ کمال من است
حج می‌گفت فلنولینّک قبلةً ترضاها شطر لطیفهٔ اقبال من است
جهاد می‌گفت مدار کار وبار بر مجاهده است ونتیجهٔ آن حصول مشاهده
است که والذین جاهدوا فینا لنهدینّهم سبلنا **حج** می‌گفت
بنیان مسلمانی بمن تمام می‌شود وتو از عناصر وارکان خارجی وبی‌شبهه
وصل بر فضل فضل دارد **جهاد** می‌گفت اگر تو رکنی من شرطم وبی‌تحقق شرط
مشروط وجود نمی‌یابد وتا من نباشم آفتاب شهود هیچ رکن از ارکان دین
بر عرصهٔ صدق ویقین نمی‌تابد **حج** می‌گفت من حاجی جمیع گناها نم
من حجّ لله ولم یرفث ولم یفسق رجع کیوم ولدته امّه مستمسک
ودستور من است **جهاد** می‌گفت خون همه را من بگردن می‌گیرم بر محو
ذنوب شهدا من اعدل گواهانم السیف محّاء الذنوب خبر مشهور من
است القصّه بدین طریق با یکدیگر ماجرا می‌داشتند وسنجق تقابل
وتقاول می‌افراشتند ومرکب مسابقت در میدان مساوقت می‌تاختند
وسپر معارضه بهیچ حال نمی‌انداختند تا آنگاه که سنین هجرت نوبه…

برهنه تلک عشرة كاملة رسید وجاذبهٔ ان الّذی فرض علیک القرآن
لرادّک الی معاد عنان ارادت سیّد انبیا وامجاد را بجانب حج وعمره
کعبه وزیارت خانه کشید مدّعیان به اتّفاق حسنه خود را محکمهٔ
مستحسنهٔ شرع وسنت رسانیدند وشهود عادله معدّله وحجج و
براهین ساطعه مکمّله بکذ رانیدند وبعد ازانکه شواهد وادلهٔ ایشان
متعارض شد حاکم مسند قبول وناظم معهد وما محمّد الّا رسول آیت
الصّلح خیر بر اصحاب مجلس بخواند ومعارضان را هر یک بر جای خود
بنشاند وقرار بران کرفت که هر کاه نفیر عام بر اید مومنان را دست در ذیل
جهاد زدن واجب ولازم نماید وچون امن طریق واستقامت هر فریق
حاصل شود واستطاعت محقق کردد جز سلوک سبیل حج وعمره مسلوک
داشتن نشاید وحاصل حکایت انک صوفی باید که ابن الوقت باشد
ونقش مخالفت از لوح باطن بتراشد ومترصّد حکم وفرمان کردد و
بساط خودرایی را بیکبارکی درنوردد ودر کسب حسن عمل کوشد وخلعت
متابعت وانقیاد بپوشد تا فردای قیامت ازادی باید وبمنازل خلد
شتابد لمثل هذا فلیعمل العاملون وفی ذلک فلیتنافس المتنافسون
اکنون مدتی است تا در میان دوستان این داستان مشهور ماند و
بلبل زبان هر واعظ اصیل بهزار دستان بر افنان منابر اجمال وتفصیل
در مجلس فاضلان نبیل آنرا خواند والآن نعود الی اتمام الاخبار نا ولا
من الاجلّة الاخیار وبدانکه از جملهٔ امور کلیّه که در حین بازکشتن

ذکر نزول در غدیر خم واظهار موالاة علی مرتضی کرّم الله وجهه

اس علی حجه مصرحل بهد

از حجة الوداع واقع شد ان بود که چون لشکر اسلام در ملازمت
سیّد انام بغدیر خم که از نواحی جحفه است رسیدند در کرمکاه روز
حضرت رسالت نصرت حشم فرود با اصحاب نماز بکزارد انکاه روی
سوی یاران اورد وفرمود ای زمرهٔ دوستداران می دانید واعتقاد
دارید که من به مومنان اولی ام از نفوس ایشان وزنان من امهات
مومنان اند همه کفتند بلی یا رسول الله همچنین است که می فرمایی و
سر حقّه تحقیق می کشایی بعد ازان کفت هر که من مولای ویم علی بن
ابو طالب مولای اوست خدایا دوست دار هر که او را دوست دارد و
دشمن دار هر که وی را دشمن دارد ویاری ده هر که او را یاری دهد وخوار
ساز هر که او را خواری کند ودر بعضی از طرق این حدیث وارد شده که
سرور اصحاب عمر بن الخطاب کفت ای علی پسر ابو طالب با مداد کردی
ومولای جمیع مومنانی واز فحوای این خبر معتبر معلوم می شود که دوستی
مهر سپهر لا فتی علی مرتضی در کمال ایمان دخلی تمام دارد وبغض او شخص را
در سلسله هلکی می شمارد ولعمری **نظم** هر کرا هست با علی کینه
در سخن حاجت درازی نیست ✿ نیست در دستش آستین بدد
دامن ان ذکر غازی نیست ✿ وبدانکه بعضی از ارباب سیر بعد از
نقل حدیث ام معبد در تضاعیف ذکر اخبار هجرت بجهة انک خبر او
مبنی است از شرح شمّهٔ از اوصاف صوری ومعنوی سید المرسلین
علیه افضل صلوات المصلین به اخبار نعوت وشمایل وایراد معجزات

وفضايل وتعداد اثاث البيت وامتعه ومراكب واسلحه وخدام وموالي
واصحاب واهالي وضبط طاعات وعبادات وربط ماكولات ومشروبات
ان حضرت قيام نموده اند وفي الواقع اين امر از ايشان در محزّ خود وقوع
نيافته وافتاب حكمت بر ساحت عمل ايشان نتافته چه مقرر است
كه ارباب بصاير ثاقبه تذكار امور غير موجوده را منافي تنقيح وترتيب
دارند وتكرار اشياء غير معهوده را مخالف تصحيح وتهذيب شمارند
ونزد مهره فنون سخن وري ودر نظر كمله اقسام هنرپروري كلام منقح
مرتب وحديث مصحح مهذب محبوب ومطلوب مي باشد بنابرين مقدمه
واضحه چون درين محل مباحث ميلاديه قريب به اخر رسيده وخوان
اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ
دِينًا از بهر طالبان نعمت تحقيق درين فن كشيده شد اگر بعد ازين
به بسط ان بساط مشغول شويم ودر هر مجلسي از مجالس باقيه آنچه
ميسر شود ياد كنيم وقلوب مستمعان را به ذكر ان اخبار شريفه شاد
كنيم نقشي كه مرضي طباع سليمه ومرغوب اذهان مستقيمه خواهد
بود فاعلم ايها الصاحب الصديق والراغب الشفيق كه افعال
جميله واحوال جزيله حضرت نبوت شعار فتوت دثار سيد ابرار و
سند اخيار انقسام مي يابد بر دو قسم عادات وعبادات اما وجه عادات
سنيه نبويه كه جمعي از ائمه كبار واجله امصار تعبير از ان به سنن زوايد
مي فرمايند محتوي است بر شعب واغصان ومشتمل است بر اثمار وافنان

ذكر عادات حضرت رسالت صَلَّى اللّٰه عليه وسلّم

وامهات آنها به سه عادت كه متضمن ارشاد اهل سعادت است راجع
مي شود اول خورش دوم پوشش سيم كوشش اكنون از هر قسمي ازين اقسام
ثلثه كه بتحقيق هريك منقسم جزئيات متنوعه اند انچه ايراد ان اهم نمايد
معروض مي دارم وبهرحال فرصت را غنيمت مي شمارم كه نظم
در خورد گوش يار بدست من عزيز ۞ گر نيست جوهري سخنان غريب هست
اما بيان قسم اول كه به ماكولات ومشروبات وتفكه يعني خوردن
واشاميدن وميوه تناول كردن انقسام مي پذيرد اولا انكه
داب ذات عالي صفات سيد المرسلين صلى الله عليه وسلم چنان
بود كه هرگز هيچ طعام مباح را عيب نمي فرمود اگر رغبت داشتي تناول
نمودي والا ترك كردي واز خواني كه پايها داشتي واز سكرجه يعني
نيم كاسها كوچك چيزي نخوردي واكثر اوقات بر سفره وگاهي بر زمين
به اكل مشغول شدي وهرگز نان تنك ميده كه انرا رقاق خوانند وگوشت
بلمه تناول نمي نمود وطعام تحقيق ناكرده كه چيست وازكجاست نمي خورد
وآرد جو كه ماكول حضرت مي شد نمي بيختند بلكه باد بران مي دميدند تا
رفتني مي رفت وآنچه مي ماند بكار مي بردند وسير وپياز وبقولاتي
كه بوي ناخوش دارد خورش او نمي شد بجهة انكه اكثر اوقات با جبرئيل
مكالمه مي نمود وملئكه از روايح خبيثه متاذي مي شوند وانچه وارد
شده كه اخر طعامي كه بجهة پيغمبر صلى الله عليه وسلم پختند وازان
تناول كرد آشي بود كه پياز داشت با روايت سابقه قوت تعارض ندارد

ذكر خورش پيغمبر صلى الله عليه وسلم

وبرتقدیر صحت اکر درایام مرض واقع شده احتمال تداوی دارد والا
کوییم دربجوّیز آن معنی تعلیم امت ملحوظ بوده باشد تامعلوم شود که
کراهت ان بطبخ مندفع می کردد چنانچه درسنت قولیه واردکشته که
فامیتوها بالطبخ ومآه ماه می کذشت که ازخاندان نبوت دود برنمی
امد وآب وخرما اکتفامی کردند مکر که ازجایی مقداری کوشت برسم
هدیه بیاوردندی که ازان اکل فرمودی وهرکز تکیه کرده ومربّع نشسته
بطور متکبران چیزی نمی خورد وبیشتر اوقات خصوصا وقتی که بوسفره
ان حضرت مردم غلبه می بودند برزانو می نشسپت وچون طعام حاضر
شدی اول بسم الله الرحمن الرحیم بکفتی وبدست راست وازپیش
خود تناول نمودی مکر کدو دار یا طبق خرما بودی که انکاه ازاطراف
ظرف انچه خواستی برداشتی وبسه انکشت ابهام وسباحه ووسطی
طعام برمی کرفت وبدهان می برد واکر بایاران طعام خوردی هیچ کس
بران حضرت پیشی نکرفتی بلکه پیشتر او شروع فرمودی بعد ازان
اصحاب موافقت نمودندی وآشی که فلفل وداروها کرم وسلق درو
بودی دوست داشتی وبقیه طعام که درکاسه بماندی از سر اهتمام
تناول کردی انکاه کاسه را بانکشتان پاک ساختی وبعد از فراغ از اکل
انکشتان را بلیسیدی وکاهی دست را بمندیل بمالیدی ودربعض اوقات
پیش از اکل وبعد ازان دست مطهر بشستی وبعد ازان دستهای تر بر
روی انور وساعد ازهر فرود آوردی واز اطعمه ثرید وحلوا وعسل

که شوربا دم

وخرما بتخصیص عجوه وان نوعیست ازخرمآء مدینه مبارکه که فواید
بسیار دارد وکدو را دوست می داشت وبه کوشت دست بجهة انکه
سبکترست وزود هضم می شود بیشتر میل می نمود وکاهی کوشت را
تحسین می کرد وبا کوشت شانه ارادت داشت وکوشت پخته را بدندان
یعنی بی کارد پاره می کرد وکاهی کوشت شانه یا پهلوی کباب کرده را
بکارد می برید وتناول می فرمود وجکر بریان نیز می خورد وکوشت مرغ
خانکی وچرز وشتر واسب وخرکور وخرکوش وقدید وکوشت ماهی را
اکل می کرد اما بخوردن کوشت حریص نبود ودران اکثار نمی فرمود
ومی کفت خاصیت کوشت آنست که هرکس که به خوردن ان مداومت
نماید آسان خوی ازان باز نتواند کرد وکاهی به نان جو خشک وسرکه
اکتفا می نمود ودربعض اوقات روغن را نانخورش می ساخت وجنکال
ازخرما وروغن وقروت بجهة خورش حضرت می ساختند ونان جو با
خرما می خورد ومی فرمود این نان خورش ایشنت وخرما وخیار باکدیکر
تناول می نمود ومی کفت حرارت خرما به برودت خیار شکسته می شود
وکاهی خیار بانمک می خورد ودرسفر تبوک پنیر خشک را بکارد پاره
می کرد واکل می فرمود وبابطیخ ارادت داشت وانرا تحسین می کرد ونوعی
خیار کهاء کوحل که پشم می دارد به تبرک جهه حضرت اوردند قبول فرمود
ودرعوض ان انعام وافی داد وبعد از فراغ از اکل حمد افریدکار بتقدیم
می رسانید وچون سفره بردا شتندی کفتی الحمد لله حمدا کثیرا طیبا مبارکا

فِیهِ غیر مکفی وَلَا مُودعٍ وَلَا مُسْتَغْنًی عَنْهُ رَبَّنَا واستیفاء ادعیه
که بعد از اکل از ان حضرت مروی است وظیفهٔ نسخهٔ مجتبی است و باید
بدانی که وضع سید عالم صلی الله عَلَیْهِ وسلّم در معاملهٔ خورش بر ریاضت
و قناعت دایر بوده چنانچه هرگز معده را از طعام پر نساخته و دو
روز بیاپی از نان جو شکم را سیر نکردانیده تا آن هنگام که از دنیا
رحلت فرموده و بجهت کسر نفس و تعلیم فقراء امت دو سنگ بر شکم
مبارک می بست و آنچه در تضاعیف بیان عبادات نوبه وارد شده
که ان حضرت وصال می نمود یعنی روزهٔ متوالی میداشت و شب افطار
نمی کرد و تحمل بران امر شاق می توانست فرمود بواسطهٔ انک در مطبخ
ابیت وَ شرب خانهٔ اوتیت طعام و شرابی مهیا داشت و متعاقب
باو می رسید دلالت می کند بر انکه پیغمبر از نان و آب صوری مطلقا مستغنی
بوده چه گرسنگی و تشنگی از لوازم بشریت است و هیچ جسمی بی بدل ما تحلّل
بقا نمی یابد و غذا از جنس مغتذی می باید و نص صریح وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا
لَا یَأْکُلُونَ الطَّعَامَ درین باب حجتی است تمام بلی آنچه از عالم غیب
و جهان لاریب بان سرور می رسانیدند و خوانی که در نظر همتش می
کشانیدند معطی قوت طاعت می بوده و بیمن ان بر مشقت گرسنگی
شکیبایی می فرموده و کم خوردن در ضعف قوت معنویه او نمی افزوده
و مصابرت بر جوع و عطش و ریاضت درین جهان مشوش وظیفهٔ
خود می ساخت و بتحصیل مشتهیات نفسانیه نمی پرداخت بامید انکه

فردای قیامت در عرصهٔ حشر و ندامت ما بین شفاعت برای عاصیان
بر شناعت بیند ازد و لوا حمد در نظر اولین و اخرین برافرازد عامهٔ
خلایق از هر گوشه تشنه و بی توشه برخیزند و در دامن مرحمت و عنایتش
اویزند و از ان ورطها پر هول خلاصی جویند و با نعم الوکیل عالم کفیل
عاطفتش گویند ای رحمت مهداة وای شفیع عصاة وای نقطهٔ دایرهٔ
اهتدا وای مرحمت مزینا نزا ملاذ و ملجا

نظم

چشم عنایتی که ما مفتقریم و تنگ دست خوان شفاعتی که ما مشتهیم و ناشتا

واما شرح مشروبات خواجهٔ کاینات علیه کوامل الصلوات و شوامل
التحیات انکه ان نذیر بشیر را بشیر رغبتی تمام بود چنانکه در خواب
و بیداری از ان استیفاء لذت می فرمود و لهذا بعد از تناول هر طعامی
بهتر از ان از حضرت حق بخواستی و چون شیر اشامیدی برکت در ان
درخواست نمودی و گاهی بعد از شرب شیر دهان را می شست و در
بعض اوقات شربت عسل می اشامید و سویق یعنی جو یا گندم بریان
کرده بلغور ساخته را در آب می ریخت و در می کشید و بواسطه انک
ابهار مدینه شور ناک است خرما در ان می انداخت تا شیرین شود و آنچه
مروی است که حضرت نبیذ را تجرع فرموده عبارت از آبیست که
خرما در ان طرح کرده شد اما بحد شورش و جوشش نرسیده یعنی آبی
که شب خرما در ان می ریختند صباح می نوشید و نبیذ صباحی شب می
اشامید و گاه بودی که تا سه روز از ان بنوشیدی و بعد از ان اگر

ذکر مشروبات سعید صلی الله علیه وسلم

مبارکه

چیزی بماندی بخدمتکاران دادی یا بر نختی و غالبا درین ماده وقت و
ظرف ملحوظ می بوده چه مقرر است که در هوای گرم آب از خم زودتر متأثر
می گردد و ظروف نیز متفاوت می باشد پس ازین ضابطه معلوم شد که
مدار بر تغیر آب و عدم تغیر آن می بوده و کیفیت شرب مبارکش آنکه
هر چه آشامیدی به سه نوبت بکشیدی و در میان هر نوبتی نفسی بزدی
و هر بار بسم الله بگفتی و در آخر هر دفعه و گاهی در بار آخرین حمد حضرت
حق بجای آوردی و اکثر ازمنه نشسته و وقتی ایستاده آب یا شیر
می آشامیدی و در مجمع غالبا یاران حاضر را مقدم می داشت و خود خاتم
می گشت و احیانا خویشتن ابتدا می فرمود بعد از آن بکسی می داد که بر
دست راست او بودی و فضله یعنی باقی ماندهٔ آن منبع فضل و کرم
پیوسته طالبان را مورث شفا و مخلصان را دافع رنج و عنا می بود و هر که
بنوشش آن اختصاص می یافت در قوت دین و دلش می افزود بآن جهت
زمرهٔ یاران و جملهٔ دوستداران مترصد می بودند که کی باشد که آن
دولت بایشان رسد و از جام اهتمام سید انام قطرهٔ بحلق جان کام
عاشق مستهام چکد باین امید روزگار می گذاشتند و هر وقت که
ظرف مشروبی در دست حق پرستش می یافتند به انشاد مضمون
ع وَلِلْأَرْضِ مِنْ كَأْسِ الكِرَامِ نَصِيبُ ٭ می شتافتند و در عرض
نحوی این منظوم مومی شکافتند که نظم
عرق که از رخت ای ماه مهربان بچکد ٭ ز خاک لاله برآید ز لاله جان بچکد

ذکر پوشش سید صلی الله علیه وسلم

بآب خوردن اگر کوزه بر دهان گیری ٭ ز کوزه تا ابد قطرهای جان بچکد
و اما وصف پوشش نظم آن صفدری که بر قد قدرش بریده اند
دیبای فم فاندر و استبرق دنی ٭ علیه نفایس الصلوات السابغة
و عرایس التسلیمات البالغة آنکه آن سرور در تحصیل ملبوسات
تکلف نمی فرمود بلکه آنچه دست می داد از اصناف جامها مثل پیراهن و
سراویل و جبه معلم و ساده و قبا و پوستین و ازار و ردا و از هر جنس
که میسر شدی بنبکی یا صوف یا کتان مصری یا برد یمنی مخطط بخطوط
سرخ یا سبز یا سیاه یا زرد می پوشید و پیراهن دوست می داشت و اکثر
رنگ سفید اختیار می کرد و قد جامه را کوتاه می ساخت گاهی تا نیمهٔ ساق
و در بعض اوقات از آن درازتر اما هرگز نمی گذاشت که از کعبین بگذرد و
آستین را با سر انگشتان برابر می کرداند و بیشتر ازمنه از رسغ یعنی بند
سر دست نمی گذرانید و جامهٔ گرد گریبان در بر می کرد و تکمه دار هم می پوشید
و گاهی تکمه نابسته می گذاشت و در اکثر احوال لباس خاصه را از قماش
درشت خشن اختیار می کرد و بارها می فرمود که بجهة آن سرور جامهای بافتند
و در اتمام آن تعجیل و تقاضا واقع می شد و روزی از بزازی که از هجر
آمده بود سراویلی از برای خود بخرید و گاه گاه آنرا می پوشید و در ایام
جمعها و عیدها جامهای نو و حلهای یمانی در بر می کرد و جامهٔ که داشت
که رنگش بسیاهی می زد و سجافش دیباج بود وقتی که با دشمنان ملاقات
کردی آنرا پوشیدی و حلهای فاخر و ثیاب گران بها نیز لبس می نمود لیکن

بران مداومت واقع نمی شد ویک نوبت قباء ابریشمین که چاک خلف داشت دربر کرده نماز شام دران بگزارد بالفور جبریل بیامد وفرمان رسانید که بوشیدن حریر صرف برمردان حرامست بس نبی تعلل برمنوال کسی که انرا مکروه دارد ازبر بیرون کرد وفرمود سزاوار نیست که متقیان امثال این قماش بوشند ودرسفرها جامهٔ آستین تنک می بوشید ودرهنکام وضو ساختن دست ازشیب جامه بیرون می آورد ودوجامهٔ برد خط سبز داشت درایام نزول وفود انهارا بلبس مخصوص می کرد ایند وصل نقد نوبتی بجهة ان حضرت جامهٔ که ازبشم سیاه بافته بودند بدوخت وبعد ازبوشیدن ان ازتاثیر هواء کرم وعرق بوی ناخوش ازان بمشام سید انام رسید ازخود دورساخت ومن بعد نبوشید وروایتی هست که سید ابرار علیه الصلوة والسلام مادار الفلک الدوار بوستین دار بوشیده وکاهی بیک جامه قناعت می کرد ودربعض احوال لباس متعدد استعمال می فرمود اما جامه را ازدو نمی کذرانید وکلیم فدکی که طولش چهار کز وعرضش دوکز ونیم بود ردا می ساخت وروزی ابوجهم کلیمی سیاه چهارکوشه که دوعلم داشت وعرب آنرا خمیصه کویند بتحفه ازبرای حضرت بفرستاد بردوش مطهر کشیده بنماز مشغول شد ودرعلمهاء ان می دید بعد از اتمام نماز فرمود این خمیصه را بنزد ابوجهم برید وکلیمی سطبر که او دارد بعوض این بستانید وبجهة من بیاورید که علمهاء این مرا ازخشوع در نماز باز داشت ومنقولست که طول رداء سید انبیا شش کز وعرضش

سه کز ویک وجب وعرض ان دوکز ویک وجب بوده وهرکز دوکرته یا دوجامه یادوازار یادو ردا بیک دفعه بجهة خاصه شریفه نمی ساخت ودستار سفید می بست وبیشتر اوقات علاقه درمیان دوشانه می کذاشت وکاهی ارسال علاقه نمی فرمود ودرروز فتح مکه عمامهٔ سیاه درزیر مغفر بسته وبحقیق ان درمحل خود کذشت القصه مغفر از سر برکرفت وبان عمامه خطبه خواند وطاقیهٔ سفید شامی دار وکاهی طاقیهٔ آجل برسر جسبیده مانند کله بوش ودرسفر طاقیه دو کوشی برسر می نهاد وبرطاقیه دستار می بیچید وبر دستار نی طاقیه و برطاقیه بی دستار احیانا اختصار می فرمود وکاه بودی که نی طاقیه ونی دستار ونی ردا پا برهنه تردد فرمودی وبان طریق تا اقصی مدینه جهة عیادت بیمار بحضور رفتی ودراوقات ضرورت طیلسان برسر می انداخت وچادر شبی داشت که چون روغن برموی مالیدی انرا برسر کشیدی تا دیکر ملبوسات چرب نشود ودر سفر وحضر موزه می بوشید وبشروطی که اعتبار یافته درکتب فقهیه مسح بران می کشید ونعلین ازچرم کاو وکاهی ازبوست دباغه کرده که دو دوال داشت در پا می کرد وپاره بران می دوخت ودربعضی محال پابرهنه در تردد می آمد ودربوشیدن جامه وموزه ونعلین ابتدا بیمین ودرجین بیرون کردن افتتاح به یسار واقع می شد وهرچه بوشیدنی نام انرا معین ساختی ودرایت حمد وثنا پروردکار درجین لبس ان افراختی وکفتی

ودرازی ازار آن بزرکوار چهار کز ویک وجب

اَللّٰهُمَّ كَسَوْتَنِيهِ اَسْاَلُكَ خَيْرَهُ وَخَيْرَ مَا صُنِعَ لَهُ وَاَعُوذُ بِكَ مِنْ
شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ ودر مقدمه قصه ارسال رسل به ملوک
اطراف وحکایت ساختن انکشتری وبیان جنس وتحقیق نقش و
کیفیت پوشیدن وتعیین موضع ان کذشته ودر غزوات خود بر سر
می‌نهاد وزره در بر می‌کرد وکاهی دو زره می‌پوشید وبرازش جامه تشریفی
بود خاص بر قامت با قیمت ان حضرت جست ودرست امد چنانچه
از براء بن عازب مرویست که کفت دیدم سید المرسلین را که دو برد
مخطط بخطوط سرخ پوشیده بود وچنان زیبا می‌نمود که هرکز هیچ کس را
بان زیبایی مشاهده نکردم وبی‌شبهه چون کمال حسن مزین لباس می‌اید
وبرازندکی جامه در تاکید معاقد جمال می‌افزاید ودر صورت جسم روح
مانند محمدی ان هر دو معنی موجود بود لاجرم هر وقت که می‌خرامید
در عرصه دلبری وبساط پیروری بی زحمت معارض وبی وصمه اشتراک
باتفاق حسنه می‌کفتند ارباب عقل واصحاب فهم وادراک بدستیاری
عناصر وموالید وانجم وافلاک که نظم برقامت تو قباء لولاک
زیبا ومناسب است وجالاک نظم واما بسط بساط کوشش حضرت
خاص خلوت عام دعوت نظم ابطحی که چون علم برحرم وجود زد
از پی پای بوس او کشت نه آسمان دوتا صلی الله علیه وسلم فی اللیل
اِذَا يَغْشَىٰ وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلَّىٰ که فی الحقیقه تعبیر از آداب ورسوم ان
محیط مرکز مسموع ومعلوم در ضبط امور معیشت با اهل وعیال وربط

ذکر آداب ورسوم سعیر صلی الله علیه وسلم که درین نسخه معتبر کشته بکوشش ان حضرت

سلسله مخالطت با طوایف دوستان ستوده افعال وجماعت دشمنان
متفرق احوال خواهد نمود انکه جناب مستطاب رسالت‌نقاب یا در
سفر می‌بود یا در حضر وبرخی از شرح اسفار سید ابرار در ضمن حکایات
هجرت ومغازی وعمرها وحج ان سرور در هر محل که لایق ان بوده مذکور
شده واز سیاق عبارات واشارات آنها بموقف انها رسیده وکوش هوش
شنیده باشد که ان حضرت تا چه غایت بملاحظه رفقا ومعاونت فقرا
می‌پرداخت ونظر عنایت باحوال مستمندان ضعیف ودردمندان نحیف
می‌انداخت وبر شتر واسب واستر ودراز کوش برهنه وبالاپوش دار یا رد
وبی ردیف سوار می‌شد وکاهی با دو شریک یک شتر داشت وبنوبت بران
سواری می‌کردند وپیاده تردد می‌فرمود ودر رفتار پای مبارک را بطریق
متکبران واهل خیلاء در زمین نمی‌کشید بلکه ثابت قدمانه محکم وروان
می‌رفت چنانچه کوییا زمین را در زیر قدم او طی می‌کردند ویاران هر چند
سعی می‌نمودند بان راه بوی نمی‌رسیدند با وجود انکه ان سرور نمی‌دوید و
در حال سیر با رفیقان صاحب سلوک می‌کفت پس پشت مرا خالی کذارید
که تردد در عقب من منصب ملایکه کرام است وکاهی که بمنزل شریف
تشریف می‌داد اوقات متبرکه خود را سه جزو می‌ساخت جزوی به ذکر
وفکر وعبادت وطاعت به تنها یا با جماعت از اول با خر می‌رسانید و
برخی از عبادات بنوبت سفرا وحضرا علی سبیل الایجاز در مطاوی مجلس
یازدهم بطریقی که شفاء علیل ودواء غلیل بوسیله سماع واسماع

آن بوصول رسد مبیّن خواهد کشت وساعات مستقیمهٔ جزویه بکر
بمراعات اهل وترتیب اموری که تعلق بضبط منزل وخادم نوازی خواص
ملازمان داشت مشغول می شد ودر مسکن عصمت وطهارت مطلقا
از عطلت وکسالت دوری می جست کاهی خانه را می رفت وعلف به شتر
می داد وبجهة وضو آب از چاه برمی کشید وبمدد خدام جو را آسیا سنک آرد
می کرد ودر مهم طبخ وسایر خدمتهای خانکی خدمتکاران اعانت می فرمود وهرکز
ملازمان را نمی رنجانید وهر شب در حجرهٔ یکی از امهات مومنین نوبت می
داشت مکر در اواخر حال که دو شب در منزل صدّیقه بسر می برد یک
شب بجهة خاصه او وشبی دیکر برای آنکه سوده حق خود را باو بخشیده بود
ودر رعایت خواطر مخدرات حجرات شرف کما هو حقّه وطریقه بجای اورد و
مجامله در معاشرت با ایشان مبذول می داشت ووظایف مضاجعت
وملاعبت ودلداری وغمخواری آن طایفه بتقدیم می رسانید وجزوی
دیکر از اوقات متبرّکه در مهمات خاصه مصروف می کردانید ومقرّر چنان
بود که این قسم را درمیان خویشتن وعامهٔ اصحاب مصروف می ساخت
وبیشتر بارشاد طالبان وتعلیم متعلّمان ونصیحت مسترشدان وتالیف
قلوب یاران وتسکین عداوتها وفتن ودفع مفسدها واحکام صالحه شرط
بود می پرداخت ورخصت می داد تا ارباب فضل بمقدار استعداد و
فضیلتی که داشتند رایات دفع مهمات می افراشتند ومی فرمود حاجات
ومقاصد جمعی که بخود استطاعت عرض انها ندارند شما بر من انها می کنید

وهرچه برخود روا می دارید با برادر مسلمان مثل آن می کنید واعانت مستمندان
واغاثت دردمندان بر ذمت همت خود لازم می شمارید ورعایت جوانب
مظلومان وملهوفان بر مهمات خاصه خود مقدّم می دارید ودر صحبت
یاران چنان می نشست که مجلس به نفس نفیس او منتهی می شد ودر نشستن
طریق تواضع ومسکنت اختیار می کرد کاهی به زانوی ادب در می امد ووقتی
دیکر زانوها را برشکم باز می چسبانید ودستها را کرد ان حمایل می کردانید
وبه محاورات روح پرور صدور حاضران را منشرح می ساخت وتقویت
نیکان ونیکی واهانت بدیان وبدی برخود لازم می شمرد واستماع
حکایات ملازمان می فرمود وسخن هیچ کس را درمیانه برو قطع نمی کرد
وچون بسخن در آمدی حضار مجلس اشرف همه خاموش وکوییا بتمام
بدن کوش می کشتند کَاَنَّمَا عَلَى رُؤُسِهِم الطَّيْر وسخن را شمرده وقریب
الفهم می کفت وهر کلامی را سه نوبت ادا می کرد تا جمیع اهل مجلس بشنوند
ویاد کیرند ودر حضور آن حضرت اشعار فصحاء عرب وبلغاء ایشان
می خواندند وبه استماع ان تلقی می نمود ومی کفت دیکر بخوانید وکاه
بودی که صد قافیه خوانده می شد وشعرا ومادحان قصاید مدحته
بنام شریفش می کفت وبعرض عالی می رسانیدند ودر حین خواندن آن
خوش وقت می شد ورخسار با انوارش افروخته می کشت وجایزه
می داد وبه نفس اقدس خویش در غزوات وغیرها رجز می خواند واز
غیر بحر رجز در بعض اوقات یک مصراع انشاد می فرمود وهرکز نافسون

کري وافسون کران مایل نبود واز کلمات هر کس ونامها ء مردم که می برسید
تفال می کرفت واسامی غیر مناسب به نامهاء ملایم مبدل می ساخت وکاه
نوع از حکایات که یارانرا بکفت وشنود ان رغبت می بود از امور دینیه
ودنیویه واخرویه مشغول می شد وباخردان وبزرکان اصحاب بطریقی که
مطابق حق وموافق واقع می بود مزاح می فرمود واز اوضاع حاضران واحوال
غایبان می برسید وبه برسش رنجوران ونماز جنازه همراه می شد وهمراه بکورستان
می رفت وبر سر قبر یاران توقف می کرد واجابت دعوت بتقدیم می رسانید
وهدیه را در معرض قبول می اورد ودر عوض ان انعام فراخور می داد ومهمانرا
عزت می داشت واز بیان صفات عالیات وشرح سمات سامیات
که در مجلس آیندہ خواهی شنود ترا معلوم شود که مقتضاء هر صفت علیه
که داشت ولازمهٔ هر سمت دنیه که نداشت بجا بوده وبیمانه مصاحبت
با اقارب واجانب وخاص وعام واشنا وبیکانه وهمسایه وهم خانه بحه
نوع می بیموده ودر اوقات حاجت بترتیب مهمات خاصه واتمام مقاصد
ارباب احتیاج مثل رقعه بر جامه دوختن ونعلین را اصلاح کردن وغیر
انها می برداخت وسر مبارک را شانه می کرد اما چون متنعمان هر روزه بان
قیام نمی نمود وبه سنتهاء انبیاء ماتقدم مثل ناخن چیدن ومسواک کردن
وموی لب برداشتن وموی زهار وبغل دور ساختن وشکنهاء بشت
انکشتان شستن بیوسته عمل می کرد ودر آینه می دید وروغن در سر می مالید
ومحاسن مبارک را بسیار شانه می زد وفرق را می فرمود تا از طول وعرض

حاضر صح

آن بر می داشت واورا دعاء خیر می کفت وهر شب در هر چشمی سه میل
سرمه می کشید وبوی خوش هموارہ بکار می برد وموی مطهر را هرکز
رنک نکرد بجهة انک محتاج بآن نشد چه بصحت رسیده که در سر وبر وبوده
ومحاسن ازهر حضرت به بیست موی سفید نمی رسید وجمعی که بخضاب
بیغمبر قایل شده اند قول ایشان بر ظن ابتنا یافته زیرا که استعمال بوی
خوش دائما می فرموده وباین واسطه کمان برده اند که مکر موی دلجوی را
رنک کرده وچون بجای خواب می رفت جامهایی که روز بوشیده بود
بیرون می کرد وازاری می بست وبطرف راست تکیه می فرمود وکف دست
راست در زیر عذار می نهاد وبه اوراد نومیه مشغول می شد تا بخواب
می رفت وکاهی در خانه ووقتی در مسجد قیلوله اختیار می کرد ووقایع
ورویاء صادقه می دید وشرح وتعبیر ان با یاران می کفت واکر کاهی مرض
عارض مزاج مبارکش می شد احتما می فرمود وکاهی حجامت میکرد و
مزد حجام می داد واز ادویه با قسط بحری وسیاه دانه وسناء مکی
واز اشربه با شربت عسل التفات تمام داشت وبوصف واظهار فواید
آنها مشغول می شد وحکمت حضرت نبوت شعار رسالت دثار به
مقتضی صَدَقَ اللهُ وَكَذَبَ بَطْنُ اَخِيكَ از وحی ربانی والهام سبحانی
مستفاد بود لاجرم در تشخیص امراض امت ومعالجات هر مرض ید
طولی داشته وبرای هر دردی دوایی مقرر کذاشته بنوعی که عقل عقله
جوی حکما بسر حد جمع فصول ان بهیچ باب نمی رسید وجاروب کشان

جمعی صح

ترکیب لطیف مشتمل بر اصطلاحات فن عروض

خوانق شریعت احمدی را الحمد لله و منّه منت هیچ حکیم فلسفی نمی باید کشید ولقد اجاد من افاد **نظم** مصطفی اندر زمان وانکه کسی کوید که عقل افتاب اندر سما وانکه کسی کوید سها ⁘ این بود شرح نبذهٔ از عادات وانی سعادات سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم که یاد کرده شد وجون من بعد بحر سخنان موزوم درین سفینه ثمینه طویل وطل کلمات ذو فنوم مدید وطلیل می کردد اولی ان باشد که بذکر بسیط مزج عبادات ان رجز خوان انا النبی لا کذب انا ابن عبد المطلب که **نظم**

جون درامد کرد کعبه در رمل ⁘ رمل بطحا شد بمشک جین بدل

مجلس یازدهم را کامل کردانم بنوعی که متابعت ان سُنن ومداومت بران سَنن نقار غفلت را مقتضب و دوحهٔ عطلت را مجتث سازد ودر زمانی سریع لطیف واوانی متقارب خفیف تقصیر وافر مذنبان را متدارک کشته به نسایم شفاعت بی دریغ خرمن معاصی امت را پاک کرداند وارجاء قلوب بی روان ببرکت اقتدا به ان منسرح والجا صدور مسترشدان بمیامن مضارع بودن با آن منشرح شود واکر از متممات این فن شریف جیزی باقی ماند در مجلس دوازدهم انها دابه سر منزل انها رسانم تا وتد این مجموع از نغت اختلال مفروق وبوصف انتظام واستقلال مقرون وفاصلهٔ فاصله اش بفواید ومقدمات صغری وکبری مشحون ایدو در نظر ارباب عقل حصف بان سبب ثقیل نماند والحالة هذه ایراد تتمه وقایع میلادیه از لوازم وعزیمت خاطر قاصر بر اتمام مجلس عاشر درج الدرر جازم است ولعمری که مرتبهٔ کلام درین مجالس با نظام تخانی رسید و به نهایتی انجامید که اکر سحبان ووصّاف به جشم اعتبار و انصاف درین کلزار اسرار بینند ودر مقابل اثمار این اشجار بنشینند بعد از تامل وافی وتدبر شافی هر زمان نسیمی بشنوند وهر نفس کلی تازه بجینند وذلک من فضل الله علینا وعلی الناس **نظم**

جه داند کسی تا نکوید درم ⁘ که تا جند دریاست در کوهرم
مخالف که ناید به بازار من ⁘ جه روشن کند قیمت کار من
کنند ابلهان نسبتم را حسیب ⁘ بمشتی دغل سنج ابله فریب
کسی کز حلاوت ندارد خبر ⁘ هلیله نهد نام خرماء تر
نی ونیشکر هر دو دارند بند ⁘ ولی هیزم است این وان شاخ قند
مرا جون منی داند آب وبهر ⁘ جو وا بینی ان خود نباشد بدهر

والحمد لله الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله

ذکر حوادث سال یازدهم از هجرت

ذکر رسیدن کروه نخع

ودر نیمهٔ محرم سال یازدهم کروه نخع از یمن بخدمت آن شمع انجمن یعنی سیّد المرسلین صلی الله علیه وسلم امدند وایشان اولا در مسکن خویش با معاذ بن جبل بیعت باسلام کرده بودند ودرین تاریخ اشتیاق ملازمت حضرت سلسلهٔ محبت درکردن آن فوج انداخته به تقبیل عتبهٔ علیهٔ نبویه مشرف شدند وعرض اخلاص نمودند واخر وفدی که بصحبت سید رسل مفتخر آمدند این جماعت بودند ودر اواخر ماه صفر این سال سیّد انبیا ورسل صلی الله

ذکر ارسال سریه اسامه

علیه وسلم مقرر فرمود که اسامة بن زید لشکری کثیر و جمعی غفیر از
اهل مدینه بردارد و به مقتل پدر رود و از قاتلان او انتقام کشد و ان
اخرین بعثی و سریه بود که ارسال می کرد و بدست مبارک علمی بست و به
بریدة بن الحصیب سپرد و منصب علمداری ان جیش باو تفویض فرمود و
فرمان نبوت پناه بران نمط جاری شده بود که اکابر مهاجر و انصار مثل
صدیق و فاروق و ابوعبیدة الجراح و سعد و سعید و قتادة بن النعمن
ظفری و اقران ایشان همراه اسامه باشند پس منافقان مدینه دران
باب زبان طعن بکشودند و گفتند غلام زاده را امیر کبار انصار و مهاجر
می سازد و چون حکایت آن جماعت بسمع شریف حضرت رسید یاران را در
مسجد گرد اورد و بمنبر شرف برامد و خطبه بخواند انگاه فرمود شنوده
ام که جمعی در قصه امارت اسامه سخنی می گویند و پیش ازین قوم در پیشوای
پدر وی زید هم طعن می کردند و بخدا سوگند که هم پدر و هم پسر مستحق
امارت بوده و هست و هیچ کس را در هم ایشان راه سخن نیست و البته
می باید رفت و متعاقب ان گفت و گوی سخن خسته شد و در ایام مرض
اسامه را وداع کرد و اورا وصیت نمود که روانه موته شو و خانهاء
ایشانرا بسوز و لنجا آتش حرب برافروز و پیوسته جاسوسان و خبر
گیران از پیش می فرست پس اسامه در موضع جرف که خارج مدینه است
معسکر زد و به کارسازی سفر مشغول شد و چون مرض حضرت
اشتداد یافت مادر اسامه ام ایمن به پسر پیغام فرستاد که توقف نمای

که مهم مرض سید عالم مشکل می بینم بنابران اسامه بازگشت و علم را
بیاورد و همچنان بجنب بر در حجره رسول بماند و بعد از انتقال سید
المرسلین بمنازل اعلی علیین و تقرر خلافت بر سرور ارباب تحقیق ابوبکر
صدیق اسامه بمهمی که حضرت تعیین فرموده بود قیام نمود و جماعت
یاران بموافقت او روانه گشتند مگر قدوه اصحاب عمر خطاب که بدر خواست
ابوبکر جهه تمهید ضوابط ملك و ملت ازان جیش متخلف شد و اسامه
با دوازده هزار نفر از اهل اسلام بجانب ابنی رفت و کارها نیکو بتقدیم
رسانید و بر دشمن غلبه یافته بسلامت مراجعت کردند و اهل مدینه
مراسم استقبال به جای آوردند و به فتح و ظفر ایشان شادیها نمودند
و مدت غیبت آن جیش چهل روز بود والله اعلم و از وقایع کلیه که در
اواخر عمر سید المرسلین علیه افضل صلوات المصلین واقع شد ان

ذکر تنبی طلیحه و اسود عنسی و مسیلمه و سجاح

بود که سه شخص دعوی نبوت کردند طلیحه اسدی و اسود عنسی و
مسیلمه کذاب

ذکر طلیحه

اما طلیحه بن خویلد از اسد خزیمه بود داعیه نبوت
به خاطر اورد و رسالت خود را تشهیر داد و چون پیغمبر بران حال واقف
گشت مردی ضرار نام بقبیله بنی اسد فرستاد که اتفاق کنید و بدفع او
قیام نماید پس مسلمانان ان طایفه متفق شدند و کار طلیحه تنزل تمام
یافت چنانچه بکشتن نزدیک رسید یکی اورا شمشیری زد و کارگر نیامد
پس چون همتان آوازه در انداختند که تیغ در وی اثر نمی کند مردم بغلط
افتادند و بانوا و رونقی و عروجی پدید امد و غلبه بروجمع شدند و کار

او این بود که خبرها دروغ می ساخت و بقوم می رسانید و سجود را از نمازها
بر انداخت و می گفت روی بر خاک نهادن ملایم نمی نماید و اکثر فزاره و غطفان
وطی متابع او گشتند و می خواستند که مدینه را غارت کنند حضرت جلال
احدیت اهالی یثرب را بمحض عنایت بی نهایت محفوظ داشت و بعد از آنکه
جیش اسامه بمدینه باز آمدند و صدقات وافره از قبایل و احیا به پایه سریر
خلافت آوردند صدیق سرایا متعدده به اطراف و جوانب روانه ساخت
از ان جمله خالد بن الولید را با جمعی به سر طلیحه فرستاد و جنگهاء عظیم واقع
شد و عاقبت کار دشمن درهم ریخت و طلیحه بگریخت و بشام رفت و مدتی
انجا بود انگاه به قبیلهٔ بنی کلب آمد و بعد از انتشار اسلام در بطون اسد
و غطفان او نیز مسلمان شد و در ان نواحی چندان توقف نمود که صدیق
بعالم بقا انتقال یافت پس در ایام خلافت فاروق طلیحه بمدینه رفت و با
او بیعت کرد و در مقام تصدیق و عرفان صاحب کمال گشت و سر انما الاعمال
بالخواتیم در معامله او بظهور امد و اخر الامر در حرب نهاوند شهید شد

ذکر اسود عنسی

والحمد لله علی ذلک و اما اسود عنسی که بعین مهمله بر کعب نام او بود و سابقا
معلوم فرمودی که چون باذان ملک یمن وفات یافت پیغمبر خدا مملکت اورا
منقسم ساخت و هر طرفی را به یکی از یاران و هواداران نام زد کرد با دستور
هر کس در محل حکومت خود می کند رایند تا در ان ولا که سید عالم صلی الله علیه
و سلم از حجة الوداع مراجعت فرمود و متعاقب ان خسته شد و این خستگی
غیر مرض موت آن حضرت بود پس آوازهٔ رنجوری مسند نشین اول ما خلق

الله تعالی نوری و از چون فها ربه به اطراف بردند و از هر گوشه مخالفی سر
بر آورد اسود عنسی در یمن مرتد شد و دعوی نبوت کرد و قبیله کنده
باوی اتفاق نموده به او ایمان آوردند لشکری گرد اورد و بر اهل صنعا
غالب شد و شهر بن باذان را که حاکم انجا بود بکشت و زن او را که دختر
عم فیروز دیلمی بود بخواست پس خبر مدعاء باطله او بمسامع نبوت پناه
رسید فرمود در واقعه دیدم که دو یاهو بند از طلا بر بازوهاء من بود
باد بران دمیدم و زایل شد و تعبیر این خواب خروج دو کذاب است یکی
اسود و دیگری مسیلمه و کار این قلابان رونقی نگیرد و بازار ایشان
رواجی نه بپذیرد بعد از ان مکتوب نوشت به عمال یمن مثل زیاد بن لبید
و مهاجر بن ابی امیه و دیگران از ابناء انجا که اتفاق کنید و در یک محل
جمع شوید و بهر نوع که توانید شر وی را مکفی سازید و ارباب سیر و مورخان
مختلف القولند در زمان قتل اسود و کیفیت ان جمعی بر انند که در ایام
مرض موت سید رسل کشته شد بوسیلهٔ مکری که موافقان نبی انگیختند
و خون وی را در نیم شبی بر ریختند و منهی عالم غیب خبر بخواجهٔ کونین رسانید
و حضرت به اخبار ان بشارت جماعت مسلمانان را شادمان کرد اند و
روایتی انست که بعد از وفات سرور کاینات مسلمانان یمن از صدیق
استمداد نمودند و عکرمة بن ابی جهل را با جمعی بمدد ایشان فرستاد
اعدا در حصار نجیر متحصن گشتند و جنگ عظیم واقع شد و انهزام باعادی
رسید و اسود را بقتل اوردند و علی کلتا الروایتین قاتل او فیروز دیلمی

بوده وشرح وبسط روایات درکتاب مجتبی منقح کشته ومقصود کلی
حالی همین است که بدانی که مهم اسود سیاه روی شوریده بخت بجائی نرسید
وعلم اسلام ورایت الایمان یمان والحکمة یمانیة درارجا وانحا یمن
ارتفاع یافت ودرهنکام اذان بعد ازادا شهادت به رسالت محمد
رسول الله موذن می‌کفت واشهد ان عبهلة کذاب والحمد لله الذی
اعلی معالم الحق واصاب وافنی مراسم الباطل واذاب واما مسیلمه

ذکر مسیلمهٔ کذاب

بعد ازانکه با قبیله بنوحنیفه بمدینه امد ومسلمان شد ومطلوبی
که داشت ازحضرت نیافت چون بوطن خود بازکشت سلوک سبیل
ارتداد بیش کرفت ونامه نبشت به سید عالم صلی الله علیه وسلم مضمون
انکه نیمهٔ زمین تعلق بمن می‌دارد ونیمهٔ دیکر ازان قریش است ومکتوب را
بدو مرد داد وبخدمت بیغمبر برحق فرستاد بس بفرمود تا کتاب وی را بخواندند
انکاه ازرسولان او برسید که شما کواهی می‌دهید که من فرستادهٔ خداوند
بحقم کفتند آری بعد ازان سوال فرمود که درشان مسیلمه چه اعتقاد
دارید جواب دادند که او شریک تست در نبوت حضرت متبسم شد
وفرمود من هیچ شریک ندارم ودرجواب مسیلمه بنوشت که این نامه
نبشته می‌شود ازنزد محمد فرستادهٔ خدا بمسیلمهٔ کذاب اما بعد
زمین همه ملک وملک خدا وندی زوالست بهرکه خواهد مسلم دارد
وبتصرف هرکه خواهد کذارد وعاقبت محمود متقیان راست بعد ازانکه
مسیلمه برمضمون مرقوم رسالت پناه واقف شد درانکار واصرار

افزود وروزکاری می‌کذرانید چندانکه سید انبیا ورسل ازین جهان بمنازل
قدس رحلت فرمود انکاه کار مسیلمه بالا کرفت وجمعی کثیر زیاده ازصد هزار
با او بیعت کردند وکلمات غریبه متنافره درمقابل آیات قرآنی برهم می
بست وخوارق عجیبه که تمام عکس معجزات نبوت شعار بود اظهار
می‌کرد وشیطان آنها را درنظر متابعان او برمی‌آراست وصورت بی
معنی او روز بروز قوت می‌کرفت وازغرایب وقایع که درایام او بظهور
بیوست ان بود که زنی سجاح نام ازبنی یربوع خروج کرد ودعوی

ذکر سجاح مدعیهٔ نبوت

نبوت بیش کرفت وکروهی با او موافق کشتند ومسیلمه خایف شد
که اکر متعرض وی کردد اهالی قبایل که دران نواحی می‌باشند با او
اتفاق نموده برمامه غالب شوند وقصوری درکار ایشان بدید
آید بس تحف وهدایا به مجلس سجاح روانه کرد ابید وحضور وی را
مستدعی کشت وکفت طریق انست که ما با یکدیکر ملاقات کنیم وحکایتی
که باشد بمشافهه باهم بکوییم سجاح راضی شد ومسیلمه با جمعی به جانب
او امد وبفرمود که خیمهٔ بزدند وبه صنوف عطر بیاراستند تا چون
دماغش ازاستشمام روایح طیبه قوت کیرد داعیهٔ دیکر بیدا کند
وبعد ازانکه دران خیمه درامدند وحکایات بکفتند ومسیلمه
اکاذیب مخترعهٔ خود را برسجاح عرض کرد با وی کفت چه باشد اکر
سلسلهٔ مناکحت میان ما استحکام یابد واشعهٔ افتاب صحبت بتی
برتبیه تابد بس سجاح نبوت مسیلمه را باور داشت ونصیحت او را

بگوش جان بشنود وبینهما مهم سواداری بشرطیته بهم رسید وسه روز
بایکدیگر بودند بعد از استیفاء صحبت صریحه واستمناء خلوت صحیحه
سجاح بنزد قوم خویش مراجعت نمود سوال کردند که قصه شما بکجا
رسید جواب داد که حقیقت پیغمبری او بر من ظاهر شد تخم تصدیقش
در زمین سینه کشتم و در عقد عقدش مندرج گشتم گفتند معامله
مهرت بر چه نهج قرار گرفت گفت چندان مهر بر من استیلا یافته بود که
به تعیین مهر نپرداختم پس قوم مبالغه کردند که باز گرد و کابین خود را
مقرر ساز که نکاح بی صداق معتبر نمی باشد منقولست که سجاح
بمجلس مسیلمه بازگشت و پرسید که مهر من چه خواهد بود مسیلمه تفحص
نمود که در میان امت تو موذن هست گفت آری شبث بن ربعی
پس او را بطلبید و قرار کرد که بقوم خویش رساند که مسیلمه نبی نماز
صبح و خفتن را بجهة مهر سجاح از شما تخفیف نمود و نصف غلات یمامه را
از بهر مؤنات و ما یحتاج برو مسلم داشت بعد از آن سجاح بحرز خویش
مراجعت نمود و سه نفر را مقرر کرد که غلات مذکوره را نقد کنند درین
کار و بار بودند که کوکبه خالد بن الولید با قریب بیست هزار نفر از لشکر
اسلام که سرور ارباب تحقیق ابوبکر صدیق روانه ساخته بود برسیدند
و مسیلمه چهل هزار مرد اماده داشت و مقاتله عظیمه میان فریقین
واقع شد و در بدو حال لشکر اسلام را تفرقه رسید بمرتبه که از هم
بریختند و قوم مسیلمه در معسکر خالد در آمدند و در خیمه او تصرف

نمودند آخر الامر ثابت بن قیس بن شماس و زید بن الخطاب برادر عمر فاروق
و براء بن مالک برادر انس و جماعت دلاوران اسلامیه بانگ بر یکدیگر
زدند و به اتفاق حسنه کاری برداختند که زیاده بران متصور نبود
و دمار از روزگار اعدای دین بر آوردند و ده هزار و بروایتی بیست هزار
نفر را از قوم مسیلمه بکشتند و بر باقی ماندگان هزیمت افتاد و مسیلمه
با معدودی چند پناه به باغی بردند یعنی باغیان باغی شدند و وحشی
قاتل حمزه بن عبد المطلب بمدد مردی از انصار کار مسیلمه بساختند
و بنیان عمرش بر انداختند و وحشی وحشت زهر ناقع قتل حمزه را بمیامن
آن تریاک نافع تدارک نمود و در معامله سجاح دو روایت است یکی
آنکه در ایام معویه او و قوم او مسلمان شدند و اسلام ایشان نیکو
و مقبول آمد و روایتی دیگر آنکه بعد از قتل مسیلمه او در جزیره که
داشت مختفی گشت و آنجا هلاک شد و هیچ کس نام و نشان او نشنید
و سکه کذابی و قلابی تا قیام قیامت بر نام بی نشان مسیلمه باطل و ذلک
جزاء الظالمین آری عزیز من نظم ظلم را عاقبت وخیم بود
ظالمان را سزا جحیم بود هر زمان از عالم غیب بی شک و ریب

موعظه نفیسه فی باب الظلم

بگوش هوش کاملان خردمند و عاقلان ارجمند می رساند که ای
امت مرحومه محمدیه وای طایفه ناجیه احمدیه ظلم مکنید و بر سر راه
خود چاه ظلم مکنید و بدانید اگر نه از بدانید که ظالم امروز پیوسته
بلوث جهل آلوده ذلیل است که بل اتبع الذین ظلموا اهواءهم بغیر علم

وجای ظالم فردا هاویه وویل است وَسَيَعْلَمُ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓا أَيَّ مُنقَلَبٍ يَنقَلِبُونَ
نی نی ظالم کرک است ٱلَّذِينَ يَظْلِمُونَ ٱلنَّاسَ وَيَبْغُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ
ٱلْحَقِّ وعقوبت ظالم بسیار بزرک است وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مَا فِى ٱلْأَرْضِ
جَمِيعًا وَمِثْلَهُۥ مَعَهُۥ لَٱفْتَدَوْا۟ بِهِۦ مِن سُوٓءِ ٱلْعَذَابِ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ نی نی
ظالم را نفس سرکش است وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُۥ و
سرانجام او در اخر کار آتش است ٱحْشُرُوا۟ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ وَأَزْوَٰجَهُمْ وَمَا
كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَٱهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْجَحِيمِ نی نی ظالم
امروز برمثال سراب است وَأَخَذَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ ٱلصَّيْحَةُ فَأَصْبَحُوا۟ فِى
دِيَٰرِهِمْ جَٰثِمِينَ و فردا در مقر سقر کار و بارش خراب است وَإِذَا رَءَا ٱلَّذِينَ
ظَلَمُوا۟ ٱلْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ نی نی ظالم را امروز ماه
وسال بی برکات است وَٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْ هَٰٓؤُلَآءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا
كَسَبُوا۟ و فردا مآل حالش نزول در درکات است فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ
ٱلظَّٰلِمِينَ نی نی ظالم را امروز خواری و وحشت است تَرَى ٱلظَّٰلِمِينَ
مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا۟ و فردا مستحق نکوساری و لعنت است فَأَذَّنَ
مُؤَذِّنٌۢ بَيْنَهُمْ أَن لَّعْنَةُ ٱللَّهِ عَلَى ٱلظَّٰلِمِينَ ا ارتکاب منهیات
شیمت ظالمان است وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ ٱلشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ
ب بوس و بلیات تیمت ظالمان است وَأَغْرَقْنَآ ءَالَ فِرْعَوْنَ وَكُلٌّ
كَانُوا۟ ظَٰلِمِينَ ت تهدید و وعید برای ظالمان شوم است وَلَا تَحْسَبَنَّ
ٱللَّهَ غَٰفِلًا عَمَّا يَعْمَلُ ٱلظَّٰلِمُونَ ث ثمره باغ ظالمان از شجره زقوم

ما نقتل منهم ص

ذکر حرفیه نفیسه مشتمله بر جزای ظلم و سزای ظالمان

است إِنَّا جَعَلْنَٰهَا فِتْنَةً لِّلظَّٰلِمِينَ ج جور ظالمان جز سبب
خاکساری ایشان نیست وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ ح حلاوت
ایمان در مذاق ظالمان بر ایشان نیست وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ لَفِى شِقَاقٍۭ
بَعِيدٍ خ خرابی ملک ظالمان زود از زود بود فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا ٱلْقَوْمُ
ٱلظَّٰلِمُونَ د درکات منازل ظالمان سیاه و پر دود بود وَنَذَرُ
ٱلظَّٰلِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ذ ذل ابدی نصیب ظالمان است مَا لِلظَّٰلِمِينَ
مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ر رجس سرمدی مصحوب ظالمان است
أَلَآ إِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ فِى عَذَابٍ مُّقِيمٍ ز زهر بر قهر غسلین معد از
برای ظالمان سرکش است وَقِيلَ لِلظَّٰلِمِينَ ذُوقُوا۟ مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ
س سکرات ظالمان بغایت مشوش است وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ
فِى غَمَرَٰتِ ٱلْمَوْتِ ش شآمت ظلم ظالمان عالم را زیر و زبر کند
وَلَوْ يُؤَاخِذُ ٱللَّهُ ٱلنَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا مِن دَآبَّةٍ ص
صحبت ظالمان نا میمون است زینهار مکذار که در منزل تو بسر
بر کند فَلَا تَجْعَلْنِى مَعَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ض ضرر ظالمان هم باشان
راجع است وَلَا تَزِدِ ٱلظَّٰلِمِينَ إِلَّا ضَلَٰلًا ط طوفان عذاب هم بر
ظالمان واقع است إِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ لَفِى شِقَاقٍۭ بَعِيدٍ ظ ظلمت مآل
و عید ظالمان است الظلم ظلمات یوم القیمة ع عداوت و
عدوان عادت بیدینی ظالمان است فَلَا عُدْوَٰنَ إِلَّا عَلَى ٱلظَّٰلِمِينَ
غ غیبت و حضور ظالمان از غوایت و غم خالی نماند وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ

الاّ م

مِنْ اَنْصَارٍ ف فوز وفلاح وفيروزي حضرت حق بزمرهٔ ظالمان نرساند
اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ق قول ظالمان از صدق دوراست وَمَنْ لَمْ
يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ك كفران نعمت ظالمان
درجهان مشهوراست فَاَبَى الظَّالِمُونَ اِلَّا كُفُورًا ل لطف وعنايت
ربانی برظالمان حرام است اِنَّا مُهْلِكُوا اَهْلِ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ اِنَّ اَهْلَهَا
كَانُوا ظَالِمِينَ م ملامت مصاحبت باظالمان هم درآغاز وهم در
انجام است وَلَا تَرْكَنُوا اِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ ن نورهدايت
ظالمانرا دست ندهد فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ اَلِيمٍ هـ
هلاكت وهوان از جهت ظالمان مهيا ست فَاَوْحَى اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ
لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ى يبوست بخوست وبايس از ياري وتيقظت
ظالمانرا دراول واخرهويدا ست فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَ
الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ نظم سردشمنان توا سْتَغْفِرُوا اللّٰهَ

که خود دشمنان ترا سر نباشد ❁ سخن بر سر دشمنت قطع کردم
که مقطع ازینجای بهتر نباشد ❁ اکنون بیا تا برغم انف ظالمان

مسیلمه کردار اسود گفتار سجاح رفتار تحف طرف صلوات مسکیة
النفحات درقبه وبارگاه عالم مع الله مخاطب بخطاب لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ
مشرف بتشریف وَيَنْصُرَكَ اللّٰهُ محبوب خاص حضرت اله محمد رسول
الله معروض سازیم واز صمیم دل وجان وخلاصهٔ روح روان بگوییم
صلی الله علیه نظم عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ يَا عَلَمَ الْهُدَى

پناه سید باجاه شکافندهٔ
قرص ماه منبع انوار قل
هو الله مجمع اسرار لی مع

عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ يَا سَامِيَ الذِّكْرِ ❁ عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ يَا قَمَرَ الدُّجَى
عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ يَا سَاطِعَ الْفَجْرِ ❁ ~~عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ اَرْقَى بِهَا الْعُلَى~~
عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ اَرْقَى بِهَا الْعُلَى ❁ عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ اَمْحُو بِهَا وِزْرِي
عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ اَرْجُوا ثَوَابَهَا ❁ عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ اَقْضِي بِهَا اَمْرِي
عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ اَحْيَى بِذِكْرِهَا ❁ عَلَيْكَ سَلَامُ اللّٰهِ اَجْعَلُهَا ذُخْرِي
ماه بود عکسی از جمال محمد ❁ مشک شمیمی ز زلف وخال محمد
درچمن فاستقم قدم ننهاده ❁ سرو روانی باعتدال محمد
حرف شناسان نقش کلک قدمرا ❁ صدمدد اید زمیم ودال محمد
یافت جوروی تبان زخال معنبر ❁ دین هدی زینت از بلال محمد
چند نشینی درین سراچهٔ ظلمت ❁ محتجب از نیر کمال محمد
روزن بگشا که تافت برهمه عالم ❁ پرتو خورشید بی زوال محمد
دست بدامان آل زن که نباشد ❁ خز محمد مآل آل محمد
لَيْسَ كَلَامِي يَفِي بِنَعْتِ كَمَالِهِ
صَلِّ اِلٰهِي عَلَى النَّبِيِّ وَآلِهِ

٣٩٥

المجلس الحادي عشر
من كتاب درج الدرر
ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على المبعوث بالشريعة الغراء المنعوت بالفضيلة
العلياء الموصوف باكمل الصفات والمسمى بافضل الاسماء محمد
سيد الرسل وسند الانبياء ومورد الاخبار والانباء الحمد لله
الحمد لله الذي جعل نبيه النبيه ورسوله الوجيه نقطة دائرة
التوكل والتسليم وفضله على ساير النبيين والمرسلين بفنون
الفضايل وصنوف الشمايل واعطاه البيان القاطع والتبيان الساطع
والخلق العظيم حلى ملابس رسالته باعلام العصمة والتوفيق وطراز
الحكمة والتحقيق واولاه ما اولاه من الخصال الرضية و
النعوت المرضية بمحض اللطف العميم وصفى مشارب نبوته من معرة
كدورة الرذايل والذمايم وقفى عوارب فتوته بمسرة معاطف العز
والفضايل العظايم وشرفه بالاسماء الحسنى والصفات العلى
من تجرع كاس الرحمة والرافة والتدرع بلباس التقوى والمخافة
والحرص على كشف الغمة من متابعي الامة وحسن العاقبة و
يمن العاقبة وصلاح الحال ونجاح المآل وعظمه غاية التعظيم
وكرمه نهاية التكريم فقال في القرآن الموصل من تلا تلوه
واقتفى اثره وصدق احكامه وخبره واعتبر امثاله وعبره الى
اعلى معارج الدرجات في دار الخلد وجنة النعيم لقد جاءكم
رسول من انفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين

رءوف رحيم ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له الا له
القديم ونشهد ان محمدا عبده ورسوله وحبيبه وخليله الداعي
الى صراط المستقيم صلى الله عليه وعلى آله واصحابه وعترته و
احبابه من ذوي قدر جلي ابي بكر وعمر وعثمان وعلي وسبطيه و
قرتي عينيه وعميه وجميع المهاجرين والانصار والتابعين لهم باحسان
وسلم تسليما دايما ابدا كثيرا الحديث
بسم الله والحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله اما
بعد فقد صح لدي ووضح وتقرر واتضح عندي برواية المشايخ
الاجلة الذين هم على فنون الصلاح والسداد ادلة اصلهم
في مغارس العنعنة والرواية اصيل وفرعهم في مجالس الميمنة
والدراية نبيل الى ان بلغ اسانيدهم الى حضرة سيد البشر و
الشفيع المشفع في المحشر انه قال واجاد المقال ان لي
اسماء انا محمد وانا احمد وانا الماحي الذي يمحو الله بي الكفر
وانا الحاشر الذي يحشر الناس على قدمي وانا العاقب والعاقب
الذي ليس بعده نبي حديث صحيح متفق على صحته صدق رسول
الله نعت ناقلان اخبار اوصاف جميله حضرت محمدی
وراويان آثار نعوت جليله جناب احمدی رضوان الله تعالی عليهم
اجمعين چنين روايت می‌كنند از حضار مجلس خطير وخدام محمد
كبير سلطان ايوان صباحت قهرمان ميدان ملاحت پوشنده كسوت

عندی صح

ان صح

نعت شریف محمدی مشتمل بر اسامی اکثر کتب سیر و موالید

مودّت نوشنده شربت محبّت رسول مهذّب سیرت نبی مطیّب سریرت
بیغمبر مطهّر ذات دین برور مقدّس صفات آن سروری که قرحهٔ
منتقاش به بیشوایی طالبان اسرار علیّه موصوف وسجیّهٔ مجتباش
به راهنمایی مقتبسان اشعّهٔ انوار جلیّه معروف بود شرایف خصایص
المفاخرش دلایل معتکفان عتبهٔ اخلاص و وفا و شمایل مرضیّهٔ المآثرش
درج الدّرر مغترفان بحار صدق و صفا عرف التعریف مولد شریفش
مروّح معاطس ارباب توثیق و توفیق و نسیم التّسنیم فضایل منیفش
مرشّح مغادس وشفا و رافع رایات آیات بیّنات شرف المصطفی
صدر صفّه اصطفا بدر دقیّه اجتبا مؤیّد مقتدی مکرّم مجتبی
در درج بطحا دریّه برج طه ماه روی والضحی سیاه موی واللیل
اذا سجی معظم مقتدی محمد مصطفی نظم محمد کاز ل تا ابد هرچه هست
بآرایش نام او نقش بست ❁ چراغی که انوار بینش بدوست
فروغ همه آفرینش بدوست ❁ ضمان دار عالم سیه تا سفید
شفاعت گر روز امید و بیم ❁ صلی الله علیه و سلم چنین می فرماید
و امّت عالی همت خود را می نماید که انّ لی اسماءً یعنی بدرستی و
راستی که مرا که محمدم و مبشّر مسمّی باحمدم نامهای نامی و اوصاف و
نعوت گرامی بسیار است و کثرت اسما دلالت بر شرف مسمّی میکند
و اسماء اسنی آنحضرت در جمیع کتب آسمانی و صحف ربانی مذکور
و مزبور است و در اخبار صحاح و آثار حسان ملاح بروایات مختلفه

مثبت و مسطور و در کتاب مجتبی تحقیقی وافی و تدقیقی کافی در آن باب
بتقدیم رسیده و چون درین نسخه غرض سلوک سبیل ایجاز است
اختصار برایراد نود و هفت نام می رود که محدّث واسطی در رساله
انوار جلیّه آورده و از آن جهة که اسماء حسنی حضرت خداوندی
آنچه در حدیث صحیح مشهور مروی است نود و نه است که انّ لله
تعالی تسعة و تسعین اسمًا مائة الّا واحدًا من احصاها
دخل الجنّة رعایة للادب و از برای سرّی دیگر که اهل تحقیق
بران وقوف داشته باشند اری ع رازیست درین میان که مستان دانند
این عدد اختیار کرده اکنون ما تعداد اسماء نود و هفت کانه بنام
و بعد از آن قفل اشکال از باب تفسیر حدیثی که در صدر کلام روایت
کرده شد بگشاییم بشرط آنکه بهمّت مدد فرمایی و زنگ غفلات
بصیقل صلوات از لوح دل بزدایی و بگویی صلی الله علیه نود
و هفتم صبور بود و از ایذا و انتقام دور بود نود و ششم
منیب بود و پیوسته دعوت حق را مجیب بود نود و پنجم
راضی بود و یومًا فیومًا حال مستقبلش بهتر از ماضی بود نود
و چهارم مرتضی بود همواره اوقات و ساعاتش طالبان را بر وفق
مقتضی بود نود و سیم وافی بود و مهمات امت را کافی بود
نود و دوم هادی بود دست گیر افتادگان بوادی نامرادی
بود نود و یکم نور بود و باطنش به نظر حق معمور بود

تعداد اسماء نود و هفت کانه محمدی علیه الصلوة والسلام

نودم جواد بود صافی طویت و پاک اعتقاد بود هشتاد و نهم
وسیم بود و دل با حاصلش به غایت سلیم بود هشتاد و هشتم قسیم بود
مطمح نظرش نه زر نه سیم بود هشتاد و هفتم مصدوق بود به
معنی سابق به صورت مسبوق بود هشتاد و ششم صادق بود
اقوال و افعالش کلمات حق را موافق بود هشتاد و پنجم مقسط بود
و دشمن هر ظالم قاسط بود هشتاد و چهارم سید ولد آدم بود مقتدای
نکوکاران عالم بود هشتاد و سیم مقیم السنه بود و امت عالی
همت را شفاعتش بهره من جنه بود هشتاد و دوم خلیل الرحمن
بود لاجرم پیوسته مسکینان او را مهمان بود هشتاد و یکم حبیب
الله بود نقطه دایره بیقظه و انتباه بود هشتادم رحمة مهداة
بود سر دفتر طایفه هداة بود هفتاد و نهم داعی الله بود راهنمای
هر اواب اواه بود هفتاد و هشتم نجم ثاقب بود و دایما نزول وحی را
مراقب بود هفتاد و هفتم سراج منیر بود بر تخت بخت رسالت
امیر بود هفتاد و ششم صراط مستقیم بود دلهای بیدلان از
هیبت جلالش دو نیم بود هفتاد و پنجم عروه وثقی بود متوسل
به اذیال متابعتش خداوند نفس اتقی بود هفتاد و چهارم
نعمة الله بود بر مسند قناعت شاه بود هفتاد و سیم رحمة
للعالمین بود رابطه امن اهل آسمان و زمین بود هفتاد و دوم
قدم الصدق بود منبع تواضع و معدن رفق بود هفتاد و یکم

خاتم النبیین بود موصل بی روان خود به علیین بود هفتادم
نبی الملاحم بود مهبط رافت و راحت و مراحم بود شصت و نهم
رسول راحت بود کنه کار از نار هم جراحت بود شصت و هشتم
نبی رحمت بود مزیل جمیع اوزار و زحمت بود شصت و هفتم
نبی التوبه بود به درگاه جلال احدیتش هر زمان اوبه بود شصت
و ششم عبد الله بود بر فلک رسالت مانند آفتاب و ماه بود
شصت و پنجم اجید بود هر لحظه در پی دید و وادید بود
شصت و چهارم مشقح بود قضیه عموم بعثتش مصرح بود شصت
و سیم ماذ ماذ بود دل مبارکش مطهر و کفش راد بود شصت
و دوم حمیاطا بود یکی از دواة وصف و نعتش از کتب آسمانی
زبیر باطا بود شصت و یکم فارقلیطا یعنی فارق بین الحق و الباطل
بود معرفتش سرمایه دولت هر عارف کامل بود شصتم قثم بود
خطوتان وقد وصلت در نظر کیمیا خاصیتش دودم بود پنجاه
و نهم یس بود مخزن اسرار حکم و طس بود پنجاه و هشتم
طه بود همیشه در غم مثل شاها بود پنجاه و هفتم وجیه بود
سر حلقه اهل ارشاد و تنبیه بود پنجاه و ششم حنف بود
متاع دنیا نزد همتش خفیف بود پنجاه و پنجم برهان بود عتبه
علیه اش مسکن امن و امان بود پنجاه و چهارم مبلغ بود در
ترفیه احوال امت نکو مبالغ بود پنجاه و سیم مقدس بود

وماهام

قلب منورش اَطهَر و نفس جان پرورش انفس بود بنجاه ودوم
سابق بود احادیث صحاحش ایات حسان قرانی را مطابق بود بنجاه یکم
مختار بود غبار آستانش توتیاء دیدهٔ اخیار بود بنجاهم مُشَفَّع بود
راضی به خرقه پشمین وردا، مرقّع بود جهل ونهم شافع بود بکفاف
ازجهات ازجهان قانع بود جهل وهشتم مرتجی بود لی روان دین را
ملاذ وملتجا بود جهل وهفتم مجتبی بود از اشجار مودت اثمار
محبتش مُجتبیٰ بود جهل وششم صفوح بود ظاهر و باطنش همه
روح بود جهل وبنجم عفو بود حضورش درخلوت خانهٔ ذنو
بود جهل وجهارم برّ بود منکر اهل شر بود جهل وسیم آخر
بود به صبر وتوکل مفاخر بود جهل ودوم اول بود ازهمه انبیا
ورسل اکمل بود جهل ودوم ولی بود بردروشان امت خفی بود
جهلم قوی بود به کنج قناعت غنی بود سی ونهم مبین بود
کلامش پاک ومتین بود سی وهشتم حق بود از آثار انوار امّلهٔ اش
سپهر قمر منشق بود سی وهفتم کریم بود در زاویهٔ ابیت مقیم بود
سی وششم شکور بود شب وروز از بهر عاصیان فکور بود
سی وبنجم طاهر بود در فن شفاعت نیك ماهر بود سی وجهارم
عظیم بود از لبان حرص وشرہ فطیم بود سی وسیم حلیم بود
فرششی حصیر و بالش ادیم بود سی ودوم خبیر بود غذ ی پذیر هد
مستمند اسیر بود سی ویکم علیم بود خفا که فواد وافی مرادش هیدا رو

ونفس مقدسش ایمن ازخوف وبیم بود سیام عزیز بود دیگر ~~بینه~~
سینهٔ بی کینه اش پر از نیز بود بیست ونهم مهیمن بود ازخوف عاقبت ایمن
بود بیست وهشتم مومن بود درشان مستحقان محسن بود بیست وهفتم
رحیم بود نام با نظامش مونس جان هر حکیم بود بیست وششم رءوف
بود بر یتیمان وغریبان عطوف بود بیست وبنجم امی بود صدق نبوتش
مستغنی از برهان انّی ولمّی بود بیست وجهارم نبی بود نه غافل ونه
غنی بود بیست وسیم رسول بود مقدّم اهل وصول بود بیست
ودوم مصطفی بود صاحب مشرب اصفی بود بیست ویکم امین
بود خاتم نبوّت را نگین بود بیستم خاتم بود کرمش ناسخ جود حاتم
بود نوزدهم فاتح بود انوار رسالت از جبین مبینش لائح بود ہ
هجدهم متوکل بود در امور اخرت متامل بود هفدهم
مُذکّر بود علوم اولین واخرین را متذکر بود شانزدهم قتّال بود
درسکهٔ فضیلت فضّال بود بانزدهم ضحوک بود مظفر در بدر
وحنین وتبوک بود جهاردهم شهید بود همتش بالاتر از عرش
مجید بود سیزدهم شاهد بود ایات رحمت وعناس را مشاهد
بود دوازدهم بشیر بود عقل کل در گهواره حمایتش طفل به شیر
بود یازدهم مبشر بود اعلام نصایح نافعه اش در اقطار افاق
منتشر بود دهم نذیر بود کلماتش خوب ودلپذیر بود نهم
منذر بود اغصان رافتش باذهار شفقت مثمر بود هشتم

یعنی حاتم طائی بکرم مشهور است

طفر با عدا در بدر وحنین ظهوری وارد
و در محل خود وشرح آن معلوم شد اما مظفر
بودن در تبوک یا باعتبار عدم ملاقات
با دشمن وانتشار رعب در دل اعدا باشد
یا باینجهت که در مراجعت بعضی از لشکر
اسلام براهل دومة الجندل غالب
شدند وحاکم آنجا گرفتند وآن
داخل سفر تبوک الست چنانکه
از پیش گذشت ہ

مدّثر بود خیرات و مبرّاتش متکثّر بود هفتم مزمّل بود بردبار و
متحمل بود ششم مقفّی بود ملّت حنیف خلیل را مقتفی بود پنجم
عاقب بود مبایعتش بر همکنان واجب بود چهارم حاشر بود مناشیر
سیادت و سعادت را ناشر بود سیم ماحی بود بساط مروت را
داحی بود دوم احمد بود در دایرهٔ فتوت اوحد بود اول محمّد بود
لوا رحمدش معلّم بعلامت سرمد بود نظم
یک میم تو جلّ صباح آدم را نور ۝ وز حای تو هشت خلد را مایهٔ سور
وان میم دگر جهل ولی را دستور ۝ وز دال تو جا در کرعالم معمور
این بود و هفت اسم است از اسمای آن سرور که یاد کرده شد و اگر
چه بعضی از آن بلکه اکثر صفاتند فامّا اطلاق اسم بر آن واقع شده
در عبارت اخبار و آثار و نصوص جلیّه و خفیّه بر اثبات حقیقت
آن در کتاب و سنّت وارد از آن جمله پنج اسم در متن حدیث صحیح متفق
علی صحّته که روایت کرده ام سمت ایراد یافته که انّ لی اسماءً
اَنَا مُحَمَّد وَاَنَا اَحْمد وَاَنَا الْمَاحِی الّذِی یَمْحُوا اللّٰهُ بِی الْکُفْرَ وَانا الحَاشر
الّذِی یُحْشَرُ النَّاسُ عَلَی قَدَمِی وَاَنَا العَاقِبُ وَالْعَاقِبُ الّذِی لَیْسَ
بَعْدَهُ نبیّ پنج اسم است که بحسب پنج کنج است مشتمل بر زاد المسافرین
مسالک طلب و محتوی بر نزهة الارواح عارفان ممالک صدق
و ادب بل هر اسمی از آن کنج نامهٔ ایست الهی که به مفتاح الفتوح
همم عوالی جمهٔ طرب المجالس خلوت نشینان صوامع معالی به ابادی

ترکیب لطیف مشتمل بر اسامی کتب زبدة المحققین شیخ حسینی قدّس روحه

صدق نیت و صفا طویت حسن سیرت آن حسینی کردار عقد اغفال
از ابواب مضمون امثال آن بر توان داشت اسم اوّل محمد است
و آن اشهر اسمای پیغمبر مؤید است مسمایش مورد حمد اهل آسمان و زمین
و مهبط ثنای اولین و آخرین نزد جمیع اتقیا و اشقیا و عرفا و جهلا و
احباب و اعدا محمود و خصال کمال که ستودهٔ عاقلان و غافلان است
در وجود نظم هرکه یکبار با خلاص حدیثش بشنود
روز و شب مدحت او گوید و در تحسین است ۝
حاجتش هیچ بمشاطه و آرایش نیست
او خود از حسن مزیّن بهزاد آیین است ۝
هیأتش دلکش و قدّش کش و تقریرش خوش ۝
۝ دهنش قند و رخش ماه و لبش شیرین است
اسم دوم احمد است و در اکثر کتب آسمانی آن حضرت باین
اسم مشهور و در السنهٔ بشتر انبیا و رسل بآن مذکور بوده و
مبشروا برسول یاتی من بعدی اسمه احمد مؤید این معنی است
نظم صلّ علی احمدنا المصطفی ۝ صلّ علی خیر جمیع الوری
احمد مختار رسول امین ۝ نور سماوات و چراغ زمین
خسرو دین پادشه انبیا ۝ خاک رهش تاج سر اصفیا
اسم سیوم ماحی است که به میامن وجود باجودش آثار کفر
و طغیان و غبار بر خسار بغی و عصیان از رخسار ساکنان خطه

زمین واذیال قاطنان عرصه ارضین زدوده ودبوده کشته **نظم**

شمشیر سیاستش سرانداز ❁ شمشیر زبانش کوهرافشاندان ❁

یاسین زدهانش درفشانده ❁ طاهاش وان یکاد خوانده ❁

اسم چهارم حاشر است که حشر خلایق در قدم او باشد یعنی چون ایام شریعت او بانجام رسد هنکام طلوع روز قیامت باشد یا به ان معنی که اول اورا برانکیزند وبعد ازان خلایق را حشر کنند تا اهل عرصات بوسیلهٔ شفاعتش هول محشر بکذرانند وفظاعت ان موقف سهمناک به بایان رسانند وفیه اشارة وبشارة **نظم**

اکر طوفان بادی بیمناک است ❁ جو در خیل سلیمانی جه باک است ❁

وکر خود مار ضحاکی زند نیش ❁ جو از فوج فریدونی میندیش ❁

اسم پنجم عاقب است جراکه اخر انبیا ورسل است باعتبار ظهور اکرجه اول است به حسب طلوع نور ودر تاخیر ظهور ان حضرت فواید است جنانکه بسط ان در کتاب مجتبی واقع شده از انجمله یکی انک کمالات جمیع ارباب فضل وافضال را بر وعرض کردند تا همه را به قبول تلقی نمود وخواص خوش را بران ضم کرد تا سر نور علی نور بقول بعضی از اهل تفسیر تحقق بذیرفت **نظم**

اکر زبعد همه در وجودش اوردند ❁ قدوم اخر او بر کمال اوست کوا ❁

نه سوره از بی الحمد می شود مرقوم ❁ نه معنی از بس اسما همی شود بیدا ❁

نه روح را بس ترکیب صورتست نزول ❁ نه شمس را زبس صبح صادقست صفا ❁

واما القاب مستطاب ان معلی جناب نبوت مآب غیر ازانجه در طی تعداد اسماء کذشته معلوم شد در صحف منزله واخبار مرسله بسیاری بصحت رسیده مثل سید المرسلین ورسول رب العالمین وامام المتقین وقاید الغر المحجلین وصاحب الحوض المورود والمقام المحمود ومتقی ومصلح وزکی وصالح وصاحب التاج وصاحب المعراج وصاحب الخاتم والعلامة والبرهان وصاحب الهراوة والنعلین وصاحب دعوة الثقلین وصاحب الوسیلة وصاحب الفضیلة وکنیت علیاش ابو القاسم وابو ابرهیم علیه افضل الصلوة واکمل التسلیم **نظم**

ای کنیت والقاب بنام تو مباهی ❁ وای انکه تویی سایهٔ الطاف الهی ❁

محروم وسراسیمه وزاریم وتهی دست ❁ وقتست که مارا زخداوند بخواهی ❁

واما فضائل ومزایا وشمایل وسجایاء انحضرت به مرتبه ایست که بامداد مداد واهتمام اقلام وبیان بنان از عهدهٔ تعداد ان بیرون آمدن بغایت غریب وعجیب می نماید **نظم**

در سلک نظم ورشتهٔ تحریر شرح ان ❁ نتوان کشید ور مثل صد مجلداست ❁

صیت کمال فضل تو از منتهی کذشت ❁ تا بر فراز سدره تراصدر مسنداست ❁

خالق زبهر خلق تو ایجاد خلق کرد ❁ آدم طفیل وذات شریف تو مقصداست ❁

فقد خصه الله سبحانه وتعالی بالشریعة البیضاء والملة الزهراء والکتاب المبین والفضل الکبیر والاجر الکثیر واللطف الغزیر والدعوة العامة والکلمة التامة والمعجزات الظاهرة والآیات الباهرة ووضع

اللواء والقضیب والراکب البراق والناقة والنجیب وصاحب الحجة والسلطان

وصاحب الدرجة الرفیعة وصاحب المنزلة المنیعة

الوزر ورفع الذكر واعلاء الكلمة وانشاء الحكمة واظهار الحجة
وسطوع المحجة ووفور المودة وكمال المحبة واعتدال الخلق واستكمال
الخلق وركوب البراق والاسراء الى السبع الطباق وسمو الرتبة وعلو
الدرجة ودنو المنزلة وظهور الفضيلة وشموخ المنقبة ورسوخ المرتبة
وشرف السلام وبسط الكلام ورؤية الملك العلام وكثرة الاكرام
وتكثير الحسنات وتوفير المبرات وخواتيم سورة البقرة وملاقات السفرة
الكرام البررة وبيان الاحكام ومزيد الانعام والنصرة على الاعداء و
التاييد بملايكة السماء واكمال الدين وافضال اليقين واتمام النعمة
وتكميل المنة والشفاعة العظمى والدرجات العلى مما لا يعد ولا
يحصى ولا يحد ولا يستقصى من المناقب الجليلة والمناصب الجميلة
التي لا يفي بعدها نطاق نطق اصحاب الفصاحة والبلاغة ويبعد
عن ان يحوم حول ساحة حدها اقدام بيان ارباب الالسن والبراعة

نظم

فضائله لا ينقضي حصر عدها ۞ له مكرمات كالغيوث السواكب
عليه سلام الله ما لاح بارق ۞ وما زين الجرباء عقد الكواكب

سلطان ممالك رسالت ۞ طغراء صحيفه جلالت
مجموعه كشاي پرده غيب ۞ گنجور خزينهء لاريب
پروانه رسان ظلمت ونور ۞ وز نور ودخان نبشته منشور

گنجينهء كيمياي عالم ۞ بيش از همه پيشواي عالم
كلك از صفتش زبان بريده ۞ نه حرز كلك او چكيده
ذيل كرمش ز فتنها دور ۞ خاك قدمش بديدها نور
بسته كمر آسمان بكارش ۞ انجم همه چاوشان بارش
بر كنگرهء كشيده فتراك ۞ كانجا نرسد كمند ادراك

عليه صحايف الصلوات النامية ولطايف التحيات الزاكية
اي عزيز من شرح فضايلش بكدام زبان بيان كنم وعدد شمايلش بكدام
بنان عيان كنم نظم چون دست من بكنه عبارت نمي رسد
بوسيدن خوشترست كف باي اختصار ۞ اگر از روش گويي يوسف
اصبح وانا املح اگر از خوش گويي وانك لعلى خلق عظيم اگر از دمش
گويي لو كان موسى حيا ما وسعه الا اتباعي اگر از كرمش گويي آدم
ومن دونه تحت لوايي اگر از رتبت عرش گويي لولاك لما خلقت
الكونين اگر از هيبت صولتش گويي امرت ان اقاتل الناس حتى
يقولوا لا اله الا الله اگر از جماعتش گويي انا اكثر الانبياء
تبعا يوما القيامة اگر از شفاعتش گويي عسى ان يبعثك ربك
مقاما محمودا اگر از سنجق دولتش گويي لواء الحمد يومئذ بيدي
اگر از رونق حشمتش گويي اول ما خلق الله تعالى نوري اگر از علو
درجه اش گويي ورفعنا لك ذكرك اگر از دنو مرتبه اش گويي
دنى فتدلى فكان قاب قوسين او ادنى اگر از حسن حمايتش

کوبی ان الله تجاوز لی عن امتی الخطاء والنسیان وما استکرهوا
علیه • اکر ازین کفایتش کوبی وجعلت لی الارض مسجدا وطهورا
اکر ازحلاوه کلامش کوبی اعطیت جوامع الکلم • اکر ازعلاوه سطوت
وانتقامش کوبی ونصرت بالرعب مسیرة شهر • اکر ازمایه دعوتش
کوبی وارسلت الی الخلق کافة • اکر ازفاید غنیمتش کوبی
واحلت لی الغنایم • اکر ازنشان خلوتش کوبی السلام علیک
اکر ازبیان جلوتش کوبی بلغ ما انزل الیک • اکر ازکیفیت صورتش
کوبی انما انا بشر مثلکم • اکر ازحقیقت حقیقتش کوبی لست کاحدکم •
اکر ازدوام تسبیحش کوبی وسبحه لیلا طویلا • اکر ازتهجد و
تراویحش کوبی قم اللیل الا قلیلا • اکر اززیبایی روی وموش
کوبی والضحی واللیل اذا سجی • اکر ازدلربایی جست وجوش کوبی
ولسوف یعطیک ربک فترضی • اکر ازکمال محبتش کوبی ما ودعک
ربک وما قلی • اکر ازجمال مودتش کوبی وللآخرة خیر لک من
الاولی • اکر عزت جانش کوبی لعمرک انهم لفی سکرتهم یعمهون
اکر ازهزت امتنانش کوبی ولقد نعلم انک یضیق صدرک
بما یقولون • اکر ازحد حوض موردوش کوبی انا اعطیناک الکوثر
اکر ازرد حوض دشمن مردودش کوبی ان شانیک هو الابتر •
اکر ازظهور بلاغش کوبی فانما یسرناه بلسانک لتبشر به
المتقین • اکر ازنور چراغش کوبی ولکن رسول الله وخاتم النبیین

الکوثر

اکر ازقوت پاسش کوبی انی انا النذیر العریان • اکر ازعلم بی
قیاسش کوبی الرحمن علم القرآن خلق الانسان علمه البیان •
اکر ازمایه جودش کوبی انفق ولا تخش من ذی العرش
الاقلال • اکر ازسرمایه وجودش کوبی یا ایها النبی حرض
المؤمنین علی القتال • اکر ازوصف نام نامیش کوبی محمد رسول
الله سید المرسلین • اکر ازنعت پیغام کرامیش کوبی وما
ارسلناک الا رحمة للعالمین • اکر ازفتحش کوبی انا فتحنا
لک فتحا مبینا • اکر ازمدحش کوبی ان الله وملائکته
یصلون علی النبی یا ایها الذین آمنوا صلوا علیه وسلموا تسلیما •

نظم

محمد کاصل هستی شد وجودش • جهان کردی زشاذروان جودش
چراغ روشن ازنور خدایی • جهان را داده ازظلمت جدایی
دم خلقش که جان داده عرب را • فروکشته چراغ بولهب را
طراز خاتمت نقش نکینش • کلید نه فلک در آستینش •
شکوه آفتاب ازپایه او • بجزوی هرچه باشد سایه او

نبشته بردخان از نور منشور ❁ دخانش نور بل نور علي نور ❁
براهل اقتلو رانده غضب را ❁ ز لوح فاستقم خوانده ادب را ❁
فضایل رابکردون برده رایت ❁ کدایان درش صاحب ولایت رد
صلي الله علیه وعظم وکرم ونجل وسلم اول کسی که سر از خاک بردا
او باشد انا اول من تنشق عنه الارض اول کسی که شفاعت کند
او باشد واول کسی که شفاعتش قبول کنند لکند او باشد انا
اول شافع واول مشفع اول کسی که در بهشت زند او باشد انا اول
من یقرع باب الجنة چهارد انك اهل بهشت امت او خواهند بود
انی لارجوا ان تکونوا ثلثی اهل الجنة منزلکه جبریل دل او
نزل به الروح الامین علی قلبك لتکون من المنذرین از تربت خت
وجشمه سلسبیل آب وکل او انی عند الله مکتوب خاتم النبیین

نظم سلام کمسك الصدغ یلهوا به الصبا ❁
❁ علی صفحتی کافور خد مورد
سلام کانفاسی اذا کنت ناطقا ❁
❁ بمدح رسول الله جدی وسیدی ❁

ای ز ازل رابطه بود ما ❁ تا ابد واسطه جود ماه
جرخ پر از غلغله عصرتست ❁ عرش برین کنکره قصرتست ❁
هم سحر وهم ثمر این رزي ❁ دایره را هم خط وهم مرکزی ❁
نی صفتت نطق اکر در بود ❁ ناطقه اش تیغ زبان بر بود

مثل تو یك طرز طراز نه نیست ❁ طرز جو طرز تو برازنده نیست ❁
واما اقوال انحضرت تمامی ان بیقین وتحقق در
حیز ضبط وحیطه حصر در نیامده وآنجه از ان سرور منقولست
بقسمت اولی منقسیم می شود به صحیح وحسن وضعیف یا اول وآخر
وددتحت آنها انواع متنوعه مندرج است بعضی مشترك وبعضی
مخصوص وکافل تبیین آن فن اصول حدیث است ودر کتاب تحفة
الاخیار فی اصول الاخبار ونسخه نزهة النظر فی شرح نخبة الفکر
که از مولفات این فقیر است تحقیقات وافیه در ان باب بتقدیم رسیده
ودر کتاب مجتنی بسطی فی الجمله علی سبیل الاستطراد درین مبحث بقلم آمده
والحاله هذه مهمی کلی به تطویل در شرح ان مقال موقوف نیست وغرض
اشارتیست والحق بکفته مصراع واما احوال ان سرور منقسم است
بدو قسم قسمی آنست که عارض ذات ان ستوده صفات کشته از حین
ولادت تا اوان بعثت واز آن بعثت تا سال هجرت واز هنکام هجرت
تا زمان وفات انحضرت بلکه از ابتداء آفرینش نور ان منبع سرور
ومجمع حبور وانتقال ان از قرنی بقرنی واز صلبی به بطنی ووقایعی که
در ایام حیات بحسب صورت بران بهتر کاینات سانح شده وکتب
سیر ومواليد کفیل بسط وتفصیل آنست واز کتاب مجتنی در ان باب
اتم واکمل کمتر توان یافت ودر مجالس کذشته فی الواقع برخی تمام و
شرحی با نظام از احوال مذکوره مبین کشت قسمی دیکر از احوال سید

یك نکته ازین مبحث کفتیم وهمین باشد

المرسلين صلي الله عَلَيْه وسلّم آنك دراطوار نبوت وتضاعيف اوقات
رسالت آن ينبوع جاه وجلالت داروي نموده از ترقيات در منازل
عبوديت واسراري كه بران حضرت وارد كشته از عنايات حضرت
ربوبيت وهيج آفريده بركنه كماهي ان واقف نيست لي مَعَ الله وقت
مبني ازان حال است **نظم** لي مَعَ الله حديث خواجه ماست
انكه عالم بنور خود آراست ٭ كفت وقتي مرا شود حاصل
كه شوم تا به حضرتش واصل ٭ نه ملك نه نبي بود بارش
فهم فرما لطيف اسرارش ٭ خانه جون كشت خالي از اغيار
ليس في الدّار غيره ديّار **وَاَمّا اَفْعَال** واوضاع ان حضرت
منقسم بجند قسم است قسمي آنست كه از خواص ذات شريفش مي
شمارند وان نيز دو قسم است قسمي انكه خاصه او مي دارند به اعتبار
صفت نبوت يعني آن خصيصه از لوازم رسالت ونبوّت مي تواند
بود ودران قسم جميع انبيا ورسل شريك اند وقسمي ديكر آنست كه
از خواص آن حضرت تنها ست وديكر بيغمبرانرا بان سير ودران
مخصوصات شركتي نبوده وان جند نوع است واجبات ومحرّمات
تكرِمَةً لَهُ وتخفيفات ومباحات تَوْسِعَةً عَلَيْه وشرح وبيان
آن كما ينبغي طول وعرضي دارد حواله بنسخهٔ مجتبي است قسمي ديكر
از افعال ان ستوده خصال انست كه از مخصوصات نيست بلكه
اشتغال سيّد رُسُل صَلَّى الله عَلَيْه وسَلَّم به ان افعال جهة تمهيد

قواعد احكام شرع وسنّت بوده تا سرّ آية كريمه لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ
الله اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ظاهر شود ومخفي نماند كه احوال حميده مذكوره هم
دو نوع بوده يكي انك بر سبيل عادت بان اشتغال مي فرموده دوم
انك بطريق عبادت بعمل مي اورده ونبذه از شرح عبادات وعادات
سيد سادات عالم ومنبع سعادات دمادم صلى الله عليه وسلم
از طي مجالس كذشته معلوم شد وكتب اداب وجوامع اصحاب به
ذكران مفصّلا مشحون است ودر نسخهٔ مجتبي بَسْطي كافي دران باب
بتقديم رسيده ودرين كتاب بربيان اتمّ ونقل اعمّ اختصار مي رود
تا از ضروريات فن سيرت هيج فوت نشود جه خير الكلام مَا قلّ ودلّ
نزد فضلا مستمسكي وافي است ٭ كم كوي وكزيده كوي جون در
كز كفتن توجهان شود پر ٭ وجون بي شايبه عبادات افضل
است از عادات تقديم ذكران اولي واوجب خواهد بود لاجرم
اول دران باب شروع واقع مي شود بعون الله وحسن توفيقه
فاعلم ايدك الله بمتابعة السُّنَّةِ السَّنِيَّةِ الاَحْمَدِيَّة كه عبادات
انقسام مي يابد به جند قسم بعضي اعمال بدنيّه است مثل نماز وروزه
وبعضي ماليّه مانند زكوة وفطره وصدقه وعتق ومانند انها و
بعضي مركب است از ماليّه وبدنيّه همجو حج وعمره وغزا وقسمي ديكر
از عبادات هست كه تعلق بدل مي دارد وجوارح دران باب به
استقلال مدخل نمي تواند نمود مكر بر سبيل اظهار وبيان جون تصديق

به وحدانیت ذات وفردانیت صفات حق سبحانه وتعالی وما یتعلق
بها من الامور الاعتقادیة ومحبت ومعرفت وتفکر در آلا ونعما
حضرت جلال احدیت ونبی شبهه دل اطهر وسر انور سید المرسلین
علیه الصلوة والسلام ازین امور در مدت عمر هرگز به یکبارگی غافل
وخالی وذاهل وعاری نبوده وگاهی در ان بحر بنوعی مستغرق می گشت
که هیچ کس وهیچ چیز را در ان میان مجال دخل نمی ماند وبعضی از عرفا
حال مذکور را داخل معاریج ان حضرت داشته اند چه عروجی که در ان
وقت روح نبوی را روی می نموده در هیچ محل جبان میسر نمی شد وافراد
کمل این امت ناجیه ازان جام گاهی بقطره فایض می شند وبر ذروه طور
استغراق مسطور وقت وقتی ترقی می نمایند چنانچه قطب المحققین
ازان معنی بطریق رمز واشارت خبر می دهد که **نظم**

عاشق سرمست با جانانه ؛ همنشین بودند در یک خانه
نازکی باریک بین خوش لقا ؛ حلقه زد بر در خلوت سرا
گفت عاشق کیست بر در وقت شام ؛ گفت هستم بنده باریک بنام
گفت اگر مویی بگنجد در میان ؛ جان وجانان است وجانانست وجان

یعنی درین محل مجال او گفتن بزبان نیست تا بدیگر ها چه رسد
نظم او نمی گنجد که می گوییم او ؛ او نمی گنجد چه جای ما و تو

وبعد از تمهید قواعد توحید ومعرفت اهم ارکان شریعت نماز ا ست
وان عمل مبارک مقدمات دارد اکنون لحظه مستمع باش تا شمه

از شرح کیفیت آنها بموقف انها رسانم بدانکه ان حضرت هرگاه خواستی
که قضا حاجت کند از نظر مردم دور شدی چنانک هیچ کس او را ندیدی
یا بدیواری یا بدرختی خود را مستور ساختی وانگشتری را از انگشت
مبارک بیرون کردی ودر زمینی نرم بان مهم اشتغال نمودی واگر زمین
صلب بودی به سنان نیم نیزه که داشت زمین را نرم ساختی تا رشاشه
بول او باز نگشتی وچون بمحل قضا حاجت رفتی پای چپ را پیش نهادی و
گفتی اللّهُمَّ اِنّی اَعُوذُ بِكَ مِنَ الخُبُثِ وَالخَبائِث وتا بزمین نزدیک
نشدی جامه را از خود برنداشتی ودر صحرا رو بقبله ولشت بقبله
به قضا حاجت ننشستی وچون فارغ شدی بدست چپ به سه سنگ
اول استنجا فرمودی بعد ازان اب بکار بردی وبعد از استنجا
دست مطهر را برزمین پاک بمالیدی وچون ازان محل بیرون آمدی
پای راست پیش نهادی وگفتی غُفرانَك وبعد ازان وضو ساختی
وچون از خواب برخواستی پیش از وضو ساختن مسواک کردی و
بسم الله بگفتی وبه اب طهور طهارت فرمودی واول سر دست را
سه بار بشستی وبدست راست سه نوبت اب در دهان وسه نوبت
آب در بینی کردی ودر کیفیت ان عمل روایات مختلف است وبدست
چپ بینی را پاک ساختی بعد ازان روی منور را بوجه شرع ودستها
را تا ارنج بشستی ومسح سر بکشیدی انگاه اگر موزه بنپوشیده بودی
پایها را غسل کردی وگاه بودی که هر عضوی را سه بار بشستی و

ویکبار مسح سر بکشیدی و بروایتی دیگر مسح سر را هم سه بار بجای
اوردی وگاه بودی که هر عضوی را دو بار بشستی وگاه هر عضوی
را یکبار مغسول ساختی وگاهی تمام سر را مسح کشیدی وگاهی بر
ناصیه مسح فرمودی و بر عمامه تکمیل نمودی و مسح ظاهر و باطن
گوش بتقدیم رسانیدی و انگشتان دست و پای را خلال کردی و محاسن
را هم تخلیل فرمودی و بروایتی دیگر چون از وضو فارغ شدی یک کف
آب برداشتی و تخلیل لحیهٔ مبارک نمودی واگر انگشتری در دست
داشتی در هنگام دست شستن انرا متحرک ساختی و در حالت
وضو ساختن این دعا بخواندی که اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَوَسِّعْ
لِي فِي دَارِي وَبَارِكْ لِي فِي رِزْقِي واگر موزه پوشیده بودی بطریق
شرع مسح بران بکشیدی و اسباغ وضو فرمودی یعنی زیاده از
محل فرض بشستی وبعد ازانکه وضو تمام کردی در اسمان نگریستی
وگفتی اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَاَشْهَدُ
اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وبروایتی اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ
وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ وبروایتی سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ
اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ نیز
بفرمودی انگاه برخاستی وبه مندیل اعضا وضو را خشک
ساختی و در باب وضو و غسل اسراف ننمودی بلکه در اکثر
اوقات در وضو مدّی و در غسل صاعی آب بکار بردی وگاه

بودی که در وضو به چهار دانگ مدی قناعت کردی و در غالب اوقات
برای هر نمازی وضوئی ساختی وگاه بودی که چند نماز را به یک وضو
بگزاردی واگر آب نیافتی به خاک تیمم فرمودی واگر محتاج به غسل
بودی اغتسال نمودی وغسلهای مسنون مانند غسل جمعه و
عیدین در محل خود به تقدیم رسانیدی و پیوسته عورت آنحضرت
مستور بود وگاهی در یک جامه نماز می‌گزارد امّا طرفهای آنرا از یکدیگر
گذرانیده بر دوش می‌انداخت و نمازهای سنّت در خانه در محلّی
مخصوص می‌گزارد و وقت نمازهای فریضه به مسجد می‌رفت و امامت
قوم می‌فرمود و ملاحظهٔ حال ایشان در تطویل و تقصیر بجای اورد
وچون بدر مسجد می‌رسید می‌گفت اَعُوذُ بِاللّٰهِ الْعَظِيمِ وَبِوَجْهِهِ
الْكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ انگاه به مسجد
در می‌امد و بروایتی دیگر در هنگام در امدن به مسجد می‌گفت بِسْمِ اللّٰهِ
وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَافْتَحْ لِي اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ
و پای راست پیش می‌نهاد و در مسجد داخل می‌شد و چون بنماز
مشغول گشتی هر دو دست مبارک را برابر دوش وگاه بودی
که تا برابر هر دو گوش برداشتی و انگشتان دست را نشر فرمودی
و احرام به نماز بستی وگفتی اللّٰه اکبر و در حدیثی صحیح وارد
نشده که آنحضرت تلفّظ به نیت نماز فرموده انگاه دست راست
بر روی دست چپ نهادی در برابر سینه و بروایتی دست چپ را

بدست راست بگرفتی انگاه بخواندن دعاء استفتاح مشغول
شدی و در کیفیت استفتاح خواندن آن حضرت هشت روایت
به ثبوت پیوسته چنانچه در کتاب مجتنی مفصل گشته بعد از آن
استعاذه فرمودی و در کیفیت آن هم اختلاف است پس سوره فاتحه
بترتیل و تجوید و وقف بر آیات آن بخواندی و گاهی آواز را به تسمیه
بلند ساختی و گاهی پست بخواندی و بعد از ولا الضالین آمین را
چنان بگفتی که جماعتی که نزدیک او بودندی از صف اول استماع
نمودندی و در نماز صبح بعد از فاتحه سورهای مطول بخواندی
بمقدار شصت آیت تا صد آیت و روایتی هست که احنف بن قیس
گفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم در نماز فرض صبح صد و بیست آیت
از سوره البقره بخواند و در رکعت اولی از فرض صبح روز جمعه الم
تنزیل السجده و در رکعت ثانیه هل اتی علی الانسان می خواند و
احیانا نماز صبح سبک بگزاردی چنانکه در هر دو رکعت اذا زلزلت
بخواندی و در تعیین سورها که در فرض صبح خوانده روایات مختلفه
بصحت رسیده و بدانکه آن حضرت در نماز فرض پیشین تطویل می
فرمود و رکعت اولی را زیاده از رکعت ثانیه می کرد اید و محققان
بر آنند که در اکثر نمازها بلکه در جمیع صلوات غالبا این معنی را
مرعی می داشت و گاهی در رکعت اولی از فریضه ظهر والسماء ذات
البروج و در ثانیه والسماء والطارق قرائت فرمودی و غیر اینها هم

بثبوت پیوسته و در نماز عصر گاهی بنیمه نماز پیشین می خواند و گاهی
سبکتر می گزارد و گاهی مانند نماز پیشین می کرد اید و در نماز شام
سورهای کوتاه از مفصل تلاوت می کرد و گاهی سوره والمرسلات
و گاهی سوره والطور و گاهی در دو رکعت اول از سوره اعراف قرائت
فرمودی و در نماز خفتن خواندن والشمس وضحاها و مانند آن اختیار
می نمود و در سفر در فریضه خفتن والتین می خواند و در نماز جمعه
گاهی در رکعت اولی سوره جمعه و در ثانیه منافقون و گاهی در اولی
سبح اسم و در ثانیه هل اتیک حدیث الغاشیه قرائت می کرد و
خطبهای بلیغه در ایام جمعات بمسامع اصحاب می رسانید و در ادراک
ساعت اجابت در روز جمعه اهتمام تمام داشت و در تعیین آن
روایات مختلفه وارد شده و تحقیق اقتضاء آن میکند که گوییم
ساعتی است خفیفه که دایر می باشد و در روزهای آدینه یعنی
هر جمعه در ساعتی تحقق می پذیرد و نکته درین باب آنکه تمام روز
متوجه باید بود تا بادراک آن دولت فایز آیند و بصحت رسیده که
سید عالم صلی الله علیه وسلم در نمازهای فرایض سورهای مفصل
یعنی از حجرات تا آخر قرآن بنوبت قرائت می فرمود و به ثبوت پیوسته
که حضرت سید المرسلین در غالب اوقات نماز صبح را از دیگر نمازها
درازتر می گزارد و باید بدانی که هر نمازی که پیغمبر صلی الله علیه وآله
در قیام آن تطویل ~~می فرمود در رکوع و سجود آن نیز بجهت تناسب~~ تطویل

تناسب صر

می‌فرمود در رکوع و سجود آن نیز بجهت تطویل بجا می‌آورد و در نماز صبح گاهی
قنوت می‌خواند و گاهی ترک می‌کرد و همواره اکمال رکوع و سجود و تعدیل
ارکان بتقدیم می‌رسانید و در رکوع سه نوبت سبحان رَبّیَ العظیم
و در اعتدال سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد و در هر سجده سه نوبت
سبحان ربّی الأعلی و در نشستن میان دو سجده دو نوبت ربّ اغفر لی
می‌گفت و چون برکوع رفتی یا باعتدال آمدی بدستوری که در تکبیرة
الاحرام گذشت رفع یدین می‌فرمود و در هر خفض و رفع تکبیر بگفتی و در
قعده تشهد بخواندی و صلوات بفرستادی و روایات مختلفه در باب
تشهد مروی گشته ابن عباس بطریقی که معمول شافعیه و ابن مسعود
بدستوری که مقبول حنیفه است روایت کرده اند و غیر از آن دو طریق
طرق دیگر ثابت شده و در آخر تشهد دعاها از پیغمبر صلی الله علیه وسلم
بصحت رسیده و کافل تفصیل آنها نسخهٔ مجتبی است بعد از اتمام تشهد
سلام باز دادی اول از دست راست چنانچه اهل آن طرف کناره روی
آنحضرت بدیدندی آنگاه از دست چپ بهمین منوال بتقدیم رسانیدی
و چون از نماز فارغ شدی سه نوبت بگفتی استغفر الله الذی لا اله
الا هو الحی القیوم و اتوب الیه اللهم انت السلام و منك السلام
تبارکت یا ذا الجلال و الاکرام و در احادیث صحیحه اوراد نماز از آن
حضرت درست شده خصوصاً در صحاح و مسانید و در نسخهٔ حبل المتین
فی بیان الادعیة المأثورة عن سید المرسلین که از مؤلفات این فقیر است

404

بنوعی آنها مضبوط گشته که مزیدی بر آن متصور نیست و در کتاب
مجتبی جمله وافیه از آن نقل آمده و این نسخه تحمل ایراد بیش از این ندارد
بعد از اتمام صلوة روی مبارک بجانب یاران آوردی و حکایات مهمه
دینیه بحسب اقتضاء مقام با ایشان بیان کردی و چون از مسجد بیرون
آمدی گفتی بسم الله و الحمد لله اللهم اغفر لی و ارحمنی و افتح
لی ابواب فضلك و پای چپ بیرون نهادی و متوجه حجره شریف
گشتی و سنن رواتب در حضر هرگز از وی فوت نشدی و آن ده
رکعت بود دو رکعت پیش از صبح و بیشتر اوقات در رکعت اولی
آن سورهٔ کافرون و در ثانیه اخلاص می‌خواند و دو رکعت پیش
از پیشین و دو بعد از آن و دو بعد از شام و دو بعد از خفتن
و گاه بودی که پیش از پیشین چهار رکعت بگذاردی و نمازهای
نوافل و تطوعات که بسنن قولیه و تقریریه از حضرت ثابت شده
مانند تحیت مسجد و سنت طهارت و نماز استخاره و خسوف و نماز
تسبیح و غیر آنها در کتب صحاح و سنن و مسانید مروی گشته و
مقصود ما درین نسخه ایراد عبادات و سنن فعلیه آنحضرت
است صلی الله علیه و آله و سلم و چون سنت صبح بگذاردی بر پهلوی
راست لحظه تکیه کردی آنگاه برخاستی و به مسجد توجه نمودی
و در اثناء راه دعا می‌خواندی و بدانکه سید المرسلین صلی الله
علیه و آله در قیام شب مبالغه و اهتمام داشت و اختلاف

بسیار در تعیین نماز شب ان سرور واقع شده و روایت مشهور
آنست که سیزده رکعت نماز می‌گزارد و سنت صبح و وتر داخل
ان داشته اند چنانک هشت رکعت تهجد و سه رکعت وتر و
دو رکعت سنت صبح بوده باشد و تحقیق این مسئله خالی از دقتی
نیست بیان ان وظیفه نسخهٔ مجتبی است و صحیح آنست که نماز
تهجد اول بر پیغمبر واجب بود بعد ازان وجوبش منسوخ گشت
اما بر سبیل نافله می‌گزارد و متقدمان ایمه شافعیه رحمهم الله نماز
وتر و نماز چاشت را بر پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله از جملهٔ واجبات
شمرده اند فاما محققان متاخر نقد این مسئله فرموده اند چه نصوص
جلیه وارد شده که دال است بر عدم وجوب ضحی چنانک در کتاب
مجتبی مبین گشته و مهرهٔ اهل حدیث بر انند که بر وتر پیوسته قیام
می‌فرموده چنانچه در سفر بر راحله ادا می‌کرد و نماز چاشت گاهی می
گزارد و گاهی ترک می‌نمود و در تعیین اعداد رکعات وتر و چاشت
آن حضرت اختلاف بسیار ورود یافته کما حققناه فی نسخة المجتبی
و در رکعت اولی وتر سبح اسم ربك الاعلی و در دوم کافرون
و در سیم اخلاص و بروایتی اخلاص و معوذتین قرارت می‌فرمود
و در رکعت آخر وتر دعاء قنوت می‌خواند و بعد از فراغ از وتر
سه نوبت می‌گفت سبحان الملك القدوس و در نوبت اخر آواز
مبارک را بلندی کرد اید و بروایتی در اخر آن این زیاده می‌کرد که رب

رب الملائکة والروح بعد ازان این دعا میخواند که اللهم انی
اعوذ برضاك من سخطك واعوذ بمعافاتك من عقوبتك
واعوذ بك منك لا احصی ثناء علیك انت کما اثنیت علی
نفسك و در یک ماه رمضان سه شب بیست رکعت تراویح
بجماعت در مسجد ادا فرمود و باقی شبها در خانه تنها می‌گزارد و نماز
عیدین را بمصلی می‌برد و یک نوبت باران بود و در مسجد مدینه ادا کرد
و ساده بنمازگاه می‌رفت و در تمام راه تکبیر بجهر می‌گفت و در مصلی
نیم نیزه را در برابر روی ان حضرت نصب می‌کردند و بی اذانی و اقامتی
به نماز مشغول می‌شد و تکبیرات عیدین را در هر دو رکعت زیاده
می‌کرد و در عدد ان اختلاف است و بعد از فاتحه در رکعت اولی
گاهی سوره قاف و گاهی سورهٔ سبح اسم ربک الاعلی و در ثانیه
گاهی اقتربت الساعة و گاهی هل اتیک حدیث الغاشیه می‌خواند
و بعد از فراغ از نماز دو خطبه مشتمل بر تکبیرات عیدین یارانرا
اسماع می‌فرمود و بعد از اتمام براهی که غیر طریق آمدن بود به خانه
مراجعت می‌نمود و ان حضرت صلی الله علیه و اله دو رکعت صلوة
کسوف یعنی نماز آفتاب گرفتن به خضوع و خشوع و تطویل قرارت
گزارده و رکوع و قیام ان را زیاده کرده چندانکه آفتاب گشوده شده
و بعد ازان خطبه خوانده و یارانرا به توبه و استغفار و آزاد کردن بندگان
و نماز و دعا امر کرده و ان سرور علیه الصلوة والسلام نماز استسقا

یعنی بجهت طلب باران گزارده گاهی به هیات تواضع وخشوع جامه کهنه
پوشیده وبه مصلی رفته وخطبه بلیغه مشتمل بردعا واستغفار خوانده
ودرخواست باران بتقدیم رسانیده آنگاه دو رکعت نماز ادا فرموده
وگاهی درخطبه جمعه دعاء استسقا بعرض حضرت اعلی رسانیده
وبهمان اکتفا نموده وچون باران بسیار شده درخواست کرده که
درکوه پایها وبوادی ببارد ودر شهر نبارد ودرهردو صورت دعاء
سید المرسلین صلی الله علیه وآله وسلم به اجابت قرین گشته وآن حضرت
علیه الصلوة والسلام نماز برمیت برحاضر وغایب ومرد وزن وطفل
وبالغ به چهار تکبیر درغالب اوقات وگاهی به پنج تکبیر گزارده مگر بر
میتی که قرض داشتی که دراوایل سالهاء هجرت برجنازه شخص بنفس مبارک
خویش نماز نمی گزارد بلکه اصحاب را می فرمود که بر یار خود نماز بگزارید
اما دراواخر چنان قرار یافت که آنحضرت اول قرض میت را بخود
می گرفت آنگاه بروی نماز می گزارد وبصحت رسیده که برقبر بعضی از اصحاب
نماز جنازه گزارده وشروط وآداب نماز جنازه درکتب فقهیه مبسوط
شده وسابقا گذشت که سید رسل صلی الله علیه وآله دربعضی از
غزوات نماز خوف ادا فرموده وطرق آن نماز مختلف واقع شده وهرگاه
که از سفری مراجعت نمودی اول به مسجد رفتی ودو رکعت بگزاردی
بعد از آن بخانه تشریف دادی ودر سفر غالب چنان می بود که اکثر
نمازهاء سنت را ترک می کرد وبر بعضی از آنها پیوسته قیام می نمود وگاهی

نوافل را برپشت مرکب می گزارد وحاصل حکایت آنکه سید انبیا ورسل
صلی الله علیه وآله درنماز انس دل وروشنایی چشم وحضور باطن
به مرتبه اعلی ودرجه قصوی می یافت ودر تکمیل واکمال ضوابط وقواعد
آن اهتمام تمام داشت وهر وقتی که از مخالطه باخلق به تنگ می آمدی می فرمود
اَرِحْنا یا بلال یعنی ای بلال به تمهید مقدمات اذان واقامت مشغول شو
تا بوسیله شروع درنماز دل وجان وروح وروان ما به نیل روح و
راحت وبشری واستراحت فایز آید وسهوی که دربعضی اوقات آن
سرور را درنماز طاری شده بجهت ظهور لوازم بشریت بوده وحکمت دران
واقعه آنست آنکه امت را آیین بروی کار باز آید ودل شکسته نشوند
وحکم آن مسئله آشکارا گردد ودر اظهار آن حال دقایق واسرار مخفیه
هست که ارباب عرفان وشهود بمساعدت ذوق سلیم ادراک آن
توانند نمود ومخلص سخن آنکه کمال مطلق خاص است بحضرت جلال احدیت
وجمال انسان را بجهت ظهور آن کمال بر نظر اهل حال یا برای دفع عین
الکمال ازین جمال بخال نسیان حالی می دارند ومحققان این نقصان را
ازجهات داخل کمال می شمارند زیاده ازین رخصت ومجال اظهار نسبت
وافشاء سر عشق ومحبت بیش ازین درشمار نیست زیرا که سلطان
عظمت مهر صموت وقفل سکوت برزبان سیاحان بحار معرفت ملک
وملکوت نهاده وانداخته بحیثیتی که درمعرض این جست وجوی
ودرعرصه این گفت وگوی جگر جمیع صدیقان آب شده وجان تمام

محبان بگداخته ولهذا **نظم**

سخن عشق بهر جا نتوان گفت بفاش ** عشق در پیش درون سینه که مکنون سخن است

دیده اینست که خونابه چکان در نظر است ** وگر از دل خبری می‌طلبی خون شده است

عبادتی دیگر از عبادات **نظم** صاحب دل لا ینام قلبی ** مهمان ابیت عند ربی ** علیه الصلوة والسلم روزه بوده

و در کتب صحاح و مسانید و سنن بنظر نرسیده که سید عالم صلی الله علیه وسلم پیش از هجرت در سنوات بعثت در مکه روزه گرفته یا نگرفته مگر روز عاشورا که بثبوت پیوسته که پیوسته آن سرور پیش از آنکه مبعوث شود آن روز صایم می‌بوده و قریش نیز در جاهلیت روز عاشورا را تعظیم می‌نموده اند و روزه می‌داشته و سابقا در محل خویش گذشت که در محرم اول که در مدینه سکینه نزول فرموده بود بموجب فرمان واجب الاذعان وحی آسمانی امر کرد تا روز عاشورا را بر سبیل فرضیت روزه گرفتند و در سال دوم از هجرت که روزهٔ ماه رمضان فرض شد وجوب صوم عاشورا منسوخ گشت و سید انام صلی الله علیه و آله و اصحاب کرام بآن طاعت کما هو حقه شرعا اقدام نمودند و روزهای مسنونه از آن سرور بقول و فعل ثبوت یافته هرچند در عرف تقدیم ذکر فرض واجب می‌نماید فاما بجهة ضبط و حسن ترتیب و رعایت اختصار و دیگر امور که بر بلغا ظاهر باشد درین محل ما اول روزهای سنت که سید المرسلین

صلی الله علیه و آله وسلم داشته بیان کنیم بعد از آن بشرح آداب سید انس و جان در تمهید قواعد صیام رمضان قیام نماییم ان شاء الله تعالی اولا معلوم فرماید که ضابطه اینست مقرر که هر عبادتی که در شریعت فرض می‌گشت سید پیغمبران از جنس آن بجهة اهتمام بحال امت معاقد تطوع و سنت موکد می‌ساخت تا اگر در فرایض ایشان قصوری واقع شود به سنن و نوافل تدارک آن بتحقق پیوندد چون این مقدمه بر لوح خاطرت انتقاش یافت بدانکه بصحت رسیده که (م د ت س) حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله همواره روز عاشورا و عشر ذی الحجه که فی الواقع نه روز می‌باشد و سه روز از هر ماهی روزه می‌داشت و پوشیده نماند که این سه روز غیر ایام البیض است چه از عایشه صدیقه (م) پرسیدند که این سه روز از کدام روزهای ماه می‌بود در جواب گفته که تقییدی نداشت هر وقت که می‌خواست می‌گرفت و روایتی دیگر آنکه (ت س) مبالغه تمام می‌نمود در روزه داشتن روز دوشنبه و پنجشنبه و روایتی دیگر آنکه (ت س) در هفته‌ای شنبه و یکشنبه و دوشنبه و در هفتهٔ دیگر سه شنبه و چهارشنبه و پنجشنبه روزه می‌داشت و روایتی دیگر آنکه (اصطبع) در بعضی از اوقات روز شنبه و یکشنبه باهم بروزه می‌بود و روایتی دیگر آنکه (س ت) روزهٔ ایام البیض در سفر و حضر از آن حضرت فوت نمی‌شد و روایتی دیگر آنکه (ت س) اکثر اوقات روز جمعه بصوم می‌گذرانید و در صحاح هست (ح م ط د ت س) که سید المرسلین گاهی چندان روزه می‌داشت که

یاران می‌گفتند مگر دیگر افطار نخواهد کرد وگاهی چندان افطار می
فرمود که اصحاب می‌پنداشتند که دیگر روزه نخواهد گرفت و این قول
کلّی است شامل جمیع شهور و هیچ ماهی علی‌حده بان اختصاص ندارد
و در خصوصیت روزهٔ رجب قولاً و فعلاً از سیّد ابرار علیه الصلوة
والسلام خبری بصحت نرسیده و بعد از رمضان هیچ ماه چندان روزه
نمی‌گرفت که در ماه شعبان وگاه بودی که نجحره شرف درآمدی و
برسیدی که هیچ خوردنی هست اگر گفتندی نه بفرمودی پس امروز
من روزه می‌دارم و نیت صوم را استحکام دادی وگاه بودی که
بروزه تطوع بودی و آنرا تمام نکردی بلکه افطار نمودی این بود روزه
نافله سیّد اولین و آخرین علیه افضل صلوات المصلّین واکمل تسلیمات
الصّایمین و آنحضرت در روزهٔ ماه رمضان شروع نمی‌نمود مگر وقتی
که بنفس نفیس خویش ماه بدیدی یا یک گواه عدل از رویت ماه خبر
دادی و نوبتی بسخن یک اعرابی اکتفا فرمود و روزهٔ ماه رمضان گرفت
و اگر در شب سی‌ام شعبان ماه مرئی نشدی ماه شعبانرا سی کرد ابندی
بعد از آن بروزهٔ رمضان اقدام نمودی و اگر در رمضان سفر واقع شدی
گاهی افطار کردی وگاهی بروزه بودی و اصحاب را مخیّر می‌کرد اند میان
صوم و افطار و در ایام صیام خواتین مطهرات را تقبیل می‌فرمود و در
حالت صوم حجامت می‌کرد و سرمه می‌کشید و سنت مسواک بدستور معتاد
بجا می‌آورد امّا در مضمضه و استنشاقش مبالغه نبود و بر سحور مواظبت

می‌نمود و در اقامت آن سنّت تاخیر می‌کرد و بعد از تحقیق غروب آفتاب
روزه می‌گشود و یارانرا به تعجیل در افطار امر می‌فرمود و به سه رطب و اگر
رطب نبودی به سه خرما و اگر خرما نبودی به سه جرعه آب روزه
بگشادی و در هنگام افطار این دعا بخواندی که اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَ
عَلٰى رِزْقِكَ و بعد از آنکه افطار کردی بگفتی ذَهَبَ الظَّمَاءُ وَابْتَلَّتِ
الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الْاَجْرُ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ و اگر در خانه کسی افطار نمودی

اَفْطَرْتُ صح

فرمودی اَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ وَاَكَلَ طَعَامَكُمُ الْاَبْرَارُ وَصَلَّتْ
عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ و اگر در شبهای رمضان محتاج به غسل شدی گاهی
در شب وگاهی بعد از طلوع صبح باغتسال اشتغال نمودی و در شهر
رمضان جوانمردی و سخاوت و ایثار و سماحت آنحضرت از دیگر
ماهها بیشتر می‌بود و در عشر آخر هر رمضان در مسجد معتکف می‌شد
و در رمضان آخر عمر مبارک ببیست روز بنشست و در سالی که در رمضان
اعتکاف ننموده بود در ماه شوال ده روز عوض آن قضا کرد و روایتی
است که یک سال در عشر اول و سالی دیگر در عشر وسط و سالی دیگر
در عشر آخر رمضان باعتکاف مشغول شد و چون معلوم فرمود که
شب قدر در عشر آخر رمضان است اعتکاف سبیل رسل بان ایام
قرار گرفت و در باب اعتکاف آنحضرت غیر این روایات هست
و متعهد تبیین آنها نسخهٔ مجتبی است وگاه بودی که در هنگام اعتکاف
سر اطهر را از مسجد به حجرهٔ عایشه داشتی تا صدیقه موی آن سرور را

شبانه کردی و در اوقات اعتکاف از مطهرات هرکه می‌خواست در شب
به زیارت سید عالم صلی الله علیه وسلم می‌رفت و آنحضرت در ایام
اعتکاف بجد تمام در طاعت و عبادت و تلاوت می‌افزود و با اهل
مباشرت نمی‌کرد و به مخالطت خلق کمتر مشغول می‌شد بلکه در خیمه
که بجهة معتکف او در مسجد می‌زدند به خلوت بسر می‌برد و نصحت رسیده
که گاهی که خواجه کونین صلی الله علیه و آله روزه وصال می‌داشت
و معنی وصال آنست که شب افطار نفرمودی و روز دیگر همچنان روزه
داشتی و یارانرا از آن فعل منع می‌کرد زیرا که ایشانرا قوت وصال نبود
لاجرم جمعی که بطریق مبالغه رخصت حاصل کردند و بان امر اقدام نمودند
به تنگ آمدند سید ابرار با ایشان فرمود نگفتم با شما که باین کار اشتغال
منمایید گفتند یا رسول الله ما بعزت حضرت تو به جا آوردیم و جهه آنکه جناب
نبوت شعار این معنی را شعار خود ساخت ما بعزم موافقت بان مشغول
شدیم جواب فرمود لَسْتُ کَاَحَدِکُم یعنی من مانند یکی از شما نیست
عِنْدَ رَبِّی یُطْعِمُنِی وَیَسْقِینِی شب می‌گذارم نزد پروردگار خود و از
مایده کرم و زاویه حکم حضرت جلال احدیت تناول می‌کنم و آب می‌آشامم و بقوه
مقرر شده **نظم** دائم دم بدم زخوان ابیت ❁
جامکی از خانه او نیست ❁ هر آنکه هرکه از آن مایده فایده
بیند و بر کنار آن خوان نشیند از طعام ناخوردن و آب نا آشامیدن
به تنگ نیاید و قوت صوری و معنوی او را عارضه ضعف رسیدن نشاید

لاجرم همواره عامه طالبان و کافه راغبان باذیال حال با کمال او آویزند
و در پناه شوکت و حمایت او گریزند و مدد حال و مآل خود از و جویند و
از سر صدق طلب بمساعدت حسن ادب با او گویند که **نظم**

از سر آن خوان که رطب خورده ❁ از پی ما زله چه آورده
لب بگشا تا همه شکر برند ❁ ز آب دهانت رطب تر خورند
کعبه که سجاده تکبیر تست ❁ تشنه جلاب تباشیر تست
چاه علم رکن مسلمانیست ❁ بیع دعا نوبت سلطانیست
خاک ذلیلان شده گلشن بتو ❁ چشم عزیزان شده روشن بتو
خیز شب منتظران روز کن ❁ طبع نظامی طرب افروز کن

عبادتی دیگر از عبادات آن پیغمبری که **نظم**

ختم شرف کرده بحسن المآب ❁ شیر خرد خورده زام الکتاب

صلی الله علیه و آله تلاوت قرآن بوده و طرز و طریقه آنحضرت در
خواندن قرآن بر آن نمط جریان داشت که هر روزه مقداری معین
از کتاب الله می‌خواند و هرگز ترک آن نمی‌کرد مگر در حال ضرورت
و پیش از شروع در تلاوت اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّیْطَانِ الرَّجِیمِ بگفتی
و به حضور تمام و خشوع و خضوع با نظام بقراءت مشغول شدی
و در اثناء خواندن گاهی بگریستی و در تجوید و ترتیل و رعایت وقوف
بر اواخر آیات اهتمام تمام داشت و حروف مد را نیک می‌کشید و به
حسن صوت و لحن مرقق و ترجیع بی‌تکلف ادا می‌کرد و در هر حال که بودی

از قیام وقعود واضطجاع تلاوت کردی وغیر جنابت آن سرور را از
خواندن قران مانع نمی امد وسجود تلاوت دران مواضع از قران که
محل سجده است ازان حضرت فوت نمی شد ودر سورهٔ ص سجدهٔ شکر
نیز می گزارد ودرین محل مناسب است بیان سجده شکر انحضرت نمود
چه بصحت رسیده که پیغمبر صلی الله علیه وآله هرگاه نزول نعمتی یا دفع
بلیتی فرمودی شکر حضرت حق را سجدهٔ بتقدیم رسانیدی تا زمرهٔ
امت با واقتدا نمایند وهر شب سورهٔ الم تنزیل السجده وتبارک
الذی بیده الملك تلاوت می فرمود وروایتی دیگر انکه هر شب تا
سورهائی که سبّح ویسبّح وسبّح در اوایل ان واقع است نخواندی
بخواب نرفتی یعنی هر شب سورهٔ حدید وحشر وصف وجمعه وتغابن
وسبّح اسم ربّك الاعلی البتّه می خواند وروایتی دیگر انکه سبحان
الذی اسری وسورهٔ تنزیل نیز هر شب بخواندی وروایتی دیگر انکه هر شب
جون بجامهٔ خواب رفتی سه نوبت هر دو کف مبارک بهم بپیوستی
وباد دران دمیدی واخلاص ومعوذتین دران خواندی وبر سر
وروی واطراف وجوانب بدن هر کجا دست رسیدی بمالیدی وان
حضرت دوست می داشت که قرآنرا از غیر خود بشنود وگاهی بودی
که به پنهانی استماع خواندن یاران می نمود ودر ماه مبارک رمضان بیشتر
از دیگر ماهها بتلاوت مشغول می شد وجبرئیل علیه السلام هر سال
در ماه رمضان یک نوبت ختم قران با بعضی بطریق مدارسه می خواند

معلوم م

وکیفیت ان بنظر نرسیده که به تقسیم حزب یا سوره یا عشر یا رکوع
مناوبت واقع می شده ودر سال آخر عمر آن حضرت با جبرئیل دو ختم
قران باخر رسانید وپیغمبر صلی الله علیه وآله در هنگام تلاوت
تاملی وتدبری به اعلی مرتبه داشت چه بثبوت حدیث انّ الله
تعالی تجلّی لعباده فی کتابه شهرتی دارد وچون خواص بندگان
در هنگام خواندن قران بتجلّیات ربانی شرف اختصاص می یابند
سید رسل وهادی سبل صلی الله علیه واله که اخص الخواص
خلایق بوده بلکه تمام ما سوی الله از نتیجه شکل وجود نموده
اگر در حین قرارت مصحف مجید که بصفت لا یاتیه الباطل
مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِیلٌ مِنْ حَکِیمٍ حَمِیدٍ اتصاف دارد که
به کشفی خاص ممتاز ومخصوص بوده باشد غریب وعجیب نتوان شمرد
چه مقرر است که هر جرعهٔ خصوصیت وکمال انعام که در جام
اهتمام انام می ریزند قطرهٔ ازان دریاست وخود چگونه سید دنیا
وآخرت باین سعادت ودولت فایز نبا مدی وحال انکه سراسر سور
قرانی از کمال معانی صوران حضرت خبر می دهد ومقصود اصلی
از فرستادن ان همه ایات بینات اظهار فضائل ذاتی واخبار
شمایل باهرهٔ اوست کما قال

نظم

سورهٔ واللیل دیدم وصف گیسوی شماست
والضحی خواندم سراسر نسخهٔ روی شماست

آیت آیت تا بسوی قاب قوسین امدم ❀
❀ جون نظر کردم صفات طاق ابروی شماست
بانک طبتم فادخلوها خالدین انذر جهان ❀
❀ جون بکوش جان شنیدم از سر کوی شماست
حرف حرف سورهٔ یوسف فرو رفتم سبثی ❀
❀ ذرّه از افتاب حسن دلجوی شماست
شاهد لولاک بر دل عمرم زد معلوم شد ❀
❀ کادم و عالم طفیل یک سر موی شماست
ان روایتها که می کویند در خلق عظیم ❀
❀ دفتر اخلاق خواندم سر بسر خوی شماست

عبارتی دیکر از عبادات **نظم**
رقم آموز سر لا برالت ❀ جهان افروز اقلیم معانی

زکوة است و فطره و نظایر انها از صدقهٔ تطوع و عتق بندکان و قربانی و عقیقه امّا کیفیت زکوة دادن انحضرت در کتب احادیث و سیر و تواریخ بنظر رسیده که بجه نوع واقع شده و مقرّر است که اکر زکوة برو واجب کشته باشد بلا شبهه بمصارف آن علی حسب ما امر الله سبحانه به رسانیده خواهد بود و به موجب حکم مطاع خذ من اموالهم صدقةً تطهّرهم وتزکیهم بها زکوة اصحاب اموال بطریقی که بان مامور بود اخذ می فرمود و بر مستحقان صرف می کرد و اکر یکی از اصحاب زکوة مال انحضرت رسالت آوردی دعاء خیر در شان او بتقدیم رسانیدی و کاهی بصیغهٔ صلوات اورا شاد کردانیدی و شتران صدقه را بدست مبارک خود داغ می کرد و غالبا کوش انها را داغ فرمودی و امنا و عمّال بقبایل و اطراف می فرستاد تا زکوة مال می کرفتند و بر مستحقان انجا صرف می نمودند و اکر جیزی زاید می آمد بمدینه می اوردند تا سمعه صلی الله علیه وسلم بر فقراء طیبه قسمت می فرمود و فطرهٔ خویش پیش از نماز عید به مساکین می داد و اصحاب را بان طریق امر می کرد و در اداء صدقهٔ تطوع و بذل اموال در شان فقیران و مسکینان و سایلان ید بیضا می نمود جنانکه نوبتی میان دو کوه کوسفند بیک خواهنده داده بود آن مسکین همه کوسفندان را پیش کرده می رفت و بانک می زد که ای جماعت خلایق بروید و به سیّد رسل ایمان آورید که او عطایی می دهد که بعد از ان خوف درویشی نمی ماند و شرح جود و سماحت آن حضرت فسحتی عریض و مجالی طویل می طلبید تا باداء ان مشغول توان شد و بعید ذلک در باب اوصاف معنویهٔ آن حضرت در فصل سخاوت محمّدیّه اشارتی در عبارت بنوعی که دلالت کند بر معنی مقتضی بتقدیم خواهد رسید و غلامان و کنیزکان متعدّد ازاد فرموده بود فامّا غلامان بیشتر از جواری معتق ساخته و در باب عتق اهتمام تمام داشت و فضیلت انرا اظهار می کرد ترغیبًا للامّة و در عیدها اضحی بعد از نماز در مصلّی

وبروایتی یکی گوسفند

دو گوسفند سرود ارکه دستها و پایها آنها سیاه بودی و دنبه داشتی
وخصیهای آنها کوفته بودندی بدستحق برستخود قربان می‌ومود
و در حالت ذبح پای مبارک را برطرف کردن گوسفند می‌نهاد ومی‌گفت
بِسْمِ اللهِ وَاللهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ مِنْ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَمِنْ اُمَّةِ
مُحَمَّدٍ وذکر عقیقه در محل خود گذشت و محتاج باعادۀ نیست عبادتی
دیگر از عبادات **نظم** خورشید خلد خواجۀ دنیا و آخرت
سلطان شرع صاحب کونین مصطفی صلی الله علیه وسلم وبارک
علیه ادعیه و اذکار است وبعضی از آنها مخصوص با زمنه و
امکنه و اسباب وحوادث واقع شده وبعضی دیگر با هیچ یک
از آنها خصوصیتی ندارد وبسط این بساط وطبقه این کتاب نیست
و در تضاعیف مجالس گذشته برطبق تقریب و استطراد انچه ذکر
آن ضروری بود گذشت و در مابقی همین حکم خواهد داشت ونسخۀ
حبل المتین درین باب بقلم آمده و مستغنی است از مطالعه سایر
مولفات مطوله و مختصره یقین که غواصی در ان بحر زخار لجشنه
دُرَر اسرار وجواهر آبدار می‌تواند بود فَعَلَيْكَ بِهِ اَيُّهَا الرَّاغِبُ
اَلْمُتَثَبِّتُ وچون نموداری از کیفیت حج وعمره سید المرسلین در محل
خود حَسْبَ الْمَقْدُور مزبور شده ودر طی بیان وقایع سنین هجرت
ذکر غزوات وارسال بعوث وسرایاء آنحضرت بنوعی که متن
این نسخه تحمل شرح آن تواند نمود مبین گشته بتعرض آن مکررا

ضرورتی نیست وبطریق اجمال بعد ازین در ضمن اظهار صفات محمدیه
علیه الصلوة والسلم شمه از مراعات حقوق اسلامیه که از لوازم
مرحمت وعاطفت آنحضرت بوده وباعتباری داخل عبادات واز
حیثیتی در سلک عادات مندرج می‌تواند شد مذکور خواهد گشت
وشمه انچه ذکر آن ضروریست از عادات سید سادات ومنبع سعادات
ان شآء الله تعالی در مجلس دوازدهم بعرض خواهد رسید اکنون
عنان تکلم بصوب بیان شمایل طاهره وفضایل فاخرۀ سید دنیا و
آخرة صلی الله علیه وآله وسلم فی العشیّ والغدوّ والهواجر معطوف
ساختن ودر ضمن آن علم مناظر معهوده ورایت حرفیت موعوده افرا
ازمهمات است تا مجلس تحلیه اتمام اراسته اید وبوستین نماند که صفات
سامیات ونعوت نامیات واسطۀ آفرینش ارضین وسموات علیه
افضل الصلوات واکمل التحیات نیز دو قسم است قسمی صفات حمیده
معنویه که اقدام بافعال خیر واجتناب از اوضاع شر از لوازم است
وقسمی صفات صوریه که بیان آن مخبر از شکل وهیئات وذکر
اوضاع اعضا وجوارح آنحضرت خواهد بود اول شمه
از اوصاف معنویه حضرت نبوت شعار سان کنم انگاه شرح صفات
صوری صدرنشین مسند اوّل ما خلق الله تعالی نوری در نظر انورت
عیان کنم بدانکه امهات اوصاف مرضیه آنحضرت هشت است
که بحقیقت هر یکی از آن مستلزم فتح ابواب خیرات ومبرات بوده

ختن

بیان صفات معنویه حضرت سید المرسلین بروجهی بدیع

که هر یکی از آن لوازم را صفتی به استقلال اعتبار می توان کرد و در
کتب اخبار و آثار دلایل واضحه بر اثبات حقیه آن صفات بسیار و
بی شمار است اول حسن خلق دوم تواضع سیم حلم چهارم وفا پنجم
کرم ششم شجاعت هفتم شفقت هشتم حیا لحظهٔ گوش هوش بگشا
تا از هر بابی ازین ابواب فصلی یاد کنم و دل و جان مستمعان را با ستماع
آن حقایق و دقایق شاد کنم بنوعی که هر بابی از آن هشت در بهشت و
هفت در دوزخ بر روی دوستان بگشاید و به بندد یعنی در هر بابی
از آن اشارت با ثبات هشت صفت سنیه و نفی هفت صفت دنیه
که اول موصل بد جانب و ثانی مودی بدرکات می کردند خواهم نمود **نظم**

هشت کشا از کرم و هفت بند ٭ بست و کشایی که سزای پسند
جرخ که دو را نش ز آبا نوشت ٭ بر در او کفت ترا با نوشت
باد همیشه ره ما سوی او ٭ سرمهٔ ما خاک سر کوی او

اول حسن خلق آن حضرت بمرتبه بود که هرگز هیچ کس را از
یاران و هوا داران و خیل و حشم و اهل و خدم نمی آزرد و لجه از لوازم
حسن خلق است جون موعظه حسنه و توده و کظم غیظ و عفو و
صفح و احسان و انعام و مجامله با جمیع انام که فاتح ابواب خلد
فی الحقیقه آنها ست بتقدیم می رساند و از صفتی که منافی خلق حسن
بود مثل سب و عیب و طمع و خداع و غدر و جمع و منع که هفت
باب سقر بسبب آن صفات مفتوح می کردد باقصی الغایة احتراز

واجب می دانست لاجرم حضرت جلال احدیت در وصف خلق عظیمش
فرمود وانك لعلی خلق عظیم **نظم** جه کویم در اخلاق و الطاف او
که شد عقل حیران در اوصاف او ٭ طفیل وجودش زمین و زمان
منور ز رویش مکین و مکان ٭ محب مساکین و محبوب حق
که از شرم رویش کند کل عرق **دوم** تواضعش بحدی رسیده بود
که با وجود آنکه از بوته انسانیت بکمال رفعت و علو رتبت او صاف
عیاری قدم در بساط هستی ننهاده بالجملهٔ طالبان و زمرهٔ موافقان
می فرمود لا تطروني كما اطرت النصاری عیسی بن مریم و کاهی می
کفت لا تخيروني من بين الانبياء روزی دیکر کفت من قال
انا خير من يونس بن متى فقد كذب و حدیث صحیح لو دعيت
الى كراع لاجبت ولو اهدى الى ذراع لقبلت برهانیست ساطع
بر کمال تواضع آن حضرت و لوازم تواضع که صبر و قناعت و وقار
و تسلیم و توکل و کسر نفس و انقطاع از خلق و توجه بحضرت حق
است مختار و محبوب آن حضرت بود و از آنجه با تواضع منافات
دارد مانند کبر و متابعت هوا و مطاوعت نفس و اظهار عیوب
ناس و خیلا و عجب و ریا بغایت احتناب می نمود **نظم**

زهی ز نور تو عالم منور ٭ دماغ از نکهت خلقت معطر
نکنده در مقام مسکنت فرش ٭ زده خرکاه دولت برتر از عرش
کزیده پایهٔ درویش پرسی ٭ زده تخت شرف بالای کرسی

کرفته خانه درکوی تواضع ❀ ولی بخشنده تاج ترفع ❀

سیم حلمش بنوعی کمال یافته بود که هرچند قوم قریش درمکه ورهط منافقان درمدینه طریقهٔ ایذا واضرار با آن حضرت مسلوک می داشتند درازا آن با ایشان سلوک سبیل دعا وخیر واعراض ومدارات ورفق وصمت وتحمل واعتبار وترک شکایت که مستلزم صفت حلم است التزام می فرمود وازاضداد حلم که غضب وانتقام وجزع وعجله وسوء مکافات وطیش وبث شکوی باشد تبرامی نمود لاجرم سر دفتر ارباب مکارم اخلاق وصیت فتوتش مشهور آفاق شد **نظم** جوانمرد وحلیم وتند چون شیر ❀ زبانش که کلید وکاه شمشیر ❀ ایا نخاص وزخاصان کزیده ❀ زمسعودی بمحمودی رسیده ❀ چوکل برآب روی دوستان شاد ❀ چوسرو ازآب خورد عالم آزاد ❀ **جهارم** وفا بر وعد چنان رعایت می فرمود که سه روز در موضعی توقف نمود بجهة آن تا خلف میعاد واقع نشود وآنچه لازم وفاست از صدق وامانت واصطبار وتالف وترحم وحفظ الغیب وحسن الظن واحتیاط بر ذمه همت خویش لازم می شمرد وهرچه با ومنافاة دارد مثل مکر وخیانت وتهمت وسوء اعتقاد وغیبت وخبث باطن ونفاق از لوح ضمیر منیر می سترد **نظم** محمد کافرینش هست خاکش ❀ هزاران آفرین برجان پاکش ❀ چراغ افروز چشم اهل بینش ❀ طراز کارگاه آفرینش ❀

سپهسالار وسرخیل انبیا را ❀ سر وسرهنگ میدان وفا را ❀

پنجم باب جود وکرم بروجوه اصحاب واحباب بوجهی کشوده بود که هرکز هیچ سایل از باب او بهیچ باب محروم نشد ومقتضیات سخاوت از طلاقت وجه وانعام به خاص وعام وفضل بردوست ودشمن وایثار باوجود احتیاج وترک ذخیره واظهار فرح عند رؤیة السایل وطیب کلام وتعظیم فقرا با قصی الکمال مرعی می داشت وازصفتی که با کرم وجوانمردی جمع نشود مثل وضع منت واظهار سآمت وفظاظت وحرص وندامت بعد از صرف وبخل وضنت دوری می جست **نظم** مَاقَالَ لَا قطّ الّا فی تشهّده ❀ لَوْلَا التَّشَهُّدُ کَانَتْ لَاؤُهُ نَعَمُ ❀ وفی هذا المعنی یقول الانوری للّه درّه **نظم** زغایت کرم اندر کلام تو نبی نی دراعتقاد تو ضد است نون مکری را ❀ بیادگاه تودایم به یک شکم زاید ❀ زمانه صوت سوال وصدای آری را ❀ **ششم** شجاعتش برطریقی بود که هرگاه فزعی روی نمودی هیچ آفریده بیش از آن حضرت بجهة تحقیق آن سبق نگرفتی ودر صف هیجا مبارزان عنایت واهتمام آن سرور را سپر خود می ساختند وقصه لیلة الفزع درمدینه شهرتی دارد ومتممات شجاعت از هزیمت دشمنان ووقوع رعب دردلهای ایشان وفتح وظفر وامداد

مظلومان و دفع ظالمان و تقریر حقوق در مراکز خویش و تقویت شرع
مطهّر بیمن مساعدت التفات آنحضرت یوما فیوما ظهور می یافت و هرچه
با صفت شجاعت تنافی داشت از جبن و تهوّر و کسل و فرار از صف
قتال و حب نفس و تهتک و اظهار سمعه در اخلاق بسندیده آن برگزیده
مفقود بود **نظم** کافی اقلیم شجاعت توئی

هادی بیدار شفاعت توئی ❁ مهر تو در دین تو ایمان ماست
جسم تو جان جان تو جانان ماست ❁ دل بهوای تو دل ابای به
سر که نه در پای تو در پای به **هفتم** باب شفقت بر امت توجهی
فتح فرموده بود که زیاده بر آن عادت تا ممکن بود خواه در امور دینیه
و خواه در امور دنیویه و آنچه صفت شفقت مقتضی آن بود از اعانت
ملهوفان و لین قول با همگنان و تخفیف احمال و وضع اوزار و ادای
قروض مفلسان و اجابت دعوت طالبان و عیادت مرضی و تشییع
جنایز بیوسته ملازم احوال خویش ساخته بود و هرچه از شفقت و مروت
دور می نمود مثل ظلم و عدوان و عدم التفات به حال ضعیفان و
تکلیف مشاق و ترک تفقد مسکینان و حسد بر ارباب طاقت و توان
و هتک عرض اصحاب جرم و عصیان بغایت دشمن می داشت **نظم**

باد امم بر دل آن نازنین ❁ سینه چنان نازک و بادی چنین
مشفق بر امت شورین کار ❁ ضامن آمرزش امرزکار
هر سخنش کاصل مسلمانیست ❁ از شفقت نامه رحمانیست

هشتم فتح باب حیا در ظاهر و باطن چنان بر خود لازم و فرض عین
ساخته بود که بهیچ نوع در طریقی که خارق مروت و کمال نفس باشد
سلوک نمی نمود و بر مستلزمات حیا مثل غض بصر و عدم اتباع نظر
و اغماض از اهل قبایح و مبالغه در تمهید قواعد عزایم از فرایض و سنن
و مستحبات و اجتناب از توقف در مواقف مخالفت عالم السر و الخفیات
و اتصاف باوصاف حمیده باسرها و تنزه از نعوت ذمیمه عن آخرها
و ملاحظه احسان در جمیع امور و احوال همواره اقدام می فرمود
و از هرچه در سلسله صفت حیا انتظام نتواند یافت از اوصاف قولیه
و فعلیه و اعمادیه مثل کذب و حقد و طغیان و تلبس بانواع معاصی
و تلوث بضروب صفاتی که ملایم حال اصحاب کمال بتخصیص منصب
نبوّت نباشد و متابعت شیطان و اندراج در زمره اشرار و مخالفان
با علی مرتبه بیزاری می جست **نظم** ماه دو هفته به سپهر حیا

یافته از سبع مثانی ضیا ❁ مهر ز نورش بفلک پا زده ❁
صبح ز مهرش دم بالا زده ❁ از عرق افشان بناگوش وی
چشمه خورشید یکی قطره خوی ❁ و بتحقیق تمام اوقات و حالات
آن حضرت دایر بود بر صبر و شکر و هیچ زمان از آن دو رفیق یکبارگی
مفارقت نمی نمود بلکه در هر آنی با یکی از ایشان دقایق ساعات را بشوانی
حقایق مزین می ساخت و مراکب عرفان در میدان الایمان نصفان
نصفٌ صبرٌ و نصف شکر می تاخت و در محل جای آن هست که آنچه

سیاحان مضامیرا سمار بر صفحات وجنات آثار بقلم دُرر بار آورده
اند در بیان مناظرهٔ که میان صبر وشکر واقع شدهٔ بگوش هوش
دوستان رسانم وبنات ابکار افکار به حلل استعارات فصیحه وحلی
مجازات ملیحه اراسته بر منصّه عرض نشانم ودرر ویواقیت که از بحر
زخار تفکر وعین فوّار تامل وتدبّر بدست آمده بر مفارق حاضران اشام
آری **نظم** از بحر هنر بسی درر می آرم ❁ باشد که یکی ازان بگوش تو رسد ❁

مناظره صبر وشکر

آورده اند که مدتها ومدتها وعهدها بعید درمیان ان دو وصف جمیل بساط قال وقیل مبسوط
وسلسلهٔ مناظرهٔ بینهما مستحکم ومربوط بود **شکر** می خواست
تا قدم تقدّم بیش نهد وخانهٔ صبر را براندازد **وصبر** داعیه
ان داشت که در دست بیشوایی متمکن کردد وعلم تفضل برافرازد
وهریک ازیشان به دلیلی تمسک می نمودند وبه حجج قاطعه وبراهین
ساطعه بریکدیگر می فزودند **شکر** می گفت مذاق ارباب وفاق
بیمن ملاقات ومقالات من از شکر شیرین تر است **صبر** می گفت
نظر بر حسن مآل است نه بر ظاهر حال اگر از مصاحبت من در مبدأ
کار اندک تلخیئی بکام دوستان می رسد امّا آخر به کام جان می رسانم
وشجرهٔ بودم را ثمرهٔ مراد دل براست **نظم**
شنودم از لب شیرین دلبر ❁ که شاخ صبر را شیرین بود بر ❁
کسی یابد خلاص از درد دوری ❁ که نوشد شربت تلخ صبوری ❁

شکر می گفت مایهٔ برفایهٔ زیادتی برخوان من است لَئِن شَکَرْتُم
لَأَزِیدَنَّکُمْ وارد در شان من است **نظم** روایت دارم از اهل سعادت
که شاکر را شود نعمت زیادت ❁ چو با شکر زبان شد شکر دل یار
رسد از منعمت انعام بسیار **صبر** می گفت زیاده مگوی که
هرچند زیادتی برخود می بندی لشکر تو اندک اند که وَقَلِیلٌ مِنْ
عِبَادِیَ الشَّکُورُ مرا منافع بسیار وعواید بی شمار است اِنَّمَا یُوَفَّی
الصَّابِرُونَ اَجْرَهُمْ بِغَیْرِ حِسَابٍ طغرای منشور ما است **شکر**
می گفت دقیق من شیخ الانبیاء وَالْمُرْسَلِینَ نوح است که اورا
بمساعدت سعادت اِنَّهُ کَانَ عَبْدًا شَکُورًا هزار کونه فتوح است
صبر می گفت طوفان مکن وبسیار مشتاب تامل نمای در مضمون
اِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ اِنَّهُ اَوَّابٌ تا بدانی که قرین من
ایوب است وهرکه از صحبت من محروم ماند معیوب است **شکر**
می گفت شُکْرُ الْمُنْعِمِ وَاجِبٌ توقیع منشور من است **صبر** می گفت
الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ مستمسک ودستور من است **شکر** می گفت
اُولٰئِکَ کَانَ سَعْیُهُمْ مَشْکُورًا کتابهٔ ایوان من است **صبر**
می گفت اِنَّهُ کَانَ مَنْصُورًا نشانهٔ میدان من است **شکر** می گفت
وَاشْکُرُوا لِی وَلَا تَکْفُرُونِ حکم وفرمان من است **صبر** می گفت
اِصْبِرُوا وَصَابِرُوا مایهٔ درمان من است باین منوال از طرفین
معارضه می رفت وطریق مشاجرت به پایان نمی رسید تا آن هنگام

که صحایف اخلاق محموده در نظر انور سید بشر معروض داشتند ان حضرت در مضمون انها تامل فرمود وهر ملکه وسجیهٔ را بجارحهٔ که صلاحیت تقوم بدان داشت مخصوص داشت سخاوت بدست ید سپرد وپای در مقام مجاهدت بفشرد بکار اکوشه بهتر از چشم ندید واصغا را بر درگاه کوش هوش ببندید وقس علی هذا ناکاه مقالید خزاین ارض با آن همه طول وعرض بر نظر همتش عرض کردند صدق نیت وصفا طویت بر تدبیر دعوات امور کماشت ورایت اول الفکر آخر العمل برافراشت معلوم فرمود که سلامت در انقطاع است وتخم قناعت را سیادت منزلت ارتفاع چشم التفات بران نکشود وازتعلق بدان تبرا فرمود کفت اُرِیدُ اَنْ اَجُوعَ یومًا واَشْبَعَ یَوْمًا مایک روز مرافقت بلیه جوع اختیار کرد وبه دستیاری صبر به پایان رساند وروز دیکر سلوک مرافقت با نعمت سیری کرد اید ومصاحبت شکر بکذراند وهر یک از ایشان را بر مسندی خاص متمکن ساخت لاجرم بدان وسیله اسباب مخاصمه از میان ایشان برافتاد چون حال بران منوال قرار کرفت مقال را مجال ننهادند وسلوک سبیل مصاحبت بکزیدند ورقم اتفاق بر صفحه ارتفاق کشیدند وپای در دامان موافقت بپیچیدند وبیمن تواد وحسن اتحاد بسر منزل مراد رسیدند مخاصمت وجدال فراموش کردند وبه همت واعظ اصیل این یک بیت از دیوان حافظ نبیل چون در چون دُرّ شاهوار در کوش کردند که **نظم**

حسنت باتفاق ملاحت جهان کرفت ** اری باتفاق جهان می توان کرفت

اکنون تو هم بیا تا ما باتفاق یکدیکر مملکت ثواب جزیل ومنزلت مآب جمیل بمحض لطف رب جلیل استخلاص نماییم واز سر اخلاص بامید خلاص زبان به تحفهٔ صلوات بکشاییم وبکوییم صلی الله علیه **واما صفات صوریهٔ** انحضرت علیه کوامل الصلوات التامیات وشوامل التحیات الزاکیات انکه خلق کریمش چون خلق عظیم در غایت اعتدال ونهایت حسن وجمال بود وشمه از شرح شکل مشکل کشای فرح بخشای نصرت فزای آن نقی الخد بطریق استطراد در مجلس بشایر بنوعی که جماعت اصحاب سیر نقل فرموده اند کفته شد واز فحوای آن حمرهٔ عروق عین وبیاض وخثنتین آن وسیلهٔ اجتماع دوستان ووصول ایشان بعتبهٔ حدیقه وجنی الجنتین مفهوم کشته واز خوف آنکه مبادا عقلهٔ قبض وعلقهٔ ملال داخل خاطر خطیر مخادیم کردد ومجلس از حد اعتدال خارج شود وانکیس صفتان لحیان نمای در بحر ابراز ما فی الضمیر خوض کنند عنان جواد ناطقه بصوب اختتام معطوف ساختن اولی وانسب می نماید اکنون متوجه باش که خواهان آنم که وظیفهٔ حرفیه این مجلس را بتعبیر از وصف اعضا، همایون حضرت محمدی وذکر جوارح مبارک میمون جناب احمدی صرف کنم چنانکه فحوآن اهل معانی بعبارت بدیع بیان نفرموده باشند هرچند تقریر این فقیر بشرح اوصاف

ترکیب بدیع مشتمل بر مصطلحات فن رمل

حضرت علیه افضل الصلوات واکمل التسلیمات کما هو حقه
وافی نخواهد بود اما از برای تزیین مجلس وتحسین کتاب بقدر
وسع وطاقت چند کلمه معروض رای منیر کبیر وصغیر میکرداند

نظم ما ان مدحت محمدا بمقالتی
لکن مدحت مقالتی بمحمد خوبی محبوب مستغنی است از او صاف مز
نیست حاجت کز پی یوسف خریدار آورم دل خریدار تو وخاطر بصد جا در کرو
شرم میدارم که اين کالا ببازار آورم داغ دار تست دل کر نیست باورت
بنود به بین لعلهای آتشین کز چشم خونبار آورم
اکنون بیا وخوش بشنو تخم محبت محمدی که در زمین سینه بی
کینه کاشتی برش بد رو ی ید بیضاش در بازار شفاعت
طولی بود دست بر دولاش ولاخرة خیر لک من الاولی
بود ه هامه رسالتش در نظر انور بلند همتان از جمیع اکفا و
اقران اعلا بود توقیع نامه جلالتش وکسوف بعطیک ربک
فترضی بود و وجه منورش بهر وجهی موجه بود ووجهه دفتر
حسنش بورق مصحف مجید مشبه بود ن ناف نافه کشایش
در عالم غیب مسرور بود وهر که روایح نافحه نافجه صدق یقینش
استشمام نمود نه معذور بود م محاسن مطهرش بسیار بود
حلقه میم هر مویش ملجا رجعی از ابرار بود ل لبهار شکر
کفتارش درجی از یاقوت بود جواهر زواهر دندانهار در درشاس

حرفت شریفه مشتمل بر بیان وصف اعضاء سید المرسلین صلی الله علیه وآله وسلم

سیبی در درج یاقوت بود یا لام لون دلبد برش نه کندم
کون ونه بغانت سفید بود زرد رویان کنه کار را برای دفع
سیاهی نامه اوزار وجلب سرخ رویی در بازار دار القرار رنک
رخسار آل بناهش هزار کونه امید بود ك کاهل باحاصلش
قبله آمال شبان وکهول بود یا کاف کتفین شریفینش به مهر
مهر نبوت بینهما معمور وماهول بود ق قامت با قیمتش
در جویبار نبوت سروی روان بود یا تمثال الفی در میان نه
جان بود یا قاف قلب اطهرش بغایت سلیم بود مخزن اسرار الاه
حقایق بالمومنین رءوف رحیم بود یا قاف قدم مبارکش
مسیح بود یعنی خالی از تکیر وشقوق وبغایت املس ونرم
ومليح بود ف فرق همایونش در سمت راس مانند خط استوا
بود وهر که در سواد کیسویش نظر کرد دانست که سوادی از
آیت واللیل اذا یغشی بود غ غدایرش مامن دلهار طالبان
حق واس بود واز بنی نوع انسان هر که فصل فضل خاصه اورا
دانستن برمثال عرض عام لازم بین حقیقت خود نشناخت
یا رب چه جنس بود ع عارضش بر مطلع خورشید روی
قمر نمای نمودار عارض بود بلکه در هر سالی دوازده ماه هر شب
باماه شب چهارده معارض بود یا عین عرف عرقش خوش بوی
تر از مشک وعنبر بود لاجرم مشام جان انام بیوسته از بوی

دلجویش معنبر بود یا عین عقب نیك عاقبتش کم کوشش و
هز یل بود در عقبهٔ شفاعت سست قدمان بادیهٔ عبادت و
طاعت را دستگیر و نعم الوکیل بود ظ ظهرش مظهر
احمال رسالت و نبوت بود یا مورد کمربند جلالت و فتوت
بود ط طرهٔ مطراش حبل المتین سالکان مسالك ایام بود و
هرکه سر موئی در توسل بدان تقصیر نمودی داخل زمرهٔ اولٰئك کا
لانعام بود ض ضواحکش مهبّ نسیم تبسم بود و در حین
تبسم صید کنندهٔ دلهای مردم بود ص صدرش تختهٔ
کتابهٔ افمن شرح الله بود یعنی شارح متن کتاب تیقظ و
انتباه بود ش شعرش مشعر از دلاف معتکفان مروه مروت
و صمیمان صفا وفا بود و هر یک سر موی مبارکش هر دو جهان
نیم بها بود س سرهٔ اش صرهٔ مسك آل عبد مناف بود یا
حقهٔ لآلی معالی الطاف و اعطاف بود ز زنخش در عرصهٔ
حسن و جمال طویل بود راوی سقط الزند مدحش فقیر و رو
مایه اصیل بود ر راحتش در دردمندان بوادی نامرادی
مرهم جراحت بود و هرکه ادراک تقبیل کف فیاضش فایز آمد
او دانست که او را چه راحت بود ذ ذقنش مجمع حلاوت صباحت
بود یا منبع زلال لطافت و ملاحت بود د دلش ممدوح
ما کذب الفؤاد بود یا دال دیدهٔ اش دیدبان سر منزل ان

ربک لبالمرصاد بود یا دال دستش گره گشای عوالم گیر و دار
بود خ خدش گلشن راز وحی و الهام بود یا خا خاتم نبوتش
مهرجوا از خاص و عام بود یا خاء خَلقش از جمیع عیوب سلیم
بود یا خاء خُلقش مفسر آیت و انک لعلی خلق عظیم بود ح
حدقه اش حدیقهٔ انیقهٔ انسان العین بود و از خار حاجبش که شتر
و بخلوت خانهٔ قاب قوسین رسیدن یک طرفة العین ما بین بود ج
جبین مبینش مطلع آثار شهامت و سعادت بود یا مستودع
انوار نبوت و سیادت بود یا جیم جید یا مجیدش رقبهٔ ربقهٔ انعام
و اکرام بود گو بیا گردن صورتی مصور در صفاء نقرهٔ خام بود ث
ثنایاش در دستهٔ بازار فضل عقد الفرید و چون سخن فرمودی
اشعه نور از خلال ان بیرون می خزید ت تنش از غایت لطافت
ما نند جان روان بود معرفت روح پرفتوحش مونس دل و جان
ده روان بود ب باطنش مظهر صفات حمیده بود چنان صاحب
کمالی از مبدا جهان تا منتهای دوران دیده هیچ بیننده ندیده بود یا
ب بطنش با سینهٔ بی کینه هموار بود نه همچون مردم پرخوار بطین
و بر آمده و پرخوار بود ا انمله اش در بساط سپهر کمر گشای قمر
بود یا الف اسنان العینش در میدان ماه و مهر انگشت نمای
ما زاغ البصر بود یعنی ان سرو از فرق تا قدم همه هنر بود بیجاره
کسی که از نیل دقایق دفتر حسنش بی خبر بود ان حرفیه و صفیه

که شنودی خاتمهٔ مجلس یازدهم از کتاب درج الدرر بود فی الحقیقه
خوض درین بحر عزیز نه کار مختصر بود و اگر بندهٔ مسکین را در سلوک
این طریق شروعی واقع شد از میامن آثار عنایت رسول مبارک نظر
بود پس تو نیز ازین ماین اگر فایده می خواهی زبان به تحفه درود
جاری گردان و بگو صلی الله علیه **نظم**

صلّوا باجمعکم علی شمس الهدی ∴ صَلّوا علی بدرٍ یزینُ المَشْهدا
صَلّوا عَلَیْه فَمَنْ رآهُ یَشْهَدا ∴ صَلّوا عَلَیْه بِهِ الرَّشادُ تَمَهَّدا
اَللّهُ فَضَّلَنا بِهِ تَفْضیلاً ∴ صَلّوا عَلَیْهِ بُکْرَةً وَاَصِیْلاً
ای دل و جانم ز جان غلام محمّد ∴ نقش نگین دلم بنام محمّد
درره دین و طریق فاتبعونی ∴ هادی هر طالبی کلام محمّد
روضهٔ فردوس و باغ جنت اعلی ∴ برتر ازین هر دو دان مقام محمّد
شاید اگر عرش با کمال بزرگی ∴ سعی کند در طواف بام محمّد
صبح صفا می نمود اهل سما را ∴ نور نیاز نماز شام محمّد
نیّر اعظم که نوربخش جهانست ∴ چیست نشانی ز نور نام محمّد
غرّت ازین بیش که روح قدس کرد ∴ غاشیه داری ز احتشام محمّد
سر بفلك بر کشم ز روی تفاخر ∴ گر تو بگویی مرا غلام محمّد
یا رب از انفاس ذکر و روح نجات ∴ باد معطّر ز ما مشام محمّد

اَللّهُمَّ لا تَحْرِمْنا شَفاعَةَ هٰذا النَّبِیِّ الاُمّیِّ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَیْهِ وَعَلیٰ سایِرِ الرُّسُلِ وَالنَّبِیّینَ وَآلِ کُلٍّ وَجَمیعِ الصّالِحینَ وَالْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمینَ

چون بقیامت رسند خلق ببینند
دبدبه و عز و احترام محمّد

المجلس الثاني عشر من كتاب درج الدُّرَر
ودرج الغرر

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على افضل من لبى داعي ربه واجاب واكمل من جنى
من جنه في حبه واناب المتكى على ارائك النبوة والرسالة و
المتمكن في وسايد الفتوة والبسالة المنعم عليه بالعيش المهنى
والكاس الاوفى محمد المجتبى المصطفى الذي اختار الرفيق الاعلى
على مرافقة اهل الدنيا الحمد لله الحمد لله المتعالي جناب
جلاله عن مقاسات الاسقام والمنون المنزه قباب كماله عن ان
يحوم حول سرادق جماله اقدام الحركة والسكون الحي الذي حيوة
الخلق بقدرته وبارادته يموتون القيوم الذي بامره قامت
السموات والارضون فسبحانه سبحانه من اله حكيم سوى
بحكمته الكاملة بين سكان رياض الامنية في ورود حياض
المنية وجعل بقدرته الشاملة شمول الموت اول عدل
الآخرة فاقام به القوي والضعيف والوضيع والشريف تحت
عظمته القاهرة لاجرم قد تيقن عند ارباب التحقيق ان
نحو الفناء قد طم تحار فيه الدليل وتحقق لدي اصحاب التدقيق
ان مخلب الزوال قدام اختطاف النفوس فهو بهلاكها كفيل
ولو ردع نزول الفوت والانقضاء شرف جزيل او دفع حلول
القدر والقضاء قدر جليل او منع هجوم الاجل برهان جميل
او وزع مخرب الامل سلطان نبيل لكان سيد الانبياء و

والرسل وسند اهل التعظيم والتبجيل اول ناج من تيار هذه
اللجة الزاخرة لسمو حسبه الاثيل وعلو نسبه الاصيل ولقد
اخبر الملك القديم جل وعلا تبارك وتعالى عن التسوية في تلك
القضية بين افراد البرية وآحاد الرعية في القرآن الذي اتفق
على بلاغته المحققون وعجز عن معارضته المعاندون حيث قال
وحيا على النبي العربي الذي يحمد لواء كرامته في يوم العرض الاكبر
العارفون والجاحدون وما جعلنا لبشر من قبلك الخلد
افان مت فهم الخالدون كل نفس ذائقة الموت
ونبلوكم بالشر والخير فتنة والينا ترجعون
ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادة صادقة
تقرب بتمهيد قواعدها الموحدون ونشهد ان محمدا عبده و
رسوله وحبيبه وخليله النبي المبارك الميمون صلى الله عليه
وعلى آله وصحبه وحبله وحزبه من ذوي قدر جلي ابي بكر وعمر
وعثمان وعلي وسبطيه وقرتي عينيه وعميه وجميع المهاجرين
والانصار والتابعين الاخيار وسلم تسليما دايما ابدا كثيرا
الحديث بسم الله والحمد لله والصلوة والسلم على رسول الله
اما بعد فقد اشتهر في مجالس ارباب الانتقاد من اهل
الضبط والاتقان والاعتماد بالاسانيد المتصلة الملاح
المخرجة من المسانيد والسنن والصحاح برواية الثقات
العدول المايلين عن الزيغ والزلل والعدول الى ان ينتهي

اسانیدهم الی عایشه رضی الله عنها قالَتْ رَاَیْتُ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ علیه وسلم وهُوَ بِالْمَوْتِ وعِنْدَه قَدَحٌ فیه مَاءٌ وهُوَ یُدْخِلُ یَدَهُ فی القَدَحِ ثم یمسح وَجْهَه ثم یَقُولُ اللّٰهُمَّ اَعِنّی عَلَی سَکَرَاتِ الْمَوْتِ اَوْ مُنْکَرَاتِ الموت رواه الترمذی وابن ماجه صَدَقَ رَسُولُ الله

بساط سخن و مقدمهٔ کلام بر بصایر اولوا الابصار وضمایر ذوی الیقظة والاعتبار مخفی نماند که دنیا سرای آفت وجای مخافت است منزلکه مشقت ومطمورهٔ عناست کلش با خار ملش با خمار کنجش با رنج عیشش با طیش راحتش با زحمت منحتش با محنت قربتش با کربت مسرتش با مضرت عشرتش با عسرت لطفش با قهر تریاکش با زهر فرحش با ترح وفاقش با نفاق اتفاقش با افتراق حیوتش با ممات است هرکه از دروازهٔ عدم قدم در صحراء وجود نهاد ورخت امال واماني بکشود زندکانی اورد بیقین اورا از دخنهٔ فنا بیرون باید رفت وبالضروره متاع جان بی بدل را بمتقاضی اجل باید سپرد **نظم**

آن کیست که دل نهاد وفارغ بنشست • پنداشت که مهلتی وتاخیری هست • کو میخ مزن که خیمه می باید کند • کو رخت منه که بار می باید بست •

اکر درین جهان مهمان که منبع غمان ومعدن اندهان است کسی را حیات ابد وملک سرمد میسر بودی ان خلعت بر قامت با قیمت انبیا ورسل که هداة مسالک وسبل اند وبهین ومهین دراری ذراری انسان ایشان اند جست ودرست آمدی فاما بمقتضای نص قاطع وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ اَفَاِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ

وبموجب برهان ساطع كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ جمیع افراد خلایق وتمام احاد سالکان این طرایق از پیر وجوان وقوی وناتوان ووضیع وشریف وثقیل وخفیف وعالم وجاهل وعاقل وغافل وناقص وکامل ومتیقظ وذاهل وشاه وکدا وتوانکر و بی نوا در چنکال این داهیه دهیا برابر وعلی السوا اند **نظم**

درا نبساط روزی ودر انقباض روح • فرقی نکفته اند میان کدا و شاه • در بارکاه حشر چه سلطان چه بی نوا • بر استان مرک چه دربان چه پادشاه •

ارباب مصایب ورزایا واصحاب نوایب وبلایا اکر در واقعهٔ هایلهٔ موت وانتقال وحادثهٔ نازلهٔ فوت وارتحال سید الانبیاء و المرسلین وسند السابقین واللاحقین علیه اکمل صلوات المصلین بواجبی تامل نمایند بی شبهه دل وجان دردمند والبته روح وروان مستمند ایشان با صبر وتسلیم ورضا قرین وبا اطمینان وتحمل در بلا همنشین کردد وهمکی حوادث لیل ونهار وجملکی نوازل روزکار بر ایشان آسان شود **نظم**

اِصْبِرْ لِكُلِّ مُصِيبَةٍ وَتَجَلَّدِ • وَاعْلَمْ بِاَنَّ الْمَرْءَ غَيْرُ مُخَلَّدِ •
وَاِذَا تُصِبْكَ مُصِيبَةٌ تَشْجَى بِهَا • فَاذْكُرْ مُصَابَكَ بِالنَّبِيِّ مُحَمَّدِ •

اندیشه ز مرک مصطفا باید کرد • شادی وطرب جمله رها باید کرد • چون آن شرف وکمال جاوید نماند • ما را طمع بقا چرا باید کرد •

اکنون بدانکه مباحث کتاب درج الدرر به بیان قصه واقرا الغصه

سید کاینات علیه اتم الصلوات واعم التسلیمات رسیدن لحظه
خاطر عاطر حاضر داز وکوش را بردر تجه هوش نکاند تا اول تفسیر حدیثی که
بمناسبت مقام درصدد کلام از حلیله جلیله سید انام علیه الصلوة
والسلم روایت کرده ام بسمع شریف رسانم انکاه نبذه از ان احوال
واوضاع که در ایام مرض موت حضرت نبوت منقبت محمدی صلی الله
علیه وسلم سانح شده وشرح انتقال آن جناب رسالتمآب از عرصه
فنا بمنزل بقا وتعیین روز ووقت رحلت وتجهیز وتکفین ودفن ان
سرور ظاهر کردانم بعده بذکر انچه از متممات فن سیرت است ودر
مجالس کذشته نکذشته تمام نمایم وبصولجان اشارت وعبارت
کوی مجاز واستعارت ازمیدان جلادت وجسارت بربایم انکاه
ان مجلس منیف را بایراد شمه از معجزات باهرات خلاصه مخلوقات
ونقاوه مکونات علیه لطایف الهدیات وشرایف التحیات بطرزی
که عرف این مولف بران نمط جریان یافته تمام سازم وبه نفس مناظره
که تضاعیف حکایات مقتضی آن باشد سطور این صحیفه لطیفه را
بطرازم بشرط انک از سر صدق نیت وخلوص طویت روح مقدس
وقلب وقالب انفس سید رسل به تحفه درود شاد کردانی وبکویی
صلی الله علیه **نعت** صرافان نقود اسرار
صحت قلوب ونجات وصافان عقود اظهار تداوی ذنوب
ومعالجات رضوان الله تعالی علیهم اجمعین چنین روایت میکنند

نعت جلیل سید المرسلین صلی الله علیه وسلم مشتمل بر اسامی کتب طبیه وشمه از لوازم ان بمناسبت قصه مرض

3

ازمرغوبه مجوبه سرورانبیا شرف یافته فضل عایشة علی النساء
دره درج ایقان وتوثیق عایشه صدیقه بنت ابی بکر صدیق رضی
الله عنهما وعن ابیها وصلی علی بعلها که فرمود مشرف شدم بتربیت
باروییت حضرت رسالت منبع هرجاه ومعدن هرجلالت مقنن
قانون کلیات شفا معین فنون علامات صدق وصفا حکیمی که
جامع اسباب تخلیص ابدان دوستداران ملت وحاوی آداب
تلخیص امزجه بیماران امت طبیب شرع مطهر اوست حلیمی که
تنقیح تقویم اعراض انامراض شرک وافساد ونفاق وتوضیح تنظیم
سلسله اغراض اهل اخلاص ووداد ووفاق موقوف به تلویح
اصول التراکیب ادیب دین انوراوست فصول موجز شریعت
غراش مختار محققان کامل الصناعة واصول ملخص طریقه زهراش
غایت غنی منی مدققان فاضل البضاعة هران عاقل سدیدی
الفعال که برمنهاج متابعت اوسلوک نمود از بحران مرض خلاف
خلاص یافته درساعت بحرود منازل برء الساعة رسید وهران
واصل قرشی المقال که در تحقیق مسایل مباحث اجتهاد فرمود صبح
اهتداء آن مهتدی ازمطلع الحمیة راس کل دواء بمساعدت حسن
اعتقاد ویمن وفاد مید صدر مسند اصطفا بدر معهد اجتبا
معظم مقتدا مکرم مرتجی محمد مصطفی **نظم** اولین کار کاه وجود
اخرین شاه بارکاه شهود نوبر باغ افرینش او قد سیارا چراغ بینش او

جام گیتی نما دل صافش ٭ هم محب و هم حبیب اوصافش ٭
جامع فضل انبیا دل او ٭ مهبط جبرییل منزل او ٭
فیض اول ز دوست او دیده ٭ همه را فیض او رسانیده ٭
تا زمین جسم او نهان دارد ٭ فخر بر هفت آسمان دارد ٭
آسمان و زمین و هرچه در وست ٭ از کمالات او طفیلی اوست ٭
نعتش از رب آسمان و زمین ٭ گاه طه رسیده گه یس ٭
صلی الله و سلم و بارك علیه و زاده فضلا و شرفا و کرامة لدیه
عایشه می گوید درین نوبت که بملازمت پیغمبر شرف اختصاص یافتم
و بدولت مواصلت آن سرور شتافتم در حال ارتحال و بدرجات
عالیات دار القرارش عزیمت انتقال بود قدحی آب در پیش داشت
و دست حق پرست خود را دران قدح در می آورد و بعد ازان بر
روی انور میکشید گوش هوشم از زبان واضح البیانش این دعا
شنید که اللهم اعنی علی سکرات الموت ای خدای سزای
پرستش یاری فرما مرا و آسان گردان بر من سختی مردن و شدت
جان دادن و در طریقی دیگر مرویست که عایشه گفت دران وقت
شنیدم که آن حضرت می فرمود لا اله الا الله ان للموت سکرات
شراح حدیث گفته اند تکلم باین کلمه بجهة تفخیم شان موت
و برای تعجب است اگرچه در جان ساعتی مذاق تلخی سکرات
یافته را بشکر توحید شیرین ساختن نه جای تعجب است و اظهار

این حکایت بر عرض شکایت حمل نتوان کرد بلکه بر ارشاد زمرهٔ یاران
و تنبیه طایفهٔ هوشیاران محمول باید داشت تا سالکان مسالك
حیوة و مالکان این ممالك بی ثبات بدانند که چه عقبهٔ دشوار
ایشانرا در پیش است که پیوسته جگر صدیقان از تاثیر سهام تامل
دران بلیهٔ عظمی و تفکر دران رزیهٔ کبری بغایت ریش است بحیثیتی
که اگر در گنجینهٔ سینه بگشایند و شمهٔ از حال با اختلال دل
شکسته وا نمایند خاطر شنوندگان خراب و دیدهٔ بینندگان بر
آب گردد و لله در من قال نظم چو غم بخون جگر ماجرای خویش کنم ٭
هزار جان و جگر را بغصه ریش کنم ٭ به زخم غصه دل نیش ریش کرده ٭
جو از جراحت دل قصه پیش بیش کنم ٭ محققان فنون تواریخ و
اخبار و مدققان متون سیر و آثار چنین آورده اند که چون
سوابق کرم ربانی و لواحق نعم سبحانی مبانی امانی پیغمبر آخر زمان را
بقواعد فضل و کمال و ارکان مکرمت و افضال موکد و موسس
گردانید و مخبر صادق القول کامل المشیة شرطیه مرضیه اذا جاء
نصر الله والفتح ورأیت الناس یدخلون فی دین الله افواجا
به مسامع علیه خواجه عالم صلی الله علیه و سلم رسانید و قوافل
قبایل و وفود به مرافقت بخت فرخنده و طالع مسعود از اطراف
و اکناف یمن و حجاز بامید وار ی ادراک جمال معجز خصال احمدی
بحقیقت نه بمجاز بخطهٔ مدینه شتافتند و شرف اندراج در

سلسله ملازمان ان عتبه علیا ودولت انخراط درسلك متابعان
ان طریقه مثلی دریافتند وبعد از تحقق مراسم حج اکبر وتوثق دعایم
فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ منا شیر نبوت سید کونین بطغرآء اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ
لَکُمْ دِیْنَکُمْ موشح وصلوك رسالت سند ثقلین بسجل وَاَتْمَمْتُ
عَلَیْکُمْ نِعْمَتِیْ مزین کشت واقدام سنین هجرت فاضله برحلود
تِلْكَ عَشَرَةٌ کَامِلَةٌ بکذشت صورت ضابطه کلیه **شعر**
اِذَا تَمَّ اَمْرٌ دَنَا نَقْصُهُ ٭ تَوَقَّعْ زَوَالًا اِذَا قِیْلَ تَمّْ ٭ درمرآت ضمیر
منیر محمدی انعکاس یافت وشعشعه آفتاب شوق رب الارباب
وذوق مراجعت به مسکن اصلی وخیر المآب از مطلع ارجعی بر
روزن بنیت صافی بیتش تافت عنان عزمت بصوب مراحل
قدس وجانب منازل انس معطوف ساختن از قبیل ولجبات شمرد
وحرف توقف دایم درین خطه فانی که مرتع بهایم است از لوح باطن
بسترد وموکدات این معنی ومتممات این دعوی یوما فیوما
ظاهر می شد ابن مسعود رضی الله عنه روایت کرده که بیك ماه
بیش ازانکه بیغمبر صلی الله علیه وسلم از دنیا رحلت فرماید
ما را یعنی خواص اصحاب را بطلبید بحجره ام المومنین عایشه
صدیقه بعد ازانك انجا حاضر شدیم ونظر انحضرت برما افتاد
آب از دیده حق دیده روان ساخت واز سر اهتمام تمام بساط ادعیه
خیر بجهة حضار مجلس عالی بینداخت وفرمود فراخی عیش ودوام

نعمت وکمال امن وجمعیت ومزید سلامتی وتحیت از فواضل انعام
حضرت عزت به شما واصل باد وشما را بیامن کرم ورحمت خود
بیامرزاد واز حوادث زمان ونوایب دوران محفوظ داراد و
شکستهای شما را بدرستی مبدل کناد واز موايد مکرمت خویشان
روزی دهاد ورفعت منزلت وکثرت منفعت برشما مسلم کرداناد
ودر کنف حمایت وبرده وقایت جای شما را مقرر کناد وصیت میکنم
جماعت حاضران وجمع غایبان را بتاسیس ارکان برهیزکاری وتاکید
بنیان دین داری وهمه را بحضرت حق سبحانه وتعالی می سبارم
ومهمات دینی ودنیوی همکنان را بعنایت او وا می کذارم وعامه امت را
از جنکال عقاب عقاب او می ترسانم وهر بیغامی که از جناب جلال
بمن می رسد وبه تبلیغ ان مامور می شوم بشما می رسانم بدرستی که
من تمام شما را از سخط وعقوبت او بیم کننده هویدا وسخن کذاری
بیدا ام تا در طریق علو برسد کا نحو غلو ننمایید ودر اقالیم عوالم او
بنیاد کبیسه عدوان وطغیان نکشایید چه خبر یقین اثر تِلْكَ
الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِیْنَ لَا یُرِیْدُوْنَ عُلُوًّا فِی الْاَرْضِ
وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِیْنَ دال است برانکه کردن کشان را
عاقبت وخیم وجزای متکبران عذاب الیم است طایفه بیستعان
از فحوی کلمات تامات سید سادات ومنبع سعادات علیه افضل
الصلوات معلوم کردند که ان سرور یاران را وداع می فرماید واین

وَنَقَصَ معنی الیس فی جهنم مثوی للمتکبرین ۝

همه مبالغه بواسطهٔ قرب سفر آخرت می نماید کفتند ای فرستادهٔ
خدا وقت رحلت تو کی خواهد بود جواب داد که ایام مرافقت بسر امده
وهنکام مفارقت ودوری نزدیک شده وبازکشت من بحضرت
مولی وجنة الماوی وسدرة المنتهی ورفیق اعلی وکاس اوفی
وحظ اصفی وعیش مهنّی ومنزل ازکی وسایهٔ طوبی ومسکن زیبا
ورفیقان دلربا ومصاحبت سعیدان وصدیقان وشهدا وصلحا
است بس اصحاب رامقرر شد که سید رسل صلی الله علیه وسلم
برعزم ارتحال ودرصدد انتقال است کفتند ای فرستادهٔ خدا
بوظیفهٔ غسل شما که قیام نماید فرمود مرد ان اهل بیت وعترت
من بحسب قرب قرابت هرکرا خویشی بیشتر باشد دران کار بیشتر
شروع کند کفتند یا رسول الله کدام جامه ترا کفن سازیم جواب داد
که اکر خواهید درین جامها که بوشیده ام واکر خواهید در جامهار
مصری یا حلهای یمنی کفتیم نماز که برتو کزارد وهمه درکریه افتادیم
ان حضرت نیز بکریست انکاه بچشم مرحمت درما نکریست وکفت
شکیبایی نمایید وابواب صبر وتحمل برروی دل خود بکشایید
خداوند کریم شمارا بیامرزاد وجزای خیر ازجانب سعیر بشما رساناد
جون مرا بشویید ودرکفن بپیچید همچنان برجنازه درین خانه بر
کنار قبرم بکذارید وهمه بیرون روید وبدانید که اول کسی که
برمن نماز کزارد جبریل خواهد بود و دیکر میکاییل بس اسرافیل

بعد ازیشان قابض ارواح با جمعی کثیر از ملایک کرام ان شرف
دریابند انکاه شما درایید وبان دولت مشرف شوید اول مردان
عترت بعد ازان زنان اسرت دیکر یاران فوج فوج درایید ونماز
کزارند وبیرون روند تا مهم صلوة برمن فیصل یابد کفتیم که ترا دفن
کند فرمود اهل بیت طیبین با کروه انبوه از ملایک علیین شما ایشانرا
نه بینید اما ایشان شمارا ببینند بس خیر باد کرد حاضرانرا وکفت
سلام من برسانید به جماعتی از یاران که ازین مجلس غایب اند وبیان
ونیز روان دین مرا از امروز تا روز قیامت وتمام ساعت بسلام
از من مخصوص سازند وبه تحف تحیت همه را بنوازید وبرفهم ثاقب
تو باید که بوشیده نماند که فیض سلامتی ان سلام الی یوم القیام
درمیان امت مرحومهٔ محمدیه باقیست

نظم

کفتی سلام وذوق سلامت بدل رسید ❀
❀ این عالم از سلام تو دار السلام شد

بعد از تمهید قواعد آن وصیت سید عالم صلی الله علیه وسلم
مترصد می بود که ایام فانی این جهان کی بانجام رسد وکی باشد که
نفس مطمینه اورا ازحضرت جلال احدیت به مقتضی سبقت
رحمتی فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی بیغام رسد تا در شب
جهارشنبه بیست وهشتم ماه صفر یازدهم از هجرت به زیارت
کورستان بقیع رفت وروایتی آنست که دران شب ابو موهبه

بیان

سال م

ملازم ان حضرت بود چندان دعاء خیر بر ساکنان ان مقرم بتقدیم
رسانند که ابو موهبه گفت من غبطت بردم و گفتم کاچکی تو داخل
این طایفه می بودی و میمنت این ادعیه مستجابه دریافتی پس سعیر
صلی الله علیه وسلم حکایات زهد آمیز و کلمات شوق انگیز و شرح
عرض کردن خزاین دنیا برو و عدم قبول ان و مخیر ساختن اورا میان
بودن درین جهان تا آخر دور و میان نقل بدار السلام و مواصلت
ملک علام و اختیار نمودن شق ثانی با ابو موهبه تقریر فرمود آنگاه
بحجره شریف معاودت واقع شد روز دیگر که یوم الاربعا تامن عشرین
صفر بود آن حضرت را در خانه میمونه زحمت صداع طاری گشت
وازانجا بمسکن عایشه تشریف داد صدیقه را بعینه همان مرض عارض
شده بود و بی شبهه **بیت** هرکه او هم رنگ یار خویش نیست
عشق او جز رنگ و بوی نیست ❀ پس عایشه گفت وا راساه بلکه
مرا بان زحمت مبتلا ساخته اند وازین حکایت بر سبیل کنایت چنان
معلوم می شود که مراد پیغمبر صلی الله علیه وسلم ان بوده که صداع
نوای عایشه بصحت مبدل خواهد شد اما مرض من بس مشکل و
متقاضی اجل نهایت مستعجل است وازضمن آن نقل بر مفارقت از
عایشه برخاطر ناهر خواجه کونین هم مفهوم می گردد چه مقرر است
که ارباب وصال پیوسته در فکر فراق می باشند و به محل تحقق
هجران همواره صفحه دل پریشان می خراشند ولنعم ما قیل **نظم**

باخودم

وای سراه یعنی قصه درد سر خود بعرض آن سرور رسانید سید المرسلین در جواب فرمود بل انا وا راساه

427

ای گردش ایام چه خواهی کردن ❀ با وصل دلارام چه خواهی کردن ❀
من بوی فراق کوییا می شنوم ❀ تا دیده از و کام چه خواهی کردن ❀
انگاه سید ابرار علیه الصلوة والسلم با لعشی والابکار بخانه میمونه
بازگشت و درانجا ورنجا خستگی تزاید یافت تمام مخدرات پرده طهارت
دران حجره گرد آمدند پیغمبر را خاطر انور چنان میخواست که ایام مرض در
منزل عایشه بگذراند و فراش رنجوری دران روضه بگسترانند لاجرم
می فرمود این انا غدا کجا باشم من فردا وان سخن را مکرر می ساخت
امهات مومنین بر مقصود سید المرسلین صلی الله علیه وسلم وقوف
یافتند همه بآن راضی شدند که جناب نبوت نقاب در حجره صدیقه
تکیه فرماید و ایشان درانجا بخدمت او قیام نمایند بعد از قرار معامله بر
نهج مذکور خواجه کونین از مسکن میمونه بیرون امد و دستی بر دوش
عباس و دستی دیگر بر دوش علی بن ابی طالب انداخته با بهاء را قدما
در زمین می کشید تا بخانه عایشه رسید روایتی است که ابو بکر
از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم التماس نمود که ایام خستگی در
کلبه من باش تا شرایط خدمت کما ینبغی بتقدیم رسانم سید عالم
صلی الله علیه وسلم فرمود اگر من درین حالت از اهل و عیال خود
دور شوم مصیبت ایشان مضاعف گردد و ملالت و حرمان ان
طایفه بمرتبه لا یطاق رسد بگذار تا هم اینجا باشم و فرزند تو بر جای او
است یعنی مقتضی نیت المومنین مرحمت له اجرا این خدمت در

صحیفه اعمال تو ثبت خواهد گشت و ملاحظهٔ جانب اهل البیت
مرعی خواهد ماند قول مشهور و راجح آن است که مذکور شد و روایتی
دیگر هست که پیغمبر را صلی الله علیه وسلم در درد ابرداشته بحجرها
می بردند و بدستور معهود نوبت زنان بتقدیم می رسانید تا آن زمان
که مرض بحد اغمار سید و نقل و تحویل بآسانی صورت نمی بست آنگاه
برضای دیگر مطهرات در منزل عایشه توقف واقع شد و بدانکه
جمهور اهل تاریخ برانند که ایام خستگی سید عالم صلی الله علیه وسلم
چهارده روز بوده دو روز از صفر و دوازده روز از شهر ربیع الاول
و غیر ازین نیز گفته اند والله اعلم علی اختلاف الاقاویل در آن چند روز
قضایای متنوعه ظهور یافته بعضی از آن صور که مشتمل بر معانی جلیله
و محتوی بر فواید جمیله است درین مجلس معروض می گردد و استقصاء
بواقی آنها حواله به نسخه مجتبی است یکی از صورتها که نقل
آن از مهمات است آنکه چون مهمان رنجوری به صحت خانه جسم حال برور
پیغمبر صلی الله علیه وسلم قدم رنجه کرده اند و صدا را این معنی که بیت

جانا بغریبستان چندین بنماند کس ٭
٭ بازای که در غربت قدر تو نداند کس

بسمع عالی آن نقطهٔ دایرهٔ معالی رسانید سید انبیا و رسل و
سند هر جزو و کل بستر مرض در حجره عایشه بینداخت و یکی از
خادمان بطلب جگرگوشه خود ام الکریمتین روانه ساخت در زمان

ذکر بعضی از وقایعات ایام مرض پیغمبر علیه الصلوة والسلام

بضعه رسول یعنی زهرا بتول با رفتاری بغایت مقبول و گفتاری
بحکمت موصول بآن منزل تشریف داد و به مفتاح مقالات و ملاقات
باب باقی و شکوه قفل الم و اندوه از باب گنجینه سینه بی کینه بگشاد
بعد از ترتیب ضوابط تفقد و معاطفه و تهذیب روابط تعهد و ملاطفه
بطریقه مشاورت و اختفا با فاطمه زهرا فرمود که ای میوه درخت زندگانی
و ای روشنایی دیده کامرانی بدان و آگاه باش که در هر سالی از سنوات
سابقه جبرئیل امین جهة مدارسه و عرض قرآن مبین بعرصه زمین توجه
می نمود و در مجلس سامی آن فرشته نامی این کار گرامی یعنی تلاوت

قرآت م

وحی منزل و کلام مرسل اتمام می یافت امسال دو نوبت برای ضبط مهم
مذکور بنیان آمد شد را معمور ساخته و مکرر را به توسیع دایره درباست
پرداخته و این معنی مبنی از آن است که اجل من نزدیک رسیده و شوق
عالم قدس به نهایت انجامیده و عن قریب ازین منزل فانی بجوار رحمت
سبحانی رحلت خواهم کرد صحبت را غنیمت شمار و تا می توانی دست از
دامان وصلم مدار مصراع کاید روزی که خواهی و نتوانی ٭
از استماع آن خبر موحش تألم بسیار و توزع بی شمار بخاطر فاطمه رسید
قطرات عبرات بر صفحات وجنات ش فرو دوید و از هجوم مفارقت
و هجران سید انس و جان جملگی دل و جان ش بتپیید و بهمگی روح
و روان از خوف تحقق آن حکایت فرقت نشان حرقت فشان
بنالید آری آری فراق عزیزان بر دل محبان باری بس گران است و همواره

ضمیر کسیر سوختگان از نزول ان واقعه شاقّه وحلول ان داهیه حاقّه
ترسان وهراسان است ودایما ترنّم بمضمون این دو سه بیت مناسب
ورد زبان سمکنان است که **نظم** وداع جون تو نگاری نه کار اسان است
هلاک عاشق مسکین فراق جانان است ❀
نکر مفارقت جان ز تن جگونه بود ❀
بجان دوست که هجران هزار جندان است ❀
هنوز سرو روانم زجشم ناشده دور • دل از تصوّر دوری جو بید لرزانست
باز خواجه کونین با امّ السبطین بطریق مشاوره فرموده ای نور دیده و
ای فرزند برگزیده غم مخور وباقدام ملال ساحت بریشانی واختلال مسیر
که ترا دو مژده ارزانی دارم و زنگ الم بر آیینه خاطرت نگذارم یکی آنک
در محافل جنان بزرگترین زنان اهل ایمان تو خواهی بود دیگر انکه بیشتر
از سایر اهل البیت بامن ملاقات خواهی نمود بس خدمت فاطمه طیبّه
بمیامن ان تریاک تجرّع زهر فراق بر مذاق وفاق خود شیرین ساخت
و بشکرانه سماع ان خبر فرزانه بتاسیس ارکان تبسّم برداخت عایشه
گفت ای فاطمه من هرگز هیچ غم بفرج نزدیک تر ازین غم تو ندیدم و مانند ان
از دیگری نشنیدم سبب حزن اول و موجب فرح آخر بر من آشکارا
کردان فاطمه جواب داد که در افشار اسرار نبوی تعجیل نمودن وظیفه
فرزندی نباشد و دران روز کیفیت حال و مقال بوشیده داشت
اما بعد رسیدن که بعد از رحلت پیغمبر صلی الله علیه وسلم روزی

گذشته م —

عایشه در استفسار ازان گفت وشنود با فاطمه مبالغه بسیار بتقدیم رسانند
تا او را از شرح ان مجلس آگاه گردانید والله اعلم صورتی دیگر
از واقعات ایام خستگی خواجه کاینات علیه افضل الصلوات و
اجمل التسلیمات در مبادی استیلاء مرض روزی آن حضرت فرمود از
هفت مشک پر اب سرنا گشوده یعنی جنانک دست تصرف کسی بانها
نرسیده باشد آب بر من ریزید شاید تخفیفی حاصل شود و به مسجد
توانم رفت که یاران را نصیحتی گویم و بزلال مقالت زنگ ملالت از الواح
دلها باصقالت ایشان بشویم عایشه روایت کرده که بموجب فرموده
ان سرور مشکهای مملوه را حاضر کردیم و سید عالم را در تغاره رویین
که ازان حفصه بود نشانیدیم وجندان آب برو ریختیم که بدست
مبارک اشارت کرد که بس یعنی آنچه مقصود بود بجای اوردید
آنگاه سر اطهر را بخرقه بربست و به مسجد رفت و نماز بگزارد بعد ازان
بمنبر برامد وخطبه غرا بخواند جمعی از اصحاب فضل وحکم وطایفه از
خواص خدم دران مجمع شریف بحضر منیف اختصاص داشتند و
علم استماع فی تلك البقعة التی هی من اشرف البقاع می افراشتند
سید ابرار وسند مهاجر وانصار به مواعظ شور انگیز و نصایح
شفقت امیز دل وجان شنوندگان خراب و روح و روان بینندگان
بر اضطراب ساخته وازمشاعل تودیع آتشی در ظاهر و باطن شریف
و وضیع انداخته ومراقد شهداء احد بتحفه مراحم وغفران بنواخته

آنکه م — را

ومرکب ناطقه را در مضمار اظهار اسرار صادقه تاخته بود در اثنار تذکیر
وتضاعیف تقریر فرمود إِنَّ اللهَ خَيَّرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ
فَاخْتَارَ ذَلِكَ الْعَبْدُ مَا عِنْدَ الله بدرستی وراستی که حضرت جلال
احدیت بکمال صمدیت بنده را مخیر کرد اینه میان توقف در ممالک دنیا
وتوجه بمسالک عقبی ونزول بجوار رحمت حضرت مولی پس آن بنده کامل
وآن عارف عاقل ملک باقی را برین جهان فانی اختیار کرد وترک توطن در
سرای غرور بنظر اعتبار در آورد از جمله حاضران مجلس عالی واز زمره
یاران وخدام وموالی معدن صدق وفضل ووفا ابو بکر صدیق یعنی پس
ابو قحافه بمساعدت علم الیقین بدانست که آن بنده مخیر سید المرسلین
است واوست که متوجه بمنازل خلد برین است تصور مفارقت
مرشد حقیقی آتش شوق صدیقی را مشتعل کرد اینه بمرتبه که دیک
سینه باسکینه اش بجوش امد وصیحه گریه وزاری وخروش امد وگفت
آبا فامهات ما بجملکی فدای تو باد ع هیچ دردی بتوای مایه درمان همسار
نار زار می گریست وبدیده اعتبار در انجام کار روبار می نگریست حضار مجلس
از گریه ابو بکر تعجب نمودند وبخطوات استفسار ساحت استبصار
به پیمودند وبا یکدیگر گفتند اگر جناب ملک متعال محض جود وافضال
بنده را بنوازد واورا میان این دوخانه مخیر سازد وان بنده آخرت را بر
دنیا مرجح داند وانت توفنی مسلما والحقنی بالصالحین برخواند ابو بکر را
چرا باید گریست وبا این همه اندوه وملال باید زیست وحال آنکه قائلان

این کلمات از سر سخن واقف نبودند وتفحص حقایق افعال واقوال احمدی نمی نمودند آن
حضرت رسالت پناه جلالت دستگاه محمد رسول الله معلوم فرمود که
ابو بکر صدیق مراد او را از ان حکایت دریافته ودر میدان عرفان به اقدام
ایقان شتافته لاجرم هامه همتش را بتاج کمال متوج وقامت قیمتش
بدیباج اقبال مدبج کردانید وبه مسامع تمام حاضران رسانید که بدرستی
وراستی که هیچ کس از جوق امت اجابت وهیچ فرد از طوائف اهل
نجابت در بیدای خدمتکاری وصحرای جان سپاری وهوا داری من
بسر ابو قحافه نرسیده وخوان انفاق واحسان بمال ومنال وتن وجان
در انجمن متابعت من کسی بر منوال او نکشیده واگر چنانک من خال خلت
بر رخسار یکی از ارباب حسن خلت ارزانی داشتمی ومخلوقی را در زمره
خلیلی خویش بگذاشتمی هر اینه او بودی واین خبر خیر گوش او بشنودی
فاما او را در مسند اخوت من متمکن شدن احسن واولی ودر سلک
برادران دینی من مندرج گشتن اوجب واحری می نماید جمیع منافذ
وابواب حجرات که باین مسجد منتهی می شود بگیرید واین وصیت را
بحسن قبول بپذیرید الا باب ابو بکر یعنی شارع حجره عایشه که او را
بگذارید واین عارفه را مخصوص باو شمارید انگاه در باب مهاجران
با انصار واز جهت انصار با مهاجران کبار وبرای قریش با ان دو طایفه
دولت یار وسایر صحابه نامدار سفارش فرمود واین آخر خطبه که از
حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم استماع نمودند وبایدکه ندانستی

بودم

فوايد آن صه

که تحقیق این خبر کما هو حقه طول وعرضی دارد وشروع در تفصیل آن هرآینه
بتطویل کشد ومفوّت مقصود گردد ودر کتاب مجتبی درین محل بسطی تمام
بروفق مقتضی مقام باتمام رسیده ومقرّر است که صاحب فهم صایب بمقدار
صفاء عقیده وذکاء قابلیت بسندیده بادراک لطایف نبوی فیروزی
یابد وبوارق اسرار مصطفوی درخور حوصلهٔ هر طالب کامل بر روز دل
با حاصلش تابد مدعیان غافل ومخالفان از حقیقت حال اهل دقایق
این سطور نخوانند وقدر حقایق این مزبور کما یجب وینبغی ندانند ذلك
الفَضْلُ مِنَ اللهِ وَكَفَىٰ بِاللهِ عَلِيمًا نظم از جام حیوة ابدی خضر خورد آب
هر مرده دلی چشمهٔ حیوان چه شناسد ٭ گر عشق نداری رخ معشوق نبینی
بی دیده زبون مه تابان چه شناسد ٭ در مانده غفلت لب مقصود نبوسید
خرمهره کو از لعل بدخشان چه شناسد وبدانکه در باب موعظهٔ
که پیغمبر صلی الله علیه وسلم در مرض موت بیان فرموده روایات مختلفه
در کتب احادیث وسیر بنظر رسیده واکثر از طرق در نسخهٔ مجتبی
بقلم آمده وجمع میان آنها بان طریق تواند بود که در مجالس مکرر واقع
شده باشد یا آنکه دریك مجلس بوده وهر یك از رواة در محال مختلفه
بحسب اقتضاء حال یا بمقدار قوت حافظه وضبط خویش بنشر وروایت
آن قیام نموده والله اعلم صورتی دیگر از وقایع کلیه که در آن ایام
روی نمود آن بود که چون خستگی بر آن حضرت مستولی شد وجانب
ارتحال بر توقف غالب گشت فرمود قلم ودوات را حاضر کرداسد تا بنویسیم

یعنی بفرمایم که کتاب بنویسند بجهة شما صحیفهٔ لطیفه که بعد از آن
چون بان تمسك جویید گمراه نشوید جمعی که در آن مجلس حاضر بودند
دو گروه شدند بعضی گفتند اسباب کتابت آماده کنید تا وصیت
بنویسند ومادهٔ اختلاف منقطع گردد وبعضی دیگر گفتند در محلی چنین
محتاج نیست تصدیع پیغمبر دادن وابواب مشاغل امت بر روی او
گشادن از طرفین نزاع وخصومت قایم شد عمر خطاب چون دید که
منازعت از سر حد اعتدال خواهد گذشت اجتهادی صواب بر انگیخت
ودر دامن حَسْبُنَا كِتَابُ الله آویخت وگفت سید المرسلین صلی الله
علیه وسلم بحال خود مشغول است ومادهٔ مرض بر وی استیلا یافته
وحال آنکه قرآن مجید وفرقان حمید در میان امت گذاشته ونص متین
وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ هیچ امر را ضایع نگذاشته یعنی
کلام ملك علام ما را امامی تمام وحاکمی با نظام است خواجه عالم صلی
الله علیه وسلم آن اجتهاد را مقرر داشت وارباب خصومت را مخاطب
ساخته فرمود از نزد من برخیزید ودر اذیال صلح واصلاح آویزید
چه سزاوار نیست امت را که در نظر پیغمبر منازعت نمایند ودر مواد
جدل ومخالفت افزایند وبعد از آنك قضیه نوشتن را موقوف داشتند
روایت گفت وگوی افراشتند باری در سه کار تقصیر نماسد و
نطاق جان سپاری از خاصرهٔ فرمان برداری مگشایید یکی
آنکه مشرکان را از جزیرهٔ عرب بیرون کنید دیگر آنکه جماعت وفود

که برشما ورود نمایند ایشانرا جایزها نیکو بدهید وداوی وصیت
سیوم را فراموش کرد یا انکه مصلحت درکفتن ندید وخاموش کرد پس
اصحاب ازمجلس رسول صلی الله علیه وسلم بیرون امدند ابن عباس
دران روز براشفت وهروقتی که این حکایت نقل می کردی کفت بدبختی
که مصیبت همه مصیبت یعنی مصیبت عظیم دران روز واقع شد که
نکذاشتند که پیغمبر صلی الله علیه وسلم وصیت را بنویسد وبرنظر
اصحاب هنر مخفی نباشد که تحقیق این واقعه بی مساعدت توفیق ربانی
میسر نمی تواند بود زیرا که از مواضع مشکله ومحال معضله است واقدام
بسیاری از متکلمان در تفسیر این حدیث لغزیده وهرطایفه مدعی خودرا
درضمن ان الفاظ محتمله بیجید اکر سرمویی از صراط مستقیم ونهج
قویم میلان دست دهد هیچ روی پای استقامت برجاده سلامت
نماند واین صحیفه شریفه ایست که جز مومن روشن ضمیر پاک مذهب
نخواند وهرکس بسرمنزل این دقایق رسیدن نتواند نظم

هزار سطر دقیق است وفکر بکر اینجا ، نه هرکه لوح تواند نبشت استاد است
نه هرکه را لب چون شکرست شیرین است ، نه هرکه کوه تواند برید فرهاد است
نه هرکه صومعه سازد شقیق بلخی شد ، نه هرکه صوف بپوشد جنید بغداد است

رجعنا الی المقصود بعد ازانکه ضعف صور جسمانی ان مرکز محیط
معانی قوت کرفت وقوت افعال جسمانی ان حضرت ضعف پذیرفت
وسه روز از عمر کرامیش بماند بجماعت حاضر نتوانست شد وبقولی هفده

نماز درخانه کزارد وقت نماز خفتن بود که بلال زمزمه الصلوة یارسول
الله باستانه حجره عایشه رسانید پیغمبر صلی الله علیه وسلم معلوم کرد که
هنکام اقامت صلوة است فرمود بکویید تا ابوبکر امامت قوم بجای اورد
عایشه با حفصه کفت بدر من مردی کثیر الحزن سریع الاسف است و
استحکام مزاج عمر وصلابت کار او بارا وظهوری دارد اکر بعرض سید عالم
رسانی که اورا بامامت اصحاب متعین سازد از قبیل انزل الناس
منازلهم تواند تا مطهرات ان مقدمه را ترتیب می نمودند باز بلال الخبر
الصلوة یارسول الله انشا کرد خواجه کونین صلی الله علیه وسلم فرمود
بکویید تا ابوبکر مقتدای یاران شود ونماز بکزارد حفصه حکایتی که از
عایشه شنوده بود درخدمت ان حضرت معروض داشت سید ابرار
بتغیر رفت وفرمود بکویید تا ابوبکر بتمهید قواعد صلوة قیام نماید انکن
لانتن صواحبات یوسف بدرستی که شما ازجنس ان زنانید که یوسف
صدیق را بازی میدادند واورا برفرمان برداری زلیخا تحریض می نمودند
حفصه ازین معنی بسیار ملول شد وکفت ای عایشه هرکز از تو خیری
بمن نرسید درچنین محلی نازک مزاج پیغمبر را ازمن منحرف ساختی پس خبر
به بلال رسانیدند که فرمان واجب الاذعان صادر شد که ابوبکر بجای
اورود وامامت قوم بتقدیم رساند بلال چون این حکایت بشنود فریاد
براورد که واغوثاه واانقطاع رجاءاه واانکسار ظهراه ولیتنی کاشکی
من ازمادر نزادمی وچون متولد شدم این حالت بر پیغمبر مشاهده نکردمی

بعد از ان گریان وبریان بمسجد رفت وبعرض صدیق رسانید که سید انبیا
ورسل ترا بامامت اصحاب مقرر ساخته بمحراب فرمای وازسر اهتمام
تمام ان مهم بانظام را بانجام رسان خلیفهٔ رسول الله چون در مقام پیغمبر
صلی الله علیه وسلم نظر کرد وان حضرت را درجای خود ندید بی طاقت
شد وزار زار بگریست وباقی حاضران همه بگریه افتادند زبان حال
هر یک از ایشان این معنی را انشاد می کرد که بیت

از روی یار خرگهی ایوان همی بینم تهی
وز قد ان سرو سهی خالی همی بینم چمن

غلغل اصحاب بسامع علیهٔ جناب نبوت نقاب رسید از خدام
ومطهرات پرسید که این چه بانك وشغب است که می شنوم گفتند
یا رسول الله جماعت یاران تواند که از خوف مفارقت می زارند واشک
حسرت از چشمها می بارند پس حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
خفتی در خود مشاهده فرمود وضو بساخت وعباس وعلی را بطلبید
وبر ایشان تکیه کرده پای مبارك را در زمین می کشید تا به مسجد رفت
ابو بکر در نماز بود چون احساس نمود که سید المرسلین علیه الصلوة
والسلم تشریف آورده خواست که از مقام خویش تخلف نماید وبصف
مقتدیان درآید ان سرور اشارت فرمود که برقرار در جای خود متوقف
باش وخود بر پهلوی ابو بکر بنشست وبنماز مشغول شد ابو بکر برعکس سحیر
چنان بایستاد که ماموم بر پهلوی امام توقف نماید وبا سایر اصحاب

ایستاده به سید کونین صلی الله علیه وسلم مقتدی گشتند وبه دلیل
این عمل مقرر شد که اقتداء قایم به قاعد صحیح است وچون بواسطهٔ
کمال ضعف وغلبهٔ مرض آواز رسول کلل لا عجاز بتمام جماعتیان نمی
رسید ووقوف بر افعال واحوال امام معصوم حاصل نمی توانستند کرد
ابو بکر ایشان را بر کیفیت انها واقف می ساخت نظر باین معنی رواة حدیث
از ان حال باین نوع تعبیر کردند که ابو بکر اقتدا بسید عالم داشت و
قوم با بو بکر مقتدی بودند چه بوسیلهٔ آواز رکوع وسجود وارکان صلوة
مصلی قبلتین وقوف می یافتند وبسط این روایت وکشف این حکایت
کما ینبغی در نسخهٔ مجتبی واقع شده وبصحت رسیده که در صبح روز
آخر عمر خواجهٔ کونین علیه افضل الصلوات واکمل التسلیمات اصحاب
کرام او به متابعت ابو بکر در نماز بودند ان حضرت بفرمود تا اورا
بدر حجره بردند وپرده بر گرفتند یاران را دید که ارکان صلوة بشرایط
خضوع وهیات خشوع موسس می دارند بغایت خوش وقت گشت
وتبسمی وافی بتقدیم رسانید چه اهتمام در معاملهٔ نماز از علامات
کمال ایمان است جماعت را معلوم شد که آفتاب سپهر رسالت از
مشرق حجرهٔ عایشه طلوع کرده از بسیاری فرح که بباطن ایشان
رسید نزدیک بود که نماز را قطع کنند وابو بکر پنداشت که بدستور
گذشته بمحراب تشریف خواهد داد قصد کرد که جای امام را خالی
سازد وخود را بصف جماعتیان ملحق گرداند سید ابرار بدست

ذکر شدت مرض پیغمبر صلی الله علیه وسلم

معجز آثار را اشارت فرمود که نماز را تمام کنید و پرده بینداخت و در
همان روز وفات یافت و در باب شدت مرض حضرت
محمدی صلی الله علیه وسلم روایات متنوعه به ثبوت پیوسته و ذلک
همه بان باز می گردد که تبی که راتبه جسم جان فزای ان مشکل کشای گشته
بود دو مقدار رتبه دیگران می بود بنوعی که ملازمان از شرارت حرارت
آن متعجب می شدند و رتبت نبوت و تضعیف اجر خود مقتضی همین
حال می باشد عایشه صدیقه می گفت دعاء شفا که از ان سرور آموخته
بودم می خواندم و دست متبرک او را می گرفتم که بر اعضاء مبارکش
مسح کنم دست را از من کشید و می فرمود رب اغْفِرْ لِي وَأَلْحِقْنِي
بالرفیق الاعلی میدانستم که میان این جهان و آن جهانش مخیر ساخته
اند و ان عالی همت دار بقا را بر دار فنا اختیار می کند و بعد از
ظهور اغما بران نور ارض و سما مخدرات حجره صدق و صفا بتهمت بیضود
ذات الجنب دارو در بینی او چکانیدند و حال انکه ان سرور ایشان را
ازان عمل منع می فرمود امهات مومنین می پنداشتند که منشار
نهی پیغمبر کراهت طبیعی است که دار و خوردنرا باد و امی باشد انگاه که دل
آگاه ان نقطه دایره انتباه ازان بیهوشی که بحقیقت نموداری از
استغراق لی مع الله بود افاقت یافت با مطهرات خطاب فرمود که
چرا باین فعل اقدام نمودید ایشان بعرض رسانیدند که عباس مارا
باین کار تحریض کرد ان حضرت گفت دروغ می گویید و عباس را

متهم می سازید من میدانم که او درین قصه بی گناه است شما از علت
ذات الجنب ترسیده اید و ندانسته اید که ان مرض عرض تسلط
شیطان است و شیطان را هرگز بر من سلطنتی نبوده و نیست
پس امر کرد تا تمام اهل البیت را غیر از عباس دارو در بینی چکانیدند
و در مدت مرض همواره فرمودی مع الرفیق الاعلی مع الذین
انعم الله علیهم من النبیین والصدیقین والشهداء و
الصالحین وحسن اولئک رفیقا و اخر نصیحتی که به نسبت
امت مرحومه عنایت فرمود این بود که الصلوة وما ملکت

ذکر اخر وصیتی که پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمود

ایمانکم یعنی در مهم نماز بهیچ وجه تقصیر منمایید و برو جوه جمعی
که بذل رقیت شما گرفتارند ابواب مرحمت بکشایید و ازینجا
معلوم می شود که سید عالم صلی الله علیه وسلم را بتمهید ضوابط
نماز و عتق التفات بسیار بوده و مصدق این معنی انک روایت
کرده اند که ان سرور در مرض موت چهل بنده را ازاد کردانید
و در سه روز اخر که انجیوه سید کاینات علیه شرایف الصلوات

ذکر واقعه که در اخر مرض پیغمبر صلی الله علیه وسلم تحقق پذیرفت

مانن بود جبرئیل امین بفرمان رب العالمین برسم تفقد ان
نازنین از سدره منتهی بزمین می امد و هر نوبت که تشریف شریف
ارزانی داشتی می گفت حضرت جلال احدیت بتحفه سلام
ترا مفتخر می سازد و بفنون فضل و کرم ذات عالی صفات ترا
می نوازد و می گوید خود را بچه حال می بینی ان جناب مستطاب

درجواب همین میکفت که خودرا بردرد ومغموم می بینم روز سیوم
جبریل بمرافقت قابض ارواح وملکی دیکر اسمعیل نام که هفتاد هزار
ملك که باهریک ازیشان هفتاد هزار ملک دیکر همراه بودند بجهة
تعظیم وتبجیل آن بیغمبر جلیل نزول کردند ملک الموت رعایة للادب
درخارج حجره توقف نمود وجبریل با اسمعیل درامدند ومراسم پرسش
بجای اوردند سید رسل صلی الله علیه وسلم ازروح القدس سوال
کرد که این کیست که همراه تست جواب داد که ملکی است اسمعیل نام
مقام معلوم او میان اسمان وزمین است وهرکز بیش ازین بعرصه
زمین نزول ننموده وبعد ازین نخواهد نمود امروز بواسطه اعزاز
واکرام تو آمده وقابض ارواح بیرون حجره استاده واذن می طلبد
وبیش ازین ازهیچ بنده دستوری نخواسته ومن بعد ازهیچ
کس نخواهد خواست خواجه فرمود بکوی تادراید برخصت ان
حضرت عزرایل درامد ودر روایتی دیکر انست که در روز سیوم
هنوز روح الامین درعالم اعلی بود که ملک الموت بصورت اعرابی
بدر حجره عایشه امد وکفت اَلسَّلَامُ عَلَیْکُمْ یَا اَهْلَ بَیْتِ اَلنُّبُوَّةِ
ومَعْدِنَ الرِّسَالَةِ ومُخْتَلَفَ اَلْمَلَائِکَة أَأَدْخُلُ اَمْ لَا تحفه سلام
ازملک علام برشما که اهل بیت سید انام ومهبط رسالت وبیغام
ومورد ملایکه کرامید واصل باد درایم یانی عایشه جون استماع
ان شخص بشنود با فاطمه کفت جواب این عزیز بکوی واورا روانه

ساز فاطمهٔ زهرا وجکر کوشهٔ مصطفی از نزد باب بنزد بیك باب آمد
وفرمود ای مرد عزیز وای مشتاق دیدار نبی خداوند ودود مرد دهاید
ترا دین آمد شد وکفت وشنود امروز وقت ملاقات ومقالات
نیست جراکه بیغمبر صلی الله علیه وسلم بخود مشغول است ودر
حالتی جنین تصدیع انحضرت دادن نه معقول است بار دوم
بدستور نوبت اول اذن طلبید وهمان جواب کفتند کرت سیوم
جنان بانک زد که تمام اعضا وجوارح مستمعان ازهیبت درلرزه
افتاد عایشه کفت ای فاطمه غالبا کوش این شخص کران است
بلندتر جواب او بکوی سید کاینات ازان حال که داشت باز
امد از حاضران برسید که اینجه کفت وکوست فاطمه بتول بعرض
رسول رسانید که مردی غریب باصورتی مهیب ووضعی عجیب در
بیرون استاده واذن می طلبد که دراید دونوبت او را جواب کفتم
نمیدانیم که نشنود یا قبول ننمود این بار جنان ندا کرد که بند بند
ما بلرزید وظاهر وباطن ما بترسید خواجهٔ کونین فرمود ای
فرزند ارجمند وای بادل وجان بند تراهزاران بیوند نمیدانی
که او کیست او هادم لذات ومُفرق جماعات وبیوه سازندهٔ
زنان ویتیم کنندهٔ فرزندان ومخرب خانها وعامر کورستانها و
نوشانندهٔ جرعهٔ فنا وفوت یعنی ابو یحیی ملک الموت است بکوید
تادراید وبیش ازین برین در نیامد وبر هیچ بابی اذن خواستن طرز وطریقهٔ

او نيست رخصتش دادند تا در مجلس حضرت رسالت حاضر واز سر
احترام واعزاز در رخسار دلنوازش ناظر شد وقاعدهٔ تحيت ومكرمت
موكد وبنيان ادب وحرمت مشيد كردانيد سعمر صلى الله عليه وسلم
بعد از رعايت ضوابط توقير وتعظيم سوال فرمود كه بجهة زيارت
جسم قدم رنجه ساختهٔ يا براي بردن روح سايه بامن منزل انداخته
جواب داد كه بهم اول جزما وبكار دوم بشرط رضاى تو اكر فرمايى
جان پاك ترا بعالم افلاك برم واكر درين عالم توقف خواهي من بى توقف
بمنزل خود بازكردم سيد انبيا برسيد كه اى ملك مقرب دوست مهلت
مرا جبرئيل كجا كذاشتى كفت او در آسمان است وملايكه سموات تعزيت
او باز مى دهند درين سخن بود كه جبرئيل برسيد وبر بالين آن حضرت
بنشست وبطريق معهود بتعهد وپرسش او مشغول شد سيد
المرسلين صلى الله عليه وسلم فرمود غم واندوه من بسيار هنكامست
وهنكام توجه به منازل دار القرار است وقت است كه به بشارات
لايقه واشارات فايقه خاطر مرا شاد ودل وجانم از بند حزن و
الم ازاد كنى وكرد غم از لوح خاطرم بشويى وخبرهاء خوش با من
بكويى جبرئيل كفت بشارت باد ترا اي خلاصهٔ كون ومكان و
اي مُقدّم قافلهٔ انس وجان كه درهاء سموات كشاده وساكنان
صوامع ملكوت وقاطنان جوامع جبروت برسم استقبال روح
مطهر محمدي صف در صف ايستاده وطبقها از نور بر سر نهاده

وتحف روح وريحان بجهة نثار مقدم ميمونت معد واماده دارند
پس آن سرور لطايف شكر پروردكار بتقديم رسانيد وفرمود اى فرشته
مطيع مطاع واى فرمان فرماى لازم الاتباع بشارت ده مرا بآنچه
خاطرم از محبس اندوه بيرون آرد وبهيچ حال نقش كلال بر صفحه
باطنم نكذارد جبرئيل كفت اى نور عيون وابصار واى سُرور خواطر
مهاجر وانصار ابواب جنان كشوده ودر انهار عدن شير بى تغير
وعسل دلپذير وخمر بى خمار وسلسبيل خوش كوار فزوده واز درختان
رياض بهشت ميوهاء رنكارنك عنبر سرشت رخ نموده وحور عين
در قصور بى قصور عليين آسوده وانتظار موكب همايون تو مى كشند
نُقاوهٔ نبيين وخلاصهٔ مرسلين صنوف حمد رب العالمين مرتب
داشت وكفت اى معتكف زاويهٔ سدرة المنتهى واى مغترف
از تيار بحار بى ساحل وحد ومنتها مرا مژدهٔ ازين اوفى وخبرى
ازين اعلى برسان روح قدس بعرض آن منبع طمانينت وانس
رسانيد كه در عالم غيب ومحكمهٔ محكمهٔ لاريب مقرر كشته كه فردا
قيامت در آن عرصهٔ خوف وندامت اول كسى كه تاج شفاعت
بر هامهٔ همت نهد واول شفيعى كه شجرهٔ طيبهٔ شفاعتش بر قبول
بدهد تو باشى سيد دنيا وآخرت سپاس بى قياس در عتبهٔ عليه
حالو جن وانس معروض كردانيد وكفت اى سفير وحى واى مبلغ
امر ونهى بشارتى بمن رسان كه كره ملال از دلم بكشايد وزنك

اختلال از لوح ضميرم بزدايد جبرئيل گفت اي مقتداء انبيا و رسل واي راهنماي طرائق و سبل با من بيان فرماي كه تو در غم چيستي و در فكر كيستي كه اين همه خبرهاء روح افزاي ترح زداي باز اندوه از دل با حاصلت بر نمي دارد جواب داد كه همواره غم و انديشه من بجهة امت بوده و اكنون بيشتر بيشتر بر ايشان مغموم و مهمومم كه ايا بعد از من غواصان عباب اسرار كتاب رباني بكه رجوع نمايند روزه داران ماه مبارك رمضان بي من چگونه روزه بگشايند حاجيان بيت الحرام بي من چگونه بر مني مني برانند و آخر الامر سر انجام كار و بار امت بسند من بر گزين ام ايا بچه خواهد رسيد جبرئيل گفت بشارت باد ترا كه وعده بي خلف خداوندي باين نمط تحقق يافته كه پيش از تو هيچ پيغمبر در بهشت در نيايد و خازن فردوس ابواب فراديس خلد را پيش از امت عالي همت بر روي هيچ فرد از افراد امم نگشايد سيد سادات عالم و منبع سعادات دمادم خوش وقت شد و گفت اي ابو يحيي ان زمان به احيار مراسم مهمي كه بتو متعلق است اشتغال نماي و بند زندگاني ازين جهان از پاي مرغ روحم چنانك داني و مي تواني بي تواني بگشاي كه معامله خلق با تمام رسيد و شوق حق گريبان جانم بكشيد پس عزرائيل كمر خدمت بر ميان جان بسته

ع جان كمر وار بر ميان بسته • بقطع علاقه صوري از ميان جسم و جان سرور انس و جان مشغول شد جبرئيل عليه السلم سيد عالم را خبر باد كرد و گفت السلام عليك يا رسول الله اخر عهد من بدنيا همين بود ديگر

ازم

تردد بر صحن زمين بجهة سفارت وحي مبين نخواهم نمود چه مقرراست كه مقصد و مقصود من درين جهان تو بودي آري مصراع
چو تو سفيم تو نباشي مرا بعرصه چه كار ❀ انگاه ايات منكرات فوت و علامات سكرات موت در رخسار با انوار محمدي ظاهر گشت و چنانكه سابقا روايت كردم دست مطهر در قدح اب بردي اوردي و در روي منور مي ماليد و از جهة تخفيف كشاكش جان دادن بحضرت حق مي ناليد امهات مومنين و اهل بيت طيبين همه دران حجره مجتمع بودند و در ندبه و زاري مي فزودند در اشك بالماس مژگان مي سفتند و بزبان حال با يكديگر مي گفتند بيت دوستان روز وداع است فغان در گيريد ❀
دل بيكبارگي از جان و جهان بر گيريد ❀ خواجه هر دو سرا بر سينه عايشه تكيه كرده بود و شربت تلخ فراق از جام افتراق بجرع مي فرمود و ملاحظه ان اوضاع و احوال بر حاضران بغايت مشكل مي نمود فاطمه زهرا از دل پر درد و جان پر آه فغان بر اورد كه واكرباه سغمبر فرمود بعد ازين هيچ غم و الم بر خاطر پدرت نماند يعني اندوهي كه داشتم از بهر تحقيق عاقبت امت بود اكنون دلم ازان مرا آسوده شد و الحالة هذه متوجه حظاير قدس و معارج انس و درين وقت هيچ تحفه مرا برابر موت نيست و لقد احسن من قال نظم
گر مرگ رسد چرا هراسم ❀ كان راه بتست مي شناسم ❀
از خورد كهي بخواب كاهي ❀ و ز خوابگهي بنزد شاهي ❀

ذکر روز وفات پیغمبر صلی الله علیه وسلم

عایشه صدیقه روایت می‌کند که دران اثنا برادر من عبد الرحمن بن ابی بکر
درامد و مسواکی در دست داشت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بعین التفات
دران دید من ازان سرور استفسار نمودم که درین محل میل به اعمال این
سنت موکده داری به سر مبارک اشارت فرمود که اری پس آن مسواک را
بستدم و باب دهان خود نرم ساختم و به ان حضرت دادم تا یک لحظه
که از عمر عزیزش مانده بود در تاسیس ارکان آن کار خیر بکار اید و در
ضمن این جست وجوی ام المومنین عایشه را شرفی خاص و مزید مواد اختصاص
کشت لاجرم در صحاح وارد شده که پیوسته عایشه رضی الله عنها بان
معنی افتخار می‌نمود و می‌کفت دران روز مرا به سه سعادت فیروزی دادند
یکی انکه در خانه من در نوبت من جان پاک سید رسل شرف مواصلت
سبحانی فایامد دوم انکه در کنار من ازین جهان کناره کرفت سیوم انکه
میان آب دهان ان حضرت و آب دهان من صورت جمعیتی پیدا شد
که از معنی ان حقیقت یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان مرجان عارفان هویدا
شد القصه سید عالم صلی الله علیه وسلم به سنت سواک قیام نمود
و فی الرفیق الاعلی می‌کفت تا ان هنکام که روح پر فتوحش قبض کردند
پس در همان محل که وفات یافته بود اورا تکیه دادند و بردی یمانی
مخطط بخطوط سبز بر روی انورش کشیدند جمهور اهل سیر بلکه
تمام ایشان برانند که روز دوشنبه آن بلیه عظمی وقوع یافت و در
تعیین وقت رحلت دو روایت هست بقولی در ضحوه کبری و بقولی

ذکر اشکالی که در تاریخ وفات پیغمبر واقع است و حل آن

دیکر بعد از زوال آفتاب برج نبوت در مغرب فنا فرو رفت و بحسب
اتفاق دران روز از مبدا طلوع باز در عین زوال بوده و مشهور در
میان مورخان آنست که دوازده شب از ماه ربیع الاول کذشته بود
وظاهر این عبارت مبنی است از انکه روز دوازدهم ماه بوده باشد و
عامه محدثان متفق اند بر انکه در حجة الوداع عرفه روز جمعه واقع
شده یعنی غره ذی الحجه دران سال روز پنج شنبه بثبوت پیوسته و
باین تقدیر روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول نتواند بود خواه
که هر یکی از ماه ذی الحجه و محرم و صفر سی روز تمام کیریم و خواه همه را
بیست و نه و خواه که یکی را از ان ثلاثه سی حساب کنیم و دو بیست و نه و خواه بالعکس
مکر انکه کوییم مراد مورخان از عبارت مذکوره آنست که دوازده شبا

بروز

از شهر ربیع الاول کذشته بود و چنین روز دوشنبه سیزدهم ماه
باشد و شهور ثلثه سابقه را همه سی روز حساب باید کرد فاما عادت
روزکار رحمان جریان نیافته که سه ماه متصل سی روز شود و این
حکایت وقتی موجه توان داشت که کوییم ماه ذی الحجه و محرم سی روز
و ماه صفر فی الواقع بیست و نه روز بوده و بواسطه ابر یا غبار
مطلع در شب سی‌ام ننموده و بالضروره بحسب شرع سی روز کرفته و
غره ربیع الاول روز چهارشنبه اعتبار کرده باشند از ان هنکام
دوشنبه سیزدهم ماه تواند بود غایت توجیه درین محل همین است
که مذکور شد و بقول از جماعت که کفته اند روز وفات دوشنبه

نیمهٔ ماه ربیع الاول بوده هیچ اشکال ورود نمی یابد و بغیر این دو قول
روایات دیگر در تاریخ وفات سید کاینات وارد شده چنانکه در نسخهٔ
مجتبی در عقد ضبط در آمده علی اختلاف الاقوال بعد از آنکه روح مقدس
نبوی از جسم انفس مفارقت نمود از بسیاری گریه و زاری زلزله در حجره
افتاد و هر یک از مخدرات طاهره و ذریهٔ فاخره ندبه می کردند فاطمه می گفت
واصفیاه وانبیاه یا ابتاه . اجاب ربا دعاه یا ابتاه من جنّة الفردوس
ماواه یا ابتاه الی جبرئیل ننعاه . یعنی ای پیغمبر برگزیده وای رسول پسندیده
ای پدر بزرگوار ای سرور نامدار که ازین جهان رحلت نمود و دعوت حق را لبیک
اجابت فرمود بهشت فردوس جای او و منازل خلد مسکن و ماوای او بعد ازین
نزول وحی از خاندان ما منقطع شد و اسباب غم والم نزد ما مجتمع گشت
دیگر روح القدس بحجرهٔ ما تشریف نفرماید دیگر ابواب پیغامهاء آسمانی
کسی بر روی ما نگشاید عایشه می گفت ای پیغمبری که حصیر درویشی را بر
حریر توانگری اختیار فرمودی ای امت پروری که از بسیاری تامل در باب
ذنوب ذنوب و جرایم ایشان هیچ شب تمام در بستر منام قرار نگرفتی
و هرگز از میدان صبر و تحمل فرار ننمودی ای آن چشمی که گوشهٔ التفات
بر رخسار منهیات بهیچ وجه نگشادی ای آن دوستی که با وجود انواع
ایلام و اضرار انکفار بدکردار مطلقا خال ملال بر صفحه اقبال ننهادی
ای آن دندان ابدار که بضرب سنگ دشمنان خاکسار شکسته شد
ای آن پیر بزرگوار که بعصابهٔ حوادث روزگار دبسته شد در اثنا آن

وضع وحال و در تضاعیف آن پریشانی واختلال شنودند که از رکن
غیب بی شایبه شك و ریب شخصی گفت السلام علیکم اهل البیت و برکاته
و آیهٔ کریمهٔ کل نفس ذایقة الموت از سورهٔ آل عمران بر زمرهٔ حاضران
بخواند و در بساط تعزیت بیاده تسلیت باین طریقه براند که بدانید
و آگاه باشید که در خزاین کرم ربانی عوض هر مفقودی موجود است
و جماعت مصیبت زدگان را در تمسك باذیال شکیبایی صنوف سود
است پس بعنایت اکرم الاکرمین واثق باشید و تخم صدق رجا در
اراضی تسلیم و رضا بپاشید و دست مثابرت از حبل متین مصابرت
مدارید و دیده انتظار و امیدواری بر شاه راه مکارم حضرت باری
بگمارید تا از سحاب مرحمت زلال عنایت بر مفارق شما بارد و ظل
رافت از هامهٔ ضعف و مخافت شما برندارد چه در نظر انور عقلا
محقق و معلوم است که مصیبت زده آنکس است که از ثواب رب
الارباب محروم است علی مرتضی بعد از آنکه آن مقاله شریفه بشنفت
با فوج حاضران گفت دانسته باشید که این گوینده خضر بود که بصیقل
نصیحت زنگ الم از آینه دل شما بزدود و چون خبر موت سید صلی
الله علیه وسلم بجماعت یاران که در مسجد بودند رسید همه در بحر
پریشانی و حیرت مستغرق گشتند گروهی از تردد بازماندند و زمین
و مقعد شدند گروهی دیگر بی عقل و هوش بیفتادند واختلاف عظیم
درمیان ایشان پدید آمد جمعی می گفتند سید المرسلین از دنیا سفر فرموده

ذکر
تعزیت دادن
خضر اهل البیت را

ذکر
اختلاف صحابه در
باب موت پیغمبر
صلی الله علیه وسلم

طایفه دیگر بران بودند که صَعْقَهٔ آن سرور رسید عمر خطاب ازین شق
اختیار کرده می گفت هر کس بگوید که خواجه عالم صلی الله علیه وسلم وفات
یافته شمشیر غیرت از نیام رجولیت بکشم وبند بند اورا از یکدیگر جدا
کنم حالتی که بر موسی کلیم وارد گشته بود برین حضرت طاری شده ازین
نوع حکایات میان اصحاب می گذشت وابوبکر صدیق بمنزل خود که در
محلهٔ سنح داشت رفته بود تا از اهل وعیال خویش خبری گیرد عایشه
شخصی بطلب او فرستاد که هر چند زودتر خود را برسان که واقعهٔ مشکل
دست داده ابوبکر سوار شد وتعجیل بیامد چون در مسجد رسول قدم نهاد
غلبهٔ صحابه را دید که حزب حزب سر دریکدیگر در آورده اند وهر گروهی
ایشان مدعایی دارند روان در حجرهٔ عایشه در رفت وگفت این رسول الله
کجاست فرستادهٔ خدا اهل بیت اشارت کردند که اینست تکیه
فرموده ورد ابر روی مبارکش کشیده اند برفت وان ردا بر داشت وپیشانی
نورانی وساعد بادولت مساعد حضرت سید رسل را ببوسید وآیهٔ
کریمهٔ اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ بخواند وگفت یا رسول الله خوش بوی
داشتی وداری هم در زندگی وهم در مردگی بیت الفضیل سحر دوران
وحسّان الزمان خواجه سلمان غالبا از مقالهٔ صدّیقی این دو بیت را
اقتباس نموده که **نظم** بفدای تن واندام چو گلبرگ تو باد
هر کجا در همه آفاق گل اندامی هست بیقین دان که بجز در دهن تنگ تو نیست
هیچ اگر در دو جهان یک سر موکامی هست انگاه شیخ عتیق ابن ابی قحافه

[illegible]

ذکر خطبه ابوبکر صدیق واعلام کردن او صحابه را از موت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بیقین

تحقیق در جام تصدیق ریخت که ای بحر محیط رسالت وای نقطهٔ دایرهٔ
رسالت حضرت جلال احدیت دو مرگ بتو نفرستد چه ضابطهٔ ایست
مقرر که انبیا یکبار بیش نمیرند اکنون ان موتی که ترا مقدر بود
دریافتی واز عرصهٔ خاک بقمهٔ قبهٔ افلاک شتافتی پس ردا بر روی
ان مهتدی کشید وبه مسجد رفت وهیچ یک از ان طوایف التفات
نمود وبه منبر بر امد مردم بیکبار متوجه یار غار شدند وعمر خطاب
وغیر او را از اصحاب که دران قضیه سلوک سبیل خلاف مسلوک
میداشتند بحال خود بگذاشتند ایشان نیز بحسب ضرورت علم
استماع بر افراشتند ومترصد گشتند که ایا او چه خواهد گفت وگوهر
حقیقت این مسئله بچه طریق خواهد سفت ابوبکر صدیق بعد از انکه
حمد وثنا حضرت خداوندی بتقدیم رسانید فرمود اما بعد هر ان
نبلی که پرستش محمد رسول الله مینماید باید که بیقین بداند که او
ازین جهان رحلت نمود وانکس که پروردگار عالم وآفریدگار زمین
ونبات وآدم میپرستد بی شبهه معلوم کند که او زنده است که هرگز
نمیرد ونمرد ولله در القایل **نظم** انکه نمرد است ونمیرد توئی
وانکه تغیر نپذیرد توئی ماهمه فانی وبقا بس تراست
ملک تعالی وتقدس تراست انگاه به تلاوت آیت وافی هدایت
وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَاِنْ مَاتَ
اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى اَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ الله

شیئا وسیجزی الله الشاکرین مشغول شد عمر خطاب گفت گوییا
من هرگز این آیت را نشنوده بودم فی الحال حرکت از من برفت ونزدیک
بود که بیفتم از سر جان روان برخاستم ودر همان محل بنشستم واکثر
مستمعان را همان حال واقع بود پس تمام حاضران را محقق گشت که سید
عالم صلی الله علیه وسلم سرای سرور برین جای غرور اختیار فرموده
همه دل بر موت آنحضرت بنهادند وبخواندند انا لله وانا الیه راجعون
زبان بگشادند وگفتند ای صهر رسول وای صدف در وصول برسید
انبیا ورسل نماز بگزاریم جواب داد که آری وکیفیت آن بنوعی که از
پیغمبر صلی الله علیه وسلم شنوده بود وسابقا گذشته اشارت تعلیم
داد ومحل دفن نیز معین ساخت وبا اهل البیت عظام وعترت کرام
گفت شما بموجب اشارت علیه نبویه مهم غسل وتکفین وتجهیز آنحضرت
مکفی سازید وخود با اکابر مهاجر واشراف انصار به سقیفه بنی ساعده
رفت تا کار پیشوایی امت وامر خلافت معین کردانند پس ذوی القربی
در حجره عایشه باتمام آن قضیه کلیه قیام نمودند اول کله از برد یمانی
بستند آنگاه عباس وعلی ودو پسر عباس فضل وقثم واسامه بن زید
وصالح حبشی که آزاد کرده رسول بود وشقران لقب اوست آن سرور را در
اندرون آن کله بمغسل بردند واوس بن خولی انصاری به مبالغه و
شفاعت بسیار از علی بن ابی طالب رخصت خواست وخود را در آن
میان درگنجانید اما در شستن پیغمبر او را هیچ مدخل ندادند ودر روایتی

ذکر مغسل پیغمبر صلی الله علیه وسلم

ذکر کیفیت غسل حضرت صلی الله علیه وسلم

هست که او از چاه سعد بن خیثمه آب می کشید وبه مغسل می رسانید
پس عباس وعلی سید کونین را بر روی نعش سر مبارک بطرف مشرق
وپای بجانب مغرب تکیه دادند وقثم واسامه وشقران آب می ریختند
وعلی بن ابی طالب خرقه بر دست پیچیده بود وتعهد غسل می نمود
وعباس وفضل در حالتی که آنحضرت را از دست بدست می گردانیدند
امداد علی می کردند با وجود آنکه محتاج بمدد نبود چه از غیب معاونت
واقع می شد وچنان می پنداشتند که ظاهر اخود می گردد ودر پیراهن
ونیم تنه بیش گشاده شستنه شد سه نوبت بآب وورق کنار وی
بقولی بآب خالص ودر کرت آخر پیراهن ونیم تنه را بیفشردند ومقداری
آب که در گنجهای چشمان آن معدن نبوت جمع شده بود علی مرتضی
آنرا بیاشامید محققان گفته اند عیون علوم لدنیه بآن وسیله
در جویبار سینه اش روانه گشت پس حنوط بر جسد مبارکش ریختند
وکافور وبروایتی مشک سوده بر سجده گاه ومفاصلش بپاشیدند
ودر سه جامه سفید که از پنبه سحولی رشته وبافته بودند و
بروایتی در دو قطعه از آن ویک برد نجرانی کفن کردند وبعود خوش
بوی ساختند آنگاه از موضع غسل برداشتند وبر تخت خوابانیدند
واورا به پوشانیدند وبموجب فرموده پیغمبر صلی الله علیه وسلم
همه از خانه بیرون آمدند تا اول ملائکه ملکوت بر وی نماز بگزارد
بعد از آن عباس وعلی وبنی هاشم بآن دولت سرافراز آمدند آنگاه تا فی

سحول اسم موضعیست از مواضع یمن ٥

نجران اسم شهریست از شهرهای یمن ٥

ذکر نماز بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم

صحابه طایفه طایفه بحجره می رفتند و یک یک بنماز بر سید المرسلین
شرف اختصاص می یافتند تا هر فردی را ثواب کامل حاصل گردد و
بقولی این معنی بنا بر وصیت سید عالم صلی الله علیه وسلم اختیار
نموده شد و بعضی از فقهای اسلام گفته اند از جمله مخصوصات
رسول صلی الله علیه وسلم یکی آن بود که برو نماز بجماعت نگذارند
والله اعلم و بآن واسطه تتمه روز دوشنبه و روز سه شنبه تا اواخر
شب چهار شنبه دفن موقوف ماند چه تمام اهل مدینه می خواستند که
از آن سعادت محروم نمانند و نماز بر قبر سید کاینات علیه افضل
الصلوة جایز نبود و در مدینه دو نفر از صحابه کرام گور می کندند ابو عبیدة
بن الجراح و او میان گور که در خراسان آنرا شامی می گویند فرو می برد و
ابو طلحه انصاری لحد راست می کرد اهل البیت دو شخص را تعیین کردند
و هر یکی از آن دو را بطلب هر یک از آن دو فرستادند و قرار دادند
که هر کدام از یشان که بیشتر برسند بجهة پیغمبر صلی الله علیه وسلم
عمل او را اختیار کنند اول ابو طلحه بیامد لاجرم طریقه لحد پسندیده
شد و بآن دستور قبر سید المرسلین فرو برد و در سحرگاه چهار شنبه
علی و عباس و فضل و قثم و عقیل بن ابی طالب و اسامه و شقران و
اوس انصاری در قبر در آمدند و قطیفه که خواجه کونین صلی الله
علیه وسلم گاهی بر خود می کشید و گاهی بر دوش می انداخت فرش قبر
ساختند و بعد از آنک آن سرور را به لحد در آوردند و نزدیک شد

ذکر قبر پیغمبر صلی الله علیه وسلم و کیفیت آن

ذکر دفن پیغمبر صلی الله علیه وسلم

که خشت ماندن باتمام رسد آن قطیفه بر داشتند آنگاه لحد را
به خشت نهم استوار کردند و آنها که در قبر بودند بیرون رفتند
و اتفاق است که آخر کسی که از قبر بیرون آمد قثم بود پس قبر از هر
احدی را بخاک پر کردانیدند و صورت قبر را مسطح نه خر پشته بر
آوردند و رشاشه آب بران پاشیدند و چون آن کار تمام شد
یاران برسم تعزیت به آستانه حجره فاطمه توجه نمودند و پرسش
جگر گوشه پیغمبر تقدیم رسانیدند فاطمه زهرا پرسید که بدرم را
دفن کردید گفتند آری فرمود شما را دل می داد که خاک بر روی او می
ریختید نه آخر نبی الرحمة بود جواب دادند که دلها را ما بدین واسطه
کباب و جانها خراب بود فاما با حکم خداوندی جز رضا و تسلیم چاره نیست
آری **بیت** صبر و تحمل است و رضا با قضای حق ۞
تدبیر این معامله به زین سه چار نیست ۞ وفی الواقع بار دوری
و هجران ضروری از ملازمه عتبه سپهر مرتبه سید انبیا و سند
اصفیا بر خواطر جمیع اصحاب و احباب سیما اهل البیت طیبین
و امهات مومنین بسیار ثقیل می نمود و هر یک بمقدار فصاحت
و بلاغتی که داشتند اعلام مرثیه‌ها مناسب بر می افراشتند از آن
جمله فاطمه زهرا فرمود که **شعر** نَفْسِي عَلَى زَفَرَاتِهَا مَحْبُوسَةٌ ۞
يَا لَيْتَهَا خَرَجَتْ مَعَ الزَّفَرَاتِ ۞ لَا خَيْرَ بَعْدَكَ فِي الحَيٰوةِ وَإِنَّمَا
أَبْكِي مَخَافَةَ أَنْ تَطُولَ حَيٰوتِي ۞ وَيَقْرُبُ مِنْ هٰذَا المَعْنَى قول

من قال **نظم** کاج ان روز که در پای تو شد خار اجل
دست گیتی بزدی تیغ هلاکم برسر
تا که امروز جهان بی تو ندیدی چشمم
این منم برسر خاک تو که خاکم برسر
واکثر مراثی که صحابهٔ کبار مثل ابوبکر صدیق وحسان بن ثابت وابوسفیان بن حارث بن عبد المطلب پسر عم رسول بحضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفته اند در نسخهٔ مجتبی بقلم آمده وخطهٔ مدینه با وجود فسحت ارجا و وسعت فضا به سبب حرمان از ملازمت خواجه هردو سرا بر اهالی آن بقعه تنگ و مضیق و تاریک و بی هوا می نمود چنانک انیس سالک انس بن مالک گفته هیچ روز مدینه را روشن تر از ان روز ندیدیم که سید رسل صلی الله علیه وسلم بان منزل تشریف داد و در هیچ وقت این عرصه را تاریک تر از ان روز نیافتیم که از دفن او مراجعت کرده بودیم و قصه جمعی خود بجایی رسید که بی مطالعهٔ جمال با کمال محمدی روشنایی با انسان العین جهان بین ایشان مجال آشنایی نماند مصدق این معنی آنک بصحت رسیده که چون خبر موت سید صلی الله علیه وسلم بعبد الله بن زید انصاری رسانیدند بنالید وگفت خداوندا مرا روشنایی دیده برای دیدن ان رخسار با انوار در کار بود اکنون که حال باین منوال رسید و نقاب تراب روی منور اورا پوشید چشم مرا نابینا ساز فی الحال مردمک دیده اش بگوشهٔ عدم در خزید و من بعد روی هیچ آفریده را ندید چرا که مقرر است که تا محبوب جمال ننماید عاشق صادق بهیچ وجه دیده نگشاید

بیت

گر ننگرد بروی او شرم آیدش از روی خود
عاشق بجوید زندگی بی صحبت دلجوی خود

وطایفهٔ از یاران رخت توطن را از مسکن طیبه نقل کردند مانند بلال حبشی که بعد از فوت رسول صلی الله علیه وسلم در مدینه نتوانست بود آهنگ سفر شام نمود صدیق با او گفت اگر در مقام معهود خود توقف نمایی و بمهمی که در ایام حیوة سید صلی الله علیه وسلم داشتی اشتغال فرمایی انسب واولی باشد بلال ان حکایت قبول نکرد وسخنی گفت در باب منزل رسول و مفارقت او که معنی او باین راجع می گردد که **نظم** جان از دل و تن برون توانم دیدن
شادی کم و غم فزون توانم دیدن
در دیده دو جوی خون توانم دید
من جای تو بی تو چون توانم دیدن
پس بشام رفت و در انجا هم نتوانست بود باز عزیمت مدینه کرد وگفت اگر روی اورا نه بینم باری بوی اورا بشنوم اول وقت نماز پیشین بود که بطیبه رسید به استدعاء بعضی از دوستان ببام مسجد رسول صلی الله علیه وسلم برامد تا باقامت اذان قیام نماید در زمان که گفت الله اکبر از تمام خانهاء مدینه فغان برخاست گوییا پنداشتند که سید کونین صلی الله علیه وسلم بتجدید دران ساحت باراحت نزول فرموده

جون باین محل رسید که اشهد ان محمدا رسول الله جان کریه بر بلال
غلبه کرد که بیفتاد وبیهوش شد بعد از افاقت باوجود عدم
مواصلت معنی صلی الله علیه وسلم خاطرش انجا قرار نمی کرفت د بکر
بعزم دمشق متوجه شد باین دستور می امد ومی رفت تا عاقبت الامر
درشام آفتاب حیوتش درمغرب فنا غروب نمود وکروهی دیکر از اصحاب
اعتکاف درعتبه علیا ووصید اسنی سید انبیا برخود لازم شناختند
وبیوسته دران آستانه باخیال وصالش عشقها می باختند ودر شبانروزی
مکرر اخاک منزلش بجاروب مژکان می رفتند واکر درد دلی بریشان سازی
می شد شرح آنرا با قبر بیغمبر صلی الله علیه وسلم می کفتند وبعضی بکوش
سر وجمعی بکوش سر جواب مقال خود را می شنفتند وتربت معطر
نقاوه مکونات وخلاصه موجودات علیه افاین الصلوات التحیات
نوربخش وفرح فزا بود که جماعتی که بحسب ظاهر بشرف ملازمت آن محیط
مرکز سعادت نرسیده بودند جون بمدینه می رسیدند ومضجع
اقدس اورا می دیدند رایحه فایحه نبوت ورسالت ازان می شنیدند
جنانجه از علی مرتضی مرویست که بعد سه روز از دفن سید انبیا
وآخرت اعرابی کافر بیامد بحجره مدفن شریف نبوی وجون جشمش
برقبر ان سرور افتاد فی الحال کلمه توحید برزبان راند ومسلمان شد
وکفت یا رسول الله تایب ومستغفر آمده ام جشم ان دارم که از بهر
من طلب آمرزش فرمایی وکره از کار فروبسته من بکشایی شاید که

بوسیله عنایت تو کناهانم معفور کردد جه در صحایف وحی منزل بر
شاه بیغمبران مرسل سطور کامل النور شامل الظهور ولو انهم اذ ظلموا
انفسهم جاؤک فاستغفروا الله واستغفر لهم الرسول
لوجدوا الله توابا رحیما موجود ودر نقود مواعید حضرت عزت
جل طوله نقش خلف مفقود است منقولست که درهمان لحظه سه
نوبت از قبر مقدس آواز آمد که خاطر جمع دار که جرایم ترا امرزیدند
ورقم عفو بر جراید ذنوب وآثامت کشیدند ازو برسیدند که جکونه
دانستی که این قبر بیغمبرست سوکند یاد کرد که من هرکز او را ندیده ام
واین سخن از هیچ کس نشنیده ام اما جون باین محل رسیدم الهام ربانی
بدلم درداداند وبیغامی معنوی ازین مرقد بکوش جانم فرستادند شناختم
که مقر سید بیغمبران ومسکن سید انس وجان است ولا غرو هر موضعی
که آرامکاه بهترین بهتران عالم وصفدر اولاد ادم بود اکر مشام سرایر
طالبان ودماغ ضمایر راغبان از اجزاء ان موطن عالی استشمام
نسایم روح وراحت واستنشاق روایح بشری واستراحت نماید
عجیب وغریب نباشد وخود معین است که غبار آستان آشیان آن مرقد
مرقد فرقد نشان تخته عرش شرف بر قمه قبه لامکان زده واستان
جشم وجراغ اقالیم عوالم امکان امد والحاله هذه سوق کلام و
شوق مرام اقتضا ازان می نماید که صفحات این مجلس نامدار بذکر
مناظری که میان حرمین شریفین واقع شده مزین سازیم وشرح

مشاجرهٔ که در میدان افتخار و مضمار اختبار بین المتولین المنیفین
ظاهر گشته بر اطباق اعتبار و اوراق روزگار بجهة روزگار دیر دائم
امید که مدتها فراوان و عهدهای بی پایان در محافل فخار زمان و مجامع
بلغاء دوران برای تذکار نام این اقل انام بیادگار بماند بیت

گرچه محبوب نیارد سخن من در گوش ٭
عاشقانرا سخنم ورد زبان خواهد بود ٭

شأن در حلقهٔ مجالس مهندسان ممالک سخنوری و حوزهٔ مدارس مدرسان
مسالک هنرپروری چنان اشتهار یافته که چون رخسار روضهٔ
جنت شعار مدینهٔ سکینهٔ علی ساکنها اطیب الصلوات النامیه
واجب التسلیمات السامیة بغبار نعلین سپهر فرسای هلال اعمای
سید ثقلین و مصلی قبلتین شرف اختصاص یافت و امه طلع البدر
علینا من ثنیات الوداع از مطلع ان الدین لیارز الی المدینه
کما تارز الحیة الی جحرها بر در و دیوار ساکنان خطه یثرب تافت و
شفاه طیبه بسعادت تقبیل اخمص فلک پیمای آن رهنمای سمت امتیاز
بدیرفت و شمهٔ از آثار یمن فضایل و نبذهٔ از اخبار حسن شمایل خود را
از لفظ دربار گوهرنثار سید ابرار بشنفت در معرکهٔ مفاخرت در
آمد و برمنوال واعظی اصیل نسب جلیل حسب فصیح گفتار ملیح کردار
در مجلس انتصار و مجمع استبصار بر مسند استشهاد و منبر استظهار
برآمد و لآلی معالی حمد پرور گادیا لماس تکرار درمی سفت و بزبان حال

ذکر مناظرهٔ مکه و مدینه مسمی به دُرر ثمینه

وهو اصدق من لسان المقال میگفت الحمد لله الذی هدانا لهذا بیت

شکر خدایرا که تواند شمار کرد ٭ یا کیست آنکه شکر یکی از هزار کرد

سپاس داری چنین عطیهٔ و ستایش گزاری چنین موهبهٔ بکدام زبان
ادا کنم و سرحقهٔ ثنا واهب حقیقی بکدام بنان وا کنم نظم

لطفی نماند کان شه وافر عطا نکرد ٭ ما را چه جرم اگر کرمش با شما نکرد

خلعت فضیلت بر عامهٔ امصار و بلاد بر قامت اجلالم ارزانی داشت
و علم قدوم خیر العباد در زاویهٔ دولت و اقبالم بمحض جود و افضال بر
افراشت تربت عرصه و الاء مرا شربت شفا و گرد عتبهٔ علیا مرا
مادة الحیوة صدق و صفا کرد آیند و کمال مرتبت رتبت عالی منزلتم بمرتبهٔ
اعلی رساند کیست که در معرض حدیقهٔ انیقهٔ فضیلتم قدم زند یا
در مقابلهٔ تشریف شریف ما بین بیتی و منبری روضٌ من ریاض الجنة
دم زند بیت

خوانی کشیده ام ز شرف قاف تا بقاف
هم کاسهٔ کجاست که آید برابرم ٭

در زمان با وجود بعد مکان
صدای این حکایت و حدای این روایت بمسامع علیهٔ مکهٔ مبارکه
رسید به یکبار برآشفت و از جا در آمد و حسام انتقام از نیام
اهتمام برکشیده بر مصاعد اظهار کمالات خود برآمد و فرمود اطرق
کرا ان النعامة فی القری ای مدینه سکینه علیک بالوقار و
السکینه با وجود نص قاطع و اذ جعلنا البیت مثابة خود را با
مثابه ستودن شرط مروت و انصاف نیست و با وجود متقدمان

برتخت تقدم نشستن وباب بپیشوایی بروجوه ما سوی کشودن محض
تزکیهٔ نفس وسلوك طریق اعتساف نیست مکر نمی دانی که زلال دولتی
که درنهر نجح توروان ساخته اند تا بدان وسیله رایت افتخار افراخته
منبع ان منم وکوکب حرمتی که از افق منزل بامنزلتت تابان شد وبان
ذریعه صیت اشتهار درانداخته مطلع ان منم دیدهٔ بصیرت بکشای
وزنک نکارت ازلوح بصارت بزدای وبه مساعدت تدقیق درآینه
تحقیق نظرکن وبه بین که فضیلتی که من دارم کراست توقیع منشور
سیادتم وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا است ازجمیع آفات وکل مخافات
دودم دربساط زمین نموداربیت معمورم میقات تنعم تنعیم است
مرقاة تقدم درمقام ابرهیم است سنك رنج بیابانم عقیق تحقیق است
مناقب مراکب زایرانم یَأْتِینَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِیقٍ است اکر سرمایهٔ مفاخرت
تونزول اَكْرَمُ النَّاسِ است بیقین بدان که این بلده انحضرت را
مسقط راس است نحوی شعر بِلَادٌ بِهَا نِیطَتْ عَلَیَّ تَمَائِمِی
وَاَوَّلُ اَرْضٍ مَسَّ جِلْدِي تُرَابُهَا مصدق این حال ونبی شمه ازسِرِّ
حل حد خود تجاوز نمودن نه طرز وطریقهٔ اهل کمالست نظم
عیبیست بزرك برکشیدن خودرا ونرخلق جهان بزرك دیدن خودرا
ازمردمك دیده بباید آموخت دیدن همه کس را وندیدن خودرا
مدینهٔ مکینه چون این حکایت بشنود ومعلوم کرد که کعبهٔ معظمه
کما ینبغی خویشتن را بستود غلغل این نشید برکشید که هیهات هیهات

اِنَّمَا تُوعَدُونَ لَآتٍ ای کعبه طایفان منازل انس واستئناس وای
قبلهٔ عاکفان مراحل وَاَذِّنْ فِی النَّاسِ اظهار تفضلی که ازمن صدور
می یابد مصدران نه تزکیهٔ نفس است بلکه آیت وَاَمَّا بِنِعْمَةِ
رَبِّكَ فَحَدِّثْ مرا فاتحه فایحه اَدَبُ الدَّرْسِ است اثر معتبر لَا یَنْبَغِی
لِاَحَدٍ عِنْدَهُ شَیْءٌ مِنَ الْعِلْمِ اَنْ یُضَیِّعَ نَفْسَهُ باعث من برتقدم و
تقدیم است ومستمسکم درین واقعه امر اِجْعَلْنِی عَلَی خَزَائِنِ
الْاَرْضِ اِنِّی حَفِیظٌ عَلِیمٌ است اکرعرصهٔ دولت ترا حلول حرمت
مقرر است نزول درین ساحت باراحت مرا هم میسرست واکرچنانکه
ترا تاج وقایت وَاِذْ یَرْفَعُ اِبْرَاهِیمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَیْتِ برسراست
مرا دواج حمایت لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ عَلَی التَّقْوَی مِنْ اَوَّلِ یَوْمٍ اَحَقُّ اَنْ تَقُومَ
فِیهِ دربراست واکرمیا من شجرهٔ خلت وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرَاهِیمَ خَلِیلًا
باغ فراغت تومستغنی ازمایهٔ سرو وسایهٔ صنوبراست مصراع
شمشاد سایه پرور من ازکه کمترست اکر ترا بطحا وتعظیم
ورکن وحطیم است مرا حدیقهٔ ازحدایق جنة النعیم است واکر
ترا حجراسود ملحوظ مقله سودا است مرا مطمح نظر سرچشمه عین لقا است
واکرکوشهٔ زاویهٔ توسید رسل را مسقط راس است نبی شمه از سر وردا
بدلیل هٰذَا جَبَلٌ یُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ باناحیهٔ اُحُد مودت بی قیاس است
واکرچنانک حرم مکه مقر ولادت است حرم مدینه موضع نشو ونما
ومقر حشمت وسعادت است مصراع او که آن داد بشاهان بکدایان این داد

پس بازار معارضه بینهما لحظة فلحظه در رواج می افزود وهر قایلی
بر طبق مدعای خود به حجتی تشبث می نمود مکّه می گفت منزل ساکنان
من جبل الرحمة وعرفات است طیبه می گفت محفل طالبان قصور
فردوس وغرفات منبع الشرفات است مکّه می گفت از وادی من آوار
حاجیان به بوقبیس رسد طیبه می گفت از نادی من نفس رحمن به اویس
رسد مکّه می گفت عنوان نامهٔ امان من اوّل بیت است طیّبه
می گفت برهان خامهٔ خاندان من انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس
اهل البیت است مکّه می گفت مرا چاه زمزم است طیبه می گفت
مرا رفعت وجاه اصبت فالزم است مکّه می گفت مرا مشعر الحرام
ومزدلفه است طیبه می گفت در باب حرمة ما بین لابتی المدینة
روایات مختلفه است اما بحقیقت مؤتلفه است مکّه می گفت
صفوف ملایک حافّین را پیرامون من طواف است طیبه می گفت
الوف اولی اجنحة صافّین را در اماکن شریفهٔ من اعتکاف است
مکّه می گفت رخسار اقبال مرا خال پر جمال مسجد الخیف است
طیبه می گفت هر که قدر مسجد قبا رمعالی فنا رمن نداند برو هزار
حیف است مکّه می گفت مرا معهد منور مروه وصفا است طیبه
می گفت مرا مرقد مطهر محمد مصطفی است چون قضیهٔ مقاوله متحاصمین
باین مرتبه رسید وطیبه طیّبه بتربت طاهره سید دنیا واخرت
بنازید بکّة نکّة خضوع بر خاصره خشوع بسته از تاختن مرکب تیز

رفتار گفتار در میدان اصرار فرو ماند وآیت وافر هدایت والصّلح خیر
از لوح ظاهر کفایت الانصاف من الایمان فرو خواند پس مصلحی خواستند
که در میان ایشان بتمهید قواعد اصلاح اشتغال فرماید وبند
اختلاف از میان ابتلا فشان بگشاید هیچ حکمی عدل تر از شرع ازهر
احمدی ندیدند باتفاق حسنه سجل مجادله را با نامل مجامله به بحیبهٔ
وددر مجلس انور شریعت غرّا سرور انبیا شرح حال وکیفیت جواب و
سوال گذشته معروض داشتند وعلم بی الم واذا حکمتم فاحکموا
بین الناس بالقسط برافراشتند قهرمان واجب الاذعان شارع
منهاج دین قویم وواضع معراج در صراط مستقیم ارکان مصالحت
بینهما موسس گردانید وبگوش هوش قاطنان عرصهٔ غبرا رسانید
که مقرر چنان شد که مقامین لطیفین ومکانین نظیفین در
تلبس لباس حرمت وحرمیت سهیم وشریک باشند بان طریق که
مکّة متبرکه بواسطهٔ تقدم زمانی ورابطهٔ خبر عالی هنر ان ابرهیم
حرم مکّة در میدان احترام واجلال بمقتضی فلنولینک قبلة ترضیها
مجلّی ومدینهٔ باطمانینه را بمساعدت اثر والی کشود وانی حرمت المدینة
در فضا موافقت استقبال مصلّی خواستند فامّا مسند خصوصیت رفعت
وسروری در تمام اقالیم ارض با این همه طول وعرض جمهٔ ان محل که عیبا
سعادت مضاجعت جسم جان پرور سلطان سریر سرمدی قدم مباهات
بر فرق چرخ چنبری وتارک گنبد نیلوفری نهاده معد وآماده داشتند

نظم کامروز ماوراي فلك رفعت مكان ۞ انكاه خلعت افضليت مخصوص موضعيست كه انجاش مرقدست ۞ بر قامت بافيمت هذا البيت الذي حرمها جست ودرست وكشاده كردانند بعد ازان باقي حرم مدينه را در پهلوي او بر معهد حرمت وشرف نشاندند

زيرا بيت خاك مدينه رتبتي يافت زمين ترتبش ۞ جون حرم حريم حق كشت عزيز ومحترم ۞ اكنون لحظه ديكر مستمع باش تا آنجه ازذنايب ومتممات فن سيرت مانده درخاتمه اين مجلس يادكنم وعامه مستمعانرا ازشنودن ان دلشاد كنم بشرط انكه روضه مقدسه سيد انس وجانرا بتحفه درود شاد كرداني وبكويي صلى الله عليه وسلم اما مفصل اثاث البيت ومتصرفات سيد عالم صلى الله عليه وسلم ازاسلحه ودواب وامتعه وجامه جند كه آن سرور داشته وعدد ازواج مدخوله وغير مدخوله وخدام وموالي ومخصوصان وعامه اصحاب آنحضرت كه نسخه درج الدرر بايراد آنها متكفل مي كردد انكه

نظم شه مكي وخواجه مدني ۞ بنده شه نشان فقير غني ۞

جند حصير ازبرك درخت خرما بافته ونهالي اديم بليف انباشته وبالشي وتكايي همين منوال وبلاسي رهباني كه دوته مي ساختند وشب بران تكيه مي كرد وجادرشي كلان بورس رنك كرده كه بهر جحره كه مي رفت باخود مي برد وكاهي آب بران مي پاشيد تا بوي ان بيدا شود وقطيفه سرخ ودوجاي نماز يكي ازحصير وديكري ازپوست دباغه كرده ومنديلي

ذكر امتعه واسباب خانه سيد صلى الله عليه وسلم وغيرآنها از اسلحه ودواب

كه جون طهارت كردي اعضاء وضورا بان خشك ساختي وكتي كه بايهاء ان ازجوب ساج بود شريطه بران كشيده وكرسي كه پايهاء آهني داشت وصاعي كه فطره بان مي داد ومدي كه طعام بان كيل مي كرد وطبله اسكندراني كه آبينه وشانه وسرمه دان ومقراض ومسواك وروغن دان دران مي نهاد وتغاره سنكين وديكري روين وپنج قدح يكي ازجوب كز سرخ كه حلقه آهن داشت وديكري ازابكينه وديكري شكسته كه بنقره بند زده بودند وقدحي ديكر بنيك بزرك كه كنجايي سه صاع طعام داشت وجهار حلقه بران بود وبه جهار كس مي كرفتند وكاسه كه آش ازان تناول مي فرمود وظرفي كوجك سنكين كه آب ازانجا مي آشاميد ووضو نيز ازان مي ساخت وركوه وعصايي ونيزه وجوبي ازنخل كه برك هارا ازان دور ساخته وتازيانه وكمري از اديم ودوخيمه يكي ازموي وديكري از اديم سرخ وعلمي بزرك سياه كه انرا رايه مي كفتند وديكري ازان كوجكتر سفيد كه لا اله الا الله محمد رسول الله بران نبشته بود وده شمشير كه يكي ازان ذوالفقار بود وحلقها وبند وبار ازطلا ونقره داشت وشش كمان وجعبه پرتير وعدد سهام معلوم نشده وسه سپر وسه زره ودوخود وسه جبه كه درروزهاي جنك مي پوشيد وبنجاه ونه غلام ونه كنيزك ازاد كرده وبيست وسه اسب وهفت استر كه يكي ازانها دلدل بوده وسه يا دو درازكوش ودوازده يا باخل

نام شهریست از شهرها
... نام قصبه ایست
از انجا ه

شتر وده بز وصد میش داشت وتعیین اسامی مذکورات ومنشاء
واوصاف انها وظیفهٔ کتابین معالم ومجتبی است وچون ازین عالم رحلت
فرمود ازو دو جامه بردیمانی وازاری عمانی ودو جامهٔ صحاری وردای
کناره دار وجبّه یمنی وجامهٔ دوخته پنبکی وگلیمی سفید ودیگری سیاه
معلّم وچادر شبی بزرگ وسه طاقیهٔ کله پوش ویک طاقیه دو گوش
بماند وسیّد کونین صلی الله علیه وسلم از نه زن که بشرف صحبت او
افتخار یافته بودند سوده وعایشه وحفصه وام سلمه وزینب
وجویریه وصفیه وام حبیبه ومیمونه وفات یافت وخدیجه وزینب
نام دیگر در ایام حیات آن حضرت وفات کردند چنانچه در محال خود گذشت

ذکر زنان پیغمبر صلی الله علیه وسلم

وسه سرّیت داشت وبروایتی چهار که بملک الیمین در ایشان تصرف
می نمود وشرح نسب ازواج وذکر اولاد ذکور واناث آن سرور در موضع
خود مرقوم شده وسی زن دیگر بودند که بعضی از ایشان را نکاح کرده
وبعضی دیگر نام زد ساخته بود فاما مهم ایشان فیصل نشد ومسکوتها را
طلاق داد واسامی وانساب وجهات ردّ آنها واختلافی که درین ابواب
واقع شده در نسخهٔ مذکوره منقح گشته وبر عدد اصحاب رسول

ذکر اصحاب پیغمبر صلی الله علیه وسلم

صلی الله علیه وسلم ورضی عنهم فی الواقع کسی وقوف نیافته این مقدار
هست که عساکر منصوره وملازمان که در غزوات واسفار خدمت
نموده اند شمرده شده چنانچه عدد ایشان در مطاوی مجالس سابقه
گذشت وزیاده آنا اهل حجة الوداع که صد وده هزار بوده اند به تعداد

نرسیده ومع ذلک بانحصار دران عدد قایل نمی توان شد زیرا که بعضی
ازان سفر شاید که تخلف نموده باشند بعذر واضح ویا بعد ازان جمعی
دیگر شرف اسلام دریافته ومقرر است که جماعتی از یاران در ایام حیات
پیغمبر صلی الله علیه وسلم یا به شهادت رسیده یا از دنیا سفر کرده
اند وآنچه در کتب اسماء رجال وغیرها در حیز ضبط در آمده مخصوص
به نام انهاست که در کتب سنن ومسانید وجوامع وسیر وتواریخ
واخبار مشهوره روایة او حکایة یافت شده وفی الجمله صحابهٔ کرام و
شرف یافتگان ملازمت سیّد انام دوازده طبقه اند چنانچه در
فن اصول حدیث مبیّن گشته ودرین محل مهمی به تفاصیل آن موقوف
نیست وحالیا همین مقدار وافی است وازمیان یاران اصحاب
مناصب مخصوصه واعیان متعیّن ومتمیز اند مانند چهار خلیفه
وعشرهٔ مبشره وچهارده مفتی ودوازده نقیب از انصار ودوازده
حواری از مهاجر وانصار ودوازده رفیق کذلک وهشت نفر که در
غزوات پاسبانی پیغمبر می نمودند ویازده کس که از نزد آن حضرت برسم
رسالت باطراف ممالک روان شدند ونه شخص که در زمان حیوة
سیّد المرسلین جمع قرآن می کردند وسه موذّن وپنج جلّاد و
چهل کاتب که جمعی از ایشان نویسندهٔ وحی وطایفه کاتب نامها بملوک
وحکّام بودند وگروهی بکتابت اموال صدقات وبعضی به نبشتن
شروط ومصلحات اشتغال می نمودند وبیست وهفت خادم ویازده

خادمه وصد وشصت وهشت مادح ویازده مادحه داشت وترجمهٔ
هریک ازین جماعت حسب المقدور در نسخهٔ معالم ومجتبی بقلم آمده و
استیعاب آن کما هو حقه در تاریخ مکمل که از مولفات این فقیر است
واقع شده وسن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بروایتی شصت وبقولی

ذکر سن پیغمبر صلی الله علیه وسلم

شصت وسه سال بوده وبعضی به شصت وپنج قایل شده اند وچون
روایات ثلثه بثبوت پیوسته جمع میان آنها باین کیفیت میسر میشود که
کوییم که آنکس که شصت کفته عقود عشرات را اعتبار کرده وراوی
شصت وسه سنوات تامه را بیان نموده وقایل شصت وپنج آخر سال
ولادت واول سال وفات را هر یک بسالی در حساب درآورده والله
اعلم ووظیفهٔ طالبان آخر زمانی که از شرف مثول در مجلس اقدس محمدی

ذکر تحریض اهالی اخر الزمان بزیارت پیغمبر صلی الله علیه وسلم

محروم مانده اند آنکه اکر توفیق مساعدت نماید خود را بمدینهٔ سکینه
رساند ودر مقابله قبر اطهر استادکی نموده هدیهٔ صلوة وسلام
معروض دارند که آن حضرت در قبر بنماز وطاعت مشغول است
واز احوال زایران ومعتکفان عتبهٔ علیه خوش خبردار می شود و
هرکاه که شخص صاحب حال وعالی مقام باشد بی شبهه بحظ وافی
ونصیب کافی از آن زیارت فایز اید واکر جنانکه افتادکی وکثرت علایق
موجب حرمان سالک کردد وبخطهٔ طیبه نتواند رسید باید که در
هر محل ومکان که باشد بهمکی روح وروان توجه نماید شاید که در منام
بملاقات سید انام سرافراز شود وباید که دران واقعه شک وشبهه را

ذکر دیدن پیغمبر صلی الله علیه وسلم درخواب

مجال مداخلت ندهد زیرا که شیطان را بصورت آن حضرت متصور
شدن میسر نیست جه مقرر است که هیولی قهر وغضب بصورت رحمت
ورافت نمی تواند پیوست اما بشرط آنک بشکل وشمایلی به بیند که
سید ابرار بآن مخصوص بوده تا از حقیقت مَنْ رَآنی فقد رای الحق
خبر یابد وعلی ای حال باید که عاشق صادق وامت موافق پیوسته

ذکر صلوات بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم

جواهر زواهر صلوات زاکیات وتسلیمات نامیات را در سلسله
عرض ورشتهٔ رفع منتظم کرداند بتخصیص در اوقات متبرکه وساعات
مبارکه سیما در هنکام ترتیب ادعیهٔ فایحه وتهذیب اثنیهٔ لایحه
واکر خود تمام ازمنهٔ اذکار واوراد خود را در نصب اعلام درود
مصروف سازد جندان فواید وعواید بروزکار او واصل کردد که
سالها از عهدهٔ تفصی آن بیرون نتواند آمد اقل ما فی الباب آنکه
مقتضی اِذَنْ یُکْفَی همّکْ بجمیع مقاصد ومرادات دینیه ودنیویه
واصل شود ودست درکردن آمال وامانی حمایل کرده اند وافضل

ذکر افضل ترین صیغه صلوات

صیغ صلوات در اصح روایات اینست که اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ
النَّبِیِّ الْاُمِّیِّ وَعَلَی آلِ مُحَمَّدٍ وَاَزْوَاجِهِ وَذُرِّیَّتِهِ کَمَا صَلَّیْتَ عَلَی
اِبْرٰهِیمَ وَعَلَی آلِ اِبْرٰهِیمَ وَبَارِكْ عَلَی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ الْاُمِّیِّ وَعَلَی آلِ
مُحَمَّدٍ وَاَزْوَاجِهِ وَذُرِّیَّتِهِ کَمَا بَارَکْتَ عَلَی اِبْرٰهِیمَ وَعَلَی آلِ اِبْرٰهِیمَ
فِی الْعَالَمِینَ اِنَّكَ حَمِیدٌ مَجِیدٌ واقل صیغ آنکه از عهدهٔ صلوات
بیرون تواند آمد اینست که اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ ودر کیفیت صلوة

بو رسول سي وهفت طريق بثبوت پيوسته وشرح وبسط وفوايدي
كه بان متعلق است در كتاب مجتبى كما ينبغي مرقوم شده **نظم**

اي جز باحترام خدايت نبرده نام ❊ وي سلك انبيا ز وجود تو بانظام
فتراك تست عروهٔ وثقى كه جبرئيل ❊ در وي زند ز بهر شرف دست اعتصام
از آتش سنان تو يك شعله نور صبح ❊ وز پرچم سياه تو يك تار زلف شام
در موكب جلال تو از عجز باز ماند ❊ روح القدس بمنزل الا له مقام
گر صورت تو رحمت عالم نيامدي ❊ از حضرت خداي كه دادي بما پيام
چل روز از آن سبب گل آدم سرشته بود ❊ تا قصر دين بخشت وجودت شود تمام
نزديك تو چه تحفه فرستيم ما ز دور ❊ در دست ما همين صلواتست والسلام

ذكر شمهٔ از معجزات پيغمبر صلى الله عليه وسلم

واما ذكر معجزات ظاهرات وبيان كرامات باهرات آن حضرت چون
اصطلاح محققان برين نمط جاري شده كه انچه پيش از ظهور نبوت
متحقق گشته آنرا كرامات ميدانند وهرچه در ايام بعثت سانح شده و
هر اينه بتحدي قرين بوده آنرا معجزات ميخوانند وخوارق عادات كه
تا قيام قيامت وهنگام ساعت از نقبا ورقبا ونجبا امت مرحومه محمديه
ظاهر شده وميشود هم از پرتو معجزات رسول است وكامل گشتن مقتدي
بكمال مقتدى صورةً ومعنىً وابسته وموصول است وتعداد معجزات
وتفصيل كرامات آن سرور مقدور ومقدرت هر كس نخواهد بود لكن
بحكم خير الكلام ما قل ودل حرفيهٔ اين مجلس مبارك را در توشيح آن درر
منظومه وترشيح آن غرر معلومه ساخته بر مفارق مستمعان ميفشانم

از انحضرت ص

وبتخصيص عرض حضرات عزيزان ميرسانم كه **الف** اخبار از اخبار
گذشته وآينده موافق حق ومطابق واقع چون آفتاب تابنده وخورشيد
نماند كه ماصدق اين مفهوم از سرحد عد تجاوز نموده وبر عشرات
ومئات بيقين افزوده مانند اعلام [1] از زوال ملك قيصر وكسرى
و[2] استعلاء معالم شرع وسنت در مابين شرق وغرب عبرا وتغيير [3]
احوال امت در آخر زمان وانقلاب [4] اوضاع ملك وملت در خواتيم
دوران وكثرت [5] ظلم وفسق وشقاق وشهرت [6] خمر وزمر ونفاق و
ضايع [7] شدن امانت وظهور [8] تهمت وخيانت وفتح [9] خيبر بدست علي
ولي وصلح [10] ميان دو گروه انبوه از مسلمانان بوسيلهٔ اهتمام حسن علي
وخبر [11] بغي اهل شام وحكايت [12] غدر كوفيان خون آشام وقتل [13] حسين
مظلوم در زمين كربلا روز عاشورا وهجوم [14] طايفه بنو قنطورا وفتح [15]
بصرى ومداين وحيره ودر شب [16] هبوب آن ريح عاصف از موت
منافقي خبره وشهادت [17] يافتن ثابت بن قيس بن شماس وقبول [18] نا
كردن زمين وتبرا نمودن او از جيفه آن مرتد حق ناشناس وشهيد
شدن [19] عثمان عفان در دار ومبتلا [20] گشتن وكم شدن قبيله انصار
وبيان [21] اوصاف مسجد اقصى وخبر [22] دادن از مكر قريش در دار الندوه
موافقت پيرك نجد اظلم اشقى واستيلا [23] اهل اسلام بر مصر واهل
قيراط ودوزخى [24] بودن آن يار جنگجوي در خيبر با وجود آن همه
مبالغه واحتياط وكشته [25] شدن ابي خلف ناخلف بليد بساعدت

بازوی پیغمبری و شهادت امراء سریه مُوته و عاقبت فتح مسلمانان
بهمراهی خالد ولید و تمکن او در مسند پیشوایی و سروری و در اراضی
بدر تعیین کردن مصارع دشمنان بد سرانجام و در صوب بحر بغزا
رفتن ام حرام و شرح شدن محاسن ابوالحسن به تیغ اعدا و ملوث
کشتن منبر مدینه بجلوس اُغَیلمهُ سُفَها و قتل عمار یاسر بدست
جماعت باغیان و خبر تعدّی ذی الخُوَیصَره و خروج خارجیان و قصه
ظعینه روضه خاخ و بردن مکتوب حاطب بنزد مکیان بطریقه اخفا
و موت اسود عنسی مُتَنَبّی صاحب صنعا ان قطره خیدا ست از بحار
اسرار الف اخبار از امور غایبات و آنچه هنوز بظهور نیامده و
واقع خواهد شد بلا شبهه چنانچه وارد گشته بروایت اجلّه ثقات
و ائمه اَثبات اِذ لا قایل بالفضل وانّه لَقَولٌ فَصلٌ **مصراع**
هرچه فرمود چنان بود و چنان خواهد بود ه و باء بلاغت و ملاحت
در درجه قُصوی و براعت و فصاحت در مرتبه عُلیا بی تعلیم اَبتَث
و اَبجد و بی تربیت و تقویت اب و جد کما قیل **بیت**
نگار من که بمکتب نرفت و خط ننوشت ٭ بغمزه مسئله آموز صد مدرس شد
و تاء تسبیح طعام و حصبا بیمن دست فیض بخش و دم روح افزای
ان مشکل کشای و ثاء ثبات قدمش در صف هیجا و جیم جنبه اشجار
کردن انکی علف و بسیاری کاروبار و جیم جبل حرا ساکن شدن بموجب
اشارت سید رسل و تعلیل فرمودن او ببرکت قدم نبی و صدیق بود دو

روضه خاخ منزلی است در میان مکه و مدینه

شهید دولتیار و حاء چنین ستون مسجد مدینه در فراق آن معدن
وقار و منبع سکینه و حاء حکایت شانه زهرآلوده با آن دندانها
لولوء نضارت **مصراع** کز من مخور ای شکر عبارت و خاء خمود
آتشکده مداین از برتو شعله ظهور ان نور کاین و دال دعوت مستجابه
او در شان همگنان از طوایف دوستان و دشمنان و آشکارا شدن
آثار اجابت ان در هر زمان و هر مکان مانند اعزاز اسلام و قوت اصحاب
بحسن موافقت عمر خطاب و دفع شر سُراقه و فرو رفتن قوایم اسبش
در وادی نامرادی و فاقه و کشته شدن صنادید قریش در روز بدر
و خلاص کشتن طفل مصروع از ان مرض مُضیق صدر و هلاک عُتیبه
بن ابی لهب در چنگال نکال شیر با قهر و غضب و شفاء چشمهای حیدر
کرار و سالم ماندن او از الم سرما و گرما در لیل و نهار شتا و صیف و
خریف و بهار و حصول فقاهت و حکمت ابن عباس خدمت شعار و
ثبات و استقامت جریر بن عبدالله بَجَلی در سواری و هدایت یافتن
او بتوفیق کردکار و ذال ذبیب بسخن در آمدن و اعلام کردن شبانرا
که در متابعت سید رسل صرف کند روزان و شبانرا و ذال ذُباب
در پیرامون بدن اطهرش نا گشتن و بر ذال ذروه کوهان شتر باشارت
نا فدش شاخ درخت خرما با بار آور گشتن و راء رمی رمال صحراء بدر
و حنین و پر ساختن تمام دیدها دشمنانرا در یک طرفة العین و راء
رمی شیاطین بشهب ثواقب و رجوم و منع ایشان از استراق اخبار

سماویه وکسب علوم و راء [۵۹] رؤیت از قفا بدستور دیدن از امام و تحریض
فرمودن یاران را بملاحظه متابعت آن سرور علیه السلام در نماز
و راء زیادتی در مطعومات ومشروبات در اوقات متنوعه
وساعات مختلفه وسین [۶۰] سیر ساختن هزار نفر از یاران حاضر را اندک
طعامی که پخته بودند در خانه جابر و دعوت [۶۱] دادن غلبه اصحاب
از یک کاسه ثرید در خانه مادر انس باعانه توفیق و تایید و ادار
قروض پدر جابر که دائنان بجملکی تقاضا می نمودند از یک بخش خرما
چنانک گوییا یک رطب از آن برنداشته بودند و برکت [۶۳] در خرما انبان
ابوهریره چندانک تا روز قتل عثمان مانده بود با وجود آنکه هر روز از آن
مکررا تناول می نمود ودر غزوه [۶۴] تبوک بکرات از کمتر زواده که یاران
در مزود داشتند هرکس را چندان طعام میداد که خرجیها می انباشتند
وبارها از یک کاسه شیر [۶۵] تمام اهل صفه را سیر می کردند و هر عزیزی را
بخشی تمام میرسانید وقصه [۶۶] روغن مشک ام سلیم شهرتی دارد و خود
کیست که افراد معجزات احمدی را بتمامها برشمارد و سین [۶۷] سلام
شجر و حجر ومدر در هر منزل و هر رهگذر و سین [۶۸] سقوط کنکرها
ایوان کسری و سین [۶۹] سیر چند هزار ساله راه در لیلة الاسرا
وسین [۷۰] سیف عکاشه که در غزوه بدر بشکست وبپیغمبر چوبی
بعوض باو داد و در دستش شمشیری بران شد که سرهای دشمنان را
بآن بران میخست و شین [۷۱] شهادت آن طفل یک روزه که ملقب شد

بمبارک یمامه نبوت و رسالت آن نقطه دایره کرامه و شین
شرح [۷۲] سینه بی کینه از بحر تسلیم وطمانینه و شین [۷۳] شق کردن قمر
باشارت انامل اعجاز طراز آن مبارک نظر و شین [۷۴] شق شجره سدره که
سدّ ره پیغمبر گشت وآنحضرت برروی شتر در خواب بود تا بی
مرکب او بسلامت از آنجا بگذشت و شین [۷۵] شاة ام معبد دعا
ضعف ولاغری دوشیدن وکافه حاضران از آن سیر شیر نوشیدن
وشین [۷۶] شفاء پای شکسته عبدالله عتیک در شب قتل ابورافع
بدولت آب دهان نافع و ص [۷۷] صباح چراغ دعوت اورا افروختن
و ص [۷۸] صدای حکایتی که از جوف صنم بسمع سادنه رسید و
اورا اغوا نمود به راس المال ایمان و عرفان اندوختن و ضاد [۷۹] ضبط
بضبط مدیحش اشتغال نمودن وبه اوصاف جلالت و بسالت
آنحضرت را ستودن و ضاد [۸۰] ضیاء رخسار قمر آثارش بمرتبه که
در شب تاریک چون بر منزل عایشه می تافت بروشنایی آن سوزن
گم کرده خود را وامی یافت وطاء [۸۱] طیر ابابیل لشکر فیل تنکیل را
شکستن ودست شنقصه [?] ارباب کید وتضلیل را بر خادمان خانه
جلیل بستن وظاء [۸۲] ظبیه در دام افتاده در ظل آن سرور خود را
محفوظ داشتن وعلم وفا در نظر کیمیا خاصیتش افراشتن وظاء
ظل [۸۳] ظلیل شخصش بر زمین نیفتادن وآفتاب تابان بحجه اقتباس بود
از ضمیر منیرش از بام تا شام داد ملازمت دادن و عین

بوعدم [?]

عین قتاده که در وقعهٔ احد از حدقه بیرون فتاده بود بجای خود نهادن
و ابواب صحت و روشنایی بر روی انسان العین او کشادن و
عین عرقش بوی مشک و عنبر دادن و بعوض طیب به خانه نوعروسان
فرستادن و غین غمام در منازل شام بر فرق او سایه انداختن و علمای
اهل کتاب بنابر مهاجرتش بکداختن و غین غیض بحیرهٔ ساوه
و فاء فیض وادی سماوه در لیله ولادت آن مجمع مکرمت و ثناء
و قاف قران دین متینش با قرآن مبین و قاف قامت با قیمت میانه
بالایش بیک سرو کردن بلند تر نمودن از همه سروقدان روی زمین
که در مجلس ان سرور حاضر شدندی و لک کسر سنکی که در خندق
مدینه بدید امد و اصحاب از شکستنش ان عاجز بودند و سعی را بر اسبه
حمله با خاک برابر کردانید و در هر نوبتی صدا رتکبیر بعیوق رساند و
لام لینت صخرهٔ صما در لیلة المعراج و میم محفوظ ماندن از معرت
اشرار و اهل فساد و لجاج و به میم معاونت حق مسلمان ساختن یا
بسلامت ماندن از همه معنس شیطان موسوس بی علاج و نون
نبوع آب زلال از ینبوع انامل عصمت فضایلش بحیثیتی که یک نوبت
هزار و پانصد نفر از ان سیر آبی یافتند و به پر کردن اوانی و ظروف
آب شتافتند و واو وقوع اصنام در روز فتح مکه در حوالی خانه
مجرد اشارت آن کامل فرزانه و هاء هزیمت لشکر دشمنان بی انتباه
و بهراس و رعب کذرانیدن تا یکماهه راه و یاء یمن دست و قدم

و یاء یقظه دل محترم و یاء یسار یمین آن صاحب کرم با وجود قلت دینار
و درم در جریده آیات باهره و مفرده معجزات ظاهره آن حضرت مثبت
و مسطور و محقق و مزبور شد و تفصیل آنکه در تن حرفیه مجملا
بعرض رسانیده آمد طول و عرضی دارد اکر در اوراق نسخهٔ مجتبی
نظر فرمایی شرح و بسط انها را واحدا فواحدا بر تو بشمارد و از جمله
علامات معجزنمای و آیات اعجاز فزای جناب رسالت پناهی آنکه
بعد از انقراض هشتصد و پنجاه سال از وفات آن حضرت در ماه
مبارک ربیع که با ایام میلادیه آن سرور بدیع مشابهتی دارد عالی
همتان ثابت قدم و والی نهمتان صافی دم که در مسالک اخلاص
کمالی و در ممالک اختصاص نور و جمالی دارند اعلاء اعلام حاسبای
بر خود لازم می شمارند و هیچ دقیقه از دقایق انعام و اکرام حمة حق
کزاری اسلام نامرعی نمی کذارند اکنون بشکرانه انکه تو باین سعادت
سرافرازی و از میان اعیان امت باحیاء این سیادت و حضور در
مجالس باخیر و برکت ممتازی زبان باداء صلوات بکشای و در ترتیب
صداء تسلیمات افزای و بکوی صلی الله علیه شعر

مُحَمَّدٌ سَیِّدُ السَّادَاتِ مَنْ خَضَعَتْ ٭ لَهُ الْبَهَائِمُ حَتَّى الْفِیلُ وَالْأَسَدُ
غَایَاتُهُ سَبَقَتْ رَایَاتُهُ خَفَقَتْ ٭ آیَاتُهُ نَطَقَتْ لِلْعَانِدِ الْجَحَدِ
هُوَ النَّبِیُّ فَمَنْ وَالَاهُ فِی دَعَةٍ ٭ هُوَ الصَّفِیُّ فَمَنْ عَادَاهُ فِی بَسَدِ
نُورٌ یُمَثَّلُ فِی أَبْصَارِنَا بَشَرًا ٭ یَهْدِی بِهِ کُلَّ مَنْ فِی الْخَافِقَیْنِ هُدَى

فَیَا حَیَاتِی وَیَا رُوحِی وَیَا جَسَدِی ۞ وَیَا فُؤَادِی وَیَا ظَهْرِی وَیَا عَضُدِی
یَا رَبِّ صَلِّ وَسَلِّمْ دَایِمًا اَبَدًا ۞ عَلَی النَّبِیِّ نَبِیِّ الْحَقِّ وَالرَّشَدِ

تقدیم عقل کل ز کمال محمّد است ۞ تعظیم دین ز جاه و جلال محمّد است
مه پرتوی ز شعشعهٔ نور مصطفاست ۞ خورشید ذرّهٔ ز جمال محمّد است
مشکل گشای عقل که کشف علوم کرد ۞ درمانده در جواب و سوال محمّد است
طوبی نهالی از شجر ختم انبیاست ۞ کوثر نمی ز عین زلال محمّد است
عرش برین ز حلقهٔ میم محمّدیست ۞ گردون دوتا ز صورت دال محمّد است
خُلقی که خالقش بکرامت عظیم خواند ۞ تعریف خصلتی ز خصال محمّد است
همچون کمال فارسی آنکس کمال یافت ۞ کو دوستدار احمد و آل محمّد است

مجالس ه

اکنون وقت اجابت دعاست چون ختم میلاد مصطفاست دست بر دار تا دعایی کنیم دلهای دردمند بدعا دوایی کنیم و بگوییم الهی بسم الله والحمد لله والثناء علیه اللهم صلّ علی محمّد وآل محمّد وصحب محمّد وذرّیة محمّد وعلی جمیع الانبیاء والمرسلین وآل کلّ وسایر الصّالحین نهایة ما ینبغی ان یسأله السّایلون ۞

ذکر دعا بر عامهٔ خلایق از خواص و عوام

ذو الجلالا بحرمت جاه سیّد المرسلین و بعزّ دستگاه خاتم النبیین و به حشمت مکرمت پناه شفیع المذنبین و به کمال آبروی حضرت رسالت و به جمال طاق ابروی آن منبع نبوّت و بسالت و بمقدار و منزلت نقاوهٔ انبیا و رسل و بانوار و مرتبت خلاصهٔ جزو و کل خاتم سلسلهٔ اصطفا ناظم عقد اجتبا مکمّل بنیان اهتزاز

ایوان ارتقا مؤیّد مقتدا محمّد مصطفی که وجود باجود حضرت پادشاه اسلام ناظم امور انام معلّی معالم عظمت و رعیّت پروری محیی مراسم نصفت و معدلت گستری خلّد الله ملکه و سلطانه وافاض علی مفارق المسلمین برّه و احسانه بلباس عدل و احسان آراسته دار و بر ذمّت همتش تخلیص مظلومان از مضرّت ظالمان لازم شمار و ارکان مملکت و اعیان خلافت او را بتمهید قواعد بریّه نوازی و چاره سازی موفّق و عنان مرکب دولت ایشان را در تحصیل مراضی حق سبحانه و تعالی مطلق

میدان ه

گردان عامهٔ خواص و عوام امّت مرحومهٔ محمّدیّه و کافّهٔ متابعان ملّت احمدیّه را از حاضران و غایبان در کنف امن و استقامت و حیطهٔ فراغت و سلامت محفوظ و همه را از تدقیق دلایل شریعت و تحقیق مسایل طریقت و تنسیق رسایل حقیقت محظوظ فرمای ایمان همگنان را از استیلاء تلبیسات ابلیس و عقاید مسلمانان را از استدعاء تسویلات بد مذهبان ملحدکیش در پناه داشته ابواب نصرت و اعانت بر وجوه نیکان بگشای و ضوابط اصحاب سنّت و جماعت را یومًا فیومًا متّصل و روابط ارباب بدعت و شناعت ساعةً فساعةً منفصل گردان ساکنان این دیار و قاطنان سایر بلاد و امصار اسلامیّه را از قحط و نیاز و پریشانی و آفات و عاهات آخر زمانی و بلیّات و نکبات دوران و اسر و غارت و ظلم و عدوان و حسد و نفاق و حقد و طغیان و تتبّع اوامر نفس و شیطان امان ده و همه را قوت احسان و عرفان و نعمت تقوی و ایقان و رفاهیت و جمعیت فراوان ده مهمات دینیه

ودنيويّه وصوريّه ومعنويّه مارا بر وفق مراد ما بطريقي كه رضا حضرت تو با شد

بسازخانهٔ دلهاي مارا از تعلق بغير برداز ضعفا همه را در پردهٔ عفت مستور

و فرزندان همه را بفنون سعادت دوجهاني معموز وارواح مادران و پدران

واستادان ومشايخ ومجتهدان معتمد وكدشتكان اهل اسلام رادر زنجار سنده

فضل ورضوان وتيار كرم وغفران معمور دار در وقت رحلت وانتقال و در

زمان نقله وارتحال ايمان همه را بغارت شطان واملادزد در منزل كور كه

محل مار ومور است از انوار اعمال صالحه همه را روشنايي ودر جواب منكر و نكير

كويايي وبارحمت ومغفرت مان اشنايي بخش در عرصهٔ قيامت كه عرض خوف

وندامت خواهد بود همه را خلعت لَا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَابْشِرُوا با...

كُنْتُمْ تُوعَدُونَ بپوشان ودر مجالس خلد ومجامع عدن از جام اكرام

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ بنوشان وبر موايد كثير الفوايد

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ بنشان واز خوان احسان وَلَحْمِ طَيْرٍ

مِمَّا يَشْتَهُونَ بچشان وبوصال حضرت ذو الجلالي لا يزالي برسان

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي

قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ تمت

غَفَرَ اللَّهُ لِنَاظِمِهِ وَلِكَاتِبِهِ وَلِقَارِيهِ وَ

لِمَنْ نَظَرَ فِيهِ بِحَقِّ مَنْ لَا نَبِيَّ بَعْدَهُ وَيَرْحَمُ

اللَّهُ عَبْدًا قَالَ آمِين آمِين يَا رَبَّ

الْعَالَمِين وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِين

في تاريخ [illegible]

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ

وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ● هُوَ الَّذِي

خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَى أَجَلًا وَأَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ

ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ● وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي

الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ [illegible]